

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих
учених Глухівського НПУ ім. О. Довженка

ГЛУХІВСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ – 2018.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ ТА
ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

*Матеріали VIII Міжнародної інтернет-конференції
молодих учених і студентів*

4-6 грудня 2018 року

м. Глухів:
Глухівський НПУ ім. О. Довженка
2018

Друкується за рішенням ученої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 5 від 28.11.18 р.)

Редколегія випуску:

Головний редактор: кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка *Зінченко Володимир Павлович*.

Заступник: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти, заступник голови Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка *Вишник Ольга Олександрівна*.

Члени редколегії:

Благосмилов Олександр Сергійович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Вовк Богдан Іванович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва, голова наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Зінченко Олександр Володимирович – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології, голова наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Кабиш Марина Юрївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, літератури та методики навчання, голова ради наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих учених факультету філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Конопля Вікторія Олександрівна – аспірантка кафедри фізико-математичної освіти та інформатики, голова наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Марєєва Тетяна Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, голова наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Мозуль Ірина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти, голова наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Глухівські наукові читання – 2018. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : матеріали VIII Міжнародної інтернет-конференції молодих учених і студентів, 4-6 грудня 2018 року. / відп. за випуск Вишник О. О. – Глухів, 2018. – 419 с.

УДК 378.4(477.52-21) ГНПУ (082) : [1+3+5+7/9] (082)

У збірнику вміщено тези, статті докторантів, молодих науковців, аспірантів і студентів присвячені актуальним питанням суспільних та гуманітарних наук.

Дослідження виконані у руслі сучасних поглядів на педагогічні, філологічні, біологічні, психологічні, історичні, економічні та соціальні проблеми.

Для широкого загалу молодих учених та науково обдарованих студентів.

Роботи друкуються в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність інформації покладається на авторів.

При передруку матеріалів посилання обов'язкове.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ, РЕГІОНУ

Драчков М. Д., Котенок Т. О. Чи варто державі стабілізувати економіку?	11
Захлебасва Н. М. Працевлаштування випускників –проблема сьогодення	12
Колотій Ю. С., Петченко М. В. Сучасний стан венчурних фондів в Україні	14
Колтакова М. Ю. Вимоги сьогодення до фахівців з фінансів	16
Рябчикова Д. А. Підходи до забезпечення безпеки соціальних систем.....	17
Ткаченко І. Стан інвестиційної діяльності у сумській області за січень-червень 2018 року	19
Тур Н.В. Розвиток та безпека як взаємопов'язані функції соціальних систем.....	21

СЕКЦІЯ 2. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, НАУЦІ І ТЕХНІЦІ

Бутова Т. Ю. Соціальні сервіси в освітньому процесі	23
Горбань А. О. Організація дистанційного навчання у процесі вивчення змістового модуля «диференціальне числення функції багатьох змінних».....	24
Зайка А. О. Використання інформаційних технологій в освітньому процесі коледжу.....	26
Комісаров В. А. Ергономіка в інформаційно–технологічному середовищі	28
Конопля В.О. Використання ІКТ у процесі вивчення дисципліни «Математика» ...	30
Скиба О.М. Організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення теми «кратні інтеграли».....	32
Степанова Ю.А. Формирование социокультурных знаний у учащихся на основе веб–квест–технологии	34
Пришва Т. Ю. Впровадження засобів STEM–технологій в освітній процес.....	38
Толмачов В. С. Вивчення основ робототехніки в курсі інформатика при вивченні основ програмування	39
Тропак Б.С. Сутність поняття «інформаційно–цифрова компетентність»	41
Чмирков М.Ю. Використання соціальних мереж в освітньому процесі.....	42
Чорноплат І.О. ІКТ як засіб підвищення ефективності навчання майбутніх педагогів професійного навчання	43
Цись О.О. Користувачський курс «Креслення у системі autocad» як приклад реалізації осової моделі комбінованого навчання студентів технологічно–педагогічних спеціальностей	45
Шелудько І.В. Фахова підготовка педагогів професійного навчання в умовах інноваційних технологій як педагогічна проблема.....	47

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ТЕХНОЛОГІЙ МАШИН І МАТЕРІАЛІВ

Воробйова Д. В., Марчук Р. А. Техніко-економічні та екологічні особливості переведення дизеля на споживання палива біологічного походження	49
Левченко Б. О. Порівняльний аналіз технологій збирання льону-довгунця.....	51
Марчук Р. А., Воробйова Д. В. Визначення вагомості витрат палива двигуном внутрішнього згорання як фактора екологічної безпеки	52
Фурман Д. В. До проблеми стандартизації у проектуванні одягу	54

СЕКЦІЯ 4. ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

Ксендзенко О. П. Формування професійної спрямованості змісту курсу фізики в професійно-технічному коледжі	57
---	----

Куліш Я. Я. Стан вивчення навчальної дисципліни «наукові основи шкільного курсу математики» у педагогічних університетах.....	59
Синиця Н. О. Інтегральні рівняння Вольтерра.....	62
Сорока В. В. Механізм перевизначення деяких фізичних одиниць міжнародної системи одиниць та його значення для фізики.....	64

СЕКЦІЯ 5. ПРАВознавство

Бондарчук М. Ю. Економічні права і свободи людини і громадянина в Україні	66
Бурда І. О. Розуміння принципу рівності в період античності.....	68
Войчук Т. В. Напрямки нейтралізації загроз бюджетно-податковій безпеці регіонів України.....	69
Зима М. О. Інститут прав і свободи за доби центральної ради.....	71
Каравайко С. С. Булінг як соціальне явище. Випадки застосування булінга серед підлітків в Україні, і можливі заходи для його попередження.....	73
Меньшеніна А. Є. Постмодерн в політиці: ціннісний аспект осмислення сучасних реалій.....	74
Мінченко М. В. Захист авторських прав на інформаційний блог.....	77
Морозов С. О. План геншера-коломбо: проект реформування європейського співтовариства.....	78
Нікітіна Т. А. Доноси в російській імперії XVIII століття.....	81
Олійник А. В. Еволюція функцій держави.....	82
Петрикей О. С. Право на інформацію як фундаментальне право людини.....	84
Руденко Д. В. Право людини в умовах боротьби з тероризмом.....	85
Самошенко М. О. Романо-германська правова сім'я.....	86
Сапун С. В. Генезис громадського суспільства в незалежній Україні.....	88

СЕКЦІЯ 6. УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ВИКЛИКИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ

Забара М.І. Збереження біологічного різноманіття в умовах глобальної цивілізації: український вимір.....	91
Петренко Н.М. Агітаційна кампанія за грамотність на Сумщині у 20-х роках ХХ ст.....	93
Сидоркін В. А. Участь України в спеціалізованих установах та органах ООН (1991–2015 рр.).....	95

СЕКЦІЯ 7. ПЕДАГОГІКА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Бикова Т. Б. Особливості самоаналізу відповідності рівня професійної компетентності та стилю викладання специфіці змішаного навчання.....	97
Гаврилов І. П. Формування науково–дослідницької компетентності майбутніх майстрів виробничого навчання у процесі вивчення природничо–наукових дисциплін.....	99
Галацін К. О. Дослідження аспектів формування комунікативної компетентності студента ВТНЗ.....	101
Зінченко Ж. В. Адаптивне управління в освіті: теоретичні основи та практичне значення поняття.....	102
Карась О. Д. Формування інформаційно–комунікаційної компетентності майбутніх документознавців на засадах текстоцентричного підходу.....	104
Карповець Х. М. Інтерактивне навчання українського правопису вищої школі ..	106
Коваленко О. П. Професійна підготовка майбутніх авіафахівців з дисциплін природничого циклу.....	108

Курант О. С. Коучинг як інноваційна технологія підвищення соціальної активності дітей	109
Медвідь Ю. І. Організаційно–педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів запасу до службово–бойової діяльності	111
Панасенко А. В. До проблеми білінгвальної лексики–семантичної компетентності майбутніх студентів–фінансистів.....	113
Руденко Ю. Ю. Особливості професійної етики фахівців з соціальної роботи.....	115
Самборська О. Д. Формування інформаційно–цифрової компетентності майбутнього вчителя початкової школи з використанням проектної діяльності.....	117
Середа Т. В. Організація контролю знань студентів медичного коледжу з анатомії та фізіології людини.....	119
Тробиук Н. Ю. Толерантність у контексті військово–професійної освіти.....	122
Шерудило А. В. Організація науково–дослідницької діяльності майбутніх учителів англійської мови	124
Ювченко Т. М. Творчість як важлива частина виховання	126
Waldemar Żak. Mass media jako środowisko wychowawcze w perspektywie edukacji ustawicznej.....	127
Глушук С.П. Виховні аспекти становлення майбутнього фахівця коледжу.....	128
Ігнатенко К. В. До питання впровадження інноваційних технологій у процес професійної освіти.....	131

СЕКЦІЯ 8. ПСИХОЛОГІЯ

Богуца Ю. М. Психолого-педагогічні умови ефективного управління інноваційним процесом.....	133
Зінченко О. В. Типологія інтернет-тролів: психологічний аспект.....	134
Марсєва Т. В. Аналіз зарубіжних підходів до вивчення поняття «ІМІДЖ»	136
Носова І. Є. Маніпулятивні впливи студентів як психологічна проблема професійно-педагогічного спілкування	139
Маханькова І. В. Вплив різних видів ігрової діяльності на розвиток ейдетичної пам'яті дітей старшого дошкільного віку	141
Пилипенко Н. М. Загальні питання визначення готовності дитини до шкільного навчання	143
Проскочило Ю. М. Адиктивна поведінка як психологічна проблема: теоретичний аналіз.....	145
Слурденко Д.О. Психологічні детермінанти кар'єрного зростання військовослужбовців національної гвардії України	147
Шевченко В.В. Ретроспектива наукових підходів до обґрунтування принципів формування професійно-психологічної компетентності майбутнього офіцера НГУ	149

СЕКЦІЯ 9. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Алупой А. А. притчовий характер та афористичність творчості пауло коельо (на матеріалі повісті «Алхімік»)	151
Бараненко А. А. Проблематика повісті-поєми «Поэза межами болю» О. Турянського	152
Ворушило С. Д. Тема війни у творах Євгена Гуцала для дітей.....	154
Ганжа А. П. Форум як жанр віртуальної комунікації.....	155

Гребенюк А. А. функціонально-стилістичне навантаження релігійної лексики у сучасному поетичному мовленні	157
Гриценко О. О. Гендерна проблематика у повісті «Царівна» Ольги Кобилянської	159
Долинська Ю. О. роман Дж.Фаулза «маг» («Волхв») – зразок постмодерної прози	161
Іванців О. В. Когнітивно-дискурсивна парадигма сучасної лінгвістики.....	162
Іллєнко А. В. Мовно-стилістичні засоби репрезентації концепту <i>поет</i> у мовотворчості Ліни Костенко.....	164
Картава Д. А. Інновації іншомовного походження в мові засобів масової інформації.....	166
Кулібова Я. В. Типові помилки у вживанні дієслів (на матеріалі текстів наукового стилю).....	167
Кулібова Я. В. Гоголезнавство в українській діаспорі	169
Куніцька А. О. Лінгвістична природа епітета.....	170
Михалочкіна М. О. Англомовні запозичення в українській економічній термінології.....	172
Мойсенко А. О. Лексико-фразеологічна репрезентація емоційного стану людини у прозі В. Шевчука	174
Пинькас Н. А. Методичні особливості формування інтерпретаційної компетентності учнів під час вивчення літератури	176
Путій І. А. Трагічна доля українського народу у Другій світовій війні у творчості О. Довженка	178
Руда Г. С. Фоностилістичний ресурс: сегментний та надсегментний рівні.....	180
Руденко Н. С. Художній світ С. Кінга: авторська концепція дійсності	182
Сидень А. В. Націоальні характери у кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка	184
Солдаткін О. В. Сучасна література Глухівщини: тенденції розвитку, поетика, персоналії	185
Солєнік К. Р. Присудок як головний член речення: теоретичний аспект.....	187
Сугоняко Ю. О. Мотиви збірки «Покаянні псалми» Д. Павличка	189
Супрун В. М. Образ жінки-політика в сучасному медіадискурсі України	190
Цінько С. В., Кладько Т. С. Роль есе у розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів	192
Шаматріна І. М. Лексико-граматичні особливості структури українських паремій.....	194

СЕКЦІЯ 10. ЛІНГВІСТИКА (АНГЛІЙСЬКА, НІМЕЦЬКА МОВИ).

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Голуб А. В. Шляхи формування навичок аудіювання в учнів 6 класу на уроках англійської мови.....	196
Красновид В. В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови в умовах нової української школи.....	198
Лук'яненко В. В. Види комукаційних технологій у навчанні іноземної мови	199
Маркевич Ю. М. Наименования профессий в немецком языке (словообразовательные модели).....	201

СЕКЦІЯ 11. БІОЛОГІЯ, ЕКОЛОГІЯ, ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧА ОСВІТА, ОХОРОНА ПРИРОДИ

Буц Л.В. Формування активної екологічної позиції студентів професійно–педагогічного коледжу	204
---	-----

Григор'єва Д. Г. Взаємозв'язок групової і резус–приналежності крові з інфекційними та неінфекційними захворюваннями.....	205
Дзидза Д. С. Поняття про критичне мислення його основні властивості	208
Єременко Н. С. Функціональна роль кореневої системи рослин томата звичайного в залежності від водопостачання.....	209
Ковтун І. С. Підготовка майбутніх учителів до вивчення природи у Глухівському учительському інституті засобами навчальних екскурсій (1874 – 1917 рр.).	211
Ковтун М. Е. Лісові ресурси ямпільщини на прикладі урочища «Феофілівська дача».....	213
Кріпак В. В. Деякі аспекти взаємозв'язків п'ятикрапкового та семикрапкового сонечок і біотичних факторів	214
Лук'яненко Ю. Г. Методи позаниркового очищення крові людини: медико–біологічний ефект, принципи, переваги	216
Миськова О. В. Созологічні аспекти лікарських рослин Путивльського Посейм'я.....	219
Олексенко К. П. Деякі аспекти риучої діяльності мурашок (formica)	220
Пархоменко В. М. Природничо–методична підготовка майбутніх учителів в учительських інститутах України другої половини ХІХ – початку ХХ століття	222
Свистунова Ю.О. Фізіологічні основи росту і розвитку рослин квасолі звичайної (phaseolus vulgaris) в залежності від механічного складу ґрунтів.....	224
Харитоненко А.І. Історичне відкриття і вивчення процесу фотоперіодизму	226
Харитоненко А.І. Аналіз геоecологічного стану водосховищ України.....	228
Чернобай Г.С. Моніторинг спадкових хвороб на території міста Глухова	232
Штик Ю. І. Профілактика порушень зору у підлітків в умовах сучасних інформаційних навантажень	234
СЕКЦІЯ 12. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ, ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ	
Ахремчик Р. О. Актуальні проблеми фізичної терапії і ерготерапії під час підготовки фахівців з фізичної культури і спорту	236
Гаркавіна С. М. Основи формування знань щодо фізичного здоров'я у системі фізичного виховання студентської молоді.....	237
Залобівець М. В. застосування колового тренування для покращення функціональної підготовки студентів	238
Маслюк І. Ю. Гігієна та профілактика захворювань опорно-рухової системи у дітей	240
Михальченко І. Г. Формування готовності студентів до занять фізичною культурою і спортом	242
Ремесник А. С. особливості планування фізичного виховання в США	244
Савров В. В. Вплив фізичних вправ на організм людини	246
Стеценко А. А. Оздоровчі аспекти фізичної культури, спорту та рекреації.....	247
Фесенко К. С. Формування фізичної підготовки юних волейболістів спортивної школи	249
Харитоненко А. І. Фізична культура як основний засіб покращення стану здоров'я та працездатності людини.....	251
Штих Н. В. Норми рухової активності та адекватності обсягу фізичного навантаження рівню здоров'я студентів	253
Яснолобова К. О. Гігієна та профілактика захворювань травної системи у дітей ..	255

СЕКЦІЯ 13. ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТА

Бисикало О. М. Методика формування технічних вмінь майбутніх слюсарів з ремонту сільськогосподарських машин у процесі вивчення дисципліни «Трактори і сільськогосподарські машини».....	257
Борисенко Н. А. Художньо-творче освітнє середовище як засіб творчого розвитку майбутніх учителів технологій.....	258
Вовк Б. І. Застосування ІКТ у процесі самоосвіти майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ.....	260
Гриценко Л. Г., Литвинова Н. В. Сучасні підходи до організації виробничого навчання майбутніх педагогів професійного навчання.....	261
Глушук С. П. Виховні аспекти становлення майбутнього фахівця коледжу.....	263
Гомаз Н. О. Розвиток креативності учнів ПТНЗ швейного профілю в процесі фахової підготовки (на прикладі моделювання жіночого одягу).....	266
Давиденко С. О. Використання електронних (навчально–методичних) комплексів у процесі підготовки майбутніх викладачів практичного навчання.....	268
Дехтярєва С. В. Формування естетичних смаків студентів на заняттях з фахових дисциплін.....	270
Єрмоленко Є. І. До питання формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування знаково–символічної наочності....	271
Заїчко А. С., Федій О. А. Особистісно–професійні якості майбутнього педагога початкової ланки освіти.....	273
Ігнатенко К. В. До питання впровадження інноваційних технологій у процес професійної освіти.....	274
Ковтун Г. Б. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно–технічних навчальних закладах.....	276
Козлова К. М. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх кваліфікованих робітників швейної галузі засобами інтерактивних технологій.....	278
Косолап М. С. Вплив кольору одягу на сприйняття навчального матеріалу.....	279
Курильчук П. В. Можливості STEM-освіти у розвитку критичного мислення студентів – майбутніх учителів.....	281
Маринченко Є. О. Науково–методичні аспекти сапр у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання закладів вищої освіти.....	283
Наливайко Д. А. Проектна діяльність як засіб формування методичної компетентності майбутніх викладачів професійного навчання.....	284
Обуховська Ю. В. Сутність індивідуалізація навчання учнів закладів професійно–технічної освіти.....	286
Перунок О. М. Проектне навчання у процесі вивчення дисциплін будівельного профілю.....	288
Приходько Н. А. Формування основ економічної компетентності студентів на заняттях соціально–економічної географії світу.....	290
Самілик В. І. Роль освітніх онлайн–курсів у професійній підготовці майбутніх учителів біології (на прикладі платформи PROMETHEUS).....	291
Тригубенко К. В. Проблема формування духовних цінностей учнів 10–11 класів на уроках української мови.....	293
Федченко Л. І. Активізація пізнавальної діяльності студентів на заняттях математики.....	294
Федченко М. В. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх викладачів професійного навчання.....	295

Харченко А.О. Способи стимулювання творчого потенціалу учнів загальноосвітньої школи	297
Чернишова Т. В. Застосування інноваційних педагогічних технологій під час навчання учнів ПТНЗ швейного профілю	298

СЕКЦІЯ 14. ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Вишник О. О. Особливості формування культури мовлення учнів початкових класів в умовах діалектного мовного впливу етносу горюнів	301
Голубенко С. М. Підготовка майбутніх фахівців початкової школи до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу	305
Дубовик Наталія. Педагогічні умови формування екологічної культури молодших школярів у процесі навчання курсу «Природознавство».....	308
Жажка Ю. І. Збагачення лексичного запасу школярів початкових класів на уроках української мови засобами дидактичних ігор	310
Ігнатенко О. В. Реалізація міжпредметних зв'язків інформатики з математикою у початковій школі	312
Конончук Ю. О. Методика формування граматичної компетентності учнів початкових класів на матеріалі вивчення прикметника	314
Ліфіренко Наталія. Технологія формування соціокультурної компетентності молодших школярів у процесі навчання курсу «Я у світі» в освітній практиці	317
Маслак Л. М. Педагогічні умови формування проектної компетентності майбутнього вчителя початкових класів	319
Мозуль І.В. Використання проектної технології у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до навчання природознавства	322
Розуван Світлана. Використання технології розвивального навчання у початковій школі як психолого-педагогічна проблема	325
Чуприк А. В. Змістова характеристика поняття «діамонологічна компетенція» учнів початкових класів	327
Шеремет М. С. Попередження інтерференції в умовах близькоспорідненого білінгвізму	329

СЕКЦІЯ 15. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Абакумова М. В. Особливості педагогічної системи Ф. Фребеля у практиці роботи сучасного дитячого садка	332
Баранова В.В. Ігрова діяльність дошкільників як предмет наукових досліджень ..	335
Безделова Н. О. Загартування дітей старшого дошкільного віку за допомогою водних процедур	336
Бсланова Г. В. Специфіка становлення і розвитку мовлення дітей від народження до 6 місяців	338
Бірюкова А. В. Розмовне мовлення дошкільників як предмет лінгводидактичних досліджень	339
Веремсва А. П. Вплив гри на розвиток особистості дошкільника	341
Войтюк Т. П. Специфіка діяльності студентів у малих групах	343
Гудима Т. В. особливості формування у дошкільників елементарних астрономічних уявлень	345
Деньгулова С. В. Формування основ екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку	347

Єсепчук Валентина , профілактика та корекції порушень опорно – рухового апарату дошкільників засобами степ–аеробіки.....	348
Заєць Н. В. Засоби патріотичного виховання дітей дошкільного віку	352
Зіневич В. О. Впровадження сучасних нетрадиційних здоров’язбережувальних технологій на заняттях з фізичного розвитку в ДНЗ	354
Калініна А. В. До проблеми розвитку творчих здібностей у старших дошкільників засобом творчих ігор природничого змісту.....	357
Клименко Ю. В. , До проблеми навчання дітей дошкільного віку англійської мови.....	359
Кучма А. В. Проблема гендеру як предмет наукових досліджень.....	361
Куш А. Г. Цінність казок у процесі виховання та розвитку дитини	363
Левик І. О. Мотиваційне забезпечення освітнього процесу ЗДО як педагогічна проблема.....	364
Лесюта М. М. Принципи педагогічного прогнозування в галузі дошкільної освіти.....	366
Литвиненко К. В. Упровадження освіти для сталого розвитку в освітній процес закладів дошкільної освіти: теоретичний аспект	368
Литвин К. В. Розвиток образного мовлення в дітей старшого дошкільного віку засобом поезії: теоретичний аспект	369
Лось О. М. Формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку на заняттях з англійської мови в закладі дошкільної освіти.....	371
Маньковська Т.О. Вплив кольору на емоційний стан дитини дошкільного віку... 374	
Маслюк І. Ю. Ігрова діяльність як засіб підвищення мотивації у навчанні англійській мові дітей дошкільного віку.....	376
Маханькова І. В. Використання лексичних карток глена домана у процесі навчання старших дошкільників англійської мови	377
Норікова В. В. Наступність ігрової та навчальної діяльності дітей як педагогічна проблема.....	379
Обуховська О. Ю. Особливості прояву толерантних взаємостосунків у дошкільників.....	381
Осадча О. О. Теоретичні аспекти розвитку рухової обдарованості у дітей старшого дошкільного віку засобом рухливої гри.....	383
Павленко Т. С. Педагогічні умови використання комп’ютерних презентацій в процесі виховання основ екологічної культури в дітей 6–го року життя.....	385
Панченко А.В. Специфіка виховання гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.....	387
Плющ К. А. Особливості навчання діалогічного мовлення дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови	389
Попова Х. О. Принципи гуманістичного виховання майбутнього фахівця дошкільної освіти.....	391
Постолакіна М. В. Структурні компоненти естетичного ставлення дитини до навколишнього світу.....	393
Пройдисвіт Д. С. Наступність у формуванні літературної компетентності старших дошкільників і молодших школярів: теоретичний аспект.....	395
Рожнова В. М. Проблема естетичного виховання особистості в науковій вітчизняній думці в добу відродження.....	397
Скрипник І. В. Формування позитивного іміджу сучасного закладу дошкільної освіти.....	399

Сорока Х. А. Зміст понять «гуманізм» та «гуманістична спрямованість» у розвитку особистості дитини дошкільного віку	401
Соценко Ю. Ю. Актуалізація гувернерства у фаховій підготовці сучасного вихователя	402
Супрунова Н. О. Ознаки тривожності в дошкільному віці	404
Ткаченко Г. А., вплив вивчення іноземних мов на психіку дітей дошкільного віку	406
Труш І. А., розвиток дитячої творчості як актуальна проблема сьогодення	408
Цюпак І. М., тьютор як професія: порівняльний аспект	410
Шевченко М. В. Формування логіко–математичної компетентності старших дошкільників	411
Шурда Ж. І., Переваги квест–гри в освітньому процесі ЗДО	413
Ющенко А. А. Використання мультфільмів у процесі формування природничо–екологічної компетентності в старших дошкільників	415
Яснолобова К. О. Сучасні проблеми забезпечення наступності в навчанні іноземної мови дітей дошкільного і шкільного віку	417

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ, РЕГІОНУ

УДК 338

Драчков М. Д., Котенок Т. О.,
студенти четвертого року навчання Київського
національного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: Зубко Т. Л.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки та фінансів підприємства Київського
національного торговельно-економічного університету

«ЧИ ВАРТО ДЕРЖАВІ СТАБІЛІЗУВАТИ ЕКОНОМІКУ?»

«Економічне і політичне життя країни тісно пов'язані. Настільки, що не можуть існувати одне без одного». З цим безперечно потрібно погодитись.

Нинішня ринкова економіка не є можливою без ефективного механізму її взаємодії з державою, органами законодавчої і виконавчої влади. Тим паче, такий механізм вже давно став одним із суттєвих ознак високорозвинутого демократичного суспільства [1, с. 24].

Держава через свою особливу роль у суспільстві завжди і будь-де, за всіх часів і народів тією чи іншою мірою втручалася в економічні процеси. Але спочатку це втручання було зумовлене певною необхідністю. На свою користь держава вилучала певну частину суспільного продукту для утримання державної машини (апарату чиновників державної влади, армії, поліції, судів та інших інстанцій).

Таке вилучення і перерозподіл доходів (як частки суспільного продукту) вимагали від держави створення відповідного законодавства, яке б представляло державні інтереси та визначало обов'язки всіх членів суспільства, які підпорядковані цій державі [2, с. 293].

Держава може втручатися в економіку прямо (методом фінансування розвитку державного сектору, науки, культури, освіти, соціального захисту населення) або опосередковано (через систему правових та економічних регуляторів, надаючи їм здатність орієнтувати діяльність господарських суб'єктів і окремих громадян на досягнення цілей і пріоритетів соціальної та економічної політики).

«Активне втручання держави в суспільне відтворення викликане перш за все необхідністю підтримання умов саморегулювання економіки, забезпечення ефективності функціонування ринку». – теза економіста Ентоні Саттона [3, с. 115].

Наприклад, держава захищає ринок від монополізації, від знищення конкуренції, тому що при послабленні конкуренції ефективність суб'єктів господарювання знижується. Втручання держави викликано необхідністю певного перерозподілу доходів, підвищенням доступу населення до деяких товарів і послуг [4, с. 155]. Сам механізм перерозподілу доходів, що на мою думку є явищем позитивним, передбачає виплату з державного бюджету і позабюджетних фондів пенсій, стипендій, дотацій.

Ефективність як фіскальної, так і грошово-кредитної політики знижується в результаті протидії цінового механізму. Для подолання такої протидії використовують комбіновану політику, яка була заснована на спільному застосуванні фіскальних і грошових інструментів регулювання національного господарства [5, с. 74]. Поряд із заходами фіскальної та грошової політики, спрямованими на

регулювання сукупного попиту, в уряді є можливості впливати на обсяг сукупної пропозиції.

Звісно, можна зробити висновок, що є різні оцінки можливостей та результатів стабілізаційної політики держави. Негативним наслідком активної стабілізаційної політики може стати збільшення розмірів державного боргу. Велика частка державного боргу в національному доході обмежує можливості уряду при стабілізаційній політиці, визначаючи нижню межу ставок податку та відсотка і верхня межа непроцентних витрат державного бюджету. Умовою зниження частки державного боргу в національному доході є утворення первинного бюджетного надлишку і перевищення темпу приросту національного доходу над рівнем реальної ставки відсотка [6, с. 122].

Навіть країни з однаковим рівнем розвитку і доходу мають свої особливості, що надає особливі для кожної з них методи діяльності держави.

Ми вважаємо, що діяльність держави щодо розвитку економіки повинна не протиставлятися процесам ринкового саморегулювання, а поєднуватись з ними.

Список використаних джерел та літератури

1. Бажал Ю. Економіка України: Еволюційна парадигма економіки перехідного періоду. навч. посіб. Бажан Ю. Київ: КМА, 1993. 24 с.

2. Барр Р. Міжнародні відносини. ТОМ 1. Политическая экономия. навч. посіб. Барр Р. Москва, 1994. 293 с.

3. Башнянин Г. І., Лазур П. Ю., Медведєв В. С. Політична економія. навч. посіб. Башнянин Г. І., Лазур П. Ю., Медведєв В. Київ: Ніка-Центр Ельга, 2000. 115 с.

4. Беляєв О. О., Бебело А. С. Перехідна економіка: Основні концепції та характерні риси / навч. посіб. – Вчені записки / Беляєв О. О., Бебело А. С., КНЕУ. Київ, 2001. 155 с.

5. Лагутін В.Д. Макроекономіка. навч. посіб. Лагутін В.Д, КНТЕУ. Київ, 2007. 74 с.

6. Mankiw G. New Keynesian Economics : Imperfect competition and sticky prices. Coordination Failures and Real Rigidities. «New Keynesian Economics». New York, 1991. 122 р.

УДК 331

Захлбасва Н. М.,

викладач Професійно-педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ – ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

На сучасному етапі розвитку Україна потребує більше молодих спеціалістів. Саме вони, завдяки своїй мобільності, комунікабельності, високому потенціалу, знанням і вмінням, є головною силою для побудови успішної економіки.

Сучасна ситуація на ринку праці України є дуже складною для молоді. Через послаблення державного контролю за працевлаштуванням молоді, скорочення робочих місць, виникають проблеми щодо працевлаштування. Молодіжне безробіття стає проблемою сьогодення для нашої країни.

Проблема недостатньої зайнятості обумовлена наступними причинами: пропозиція трудових ресурсів перевищує її попит; молодь має низьку адаптацію на ринку праці; відсутність досвіду роботи, дискримінація при наймі на роботу; невідповідність спеціальностей та спеціалізацій, за якими готують навчальні заклади, до потреб ринку праці, неprestижність технічної освіти. Ці та багато інших причин призводять до загострення проблеми працевлаштуванням молоді.

Існує реальна загроза втратити ціле покоління людей, яке з плином часу буде неспроможне реалізувати набуті знання. Багато молоді через відсутність роботи, працюють не за фахом, що також негативно впливає на економічний розвиток країни. Вони не отримують задоволення від своєї роботи, займаються тим, що їм не подобається, через це виникає незадоволення трудовою діяльністю.

Через відсутність можливості працевлаштуватися в Україні й отримувати заробітну плату, яка б давала можливість забезпечувати свої потреби, молодь змушена виїжджати за кордон в пошуках роботи. Це сприяє втраті висококваліфікованої робочої сили та є негативною тенденцією для нашої країни через те, що більшість спеціалістів, які б могли розвивати вітчизняну економіку, працювати на українських підприємствах, через нестачу робочих місць, їдуть працювати за кордон і реалізують свої можливості там.

Навчальний заклад при підготовці студентів різних професій та спеціальностей повинен орієнтуватись на попит, що склався на ринку праці і прогнозувати його. Для цього необхідно спілкуватися з керівниками підприємств і організацій з метою виявлення проблем кадрового забезпечення.

Набуває актуальності дуальна освіта. Важливою є співпраця навчального закладу та підприємства чи організації, зокрема, щодо організації баз практики за спеціальністю. Майбутні фахівці, перебуваючи в реальних умовах, бачать, які професійні компетенції необхідно вдосконалити тощо.

Серед основних напрямків роботи навчального закладу щодо сприяння працевлаштуванню своїх випускників є:

1. Проведення постійного аналізу попиту і пропозиції на ринку праці фахівців, підготовку яких здійснює навчальний заклад.

2. Налагодження співпраці з державною службою зайнятості, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності, які можуть бути потенційними роботодавцями для випускників і студентів.

3. Забезпечення координації дій з центральними та місцевими органами виконавчої влади, службами зайнятості і підприємствами, установами та організаціями (роботодавцями) щодо оптимального узгодження реальних потреб ринку праці та ринку освітніх послуг.

4. Інформування випускників і студентів навчального закладу про вакантні місця на підприємствах, в установах та організаціях, що відповідають їх фаховій підготовці (спеціальності).

5. Здійснення спільно з державною службою зайнятості моніторингу працевлаштування випускників за місцем їх проживання.

Отже, проблема працевлаштування випускників є актуальною в Україні і її можна вирішити тільки на державному рівні.

Колотій Ю. С.,
студентка п'ятого року навчання
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
Печенко М. В.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
«Облік і фінанси» Кременчуцького національного
Університету імені Михайла Остроградського

СУЧАСНИЙ СТАН ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

У загальноприйнятій світовій практиці венчурні фонди є основним джерелом інвестицій у потенційно привабливі проекти. Завдяки їх діяльності стимулюється розвиток не лише окремо взятих підприємств, з якими співпрацюють венчурні фонди, а й всього ринку та економіки держави в цілому, оскільки зростає конкуренція, підвищується якість продукції, удосконалюється виробничий процес та підвищується професіоналізм персоналу.

В економічно розвинених країнах об'єктами інвестування венчурних фондів виступають інноваційні проекти, у той час як в Україні – сільське господарство, харчова промисловість та будівництво. Це спричинено відсутністю чіткої нормативно-правової бази, яка б жорстко регламентувала діяльність та використання активів венчурних інвестиційних фондів в Україні, та відсутністю державної підтримки інноваційних проектів.

Теоретичні та практичні аспекти функціонування венчурних фондів досліджували такі вітчизняні вчені, як: Л. Антонюк, Ю. Цвігун, О. Слободян, С. Онишко та інші. Однак деякі практичні питання залишаються нерозкритими та потребують подальшого дослідження.

Венчурне інвестування – це система ризикових інвестицій в інноваційні проекти [2]. Відмінність від звичайного процесу інвестування полягає у тому, що венчурні фонди отримують лише частку в статутному капіталі підприємства, яке отримує такі інвестиції.

В Україні протягом останніх років спостерігається поступове погіршення показників діяльності інститутів спільного інвестування (ІСІ), до складу яких входять венчурні фонди (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості ІСІ за 2014-2017 рр., одиниць [1]

Тип фонду	2014	2015	2016	2017	Відхилення	
					+/-	%
Венчурні	1006	992	998	1028	22	2,2
Невенчурні	120	103	88	90	-30	-25,0
Всього	1188	1147	1131	1160	-28	-2,4

Так, кількість ІСІ протягом 2014-2017 рр. зменшилася на 2,4 %, проте кількість венчурних інвестиційних фондів за аналогічний період зросла на 2,2 %, що свідчить про збільшення привабливості діяльності такого типу фондів для

комерційних банків, інвестиційних компаній та юридичних осіб, які виступають основними джерелами фінансування.

Зростає також вартість чистих активів вітчизняних венчурних інвестиційних фондів протягом 2014-2017 рр. – на 20,7 % (табл. 2), вони складають близько 85 % у загальному обсязі активів ІСІ. Варто відзначити, що вартість активів невенчурних фондів за досліджуваний період скоротилася на 22,9 %, а їх частка складає 8 %.

Таблиця 2

Динаміка вартості чистих активів ІСІ за 2014-2017 рр., млн. грн. [1]

Тип фонду	2014	2015	2016	2017	Відхилення	
					+/-	%
Венчурні	170038	189909	180663	205185	35147	20,7
Невенчурні	10199	9810	8244	7868	-2331	-22,9
Всього	180405	199861	212407	213206	32801	18,2

Згідно структури активів венчурних інвестиційних фондів, основну їх частку займають інші активи (83 %), акції підприємств (5 %), нерухомість та веселі (4% і 4 % відповідно).

Також слід відзначити, що точно ідентифікувати портфель активів венчурних фондів досить складно, оскільки нормативно-правова база не регламентує розкриття інформації у фінансових звітах такими організаціями.

Слід виокремити основні проблеми функціонування та розвитку венчурних інвестиційних фондів на вітчизняному ринку: відсутність повної інформації про результати діяльності венчурних фондів у відритому доступі; звільнення від сплати податку на прибуток венчурних фондів до закінчення їх діяльності та розподілу прибутку між акціонерами; на вітчизняному ринку венчурні фонди здебільшого створюються для оптимізації оподаткування між підприємствами за допомогою перерозподілу грошових коштів.

Тобто, в Україні венчурні інвестиційні фонди розвиваються завдяки відсутності відповідних органів та нормативно-правової бази, які б регулювали їх діяльність. У зв'язку з цим венчурні ІСІ виконують функції, що не є загальноприйнятими для них.

Таким чином, можна запропонувати наступні заходи покращення стану венчурного інвестування в Україні: створення регулюючих органів; жорстка регламентація діяльності венчурних фондів, яка здійснюватиметься завдяки розробці та прийняттю нових удосконалених законодавчих актів; розвиток фондового ринку в Україні; надання вільного доступу до джерел інвестицій тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. УАІБ: Аналітичний огляд результатів діяльності ринку управління активами за 4 квартал та 2017 рік. URL : http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart/266015.html (дата звернення: 08.11.18).
2. Веремієнко А. С. Місце та сутність венчурних інвестиційних фондів серед інститутів спільного інвестування в Україні // Економіка та держава. 2017. № 6. С. 90-93.

ВИМОГИ СЬОГОДЕННЯ ДО ФАХІВЦІВ З ФІНАНСІВ

У сучасній педагогічній науці поняття «професійна підготовка» пов'язане з професійним навчанням і відображає процес оволодіння студентами знаннями, уміннями й навичками, необхідними для майбутньої професійної діяльності, зокрема, системи професійного навчання, що має на меті прискорене придбання студентами навичок, необхідних для виконання певної роботи, групи робіт; процес оволодіння знаннями, уміннями і навичками, що надають можливість виконувати роботу в певній галузі діяльності [1]

Важливими для вдосконалення є заняття, які не формують нових практичних умінь та навичок студентів, а вдосконалюють та розвивають їх творчі здібності, власні вміння й навички, що забезпечують їх конкурентоспроможність на ринку праці. Творча активність студента виражається у здатності до пошуку нових шляхів розв'язання проблемних задач, до відкриття нових явищ у навчально-пізнавальній діяльності, у вмінні застосовувати знання на практиці, приймати нестандартні рішення.

Сьогодні все пов'язане з інформаційними технологіями, тому обсяг знань людства подвоюється щороку. Знання, отримані в навчальному закладі, швидко втрачають актуальність. Необхідність відповідати вимогам сучасного ринку праці вимагає потреби в постійному професійному самовдосконаленні, навчанні протягом життя.

Вимоги до майбутніх фахівців з фінансів, – це, насамперед, розуміння понять, знання бухгалтерського обліку, вміння планувати, аналізувати і прораховувати ситуацію так, щоб в подальшому правильно розподіляти кошти.

Перед молодими фахівцями відкриваються величезні перспективи, але потрібно набути таких якостей, як професіоналізм, комунікабельність, цілеспрямованість, наполегливість, уміння витримувати великі навантаження, бути готовим працювати з повною віддачею, знати програмні продукти та володіти іноземною мовою.

Освітні компетентності стають системними характеристиками особистісно зорієнтованого евристичного підходу до освіти, оскільки відносяться винятково до особистості студента, виявляються у процесі його творчої діяльності та виражаються у створеній ним продукції.

Рябчикова Д. А.,
магістрантка першого року навчання
Донецького національного технічного університету
Науковий керівник: Марина А. С.,
кандидат економічних наук, доцент
Донецького національного технічного університету

ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ

На сучасному етапі розвитку суспільства великої уваги набуває визначення ролі безпеки соціальних систем, а також її забезпечення, оскільки поняття «безпеки» має дуже важливе значення не тільки для кожної особистості, а й для всіх сфер життєдіяльності соціуму.

Метою роботи є узагальнення підходів щодо забезпечення безпеки соціальних систем на основі визначення ролі та місця безпеки у функціонуванні соціальних система.

Вивченням та дослідженням питання безпеки соціальних систем займалася велика кількість науковців, таких як: М. П. Лукашевич [2], В. М. Заплатинський [1], М. В. Туленков [2], І. П. Отенко [3] і багато інших вітчизняних, а також і зарубіжних учених. Проте й досі потребують вивчення підходи до забезпечення безпеки соціальних систем внаслідок істотних змін в організації та функціонуванні соціальних систем.

У сучасній літературі відсутня велика кількість визначень поняття «безпека соціальної системи», оскільки вивчення цієї теми ще знаходиться на етапі розвитку. Проте з існуючих найбільш поширених є надане Отенко І. П., «безпека соціальних систем – це сукупність ознак, що характеризують захищеність об'єкта від різного роду загроз та небезпек, дія яких може здійснити негативний вплив на його структурну та функціональну цілісність до повного руйнування або неконтрольованої трансформації в об'єкт іншої якості» [3, с. 44].

Відсутність єдиної думки щодо того, як саме повинна забезпечуватися безпека соціальних систем призводить до виділення основних підходів: емпіричний, логічний та теоретичний.

Сутність емпіричного підходу полягає у тому, що система і процеси її функціонування відображаються у вигляді певного набору правил, які сформовані на основі достатнього рівня знань, отриманих від спеціалістів, фахівців або експертів, що мають у даному питанні досить великий досвід. Дані знання отримані шляхом узагальнення та аналізу досвіду за допомогою методів спостереження та експерименту. Важливим є точне визначення взаємозв'язків між вихідними даними і очікуваними результатами функціонування системи. Прикладом застосування емпіричного підходу забезпечення безпеки соціальних систем може бути метод аналізу й ситуаційного моделювання. За допомогою даного методу можна сформулювати один загальний сценарій, що включає в себе опис та моделювання певного соціального процесу, на основі аналізу декількох сценаріїв.

Згідно логічного підходу, використовуються методи формальної і неформальної логіки. Логіка – це наука про закони і різновиди мислення, це певний спосіб судження. При вивченні та дослідженні об'єкта будуються логічні моделі на основі узагальненого практичного досвіду та наукових знань, що представлені формулами та блок-схемами. Даний підхід описує між вхідними та вихідними

параметрами певну залежність і дозволяє здійснити прогноз стану системи. Прикладом цього підходу може бути контроль порогових значень ключових параметрів.

Теоретичний підхід ґрунтується на використанні абстрактної або теоретичної моделі: реальні процеси, що протікають у досліджуваних соціальних системах, відображаються шляхом сукупності абстрактних процесів, де деякі можуть не спостерігатися на практиці. За допомогою цього методу можна прогнозувати зміни стану системи і розвиток ситуації у майбутньому. Але така модель при побудові має певні складнощі, що виникають при виборі моделі, її розробці та інформаційному забезпеченню. Приладом використання цього підходу є модель кількісної оцінки стійкості складних систем, що складена на основі математичних залежностей та характеризує різні сфери життєдіяльності системи. Отже, вищенаведений матеріал можна представити у наступному вигляді (рис.1).

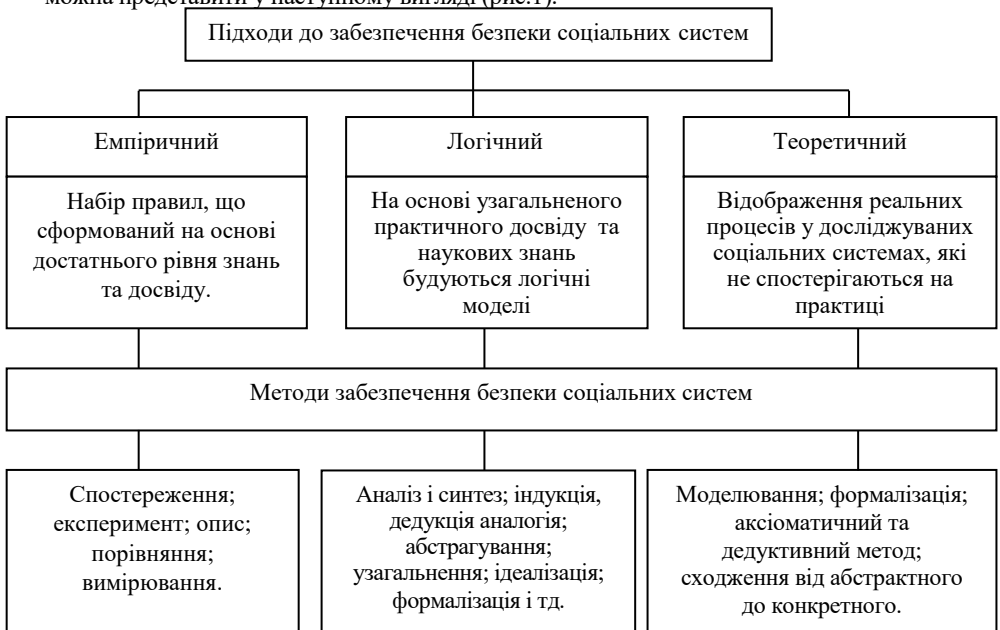

Рисунок 1. Підходи до забезпечення безпеки соціальних систем

Отже, наведені підходи не повною мірою підходять для вирішення всієї сукупності завдань забезпечення безпеки соціальних систем, тому необхідно створювати ще нові підходи та розвиватися в цьому напрямку, оскільки дана тема є досить актуальною на сучасному етапі розвитку.

Список використаних джерел та літератури

1. Заплатинський В. М. Логіко-детермінантні підходи до розуміння поняття «Безпека [редкол.: П. С. Атаманчук (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. Випуск 5. С. 90-98.
2. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс. Начальний посібник. К: Каравела, 2016. 408 с.

3. Отенко І. П., Москаленко Н. О., Азарен Г. Ф. Теорія управління безпекою соціальних систем : навчальний посібник. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 220 с.

УДК 330

Ткаченко І.,
студентка УК-81 групи, факультету менеджменту
КПІ ім. Ігоря Сікорського

СТАН ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА СІЧЕНЬ-ЧЕРВЕНЬ 2018 РОКУ

Розвиток економіки будь-якого регіону нерозривно пов'язаний з інвестиційними процесами. Проблема активізації інвестиційної діяльності є досить актуальною сьогодні, як для України загалом, так і для Сумської області. Інвестиційна діяльність має особливе значення у господарському житті на всіх рівнях суспільного виробництва. Раціональне використання інвестиційних коштів сприяє активному руху економічних ресурсів, їх перерозподілу на користь сфер, що мають визначне значення для розвитку тієї чи іншої території, зростанню обсягів виробництва, підвищенню рівня зайнятості, подоланню бідності.

Проблема інвестиційної привабливості регіонів України була предметом досліджень таких науковців, як П. Беамиш, К. Берестовий, І. Бондарчук, П. Гайдудький, А. Інкпен, М. Кісіль, П. Саблук, А. Скотт, В. Уланчук, М. Чумаченко та інші. Значний внесок у вивчення інвестиційного простору Сумської області зробили А. Єпіфанов, Т. Васильєва, С. Леонов, С. Козьменко, А. Маценко та інші.

За результатами досліджень агентства «Євро-Рейтинг» інвестиційна привабливість Сумської області в національній економіці станом на кінець 2 кварталу 2018 року є малоефективною. Область за показниками інвестиційної активності (капітальні та іноземні інвестиції, будівельні роботи) та ефектом від залучених коштів (введення об'єктів в експлуатацію, працевлаштування безробітних, зарплата) посіла 20 місце в рейтингу серед 22 областей України, залишивши позаду лише Чернівецьку та Херсонську [2]. Це свідчить про негативні тенденції залучення інвестиційних потоків в області. Проаналізуємо чинники, що впливають на інвестиційну привабливість Сумської області.

У січні-червні 2018 р. обсяг капітальних інвестицій в області дорівнював 2623,8 млн. грн капітальних інвестицій, що у розрахунку на одну особу склало 1519,6. Порівняно з відповідним періодом попереднього року обсяг капітальних інвестицій збільшився на 14,2%. Частка державних інвестицій у Сумській області становила у 2018 р. 9,1% або 239,3 млн. грн., з яких 1,1% (29,6 млн. грн.) – кошти державного бюджету, 8% (209,6 млн. грн.) – кошти місцевих бюджетів (таблиця 1).

Майже всі капітальні інвестиції (98,8 % загального обсягу) освоєно у матеріальні активи. Питома вага капітальних інвестицій у будівлі та споруди становить 23,4 % загального обсягу, на придбання, модернізацію та вдосконалення машин, обладнання, інвентаря та транспортних засобів – 71,2 %. У нематеріальні активи спрямовано 1,2 % загального обсягу капітальних інвестицій, з яких 0,3 % становлять витрати на оновлення та поліпшення програмного забезпечення та баз даних; 0,3 % – на придбання прав на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо [1].

Таблиця 1

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій у січні-червні 2018	
	тис.грн	у % до загального обсягу
Усього	2623770	100,0
у т.ч. за рахунок		
коштів державного бюджету	29628	1,1
коштів місцевих бюджетів	209642	8,0
власних коштів підприємств та організацій	2021859	77,1
кредитів банків та інших позик	165517	6,3
коштів іноземних інвесторів	–	–
коштів населення на будівництво житла	178426	6,8
інших джерел фінансування	18698	0,7

Джерело [1]

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій (77,1 %) залишались власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких у 2018 р. було освоєно 2021,859 млн. грн., що на 4,2 % більше, ніж у 2017 р. Частка коштів населення на будівництво житла становила 6,8 %. За рахунок запозичених коштів, а саме кредитів банків та інших позик, освоєно 6,3 % капітальних інвестицій. Щоправда станом на 01.06.2018 р. в економіку області не надходило прямих іноземних інвестицій.

У січні-червні 2018 р. найбільшу частку (40,5 %) від усіх капітальних інвестицій в області освоєно підприємствами сільського, лісового та рибного господарства. Значний обсяг інвестицій вкладено промисловими (33,4 %) та будівельними (9,5 %) підприємствами.

Отже, статистичні дані засвідчують, що Сумська область є зовсім не привабливою для зовнішніх інвесторів. Основні причини цього вбачаємо у несприятливому інвестиційному кліматі; неналежній підготовці інвестиційних проектів та програм або їх неієвості; недосконалості інвестиційного ринку.

Відтак, з метою підвищення рівня інвестиційної привабливості Сумської області керівництву, на нашу думку, слід дотримуватися активної позиції щодо залучення інвестицій; підтримувати програми та проекти зарубіжних та вітчизняних інвесторів; продовжувати формування сприятливого інвестиційного клімату; розвивати інвестиційний ринок та сприяти його інтеграції у світовий простір. Лише комплексний підхід щодо вирішення існуючих проблем дозволить області реалізувати свій потенціал в інвестиційній сфері, що забезпечить їй сталий економічний розвиток.

Список використаних джерел та літератури

1. Капітальні інвестиції у Сумській області у січні-червні 2018 року. URL : http://sumy.ukrstat.gov.ua/data/express/1535455254_e181208.pdf.
2. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів 2014. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL : <http://euro-rating.com.ua/regiony/rejting-list/rejting-list-oblastej/>

Тур Н.В.,
магістрантка першого року навчання
Донецького національного технічного університету
Науковий керівник: Марина А.С.,
кандидат економічних наук, доцент
Донецького національного технічного університету

РОЗВИТОК ТА БЕЗПЕКА ЯК ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІ ФУНКЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ

У процесі еволюції та розвитку суспільства відбувається становлення певних форм відносин і стандартів поведінки притаманних окремим соціальним системам, які складають основу їх функціонування. Тому на сьогодні загострення таких проблем актуалізує питання забезпечення збалансованого розвитку та безпеки соціальних систем на рівні як окремої особистості, так і певної організації.

Питанням становлення соціальних систем займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як: О. Богданов [1], Н. Волкова [2], Л. фон Берталанфі [3], Г. Мінаєв [4] та інші, проте в науковій літературі замало уваги приділена взаємозв'язку функцій безпеки та розвитку соціальних систем.

Метою роботи є обґрунтування нерозривності функцій розвитку та безпеки соціальної системи на основі дослідження їх сутніх характеристик.

Більшість наукових джерел свідчать про відсутність конкретного визначення поняття «система», підходів до класифікації систем, трактувань її основних закономірностей функціонування. Основоположник теорії систем Л. фон Берталанфі визначав систему як «комплекс взаємодіючих елементів або сукупність елементів, що знаходяться в певних відносинах один з одним і з середовищем» [3, с. 23].

Серед існуючих функцій соціальних систем виділяють дві найважливіші – функцію існування та розвитку і функцію самозбереження та безпеки.

Мінаєв Г. у своїх дослідженнях визначає, що функція розвитку уособлюється як «конкретна дія, пов'язана з реалізацією інтересів і має направленість на закономірну зміну певних матеріальних об'єктів, що призводить до виникнення їх якісно нових станів або принципово нових об'єктів – як цілісних та незалежних систем» [4, с. 25].

Функцію безпеки соціальних систем потрібно розглядати як базову тому, що її роль полягає у вирішенні протиріч інтересів та загроз у соціальній системі, що розвивається. Дослідник також дає визначення функції безпеки, трактуючи її як «конкретні дії, які потрібно зробити, щоб захистити функцію розвитку соціальної системи від загроз як потенційних, так і реальних, як внутрішніх, так і зовнішніх» [4, с.27]. Певні конкретні дії більш за все помітні в охороні інтересів певної особистості. Волкова В. виділяє заходи щодо захисту інтересів особистості несуть у собі п'ять важливих дій: інформаційно-аналітична діяльність з виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз життєво важливим інтересам об'єктів безпеки; захист інтелектуальної власності; захист матеріальних і фінансових цінностей; захист конфіденційної інформації; захист персоналу [2, с. 132].

Складність структури функції безпеки обумовлюється її характером, вона містить родову та видову частини [4, с. 131]. Так, родова частина відповідає за становлення та організацію функції безпеки та сам процес її впровадження у

соціальної систему. А видова частина виконує допоміжну роль, тобто контроль та нагляд за станом системи.

Отже, нерозривність вищезазначених функцій пояснюється тим, що завдання функції безпеки безперечно потребують забезпечення її розвитку, інакше буде втрачена можливість до ефективного функціонування соціальної системи. Так, розвиток та безпеку необхідно ілюструвати як кругообіг взаємопов'язаних частин єдиного цілого (рис.1).

Рисунок 1. Взаємозв'язок між основними функціями соціальної системи

Складено автором на основі [2; 4].

Таким чином, розвиток та безпека тісно пов'язані між собою і окремо здійснюватися в принципі не можуть. Тісна взаємозалежність між ними є не тільки найважливішою особливістю соціального розвитку, а й фактично розвиток і безпека – це дві сторони загального процесу життя соціальної системи. Запорукою ефективного функціонування соціально-економічних систем є забезпечення в системі необхідних і достатніх чинників і умов для реалізації цих функцій. Розвиток є основною, первинною функцією суспільного буття. Безпека – вторинна і покликана забезпечити розвиток, захистити його від різного виду загроз. Однак вторинний характер функції безпеки анітрохи не применшує її ролі та значення. Тому, без забезпечення розвитку та безпеки будь-яка соціальна система виявляється беззахисною і неефективною.

Список використаних джерел та літератури

1. Богданов О.О. Тектологія. Загальна організаційна наука. М.: Ексмо. 1989. 356 с.
2. Волкова В. Н., Денисов А. А. Теорія систем і системний аналіз : підручник для академічного бакалаврату. 2-е вид. М. : Юрайт, 2014. 616 с.
3. Л. фон Бергаланфі. Загальна теорія систем – критичний огляд. *Дослідження з загальної теорії систем* : зб. переказів / заг. ред. і вст. ст. С. Н. Садовського, Е. Р. Юдіна. М. : Прогрес, 1969. С. 23–82.
4. Мінаєв Г. А. Безпека – менеджмент організації. *Best of security*. 2008. № 4 (26). – С. 25-31.

СЕКЦІЯ 2. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, НАУЦІ І ТЕХНІЦІ

УДК 37.013:004

Бутова Т. Ю.,

викладач економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії

Торговельно–економічного коледжу КНТЕУ

СОЦІАЛЬНІ СЕРВІСИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Вимоги сучасності спрямовуються на встановлення нових методологічних рівнів викладання навчальних дисциплін, що сприятиме формуванню компетентного та конкурентоспроможного викладача закладу вищої освіти.

Закон України «Про вищу освіту» [1] та Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року [2], визначають необхідність спрямування діяльності педагогічних працівників на пошук нових моделей організації навчання для формування безпечного освітнього середовища, створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, а також доступу закладів вищої освіти до світових інформаційних ресурсів.

З огляду на постійний процес модернізації освітнього процесу необхідно враховувати потреби сучасного студента та його індивідуальні особливості, адже ми повинні завжди бути на крок попереду від тих, кого ми навчаємо. Тому на заняттях важливо поєднувати різні методики навчання та активізувати освітній процес різними шляхами – активно (означає коли викладач відіграє роль наставника в освітній діяльності у поєднанні з новітніми методами навчання) та цілеспрямовано (означає добір змістового наповнення навчального матеріалу, форм та засобів навчання, діагностика результатів навчальної діяльності студентів).

Актуальним для нас є використання новітніх соціальних сервісів, що з'являються в мережі Internet та можуть стати одним із засобів, що видозмінять процес навчання. Їх функціональне об'єднання може призвести до того, що учасники освітнього процесу зможуть максимально швидко та зручно оперувати навчальним контентом не виходячи з дому та витратити на це мінімум зусиль та часу. Існуючі соціальні сервіси можна згрупувати за спільними ознаками:

- сервіси для спільної роботи з документами (GoogleDocs, OneDrive);
- сервіси з можливістю спільного редагування та зміни змістового наповнення (Blogger, Wiki);
- сервіси для комунікації – соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram);
- геосервіси (GoogleMaps, Wikimapia).

Популярним на сьогодні є використання соціальних мереж, що стали важливим засобом комунікації та утримувачем значної частини Internet аудиторії.

Соціальна мережа визначається як соціальна структура, що складається з групи вузлів, якими є соціальні об'єкти (люди) і зв'язків між ними (комунікаціями в соціальних мережах). Соціальну мережу можна трактувати як багатопрофільний web–сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дозволяє спілкуватися групі користувачів, об'єднаних спільними інтересами [3].

Більшість студентської молоді не можуть уявити свого життя без соціальних мереж. Якщо не зловживати використанням соціальних мереж, то вони надають в

основному позитивний вплив. Можна відновити зв'язок, подивитися фотографії і відео друзів і поділитися своїми, поспілкуватися в режимі реального часу з тими, хто далеко. Це розширює коло спілкування, робить його більш доступним. Але нас цікавить можливість застосування соціальних мереж в освітньому процесі.

Соціальні мережі сприяють розвитку електронного навчання і освіти в цілому. Студенти можуть підписатися на on–line курси абсолютно безкоштовно і проходити навчання в зручному для себе темпі. Крім лекцій, студенти можуть підтримувати зв'язок з викладачем або брати участь у дискусіях, прикладом тому є поява заходів науково–практичного напрямку в режимі on–line конференцій, круглих столів, семінарів тощо [3].

Дійсно, за останні роки дуже змінилися способи і форми комунікації у напрямі «викладач–студент», адже цим сайтам вдалося технічно реалізувати те, чого потребує сучасний студент, а саме, загальнодоступні соціальні інструменти та засоби взаємодії для побудови власного особистого освітнього простору.

У зв'язку з вивченням можливостей використання соціальних мереж в освітньому процесі, стає актуальною теорія соціального навчання. Суть якої полягає у тому, що учасники освітнього процесу навчаються більш ефективно, коли відбувається постійна їх взаємодія в рамках навчальної дисципліни чи обмежується окремою темою.

У соціальному навчанні фокус уваги викладачів повинен зсуватися від вмісту предмета в освітній діяльності до взаємодії студентів, навколо яких цей вміст і знаходиться.

Таким чином, соціальні сервіси, а саме соціальні мережі вже сьогодні, стають повноцінним освітнім середовищем з отримання знань у зручний для себе час.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про вищу освіту». URL : <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
2. Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року. URL : http://meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf.
3. Використання соціальних мереж у навчальних цілях. URL : <http://www.osvita.org.ua/articles/1762.html>.

УДК 372.851

Горбань А. О.,

студентка 43–М групи факультету природничої і фізико–математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник:

Кугай Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ «ДИФЕРЕНЦІАЛЬНЕ ЧИСЛЕННЯ ФУНКЦІЙ БАГАТЬОХ ЗМІННИХ»

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників

навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого–педагогічних та інформаційно–комунікаційних технологій [1].

Згідно з положенням про дистанційну освіту основними видами навчальних занять за дистанційною формою навчання є: лекція, семінар, урок, практичні заняття, лабораторні заняття, консультації та інші. Для реалізації дистанційного навчання необхідні веб–ресурси. До таких належать Moodle, Google Class, LearningApps, Edmodo та інші.

Доцільно, на нашу думку, для організації дистанційного навчання застосовувати Moodle та Google Class, оскільки:

- в обох системах передбачено спілкування студента з викладачем;
- вони безкоштовні;
- є можливість викладачу публікувати матеріали як текстові, так і відео.

Перевагою Google Class є те що, він дуже легкий та зрозумілий у використанні. Вся інформація з Google Class зберігається на Google Диску, що дає змогу переглянути матеріал у будь–який час [2].

Розглянемо застосування Google Classroom для організації дистанційного вивчення (або вивчення за індивідуальним графіком) змістового модуля «Диференціальне числення функції багатьох змінних» (навчальна дисципліна «Математичний аналіз»).

Для цього в Google Classroom завантажено теоретичний матеріал, розбитий на теми:

1. Поняття функції багатьох змінних;
2. Границя функції багатьох змінних;
3. Неперервність функції багатьох змінних;
4. Частинні похідні першого та вищих порядків;
5. Повні диференціали першого та вищих порядків;
6. Існування та диференційовність неявно заданої функції;
7. Дослідження функцій двох змінних на екстремум.

Після кожної теми пропонуються тести, виконання яких сприяє:

- 1) самооцінці студентів і їхній рефлексії;
- 2) перевірці викладачем теоретичних знань студентів з теми.

Приклад. Тести до лекції «Екстремум функцій двох змінних»

1. Екстремум функції – це
 - а) точка максимуму (мінімуму);
 - б) максимум функції;
 - в) максимум і мінімум функції.

2. Закінчить теорему: «Якщо точка $(x_0, y_0) \in D \subset R_2$ є точкою екстремуму для функції $z = f(x, y)$ і в цій точці існують частинні похідні

$f'_x(x_0, y_0), f'_y(x_0, y_0)$, то...»

- а) $f'_x(x_0, y_0) = 0, f'_y(x_0, y_0) = 0$;
- б) $f'_x(x_0, y_0) \neq 0, f'_y(x_0, y_0) = 0$;
- в) $f'_x(x_0, y_0) = 0, f'_y(x_0, y_0) \neq 0$.

3. Чи будуть стаціонарні точки точками екстремуму?

- а) так;

- б) ні;
в) так, при певній умові.

4. Якщо $\Delta = 0$, то функція $z = f(x; y)$ має максимум в точці, коли :

- а) $A > 0$;
б) $A < 0$;
в) $A = 0$.

До Google Classroom додано практичні заняття, які складаються з: коротких теоретичних відомостей, навчальних завдань (розв'язані з детальним поясненням опорні задачі з теми), завдань для самостійного розв'язування (до них вказані відповіді), тестів.

Після завершення вивчення теоретичного і практичного матеріалу студентам пропонувано контрольні завдання, які включають тести та запитання з розгорнутою відповіддю, а також задачі, в яких треба буде навести повне детальне розв'язання.

Якщо студенту необхідна консультація, він має змогу написати викладачу на пошту.

Таким чином, Google Classroom доцільно застосовувати для організації дистанційного вивчення тем математичного аналізу.

Список використаних джерел та літератури

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ № 466 від 25.04.2013. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 28.10.2018).

2.URL: <https://support.google.com/edu/classroom/answer/6149237> (дата звернення 30.10.2018).

УДК 004

Зайка А. О.,
викладач Професійно–педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ КОЛЕДЖУ

Сучасний розвиток інформаційних технологій не дає змоги стояти на місці розвитку людства, а тому і сучасному педагогу недостатньо мати базовий рівень використання комп'ютера на заняттях. Сьогодні вимагає більш широкого та гнучкого використання можливостей інформаційних технологій під час професійної діяльності педагога, бути учасником співтовариства педагогів, що створюються у мережі, уміти навчати студентів за допомогою різних засобів комунікації.

Осторонь цього процесу не залишилися педагоги коледжів, бо використання інформаційних технологій у навчальній діяльності студента робить викладання предмету цікавим і сучасним.

Педагогу необхідно знаходити і використовувати такі методи навчання, які дозволили б кожному студенту проявити свою активність, творчість, активізувати рухову й пізнавальну діяльність. Сучасні педагогічні технології, зокрема, використання Інтернет–ресурсів, нових інформаційних технологій дають можливість педагогові досягти максимальних результатів.

При викладанні навчальних дисциплін у коледжі можна виділити кілька напрямків використання інформаційних технологій:

- по–перше, використання презентацій на заняттях дозволяє детальніше й наочно надавати теоретичний матеріал, що робить процес освіти найбільш ефективним. Наявність візуального ряду інформації дозволяє краще закріпити в пам'яті отриману інформацію;

- по–друге, заняття з використанням комп'ютерної техніки побудовані так, що кожен студент працює у відповідному йому індивідуально–психологічному темпі, що створює на заняттях внутрішню комфортну атмосферу;

- по–третє, на комп'ютер покладаються довідково–контролюючі функції, наприклад, програми–тестування, та інші форми перевірки й контролю знань, умінь і навичок студентів;

- по–четверте, Інтернет пропонує унікальний безмежний ресурс отримання інформації в будь–який час з будь–яких питань. Така інформація актуальна, різнобічна, представлена в різних форматах та доступна в будь–який час.

Для того, щоб викладач підтримував високий рівень ІКТ–компетентності, неодмінно виникає необхідність звернення до хмарних технологій. У даному середовищі кожному бажаному доступна інформація для її опанування, пізнання і практичного використання в освітньому процесі.

Хмарна технологія – це технологія, яка надає користувачу Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера та використання цілої низки спеціалізованого програмного забезпечення як онлайн–сервера.

Використовуючи хмарні сервіси, педагог може створити свою особисту сторінку в Інтернеті, де можна вільно опублікувати свої методичні розробки уроків, статті, програми навчання, методи роботи. Використання інформаційних комп'ютерних технологій дозволяють забезпечувати повніше засвоєння навчального матеріалу, вирішити проблему пошуку і зберігання інформації.

Онлайн сервіси від Google мають ряд переваг, що дає можливість використовувати їх у будь–якому освітньому середовищі, де є мережа Інтернет, а саме: хмарні технології не вимагають витрат на придбання та обслуговування спеціального програмного забезпечення; Сервіси Google Apps підтримують всі операційні системи і клієнтські програми, що використовуються студентами та навчальними закладами; мінімальні вимоги до апаратного забезпечення, робота з документами можлива за допомогою будь–якого пристрою, що підтримує роботу в Інтернеті; спільний доступ до файлів в хмарі; всі інструменти Google Apps Education Edition безкоштовні. Отримані дані зберігаються на серверах у хмарі (сервіс «Диск»). Google «Диск» пропонує початкові 15 Гб дискового простору у сховищі, що цілком достатньо для навчальних цілей.

На жаль, є й недоліки використання хмарних технологій: необхідність мати надійний і швидкий доступ у мережу Інтернет; недостатня безпека даних у хмарі; не кожен додаток дозволяє зберегти, наприклад, на флешку проміжні етапи обробки інформації, а також кінцевий результат роботи; ризик втрати даних у результаті краху сервера.

Комісаров В. А.,
учитель інформатики І категорії, аспірант першого року навчання
Криворізького державного педагогічного університету
Науковий керівник: Лаврентьєва О.О.,
доктор педагогічних наук, доцент
Криворізького державного педагогічного університету

ЕРГОНОМІКА В ІНФОРМАЦІЙНО–ТЕХНОЛОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Кого ми виховуємо? Кого ми вчимо? Задумавшись над цими питаннями, я відповів: «Учнів ХХІ сторіччя, людей з яскраво виявленим кліповим мисленням!!!» Сір в перекладі з англійської означає «стрижка; швидкість (руху); вирізка (з газети); уривок фільму, нарізка».

Діти інтернет–покоління одночасно можуть слухати музику, спілкуватись у чаті, «бродити» мережею, редагувати фото, виконуючи при цьому домашнє завдання [2, с. 21].

Чому я почав саме з кліпового мислення? Це сучасно! Це важливо! Це актуально!

Однією з головних умов розвитку творчих здібностей учнів є створення творчої атмосфери, яка дієво впливає на появу нових, оригінальних ідей. А це може бути лише за умови, коли вчитель не нав'язує учням свою думку, а дає можливість і стимулює мислити самостійно... За визначенням Волошук І. С., творча атмосфера – це той феномен, який народжується і розвивається всередині колективу, проходячи послідовно всі стадії свого росту [1, с. 36]. Творча атмосфера – це результат глибокого знання вчителем структури і розуміння психологічної сутності творчого процесу [1, с. 36].

Хочу звернути увагу, що продуктивна співпраця у відповідній творчій атмосфері сприяє самореалізації учнів та їхній соціалізації. Всі разом під час сумісної трудової діяльності учні досягають успіху, переживають яскраві моменти єдності та співпраці, радість від спільних досягнень та перемог, адже – «разом краще!!!»

Де кілька років тому на базі нашої школи було реалізовано проект та започатковано власну ідею освіти «Кіноклас16.com.ua», для розвитку всіх учнів ЗЗСО № 6 і всім, хто має відношення до здорової та цікавої освіти.

Метою стало зробити клас прийнятним для навчання та створити нормальні внутрішні умови для розвитку та виховання. Задля створення внутрішніх умов навчання в ідеї «Кіноклас16.com.ua» було зроблено наступне: заміна вікна; утеплення зовнішньої стіни; заміна вхідних дверей; обшивка стін МДФ–панель по периметру класу; пошиття і кріплення штор для екрану; шкільна дошка поворотна двостороння на колесах комбінована; відеопроєктор + кронштейн; екран; звукові колонки; ролети на вікна для створення затемнення під час перегляду відеоматеріалів, наукових презентацій, фільмів і т.д.; купівля столика під ноутбук; закупівля безкаркасних крісел, що необхідно для комфорту і здоров'я дітей; установка кондиціонерів, для створення необхідного мікроклімату в приміщенні; закупівля комп'ютерної техніки; установка підвісної стелі Armstrong, що дасть нам забути про вічний її ремонт; заміна електропроводки; заміна і установка розеток і вимикачів; заміна освітлення на світлодіодне; зняття шпалер і фарбування стін; встановлення нової підлоги (ОСБ + лінолеум); заміна плінтусів; заміна парт на фігурні столи + шафа + 30 комфортних м'яких стільців з підлокітниками; монтаж кронштейнів;

монтаж пробкових стендів; мікрохвильова піч; термопот; а, також: фліпчарт, МФУ, новий лептоп, звукові колонки, другий відео-проектор та багато іншого.

На сьогоднішній день в кабінеті проводяться унікальні уроки, цікаві педради, сучасні спілкування та тренінги, організуються соціальні проекти, захоплюючі вечори, перегляди художніх та мультиплікаційних фільмів з подальшим можливим обговоренням, пресконференції, батли професій, тимблдинги і багато іншого... «Не перемикайте нас ... Кіноклас16.com.ua»

У результаті цієї діяльності ми отримали згуртований колектив, учні набули гарного досвіду і залишили добрий слід в історії школи, у всіх учнів, викладачів школи різко збільшилась якість процесу передачі та отримання знань.

Я вважаю, що індивідуальний підхід до проекту кожного учня – це розкриття талановитої особистості, розвиток уяви, фантазії, творчого мислення, спонукання до активної діяльності. Результатом є продуктивна, якісна, креативна робота учнів, отримання нових знань, розвиток умінь і навичок у сучасних підлітків. Важливими складовими є творча атмосфера, гарний настрій, щасливі моменти успіху, робота в команді.

Звертаючи увагу на зміну діяльності учнів з урахуванням особливостей їх кліпового мислення, на уроках та в позаурочний час, я також використовую інформаційно-комунікаційні технології: це і тестові завдання, і пошук тематичної інформації, і показ відеороликів з певної теми тощо, що сприяє більш наочному осмисленню учнем певної інформації і поповнює їх базу знань.

Відеоматеріали (слайди, фото) сприяють розкриттю творчого потенціалу учнів. Після перегляду фантазія діє більш активно на створення нових ідей, і діти мають більш чітке уявлення, що їм необхідно створювати. Завдяки перегляду, в них з'являються нестандартні ідеї, які в подальшому реалізуються.

Більш як 500 дітей і підлітків, більш як 30 педагогів, представники відділу освіти, ідейні діячі, творчі особистості, відмінники і двічники, веселі й безтурботні дівчатка і хлопчики, серйозні, але не нудні дорослі, все це – «Кіноклас16.com.ua» – ми об'єднуємо ...

Користь нашого проекту в тому, що згодом в такій атмосфері ми розкриваємо творчий потенціал особистості, дитячі серця, їхню атмосферу сприйняття світу, направляємо на корисну діяльність [2, с. 24]. Інформаційно-комунікаційні технології на сьогоднішній день – це те, чого потребує сучасний підліток.

У навчальному процесі, а в моєму випадку на уроках з інформатики, мені важливо створити атмосферу творчості, свободи дій, але розумної, і тоді будь-яка справа може бути цікавою і захоплюючою.

Намагаючись максимально впливати на формування особистості наших учнів, ми цілеспрямовано будемо рухатися в напрямку їх досконалості. Адже діти та підлітки – це не тільки наше майбутнє, але й наше сьогодні!!!

Список використаних джерел та літератури

1. Волошук І. С. Методи розвитку творчих здібностей учнів. *Рідна школа*. 1998. № 3. С. 30–37.
2. Комісаров В.А. Розвиток творчих здібностей учнів шляхом запровадження іновативних технологій. Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. *Матеріали III всеукраїнської наукової конференції*. 25–26 травня 2018 р., м.Дніпро. Частина II. / наук. ред. О.Ю. Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2018. С. 21.

Конопля В.О.,
аспірант другого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Кугай Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МАТЕМАТИКА»

Процес інформатизації, що охопив сьогодні всі сторони життя сучасного суспільства, має кілька пріоритетних напрямів, до яких, безумовно, слід віднести інформатизацію освіти. Вона є першоосною глобальної раціоналізації інтелектуальної діяльності людини за рахунок використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, в значній мірі визначають особливості і необхідність внесення змін у діяльність педагога. У сучасних умовах в освітній діяльності важлива орієнтація на розвиток пізнавальної самостійності студентів, їх самовдосконалення. ІКТ у навчанні допомагають посилити мотивацію навчання, урізноманітнити форми подання інформації, посилити співпрацю викладача та студента, розширити самостійність студента.

Розглянемо застосування ІКТ у процесі вивчення навчальної дисципліни «Математика». Вона передбачена у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка для студентів бакалаврату за спеціальністю 014 Середня освіта, спеціалізації 014.04 Середня освіта (Математика).

Дисципліна «Математика» викладається студентам першого курсу в циклі професійної підготовки, належить до нормативних навчальних дисциплін. Вивчається протягом 3 кредитів ECTS – 90 годин загального навантаження, з них 36 годин аудиторного навантаження, це практичні роботи, і 54 години відводиться на самостійну роботу. Закінчується вивчення курсу заліком в першому семестрі.

Метою викладання навчальної дисципліни «Математика» є забезпечення у студентів першого курсу достатнього рівня знань шкільного курсу математики для оволодіння сучасним математичним апаратом з метою подальшого його застосування під час вивчення математичних дисциплін.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Математика» є:

- узагальнити знання студентів з основ алгебри, тригонометрії, початків аналізу та геометрії;
- ліквідувати прогалини у знаннях та вміннях студентів з курсу шкільної математики;
- адаптувати студентів першого курсу до умов навчання у закладі вищої освіти.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Елементи шкільної алгебри.
2. Елементи шкільної геометрії.
3. Елементи математичного аналізу.

Розглянемо найпоширеніші засоби ІКТ, які рекомендуємо застосовувати в процесі вивчення дисципліни «Математика».

Gran1, Gran-2D, Gran-3D – комплекс рекомендований Міністерством освіти і науки України і забезпечує підтримку вивчення математики (планіметрії, стереометрії, тригонометрії, алгебри і початків аналізу, початків теорії ймовірностей і математичної статистики), а також окремих розділів фізики. Знаходиться у вільному доступі [1].

DG – пакет динамічної геометрії, створений авторським колективом співробітників ХДПУ ім. Г. С. Сковороди для комп'ютерної підтримки шкільного курсу планіметрії. Пакет забезпечує підтримку конструктивного напрямку в навчанні та принципу наочності, надаючи середовище для експериментування.

Можливості DG:

1. Моделювання геометричних побудов (створення побудов за допомогою комп'ютерних аналогів циркуля та лінійки, дослідження отриманих результатів, проведення вимірювань).

2. Використання переваг динамічної геометрії – миттєва зміна всіх залежних побудов при зміні деяких вихідних параметрів.

3. Ілюстрування задач і теорем курсу планіметрії:

– створення інтерактивних навчальних посібників з гіперпосиланнями, підказками, динамічними ілюстраціями та мультимедійними можливостями;

– конструювання та використання моделей для експериментування та розв'язування задач;

– створення динамічних опорних конспектів з коментарями;

– розробка довідників.

4. Організація комп'ютерних експериментів і досліджень, висування та візуальна перевірка гіпотез як засіб підтримки конструктивного напрямку в навчанні. Знаходиться у вільному доступі [2].

Microsoft Excel (повна назва Microsoft Office Excel) – таблицний процесор, програма для роботи з електронними таблицями. Вона надає можливості статистичних розрахунків та побудови графіків. Пробну версію на один місяць можна безкоштовно завантажити з офіційного сайту Microsoft Excel [3].

MATLAB – пакет прикладних програм для числового аналізу, є зручним засобом для роботи з математичними матрицями, лінійними рівняннями, дозволяє виконувати операції з многочленами, обчислювати корені многочленів, виконувати статистичні обчислення, побудову графіків, пошук нулів, операції диференціювання та інтегрування, дозволяє виконувати обчислення з цілими числами. Початкову версію на 30 днів можна безкоштовно завантажити з офіційного сайту [4].

Mathcad – система комп'ютерної алгебри з класу систем автоматизованого проектування, орієнтована на підготовку інтерактивних документів з обчисленнями і візуальним супроводженням, відрізняється легкістю використання і застосування для колективної роботи. Програма дозволяє виконувати числові і символні обчислення, проводити операції зі скалярними величинами, векторами і матрицями, автоматично перетворювати одні одиниці вимірювання в інші, будувати графіки та інше. На офіційному сайті можна завантажити деякий набір безкоштовних пакетів Mathcad [5].

Mathematica – система комп'ютерної алгебри компанії Wolfram Research. Містить багато функцій як для аналітичних перетворень, так і для числових розрахунків. Крім того, програма підтримує роботу з графікою і звуком, включаючи побудову дво- і тривимірних графіків функцій, зображення довільних геометричних

фігур, імпорт та експорт зображень і звуку. Безкоштовну версію на 15 днів можна завантажити з офіційного сайту [6].

Якість сучасної освіти, зокрема математичної, тісно пов'язана з ефективністю використання потужностей новітніх сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій. Професійну діяльність сучасного викладача математики закладу вищої освіти неможливо уявити без використання ІКТ: мережних ресурсів та професійних математичних пакетів. Нажаль, жоден сучасний програмний продукт з математики не може вважатися універсальним. Відтак є необхідність звертатися до різних математичних програм.

Список використаних джерел та літератури

1. Сайт Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кафедра теоретичних основ інформатики. URL: <http://www.ktoi.npu.edu.ua/uk/zavantazhyty/category/1-gran1> (дата звернення: 15.11.2018).
2. Острів знань. URL: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-391C7E2FE4CC5> (дата звернення: 15.11.2018).
3. Офіційний сайт Microsoft Excel. URL: <https://products.office.com/ru-ru/excel> (дата звернення: 15.11.2018).
4. Офіційний сайт MATLAB. URL: <https://matlab.ru/products/matlab> (дата звернення: 15.11.2018).
5. Офіційний сайт Mathcad. URL: <https://www.ptc.com/en/products/mathcad> (дата звернення: 15.11.2018).
6. Офіційний сайт Mathematica. URL: <https://www.wolfram.com/mathematica> (дата звернення: 15.11.2018).

УДК 372.851

Скиба О.М.,

студент 43–М групи факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Кугай Н.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «КРАТНІ ІНТЕГРАЛИ»

Самостійна робота – основа будь-якої освіти, а особливо вищої. У сучасному закладі вищої освіти самостійна робота для студентів є засобом оволодіння глибокими знаннями, формування у них активності й самостійності, розвитку розумових здібностей. Тому важливе завдання викладача – навчити студентів самостійно здобувати й застосовувати знання, працювати ефективно, а головне творчо.

Викладач закладу вищої освіти лише певним чином організовує пізнавальну діяльність студентів, саме ж пізнання здійснює сам студент. Самостійна робота студента починається з першої лекції і охоплює весь період навчання у закладі вищої освіти.

Класифікація самостійної роботи студентів:

За характером пізнавальної діяльності: продуктивні; репродуктивні.

За дидактичною метою: підготовчі; спрямовані на засвоєння нових знань; тренувальні; узагальнююче–повторювальні; контрольні роботи.

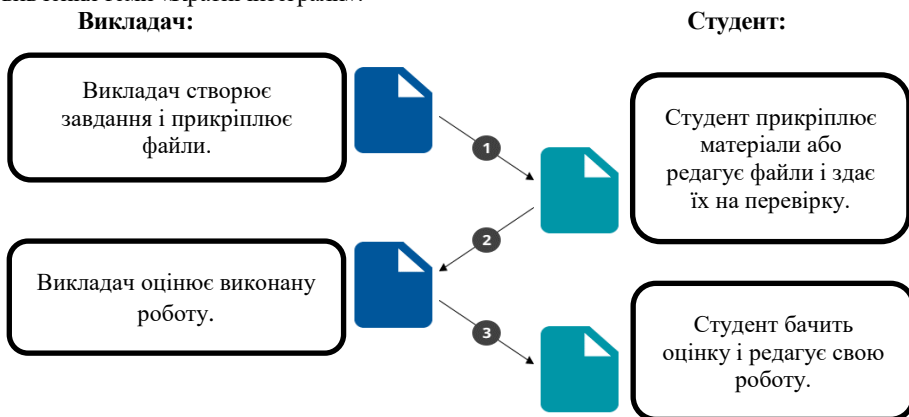
За місцем виконання: аудиторні; домашні.

Найбільш поширеними формами самостійної роботи під час вивчення теми «Кратні інтеграли» з дисципліни «Математичний аналіз» є: аудиторна самостійна робота та колоквіум, вивчення матеріалів лекцій, розв'язування тестів та задач, виконання вправ, робота з підручником.

Проаналізувавши сучасний стан навчання, ми дійшли висновку, що цілий ряд умов, таких як мотивація, наочність, інтерес до предмету, а також формування прийомів розумової діяльності, не можуть бути ефективно реалізовані лише традиційними формами та методами навчання. Потрібне науково обгрунтоване поєднання традиційної методики з впровадженням в навчальний процес сучасних інноваційних технологій, таких як, наприклад, Google Клас.

Google Клас – це безкоштовний набір інструментів для роботи з електронною поштою, документами і сховищем. Google розробили цей сервіс разом з викладачами, щоб допомогти їм економити час, легко і швидко організовувати заняття і ефективно спілкуватися зі студентами [1].

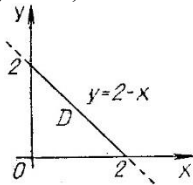
Розглянемо як призначається, виконується і оцінюється завдання, на прикладі вивчення теми «Кратні інтеграли»:

1. Викладач створює завдання або питання. Після закінчення вивчення теми «Кратні інтеграли», викладач може призначити завдання одному або декільком курсам, а також окремим студентам. Розглянемо на прикладі документа з одним завданням: **Обчислити кратний інтеграл** $\iint_D (x + y + 3) dx dy$, **якщо область D**

обмежена лініями $x + y = 2$, $x = 0$, $y = 0$ [2, с. 131]. Викладач створює документ Word із завданням та вказує термін здачі роботи. Перш ніж призначити завдання, викладач налаштовує параметри доступу до прикріпленого документу. Поки студенти працюють над завданням, викладач може відстежувати статус його виконання, додавати коментарі і вносити зміни в документ.

2. Студент здає роботу. При виконанні наведеного вище завдання, він переглядає або редагує загальний документ або призначену йому копію. До роботи студент може прикріплювати файли, посилання і зображення. Виконавши завдання, студент повинен здати його у вигляді документу Word, у якому повинен бути такий розв'язок: Область інтегрування D обмежена прямою $y = 2 - x$ і осями координат (рис. 1). Отже,

$$\begin{aligned} \iint_D (x + y + 3) dx dy &= \int_0^2 dx \int_0^{2-x} (x + y + 3) dy = \int_0^2 \frac{(x + y + 3)^2}{2} \Big|_{y=0}^{y=2-x} dx \\ &= \frac{1}{2} \int_0^2 (25 - (x + 3)^2) dx = \frac{1}{2} \left(25x - \frac{(x + 3)^3}{3} \right) \Big|_0^2 = \frac{26}{3}. \end{aligned}$$

Рис. 1

До закінчення встановленого терміну він може скасовувати відправку завдання, вносити зміни і повторно відправляти його. Після того як студент здасть файл, на Діску вносити в нього зміни зможе тільки викладач.

3. *Викладач оцінює роботу.* Він може додати до завдання позначки, поставити оцінку і повернути його студентові з відкликанням. Студент бачить свою оцінку. Якщо до роботи прикріплений, наведений вище файл Диска, студент при необхідності може знову внести в нього зміни.

Список використаних джерел та літератури

1. URL: <https://support.google.com/edu/classroom/answer/6020279?hl=ru&> (дата звернення 14.11.2018).
2. Рябушко А.П. Сборник индивидуальных заданий по высшей математике: Учеб. Пособие. В 3 ч. М. : Выш. Шк., 1991. Ч. 3. 1.

УДК 371.004

Степанова Ю.А.,

студентка 4 курса инженерного факультета
Барановичского государственного университета

ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ЗНАНИЙ У УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ ВЕБ–КВЕСТ–ТЕХНОЛОГИИ

Учебный предмет «Иностранный язык» играет важную роль в формировании поликультурной многоязычной личности, способной выступать в качестве субъекта межкультурной коммуникации и использовать изучаемый язык в разнообразных ситуациях межкультурного повседневного и профессионального общения. Указанная учебная дисциплина обладает значительным потенциалом как для изучения

общечеловеческих, национально–специфических ценностей, особенностей национального менталитета, так и для осознания самобытности своей национальной культуры. Содержание языкового образования в Республике Беларусь включает социокультурные знания и умения межкультурного общения [4, с. 21].

Овладение указанным содержанием требует применения новых подходов, предусматривающих, в частности, использование информационно–коммуникационных технологий. Одной из перспективных технологий является веб–квест–технология.

Основная часть. Актуальность темы исследования обусловлена социальным заказом на подготовку учащихся учреждений общего среднего образования к межкультурному общению, которое предполагает высокий уровень знания о культурном достоянии родной страны. Цель исследования заключается в теоретическом обосновании, разработке и проверке на практике методики формирования социокультурных знаний у учащихся на основе веб–квест–технологии.

В ходе решения данной цели были использованы следующие методы исследования:

- 1) анализ научной литературы по когнитивной теории, педагогике и методике преподавания иностранных языков;
- 2) анализ программной документации, учебной и учебно–методической литературы и интернет–ресурсов;
- 3) метод экспертных судей;
- 4) пробное обучение.

Социокультурные знания представляют собой важный компонент социокультурной компетенции. По мнению П.В. Сысоева, структуру социокультурной компетенции составляют: национальная ментальность, национальное достояние и социокommunikация. Национальная ментальность включает традиции, обряды, ритуалы, привычки. Социокommunikация – это способы передачи информации, используемые в рамках определенной страны, общества, народа (лингвистические особенности социальных групп, социально принятые языковые нормы, социолекты, язык невербального общения и т. д.). Национальное достояние состоит из таких элементов, как национальные парки, исторические заповедники и места туристического паломничества, а также искусство [5, с. 35–36].

Для формирования у учащихся социокультурных знаний о родной стране мы предлагаем использовать веб–квест–технологию. По определению Т. Марча, это построенная по типу опор учебная структура, использующая ссылки на существенно важные ресурсы в Интернете и аутентичную задачу с тем, чтобы мотивировать учащихся к исследованию какой–либо проблемы с неоднозначным решением, развивая тем самым их умение работать как индивидуально, так и в группе в процессе поиска информации и ее преобразовании в более сложное знание [8].

Исследователь М. А. Бовтенко выделяет ряд характеристик веб–квеста. В частности, «источником информации для ответов на вопросы или выполнения заданий квеста служат веб–ресурсы; задания такого рода, как правило, размещаются на веб–сайтах, а списки ресурсов оформляются в виде ссылок» [1, с. 116].

Указанная технология позволяет эффективно решать ряд задач:

- а) формирование информационной грамотности;
- б) овладение приёмами самообучения и самоорганизации;
- в) развитие умений работать в команде и находить несколько способов решений проблемной ситуации.

Веб-квест является полезным инструментом для внедрения элементов игры в обучение, вследствие чего обучение становится более интересными, следовательно, повышается мотивация к изучению предмета.

В ходе исследования нами был проведен анализ учебной программы по иностранным языкам в Республике Беларусь [2] и учебно-методического комплекса для 6-го класса учреждений общего среднего образования в целях отбора учебного материала о белорусской культуре [6].

Методом сплошной выборки нами был осуществлен отбор учебного материала, необходимый для формирования социокультурных знаний у учащихся.

Следующим этапом исследования выступил анализ документов, в которых определяются памятники ЮНЕСКО, расположенные на территории Республики Беларусь. В результате мы определили четыре объекта, которые включены в список всемирного наследия ЮНЕСКО: Беловежская пушча, геодезическая дуга Струве, архитектурно-культурный комплекс резиденции Радзивиллов в Несвиже и замковый комплекс «Мир».

Сравнение полученных материалов позволило сделать вывод о необходимости дополнения действующего учебно-методического комплекса материалом о культурном достоянии Республики Беларусь, представленном в интернет-источниках. Критериями отбора текстов выступили: культуроведческая ценность, общеизвестность, экзотичность, комплиментарность, достаточный минимум и тематический критерий. Отобранный учебный материал был положен в основу разработанного нами комплекса заданий по формированию социокультурных знаний у учащихся о национальной белорусской культуре. Все задания были организованы в рамках веб-квест-технологии, которая имеет следующие структурные элементы: а) введение; б) задание; в) порядок работы и необходимые ресурсы; г) рефлексия; д) оценка работы учащихся.

Мы использовали следующие виды заданий:

- а) аналитическая задача-поиск и систематизация информации;
- б) компиляция-трансформация информации, полученной из разных источников;
- в) пересказ демонстрация понимания темы на основе представления материалов из разных источников в новом формате (создание презентации, плаката), оценка определенной точки зрения;
- г) исследование фактов из онлайн источников [3].

Для проведения пробного обучения в 6-х классах нами были определены следующие условия:

- а) учебный предмет «Английский язык»;
- б) форма проведения (самостоятельная работа);
- в) длительность обучения (3 часа);
- г) количество учащихся (13 человек).

Пробное обучение носило естественный характер и включалось в общий процесс обучения английскому языку в апреле-мае 2017 года в учреждении общего среднего образования «Средняя школа г. п. Мир». Анализ полученных результатов свидетельствует о положительной динамике уровня сформированности социокультурных знаний у учащихся о национальном культурном достоянии Республики Беларусь по всем критериям. Так, средний уровень сформированности социокультурных знаний равнялся 59,5%, в том числе: точность понимания – 62%, полнота восприятия – 60,5%, глубина личного осмысления изучаемой проблемы – 55,5%. Положительная динамика составила 31,8%.

Таким образом, в ходе проведения пробного обучения нашла частичное подтверждение гипотеза, заключающаяся в том, что формирование социокультурных знаний о национальной белорусской культуре у учащихся учреждений общего среднего образования будет более успешным при условии применения веб–квест–технологии, в которой предусмотрены задания с учетом уровней познания, выделенных Б. Блумом: запоминание, понимание, применение, анализ информации, синтез и оценка полученных знаний [7].

Заключение. Для подготовки учащихся к межкультурному общению необходимо использовать учебный материал о национальном достоянии Республики Беларусь, включенном в список всемирного наследия ЮНЕСКО. Его отбор целесообразно осуществлять с использованием критериев культуроведческой ценности, общеизвестности, экзотичности, комплиментарности, достаточного минимума и тематического критерия. В целях усвоения социокультурных знаний о национальном культурном достоянии Республики Беларусь эффективной является веб–квест–технология. В перспективе разработанная методика формирования у учащихся социокультурных знаний может быть успешно использована на третьей ступени общего среднего образования, например, в 11 классе с применением веб–квеста по теме «Достопримечательности Беларуси».

Список цитируемых источников

1. Бовтенко, М. А. Компьютерная лингводидактика : учеб. пособие. М. : Флинта : Наука, 2005. 165 с.
2. Иностранные языки: английский, немецкий, французский, испанский, китайский: учеб. программа для III–XI кл. учреждений общего средн. образования с рус. яз. обучения. Минск : Нац. ин–т образования, 2012. 131с.
3. Информационные технологии в обучении языку. 29.11.2015. URL : <http://www.itlt.edu.nstu.ru/webquest.php>.
4. Баранова Н. П., Бабинская П. М., Демченко Н. В. Концепция языкового образования (иностранный язык) в системе общего среднего образования. *Замеж. мовы ў Рэсп. Беларусь*. 2007. № 1. С. 17–24. Репозиторий БарГУ. 164.
5. Сысоев П. В. Социокультурный компонент содержания обучения американскому варианту английского языка (для школ с углубленным изучением иностранного языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тамбов, 1999. 231 л.
6. Юхнель, Н. В., Наумова Е. Г. Английский язык в 6 классе (с электронным приложением). Минск : Выш. шк., 2011. 213 с.
7. Anderson, L. W., Krathwohl D. R. A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's educational objectives New York : Longman, 2001. 336 p.
8. March, T. Why WebQuests? 19.04.2016. URL :http://tommarsh.com/writings/intro_wq.php.

Пришва Т. Ю.,
аспірантка першого року навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Ігнатенко С. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету
технологічної і професійної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ STEM–ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Застосування в освітньому процесі технології STEM–освіти являється одним із перспективних напрямків розвитку вітчизняної науки і техніки.

STEM–освіта – це низка або послідовність курсів та програм навчання, яка готує здобувачів освіти до успішного працевлаштування, вона вимагає різних та більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять. Акронім STEM вживається для позначення дуже відомого напрямку в освіті, який охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), інженерію (Engineering) та математику (Mathematics) [2]. Це напрям в освіті, який заснований на ідеях міждисциплінарного та прикладного підходів і завдяки якому в навчальних програмах посилюється природничо–науковий компонент та інноваційні технології. Замість окремого вивчення кожної дисципліни, STEM інтегрує їх в єдину систему навчання [1].

Одними із завдань STEM–освіти є готовність до: розв'язання комплексних задач (проблем), критичного мислення, творчості; когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності.

Метою STEM–освіти є об'єднання наук, яке спрямоване на: формування і розвиток розумово–пізнавальних і творчих якостей; формування креативного мислення; розвиток інноваційних технологій; удосконалення науково–дослідної та інженерної освіти в навчальних закладах; забезпечення промисловості висококваліфікованими інженерними кадрами. Така стратегічна мета STEM–освіти неодмінно спрямує до інтеграції природничих, технологічних, інженерних, математичних предметів та дисциплін, що є назрілою і необхідною умовою для оновлення системи освіти.

Впровадження методичних рішень STEM–освіти в навчальний процес дозволить формувати у здобувачів освіти важливі характерні риси, які визначають компетентного фахівця, а саме: здатність побачити проблему та знайти найбільш оптимальні шляхи її вирішення; бути гнучким у розумінні нової точки зору та стійким, відстоюючи свою позицію; здатність логічно мислити, рефлексувати, пояснювати та аргументувати; уміння сформулювати дослідницьке питання та шляхи його вирішення; змога бути оригінальним та відходити від шаблонів; здатність до перегрупування ідей та зв'язків, до аналізу та конкретизації [1].

Засоби STEM–навчання є одним із вагомих аспектів у досягненні позитивних результатів впровадження STEM–освіти, вони суттєво впливають на процес розуміння і застосування інноваційних технологій.

Засоби STEM–навчання являють собою сукупність явищ, ідей, обладнання та способів дій, які забезпечують у навчальному процесі реалізацію дослідно–

експериментальної, конструкторської, винахідницької діяльності, виконуючи такі основні функції, як: інформаційну, практичну, креативну, контрольну.

Різноманітність видів засобів STEM-навчання залежить від рівня розвитку інформаційних технологій, науки та техніки: *друковані методичні засоби* (навчальні посібники, підручники, електронні підручники, картки-завдання, навчальні інструкції); *наочне приладдя* (натуральне – інструменти, прилади, обладнання, матеріали, зразки; образне – фотографії, плакати; знаково-символічне – моделі, графіки, схеми, таблиці); *технічні засоби навчання* (інформаційні – комп'ютери, мультимедійні технології, кінопроектори проєкційні екрани; копії-дошки, інтерактивні дошки, відео-конференційні системи та контролюючі – тренажери, прилади для діагностики процесів) [3].

Завдяки використанню засобів STEM здобувачі освіти мають можливість здійснювати дослідницьку та проєктну діяльність, розвивати навички критичного мислення, засвоювати науково-технічні знання.

Отже, можемо зробити висновок, що застосування в професійній освіті засобів STEM-технологій дасть можливість здобувачам освіти здійснювати проєктну та дослідницьку діяльність, засвоювати науково-технічні знання, розвивати навички критичного мислення, формувати професійне самовизначення та усвідомлення професійного вибору.

Список використаних джерел та літератури

1. Балик Н. Р., Шмигер Г. П. Підходи та особливості сучасної STEM-освіти. *Фізико-математична освіта : науковий журнал*. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. Випуск 2(12). С. 26–30. 13.11.2018. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/pidhodi-ta-osoblivosti-suchasnoyi-stem-osviti>
2. Гончарова Н. О. Професійна компетентність вчителя у системі навчання STEM. *Наукові записки Малої академії наук України*. 2015. № 7. С. 141–147.
3. Інститут модернізації змісту освіти. Київ : ІМЗО, 2018. 13.11.2018. URL : <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>

УДК 378

Толмачов В. С.,

кандидат технічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИВЧЕННЯ ОСНОВ РОБОТОТЕХНІКИ В КУРСІ ІНФОРМАТИКА ПРИ ВИВЧЕННІ ОСНОВ ПРОГРАМУВАННЯ

На сьогодні можна спостерігати популярність представлення STEM-освіти, як всесвітнього тренду, який все більш набуває популярності в українських освітніх закладах.

STEM-освіта (*англійською – Science, Technology, Engineering, Math, що в перекладі означає наука, технологія, інженерія та математика*) – це сукупність курсів або програм навчання, які готують учнів до успішного працевлаштування або до освіти після школи де вимагається різних і більш технічно складних навичок із застосуванням математичних знань і наукових понять. Одним із напрямів впровадження STEM-освіти є робототехніка, яка, в свою чергу, являє собою

прикладну науку, що займається розробкою автоматизованих технічних систем та роботів [1].

На сьогодні такі автоматизовані або роботизовані системи затребувані у більшості галузей промисловості. Тому, саме до цього виду технічної творчості у дітей виникає значний інтерес.

Будь-яка автоматизована система або робот передбачає створення алгоритму його роботи, написання програми і організації зв'язку із технічними засобами контролю або виконання. Для розробки автоматизованих систем або роботизованих пристроїв існують спеціалізовані робототехнічні конструктори: Makeblock, LEGO Education, Fischertechnik, Huna, Engino, Arduino. Такі конструктори передбачають створення пристрою і його програмування. Для програмної підтримки багатьох конструкторів використовується мова програмування Processing, призначена для створення візуалізацій за допомогою платформи Java Virtual Machine і яка дозволяє швидко створювати інтерактивні програми. Якщо завантажити і запустити PDE (*Processing Development Environment*), то одразу виявиться абсолютна схожість з Arduino IDE, оскільки Arduino IDE була успадкована від IDE Processing-a. Також існують і візуальні мови програмування для Arduino-подібних систем, засновані на мові Scratch. Scratch – це середовище програмування «з цеглинок», заснована на Logo, і з нею може впоратися дитина, тому в школі вивчається середовище програмування Scratch, починаючи з 4 класу [2]. Для поєднання знань і вмінь програмування на мові Scratch з програмуванням роботизованих пристроїв існують подібні до Scratch середовища програмування: mBlock, S4A, ArduBlock та інші. Вони дозволяють використовувати базові візуальні компоненти Scratch і додаткові, призначені для опитування аналогових і цифрових датчиків, керування станом цифрових портів введення та виведення інформації, керування роботою підключених пристроїв: двигунів, реле, світлових індикаторів тощо.

За відсутності фінансових можливостей придбати вищезазначені робототехнічні конструктори замість них можна використовувати:

- програмні симулятори;
- електронну плату ScratchBoard на базі платформи Arduino;
- плату PicoBoard, або зібрати її власноруч із доступних компонентів на базі

Arduino nano і макетної плати для радіомонтажу.

Arduino являє собою апаратну платформу для аматорського конструювання, основними компонентами якої є плата з мікроконтролером і зручно розташованими портами введення і виведення даних [3]. З метою розробки пристроїв різного призначення, для платформи Arduino розроблено багато додаткових модулів (*Shields*), кожен з яких можна придбати окремо для реалізації того чи іншого проекту.

Така інтеграція програмування в робототехніку дає можливість показати учням зв'язок реального фізичного світу з програмами, які вони створюють та розробити багато цікавих і корисних проектів.

На сьогодні в Україні проводяться конкурси і олімпіади з робототехніки, організовуються літні школи та гуртки.

Вивчення основ робототехніки і програмування є перспективним напрямом і дає можливість у майбутньому відкрити двері новим кар'єрним можливостям для учнів. Тому дуже важливо підготувати учнів до перспективних напрямів сучасних технологій і сформувати компетентності, які дозволять розв'язувати необхідні практичні задачі.

Список використаних джерел та літератури

1. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік [URL :https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKekwtZFdhWXJuODg/view](https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKekwtZFdhWXJuODg/view).
2. Матеріал з Вікіпедії Скретч (мова програмування) [URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Скретч](https://uk.wikipedia.org/wiki/Скретч) (мова програмування).
3. Матеріал з Вікіпедії Arduino. [URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Arduino](https://uk.wikipedia.org/wiki/Arduino).

УДК 378.14

Тропак Б.С.,

аспірант другого року навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Курок В.П.,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»

Реалізація ідеї неперервного навчання, яка є важливою складовою сучасної парадигми освіти, спрямована на подолання головної суперечності сучасної освіти – стрімкого темпу збільшення обсягів інформації у світі та обмежені можливості їхнього засвоєння людиною. Формування ж інформаційної компетентності вчителя технологій розглядається як невід’ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому, основна мета якої передбачає підготовку освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок та формування компонентів інформаційної культури. У зв’язку з цим, гостро постає проблема підготовки інформаційно компетентних педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій, формування яких відбувається впродовж усього освітнього процесу у вищих навчальних закладах.

Інформаційно-цифрова компетентність хоча і схожа з ІКТ-компетентністю, проте включає в себе більш ширше поняття. Нові технології змушують людський мозок еволюціонувати в небаченому досі темпі. Діти, які ніколи не жили у світі без інтернету, вже «заточені» під віртуальну реальність. До школи зараз приходять абсолютно нові за типом мислення учні. Якщо орієнтуватися на теорію поколінь, нині за партами сидить покоління Z – «цифрові» діти. Тому для роботи саме з таким контингентом учнів майбутні вчителі повинні не лише досконало володіти ІКТ-компетентностями, але і вміти методично правильно і ефективно їх застосовувати в конкретних педагогічних ситуаціях і загалом у здійсненні освітнього процесу.

Розглянемо детальніше основні складові інформаційно-цифрової компетентності.

Інформаційна компетентність – це уміння за допомогою технічних засобів та інформаційних технологій самостійно шукати, аналізувати та добирати необхідну інформацію, обробляти її, зберігати та передавати.

Цифрова компетентність – це здатність вміти використовувати цифрові медіа й ІКТ, розуміти і критично оцінювати різні аспекти цифрових медіа і медіа контенту, а також вміти ефективно комунікувати у різноманітних контекстах.

Структура інформаційно–цифрової компетентності включає в себе **інформаційну культуру**, передумовами якої є **комп’ютерна грамотність** та **інформаційна грамотність**.

Згідно теорії В.В. Краєвського можна представити структуру інформаційно–цифрової компетентності у вигляді схеми:

Інформаційно–цифровій компетентності майбутнього вчителя технологій властива певна структура якостей: знання, уміння, мотивація, ціннісні орієнтації, сформованість певних професійно важливих якостей. Крім того, студент має вміти бачити протиріччя, що виникають в освітньому процесі, самостійно ставити цілі і завдання та знаходити оптимальні шляхи їх розв’язування, а також аналізувати й оцінювати отримані результати.

Список використаних джерел та літератури

1. Концепція «Нова українська школа». 10.11.2017. URL: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczija.pdf>.
2. ІКТ – компетентність вчителів. URL: [http://uk.compu.wikia.com/wiki/ІКТ–компетентність_вчителів](http://uk.compu.wikia.com/wiki/ІКТ-компетентність_вчителів).
3. Інформаційна культура. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційна_культура

УДК 004.5

Чмирков М.Ю.,
викладач Професійно–педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У наш час кожній людині дуже важко жити без інформації, особливо без мережі Інтернет. Дуже важко знайти людину, яка не має доступу до мережі Інтернет. Розвиток інформаційних систем і технологій призвів до зміни форм комунікації людей між собою, особливе місце серед яких посіли соціальні мережі. Вони представляють собою автоматизоване середовище, яке дозволяє об’єднуватися людям, близьким по світосприйняттю та інтересам, у групи користувачів, наповнені тематичним контентом.

Використання соціальних мереж в освітньому процесі відкриває можливість для введення інтерактивності в роботу між студентом та викладачем, аспірантом та керівником; дозволяє накопичувати та систематизувати отримані під час наукової роботи дані, зберігати їх на серверах самих соціальних мереж та, при необхідності, миттєво отримати доступ до будь-якої завантаженої інформації.

Для початку практичного використання викладач та студенти мають створити аккаунти в певній соціальній мережі та бути учасниками однієї і тієї ж групи (переважно створеної викладачем).

Можна виділити основні переваги інтеграції соціальних мереж в освітній процес:

- 1) розширення роботи з молоддю за допомогою створення тематичних груп чи спілок в соціальних мережах, не байдужих до якоїсь наукової проблеми;
- 2) можливість студентам і викладачам практично цілодобово бути на зв'язку, що дозволяє майже миттєво мобілізувати окрему групу людей на виконання поставлених задач чи вирішення створених проблем;
- 3) під час використання соціальних мереж з'являється можливість організувати ефективну колективну роботу не тільки студентів одного навчального закладу, а з різних регіонів і навіть країн;
- 4) можливість використання різних форм комунікації (форуми, опитування, голосування, коментарі тощо) відкривають більш широкі можливості групової роботи.

Використання соціальних мереж як платформи для організації освітнього процесу має велику кількість переваг. Сам принцип створення соціальних мереж, як простору для обміну інформацією та ідеями, дуже гарно підходить для створення «онлайн-класів».

Сьогодні вищі навчальні заклади мають створювати різні системи освітнього управління та контролю, що дасть можливість не тільки бути в курсі всіх тенденцій розвитку освіти, а й готувати більш конкурентоспроможних спеціалістів.

УДК 378

Чорноплат І.О.,
аспірант третього року навчання Глухівського
національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Бондаренко М.І.,
кандидат педагогічних наук, професор
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ІКТ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасне суспільство характеризується стрімким розвитком науки і техніки, створенням нових інформаційних технологій, які докорінно перетворюють життя людей. Темпи оновлення знань настільки високі, що протягом життя людині доводиться неодноразово опановувати нові професії.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій є одним з факторів, що визначає вектор розвитку світового співтовариства. Цивілізація

неухильно рухається до побудови інформаційного суспільства, де вирішальну роль відіграють інформація та технологія. Останнім часом спостерігається активний пошук прийомів і засобів підвищення ефективності навчання в ЗВО. Модернізація вищої освіти вимагає впровадження інформаційно–комунікаційних технологій у навчання [1].

Сьогодні ефективність використання засобів ІКТ в освітньому процесі є невід’ємною складовою. Освітній електронний ресурс із супроводжуючою навчально–методичною документацією – це якісно новий засіб навчання, унікальні можливості якого принципово відрізняють його від всіх відомих раніше засобів навчання [2].

Необхідність використання ІКТ (програмних комплексів) в навчальних закладах пояснюється наступними причинами:

- дефіцитом якісних джерел навчального матеріалу;
- можливістю подання в мультимедійній формі інформаційних матеріалів;
- необхідністю роботи з моделями досліджуваних об’єктів, явищ або процесів з метою їх дослідження в інтерактивному режимі;

Реалізація комп’ютерної підтримки процесу навчання є процедурою, органічно взаємопов’язаною з розробкою системи навчання для кожного навчального курсу. При цьому послідовно вирішуються наступні завдання:

- визначення необхідності застосування комп’ютера;
- визначення ступеня комп’ютеризації навчального процесу;
- визначення переліку функцій, покладених на комп’ютер.

Складовими частинами навчально–інформаційного комп’ютерного навчання є:

- електронні підручники та посібники;
- мультимедійні презентації;
- інтернет ресурси;
- лекційний матеріал в електронному вигляді;
- тестові програми;
- програмні комплекси.

При конструюванні навчального заняття з використанням програмних засобів навчального призначення, визначається дидактична мета з орієнтацією на досягнення результатів: формування, закріплення або вдосконалення знань; формування умінь; контроль засвоєння. До освітніх електронних ресурсів відносяться: навчальні, інформаційно–пошукові, демонстраційні, що моделюють, контролюючі засоби для підготовки необхідного апаратного та програмного забезпечення.

Таким чином, використання програмних засобів навчального призначення позитивно впливає на розвиток особистості студента, забезпечує підвищення ефективності та якості процесу навчання, поглиблення міжпредметних зв’язків за рахунок реалізації можливостей електронних освітніх ресурсів і використання сучасних засобів обробки інформації, сприяє якісній підготовці компетентного фахівця.

Список використаних джерел та літератури

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид–во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
2. Інформаційно – комп’ютерні технології в освіті: навчальний посібник для ВНЗ / за ред. Р.А. Осіна. Київ: Вид – во Освіта, 2005. 77 с.

Цись О.О.,
асистент кафедри загальнотехнічних
дисциплін та професійного навчання
Криворізького державного педагогічного університету
Науковий керівник: Лаврентьєва О.О.,
доктор педагогічних наук, доцент Криворізького
державного педагогічного університету

КОРИСТУВАЦЬКИЙ КУРС «КРЕСЛЕННЯ У СИСТЕМІ AUTOCAD» ЯК ПРИКЛАД РЕАЛІЗАЦІЇ ОСЬОВОЇ МОДЕЛІ КОМБІНОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ТЕХНОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Досліджуючи дидактичні умови застосування інформаційно–комунікаційних технологій в організації самостійної навчальної діяльності студентів технологічно–педагогічних спеціальностей ми використовували дві найбільш узагальнені моделі комбінованого навчання Дж. Берсіна. Доповнювальна чи потокова модель («Program Flow Model») передбачає перехід до вивчення все більш складного навчального матеріалу шляхом доповнення традиційних технологій самостійної навчальної діяльності електронними, тобто підтримуваними ІКТ. У двостадійній чи осьовій моделі («Core–and–Spoke Model») у навчальному матеріалі визначається його стрижень, інваріантне ядро, що вивчається за традиційними технологіями, а додаткові відомості засвоюються студентами за їх бажанням у тому чи тому форматі, навіть із застосуванням факультативних курсів [4].

Осьову модель комбінованого навчання було апробовано на прикладі користувачького курсу, створеного спеціально з метою навчання студентів послуговуватися певними ІКТ–інструментами в професійних цілях.

Проектуючи зміст курсу, ми виходили з того, що сьогодні *електронний курс* є цілісною дидактичною системою, яка складається з різних електронних навчальних матеріалів, використовує комп'ютерні технології й можливості мережі Інтернет, забезпечує навчання й управління процесом навчання студентів на відстані за індивідуальними й оптимальними навчальними програмами [1].

Користувачький курс «Креслення у системі AutoCAD» має на меті дистанційно допомогти студентам у самостійному формуванні вмінь і навичок зі створення графічної документації і розв'язування прикладних задач із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Курс є інтерактивним освітнім модулем, який було запроваджено на платформі Moodle. Аналіз функціональних можливостей платформи Moodle дав змогу виявити сутнісні переваги цього продукту для організації самостійної навчальної діяльності студентів у всіх її формах – самостійної й науково–дослідної роботи та різновидів консультацій та побудувати на його основі функціональний електронний ресурс.

Розробляючи зміст курсу, ми врахували вимоги, що пред'являються до такого електронного ресурсу, окрім традиційних дидактичних, методичних і техніко–технологічних вимог, а саме: а) адаптивності – пристосованості до індивідуальних можливостей студентів; б) інтерактивності; в) системності й структурно–функціонального взаємозв'язку в поданих навчальних матеріалах; г) забезпечення повноти й безперервності дидактичного циклу навчання; г) можливість використання

на портативних мобільних пристроях без програмного втручання у зміст курсу; д) орієнтованість на платформне рішення (у даному випадку LMS); е) кросс-платформеність – можливість переносу на різні платформи; е) інтероперабельність курсу – можливість інтегрування в різні інформаційні системи, а також комбінування декількох електронних ресурсів [2].

Основною структурною одиницею курсу є Модуль, що містить тематично завершену частину навчального матеріалу, презентовану у вигляді електронних лекцій, відеоклекцій, системи навчальних завдань, комплекту контролюючих матеріалів, додаткових матеріалів тощо. Тематичний зміст курсу подано в табл. 1.

Конструктор осьової моделі комбінованого навчання відбиває логіку організації самостійної навчальної діяльності студентів засобами ІКТ із застосуванням електронних курсів.

Таблиця 1.

**Модульна структура користувацького курсу
«Креслення у системі AutoCAD»**

№	Тема	Кількість підструктурних компонентів
Модуль 1	Загальні відомості про AutoCAD, найпростіші об'єкти і режими побудов	3
Модуль 2	Складні об'єкти в AutoCAD, редагування об'єктів	3
Модуль 3	Властивості об'єктів в AutoCAD, стилі побудови	3
Модуль 4	Обмеження і залежності в AutoCAD, блоки і DWG–посилання	4
Модуль 5	Тривимірні побудови в AutoCAD	5
Модуль 6	Засоби візуалізації в AutoCAD	3
Модуль 7	Простір листа, друк і публікація в AutoCAD	4
Модуль 8	Засоби проєктування і адаптації в AutoCAD	3

Конструктор осьової моделі комбінованого навчання

1. Підготовка електронного ресурсу.
2. Очний вступний модуль: видача завдань студентам, їх залучення до середовища.
3. Дистанційний модуль: робота з курсом.
4. Очний заключний модуль: контроль та оцінювання роботи студентів, зокрема за персоналізованими даними середовища [3].

Таким чином запровадження й апробація розробленого користувацького курсу «Креслення у системі AutoCAD» показали його доцільність як супровідного до таких навчальних дисциплін підготовки студентів технологічно-педагогічних спеціальностей, як «Нарисна геометрія і креслення», «Конструкторська графіка», «Інженерна графіка», «Системи ЧПУ», «Методика навчання креслення», «Методика професійного й профільного навчання».

Список використаних джерел та літератури

1. Андреев А. А. Введение в Интернет–образование: учебное пособие. Москва: Логос, 2003. 74 с.
2. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навчальний посібник. Київ: ДУТ, 2014. 140 с.

3. Кондратюк В. Д. Формування професійних знань та умінь майбутніх учителів трудового навчання засобами інформаційних технологій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2008. 20 с.

4. Bersin J. The blended learning book: best practices, proven methodologies, and lessons learned. San Francisco : Pfeiffer, 2004. 319 p.

УДК 378

Шелудько І.В.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФАХОВА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Реалізація стратегічних завдань до професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання вимагає нових підходів щодо переходу кількісних показників її рівня в якісні. Винятково важливого значення набуває створення відповідних педагогічних умов підготовки кваліфікованих робітників професійного навчання конкурентоспроможних на ринку праці та базуються на засадах інноваційних технологій.

Проблеми підготовки висококваліфікованого виробника актуальні як в Україні так і за її межами. Останнім часом досить широко увійшов у вжиток термін «інноваційні педагогічні технології» [2].

Сьогодні увага науковців спрямована на пошук нових напрямів цілісного дослідження сфери освіти, виділення ціннісних основ її модернізації, визначення умов ефективності інноваційних процесів в освіті, забезпечення її неперервності (В. П. Андрущенко, Л. М. Ващенко, Л. І. Даниленко, І. М. Дичківська, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, В. І. Луговий, В. О. Огнев'юк, В. Ф. Паламарчук, М. М. Поташник, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва, В. О. Сластьонін, А. В. Хугорський, Н. Р. Юсуфбекова та ін.). Дослідники намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове.

Сутністю інноваційних процесів в освіті є, по-перше, проблема вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду, і, по-друге, проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки у практику.

Стратегія досліджень педагогічної інноватики має враховувати сучасні демографічні процеси, ситуацію на ринку праці, ті зміни, які відбулися і відбуваються у чинниках (зовнішніх і внутрішніх), та впливають на розвиток різних галузей освіти [3]. До зовнішніх чинників відносять: економічні, культурно-історичні, демографічні, суспільно-політичні, соціальні. До внутрішніх – домінанти розвитку сфери освіти, які визначають напрями інноваційної політики, спрямованої на підтримку інноваційних типів діяльності як відповіді на інноватику в суспільстві. Тому визначення домінант педагогічної інноватики у розвитку сучасної освіти сприяє правильності вибору вектору й обґрунтованості значущості змісту інновацій.

Сучасні дослідники поняття «інновація» (нововведення) розглядають у двох напрямках: «інновація – процес» та «інновація – продукт, результат». Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Так, В. Загвязинський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувалися або ще не використовувалися, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти.

Останнім часом у педагогіці досить широко увійшов у вжиток термін «інноваційні педагогічні технології».

Педагогічна технологія – це строго обґрунтована система педагогічних засобів, форм і методів їх етапність, націленість на вирішення конкретних навчально-виховних завдань [1].

Запровадження інноваційних технологій вимагає від викладача:

- вивчення спеціальної літератури (додатково);
- аналізу педагогічного досвіду викладачів-новаторів;
- розробки плану запровадження нової техніки;
- оптимального поєднання гуманітарних, природничо-математичних та професійних знань.

Відомі на даний час технології, що найбільш часто використовуються на практиці, педагогічні технології можна класифікувати наступним чином, *структурно-логічні технології, інтеграційні, ігрові, інформаційно-комп'ютерні, діалогові технології.*

Таким чином, освітня інноваційна діяльність має сприяти підвищенню конкурентоспроможності випускників вищої школи, досягненню більш ефективного розвитку нашого суспільства. Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.

Список використаних джерел та літератури

1. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. М. : Изд-во Института проф. обр. мин. обр. России, 1995. 336 с.
2. Гончаренко С. У. Професійна освіта: навчальний посібник / [укл. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало]. К. : Вища школа, 2000. 149 с.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологи. М. : Народное образование, 1998. 250 с.

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ТЕХНОЛОГІЙ МАШИН І МАТЕРІАЛІВ

УДК 504.064.4 : 621.431

Воробйова Д. В.,

студентка другого року навчання Національного університету цивільного захисту України

Марчук Р. А.,

студент другого року навчання Національного університету цивільного захисту України

Науковий керівник: Вамболь С. О.,

доктор технічних наук, професор

Національного університету цивільного захисту України

ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВЕДЕННЯ ДИЗЕЛЯ НА СПОЖИВАННЯ ПАЛИВА БІОЛОГІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Однією з найбільш актуальних загальносвітових тенденцій у галузі автомобільного транспорту є комплексне вирішення проблем паливної економічності та екологічності їх поршневих двигунів внутрішнього згорання (ДВЗ), що відбувається на фоні дизелізації світового парку автотранспортних засобів (АТЗ) [1, 2]. Перша проблема безпосередньо формує основну частину грошових витрат у процесі експлуатації АТЗ, однак крім того, має ще два аспекти, які опосередковано чинять вплив на значення показників рівня екологічної безпеки. По-перше, джерелом викидів законодавчо нормованих поллютантів з потоком відпрацьованих газів (ВГ) є процес згорання моторного палива у робочому процесі ДВЗ, такий вплив має екстенсивну сторону (чим більшими є експлуатаційні витрати палива, тим більшими є викиди поллютантів, що також визначається моделлю експлуатації такого АТЗ) й інтенсивну (від якості моторного палива залежить як досконалість робочого процесу двигуна так і компонентний склад ВГ). По-друге, моторне паливо нафтового походження (традиційне, або мінеральне) є невідновним джерелом енергії, обсяги споживання якого у світовому масштабі створює глобальну проблему, яка загострюється з року в рік через вичерпання природних родовищ сирої нафти та інших вуглеводнів, що можуть бути перероблені у традиційні моторні палива.

Другий з вказаних недоліків принципово можливо усунути переведенням їх двигунів на споживання відновних видів моторного палива (альтернативного) – чистого чи у суміші з паливом нафтового походження (сумішевого). Серед таких рідких палив найбільшого розповсюдження набули метилові й етилові ефіри рапсової олії [3, 4].

Серед таких рідких палив найбільшого розповсюдження набули метилові й етилові ефіри рапсової олії. Експериментально встановлено, що при їх використанні як у чистому, так і у сумішевому виді спостерігається зміна показників токсичності ВГ двигунів, що їх споживають. Також теплотворна здатність такого палива є меншою ніж традиційного майже на 16 %, а теоретично необхідна кількість повітря для повного згорання 1 кг такого палива менша лише на 10 %, щільність біопалива більша на 5 %, проте в'язкість більша на 96 %. Тому для отримання тієї ж самої

ефективної потужності двигуна, а значить і електрогенератора, витрата палива збільшується до 20 % [3, 4].

На рис. 1 наведено залежності значень величин техніко-економічних та екологічних показників роботи дизеля 2Ч10,5/12 від значення крутного моменту при постійному значенні частоти обертання колінчастого валу, що відповідає режиму номінальної потужності (1800 хв⁻¹), для випадків роботи двигуна на чистому мінеральному і чистому біологічному паливі. Вони отримані з аналізу результатів експериментальних досліджень [3]. До техніко-економічних показників віднесено масові годинні витрати палива G_{fuel} і повітря G_{air} . До екологічних показників віднесено масові годинні викиди твердих частинок G_{PM} , незгорілих вуглеводнів G_{CnHm} , оксидів азоту G_{NOx} та монооксиду вуглецю G_{CO} .

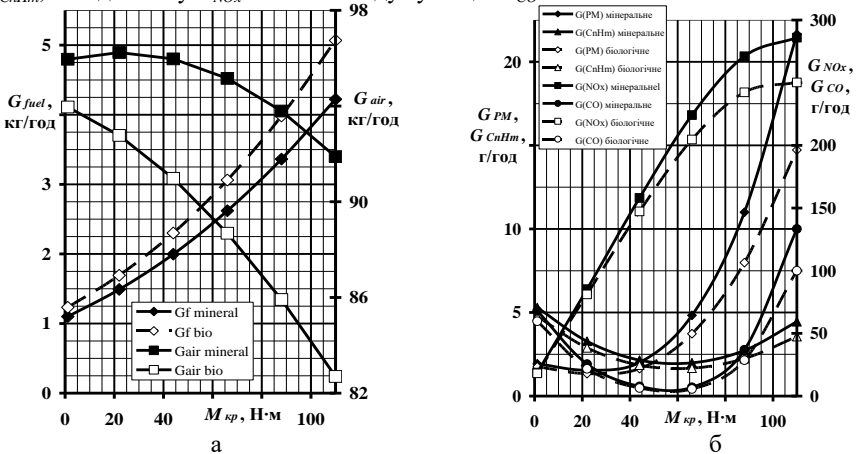

Рис. 1 – Техніко-економічні (а) та екологічні (б) показники роботи дизеля 2Ч10,5/12 при переведенні його зі споживання 100 % традиційного на 100 % альтернативне паливо

Таким чином, у дослідженні виконано аналіз величини впливу на техніко-економічні та екологічні показники роботи поршневого двигуна внутрішнього згоряння заходів щодо переведення його зі споживання 100 % традиційного на 100 % альтернативного моторного палива. Отримані результати придатні для використання у якості вихідних даних при дослідженні показників екологічної безпеки експлуатації таких технічних об'єктів.

Список використаних джерел та літератури

1. Вамболь С. О., Вамболь В. В., Кондратенко О. М., Міщенко І. В. Критеріальне оцінювання рівня екологічної безпеки процесу експлуатації енергетичних установок : монографія. Харків, 2018. 320 с.
2. Парсаданов І. В. Підвищення якості і конкурентоспроможності дизелів на основі комплексного паливно-екологічного критерію : монографія. Харків, 2003. 244 с.
3. Левтеров А. М., Савицький В. Д. Покращення екологічних характеристик дизеля, що працює на біодизельних паливних композиціях. Автомобільний транспорт. Харків, 2015. Вип. 36. С. 110–117.
4. Markov V., Kamaltdinov V., Loboda S. Biofuel mixture composition and parameters of exhaust gases toxicity. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering. 2017. Vol. 327. 022068.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ЗБИРАННЯ ЛЬОНУ- ДОВГУНЦЯ

Формування компетентності майбутніх педагогів професійного навчання передбачає засвоєння технології вирощування і збирання сільськогосподарських культур. Наше дослідження спрямоване на визначення особливостей технології вирощування і збирання льону довгунця та обґрунтування методики вивчення даної сільськогосподарської культури у системі професійної (професійно технічної) освіти.

Льонарство приносить велику користь людству, а його продукція, в багатьох випадках, є незамінною. В багатоміліардній історії України льон- довгунець вирощувався з метою отримання волокна і насіння. Він має і третій цінний продукт - костру.

Цінність льноволокна вища за волокно інших волокнистих рослин - бавовни, конопель, кенафу. Льняні тканини гігієнічні та стійкі проти гноїння, вони завоювали ринок у всьому світі. Електротехнічна, фармакологічна, гумова, шкіряна промисловості теж є споживачами продукції льонарства.

З насіння льону отримують олію, яка є цінною сировиною для харчової, медичної промисловості, а також використовується для технічних цілей (виготовлення оліфи, масляних фарб, лаків).

У тваринництві, як корм для тварин, використовується льняний жмих, який містить до 30 % білка. Відходи переробки льону (клоччя, костриця) застосовують для виготовлення паперу, матеріалів для будівництва. Із костриці льону виготовляють екологічно чисті конструкційні і теплоізоляційні матеріали.

Під час вирощування льону-довгунця ефективним є: використання сортів льону, стійких до вилягання, хвороб і шкідників; розміщення льону після кращих попередників; застосування науково обґрунтованих норм і співвідношень мінеральних добрив, способів обробітку ґрунту; використання кондиційного насіння високої репродукції з нормою висіву 22-25 млн. шт./га.

Збирання льону довгунця здійснюється одним із трьох існуючих способів: сноповий, комбайновий і роздільний.

Сноповий спосіб збирання передбачає брання льону льонобралками, розстилання стебел у стрічки на полі і зв'язування їх у снопи. Снопи ставлять у шатри або бабки для штучного сушіння й дозрівання насіння, а потім обмолочують на молотарках. Цей спосіб характеризується великими затратами ручної праці (на 1 т льноволокна близько 50 люд/год), довготривалістю збиральних і післязбиральних операцій, значними втратами льонопродукції. Тому цей спосіб майже не застосовується.

Найбільш поширеним є комбайновий спосіб. При цьому способі одночасно відбувається вибирання стебел, обчисування насінневих коробочок, в'язання

обчесаних стебел у снопи (якщо збирання ведуть комбайном з в'язальним апаратом), або розстилання її у стрічки на полі. Збирання льону комбайновим способом знижує тривалість збирання на 15-20 днів, в порівнянні зі сноповою технологією до чотирьох разів знижує трудовитрати і не залежить від погодних умов. Недоліками цього способу є великі втрати льоновороху (до 30%), значні енерговитрати на досушування вороху (вологість досягає 80%) та низька схожість насіння.

Роздільна технологія збирання льону-довгунця передбачає брання стебел льону в фазі ранньої жовтій стиглості льонобралками та розстилання їх у стрічки, підбирання висушених стебел через 5-10 днів, в залежності від погодних умов та строків брання, та обмолот їх з одночасним обертанням на 180° льонопідбирачем-молотаркою, після чого їх обертають для підвищення рівномірності і швидкості природної сушки стрічок льону. Основними перевагами цього способу є: використання енергії сонця для природного сушіння стебел і дозрівання насіння; можливість розпочати збиральні роботи у ранній жовтій фазі стиглості льону; одержання якісного насіння, яке не потребує додаткового сушіння; скорочення терміну утворення трести із льоносоломки; однорідність і якість трести. Ці переваги досягаються за рахунок більш раннього строку брання та розстилання стебел льону. До недоліків можна віднести залежність від погодних умов під час природного сушіння стебел і дозрівання насіння.

Таким чином, проведений аналіз способів збирання льону-довгунця показує що, хоча й економічно ефективнішим є роздільний спосіб збирання, але, незважаючи на деякі недоліки, найбільш розповсюдженим залишається комбайновий спосіб, який характеризує висока продуктивність збиральних робіт.

Список використаних джерел та літератури

- 1.Кругла Н.А., Вергунов В.А. Історія розвитку льонарства в Україні: навч. посіб. Херсон, 2002. 168 с.
- 2.Макаєв В.І. удосконалення роздільного способу збирання льону-довгунця з метою поліпшення якості продукції. Херсон, 2004. с. 96-100.
- 3.Дідора В.Г. Агроекологічне обґрунтування технології вирощування льону-довгунця. Житомир, 2003. 272 с.

УДК 504.064.4 : 621.431

Марчук Р. А.,

студент другого року навчання Національного
університету цивільного захисту України,

Воробйова Д. В.,

студентка другого року навчання Національного
університету цивільного захисту України

Науковий керівник: Кондратенко О.М.,

кандидат технічних наук Національного
університету цивільного захисту України

ВИЗНАЧЕННЯ ВАГОМОСТІ ВИТРАТ ПАЛИВА ДВИГУНОМ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ ЯК ФАКТОРА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Не існує єдиного погляду на питання щодо способу врахування масових годинних витрат палива G_f двигуном внутрішнього згоряння при критеріальному оцінюванні показників рівня екологічної безпеки процесу експлуатації енергетичних

установок з ним. У роботі [1] розглянуто особливості цього техніко-економічного показника роботи двигуна та охарактеризовано його вплив на усі інші фактори екологічної безпеки вказаного процесу. Також у [1] розглянуто декілька відомих критеріальних математичних апаратів, придатних для здійснення такого оцінювання і виявлено, що лише один з них враховує величину G_f – комплексний паливно-екологічний критерій K_{fe} , описаний у [2]. Проте, детальний аналіз цього апарату показав, що повноцінним фактором екологічної безпеки величина G_f у складі критерію K_{fe} виступити не може, на відміну від показників токсичності відпрацьованих газів – масових годинних викидів законодавчо нормованих поллютантів G_k . У повному наборі таких факторів екологічної безпеки складатиметься з чотирьох – твердих частинок G_{PM} , оксидів азоту G_{NOx} , незгорілих вуглеводнів G_{CnHm} , монооксиду вуглецю G_{CO} – їх вагомості визначається значенням безрозмірного показника відносної агресивності k -го поллютанта A_k , при чому $A_{PM} = 200$, $A_{NOx} = 41,1$, $A_{CnHm} = 3,2$, $A_{CO} = 1,0$, а сума показників повного набору таких поллютантів дорівнює $\Sigma A_k = A_{PM} + A_{NOx} + A_{CnHm} + A_{CO} = 200 + 41,1 + 3,2 + 1,0 = 245,3$.

У роботі запропоновано характеризувати вагомості паливної складової критерію K_{fe} коефіцієнтом A_{fuel} , що має фізичний зміст, близький до фізичного змісту безрозмірного показника A_k . Пропонований коефіцієнт вагомості паливної складової критерію K_{fe} урівнює вирази для частинних похідних критерію за величиною масової годинної витрати палива двигуном $\partial K_{fe} / \partial G_f$ (формула (1)) та за величиною масового годинного викиду законодавчо нормованого поллютанту з потоком його відпрацьованих газів $\partial K_{fe} / \partial G_k$ (формула (2)). Значення показника A_k у формулі (2), за якого буде $\partial K_{fe} / \partial G_f = \partial K_{fe} / \partial G_k$ і будемо вважати шуканим коефіцієнтом вагомості A_{fuel} , він буде визначатися формулою (3).

$$\frac{\partial K_{fe}}{\partial G_f} = - \frac{3600 \cdot M_{kp} \cdot n_{kv}}{9550 \cdot H_u \cdot G_f^2} \cdot \left(1 + \frac{\sigma \cdot \delta \cdot \Sigma \cdot (\sigma \cdot \delta \cdot \Sigma + 2 \cdot G_f)}{(\sigma \cdot \delta \cdot \Sigma + G_f)^2} \right) = ; \quad (1)$$

$$= \left| C = (G_f + 2 \cdot \sigma \cdot \delta \cdot \Sigma)^2 - 2 \cdot (\sigma \cdot \delta \cdot \Sigma) \right| = - K_{fe} / D \cdot C / G_f^2$$

$$\frac{\partial K_{fe}}{\partial G_k} = - \frac{3600 \cdot M_{kp} \cdot n_{kv} \cdot \sigma \cdot \delta \cdot A_k}{9550 \cdot H_u \cdot (\sigma \cdot \delta \cdot \Sigma + G_f)^2} = - K_{fe} / D \cdot \sigma \cdot \delta \cdot A_k ; \quad (2)$$

$$A_{fuel} = C / (G_f^2 \cdot \sigma \cdot \delta). \quad (3)$$

Результати розрахункового оцінювання значення пропонованого коефіцієнта вагомості A_{fuel} для всього поля робочих режимів автотракторного дизеля Д21А1 (2С10,5/12 за ГОСТ 10150–2014) наведено на рис. 1 у виді сімейства гістограм. На тому ж рисунку наведено таку ж інформацію щодо величини дольового внеску досліджуваного коефіцієнта вагомості у сумі показників вагомості усіх п'ятьох факторів екологічної безпеки, що враховує математичний апарат комплексного паливно-екологічного критерію K_{fe} , тобто $A_{fuel} / (A_{fuel} + \Sigma A_k)$. Значення на рис. 1 отримані для базових значень величин $H_u = 42,7$ МДж/кг, $\sigma = 1,0$ і $f = 1,0$.

На рис. 1 видно, що значення коефіцієнта A_{fuel} та величини $A_{fuel} / (\Sigma A_k + A_{fuel})$ розподіляються по полю робочих режимів дизеля 2С10,5/12 нерівномірно, а їх залежність від значень координат цього поля є нелінійною. Коефіцієнт A_{fuel} набуває значень у діапазоні від 6,1 ($n_{kv} = 1200$ грт, $M_{kp} = 0,55$ Н·м – режим А) до 60,0 ($n_{kv} = 800$ грт і $M_{kp} = 88$ Н·м – режим Б), тобто зростає у 9,8 разів зі зростанням величини N_e у 450 разів, величини M_{kp} у 200 разів, величини n_{kv} у 2,3 рази, величини G_{fuel} у 9,8 разів,

величини $\Sigma(A_k \cdot G_k)$ у 21,7 рази. Значення величини $A_{fuel}/(\Sigma A_k + A_{fuel})$ приймає значення від 0,024 (режим А) до 0,197 (режим Б), тобто зростає у 8,2 разів. Усереднене по всьому такому полю значення вказаних величин складають: $A_{fuel} = 38,4$; $A_{fuel}/(\Sigma A_k + A_{fuel}) = 0,132$.

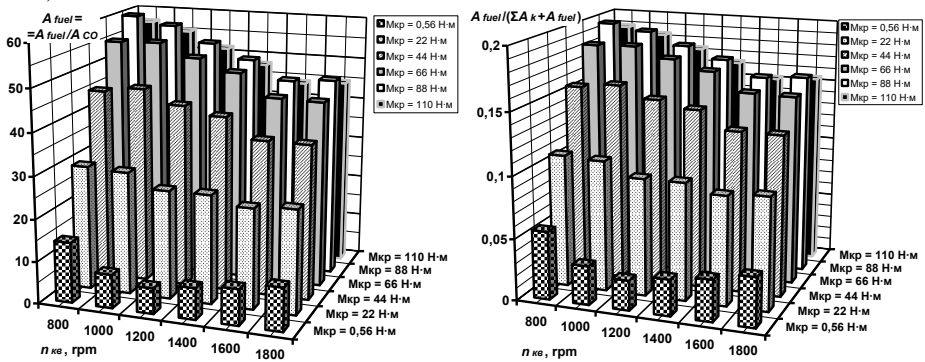

Рис. 1 – Гістограми значень коефіцієнта вагомості A_{fuel} та величини $A_{fuel} / (A_{fuel} + \Sigma A_k)$ для всього поля робочих режимів автотракторного дизеля 2Ч110,5/12

Таким чином, у дослідженні визначено фізичний зміст і значення критерію вагомості витрат палива двигуном як фактора екологічної безпеки.

Список використаних джерел та літератури

1. Вамболь С.О., Вамболь В.В., Кондратенко О.М., Міщенко І.В. Критеріальне оцінювання рівня екологічної безпеки процесу експлуатації енергетичних установок : монографія. Харків, 2018. 320 с.
2. Парсаданов І.В. Підвищення якості і конкурентоспроможності дизелів на основі комплексного паливно-екологічного критерію : монографія. Харків, 2003. – 244 с.

УДК 378

Фурман Д. В.,

магістрантка першого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Васенок Т. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДО ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ У ПРОЕКТУВАННІ ОДЯГУ

Протягом тривалого часу процес розробки нових моделей одягу називався «конструювання». До організації промислового виробництва в ремісництві процес розробки конструкції одягу ґрунтувався на використанні муляжного і розрахунково-вимірjuвальних методів, названих системами крою, з допомогою яких здійснювалась побудова лекал викрійок одягу на конкретного замовника. В наш час на зміну

«креслярським» методам розробки конструктивної будови швейних виробів немінуче приходять нові методи, об'єктом яких, є не стільки «конструювання» в загальноприйнятому розумінні, скільки глибокодумна дослідницька діяльність, яка передує виконанню креслень і розробці необхідної технічної документації [1].

Ще не так давно об'єктом проектування були лише технічні системи. Згодом, з розвитком швейної індустрії, об'єктом проектування став і одяг. Дійсно, розвиток масового виробництва одягу і ріст наукових досягнень у цій галузі призвели до зміни попередньо сформованих поглядів на суть і зміст процесу конструювання одягу. Проектування – це послідовні дії від поставленої проблеми до розробки рішення, яке задовольняє суспільні та індивідуальні потреби і виробничі можливості. Нині в найбільш розвинутих галузях промисловості процес проектування виробів складається з трьох етапів: зародження ідеї, розробки проекту, виготовлення і випробування моделі виробу [3].

Під час проектування одягу здійснюється процес перетворення матеріалу, з якого він повинен бути виготовлений, в структурно-організований об'єкт – річ з необхідним комплексом властивостей. Результатом проектування є модель виробу і комплект документації, який визначає його будову і містить усі відомості, потрібні для виготовлення, контролю й експлуатації цього виробу.

Загалом, створення одягу, який відповідатиме всім вимогам споживача, розмірам і формам його тіла, складне і відповідальне завдання. У процесі виробництва одягу неможливо врахувати всі запити і смаки кожної людини (особливо в процесі масового виробництва), тому проектування починають і закінчують вивченням попиту споживачів за допомогою анкет, виставок. За реалізацією своєї продукції спостерігають представники підприємств. Отримана в результаті опитування інформація обов'язково враховується під час проектування нових моделей.

Процес створення нових зразків одягу нині набув рис, характерних для проектування нових виробів інших виробництв. Наочним у цьому розумінні є ретельний аналіз попередньо створених конструкцій і увага до технології одягу та умов його виробництва. Логічно всі стадії проектування одягу виконувати за схемою, прийнятою в інших галузях промисловості. Доцільно звести етапи проектування одягу за допомогою деяких добавлень і уточнень до єдиної системи етапності, де передбачено у розробці конструкторської документації на нові зразки виробів промислового виробництва, в тому числі і виробів швейної галузі: розробка технічного завдання (ТЗ); розробка технічної пропозиції (ТП); розробка ескізного проекту (ЕП); розробка технічного проекту (ТП); розробка робочої документації (РД).

Ця стадійність підтверджена практикою проектування всіх виробів промислового виробництва. Одяг у цьому випадку не є винятком.

У створенні проекту виробу беруть участь такі спеціалісти: художники, дизайнери та модельєри, конструктори, конфекціонери, технологи, швачки-лаборанти; робітники-нормувальники, лекальники та ін. Вони ретельно вивчають вимоги до виробу: функціонально-експлуатаційні; психофізіологічні; вимоги, які визначає зовнішнє середовище; конструктивні; технологічні; економічні; художньо-естетичні. Ці дані служать вихідною інформацією для розробки ескізних пропозицій. Пропозиції представляються у кількох варіантах з метою вибору кращого конструкторського рішення. Тільки така організація робіт з комплексного розв'язання завдань проектування забезпечує в різних галузях промисловості виконання на високому професійному рівні всіх робіт щодо створення нового зразка, який відповідає всім своїм функціям. Отже, проектування одягу передбачає

комплексне вирішення інженерно-технічних і художньо-естетичних завдань процесу розробки нових моделей та створення для цього нової технології проектування [2].

Зі створенням і розвитком сучасної технології проектування одягу зростає вагомість проблем стандартизації у проектуванні одягу; ергономічних досліджень системи «людина – одяг»; вимог до якості одягу; процесу проектування макетів фігур людини та манекенів для одягу; методів розгортання поверхонь; врахування пластичних можливостей швейних полотен; урахування чинника моди та проблем автоматизації проектно-конструкторських робіт у швейній індустрії. До цих проблем вже звертались такі дослідники, як А. Т. Труханова, Т. С. Гусейнова, Ю. В. Нефьодова, Ю. М. Бездітко, Г. О. Земська, В. О. Гринцевич, Н. Б. Бідник, О.О. Заремба, О. О. Гончаренко, Л. М. Очеретько, М.С. Грінчук

Стандартизація відіграє особливу роль у сучасному промисловому виробництві всіх видів виробів, в тому числі й одягу, будучи одним з найефективніших засобів прискорення технічного прогресу і підвищення якості продукції. Тому вона знаходить своє відображення і в проектуванні одягу, в процесі якого розробляється і вдосконалюється конструктивна будова нових моделей. Виділяють дві форми стандартизації: пряму (офіційну), яка закінчується розробкою стандартів з визначенням форми, номера, символів, того або іншого ступеня обов'язковості і строків дії, і непряму (фактичну), яка широко використовує принципи і методи стандартизації, але результати якої не закінчуються випуском стандартів. У швейній промисловості мають місце обидві форми стандартизації. За їхньою допомогою визначається оптимальне число типів і розмірні параметри фігур, на які розробляється конструктивна будова одягу; обмежується різноманіття конструкцій деталей і вузлів; регламентується якість сировини і матеріалів; упорядковуються методи технологічної обробки і встановлюються методи контролю й оцінки якості готових швейних виробів.

Список використаних джерел та літератури

1. Гусейнова Т. С. Товарознавство швейних і трикотажних товарів. Москва: Економіка, 1991. 130 с.
2. Савостіцкій Н. А. Матеріалознавство швейного виробництва. Москва, Майстерність, Вища школа, 2004. 243 с.
3. Труханова А. Т. Основи технології швейного виробництва. Москва; Вища школа, Вид. центр, 2000. 25 с.

СЕКЦІЯ 4. ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

УДК 378.6:53 (477)

Ксендзенко О.П.,

викладач вищої категорії Коледжу промислової
автоматики та інформаційних технологій

Одеської національної академії харчових технологій,
магістрантка другого року навчання факультету фізики Уманського
державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник: Дудик М.В.,

канд. фіз.-мат. наук, доцент, докторант, професор
кафедри фізики и астрономії Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ЗМІСТУ КУРСУ ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Стрімкий розвиток науки і техніки, виникнення нових технологій потребують підготовки фахівця, здатного виконувати не тільки професійні завдання, але й уміючого перебудовуватися відповідно до динамічних змін, що відбуваються в галузі, а за потреби продовжити освіту у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації. Тому важливими є наукові пошуки в напрямку підвищення ефективності підготовки фахівців у вищих навчальних закладах I – II рівнів акредитації. До них можна віднести дослідження проблеми професійної спрямованості вивчення фізики, що проводяться мною на базі Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій. Коледж здійснює підготовку молодших спеціалістів технічного профілю, зокрема: електромеханіка, техніка-технолога [2].

На мій погляд, до фундаментальних навчальних дисциплін, які забезпечують відповідний рівень фундаменталізації молодших спеціалістів зазначеного технічного профілю, належать фізика, математичні та хімічні дисципліни, комп'ютерна техніка і програмування тощо. Вони, окрім загальнонаукової картини світу, також забезпечують формування базових знань для вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки (предметів спеціалізації).

З огляду на це вивчення фундаментальних дисциплін має відбуватися на основі реалізації професійної спрямованості та здійснення різнорівневих міжпредметних зв'язків з предметами спеціалізації такими як електротехніка та електричні вимірювання, електроніка, технічна механіка, основи теплотехніки та гідравліки, електротехнічні та конструкційні матеріали, автоматизований електропривод.

Оскільки предметом нашого наукового пошуку є професійна спрямованість вивчення фізики в Коледжі промислової автоматики та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій, з'ясуємо, як розглядається сутність цієї категорії у дослідженнях. Зокрема, актуальною проблемою є зміст та розробка методики викладання курсу фізики.

Теоретичне дослідження проблеми показало, що в чинних навчальних планах і програмах фізики і спеціальних дисциплін наявний недостатній зв'язок, що знижує інтерес студентів до вивчення фізичних законів і негативно впливає на підготовку фахівців технічного профілю загалом. Наявна практика організації професійного спрямування фізико-наукової підготовки в коледжах не відповідає інтенсивності змін в освітньому просторі.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що професійна спрямованість навчання фізичних законів у ВНЗ I-II рівнів акредитації технічного профілю підвищить рівень професійної підготовки майбутніх фахівців за дотримання таких педагогічних умов: актуалізація професійної спрямованості змісту фізики у підготовці фахівців технічного профілю; впровадження інтеграції курсу фізики та професійних знань і вмінь майбутніх фахівців у технічних коледжах; використання сучасних освітніх технологій у процесі навчання курсу фізики з метою формування професійних умінь та навичок [3].

Для досягнення мети дослідження, розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези, застосовано комплекс методів дослідження. Це, зокрема, такі: теоретичні методи; емпіричні методи (педагогічне спостереження, опитування й анкетування викладачів фізики та спеціальних дисциплін та майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) для перевірки ефективності запропонованих педагогічних умов забезпечення професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін; статистичні методи для обробки експериментальних даних і встановлення достовірності висновків дослідження.

Названі методи взаємно доповнювали один іншого і забезпечили можливість комплексного пізнання предмета.

Дослідження здійснювалось протягом 2016 – 2018 навчальних років на базі Коледжу промислової автоматки та інформаційних технологій Одеської національної академії харчових технологій. Дослідженням було охоплено 64 студенти I та II курсів спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» та 133 «Галузеве машинобудування».

Висновок. Аналіз навчальної програми з фізики засвідчує, що вона потребує удосконалення з точки зору професійної спрямованості та впровадження інтеграції у фізику та спеціально технічних курсів.

Завданням предмету фізики в підготовці молодших спеціалістів технічного профілю є формування системи фундаментальних знань і вмінь, що є базою для набуття професійних знань, умінь і навичок. Результатом такої підготовки можна вважати курс фізики для підготовки майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю визначаємо як інтегративну характеристику, що передбачає здатність до вирішення навчальних та професійних задач у відповідності з вимогами підготовки фахівців технічного профілю, яка спирається на знання та уміння набуті з курсу фізики.

У дослідженні виокремлено структуру викладання курсу фізики у підготовленості майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю в інтегративній єдності трьох компонентів: мотиваційного, когнітивного й операційного та відповідних критеріїв: спрямованість на вивчення курсу фізики; якість знань з курсу фізики з їх перенесенням на технічні дисципліни; сформованість професійно значущих умінь і навичок з курсу фізики. Показниками критеріїв курсу фізика підготовленості майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю є: потреба в удосконаленні власної підготовленості; інтенсивність емоцій, бажань стосовно опанування фізичних явищ; прагнення студентів збирати і досліджувати теоретичний і практичний матеріал з фізики, який послугує для здобуття базових професійних знань; усвідомлення студентами практичної значущості курсу фізики у майбутній професійній діяльності; рівень теоретичних знань фізичних процесів; знання про особливості застосування фізики у майбутній професійній діяльності; уміння студентів аналізувати, синтезувати, узагальнювати, формулювати і

розв'язувати завдання, експериментувати, вносити раціоналізаторські пропозиції; уміння студентів застосовувати одержані знання при розв'язанні прикладних задач в процесі вивчення спеціальних дисциплін (та в професійній діяльності); ступінь творчості у використанні знань у нових професійних ситуаціях.

Зазначені педагогічні умови покладено в основу побудови моделі реалізації професійної спрямованості навчання курсу фізики майбутніх молодших спеціалістів технічного профілю, структуру якої складають: мета, принципи навчання, зміст навчання, педагогічні умови, етапи реалізації моделі, відповідні форми і методичні прийоми та компоненти у підготовленості, очікуваний результат. Взаємодія цих компонентів забезпечує її цілісність та функціонування.

Аналіз результатів формувального експерименту засвідчив, щореалізація обґрунтованих педагогічних умов суттєво стимулює розвиток всіхструктурних компонентів підготовленості студентів: мотиваційного, когнітивного й операційного. В експериментальних групах збільшився, навідміну від контрольної, на статистично значущому рівні зросла кількість студентів з високим (з 20,75 % до 40,86 %) і середнім (з 39,85 % до 41,83 %) рівнями підготовленості.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної спрямованості навчання курсу фізики у коледжі. Перспективи подальших досліджень полягають у з'ясуванні можливостей ефективного застосування нових інформаційних технологій у посиленні професійної спрямованості навчання та розробленням на цій основі інноваційних та інтегрованих методик їх впровадження у навчальний процес.

Список використаних джерел та літератури

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К., 1997.
2. Дубінчук О.С. Дидактичні основи профілювання природничо-наукової підготовки учнів зі змісту математичної освіти в професійно-технічних училищах. *Педагогіка*: Наук. - метод. зб. К., 1993.
3. Моторна Л.В. Критерії та рівні професійної спрямованості навчання природничо-наукових дисциплін у підготовці молодших спеціалістів технічного профілю. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Зб. наук. пр. Випуск 16 / [редкол.: І.А. Зязюн та ін.]. Київ. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2009. С. 260-265.

УДК 378

Куліш Я. Я.,

магістрантка першого року навчання
факультету природничої і фізико-математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Кугай Н.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

СТАН ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАУКОВІ ОСНОВИ ШКІЛЬНОГО КУРСУ МАТЕМАТИКИ» У ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Курс «Наукові основи шкільного курсу математики» (НОШКМ) було включено до навчальних планів математичних спеціальностей досить давно в зв'язку з необхідністю розтлумачити майбутнім учителям суть реформи шкільного курсу

математики. Ця навчальна дисципліна відноситься до методико-математичних дисциплін, викладається для студентів, здобувачів вищої освіти за ступенем магістр. Проаналізуємо робочі програми окремих університетів.

Розглянемо робочу програму національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. За предметною спеціалізацією 014.04 Середня освіта (Математика) (рівень освіти – другий) навчальна дисципліна «Наукові основи шкільного курсу математики» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми. Метою даного курсу є вміння використовувати сучасні методи науково-методичного забезпечення, використовувати традиційні та інноваційні методи навчання та виховання учнів старшої школи та студентів ЗВО I-III рівнів акредитації. Форма підсумкового контролю – екзамен. Згідно з вимогами навчальної програми, студенти-магістранти, які опанували курс, повинні знати: зміст і методи елементарної та вищої математики; методи математичного дослідження; сучасні тенденції розвитку математики; роль і місце математики у системі наук та її загальнокультурне значення; основні теореми курсу вищої математики, які використовуються та можуть бути використані у побудові шкільного курсу математики. Також повинні вміти: аналізувати шкільну математику з погляду вищої математики; встановлювати зв'язки між різними розділами математики; конкретно висловлювати та аргументовано обґрунтовувати положення окремих математичних дисциплін; підбирати приклади та контрприкладів для ілюстрації застосувань окремих теорем курсу вищої математики; розв'язувати вправи та задачі, використовуючи фундаментальні математичні поняття та методи і способи окремих дисциплін курсу вищої математики. У національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка програма навчальної дисципліни НОШКМ складається з 5 тем:

1. Теорія множин і шкільна математика. Відповідності і відношення у шкільній математиці.
2. Логічна структура арифметики та її навчання. Теоретико-множинний та аксіоматичний підходи до побудови арифметики цілих невід'ємних чисел.
3. Технологія навчання теоретичних основ теми «Розширення понять про число».
4. Технологія навчання теоретичних основ змістової лінії «Рівняння і нерівності».
5. Методика навчання наукових основ функціональної змістової лінії майбутніх вчителів математики [2, с. 265].

З аналізу робочої програми Дрогобицького державного університету імені Івана Франка за спеціальністю 014.04 Середня освіта (Математика) слідує мета навчальної дисципліни «Наукові основи шкільного курсу математики»: формування поглядів на шкільну математику з точки зору наукових інтересів. Форма підсумкового контролю – залік. Навчальна дисципліна вивчається на 1 курсі магістратури. Основними завданнями є:

- висвітлення адаптації фундаментальних математичних понять та ідей у шкільному курсі математики;
- здійснення порівняльного аналізу означень ключових математичних понять із загальнонауковими;
- удосконалення навичок розв'язування рівнянь та нерівностей різних типів, дослідження властивостей функцій, розв'язування задач підвищеної складності.

У Дрогобицькому державному університеті програма навчальної дисципліни НОШКМ складається з 8 тем:

1. Множина. Логіко-математичні основи поняття числа. Дійсні і комплексні числа.
2. Відображення і функції в шкільному курсі математики.
3. Многочлени. Рівняння.
4. Нерівності.
5. Векторна та метрична побудова геометрії.
6. Геометричні величини.
7. Геометричні перетворення.
8. Логіка шкільної математики [1, с. 4].

У Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки навчальна дисципліна «Наукові основи шкільного курсу математики» вивчається 2 семестри. Мета викладання навчальної дисципліни «Наукові основи шкільного курсу математики» – вивчення основ шкільного курсу математики, включаючи вміння розв’язувати задачі. Форма підсумкового контролю – екзамен. В основу курсу було покладено такі розділи: арифметика та основні поняття теорії чисел; алгебра; тригонометрія; геометрія (стереометрія та планіметрія); основні поняття аналітичної геометрії та диференціального та інтегрального числення. Основні завдання вивчення дисципліни:

- вивчення студентами основних понять теорії чисел та арифметики;
- вивчення основних понять алгебри та методів розв’язування алгебраїчних рівнянь;
- вивчення елементарних функцій та їх застосування;
- вивчення тригонометрії;
- вивчення геометрії, включаючи планіметрію, стереометрію та основи сферичної геометрії;
- ознайомлення із основами аналітичної геометрії;
- ознайомлення із основами диференціального та інтегрального числення [3, с. 3].

Таким чином, у ЗВО навчальна дисципліна «Наукові основи шкільного курсу математики» вивчається за різними навчальними програмами. Об’єднує ці програми – обґрунтування шкільного курсу математики з точки зору вищої математики.

Список використаних джерел та літератури

1. Золота О.А. Робоча програма навчальної дисципліни «Наукові основи шкільного курсу математики». URL: <http://dspu.edu.ua/ifmeit/navch-zab/014-04-so/> (дата звернення: 08.11.2018).
2. Соколенко Л.О. Досвід формування спеціальних компетентностей під час навчання дисципліни «Наукові основи шкільного курсу математики» // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова: електрон. версія. 2018. № 61. URL: <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/61-2018/67.pdf> (дата звернення: 15.11.2018).
3. Трохимчук П.П. Програма навчальної дисципліни «Наукові основи шкільного курсу математики». URL: <https://docplayer.net/51946360-1-1-opis-navchalnoyi-disciplini-naukovi-osnovi-shkilnogo-kursu-matematiki.html> (дата звернення: 08.11.2018).

ІНТЕГРАЛЬНІ РІВНЯННЯ ВОЛЬТЕРРА

Інтегральні рівняння зустрічаються в різних галузях науки (в теорії пружності, теорії пластичності, гідродинаміці, теорії управління, хімічній технології, біомеханіці, економіці, медицині та ін.)

Зокрема, поняття інтегрального рівняння є одним з основних понять вищої математики. Вони є досить потужним засобом аналітичного дослідження загальних властивостей розв'язків широких класів задач. Інтегральні рівняння – одне із основних рівнянь математики.

Інтегральним рівнянням називається рівняння, що містить невідому функцію під знаком інтеграла. Наприклад,

$$\varphi(x) = \lambda \int_a^b K(x, t)\varphi(t)dt + f(x), \quad x \in [a, b],$$

або

$$\varphi(x) = \lambda \int_a^x K(x, t)\varphi(t)dt + f(x).$$

Тут $K(x, t)$, $f(x)$ – задані функції, λ – комплексний параметр, $\varphi(x)$ – шуканий розв'язок. Функції $K(x, t)$ та $f(x)$ називаються ядром і вільним членом інтегрального рівняння.

Якщо межі інтегрування фіксовані, то інтегральне рівняння називається рівнянням Фредгольма (випадок $\varphi(x) = \lambda \int_a^b K(x, t)\varphi(t)dt + f(x), \quad x \in [a, b]$, і

$\int_a^b K(x, t)\varphi(t)dt = f(x)$). Якщо ж межі інтегрування змінні (випадок

$\varphi(x) = \lambda \int_a^x K(x, t)\varphi(t)dt + f(x)$ і $\int_a^x K(x, t)\varphi(t)dt = f(x)$), то інтегральне

рівняння називається рівнянням Вольтерра.[2, с. 9]

Якщо шукана функція міститься тільки під знаком інтеграла, то рівняння називається інтегральним рівнянням першого роду. Такими є рівняння

$$\int_a^x K(x, t)\varphi(t)dt = f(x)$$

Рівняння $\varphi(x) = \lambda \int_a^x K(x,t)\varphi(t)dt + f(x)$, в яких шукана функція міститься

також і поза інтегрального доданку називається рівнянням другого роду.

Формально рівняння Вольєрра можна розглядати як частинний випадок

рівняння Фредгольма, поклавши, наприклад, в $\varphi(x) = \lambda \int_a^x K(x,t)\varphi(t)dt + f(x)$

$K(x,t) \equiv 0$ при $t > x$. Однак фізичні задачі, які приводять до рівнянь Вольєрра і Фредгольма, а також властивості розв'язків цих рівнянь істотно різні. Тому рівняння Вольєрра виділяють в особливий тип рівнянь.

Рівняння $\varphi(x) = \lambda \int_a^b K(x,t)\varphi(t)dt + f(x)$, $x \in [a,b]$, $\int_a^x K(x,t)\varphi(t)dt = f(x)$

називаються однорідними, якщо $f(x) \equiv 0$. В протилежному випадку ці рівняння називаються неоднорідними.

Розв'язком інтегрального рівняння називається функція $\varphi(x)$, яка при підстановці в це рівняння, перетворює його в тотожність по x .

Задачі, які приводять до поняття інтегрального рівняння:

- 1) задача Абеля (задача про рух матеріальної точки у вертикальній площині);
- 2) задача про розподіл яскравості світла;
- 3) задача Коші для звичайного лінійного диференційного рівняння n -го порядку з неперервними коефіцієнтами. [1, с. 14]

Методи розв'язування інтегральних рівнянь Вольєрра можна класифікувати

так:

- 1) метод резольвент;
- 2) метод послідовних наближень;
- 3) розв'язування інтегральних рівнянь Вольєрра другого роду типу згортки;
- 4) розв'язування інтегральних рівнянь Вольєрра першого роду шляхом зведення їх до рівнянь другого роду;
- 5) розв'язування інтегральних рівнянь Вольєрра першого роду типу згортки.

Для розв'язування інтегральних рівнянь Вольєрра важливо обрати зручний метод, що може значно спростити розв'язок рівняння.

Список використаних джерел та літератури

1. Краснов М. Л., Киселев А. И., Макаренко Г. И. Интегральные уравнения. М. : Наука, 1968. 192 с.
2. Краснов М. Л. Интегральные уравнения. Введение в теорию. М. : Наука, 1975 303 с.

МЕХАНІЗМ ПЕРЕВИЗНАЧЕННЯ ДЕЯКИХ ФІЗИЧНИХ ОДИНИЦЬ МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ ОДИНИЦЬ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ФІЗИКИ

З розвитком техніки і необхідністю проведення дослідів з високою точністю гостро постає питання про перевизначення деяких основних одиниць Міжнародної системи одиниць.

Учасники 26-ї Генеральної конференції з мір та ваг, яка проходила в Парижі, прийняли історичне рішення про перевизначення чотирьох з семи основних одиниць Міжнародної системи одиниць (СІ) – кілограма, ампера, Кельвіна і моля. Цим рішенням, наприклад, кілограм був «відв'язаний» від матеріального носія-еталона, і тепер визначається через постійну Планка. З цього моменту всі одиниці системи СІ прив'язані до фундаментальних фізичних констант.

Реформа у Міжнародній системі одиниць почалась ще у 1983 році, коли метр був прив'язаний до значення швидкості світла у вакуумі. У результаті досліджень в 2005 році було обрано ще три константи для перевизначення інших одиниць. Постійна Планка була обрана як основа для визначення одиниці маси, одиниці сили струму, а постійна Больцмана – термодинамічної температури.

Для завершення цього переходу знадобилося кілька років передусім для того, щоб з високою точністю виміряти ці константи.

Так одиниця маси, кілограм, раніше була прив'язана до рукотворного артефакту, циліндру зі сплаву платини та іридію, який зберігається у французькому місті Севр. Результати кількох міжнародних звірень національних копій, виготовлених з того ж матеріалу, показали що їх маси змінюються щодо головного еталона в діапазоні ± 50 мікрограмів за 100 років. Наскільки при цьому змінилася маса головного еталона – невідомо, оскільки його немає з чим порівнювати. Для багатьох типів вимірювань таке відхилення може привести до недостовірних результатів.

Проблема з еталоном кілограма полягає в тому, що будь-які матеріали можуть втрачати атоми або, навпаки, поповнюватися атомами з навколишнього середовища. Ще однією проблемою з одиницями вимірювання фіксованого масштабу – є те, що похибка збільшується в міру віддалення від стандарту. Наприклад, при вимірюванні міліграма елемент невизначеності в 2500 разів більший, ніж при вимірюванні кілограма.

Нове визначення кілограма, засноване на постійній Планка. Реалізувати новий еталон маси можна за допомогою установки – вагів Кіббла. У таких вагах еталоном виступає вантаж, який врівноважує силу відштовхування між постійним магнітом і котушкою, по якій пропускають струм. Таким чином, масу об'єкта можна знайти за рахунок рівності електричної і механічної сил. Стала Планка фігурує в рівняннях, що описують роботу електричної частини установки, і без її використання перевизначити кілограм було б неможливо.

Завдяки новим визначенням кілограма, кожна країна зможе відтворювати еталонну установку самостійно в будь-який час, не вдаючись до звірки з головним еталоном.

Змін також зазнає визначення ампера. Колишнє визначення, затверджене в 1948 році, було засновано на вимірі сили, що діє на паралельні провідники зі струмом. Тепер вирішено зафіксувати не тільки чисельне значення постійної Планка для кілограма, а й чисельне значення електричного заряду – для нового визначення ампера.

Одиниця температури – Кельвін – до сьогоднішнього дня визначалася як $1/273,16$ термодинамічної температури потрібної точки води. Це визначення створює свої незручності, оскільки у воді завжди є домішки важких ізотопів водню і кисню, і вони можуть значно зсувати потрібну точку.

Нове визначення Кельвіна відповідає зміні теплової енергії на $1,38064852 \cdot 10^{-23}$ Дж. Для вираження одиниці потрібна стала Больцмана.

Вимірювати точну температуру можна за допомогою вимірювання швидкості звуку в середовищі, заповненим газом. Швидкість звуку пропорційна швидкості переміщення атомів.

Моль до цього часу був прив'язаний до кількості атомів в 0,012 кілограма стабільного карбону-12, тобто був пов'язаний з масою. У новій версії системи СІ він буде визначений через зафіксовану постійну Авогадро, тобто буде дорівнює $6,02214076 \cdot 10^{23}$ частинок.

Для обчислення числа Авогадро – і визначення через нього моля – вченими пропонується створити ідеальну сферу з чистого кремнію-28. У цієї речовини ідеально точна кристалічна решітка, так що кількість атомів в сфері можна визначити, якщо точно виміряти діаметр сфери (за допомогою лазерної системи).

Визначення секунди, метра і канделів системі СІ залишаються незмінними.

Список використаних джерел та літератури

1. Bureau International des Poids et Mesures 2011. 24 CGPM Resolutions. – URL: http://www.bipm.org/utills/common/pdf/24_CGPM_Resolutions.pdf.
2. Bureau International des Poids et Mesures 2018. 26 CGPM Resolutions. – URL: https://www.bipm.org/utills/common/pdf/CGPM-2018/26th-CGPM_Resolutions.pdf.
3. Elizabeth Gibney. New definitions of scientific units are on the horizon // Nature. – 2017. – Vol. 550. – P. 312-313.
4. Калинин М. И. Переопределение единицы термодинамической температуры и международная система единиц (СИ) / М. И. Калинин, С. А. Кононогов // Теплофизика высоких температур. – 2010. – Т. 48. – №1. – С. 26–29.
5. Хрущев В. В. О возможном определении единицы массы и фиксации значений фундаментальных физических констант. *Измерительная техника*. 2010. №6. С. 3-9.

СЕКЦІЯ 5. ПРАВОЗНАВСТВО

УДК 321.7

Бондарчук М. Ю.,
студентка 2 курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Федоров І.О.,
старший викладач кафедри історії, правознавства
та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

У системі конституційних прав і свобод людини особливе місце посідають саме економічні права і свободи громадянина. Вони створюють умови для реалізації можливостей матеріальних та особистих нематеріальних благ, здійснення господарської діяльності та розпорядження ними. До найважливіших економічних прав і свобод людини відносять право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (ст.42 Конституції України), право приватної власності (ст.41 Конституції України); право на користування об'єктами права державної та комунальної власності (ст.41 Конституції України) та власністю українського народу (ст.13 Конституції України) [3].

Економічні права та свободи людини і громадянина – це можливості поведінки або діяльності людини в економічній сфері суспільних відносин, які пов'язані з правовим режимом власності та господарської діяльності [1, с. 181-182].

Одним з основних економічних прав людини є право володіти, розпоряджатися і користуватися своєю власністю та результатами своєї творчої та інтелектуальної діяльності(ст41Конституції України), що набувається в порядку визначеному чинним законодавством України. Об'єктами права приватної власності визначаються матеріальні (рухомі та нерухомі) та особисті нематеріальні цінності (блага). Формою здійснення правовідносин, пов'язаних із реалізацією права приватної власності, є володіння, користування і розпорядження матеріальними і особистими нематеріальними цінностями (благами) з метою задоволення соціально-економічних потреб людини і громадянина [1, с. 182-186].

Також Основний Закон застерігає, що власність не повинна завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, не погіршувати екологічну ситуацію та природу. Тобто використання права приватної власності для завдання шкоди та збитків іншим особам є неприпустимим [2, с.285].

Держава гарантує, що ніхто без своєї згоди не може бути позбавлений своєї власності та захищає непорушність права приватної власності.Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з подальшим повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Тожнаціоналізація та реприватизаціяоб'єктів права приватноївласності є неконституційною [4, с. 345].

Конфіскація як форма відчуження приватної власності може застосовуватися лише за рішенням суду, як додаткова санкція в адміністративній і кримінальній юридичній відповідальності [4, с.386].

Наступним важливим економічним правом є право кожного на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (ст. 42 Конституції України). За змістом це право дозволяє здійснювати на свій ризик діяльність, що передбачає отримання прибутку; за суб'єктами – це право належить всім громадянам України, іноземцям і особам без громадянства, за винятком депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, військовослужбовців, співробітників правоохоронних органів, суддів та ін. [2, с. 287].

Держава надає захист конкуренції у підприємницькій діяльності, упереджує зловживання монополією становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісну конкуренцію. В Україні діє Антимонопольний комітет України, який зобов'язаний забезпечувати конкурентність підприємницької діяльності в державі та запобігати утворенню штучних монополій [2, с. 288].

Конституція України також покладає на державу обов'язок захищати права споживача, здійснювати контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяти діяльності громадських організацій споживачів. Тобто держава забезпечує соціальний характер підприємницької діяльності в Україні [4, с. 388].

Похідним від права власності є й право громадян України користуватися об'єктами права державної та комунальної власності для задоволення своїх потреб (ч. 3 ст. 41) та власністю Українського народу (ст. 13), але це право є лише різновидом права власності та потребує свого законодавчого закріплення і належного теоретичного обґрунтування [4, с. 390].

Отже, економічні права і свободи громадянина відіграють важливу роль у суспільстві. Адже саме вони повинні гарантувати економічну свободу людини, її розвиток як вільної, забезпеченої у своїх життєвих потребах особистості. Також здійснення цих прав дає підстави характеризувати державу як соціальну, тобто таку, яка забезпечує достатньо високий рівень життя для своїх громадян.

Список використаних джерел та літератури

1. Гончаренко О. М. Поняття і зміст економічних прав. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. Вип. 25. С. 181-186.
2. Конституційне право України / за ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. О. Ф. Скакун; пер. з М. Тодики. К.: Укр. центр прав. студій, 1999. – 376 с.
3. Конституція України.
4. Кушніренко О. Г. Права і свободи людини та громадянина: навчальний посібник. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Х.: Факт, 2001. 440 с.

Бурда І. О.,
студентка 2 курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Федоров І. О.,
старший викладач кафедри історії, правознавства
та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

РОЗУМІННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ В ПЕРІОД АНТИЧНОСТІ

Поняття рівності є актуальним та основоположним для сучасних країн. Рівність не обов'язково має проявлятися у соціалістичних державах. Це не значить однакої зарплати. Рівність – це також і демократія, яка була відома людям ще за античності. Та демократичний механізм постійно змінювався. Поняття рівності диференціювало паралельно з ним.

Слово «демократія» (demokratia) у перекладі з грецької означає владу (kratos) народу (demos). Але на початку свого існування демократичний режим правління мав іншу назву – ісономія (isoiomia). Це слово перекладається як «рівний порядок», що можна трактувати також як політичну рівність [1, с. 41-42].

Найвідомішими демократичними державами античності були Афіни та Спарта. Стосовно останньої, то розквіт демократії там припав на часи правління Лікурга у VII столітті до н. е. і закріпився у неписаній конституції «Великої ретри». Тексти повідомляють про основний принцип суспільства так: «Народу належить право робити контрпропозиції та влада» [3, с. 24]. Фундаментальною реформою Лікурга став розподіл земель на 9 тисяч, а за іншими даними на 6-7 тисяч рівних частин. Кожну частину мали обробити декілька сімей. Громадянський колектив держави був перетворений у «громаду рівних». Чоловіки мали нести головну повинність – військову. Але не треба забувати, що античні демократичні держави мали тотальну відмінність від сучасних головним фактором – вони були рабовласницькими. У Спарті нафактичних рабів перетворились ілоти – землеробці, які знаходились в особливій формі рабства. Тож «громадарівних» володіла не тільки спільною землею, а й спільними ілотами, які власне й обробляли цю землю. Спарта мала двох царів – басилеїв, які, разом з 28 старцями – геронтами, створювали герусію – раду старійшин. Саме вона і приймала основні державні рішення [5]. Демократія Спарти суцільно відрізняється від сучасного поняття рівності. В період античності вона була присутня лише у відносинах між людьми одного суспільного прошарку.

Афіни мали іншу демократичну систему. Її утворення було пов'язане з реформами Солона, обраного на посаду архонта 594 р. до н. е. Найважливіша з його реформ полягала в ліквідації боргового рабства. Всіх боржників позбавили їх заборгованостей. Селян, які через боргипотрапили в рабство за державний кордон, було наказано розшукати і викупити за гроші країни. Вищеописана реформа набула назву сисахфія, в точному перекладі «струшування тягаря».

Другою важливою реформою Солона був переділ суспільних станів. Через це впливати на політику змогли не тільки найвищі за статусом евпатриди, а й багаті люди звичайного походження. Звичайно ж такі зміни не можуть конкурувати з сучасними принципами демократії. Влада зосередилась в руках багатих – це не схоже на повноцінну рівність у державі, але такі реформи закладають її початок. Вищим органом влади стали Народні збори. Так громадяни отримали право затверджувати або скасовувати новостворені закони. Реформований тогочасний суд можна вважати

цілком демократичним, адже притягти до відповідальності, звинуватити могли всі громадяни Афін.

З приходом до влади Клісфена у 507 році до н. е. було відновлено політичне значення Народного зібрання, судів присяжних та буле – ради представників родової знаті, в Афінах після реформ Клісфена вона ще іменувалася Радою п'ятисот [2, с. 899]. Важливою проблемою Греції античності було малоземелля більшості громадян. Ці труднощі вирішилися саме за правління Клісфена. У 506 р. до н. е. Афіни розгромили напад халкідян з сусіднього острова Евбеїта захопили частину території міста Халкіді. На конфіскованій на користь Афін території були поселені 4 тис. бідних афінян.

Клісфен повністю переформатував систему розподілу території держави і її самоуправління. Землі Аттики державний діяч розділив округи: місто, центральна рівнинна територія і прибережна смуга. Кожний округ у свою чергу розділювався на десять дрібніших округів - тритій. Далі формувалися десять філ. До кожної з них входило по одній третій від кожного округу. Філи об'єднувалися і могли висувати по 50 чоловік в реформований буле, по одному громадянину балотувалися в Колегію десяти стратегів. Вони повинні були по черзі виконувати роль головнокомандуючого армією. Формувалися три загони- матросів, піхотинців і вершників для державної армії. Основною відмінною ознакою нових філ було проживання її представників у різних місцях. Таким чином Клісфен змішав афінський народ. Отож ціль реформи - позбавлення влади представників раніше провідних верств населення [4, с. 93 - 115].

Отже, рівність ще в античні часи була мрією населення багатьох державних утворень. Періодично з'являлися лідери, які її обмежували, але були й ті, що перетворювали владу народу на основоположну і законну. Саме на досвіді останніх і формувалися демократичні засади сучасності.

Список використаних джерел та літератури

1. Адкинс Л., Адкинс Р. Древняя Греция. Энциклопедический справочник. Москва: Вече, 2008. 496 с. (Библиотека мировой истории).
2. Брокгауз Ф. А., Єфрон И. А. Энциклопедический словарь. 1891. 939 с.
3. Зайков А. В. «Кривда» и конституционные процедуры в архаической Спарте. *Античная древность и средние века*. Екатеринбург. 2003. № 34. С. 23–34.
4. Зельин К. К. Борьба политических группировок в Аттике в VI веке до н.э. Москва: Наука, 1964. 271 с.
5. Карпюк С. Спарта: политический и социальный строй. 2016. URL : <https://postnauka.ru/faq/64836>.

УДК 336.143.2

Войчук Т. В.,

студентка 1 курсу магістратури
Криворізького факультету Національного
університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: Котковський В. С.,

Кандидат економічних наук, доцент

НАПРЯМКИ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЗАГРОЗ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВІЙ БЕЗПЕЦІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Бюджетна-податкова безпека відображає можливість бюджетної системи забезпечити платоспроможність держави, дотримуючись збалансованості доходів і витрат, та ефективне використання бюджетних коштів в процесі виконання функцій державного регулювання економічного розвитку, реалізації соціальної політики, а

також утримання органів державного управління, забезпечення національної безпеки [1].

Вивчення бюджетно-податкової безпеки у контексті соціально-економічного розвитку держави висвітлене в працях таких вчених як: В.М. Гейця, О. І. Барановського, М. М. Єрмошенка, В. Т. Шлемко, Г.А. Пастернак-Таранушенко, А. І. Сухорукова та ін. Незважаючи на значну увагу, яка приділяється проблемі забезпечення бюджетно-податкової безпеки, у сучасних умовах дане питання не втрачає своєї актуальності та потребує додаткового висвітлення.

Загроза бюджетно-податкової безпеки являє собою сукупність умов, факторів і процесів, що створюють асиметрію фінансових ресурсів і потреб в них для здійснення соціально-економічної політики уряду, які порушують фінансову самостійність і критичні значення показників бюджетно-податкової безпеки.

До основних загроз бюджетно-податкової безпеки відносяться [2]:

- незначна кількість доходів від податків, закріплених за регіональними бюджетами;

- незбалансованість бюджетів за рахунок невідповідності бюджетно-податкових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні регіональних влад, і закріплених видаткових повноважень;

- висока залежність бюджетів від фінансової допомоги вищих органів влади;

- відсутність ефективної системи регіонального фінансового контролю;

- зростання тіньового сектора економіки, включаючи ухилення від сплати податків, а також корупційність влади і бізнесу;

- міграційний відтік людей працездатного віку та деградація населення, особливо сільського, старіння і скорочення його чисельності;

- нестійкість фінансової системи;

- зростання внутрішнього і зовнішнього боргу;

- криза інвестиційної сфери;

- низька ефективність бюджетно-податкової системи.

Найважливішим аспектом забезпечення бюджетно-податкової безпеки регіону є своєчасне виявлення загроз такої безпеки і вироблення заходів по їх нейтралізації [3]. Бюджетно-податкова безпека забезпечується в рамках бюджетної політики. Стосовно до регіонального рівня напрямками такої політики можуть бути:

- обґрунтування величини витрат за статтями регіонального бюджету на основі критеріїв, що відображають ефективність використання бюджетних коштів і певних виходячи з пріоритетів соціально-економічної політики;

- підвищення ефективності системи управління державними активами і пасивами, яка дозволить значно підвищити стійкість бюджетної системи, додасть гнучкість проведеної бюджетної політики, знизить ризики, пов'язані зі структурою державного боргу;

- вдосконалення бюджетного процесу, забезпечення прозорості бюджету і бюджетних процедур, підвищення ефективності контролю за витрачанням бюджетних коштів та надходження доходів;

- формування справедливої, нейтральної та ефективної податкової системи з метою регулювання податкового навантаження на суб'єкти економічної діяльності в залежності від завдань економічної політики і стимулювання тієї чи іншої господарської діяльності – сектора економіки,

- забезпечення збалансованості державного бюджету в середньостроковій перспективі.

Для нейтралізації загроз бюджетно-податкової безпеки доцільним буде формування концепції і стратегії фінансової безпеки в рамках концепції та державної

стратегії економічної безпеки, в економічній, бюджетній та грошово-кредитній політиці і т. п. При цьому стратегія бюджетно-податкової безпеки повинна також забезпечувати досягнення основних цілей національної безпеки.

Довгострокова політика регулювання бюджетно-податкової сфери повинна бути спрямована на створення умов для ефективного поведіння і перерозподілу фінансових ресурсів з метою послідовного розвитку ринкової економіки, стимулювання інвестиційної та підприємницької активності, а також реалізації функцій федеральних, регіональних державних органів та органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел та літератури

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) [Текст]. К.: Київ. нац. торг.-екоп. ун-т, 2004. 759 с.
2. Бритова Г. В., Скрильник Є.В. Роль бюджетно-податкової сфери у підвищенні фіскальної безпеки держави. *Аспекти публічного управління*. 2017. Т. 5. № 5-6(43-44). С. 44-51.
3. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк Т. С. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України. Х. : ВД "ИНЖЭК", 2006. 240 с.

УДК 347(091)

Зима М. О.,

студентка 24- І групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету ім. О. Довженка

Науковий керівник: Федоров І. О.,

старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету ім. О. Довженка

ІНСТИТУТ ПРАВ І СВОБОДИ ЗА ДОБИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Права людини є складним явищем. У різні часи проблема прав людини залишалась політико-правовою, набувала релігійного та філософського звучання.

Після першої світової війни 1916-1917 рр. в Україні виникла така політична ситуація: тут виникло тривладдя. Повалення старої влади відбувалося дуже бурхливо. Робітники та солдати роззброювали поліцію, заарештовували представників царської влади створювались нові органи місцевої влади- ради робітничих і солдатських депутатів. У селах почали створюватися ради селянських депутатів. Для захисту інтересів українського народу і здійснювати владні функції була покликана національна демократія у формі Центральної ради [1, с. 174].

Створений 15 березня 1917 року у Петрограді Тимчасовий український революційний комітет видав відоzву в якій був заклик українців підтримувати російську демократію в її боротьбі за політичну свободу держави. Висунуте гасло забезпечувало громадянські права кожної кожної людини. У боротьбі за ці права проголошувалось у відозві: « Ми зичимо російській демократії всілякого успіху. Проте українська демократія, українські маси потребують забезпечення не тільки загальногромадянських прав, а й своїх окремих національних прав, тих які

російський народ має вже віддавна» [1, с. 175]. З таким гаслом мали виступити українські маси в Петрограді.

Національна ідея була рушійною силою розвитку українського народу. Національна боротьба розглядалася як творчий фактор політично-правового розвитку України.

У працях М. Грушевського, зокрема в його конституційному проекті 1905 р., передбачалося право українців на українське громадянство, рівноправство між чоловіком і жінкою, забезпечення особистої свободи людини. Всі мови, вживані в Україні, були вільними, але українська мова визнавалася офіційною [3].

У період 1917-1918рр. Питання надання прав і свободи людині стало великою справою. Завдяки зусиллям М. Грушевського на той час український народ організував національно-державне життя і вийшов на міжнародну арену.

Перший Універсал запевнив український народ, що їхні права будуть забезпечені, і закликав їх стати дружньо з українцями до праці для організації автономної України. «НародеУкраїнський! У твоїх руках доля твоя. В сей трудний час всевітнього безладдя й розпаду докажи своєю одностайністю і державним розумом, що ти, народ робітників, народ хліборобів, можеш гордо і достойно стати поруч з кожним організованим державним народом, як рівний з рівним» [2, с. 93- 256].

За другим Універсалом відбувалося комплектування українських військових частей виключно українцями.

Основними положеннями третього Універсалу є: всі землі поміщицькі, удільні, монастирські і т.д.- скасовуються, і ці землі визнаються власністю трудового народу; проголошувався 8-годинний робочий день; запроваджувався державний контроль над виробництвом; скасовувалася смертна кара і оголошувалася амністія; суд повинен бути незалежним.

У четвертому Універсалі проголошувалось, що влада в Україні належатиме тільки її народу. УНР проголошувалась самостійною, незалежною ні від кого. Армія змінилася на міліцію, було доручено провести вибори до народних рад, волосних, повітових і місцевих, установлено монополію торгівлі, контроль над банками, підтверджено закон про передачу землі без викупу [2, с. 262]. Цей документ засвідчує волю українського народу. «Український народ, що сам довгі літа боровся за свою національну волю і нині її здобувши, буде твердо охороняти волю національного розвитку народностей на Україні суших, тому оповічаємо: що народам великоруському, єврейському, польському та іншим на Україні признаємо національно-персональну автономію для забезпечення їм права і свободи...». Згідно з цим 9 січня 1918 року Центральна Рада ухвалила закон про національно-персональну автономію. Також була прийнята Конституція Української Народної Республіки де були записані права громадян України.

Отже, на мою думку за доби Центральної Ради український народ отримував певні права, які встановлювалися владою. З давніх часів український народ, як і всі народи світу, боролися за свою свободу іпорядки. Крок за кроком і вони дійшли до своєї цілі. Універсали що приймалися один за одним, доводили світу, що Україна буде незалежною. Зараз вже 2018 рік, Україна незалежна 27 років, і лише від нас залежить подальше майбутнє нашої держави.

Список використаних джерел та літератури

1. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. К.: Укр. Письменник, 1994. 413с.
2. Т. Гунчак. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. К. Либідь, 1993. 288с.: іл.

УДК 321.7

Каравайко С. С.,
студент 64-І групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Федоров І. О.,
ст. викладач кафедри історії, правознавства
та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

**БУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬЕ ЯВИЩЕ. ВИПАДКИ ЗАСТОСУВАННЯ БУЛІНГА
СЕРЕД ПІДЛІТКІВ В УКРАЇНІ, І МОЖЛИВІ ЗАХОДИ ДЛЯ ЙОГО
ПОПЕРЕДЖЕННЯ**

Вступ. Нажаль, насильство серед підлітків в Україні не є чимось новим. Одним з фактів насильницької поведінки є побиття дівчинки з Чернігова в 2017 році. Тому, з метою попередження насильницьких дій, автор статті ставить собі за мету проаналізувати даний випадок, і запропонувати комплекс заходів спрямованих на вирішення проблеми.

Виклад основного матеріалу. Під булінгом розуміють травлю, приниження, знущання одних підлітків по відношенню до інших. Жертвами булінга зазвичай стають слабкі учні, які проявляють сором'язливість, мають проблеми зі здоров'ям, низьку самооцінку, схильні до здійснення самогубства, тощо [3, с.177-178]. Особливістю булінга як соціального явища є різноманітність форм його прояву. Він може бути фізичним (бійки, нанесення побоїв, штовхання, підніжки, загалом всі ті дії, котрі негативно впливають на здоров'я підлітка, його честь та гідність), і психологічним (приниження, образи, і всі ті фактори котрі впливають на психіку учня), котрий в свою чергу поділяється на соціальний і вербальний. З розвитком комп'ютерних технологій виокремився кібербулінг.

Слід зазначити про те що явище булінга тісно пов'язано з кримінальним правом і кримінальним законодавством, оскільки спостерігаються випадки, тобто бійки, результатом яких є нанесення тяжких тілесних ушкоджень, за які передбачено кримінальну відповідальність [2, с. 92].

Одним із прикладів насильства в сучасній школі є резонансний випадок що трапився в 2017 році в Чернігові. Тоді дві дівчини жорстоко побили іншу, в тому числі й ногами. Тим самим вони нанесли їй тяжкі тілесні ушкодження, котрі спричинили тимчасове погіршення здоров'я і непрацездатність дівчинки. В момент побиття дівчини були присутні спостерігачі, тобто учасники які спостерігали за діями кривдників. Вони не намагалися зашкодити скоєнню злочину, не спробували сповістити працівників правоохоронних органів, і проявили бездіяльність.

Дані дії можна класифікувати як злочин, адже тут наявні ознаки складу злочину: об'єкт, суб'єкт, об'єктивна та суб'єктивна сторона злочину. Об'єктом в даному випадку виступає життя, честь та гідність дитини. Суб'єктами злочину є дівчата які проявили насильницькі дії щодо своєї однолітки, адже на момент вчинення злочину вони вже мали відповідний вік і спостерігачі, які не намагалися зашкодити злочинним діям та проявили бездіяльність. Прослідковується зовнішня

(об'єктивна) сторона злочину, тобто присутні дія або бездіяльність, і внутрішня (суб'єктивна), яка відображає свідомість і волю суб'єктів в момент вчинення злочину.

Згідно ст. 19 Конвенції ООН про права дитини, держави-учасники повинні застосовувати усі необхідні законодавчі, адміністративні, соціальні і просвітницькі заходи з метою захисту дитини від будь-яких форм фізичного чи психічного насильства зі сторони батьків, опікунів, однолітків та інших осіб [1].

На нашу думку, з метою попередження і запобігання булінга серед підлітків, держава повинна забезпечувати: зв'язок школи і родини; проведення соціально-психологічних тренінгів, тестувань з метою виявлення схильності підлітків до здійснення насильницьких дій; проведення виховних годин, лекцій, занять пов'язаних з даною проблемою; організацію заходів спрямованих на відображення можливих наслідків насильства по відношенню до інших дітей; залучення дітей до виховного процесу і спілкуванню підлітків з представниками правоохоронних органів і відповідних служб та організацій, контроль за виконанням вказаних заходів.

Висновок. Таким чином можна зробити висновок про те що підлітковий булінг – це негативне соціальне явище, яке бути виражене в різних формах і негативно впливати на поведінку і моральний стан дітей та підлітків, і може призвести до самогубства. Відповідно держава повинна забезпечувати всі необхідні заходи з метою попередження і запобігання всіх можливих форм булінга і насильства серед підлітків серед підлітків в цілому.

Список використаних джерел та літератури

1. Конвенція ООН про права дитини. 1995. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. Король А. Причини та наслідки явища булінгу. *Щоквартальний бюлетень Відновне правосуддя в Україні*. 2009. №1. С. 84–93.
3. Стремєцька В. О., Алексєєнко Г. О. Булінг у підліткових шкільних колективах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія. «Педагогіка, соціальна робота». 2014. С. 177–179.

УДК: 141.3:316.4

Меньшеніна А. Є.,
аспірант кафедри політичних наук
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Бабкіна О.В.,
доктор політичних наук, професор

ПОСТМОДЕРН В ПОЛІТИЦІ: ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ

Наявність смислоутворюючих компонентів політичної діяльності й основних орієнтирів політичного життя вказує на певний історичний етап розвитку людства. Базові політичні цінності, такі як свобода, справедливість, закон, гідність, патріотизм та ін. протягом всієї історії обговорювалися, відстоювалися, узурповувалися певними політичними елітами, використовувалися в якості гасел для приборкання невдоволених або, навпаки, розпалення революцій та воєн. Перехід до кожної нової епохи ознаменовується специфічним набором цінностей, що одночасно змінюється відповідно до наявних реалій та виступає рушієм для змін. Незважаючи на антропоцентризм Відродження, раціоналізм Просвітництва, пошуки морального закону XIX століття, на зламі століть людство увійшло у новий етап розвитку – очевидний в неминучості, розмитий у межах та ознаках. Цей етап став іменуватися

«модерном». Стрімкий розвиток ХХ століття позначив модерн як перехідний етап від класицизму до принципово нового розуміння призначення та умов життя людства у різних його сферах. У нинішні часи цей етап називається «постмодерном».

На думку українського науковця В. Горбатенка, ХХ століття можна вважати епохою поступового розпаду модерно-ідеологічного осмислення соціально-політичної дійсності. Відчуження людини від виробництва, відрив її від коріння, абсурдність перемоги революцій, самознищення людства у світових війнах – ось далеко не повний перелік «здобутків» епохи модерну напередодні її занепаду [4, с. 110].

Постмодерн визначається як нова тенденція в культурному самоусвідомленні західних суспільств, яка характеризується відходом від ідей і цінностей попередньої доби, таких як ідея прогресу, послідовного розвитку свободи, великої мети, універсальності знань, індустріально-технічного розвитку тощо. Під постмодерном розуміють також глобальний стан цивілізації останніх десятиліть, який характеризується невизначеністю в усіх сферах життєдіяльності, що свідчить про неспокійний, катастрофічний стан планети.

Сучасну епоху, умовно названу вченими «постмодерном», характеризує ціннісний підхід до розуміння дійсності. На відміну від модерної індустріалізації та технологізації, постмодерна політика спрямована на дотримання таких основних політичних цінностей як права і свободи людини, громадянство, суверенітет, консенсус, мир, інтелектуальна власність та примат індивіда над будь-яким державним чи економічним утворенням. Цінності, що детермінують постмодерн в політиці, сформувались в якості реакції на кризу цінностей модерну, його сліпий оптимізм при небажанні бачити потенційні загрози людству. Тому як концепція, постмодернізм своїм ідейним джерелом проголошує ціннісну свідомість, нехтуючи при цьому науковою структурованістю на користь плюралізму та синергетиці.

У праці «Симулякри та симуляція» Ж. Бодріяр наголошує на необхідності розмежовувати поняття «постмодерн» та «постмодернізм». На його думку, постмодернізм означає, перш за все, комплекс філософських, науково-теоретичних уявлень, особливий спосіб сприйняття дійсності, теорію, що описує пост-сучасність, а постмодерн – ту ситуацію, в якій перебуває людство [1, с. 4]. За твердженням одного з прихильників постмодернізму В. Вельша: «постмодерн розуміється як стан радикальної плюралності, а постмодернізм – як його концепція» [1, с. 4]. Даний висновок можна звести до двох тез: постмодерн – це епоха, постмодернізм – наукова концепція, що розглядає епоху постмодерну.

На питання, чому нинішній період історії є постмодерном один з найвпливовіших теоретиків даного напрямку П. Козловскі наводить три тенденції розвитку, які дозволяють розглядати теперішній період історії як постмодерн:

- по-перше, розвиток техніки до її нематеріальності;
- по-друге, відкриття кінцевості та проблема екології;
- по-третє, релігійний розвиток після розпаду утопізму [5, с. 15].

В епоху постмодерну ставиться під сумнів головний принцип модернізму – раціональність. Ж. Рюс зазначає, що «увійти в сферу сучасної думки – це насамперед відмовитися від надмірних амбіцій ratio, який довго, протягом усього ХІХ сторіччя і частини сторіччя ХХ, вважав себе тріумфатором, володарем природи та всього суцього» [2, с. 40]. Нині доводиться зрєктися цих крайніх амбіцій: коли настає царство випадковості, коли складність проникає в суть самого порядку речей, коли прагнення до порядку відступає перед могутнім тиском «хаосу», «ratio» сходить зі свого п'єдесталу [2, с. 40]. На противагу модернізму постмодернізм покликаний пояснити

алогічні та ірраціональні явища сучасності, коли логіка суспільних систем дає збій. Саме тому появи постмодерну передували глибокі суспільні, політичні, культурні та економічні трансформації.

Сутність теоретичних переорієнтацій постмодерну найбільш виразно втілюється у понятті «деконструкція», що включає де-легітимацію «великих вчень» (типу систем К. Маркса або Т. Парсонса), декомпозицію соціальної реальності; деструкцію ілюзій щодо «звільнення людства»; деідеологізацію соціально-філософського мислення [6, с. 450]. Можна навести приклад з праці «Стан постмодерну» Ж.-Ф. Ліотара, де він зазначав, що постмодерн є станом знання в найбільш розвинутих суспільствах. Він є результатом прогресу науки та відходу від нарративного тлумачення дійсності [7, с. XXIII]. Так, «нарративна функція втрачає свої функтори: великого героя, великі загрози, великі навколосвітні плавання та великі цілі» [7, с. XXV]. Виходячи з даної позиції, можна зробити висновок, що постмодернізм не оперує ілюзіями та навіюваннями задля досягнення масштабних цілей. Його критична налаштованість до розуміння соціальної та політичної дійсності передбачає деідеологізацію, скасування шаблонів поведінки та виправдання як політичного, так і соціального плюралізму.

Теоретичною особливістю постмодернізму є його потенціал до критики не тільки минулих історичних епох, але й концентрація уваги на недоліках існуючого ладу. Поняття «постмодерн», що позначає сучасний цивілізаційний злам, не стільки стає новою історичною епохою, скільки часом інтенсивного прояву суспільних і природних проблем нової якості [4, с. 106]. Відповідно на цю критику є застережуюча, превентивна функція постмодернізму. Він наводить у приклад загрози екологічної катастрофи, деградації людини, через, як стверджує Ж. Бодріяр, «симуляцію реальності» та знецінення традиційного значення держави, і саме цим змушує шукати відповіді, як можна зарадити катастрофам та нестабільності.

Постмодерн як назва сучасного етапу розвитку людства допускає різноманітність світу та вивчає її. Еклектичність поглядів, ціннісних переконань, форм діяльності індивіда та держави стає не перешкодою для дослідження вченими поточної соціально-політичної чи культурної ситуації, а вихідним пунктом, з якого бере початок плюралізм.

В умовах постмодерну заперечується ідеологія та практика володарювання, домінування, насилля, війни на користь цінностей плюралізму, рівноправного діалогу, дискурсу, миру й згоди. Постмодернізм розлучається з усіма формами мейнзму, уніфікації та тоталіризації, з обов'язковими утопіями та іншими прихованими формами деспотизму – і переходять до ідеї множинності й різноманітності, до конкуренції парадигм, співіснування різнорідних елементів [4, с. 110]. В сучасних умовах постмодерністської реальності стає практично неможливим для втілення прагнення представників влади створити цілісну уніфіковану систему управління суспільними процесами, оскільки влада поступово втрачає попередню соціокультурну базу – людей, готових іти на будь-які жертви заради втілення волі, що виходить з єдиного центру [3, с. 6].

Народження принципово нової цивілізації несе з собою якісно нові системні (суспільні) зв'язки, а отже і нестандартні уявлення про реальність, істину, власну структуру знань та наукових узагальнень. Оновлені постмодерністські механізми пізнання у своєму методологічному контексті відповідають логіці цивілізаційного прогресу – докорінній зміні людини, прогресуючому зростанню й духовно творчого потенціалу та конструктивних можливостей, ролі в суспільному прогресі інформації та соціального капіталу.

Список використаних джерел та літератури

1. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция. Перевод О. А. Печенкина. Тула, 2013. 204 с.
2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти. Київ: *Либідь*, 2006. 312 с.
3. Горбатенко В.П., Постмодерн і трансформація ціннісної основи людського буття. *Політичний менеджмент*. 2005. №1. С. 3-13
4. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х томах / за заг. ред. Н.М. Хоми; [Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, В.П. Горбатенко та ін.]. Львів : «*Новий Світ - 2000*», 2016. 1 Т. 516 с.
5. Постмодерн в філософії, науке, культурі: Хрестоматія / В.И. Штанько, И.З. Цехмистро, В.И. Сумятин. Харьков, 2000. 480 с.
6. Філософія політики: Короткий енциклопедичний словник / Авт.-упоряд. Андрущенко В.П. та ін. Київ: *Знання України*, 2002. 670 с.
7. Lyotard J.-F. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. Manchester: *Manchester University Press* [online]: <https://www.investigatingtheterror.com/documents/files/Lyotard%20The%20Postmodern%20Condition.pdf> (дата звернення: 01.03.2018).

УДК 321.7

Мінченко М. В.,

студентка 64-І групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Федоров І. О.,

старший викладач кафедри історії, правознавства
та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НА ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЛОГ

У ході розбудови правової держави постає нагальна проблема пов'язана з регулюванням авторських прав на інтернет контенті. Під останнім розуміють наповнення веб-сайту: текстова інформація, фото-, відеоматеріали. Блог може містити в собі як збірну, так і окремо подану інформацію на будь яку тему для читачів.

Почнемо з того, яким способом він створюється. Один із варіантів – придбати ліцензію на використання шаблону готового веб-сайту. Інший спосіб – укласти договір з авторами сайту та замовити розробку. При цьому документ повинен містити інформацію про відчуження авторських прав і посилання на всі способи використання твору. Варто вивчити ступінь запозичення інформації з чужих сайтів. У разі виявлення високого ступеня фреймінгу, необхідно вимагати від розробників дозвіл на використання даної авторської інформації [1].

У такий спосіб здійснюється захист авторських прав власника на веб-сайт.

Серед особливостей інформаційного блогу виділяють анонімність власника, екстериторіальність та швидкість інформації. Усе це породжує порушення авторських прав.

У Цивільному кодексі та Законі України «Про авторське право та суміжні права» відсутні окремі положення, що стосувалися б захисту прав на інформаційний

блог. Постає питання: як упорядкувати наявне законодавство щодо захисту веб-сайтів [2; 5].

На початку XXI ст. такі спроби відбулися в Україні. Так, в 2000 році Указом Президента «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» фактично фіксувався основний вектор правового регулювання інтернет-ресурсів на території нашої країни [4].

Наступним кроком був ініційований Кабінетом Міністрів України Проект від 10 травня 2016 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторських прав та суміжних прав у мережі Інтернет». Проте, в основі проектування лежало завдання відстежувати порушення на веб-сайті третіх осіб [3].

Таким чином, законодавство України потребує чіткого регулювання приписів щодо захисту авторських прав саме на інформаційний бізнес.

Список використаних джерел та літератури

1.І сайт створити, і не збанкрутіти? *Legal Shift efficient legal content*: : веб-сайт. URL: <http://www.legalshift.com.ua/?p=61> (дата звернення: 11. 11. 2018).

2.Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993. № 3792-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 9. 11. 2018).

3.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: Проект Закону Кабінету Міністрів України від 10 трав. 2016 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59024 (дата звернення: 10. 11. 2018).

4.Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні: Указ Президента України від 31 лип. 2000 р. №928. *Офіційний вісник України*. 2000. 18 серп. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000> (дата звернення: 10. 11. 2018).

5.Цивільний кодекс України від 16. 01. 2003. №435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення: 9. 11. 2018).

УДК 94(4):327.7ЄС

Морозов С. О.,

аспірант кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Чумаченко О. А.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ПЛАН ГЕНШЕРА-КОЛОМБО: ПРОЕКТ РЕФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

Європейський Союз періодично переживає кризи протягом усієї історії його існування. Як показали події минулого, він завжди знаходив здатність адекватно відповідати на виклики часу, зростаючи не тільки у кількісному відношенні, а й якісно трансформуючись. Саме таким часом в історії європейської інтеграції була перша половина 1980-х рр. Складні економічна ситуація та становище на міжнародній арені вимагали невідкладних дій. Це розуміли найбільш далекоглядні політики, такі як Ганс-Дітріх Геншер і Еміліо Коломбо.

Мета дослідження – проаналізувати першу ініціативу стосовно реформування Європейських Співтовариств, відому як план Геншера-Коломбо та визначити основні заходи, які пропонувалися для цього.

Джерельна база представлена наступними документами ЄС: Проект Європейського Акту, підготований урядами ФРН та Італії [5]; публікація дебатів Європейського Парламенту з 16 по 20 листопада 1981 р. [4]; виступи депутатів ЄП, авторів згаданих проектів, їх противників, серед яких Еміліо Коломбо [3], Альтьєро Спінеллі [6].

Першим справжнім зрушенням у напрямку подальшої інтеграції стала ініціатива міністрів закордонних справ ФРН Г.-Д. Геншера та Італії Е. Коломбо, офіційно представлена 6 листопада 1981 р. В основному аргументація необхідності реформування ЄС ґрунтувалася на потребах спільної зовнішньої та політики безпеки, а кінцевою метою проголошувалося створення Європейського Союзу. Заради досягнення головної цілі зазначалася необхідність подолання неефективності у сфері прийняття рішень. Проект передбачав обхід принципу однаковості шляхом утримання країни-члена Співтовариства від голосування. Якщо ж вона посилається на «життєво важливі інтереси», то питання подається на повторний розгляд Європейській Раді (ЄР) і лише за повторного непогодження рішення не могло бути прийнятим.

Структури прийняття рішень ЄС і ЄПС мали об'єднатися під відповідальність ЄР. Вона мала стати джерелом їх політичного керівництва, до її компетенції входили всі питання, вона надіялася повноваженнями приймати рішення та встановлювати керівні принципи. ЄП була відведена центральна роль у процесі створення Євросоюзу, він мав безпосередньо приймати участь у прийнятті рішень і здійснювати функцію контролю. Очільники держав і урядів підкреслювали особливу важливість, яка надавалася Комісії в якості гаранта Паризьких і Римських договорів, визначали її як рушійну силу в процесі європейської інтеграції [5, с. 87–91].

Вищезазначені положення дали підстави відомому федералісту та члену ЄП Альтьєро Спінеллі розкритикувати «план Геншера-Коломбо» в тому, що вони поставили головною міжкурядову модель інтеграції [6, с. 227]. Ми вважаємо, що зауваження А. Спінеллі не повністю відповідає дійсному стану речей. Об'єктивно ЄР володіла найбільшими повноваженнями і єдина у той час могла приймати реальні рішення. Таким чином, Г.-Д. Геншер та Е. Коломбо вбачали у ній авторитетний орган, здатний об'єднати під своїм крилом існуючі структури ЄС, що вони й намагалися реалізувати у своєму проекті.

Варто зазначити, що автори ініціативи боялися відштовхнути від проекту деякі країни радикальними перетвореннями, тому діяли дуже обережно. У своєму виступі у Флоренції 28 січня 1981 р. Е. Коломбо заявляв, що Європа не хоче задушити національні уряди, а, навпаки, намагається підтримати й об'єднати їх. Він наголосив, що економічна інтеграція є життєво важливою, але не достатньою умовою для досягнення політичного союзу – вона повинна йти рука об руку з політичними та інституційними перетвореннями, які дозволять Співтовариству поступово розширювати свої повноваження, перебираючи їх з національних на європейські руки [3].

19 листопада 1981 р. виступив Г.-Д. Геншер. Він окреслив проблеми в економіці, які постали перед Співтовариством та наголосив, що зусилля не повинні концентруватися виключно на економічних питаннях. Потрібно звернути увагу на «велику мету політичного об'єднання Європи», так як саме з досягненням цієї мети ЄС отримає силу приймати дійсно ефективні рішення, в тому числі й економічні.

Отже, за його словами: «ця мета повинна знову стати центральним елементом у дискусіях в європейських інститутах і серед європейської громадськості» [4, с. 216–219].

На думку А. С. Сидоренка, незважаючи на те, що у своєму виступі перед ЄП Г.-Д. Геншер акцентує свою увагу на першорядності вирішення економічних проблем, у самому тексті проекту їх вирішенню не приділяється належної уваги [2, с. 132]. Можливо, автори проекту скористалися економічною ситуацією, проблемами спільної зовнішньої політики і безпеки, щоб ініціювати рух до створення Європейського Союзу. Першочерговими завданнями вони бачили перетворення у політичній та інституційній сфері, тому тут і запропонували конкретні заходи. Вирішення цих нагальних питань надали б змогу далі рухатися і в плані економічної інтеграції. Це підтверджує усе вище сказане.

Г.-Д. Геншер і Е. Коломбо хотіли отримати згоду «Десятки» на прийняття «Європейського Акту». Однак, незважаючи на обережність їхніх пропозицій, навіть термін «акт», з його законодавчим обертоном, викликав тривогу в Лондоні, Копенгагені і виявився неприйнятним, особливо затяті протести стосувались пропозиції щодо обмеження права вето [1, с. 311]. У той же час федералісти не були задоволені помірними, на їх погляд, ініціативами. Зокрема, А. Спінеллі в ході дебатів заявив, що план передбачав процедури десятирічної давності, тобто роль ЄП у процесі будівництва Європи обмежувалася поверхневими консультаціями; він не міг реально впливати на процес прийняття рішень. Таким чином, навіть така обережна програма перетворень, як «план Геншера-Коломбо» викликала багато суперечок, дебати тривали понад рік і врешті-решт не була затверджена. Для тих, хто бажав радикальних перетворень, вона виявилася недостатньою, а для більш помірних сил – напручуд прискорювала хід подій.

Список використаних джерел та літератури

1. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2009. 376 с.
2. Сидоренко А. С. Немецко-итальянская инициатива по реформированию Европейских Сообществ (План Геншера-Коломбо). *Германия на перекрестках истории: Проблемы внутренней и внешней политики в контексте трансформаций международных отношений*: сб. статей. Вып. 7. Воронеж: Воронежский государственный университет, 2016. С. 127–134.
3. Address given by Emilio Colombo (Florence, 28 January 1981). URL :https://www.cvce.eu/content/publication/2002/2/22/d2f67c9c-715c-44db-abef-c9240193a8a3/publishable_en.pdf
4. Debates of the European Parliament 1981–1982 Session. Report of proceedings from 16 to 20 November 1981 / OJEC. Luxembourg: Office for the official publications of the European Communities, 1982. № 1–277. 336 p.
5. Draft European Act submitted by the Governments of the FRG and Italy (6 November 1981) // Bull. EC 11–1981. Luxembourg: Office for official publications of the European Communities. P. 87–91.
6. Statement by Altiero Spinelli to the European Parliament (14 October 1982) // OJEC. Debates of the European Parliament. 14.10.1982. № 1–289. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cvce.eu/content/publication/2002/10/29/766481cd-75e4-4dfe-8356-5214593745b3/publishable_en.pdf

Нікітіна Т. А.,
студентка 44-І групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Федоров І.О.,
старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДОНОСИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ XVIII СТОЛІТТЯ

Перші правові норми про доноси виникли ще за часів утворення Російської імперії. Соборне уложення 1649 р. царя Олексія Михайловича, підтверджує існування доносів. У главі II (О государьской чести, и как его государьское здравье оберегать, а в ней 22 статьи) документу, в пункті 19, йдеться про відповідальність, яка безпосередньо стосувалася доносу: «А буде кто, сведав или услыша на царьское величество в каких людях скоп и заговор или иной какой злой умысел, а... про то не известит... и его за то казнити смертию безо всякия пощады» [4].

З роками система стосовно цього виду правового джерела змінюється та удосконалюється. Так у 1711 р. Петром I створено спеціальний інститут фіскалів, або «штатних донощиків», які займалися збиранням та обробкою інформації стосовно наклепів. Їх задачею було розглядання різних видів доносів, як усних так і письмових. Про усні доноси існує й народний вислів: «Слово и дело государево». Саме таку назву носив цей публічний документ, який згодом у правовій системі стали тлумачити доносом.

Взагалі процес подання доносу був дуже простий. Для подання фіскалу потрібно було лише звернутися до часового, який перебував на посту, щоб він зв'язався з офіцером. Саме військовослужбовець вів розслідування по-справі фіскалу. Був і інший не менш ефективний спосіб наклепу. Потрібно було на базарній площі кричати «Караул!», а потім «Слово и дело государево».

Представники фіскальних інститутів мали своє місце у всіх державних та церковних установах. Саме вони розглядали всі справи народу, а потім сповіщали царя. За правдивий донос завжди платилась винагорода, інколи донощик отримував певну посаду, або міг отримати майно злочинця. За неправдиві свідчення фіскаля не карали, тому що існувало твердження: «ибо невозможно о всем оному окуратно ведать» [2]. Інколи за повторну помилку, призначали штраф. Сам цар мав критичне ставлення до фіскальної служби, через зловживання службовим становищем, але та користь, яку вони приносила була дуже важливою для нього. Створення фіскального органу мало велике значення для розвитку системи доносів в Російській імперії.

В указі царя від 25 січня 1715 року йшлося про те, що всі жителі можуть відкрито звертатися до влади з доносами. А вже анонімні фіскали були заборонені [3]. Кожен з доносів повинен був містити ім'я донощика адже писати анонімно та підкидати листи, вважалося злочином.

Протягом XVIII ст. доноси були надійним інструментом контролю влади. Вони повідомляли про все: крадіжки, розбої, нелегальний торгівлі. Зустрічається велика група доносів присвячення чародійству. Яскравим прикладом може слугувати група доносів на поміщицю Дарію Салтикову.

Зазвичай донощиками ставали близькі родичі та друзі особи, на яку писали фіскал. Дружини писали доноси на своїх невірних чоловіків та навпаки. Під час слідства Таємна Канцелярія могла відразу дізнатися про коло людей, які знали про скоєне, але не сказали, тому їх чекали жорстокі покарання. Страх перед владою керував людьми і змушував їх писати доповідні один на одного.

Варто відзначити і тих осіб, які служили владі і складали присягу на хресті на Євангелії. Адже цю групу людей за невірність чекали особливо жорстокі покарання. Саме цією причиною пояснював свій донос фельдмаршал Б. Х. Мініх, який в 1730 році повідомив імператриці Анні про те, що при вступі її на престол адмірал П. П. Сіверс публічно сказав: «Корона-де Ея належить її величності Єлизаветі».

1 травня 1722 року Святий Синод видав указ, щодо порушення священиком таємниці сповіді, якщо у ній буде помічений склад державного злочину. Синод пояснив, що це: « не есть грех, но полезное хотящаго быть злодейства пресечение» [1].

За допомогою законодавства і поліцейської практики держава створила певні умови, за яких підданий не міг не доносити без ризику втратити свободу і голову. Система загальних доносів піднімала з дна людських душ все найгірше та брудне. Справи таємного розшуку свідчать про розбещення людей самою державою. Суспільна атмосфера була пронизана стійкими фіскалами, донощиком міг бути кожен, і всі боялися один одного.

Страх стати жертвою доносу був настільки сильний, що приводив навіть до доносів на своїх рідних та близьких.

Список використаних джерел та літератури

1. Анисимов Е. В. Петр Первый: благо или зло для России? [Текст]. М. : Изд-во НЛЮ, 2017. С. 49.
2. Ачильдиев С. И. Постыжение Петербурга. В чем смысл и предназначение Северной столицы. [Текст]. М. : Изд-во Центрполиграф, 2015. С. 50.
3. Бражников Д., Сыпачев А. Гласное содействие граждан оперативным подразделениям органов внутренних дел [Текст] : монография. Тюмень : ТИПК МВД Росии, 2013. С. 11.
4. Тихомиров М. Н., Епифанов П. П. Соборное Уложение 1649 г. Глава II. О государственной чести, и как его государственное здоровье оберегать а в ней 22 статьи . М.: Изд-во Моск. ун-та, 1961. С.72–75. URL : <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/1649/2.htm>.

УДК 321.7

Олійник А. В.,

студентка 64-І групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Федоров І. О.,

старший викладач кафедри історії, правознавства та
методики навчання Глухівського національного
педагогічного ніверситету імені Олександра Довженка

ЕВОЛЮЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

Значний вплив на зміни державних функцій мають не лише трансформації всередині країни, а й зовнішні умови у яких діє держава. Для позначення даної взаємодії в теорії держави використовують поняття «еволюція функцій держави» [1]. Даний термін визначає розвиток та перетворення функцій під впливом різноманітних внутрішніх та зовнішніх ознак.

Внутрішні функції часто залежать від певних особливостей: етнічних, територіальних, національних тощо. Тому новий тип держави, що виник на етапі розвитку певного організованого суспільства, часто зберігає та розвиває деякі старі функції.

Уже на нижчих щаблях державної організації суспільства ранні утворення виконують загальні соціальні функції (захист кордонів, внутрішня безпека, забезпечення належними умовами життя) та функції розвитку виробничої економіки (землеробство, скотарство, металообробка тощо) [4]. Подібна організація суспільства, певною мірою, врятувала людство від вимирання, стимулювавши розвиток та еволюцію людства. Варто зауважити, що саме загальні соціальні функції (захист прав і свобод громадян, національна безпека тощо) відіграють особливу роль у діяльності держави. Повне або часткове невиконання цих функцій призводить до послаблення, а згодом і занепаду країни.

Найбільш мінливими функціями є ті, що направлені на класові інтереси та волю тієї соціальної групи, що в даній країні здійснює державну владу. Їх метою є придушення підданих класів пануючим. Засобами реалізації мети є власне держава, а саме її каральні органи: армія, поліція. До таких функцій відносяться: оподаткування (наприклад, встановлення жорсткої системи штрафів), умови праці (продовження тривалості робочого дня та підвищення пенсійного віку) тощо.

На рівні з класовим спрямуванням функцій важливе місце в державотворенні займає національний зміст функцій. Демократична держава має задовольняти національні інтереси етносу та національних меншин, що населяє територію. Збереження та розвиток національної культури, самобутності, мови – усі ці риси належать культурній функції та характеризують соціальну важливість існування етносу в державі.

На процес еволюції функцій впливає зовнішній чинник – розвиток середовища, науково-технічний та інтелектуальний прогрес усієї цивілізації. Функції усіх сучасних держав знаходяться під впливом науково-технічних досягнень людства. Проте розвиток науки несе не лише позитивні наслідки. Сучасним державам необхідно вирішувати глобальні проблеми (боротьба з тероризмом, запобігання екологічним катастроф, забезпечення населення продуктами харчування тощо) [1]. Сучасні технології мають здатність впливати на свідомість населення в інтересах керуючих груп однієї або декількох країн. Через це постає питання суверенітету [2, с.108]. На сучасному етапі державам складно жити не взаємодіючи одна з одною.

Отже, з постійним розвитком населення еволюціонують і функції держави. Функції не є стабільними й незмінними рисами держави, а залежать від певних історичних змін. Сучасний етап розвитку держав передбачає виокремлення глобально важливих функцій в екології, економіці, промисловості тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Головистикова А. Н, Дмитриев Ю. А. Проблемы теории государства и права: Учебник. Москва, 2005. 649 с.
2. Горелов А. А.. Политология в вопросах и ответах : учебное пособие. Москва, 2009. 256 с.
3. Котюк В.О.: Загальна теорія держави і права. Навчальний посібник. Київ, 2007. 432 с.
4. Пилипенко П.Д., Теорія держави і права. Львів, 2003. 592 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків, 2001. 656 с.

Петрикей О. С.,
студент44-ї групи Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Федоров І. О.,
старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ

У ХХІ столітті людина має величезні можливості для пошуку, володіння та користування інформацією. Проте у призмі історичних століть прослідковується тенденція викривляти реальні події та подавати інформацію під потрібним кутом для пануючої влади. На мою думку, право на інформацію для людини є одним із головних та фундаментальних прав. Адже воно певною мірою формує світогляд людини, погляди та думку, її розвиток як особистості. Право на інформацію визначає розвиток сучасної незалежної демократичної держави та громадянського суспільства.

За статтею 200 Цивільного Кодексу України, інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. Безсумнівно, інформація має охоронятися та захищатися, тому захист права на інформацію та порядок її використання встановлює закон [1].

Згідно з чинним законодавством України доступ до інформації є гарантованим конституційним правом людини. Це право закріплено у статті 34 Конституції України, а також законами України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про звернення громадян» та інше [2].

У Основному законі України право на інформацію роз'яснюється як право вільного одержання, використання чи поширення, зберігання та захисту інформації, за умови необхідності для реалізації своїх прав та свобод. Також реалізація права на інформацію не має порушувати свободи та права інших громадян та юридичних осіб. Окрім всього цього, не допускається збирання, зберігання чи поширення інформації про людину без її згоди, крім випадків передбачених законом [1].

Право на інформацію визначено і захищено на світовому рівні. Зокрема, стаття 10 Європейської Конвенції про захист прав та основних свобод людини, яка зазначає, що кожна людина має право на свободу вираження поглядів, безперешкодне отримання чи передача інформації. Це питання було пріоритетним і на Конвенції Ради Європи про автоматизовану обробку персональних даних та на Оргуській Конвенції [3].

Україна посідає майже передові місця рейтингу по забезпеченню права на інформацію. А це говорить про те, що у нашій країні досить добре налаштована гарантійність у відкритості та доступі до інформації для кожного громадянина. Впродовж останніх років в Україні при державних органах влади створюються спеціальні відділи, які цілеспрямовано займаються забезпеченням доступу до інформації про діяльність відповідного органу влади, розвивається процес надання інформації на запити осіб країни [4].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що право на інформацію відноситься до особистих немайнових прав і є досить важливим для життя людини, адже воно дозволяє збирати, використовувати та поширювати інформацію відповідно у межах закону, свободу обміну інформацією, вираження своїх поглядів та переконань. Держава гарантує всім рівні можливості у доступі до публічної інформації. Адже людина не може існувати у суспільстві і не мати права доступу до інформації.

Список використаних джерел та літератури

1. Конституція України
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації»
3. Цивільний кодекс України від 02.08.2018
4. В. Бебик. Інформація. *Політична енциклопедія*. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 300.

УДК 94

Руденко Д. В.,
студент 44-ї групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Федоров І. О.,
старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПРАВО ЛЮДИНИ В УМОВАХ БОРЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

Кожна держава, здійснюючи заходи у боротьбі з тероризмом, зобов'язана захищати права людини. Захист прав людини є ефективною передумовою антитерористичних стратегій. Будь-яка стратегія, що нехтує правами людини, сприяє тероризму. При цьому, мається на увазі права кожної людини, жертв тероризму та наслідків терористичних дій, учасників антитерористичних формувань, а також тих, кого підозрюють у тероризмі, і терористів, які припинили опір. Визначення поняття «тероризм» - питання проблемне, оскільки в наш час існує понад 100 визначень цього явища. Однак жодне з них не підтримане міжнародною спільнотою як загально визнане. Блок питань, пов'язаний з цими проблемами, досить широко дискутується у наукових колах Європейського Союзу та Америки і приковують увагу світового співтовариства [1].

Згідно з Резолюцією 59/191, прийнятою Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй, «Захист прав людини і основних свобод в умовах боротьби з тероризмом», кожна людина повинна володіти всіма правами та обов'язками, визнаними Загальною декларацією прав людини (від 10.12.1948). Це право закріплено міжнародним документом від 20.12.2004 №59/191, а також від 18.12.2002 №57/219 і резолюцією Комісії з прав людини 2003/68 від 25.04.2003 та іншими відповідними резолюціями Генеральної Асамблеї та Комісії з прав людини [2].

Перш за все, потрібно зазначити, що у сучасному міжнародному праві одним із основоположних принципів норм є принцип незастосування сили погрози силою. Необхідно звернути увагу, що міжнародне право на сучасному етапі передбачає

три можливих варіанта правомірного застосування збройної сили. По-перше, за рішенням Ради Безпеки ООН, коли вона визначає наявність будь-якої загрози миру, будь-якого порушення миру або акту агресії та надає рекомендації або вирішує, які заходи слід вжити відповідно до статей 41 та 42 для підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки (ст. 39 Статуту ООН). По-друге, у ситуації національно-визвольної боротьби, яка являє собою, по суті, засіб силової реалізації права, щовітає із принципом самовизначення народів. По-третє, застосування збройної сили у випадку реалізації права на самооборону, передбачене ст. 51 Статуту ООН [3].

Якщо зробити висновок, то можна сказати, що на сьогоднішній день провідні країни світу дипломатично ведуть боротьбу за права людини в умовах тероризму, але цього замало і для покращення результату потрібна мобілізація всієї світової громадськості, розумне використання ЗМІ та недопускання конфлікту ідеологій як національних так і світових. Це, на мою думку, цілком виважений і досить непоганий шлях до повного винищення тероризму в усьому світі та із пам'яті людей.

Список використаних джерел та літератури

1. Грабова Я. О. Захист прав людини при здійсненні заходів боротьби з тероризмом. *Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського*: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 року). Одеса, 2010. С. 112-114.

2. Бруз В. Генеральна Асамблея ООН. *Політична енциклопедія*. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 132.

3. Хлестов О. Н. Международно-правовые аспекты борьбы с терроризмом. *Российский ежегодник международного права*. Специальный выпуск. 2002. С. 307-312.

УДК 340.15

Самощенко М. О.,

студентка 3 курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Федоров І. О.,

старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКА ПРАВОВА СІМ'Я

Найбільш близькою за своїми особливостями правова система України близька до романо-германської правової сім'ї. Спочатку звернемося до визначення даного поняття правової сім'ї: «Воно виражає конкретно історичний, реально існуючий комплекс взаємозалежних юридичних засобів і вищч держави, включаючи нормативні, організаційні, соціально-культурні аспекти» [1]. Визначальною особливістю романо-германської правової системи є виникнення на основі римського права з визнанням закону головним джерелом права. Дана сім'я уявляє собою об'єднання правових систем держав, які мають загальні ознаки, які полягають у

схожості принципів розвитку давньоримського права та застосування його відповідно до національної специфіки [2, с. 142].

Романо-германську правову сім'ю часто називають континентальною, бо вона зародилася в Європі приблизно у XII ст. Сьогодні вона є притаманною не тільки країнам континентальної Європи. До держав Африки, Азії та Південної Америки система проникла експансивним шляхом через створення європейських колоній у різних частинах світу. Також її засади були добровільно перейняті Японією, Південною Кореєю, Туреччиною для адаптації у власне правове середовище.

Розвиток і становлення романо-германської правової сім'ї умовно поділяється на декілька етапів: 1. Падіння Західної Римської імперії (476 р.) – кінець XII ст., виникнення державних утворень, що передували сучасним державам. 2. XII – XV ст., період пов'язаний з діяльністю європейських університетів, які заклали основи викладання юридичних дисциплін на підрунті римського права. 3. XVI – XVIII ст., коли за епох Відродження та Просвітництва відбувається відновлення норм та ідей римського права («рецепція римського права») через необхідність регулювання більш розвинутих суспільних відносин.

Залежно від географічного положення держави сучасні правознавці виокремлюють у складі романо-германської правової сім'ї такі групи: германська (Австрія, Німеччина); романська (Франція, Іспанія, Італія); слов'янська (Україна, Росія, Білорусь); правова система Японії; скандинавська (Норвегія, Данія, Швеція, Фінляндія); латиноамериканська (Чилі, Парагвай, Аргентина, Бразилія, Уругвай).

Найвизначнішою особливістю континентальної правової системи є визнання закону головним джерелом права. Вони приймаються парламентами країн, закріплені у конституціях, мають найвищу юридичну силу та поширюються на всіх громадян. До джерел права відносяться нормативно-правові акти (постанови, укази, рішення тощо). Звичай існує як доповнення до закону та несе функцію згладжування протиріч [3, с. 76]. У підготовці законів та у тлумаченні норм права допоміжний характер щодо закону несе правова доктрина. Інколи джерелом права виступає судова практика, але, на відміну від англо-американської правової системи, норма створена судовою практикою має обмежений характер, тому при винесенні нового судового рішення може не враховуватись.

Публічне та приватне право складають систему права романо-германської правової сім'ї. Приватне право включає правові норми, що впорядковують інтереси громадян у приватних сферах. До нього відносять сімейне, приватне, цивільне право. Інтереси громадян загальнодержавного характеру регулює публічне право, що має у собі галузі конституційного, кримінального, фінансового, адміністративного, міжнародного права. До публічного права відносяться також процесуальні галузі ООН, інститути трудового права та інші [4, с. 324].

З усього вищезазначеного можна дійти висновку, що характерною особливістю даної правової системи є існування закону (нормативно-правового акту) як найважливішого джерела права. Романо-германська сім'я зародилася в континентальній Європі, об'єднавши держави на спільних тенденціях і рисах еволюції римського та з часом розповсюдилась майже по всьому світу.

Список використаних джерел та літератури

1. Кравцова Ю. О. ПРАВОВІ СИСТЕМИ. СВІТОВИЙ ДОСВІД. *Міністерство юстиції України*. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_2694.
2. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблематика теорії держави і права: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247 с.

3. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні. Х.: Право, 2008. 160 с.

4. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 1.: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. Х. : Право, 2013. 976 с.

УДК 316.3:341.231](477)

Сапун С. В.,

студент 2 курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Федоров І. О.,

старший викладач кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ГЕНЕЗИС ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Сьогодення та майбутнє громадянського суспільства пов'язане з минулим досвідом генезису самого громадянського суспільства, за Дж. Александера їх було всього три, Україна здобула свою незалежність під час останньої епохи. Епоха «Громадянське суспільство – III» почалася після Другої світової війни і призвела до відродження ідей громадянського суспільства та його соціальної активності в кінці ХХ століття, йде і зараз. Ця ідея суспільства з'явилась саме в 70-80-х роках минулого століття через масові антивоєнні та студентські громадянські рухи, в конституційну площину.[5, с. 108-109].

Історія України тісно пов'язано з людьми які проживали на території України і створювали суспільство на цій землі. Початок генезису можна вважати уже 1980-роки. Активізація студентських рухів, в кінці 80 років, виникнення таких організацій, як «Громада», УСС, Студентське братство у Львові, ДСС та інших [2, с. 379-380]. Студентський рух заявив себе, як впливова сила у становленні громадянського суспільства в Україні. З часом це було виражено у «революції на граніті». Потрібно доповнити, щодо продовження розвитку суспільства, заснування громадсько-політичної організації Народний Рух України в 1989 році і прийняття декларації про державний суверенітет України.

Продовження генезису пішло із успіхом першого етапу, який домігся здобуття незалежності і від'єднання від СРСР та появи такого поняття, як громадянин України від 8 жовтня 1991 р. – прийняття Верховної Радою України Закону «Про громадянство України»[3]. Також важливим правовим актом, для розвитку громадянського суспільства є закон України «Про об'єднання громадян» 18 липня 1992 року, що давало добровільне громадянське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод [1].

Цей початковий етап незалежності можна вважати утвердженням незалежній Україні громадянського суспільства в особі громадянських організацій. Далі весь цей фундамент буде закріплений у конституції України 1996 року. Конституція дала всі права для розвитку суспільства і країни в цілому відбулася конституціоналізація громадянських організацій, яка виразилася в закріпленні на конституційному рівні

основних принципів їх правового статусу та створення державою правових механізмів їх залучення до участі в державному управлінні.

Продовження розвитку громадського суспільства впливають у незадоволенні, перше масове трапилось уже в 2000-2001 роках – кампанія протестів «Україна без Кучми» спрямована, переважно, на відставку президента Леоніда Кучми. Зародження опозиційного руху, стало важливим фактором у становленні Українського громадського суспільства. Події 2001–2004 рр. знову привернули увагу до розробки модерної національної ідеї в Україні, самоідентичності української нації та багатьох окремих її громадян, здійснення реформування суспільства на демократичних засадах.

Апогеєм стала помаранчева революція, як акт громадської непокори в Україні, організована і проведено кандидата від опозиції, і підтримка населення, що показує генезис Українського суспільства і вплив громадськості на державний апарат.

Після відносного успіху йде поступова стагнація суспільства, скоріш всього це пов'язано зі заспокоєнням і посилення регулятивного впливу держави на розвиток громадянського суспільства, формалізація залучення інститутів громадянського суспільства до участі в управлінні державними справами.

Новим проявом непокори і незадоволенням внутрішньої і зовнішньої політики українського громадського суспільства була Революція гідності 2013-2014. Ця подія спричинила ряд важливих подій у житті незалежної країни. Насамперед посилення інститутів громадянського суспільства, громадських і волонтерських організацій, у політичному житті України і посилення волонтерських рухів і антикорупційних та реформаторських рухів, спрямованих на євроінтеграцію. Прийняття нової Національної стратегії розвитку громадянського суспільства [4] та мобілізація потенціалу громадянського суспільства на захист територіальної цілісності України.

Отже, генезис українського суспільства почав відроджуватися наприкінці існування СРСР, продовжив свій розвиток у незалежній країні та продовжує розвиватися до сьогоднішнього дня. Про це можна сказати за подіями 2013-2014, що дали новий імпульс громадському суспільству в Україні.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про об'єднання громадян». URL :<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12>
2. Кудряченко А.І., Калінічева Г.І., Костиця А.А. Політична історія України ХХ століття : підручник для студентів ВНЗ. Київ : МАУП, 2006. 696с.
3. Постанова Верховної ради України Про порядок введення в дію Закону України «Про громадянство України» URL :<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1637-12/ed19911008>
4. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №68/2016. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>
5. Чистоколяний Я. В Періодизація основних етапів становлення та розвитку громадянського суспільства в незалежній Україні. *Історико-правовий часопис*. 2016. №1 (7). С.108- 109.

СЕКЦІЯ 6. УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ВИКЛИКИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ

УДК: 94(77)

Забара М.І.,
студентка І курсу факультету ветеринарної медицини
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник: Кропивко О.М.,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук Національного
університету біоресурсів і природокористування України

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР

У ХХІ століття людство вступає із великими надіями і широким колом проблем. Перенаселення і глобальна міграція, дефіцит ресурсів і екологічне забруднення, збройні конфлікти і війни - ось неповний перелік строкатої картини сьогодення.

Серед багатьох глобальних проблем сучасної цивілізації – демографічних, ресурсних, економічних, екологічних, гуманітарних – важливою і актуальною виступає проблема збереження біологічного різноманіття [2].

Для українського суспільства, з притаманним йому шанобливим ставленням до природи, рослинного і тваринного світу, ця проблема, на нашу думку, є не тільки актуальною і своєчасною, але й першочерговою.

Унікальність і різноманітність природи України визначається її місцем у зонах змішаних лісів, лісостепової і степової зонах, а також у кордонах Українських Карпат і Кримських гір, Азовського та Чорного морів. Територія, що простягнулась із сходу на захід – на 1300 км., із півночі на південь – на 900 км., має більш ніж 27000 видів рослин і 45000 видів тварин, що підкреслює широке біологічне різноманіття у нашій країні.

Незважаючи на сформовану національну законодавчу базу і державні програми підтримки, маємо і численні проблеми із збереженням нашої природної спадщини.

Частина таких проблем, пов'язаних із збереженням біологічного різноманіття викликана масштабними процесами глобалізації процесів. Для їх подолання передбачається низка заходів у масштабах, як певних природних регіонів, континентів, так і на світовому рівні. Україна є учасником більш ніж 50 міжнародних угод зі збереження природного середовища [1, с. 510].

Узагальнюючи наукові напрацювання представників багатьох наук у сфері збереження біологічного різноманіття в умовах глобальної цивілізації, можна виокремити наступні напрямки його збереження. Зокрема,

- попередження, обмеження і ліквідація негативних наслідків впливу на навколишнє середовище загалом і біологічне різноманіття зокрема. Негативні наслідки мають у основі різноманітні антропогенні впливи (хімічні, бактеріологічні, електромагнітні, радіоактивні, фізичні («шумові») та ін.). Така діяльність на

рослинний і тваринний світ відбувається через забруднення вод, деградацію ґрунтів, зменшення запасів питної води, виснаження озонового шару, «парникового ефекту» і т.п. Вважається, що особливо негативно впливають на природне середовище збройні конфлікти, котрі, як правило, спричиняють усі види забруднення: від радіоактивного зараження до деградації практично всіх природних ресурсів. [1, с. 504]. Для України ця проблема постає у зв'язку із частково застарілим промисловим виробництвом, наслідками техногенних катастроф (Чорнобильська АЕС, титанове підприємство у м. Армянськ), фактичним знищенням представників рослинного і тваринного світу (анексовані і окуповані території України).

- *забезпечення раціонального, екологічного обґрунтованого природокористування.* Проблема пошуку балансу між економічними і екологічними інтересами постала з часу промислової революції. Її вирішення залежить виключно від інтересів людства в цілому – або нераціональне використання і збагачення або продовження життя майбутнім поколінням. Вважаємо, що ця проблема повинна нести і позитивну рису – відновлення вже знищених лісових масивів, розчищення річок, морів і океанів від забруднення (пластику, нафтопродуктів). Впливом на рослинний і тваринний світ ця проблема не обмежується – оскільки людство вже постало перед власними гострими проблемами - нестачі води, їжі, тепла.

- *охорона, збереження унікальних природних та інших пам'яток, створених людиною (заповідники, заказники, резервати тощо).* За весь період розвитку сучасної цивілізації людство зустрічається з бажаннями зберегти набуте. Природні комплекси і заповідники знищуються не лише землетрусами, виверженнями вулканів, повенями чи іншими стихійними лихами. Багато таких об'єктів історії природи і людської цивілізації зруйновані самою людиною. А це не лише завдає шкоди природному середовищу, а й утворює непоправний розрив у розвитку людських цивілізацій.

Для України важливо зберегти мережу заповідників (яких було 9) загальною площею 126,7 тис. га: Асканія Нова, Чорноморський, Український степовий, Луганський, Канівський, Поліський, Карпатський, Ялтинський і Мис Мартьян.

Разом з тим, і природа бере своє. Створений Чорнобильський біосферний заповідник поступово поновлює рослинний і тваринний світ, а завезені коні Пржевальського, за кількістю вже перевищили сто голів. Зупинення перекачки дніпровської води Північно-Кримським каналом повернуло на землі Херсонщини воду для заповнення мережі природних озер, що сприяє міграційним потокам птахів, які сезонно летять маршрутами на південь і північ.

Список використаних джерел та літератури

1. Буткевич В.Г. Міжнародне право навколишнього середовища. *Міжнародне право: Основні галузі*: Підруч. К.: Либідь, 2004. С. 502-538.
2. Протасов А.А. Биоразнообразие и его оценка. Концептуальная диверсикология. К.: Ин-т гидробиол. НАН України, 2002. 105 с.

АГІТАЦІЙНА КАМПАНІЯ ЗА ГРАМОТНІСТЬ НА СУМЩИНІ У 20-Х РОКАХ ХХ СТ.

Освіта дорослого населення визнана одним із найважливіших засобів розвитку людини в цілому та суспільства загалом. Вона безпосередньо впливає на формування світогляду, внутрішньої культури, мовних пріоритетів всієї нації.

Після завершення громадянської війни і зі створенням Радянського Союзу змінилися умови розвитку культури загалом в СРСР, а також в Україні. З метою зміцнення контролю над національними республіками, поширення впливу на маси та врахування досягнень попередніх політичних режимів у національно-культурній галузі правляча партія проголошує політику коренізації.

Розвиток усієї країни гальмувала загальна неписьменність. Тому після жовтневого перевороту 1917 року, поряд з військовим фронтом і фронтом боротьби з господарською розрухою, з'явився третій – культурний, першочерговим завданням якого постала боротьба з неграмотністю населення [58, с. 8].

Так, у жовтні 1917 року Нарком освіти А. Луначарський у зверненні до громадян окреслив загальну стратегію діяльності в галузі освіти. Він зазначав: «Дорослі теж захочуть врятуватися з принизливого стану людини, що не уміє читати і писати. Школа для дорослих повинна зайняти широке місце на загальному плані народної освіти» [2, с. 24].

Мала відбутися величезна робота, яка не мала раніше прецедентів в історії. Необхідно було ліквідувати неписьменність і малограмотність серед багатомільйонного безграмотного населення всього Радянського Союзу. Перш за все треба було донести інформацію про важливість грамотності до населення, тому влада розпочала масштабну агітаційну кампанію. Уже з перших днів впровадження політики ліквідації неписьменності влада почала видавати інструкції по агітації та направляти їх до відділів освіти по республікам, областям та районам. Новостворене товариство «Геть неписьменність» та його осередки почали розробляти власні плани агітаційної кампанії.

Загалом, для залучення неписьменних громадян до лікпунктів використовували різні форми агітації за писемність. Серед найпоширеніших з-поміж таких були: доповіді на зборах, присвячені обґрунтуванню значення писемності з наведенням прикладів її практичного використання; вечори агітації за освіченість [1, с. 91].

Зокрема, на зборах часто приймалися ухвали про обов'язкову ліквідацію неписьменності на окремих підприємствах, організаціях та установах. Іноді вносилися пропозиції про змагання серед підприємств, організацій та установ по грамотності робітників [34, с. 33]. Також, важлива роль в агітаційно-пропагандистській кампанії з ліквідації неписьменності покладалася на друковані видання. Було зроблено спробу наблизити їх якомога ближче до читача. Для цього

встановлювалася символічна передплатна ціна, а в роздрібній торгівлі газета взагалі розходила по ціні 2 коп. за примірник [6, с. 48].

Влада добре розуміла, що населенню, яке буде залучене до навчання обов'язково потрібно надавати певні пільги. Керівництво знало, що селяни та робітники просто так не покинуть своїх робочих місць задля навчання грамоти. Адже кожному треба годувати сім'ю, а за невідпрацьовані години ніхто платити не буде. Саме тому ще у виданому в 1919 році декреті «Про ліквідацію неписьменності серед населення» зазначалося: «Тим, хто навчається грамоті, які працюють за наймом, за винятком зайнятих у мілітаризованих підприємствах, робочий день скорочується на дві години під час всього часу навчання зі збереженням заробітної плати» [7, с. 73].

Окрім цього громадяни, які навчалися грамоти могли отримувати певні пільги при оформленні та виплаті кредитів, при страхуванні майна. Також учні лікнепів мали можливість позачергово звертатися до органів РАГСу, мали пільги під час ринкових операцій (продаж товарів) [3, с. 31].

Серед архівних документів віднаходимо підшивки місячних та річних звітів про роботу лікпунктів Роменської округи за 1924-25 роки. Так, проаналізувавши декілька документів бачимо тенденцію зростання кількості пунктів ліквідації неписьменності та кількості учнів в них. За даними звіту, на 1 грудня 1924 року в Роменському окрузі нараховувалось 39 штатних лікнепів, 36 – позаштатних, 26 груп ліквідації неписьменності. Загальна кількість учнів в них була 1900 чоловік. В цьому ж документі подаються дані по Роменському округу станом на 1 січня 1925 року. Вказується, що на цей час діяло 39 штатних лікнепів, 63 – позаштатних та 136 груп ліквідації неписьменності. Разом – 238 пунктів ліквідації неписьменності, у них навчалось 2864 учні [4, с. 12].

Як бачимо, всього за місяць по Роменському округу кількість учнів у пунктах ліквідації неписьменності значно зросла – на 964 чоловіки (з 1900 до 2864 осіб). Збільшилася також і кількість самих пунктів – на 137 (з 101 до 238).

Безумовно, такі темпи зростання кількості як учнів так і пунктів – результат проведення активної агітаційної кампанії в рамках розширення україномовної системи освіти дорослих. Агіткампанія дала можливість значно розширити діяльність пунктів навчання на території регіону та охопити велику кількість населення.

Список використаних джерел та літератури

1. Антонюк Т. Розвиток освітньої системи в УСРР (20-ті – початок 30-х років). *Український історичний журнал*. 2004. № 6-7. С. 90–96.
2. Бондар А. З історії розвитку народної освіти на Україні за роки радянської влади. *Український історичний журнал*. 1967. № 11. С.24–25.
3. ДАСО. Ф. Р-5601. Оп. 1. Спр. 532. 70 арк.
4. ДАСО. Ф. Р-5601. Оп. 1. Спр. 539. 22 арк.
5. Кульчицький С. Національна політика більшовиків під час створення комуністичного ладу. *Проблеми історії України*. К.: Інститут історії України НАН України, 2005. Вип. 13. С. 3–57.
6. Мандрик Я. Навчання дорослого населення в селах Радянської України на початку 30-рр. XX ст. *Вісник Харківської державної академії культури*. Х., 2000. С. 40-44.
7. О ликвидации безграмотности среди населения РСФСР (Декрет Совета Народных Комиссаров). *Исторические материалы*. URL: <http://istmat.info/node/38891>.

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ УСТАНОВАХ ТА ОРГАНАХ ООН (1991–2015 РР.)

У статті досліджується співпраця України зі спеціалізованими установами та органами ООН за напрямками діяльності, аналізуються здобутки та прорахунки співробітництва України з міжнародними фондами та програмами ООН.

Ключові слова: спеціалізовані установи ООН, програми допомоги, міжнародні угоди, спеціалізовані органи, адміністративні реформи, рамкові програми.

Одним із пріоритетних напрямів зовнішньополітичної діяльності незалежної України є участь в ООН, її спеціалізованих установах та органах. Завдяки діяльності в межах спеціалізованих установ та органів, Україна здійснює низку внутрішньополітичних та зовнішньополітичних завдань, які є важливими для визначення ролі України на міжнародній арені. Але ця сфера співробітництва є недостатньо вивченою, тому дослідження особливостей участі України в спеціалізованих установах та органах ООН є актуальним і перспективним.

Метою дослідження є вивчення участі України в спеціалізованих установах та органах ООН за напрямками діяльності від 1991 до 2015 року.

Досягнення мети вимагає виконання таких завдань:

з'ясувати загальні питання історії створення спеціалізованих органів Організації Об'єднаних Націй;

проаналізувати співробітництво України зі спеціалізованими установами та органами ООН за напрямками діяльності;

визначити здобутки та прорахунки співпраці з ООН за роки партнерства.

Джерельною базою для дослідження даної теми є офіційні документи та нормативно-правові акти, наукові праці українських та зарубіжних учених.

Наукова новизна отриманих результатів роботи полягає у висвітленні діяльності України в спеціалізованих установах та органів ООН та їх впливі на Україну.

Співпраця України зі спеціалізованими органами ООН є одним із найпродуктивніших напрямків діяльності нашої країни. Це пов'язано, насамперед, із формами співпраці спеціалізованих органів з Україною. Підтвердженням цього є спільна робота уряду України та ПРООН, яка спрямовувалась на розробку та втілення в життя головних принципів державного демократичного управління на всіх рівнях, завдяки залученню громадськості до участі у суспільному житті та підтримці адміністративних реформ, розвитку середнього та малого бізнесу, соціальної стабільності та підтримки.

Це співробітництво є дуже успішним кроком нашої країни до світової співпраці. Адже, проводячи лояльну політику у різних сферах діяльності для України розширюються межі впливу. Наприклад, участь нашої країни у деяких угодах та договорах забезпечує спрощену форму на отримання правової охорони здобутків інтелектуальної власності в інших країнах.

Загалом участь України в спеціалізованих установах культурно-гуманітарного спрямування є дуже продуктивною для розвитку країни. Ці установи відіграють одну

з провідних ролей у розвитку української науки, культури та освіти, розширюють участь українських інститутів у міжнародній співпраці. Україна в свою чергу виступає активним учасником на ініціатором проектів Організації, що дозволяє їй займати посади у керівних органах установи.

Діяльність соціального напрямку роботи в Україні охоплює основні питання соціальної політики: розвиток ринку праці, реформування трудового законодавства і статистики праці, сприяння зайнятості і розвитку професійного навчання, соціально-трудові відносини і заробітна плата, соціальний захист і соціальна захищеність, запобігання поширенню ВІЛ/СНІДу в сфері праці, гендерна рівність і викоринення найгірших форм дитячої праці, а також запобігання торгівлі людьми, охорони здоров'я тощо.

Слід відзначити, що в економічному напрямі співпраця проходила не завжди вдало. Найбільш ефективними та продуктивними періодами співробітництва України з МБРР стали 1996–1998 та 2007–2011 роки. Особливої уваги заслуговує період 1996–1998 років, адже саме в ці роки було закладено основу сучасної політики та економіки України, а отримані кошти від кредитно-фінансових організацій відіграли важливу роль у розвитку та становленні фінансової системи України.

Досліджуючи дане питання, ми дійшли висновку, що співпраця України зі спеціалізованими органами ООН є важливим елементом міжнародної співпраці, що дозволяє впроваджувати нові програми, які покликані покращити умови життя населення, захистити їх права та надати гуманітарну допомогу найбільш незахищеним групам населення.

Список використаних джерел та літератури

1. Устав Организации Объединённых Наций от 26.06.1945 // Официальный сайт Организации Объединенных Наций. – Режим доступа: <http://www.un.org/ru/charter-united-nations/index.htm>
2. Рамкова програма партнерства Уряду України – ООН на 2012–2016 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unaid.org.ua/images/pdf-files/agreement-11-16/UNPF12-16_Ukr.pdf
3. Діяльність України в рамках ООН [Електронний ресурс] // Офіційна сторінка Міністерства закордонних справ України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/uno/ua/4263.htm>
4. Спеціалізовані установи системи ООН: Навчальний посібник / В. С. Бруз. – Київ: Либідь, 2005. – 116 с.
5. Україна в міжнародних організаціях: Навчальний посібник / За ред. Ю. І. Макара. – Чернівці: Прут, 2009. – 880 с.

СЕКЦІЯ 7. ПЕДАГОГІКА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

УДК 378.126

Бикова Т.Б.,

аспірантка кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Іващенко М.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
та менеджменту освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ САМОАНАЛІЗУ ВІДПОВІДНОСТІ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА СТИЛЮ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦИФІЦІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Процес всеосяжного проникнення інформаційно–комунікаційних технологій спричинив інформатизацію освітньої галузі. У той же час актуалізація концепції освіти впродовж життя, індивідуалізації, особистісної орієнтації, інклюзії, андрагогіки потребує пошуку шляхів видозміни освітніх процесів, виходу за межі традиційних методів навчання. Безумовною тенденцією в сучасному суспільстві можна визначити розширення доступу до Інтернет різних категорій населення з комп'ютерів, мобільних телефонів та інших цифрових гаджетів. Ці обставини призвели до стихійного підвищення рівня комп'ютерної та цифрової грамотності. За цих умов відбувається актуалізація проблеми невідповідності традиційного навчання вимогам сьогодення. Загострення проблеми зумовлюють потреби сучасних студентів поєднувати сім'ю, роботу та освіту.

Одним із популярних способів вирішення окреслених проблем у світі є запровадження змішаного навчання як поєднання традиційного навчання (face-to-face instruction) з онлайн навчанням (computer mediated instruction) [1]. Іншими словами, змішане навчання – це освітня концепція, в рамках якої студенти отримують знання самостійно, он–лайн і у безпосередньому спілкуванні і взаємодії з викладачем [2]. Однак не слід у суті зазначеного феномену вбачати просте розподілення змісту навчального курсу на дистанційний та очний компонент. Окреслений підхід вимагає органічного взаємопроникнення цих форм навчання, що передбачає їх неодмінну трансформацію та видозміну [3].

Очевидно, що модифікація принципів побудови освітнього процесу потребує видозмінювання змісту педагогічної діяльності: вчитель (викладач) має володіти навичками проведення традиційних занять; створення та супроводу навчального контенту (відеолекцій, мультимедійних презентацій, інформаційних сторінок, посилань, інфографіки, інструкцій, тестів тощо); організації навчальних взаємодій засобами дистанційних курсів, віртуальних освітніх середовищ, соціальних сервісів, месенджерів, вебінарів; гнучкістю та здібностями щодо організації та управління індивідуальною та груповою навчальною діяльністю, цілепокладанням та мотивацією.

Відповідно до наведених аргументів актуалізується процес здійснення самоаналізу педагогічних працівників щодо відповідності свого рівня професійної компетентності, стилю викладання особливостям реалізації змішаного навчання. З цією метою нами розроблено наступний міні–опитувальник (табл.1).

Таблиця 1.

Міні-опитувальник для самоаналізу відповідності рівня професійної компетентності та стилю викладання особливостям реалізації змішаного навчання.

Питання	Показник самооцінки в балах				
	1	2	3	4	5
Мої пояснення та вимоги зрозумілі для студентів					
Формулюю мету заняття відповідно до таксономії Блума (передбачаю завдання рівня знання, розуміння, застосування, аналізу, синтезу, оцінювання)					
Володію навичками віддаленої взаємодії зі студентами					
Використовую у процесі навчання відеофрагменти, інфографіку, інші електронні ресурси з Інтернету					
Використовую у процесі навчання самостійно створені відеофрагменти, інфографіку, інші електронні ресурси					
Розробляю завдання для електронного тестування різних видів (з множинним вибором, встановлення відповідності, правильної послідовності, заповнення пропусків, відкритої форми тощо) та використовую їх на практиці					
Володію навичками логічного структурування навчального матеріалу					
Намагаюсь якомога частіше використовувати активні методи навчання					
Володію навичками самостійного розроблення критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів					
Володію навичками створення дистанційного курсу-ресурсу в LMS (Moodle, ATutor тощо)					
Володію навичками розроблення ресурсів, вирішення технічних проблем, шляхом перегляду відеоуроків Youtube					
Готовий до надання дистанційних консультацій у позанавчальний час					

Пропонуємо об'єктивно оцінити свої здібності та зробити відповідні висновки щодо перспективних напрямів подальшої педагогічної діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Bonk, Curtis J.; Graham, Charles R. The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs. 2005. 585 p.
2. Кухаренко В.М., Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю., Олійник Т.О., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г., Столяревська А.Л.; за ред. В.М. Кухаренка. Теорія та практика змішаного навчання : монографія. Харків : Миськдрук, НТУ ХПІ, 2016. 284 с.
3. Picciano, Anthony G.; Dziuban, Charles D.; Graham, Charles R. (ed.). Blended learning: Research perspectives. Routledge, 2013. 302p.

Гаврилов І.П.,
аспірант І курсу Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Луценко Г. В.,
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО–ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО–НАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Трансформування системи вищої освіти актуалізує проблему формування у студентів здатності навчатися, самостійно здобувати знання і творчо мислити, приймати нестандартні рішення, відповідати за свої дії і прогнозувати їх наслідки. На сучасному етапі модернізації освіти постають нові вимоги і до підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання, здатних організовувати та здійснювати навчально–виховний процес у відповідності до вимог сьогодення.

Оскільки в основу розробки галузевих стандартів освіти нового покоління покладено компетентнісний підхід, а система вищої освіти націлена на формування не просто фахівця–виконавця, а й фахівця–дослідника, який легко адаптується до швидкозмінливих умов, то особлива увага повинна приділятися формуванню науково–дослідницької компетентності майбутнього майстра виробничого навчання. Це, зокрема, забезпечується свідомим вивченням природничо–наукових дисциплін, які є базою науково–дослідницької діяльності. Особливе місце серед природничо–наукових дисциплін посідає фізика, оскільки фізичні закони визначають сутність матеріального світу машин і механізмів, пристроїв і приладів. Професійна підготовка майбутнього майстра виробничого навчання неможлива без ґрунтовної фізичної освіти, бо саме при вивченні фізики закладаються основи його науково–дослідницької компетентності, яка є складовою професійної компетентності та впливає на готовність студента до засвоєння дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, рівень його мобільності та конкурентоздатності.

Над дослідженням проблем та завдань впровадження компетентнісного підходу працювали вчені: І. Адаєв, Р. Азарова, М. Архипова, Л. Бурчак, Л. Бондаренко, Ю. Гавронська, Н. Золотарьова, М. Золочевська, І. Зимня, І. Зязюн, В. Кулешова, О. Пометун, Н. Сичевська, Г. Терещук, А. Хуторської та інші.

Проблема науково–дослідницької діяльності була предметом досліджень В. Андрєєва, А. Воробйова, П. Запаско, О. Івашенко, І. Ільєсова, Л. Квіткіної, Н. Кушнарєнка, О. Микитюка, Ф. Орєхова, В. Попова, В. Стрельської, І. Усачова, В. Шейко, М. Головань та ін. Питанням організації науково–дослідницької роботи як вагомій складовій професійної підготовки майбутніх педагогів приділяли увагу такі науковці, як В. Загвязинський, З. Єсарєва, В. Сідєнко, В. Шевченко, Н. Яковлєва та ін.

Різним аспектам природничо–наукової підготовки фахівців у вищих навчальних закладах присвячено дослідження А. Антонця, Н. Васильєвої, Н. Дзулічанської, В. Єлісєєва, Л. Моторної, С. Старостіної, Н. Белоусової, Т. Гладюк, М. Головка, Г. Луценка та ін.

У результаті аналізу науково–педагогічних праць, в яких розкривається сутність та значення понять «дослідницька компетентність» та «науково–дослідницька компетентність», можна зробити висновок, що не існує його загальноприйнятого визначення. Так А. Хуторський [4, с. 59] в основі визначення дослідницької компетентності вважає таку характеристику якостей фахівця, як володіння базовими знаннями, вміннями, навичками розпізнати і розв'язати проблемну ситуацію. М. Головань [2, с. 61] розкриває сутність дослідницької компетентності як інтегративну (інтегральну) якість особистості, що виражається в готовності і здатності до самостійного пошуку вирішення нових проблем і творчого перетворення дійсності. Узагальнення наведених вище визначень дає змогу розглядати науково–дослідницьку компетентність як інтегративну, цілісну якість особистості, основу на мотиваційно–ціннісному відношенні до науково–дослідницької діяльності, що перебуває в постійному розвитку, відображає усвідомлену готовність і здатність до самостійного вирішення науково–дослідницьких (проблемних, освітніх, професійних) завдань шляхом застосування методів наукового пізнання, на основі набутих сукупностей знань, умінь, навичок, досвіду.

Водночас, нині у вітчизняній педагогіці проблема формування науково–дослідницької компетентності майбутніх майстрів виробничого навчання у процесі вивчення природничо–наукових дисциплін не одержала належного наукового осмислення. Ця проблема окреслює низку принципово важливих питань, таких як: структуру науково–дослідницької компетентності майбутніх майстрів виробничого навчання, виявлення закономірностей формування означеної компетентності в процесі вивчення природничо–наукових дисциплін, розробка моделі науково–дослідницької компетентності та експериментальна перевірка її ефективності.

Вирішення цих питань дозволить: збільшити дидактичний потенціал, що закладений у сучасній вищій школі; в більш повному обсязі використовувати педагогічні інноваційні моделі; забезпечити вищий рівень професійної підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання здатних організувати науково–дослідницьку діяльність; підвищити усвідомлення майбутніми фахівцями необхідності оволодіння природничо–науковими дисциплінами для подальшого професійного і наукового становлення; удосконалити систему підготовки майбутніх майстрів виробничого навчання в аспекті формування в них науково–дослідницької компетентності у процесі вивчення природничо–наукових дисциплін.

Список використаних джерел та літератури

1. Авдеева Л. Ф. Психолого–педагогические факторы успешности научно–исследовательской работы студентов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 Теория и методика профессионального образования. Ленинград. гос. ун–т им. А. А. Жданова. Л., 1984. 5 с.
2. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність». *Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі*: зб. наук. пр. Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. Вип. VII. С. 55–62.
3. Луценко Гр. В., Луценко Г.В. Науково–дослідницька діяльність студентів у творчих колективах як методологічна основа підвищення якості підготовки фахівців. *Вісник Черкаського національного університету*. – 2010. – Випуск 181. Частина 3. С. 137–140.
4. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно–ориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. № 2. С. 58–64.

ДОСЛІДЖЕННЯ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА ВНЗ

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена динамічністю соціально–економічних і духовних процесів, які протікають на тлі науково–технічної інформаційної революції в усьому світі, орієнтацією України на інтеграцію з європейськими країнами та інтернаціональний характер ділових відносин у різних сферах діяльності людини, що вимагає модернізації професійної підготовки у вищій школі.

Складність розв'язання цієї проблеми визначається стрімким розвитком сучасних комунікаційних технологій, який значно розширив можливості фахівця щодо комунікацій, інформаційного забезпечення, породивши виникнення гострих суперечностей між потребою практики у висококваліфікованому спеціалістові, здатному здійснювати на високому рівні професійну комунікацію, майстерно використовуючи вербальні, невербальні й комп'ютерні засоби комунікації та реальною підготовкою до неї студентів та новою парадигмою освіти, заснованою на демократизації й гуманізації.

Вирішення наведених суперечностей потребує переосмислення теоретико–методологічних основ та концептуальних підходів до підготовки майбутнього фахівця, здатного до вирішення сучасних проблем комунікації, реформування мети, змісту, технологій навчання, завдань професійної комунікативної підготовки майбутніх спеціалістів відповідно до вимог особистісно–орієнтованої парадигми освіти, необхідності забезпечення їх високої конкурентоспроможності.

Аналіз різних наукових джерел, практичного досвіду підготовки студентів до професійної комунікації в процесі фахової та наукової підготовки дав змогу виділити три взаємозв'язані між собою аспекти розв'язання цієї проблеми, а саме: методологічний, теоретичний та технологічний [1].

Методологічний аспект передбачає наукове обґрунтування сутності інтеграції понять «комунікативність особистості» й «компетентність особистості» в одне феноменальне поняття комунікативної компетентності особистості, що й передбачає розробку сучасної концепції підготовки майбутніх спеціалістів до професійної комунікації.

У теоретичному аспекті провідними питаннями є оновлення змісту підготовки, професійна та комунікативна спрямованість навчання професійної комунікації, активізація практичної комунікативної діяльності студентів із метою формування ціннісного ставлення до професійної комунікації, розвитку системи комунікативних умінь.

Технологічний аспект містить розробку модульної інформаційно–комунікаційної технології, що передбачає організацію модульного навчального процесу, до складу якого входять такі компоненти: ціннісно–мотиваційний, функціональний та управлінський; створення навчальних модулів як інтеграції змістовних, технологічних і контрольно–діагностичних компонентів, активізації самостійної роботи студентів, застосування елементів дистанційної форми навчання студентів; теоретичне й експериментальне обґрунтування сукупності особистісно орієнтованих технологій навчання студентів професійної комунікації; спрямованих

на підготовку майбутніх спеціалістів [3].

Розкриваючи сутність поняття комунікативної компетентності майбутнього фахівця, вважаємо за необхідне наголосити на врахуванні складників невербальної знакової системи, що дає змогу визначити індивідуальний характер людини, її культурну обумовленість. Кількість та інтенсивність застосування невербальних компонентів, дотримання етикетних норм залежать від типу темпераменту, віку, соціального середовища, національності. Засоби невербальної комунікації, доповнюючи мову людини, допомагають їй правильно й повно передавати та сприймати думки [2]. Успішність професійно–педагогічної комунікації обумовлена рівнем володіння майбутніми фахівцями вербальними, невербальними, комп'ютерними засобами, ефективністю реалізації функцій комунікації, моделювання та управління процесом професійної комунікації.

Висновки. Отже, нами визначено такі функції комунікативної компетентності майбутніх фахівців: орієнтованість їх у різних ситуаціях спілкування, що ґрунтується на знаннях і життєвому досвіді конкретної особистості; здатність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе та інших за постійної видозміни психічних станів, між особистих відносин і умов соціального середовища; готовність і вміння знаходити контакт із людьми; внутрішня регуляція комунікативних дій у ситуаціях міжособистісної взаємодії. Вони є важливими й щодо перспективності подальших досліджень.

Список використаних джерел та літератури

1. Гаврилюк О. О. Формування комунікативної культури студентів вищих педагогічних закладів засобами позааудиторної роботи. *Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики* : зб. наук. пр. / гол. ред. Гузій Н.В. [та ін.]. К. : НПУ, 2001. Виш. 5. С. 115–160.
2. Каверіна О. Г. Інтегративний підхід до формування готовності майбутніх інженерів до професійної комунікації : теоретико–методологічний аспект : монографія [Текст]. Донецьк : ООО Фірма Друк–Інфо, 2009. 275 с.
3. Тимченко І. І. Формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Харківський держ. педагогічний ун–т ім. Г.С.Сковороди. Х., 2001. 20 с.

УДК 371

Зінченко Ж. В.,

аспірант Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Луценко Г. В.,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки
та менеджменту освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В ОСВІТІ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Згідно з Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття) навчання на сучасному етапі життя передбачене формувати найвищу цінність нації – інтелектуальний та культурний потенціал суспільства, гуманітарне мислення. Визначальною складовою реформування освіти в Україні є оновлення змісту навчання у відповідності з сучасними потребами суспільства. Основним

завданням педагогічної науки є необхідність створення ефективних дидактичних систем, заснованих на виборі якісних форм, методів і технологій навчання (які в свою чергу забезпечать створення умов для підвищення рівня творчої діяльності учнів, сприятимуть розвитку їх інтелекту).

Рівень освітньої діяльності учнів повною мірою залежить як від професійної компетентності керівника навчального закладу, так і від професіоналізму та постійного самовдосконалення вчителя й учня, вміння керівника та педагогічних працівників, учасників навчального процесу адаптуватися до умов, що постійно змінюються. Саме завдяки адаптивному управлінню можливо взаспогодити, поєднати та гармонізувати потреби конкретного учня, вчителя та очільника закладу, тим самим підвищивши якість засвоєних знань, рівень викладання предмету та управління закладу.

Адаптивне управління є різновидом ситуативного: завжди узгоджує протилежні за природою явища. За суб'єктом управління поєднуються адміністративне й партисипативне управління. За характером впливу – самоуправління і зовнішнє управління. Процесно–цільове, у свою чергу, розглядається з позицій орієнтації: дії направлені одночасно на процес і на результат.

Адаптивне управління можливе за умов колегіально визначеної реалістичної мети (з врахуванням близьких і віддалених цілей). При цьому взаємодія учасників навчального процесу відбувається як по вертикалі, так і горизонталі. Головною складовою адаптивного управління є самомоніторинг процесу та моніторинг результату діяльності, його прогностичне регулювання.

Поняття «адаптивне управління» зайняло місце в науці у 80–ті роки ХХ століття. Стосувалось переважно динамічних систем у машино– і приборобудівництві, автоматичних систем і телемеханіки, а також кібернетики. Розглянемо декілька визначень даного поняття.

В. А. Забродський, один із засновників школи моделювання адаптивних систем і автоматизації організаційного проектування, розглядає адаптивне управління технічною системою як управління в системі з неповною апріорною інформацією про керований процес, яке змінюється з накопиченням інформації і застосовується з метою поліпшення якості роботи системи [4, с. 5].

Г. В. Єльнікова пропонує використовувати поняття «адаптивне управління» в системі загальної середньої освіти, пояснюючи дане поняття як процес взаємовпливу, що викликає взаємоприспосовування поведінки суб'єктів діяльності на дія(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з наступним поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення. Провідною ознакою при цьому є взаємоприспосовування та органічне поєднання мети керівника і прагнення виконавця на основі вироблення гнучких моделей діяльності. [3, с. 38].

О. М. Ельбрехт також висвітлює дане поняття через призму освіти. Інтерпретуючи адаптивне управління як навчальний процес, як вид діяльності, який передбачає усвідомлений вплив на учасників навчального процесу, на сукупність їхніх конкретних дій щодо забезпечення функціонування і (само)розвитку цілісної системи навчального процесу, на зв'язки і відносини, що виникають у процесі взаємодії. А спільна мета досягається завдяки врахуванню певної ситуації з метою організації та узгодження діяльності, потреб, інтересів та можливостей учасників навчального процесу [1, с. 18].

Адаптивному управлінню характерні такі принципи та положення: пріоритетного визнання розвитку людини і визначальності природного шляху його здійснення; управління через самоуправління; принцип резонансу; наскрізно–рівневої

адаптації і діалогової узгодженості; мотивації; постійного підвищення компетентності; спрямованої самоорганізації; кооперації; поточного саморегулювання; спільного прогнозування подальшого розвитку за аналізом результату [2, с. 163].

До функцій адаптивного управління можна віднести спільне вироблення реалістичної мети, критеріальне моделювання, кооперацію дій і спрямування, самомоніторинг процесу та моніторинг результату діяльності, а також прогностичне регулювання. До того ж даний тип управління має циклічний характер.

Адаптивне управління передбачає акцентування на особистості, її інтересах, саморозвитку і розвитку внаслідок активної діяльності учасників навчального процесу.

Отже, адаптивне управління має велике значення для навчання і розвитку учасників навчального процесу: свідомий вибір дій сприяє самоорганізації конкретної особистості, і як наслідок – досягнення поставленої мети та задоволення потреб як учня, вчителя, так і адміністрації закладу.

Список використаних джерел та літератури

1. Ельбрехт О. М. Адаптивне управління навчальним процесом. Х.: Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
2. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [монографія]. Харків : Крок, 1999. 303 с.
3. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління, тексти лекцій. К.: ЦППО АПН України, 2002. 133 с.
4. Скурахин В.И., Забродский В.А., Копейченко Ю.В. Проектирование систем адаптивного управления производством. Х.: Вища шк., Изд-во при Харьк. ун-те, 1964. 208 с.

УДК 378

Карась О. Д.,

аспірант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Кузнецова Г. П.

кандидат педагогічних наук, доцент

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО–КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ НА ЗАСАДАХ ТЕКСТОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ

Стрімкі політичні, соціально–економічні, інноваційно–освітні трансформації в житті України, пов'язані з процесом інтеграції нашої держави до ЄС, а також активний розвиток систем зв'язку, телекомунікацій, створення інформаційного системно–мережевого простору посилили високу конкуренцію на ринку праці серед фахівців із документознавства, оскільки в сучасних умовах більшість сфер суспільного життя утворюються і регулюються з допомогою документообігу.

Відсутність висококваліфікованих документознавців зумовлює перебування на відповідних посадах фахівців з вищою освітою різного профілю, а їхня професійна спрямованість здебільшого обмежена питаннями організації загального справочинства. Окрім цього, електронний документообіг спонукає до розв'язання проблеми інформаційного обслуговування, що вимагає часу для оволодіння

специфікою цієї діяльності, з огляду на це гостро відчуваються необхідність у високому рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності фахівців-документознавців.

Одним із провідних підходів у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності є текстоцентричний, основним поняттям якого є текст. Вивчення тексту є об'єктом наукових зацікавлень багатьох учених, які досліджують його в літературознавстві (Ю. М. Лотман, Л. Г. Зубенко, В. І. Тюпа, Н. А. Рудяков), різних напрямках лінгвістики (комунікативній – О. О. Селіванова, О. Л. Каменська, А. П. Загнітко, когнітивній – А. А. Залевська, Т. М. Надеїна, функціональній – Н. А. Слюсарєва, комп'ютерній лінгвістиці – Ю. П. Калінін, прагмалінгвістиці – І. Р. Гальперін, Н. Д. Арутюнова, соціолінгвістиці – Т. А. Єщенко, психолінгвістиці – І. А. Зимня, Н. І. Жинкін, О. Н. Леонт'єв).

Вихід за межі речення і мовної системи у сферу комунікації, вивчення тексту «як складного комунікативного механізму, що фіксує стратегічну програму адресанта, сприйману й інтерпретовану адресатом» [2, с. 10], відкриває нові перспективи провадження текстоцентричного підходу і в лінгвометодиці, створює передумови для розуміння тексту як результату будь-якого виду мовленнєвої діяльності.

Майбутній документознавець формується як особистість насамперед унаслідок засвоєння та сприйняття суми гуманітарних знань, накопичених людством і зафіксованих у текстах. Саме тому актуальність проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх документознавців на засадах текстоцентричного підходу набуває особливого значення.

Пояснення сутності поняття інформаційно-комунікаційної компетентності простежуємо у наукових дослідженнях В. П. Вембра, А. Н. Гуржія, О. Г. Кузьмінської, Н. В. Морзе, О. В. Овчарук, С. М. Спіріна та ін.

Проблему формування інформаційно-комунікаційних умінь у майбутніх філологів досліджували Р. С. Гурін, О. П. Значенко, Н. В. Сороко, О. М. Ванівська, О. А. Подзигун, Р. О. Павлюк, І. Д. Малицька, М. В. Вяльцева, Ю. П. Самойленко, Л. І. Морська; у майбутніх вчителів початкових класів розкрито в роботах Г. П. Лаврентьєвої, Р. В. Моцика, О. В. Нікулочкіної, Л. Є. Петухової, О. В. Суховірського, Л. Д. Ситникова, О. І. Шиман.

Підготовку кадрів зі спеціальності «Документознавство» започатковано у закладах вищої освіти України із середини 1990-х р.р. Аналіз джерел свідчить, що основу підготовки кадрів з документознавства заклали дослідження, здійснені в контексті неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, С. О. Сисоєва та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців (Ю. Д. Бойчук, О. А. Дубасенюк, М. Б. Євтух та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності (В. В. Бездрабко, Ю. О. Бріль, Н. А. Гайсинюк, С. В. Дубова, С. Г. Кулешов, Н. М. Кушнаренко, О. В. Матвієнко, Ю. І. Палеха, М. С. Слободяник, В. Г. Спрінсян, Л. Я. Філіпова, Г. М. Швецова-Водка та ін.).

Студіювання наукових праць дає можливість констатувати, що в спеціальній літературі вивчаються аспекти підготовки здобувачів вищої освіти винятково в контексті спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» (сьогодні – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»), а підготовка фахівців за спеціальністю «Професійна освіта (Документознавство)» випадає з поля зору дослідників.

На сучасному етапі накопичено певний досвід щодо розроблення проблеми інформаційно-комунікативної та інформаційно-комунікаційної компетентності

майбутніх фахівців різних галузей. Проте, формування інформаційно–комунікаційної компетентності майбутніх документознавців на засадах текстоцентричного підходу практично не досліджувалося.

Список використаних джерел та літератури

1. Демуз І. О. Підготовка фахівців з документознавства у межах спеціальності 015 «Професійна освіта»: виклики сьогодення. *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей*. Вип. 5 (Спецвипуск). Серія «Історичні науки» / [ред. колегія: Коцур В.П. (голов. ред.) та ін.]. Переяслав– Хмельницький, 2018. С. 282–295.
2. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : [моногр. учеб. пособ.]. Київ : Брама, Изд. Вовчок О. Ю., 2004. 336 с.
3. Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів засобами інформаційно–комунікаційних технологій : монографія / за науковою редакцією М. С. Вашуленка. Суми : Вінніченко М.Д., 2017. 410 с.

УДК 378:81'35

Карповець Х. М.,
аспірантка Національного університету
«Острозька академія»
Науковий керівник: Хом'як І. М.,
доктор педагогічних наук, професор

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Технологізація всіх сфер життя, безперервні зміни соціально–економічного сектору, стратегічна кадрова політика кидають виклик сучасній молодій людині, яка хоче працевлаштуватися. Активна суспільна перебудова спричинила зокрема й освітні «зсуви», результатом яких стало переорієнтування навчального процесу на компетентнісний підхід. Формування компетентного фахівця неможливе без використання активних та інтерактивних методів навчання, що забезпечують активність учасників навчального процесу, творчий підхід до вирішення питання, інтенсивність роботи, високий рівень інтересу й мотивації до діяльності.

О. Пометун розмежовує активні й інтерактивні методи навчання, аналізуючи цільовий компонент: мета активних методів – залучити учнів/студентів до пізнавальної діяльності, а інтерактивних – створити умови для навчальної взаємодії учнів/студентів, отримання ними у співпраці колективного інтелектуального продукту й відповідного досвіду пізнавальної діяльності [4, с. 15].

Слово «інтерактивний» (з англ. *inter* – взаємний, *act* – діяти) означає «здатний до взаємодії, діалоговий». О. Комар розглядає *інтерактивний метод* навчання як упорядкований спосіб активної суб'єкт–суб'єктної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу, спрямований на досягнення цілей і завдань освіти. Цей метод дозволяє накопичувати соціальний досвід спілкування засвоювати соціальні способи організації навчальної діяльності [2].

Інтерактивне навчання відрізняється від традиційного тим, що навчальна інформація рухається у зворотному зв'язку вже під час опрацювання теоретичного матеріалу: студент, навчаючи колег у групі, вчиться сам, тобто репродукуючи знання, відразу ж їх творчо переосмислює і запам'ятовує. Під час вирішення проблеми одногрупники обмінюються ідеями, аналізують і зіставляють почуті варіанти

відповіді. Для такого формату роботи характерні соціальне партнерство, співпраця, творчість. Процес інтерактивного навчання сприяє формуванню критичного мислення особистості, що не дозволяє піддаватися впливу чужих думок, а, правильно оцінюючи їх, бачити сильні та слабкі сторони, виявляти правильні й доцільні міркування та допущені помилки [3, с. 95].

Аналізуючи навчання у вищій школі, О. Січкарук розподіляє інтерактивні методи на дві групи: 1) *методи, у яких активну участь бере викладач* (лекції із включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари–обговорення, семінари «питання – відповідь», дискусії з провокаційними запитаннями, консультації (особливо в умовах дистанційного навчання), робота через сайт–курс); 2) *методи за участю винятково студентів* (бесіди, дискусії, круглі столи, «мозковий штурм», групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес–симуляції, проекти, панельні вправи [5].

З урахуванням описаної класифікації та особистого досвіду викладання найбільш доцільними під час навчання українського правопису вважаємо бесіди, «мозковий штурм», проекти, групове вирішення завдань і ситуацій (максимально ефективна діяльність у парах і в невеликих групах складом до 6 осіб). Ці методи й прийоми дають можливість обговорити проблемні питання правопису, попрактикуватися в застосуванні здобутих знань, автоматизувати правописні навички, водночас забезпечуючи самостійність мисленнєво–мовленнєвої діяльності й досвід соціальної взаємодії.

Погоджуємося з думкою Н. Годованець і В. Леган про те, що завдання на виявлення й виправлення помилок, їх аналіз і обговорення в процесі інтерактивної діяльності вирішують проблему корегування й застерігають від помилок. Використання інтерактивних методів навчання, крім стимулювання постійної творчості й удосконалення педагогічних здібностей, спонукає викладача до виявлення й розвивання унікальних якостей студентів, особливостей їх мислення [1, с. 61].

Наукова розвідка не вичерпує питання інтерактивного навчання української мови, оскільки окреслює лише окремі аспекти досліджуваної проблеми. Перспективним вважаємо аналіз ефективності застосування дидактичних ігор і тренінгів під час навчання українського правопису у вищій школі.

Список використаних джерел та літератури

1. Годованець Н. І., Леган В. П. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 1 (40). С. 60–62.
2. Комар О. Інтерактивні методи навчання в сучасній дидактиці [Електронний ресурс]. *Інституційний репозитарій УДПУ ім. П. Тичини*. URL: http://dspace.udpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/6789/374/1/interaktivni_metodu.pdf (дата звернення: 10.11.2018).
3. Мацевко Н. І. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку пізнавальної активності студентів. *Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції*: матеріали регіонального науково–практичного семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. Тернопіль: Вид–во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. С. 93–96.
4. Пометун О. Активні й інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять. *Шлях освіти*. 2004. № 3. С. 10–15.
5. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навчально–методичний посібник. К.: Таксон, 2006. 88 с.

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ АВІАФАХІВЦІВ З ДИСЦИПЛІН
ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ**

Якість професійної підготовки майбутніх авіафахівців є основною вимогою Міжнародної організації цивільної авіації (ІСАО) та Європейської агенції з безпеки польотів. Льотні навчальні заклади (ЛНЗ) мають забезпечити належний рівень підготовки своїх випускників відповідно до вимог сьогодення. Якісна професійна підготовка майбутніх авіафахівців з природничих дисциплін – це закладання фундаменту, який у майбутньому забезпечить більшу безпечність авіаперевезень і допоможе знизити відсоток авіаподій, пов'язаних з особливостями компонентів географічного середовища.

Питанням професійної підготовки авіафахівців присвячено багато наукових праць, попри це недостатньо розробленим є питання вивчення природничих дисциплін, через недооцінку і нерозуміння важливості їх зв'язку із загальнопрофесійними та спеціалізованими дисциплінами [2].

Деякі автори (В. Григорєвський, Я. Мандрик, С. Орґєєва, Л. Сагановська) акцентують свою увагу на невідповідності рівня отриманих під час навчання загальних чи спеціалізованих природничих знань рівню професійної компетентності фахівця. О. Задкова [1] відзначає, що методичне забезпечення тренувань льотних екіпажів до розпізнавання та виправлення небезпечних відмов не повною мірою відповідає вимогам ІСАО та потребує вдосконалення.

Проведений аналіз викладання природничих дисциплін у ЛНЗ на прикладі авіаційної метеорології та авіаційної географії дав змогу запропонувати наступну структуру підготовки майбутніх авіафахівців у процесі вивчення природничих дисциплін у ЛНЗ [2]: I курс (загальна підготовка) вивчення авіаційної географії; II–III курс (професійно–орієнтована підготовка) вивчення авіаційної метеорології; III–IV курс (професійно–прикладна підготовка) вивчення метеорологічного забезпечення міжнародної аеронавігації; V курс (удосконалення професійно–прикладної) вивчення особливостей метеорологічного забезпечення міжнародної аеронавігації / польотів на міжнародних повітряних лініях.

Для обох дисциплін природничого напрямлення характерна сучасна загальна тенденція зменшення кількості аудиторних годин і годин для самостійного опрацювання. Разом з тим, в оперативній інформації з безпеки польотів [3] при аналізі авіаподій наголошується, що авіафахівці повинні більш якісно оцінювати метеорологічні та географічні умови польотів. Така оцінка життєво необхідна для підвищення безпеки польотів. Тобто має місце протиріччя між зменшенням кількості годин метеорологічної та географічної підготовки авіафахівців і підвищенням вимог до якості такої підготовки. Отже, рішення цього протиріччя лежить у педагогічній площині, адже за допомогою правильно підібраних педагогічних умов можна підвищити якість, ефективність і результативність професійної підготовки майбутніх авіафахівців.

Список використаних джерел та літератури

1. Задкова О. В. Формування готовності майбутніх пілотів до вирішення проблемних ситуацій в професійній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти”. К., 2011. 20 с.

2. Коваленко О. П. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців авіаційної галузі у процесі вивчення природничих дисциплін: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04. Національна академія державної прикордонної служби України. Кропивницький, 2018. 328 с.

3. Авиационные происшествия, инциденты и авиакатастрофы в СССР и России: факты, история, статистика. URL : <http://www.airdisaster.ru/> (дата звернення 03.05.2016 р).

УДК 371

Курант О. Є.,

аспірантка кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Луценко Г. В.,

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

КОУЧИНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ

Пріоритетним напрямом реформування сучасної освіти є оновлення педагогічного процесу, внесення новоутворень у традиційну систему за допомогою сучасних інноваційних технологій, пошук оптимальних шляхів, що дадуть змогу виховати відповідальну, комунікативну, соціально активну особистість. Саме тому коучинг став предметом зацікавленості західних та українських освітян, як інтерактивна освітня технологія. Ця технологія ґрунтується на побудові взаємодії педагога та учня, де вчитель зобов'язаний знаходити, освоювати і адаптувати нові знання. У свою чергу, учні повинні приймати активну участь у педагогічному процесі, інакше у них не сформується навички самоосвіти, яка в майбутньому надасть їм стійкої особистісної конкурентної переваги. Коучинг створює умови для розвитку і формування особистості, здатної до реалізації власних потенційних можливостей, самостійного прийняття відповідальних рішень в різних життєвих ситуаціях.

Теоретичною основою методології та інноваційних технологій є дослідження сучасних педагогів В. Безпалько, Б. Лихачова, М. Кларина, В. Монахома, Г. Селевка. Проблеми педагогічної інноватики розглядали такі вчені як О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, О. Комар, А. Ніколас, О. Пометун, Н. Юсуфбеков, які співвідносили поняття нового у педагогіці з такими характеристиками як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Коучинг, як чинник розкриття потенціалу особистості у різноманітних галузях діяльності досліджували Т. Голві, М. Аткінсон, М. Дауні, С. Беттлі, Д. Уїтмор та ін. Як технологію в освіті розглядали зарубіжні вчені А. Браун, Дж. Джеймсон, К. Колет та вітчизняні Т. Борова, О. Бородієнко, Н. Горук, С. Романова.

Коучинг означає наставляти, надихати, тренувати. Завдання тренера–коучера – допомогти людині розвиватися і бути готовою до змін [6, с. 83]. Термін «коучинг» – уособлює діяльність, пов'язану з наставництвом, інструктуванням і консультуванням. На сьогодні існує приблизно 50 шкіл і біля 500 видів коучингу, починаючи від VIP–коучингу і закінчуючи соціальною роботою. [6, с. 84].

У контексті освіти коучинг – це технологія, яка вимагає таких відносин вчителя із учнями, коли завданням педагога стає організація процесу самостійного пошуку оптимальних рішень та відповідей на питання, що їх цікавлять. Діяльність сучасного педагога повинна бути спрямованою на створення таких педагогічних умов, за яких учні активними і відпрацьовували в собі навички самоосвіти, необхідні конкурентоспроможному кваліфікованому спеціалісту сьогодення [6, с. 83]. Як навчальна взаємодія, коучинг за О.Пометун, унеможливило неучасть учня у «колективному взаємодоповнюючому, базованому на взаємодії всіх його учасників процесі навчального пізнання» [4, с. 19]. Їх спільною ознакою є чітке планування та отримання очікуваного результату навчання, а також стимулюючі інтерактивні методи та прийоми для досягнення результату. Зворотний зв'язок є чи не найголовнішим із факторів, адже довіра учнів до коуча та уважність тренера до їхніх потреб створюють умови, за яких діти не бояться робити помилки та відкрито їх обговорювати як із самим тренером, так і з колегами по навчанню, що, у свою чергу, веде швидкого прогресу для усіх [5, с. 331].

За концепцією Д. Колба, існує чотири стадії циклу навчання за допомогою досвіду: етап конкретного досвіду, етап рефлексивного спостереження, етап абстрактної концептуалізації, етап активного експериментування [3, с. 68].

В основі коучингу лежить вдосконалення і максимальне ефективне використання особистісних якостей особи, що навчається. Стимулюючи його до глибокого усвідомлення своїх цілей, ресурсів і обмежень, допомагає визначити напрям професійного розвитку особистості. Проте, учень володіє правом прийняття рішень і несе відповідальність за результат. Педагогічне спілкування у стилі «коучинг» допоможе зрозуміти, чому дитина не змогли виконати завдання, допоможе спланувати дії для знаходження оптимальних шляхів і навчитися вчиняти інакше у майбутньому. Мотивація до співпраці в системі коучинг – це потреба у зміні.

Таким чином, алгоритм коучингу – це партнерство, розкриття потенціалу, результат [7, с. 174]. Застосування коучингу в педагогічному процесі передбачає: системний супровід учня, партнерське комунікативне співробітництво, систему взаємодії з коучем, із самим собою, з навколишнім світом, модель взаємодії суб'єктів, завдяки якій коуч – викладач підвищує рівень мотивації і відповідальності, як у себе, так і у дітей, особливе підтримуюче ставлення до учнів, вид індивідуальної підтримки особистості.[7, с. 175].

Коучинг дозволяє особистості подивитися на себе з іншого боку, оцінити ситуацію, що склалася, знайти різні способи вирішення проблеми, проаналізувати їх і обрати найоптимальніший, скласти план дій на майбутнє, навчитися контролювати свої дії та активно співпрацювати з іншими [2, с. 77]. Перенесений у навчальне середовище, коучинг забезпечує набір методик для формування важливих самоосвітніх умінь особистості, а саме: виокремлення, аналізу, подолання труднощів і проблем, які виникатимуть у процесі навчання; ефективного спілкування та навчання в колективі, групі, соціальних мережах; організаторських і управлінських умінь; умінь самоаналізу та самомотивації тощо. Усі ці уміння становлять основу самоосвітньої компетенції майбутнього спеціаліста, яка є одним із проявів і показників соціальної та професійної зрілості особистості [6, с. 83].

В основі коуч-підходу в освіті є уміння вчителя формулювати важливі потужні запитання, які сприятимуть визначенню потреб і сподівань учнів, стимулюють мислення, змушують мобілізувати попередні знання і досвід, розкрити потенціал. Такі потужні запитання допомагають проаналізувати проблему всебічно, розвивають інтерес до вивчення [1, с. 100]. Зокрема, методика SMART тренує уміння ставити чіткі, конкретні, обмежені в часі реалістичні цілі, досягнення яких матиме

суттєвий вплив на особисте або професійне життя; цей вплив вимірюється певними конкретними категоріями та узгоджуються із життєвими планами і теперішньою ситуацією [1, с. 101].

Спілкування у стилі «коучинг» вимагає від педагога щирого зацікавлення дітьми і прийняття такими, якими вони є, емоційної компетентності, емпатії як здатності співпереживати, неупередженості, активного і глибинного слухання, професійних знань, технологій і досвіду. Технологію коучингу у школі можна застосовувати з метою стимулювання самостійного пізнавального пошуку, прийняття рішень, розвитку незалежності, відповідальності, впевненості у власних можливостях [1, с. 102].

Таким чином, ця особистісно-орієнтована технологія сприяє формуванню самоосвітньої компетентності особистості, оскільки тренує здатність ефективно діяти і навчатися, усвідомлювати відповідальність, розвиває навички самостійної пізнавальної діяльності, самоуправління і ефективного менеджменту траєкторії власного індивідуального розвитку

Список використаних джерел та літератури

1. Горук Н. М. Коучинг як ефективна технологія формування самоосвітньої компетентності студентів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 11. С. 99–104.
2. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх вчителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: дис. д-ра педагогічних наук / О. А. Комар. Умань : 2011 URL : http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/393/1/zastosyvania_interakt.pdf
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К., 2004. URL : http://pedagogika.ucoz. ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf
4. Проценко О.С. Коуч–технології у формуванні життєвої компетентності учнів професійно–технічних навчальних закладів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 29. С. 330–334.
5. Романова С.М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник нац. авіац. ун–ту*. Серія: Педагогіка. Психологія. 2010. Вип. 3. С. 83–86.
6. Рудницьких О.В. Коучінг як інтерактивна технологія в освіті. *Вісник Дніпропетровського у–ту імені Альфреда Нобеля*. Серія: Педагогіка і психологія. 2014. № 2(8). С. 173–176.

УДК 355.25:371.132 (477)

Медвідь Ю.І.

Науковий керівник: Луценко Г. В.,

доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЙНО–ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДО СЛУЖБОВО–БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування готовності майбутніх офіцерів запасу до СБД – важлива педагогічна проблема, яка ще досі не набула системної інтерпретації у наукових дослідженнях з професійної підготовки у закладах вищої освіти. На основі проведеного аналізу стану готовності майбутніх офіцерів запасу до СБД дійшли висновку, що у процесі її формування існує недотримання принципів виховання та

навчання – зв'язку навчання з життям й наочності у навчанні [1]. Правильне розуміння процесу формування готовності майбутніх офіцерів запасу до СБД створює передумови для прийняття рішень щодо визначення необхідних організаційно–педагогічних умов, які забезпечують його шляхом збільшення практичної складової у професійній підготовці [2].

У дослідженні було розглянуто понятійно–категоріальний апарат і запропоновано визначення поняття «готовність майбутнього офіцера запасу до СБД», під яким запропоновано розуміти особистісне утворення, яке формується шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на формування в громадянина готовності до захисту Вітчизни, до проходження військової служби у військових формуваннях й забезпечує узгодження ним знань про зміст і структуру СБД та вимог цієї діяльності до стану здоров'я та психологічного стану, сформованих компетентностей СБД зі сформованими та усвідомленими ним в процесі розвитку можливостями та потребами [3].

За результатами дослідження мотивації вступу громадян України на навчання за програмою підготовки офіцерів запасу (вивчення мотивів освітньої діяльності здобувачів освіти за методикою Б. Пашнева [4]) у 43 % респондентів основним мотивом виявився мотив матеріального добробуту, у 28 % – пізнавальний мотив або мотив отримання інформації, і лише у 12 % – соціально орієнтований мотив обов'язку й відповідальності. 42 % опитаних не готові займатись СБД у майбутньому [5; 6].

Уточнено критерії формування готовності майбутніх офіцерів запасу до СБД та їх показники, а саме: мотиваційний (показники: професійні інтереси, професійні наміри, мотиви вибору військової служби); пізнавально–рефлексивний (показники: здатність до аналізу військової служби за контактом, здатність до самоаналізу, рівень оволодіння навчальним матеріалом за програмою підготовки офіцерів запасу, додержання заходів безпеки під час практичних занять); процесуально–результативний (показники: здатність оцінювати свою готовність до подолання складностей СБД, сформованість умінь управляти своїми емоційно–вольовими процесами). Схарактеризовано рівні готовності: високий, середній та низький.

Теоретично обґрунтовано організаційно–педагогічні умови, спрямовані на формування готовності майбутніх офіцерів запасу до СБД: збільшення чисельності занять за певними напрямками у структурі плану підготовки офіцерів запасу (психологічної (у першу чергу пов'язаної з організацією роботи з підлеглим особовим складом), вогневої та фізичної підготовки); збільшення чисельності практичних занять у структурі плану підготовки офіцерів запасу (у тому числі проведення занять на тренажерах військової техніки, на території військової частини); залучення до підготовки здобувачів, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу, учасників АТО [5; 6].

Здійснено експериментальну перевірку, за результатами якої підтверджено, що застосування запропонованого педагогічного впливу нових організаційно–педагогічних умов приводить до статистично значущих (на рівні 95 % за критерієм) відмінностей результатів до початку і після закінчення проведення експерименту. Результати контрольного діагностування показали, що кількість осіб ЕГ, які сформували високий рівень, збільшилась на 25 %, кількість осіб КГ, які сформували високий рівень, збільшилась на 6 %. Це пояснюється тим, що організаційно–педагогічні умови дають можливість вирішувати сукупність завдань для виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості майбутніх офіцерів запасу із сформованими необхідними компетентностями для успішної СБД.

Список використаних джерел та літератури

1. Медвідь Ю. И. Применение подходов и принципов воспитания и обучения в процессе формирования готовности будущих офицеров запаса к служебно-боевой деятельности. *East European Science Journal*. 2018. № 5 (33). С. 35–39.
2. Медвідь Ю. І. Удосконалення процесу підготовки офіцерів запасу в Україні як педагогічна проблема. *Наука і освіта*. 2017. № 2. С. 9–15.
3. Медвідь Ю. І. Визначення сутності і структури готовності майбутніх офіцерів запасу до службово бойової діяльності. *Збірник наукових праць «Наукові записки кафедри педагогіки»*. 2018. Випуск 43. С. 209–226.
4. Лемак М. В. Діагностичні методики: методичне видання психологу для роботи / М. В. Лемак, В. Ю. Петрище ; Видовництво Олександри Гаркуші. – Ужгород, 2011 – 616 с.
5. Медвідь Ю. І., Водчиць О.Г., Медвідь М. М. Результати дослідження стану готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-бойової діяльності. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. – 2018 Вип. № 1 (36). С. 184–192.
6. Medvid Yu. I., Kosova S. O. Formation of future reserve officers` readiness for military service. *Scientific development and achievements*. London, SCIEVCEE, 2018. С. 210–223.

УДК 378

Панасенко А.В.

аспірант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Кузнецова Г. П.

кандидат педагогічних наук, доцент

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ДО ПРОБЛЕМИ БІЛІНГВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СТУДЕНТІВ-ФІНАНСИСТІВ

В умовах глобалізації та інтеграції України у світову економіку сучасні аспекти ведення бізнесу, а особливо інвестиційної та зовнішньо-економічної діяльності, вимагають якісної підготовки фахівця фінансової сфери. Проблема багатомовності набуває особливого значення, оскільки зумовлена насамперед соціально-економічними та політичними змінами, які вимагають більш активного входження у світовий геополітичний полікультурний діалог.

Головним чинником інтенсифікації такого діалогу є необхідність вільного володіння принаймні однією іноземною мовою, що привело до виникнення у світовій освітній практиці такого явища, як білінгвальна освіта (bilingual education) – яку потрактовують як освіту, у процесі здобуття якої послуговуються двома мовами – рідною (першою) (home language) та другою (іноземною) (foreign language) [1]. У своєму дослідженні зосереджуємо увагу на державній мові – українській, та мові, що забезпечує міжнародне наукове й політично-економічне спілкування – англійській.

Основою професійного мовлення майбутніх фінансистів-білінгвів є лексико-семантична компетентність як складник українськомовної та англомовної предметної компетентності, що ґрунтується передусім на лексико-семантичній системі мови (ЛСС).

Варто погодитися з думкою науковців (Гапченко О.А., Кочерган М.П., Сидоренко О.М. та інші), що ЛСС – одна з найскладніших систем. Це зумовлено її

безпосереднім зв'язком з об'єктивною дійсністю, структурною багатомірністю, відкритістю. Елементами ЛСС є лексичні одиниці мови, «пов'язані між собою внутрішньослівними, парадигматичними, синтагматичними, асоціативно-дериваційними відношеннями. Виявити всі системні зв'язки в лексиці якоїсь мови – надзвичайно трудомістке завдання» [2, с.18]. Однак з'ясувати їх простіше в межах лексики, що функціонує в певній сфері, зокрема у сфері фінансування. Лексика та її семантика в цій галузі є специфічною і водночас інтернаціональною, нею послуговуються в усіх країнах світу. З огляду на це фахівці спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» повинні на високому рівні володіти ЛСС мов, які сьогодні є основними для фінансово-економічного ринку України, – українською та англійською.

Проте навчальними планами означеної спеціальності за освітніми ступенями «Молодший спеціаліст», «Бакалавр», «Магістр» на вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням передбачено лише 3–5 кредитів, що очевидно недостатньо для оволодіння іноземною мовою на РВМ В2.

Варто зазначити, що до вивчення проблем *білінгвального* навчання долучилися як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники: К. Бейкер (Colin Baker), Дж. Куммінс (Jim Cummins), Т. Скутнабб–Кангас (Tove Skutnabb–Kangas), Ю. В. Руднік, О. О. Першукова, О. Г. Ширіна [5].

Зарубіжними вченими (Т. Hutchinson, А. Waters, Р. Strevens, Н. Widdowson, Ch. Kennedy, R. Bolitho) розроблено методику навчання іноземних мов для професійних цілей – LSP (Language for Special / Specific Purposes), яку було впроваджено в освітній процес на немовних спеціальностях ЗВО України [4].

Вітчизняними науковцями розроблено рекомендації щодо навчання іноземної мови для професійної освіти за різними спеціальностями (спеціалізаціями). Окремо розроблено методики для студентів психологічних спеціальностей (М.Г. Капчук), медичних навчальних закладів (М. Задорожна, О. Петрашук), спеціалістів економічного профілю (І. Онисина, Е. Мірошніченко), для майбутніх менеджерів зовнішнь-економічної діяльності (Л. Логутина), фахівців юридичних факультетів (Л. Котлярова, Г. Савченко), фізичної культури (Л. Морська), студентів технічних спеціальностей (О. Тарнопольський, А. Ємельянова), майбутніх біологів (Г. Турчинова), філологів (Т. Алексеева, Л. Ананьєва), бібліотекарів (О. Калашнікова), студентів торговельно-економічної сфери, менеджерів (Л. Манякіна, Ю. Друзь), військовослужбовців (Р. Зайцева), фахівців морського флоту (С. Козак), майбутніх працівників сфери туризму (М. Галицька), соціальної сфери (С. Ситняківська) та інші [3; 4].

Однак аналіз наукових джерел щодо ролі і місця білінгвальності у підготовці майбутніх фахівців фінансової, банківської справи та страхування засвідчує відсутність базових досліджень, спрямованих на формування саме лексико – семантичної білінгвальної компетентності.

Варіантом упровадження в освітній процес вищої школи білінгвального навчання є спеціальні курси, зміст яких ґрунтується на використанні алгоритмічних мов програмування білінгвальним методом. Його реалізація забезпечує свідоме ставлення студентів до професійної діяльності, розвиває їхню самосвідомість та світогляд, розширює можливості адаптації майбутнього фахівця в різних технічних, соціальних, інформаційних, наукових реаліях сьогодення, дає можливість здійснювати професійне спілкування та одержувати необхідну професійну інформацію з іноземних видань.

Отже, білінгвальне навчання з чітко випрацюваними критеріями оволодіння лексико-семантичної компетентності мов, що вивчаються, дасть змогу випускникам

закладів вищої освіти стати висококваліфікованими, конкурентоспроможними фахівцями, мультиспікерами, а відтак – швидко інтегруватися в сучасний ринок праці, постійно професійно самовдосконалюватися.

Список використаних джерел та літератури

1. Bilingual learners and bilingual education
URL: <https://www.cambridgeinternational.org/Images/271190-bilingual-learners-and-bilingual-education.pdf> (дата звернення: 10.11.2018).
2. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник /за ред. А.К. Мойсієнка. Київ: Знання, 2013. 340 с.
3. Качук М. Г. Формування іншомовної лексичної компетенції у студентів психологічних спеціальностей. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* – 2014. – Вип. 38. – С. 298–304. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_38_65.
4. Копил О. А. Навчально-методичний посібник «English for mathematicians» як засіб навчання професійно орієнтованого усного та писемного. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету.* Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 125. – С. 173–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_43.
5. Руднік Ю. В. Методика предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL): світовий досвід.
URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/2896/1/Y_Rudnik_VOU_13_IMMN_PL.pdf.

УДК 378.147.091.33–027.22:36

Руденко Ю.Ю.,
кандидат педагогічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ФАХІВЦІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Важливою умовою успішності фахівця із соціальної роботи є застосування етичних принципів у професійній діяльності. Це пов'язано з вимогами до самої професії, адже фахівець із соціальної роботи – це особа, яка здійснює соціальну роботу з різними категоріями дітей та молоді або відповідними соціальними групами на професійних або волонтерських засадах. Мета роботи соціального працівника полягає в підтримці членів сімей, дітей та молоді, які потрапили в складні життєві обставини і не в змозі вирішити їх самостійно.

Такі вимоги до професійної діяльності соціального працівника викликають ряд протиріч між теорією і практикою соціально-педагогічної діяльності. Адже у вищому навчальному закладі можна вивчити всі правила та норми поведінки, знати всі принципи роботи фахівця з клієнтами, але не вміти їх застосовувати на практиці, в реальному житті з різними категоріями населення.

Процес формування професійно-етичної культури фахівця із соціальної роботи до теперішнього часу не підданий широкому аналізу, хоча є роботи, які розкривають окремі сторони даного питання. Значний внесок з вивчення професійної етики зробили такі вчені, як Г. Белякова, С. Ішук, І. Медведєва, Д. Сараєва, Т. Скіярова, Т. Спіріна, Є. Холостова, Є.Ярська–Смирнова та інші.

Специфіка етики фахівця з соціальної роботи визначається в тому, що робота з людьми, які мають проблеми, труднощі, вимагає від спеціаліста вміння ставити на перше місце обов'язки по відношенню до своїх клієнтів, захищати їх права, цінити та поважати особистісні устремління, ініціативу, індивідуальні особливості кожного,

надавати допомогу клієнтам з метою досягнення ними самореалізації та максимального особистісного розвитку. Все це має виконуватися з якостями моральними, які виступають підґрунтям професійно–особистісного розвитку. Серед необхідних моральних якостей, пов'язаних із професійно–особистісними характеристиками соціального працівника можна виділити активність, відповідальність, урівноваженість, витримка, гуманність, правдивість, працелюбність, уважність тощо [1].

Є. Холостова [3] за головні виділяє такі моральні та духовні якості особистості соціального педагога: чесність, об'єктивність, тактовність, терплячість, любов до людей, самокритичність, комунікабельність, оптимізм, емпатія і творче мислення.

Також потрібно враховувати, що соціальний працівник – це людина з власними переконаннями, потребами, навичками, стилем діяльності, поглядами та принципами життя. Тому всі етичні питання, які виникають у діяльності спеціаліста вирішуються завжди індивідуально.

На нашу думку, варто звернути увагу на такі поняття як «професійний обов'язок» та «професійна відповідальність», оскільки вони є беззаперечно важливими складовими в професійній діяльності соціального працівника та дотриманні ним професійної етики.

Професійний обов'язок соціального працівника вимагає дотримання спеціалістом відповідних вимог до поведінки і професійної діяльності. Це відображення усвідомленої, внутрішньої, моральної необхідності дотримання суспільно бажаної лінії поведінки стосовно професії. Така поведінка соціального працівника відображається в його ідеях, переконаннях, устремліннях, почуттях, внутрішніх мотивах [4].

Соціальна робота відноситься до видів професійної діяльності з високим ступенем індивідуалізації праці. Це не означає, що соціальний працівник повністю наданий собі, але діяльність його найчастіше може бути проконтрольована тільки побічно, оскільки здійснюється вона один на один з клієнтом. Вказана обставина вимагає від соціального працівника особливих навичок і повного дотримання етичних норм і правил спілкування з клієнтом і його соціальним оточенням, більш жорсткого самоконтролю, ніж поза професійною діяльністю. Тому варто говорити про професійну відповідальність фахівця. Ми притримуємося точки зору, що відповідальність є усвідомленням індивідом, соціальною групою обов'язку перед суспільством, людством; ставлення з огляду цього обов'язку до своїх вчинків, діяльності та узгодження їх із завданнями, яке ставить перед людиною суспільство.

Так у словнику–довіднику з психології вказано три значення категорії відповідальності: 1) прийнятий обов'язок; 2) готовність особистості брати на себе зобов'язання та виконувати їх; 3) здатність усвідомлювати свої почуття, потреби та реалізовувати їх, розуміти цінності й відстоювати їх [2, с. 83].

Професійна та етична відповідальність пов'язана з професійними обов'язками соціального працівника, а саме осмисленням особистістю своїх професійних обов'язків і добровільним наслідуванням, а також визначенням міри провини особистості за їх невиконання.

Отже ми з впевненістю можемо сказати, що етичні засади професійної діяльності фахівця з соціальної роботи активізують та регламентують професійну діяльність кожного конкретного спеціаліста, діяльність та взаємодію різних соціальних служб і органів соціального захисту населення.

Список використаних джерел та літератури

1. Лихачев Л. С. Школа этикета: поучения на всякий случай. Екатеринбург : Сред.–Урал. кн. зд–во, 1995.

2. Психологія особистості: Словник–довідник. К.: Рута, 2001. 320 с.

3. Холостова Е. И. Профессиональный и духовно–нравственный портрет социального работника. М.: Союз, 1993.

4. Шеплякова І. О. Деонтологічна культура соціального педагога: до визначення поняття // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. 2013. Вип. 33 (86). С. 427–432.

УДК 378.14

Самборська О.Д.,

аспірант, викладач Барського гуманітарно–педагогічного
коледжу імені Михайла Грушевського

Науковий керівник: Ярошенко О.Г.,

доктор педагогічних наук,

професор, член–кореспондент НАПН України

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО–ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасна українська система освіти переживає процес змін, пов'язаних із переходом до нової освітньої парадигми, яка базується на компетентнісному спрямуванні процесу навчання. Компетентнісний підхід лежить в основі національних рамок кваліфікацій різних країн та України. Впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти в сучасну школу передбачає переорієнтацію пріоритетів у підготовці майбутніх педагогічних працівників з процесу навчання на його результати, які диктуються потребами суспільства [2]. Відтак інформаційно–цифрова компетентність учителя є важливою складовою його професійної компетентності.

Під інформаційно–цифровою компетентністю розуміють «впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно–комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа–грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [3].

У Стандарті першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта» визначено інформаційно–комунікаційну (цифрову) компетентність як здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті [6]. Таким чином, інформаційно–цифрова компетентність учителя повинна забезпечувати реалізацію нових цілей освіти, нового змісту освітньої діяльності, нових форм організації освітнього процесу. Від учителя початкової школи залежить, наскільки адаптуються діти до інформатизованого освітнього середовища.

Відтак, пошук шляхів удосконалення підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до використання ІКТ у майбутній професійній діяльності набуває актуальності.

У нашому дослідженні модернізація формування інформаційно–цифрової компетентності майбутнього вчителя початкової школи пов'язана з проектною

діяльністю студентів на заняттях. Ми виходимо з того, що проектна діяльність забезпечує розвиток творчого підходу до педагогічної діяльності, розуміння визначальної ролі ІКТ у сучасній системі освіти, стимулювання пошуку мотивів професійного зростання, обізнаність у сфері електронних освітніх ресурсів.

Як свідчить аналіз літератури, питання методу проектів, проектної діяльності, що на ньому базується, досліджуються багатьма вченими. Зокрема, питання застосування проектної діяльності в освітньому процесі відображено в працях сучасних українських учених (М. Елькін, І. Єрмаков, О. Коберник, В. Логвін, А. Цимбалару, С. Ящук та ін.) та зарубіжних науковців (Т. Гречухіна, Г. Гузеєв, М. Епштейн, І. Зимня, П. Лернер, Н. Пахомова, Є. Полат, Дж. Джонсон, Дж. Пітт, А. Флітнер, П. Фрейре, Д. Хопкінз та ін.). Дослідники вважають, що ця технологія допомагає студенту набути професійних компетентностей майбутнього висококваліфікованого фахівця, а також сприяє розвитку його індивідуальності [5].

На етапі пошукового педагогічного експерименту з дослідження модернізації підготовки майбутніх учителів початкової освіти до використання ІКТ у професійній діяльності, ефективність проектної діяльності студентів перевіряється у Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського під час вивчення дисциплін «Практичний курс інформатики з елементами програмування», «ІКТ в початковій школі», «Методика навчання інформатики». Результати проектної діяльності апробуються студентами під час проходження виробничої практики, на пробних уроках, під час проведення позакласних заходів.

До проектів, які пропонуються студентам для реалізації, висуваються вимоги, що відповідають сучасним завданням інформатизації освіти. Так, передбачено використання навичок роботи з апаратними засобами ПК і мультимедійним обладнанням, застосування можливостей спеціальних програм для захисту інформації і для раціонального використання апаратних ресурсів, використання програмного забезпечення навчального призначення і ресурсів мережі Інтернеті, розробка методичного супроводу застосування програмного забезпечення навчального призначення в освітньому процесі [1]. Завершальним етапом роботи над проектом є його захист із демонстрацією електронної презентації та оприлюднення проекту в електронному освітньому середовищі.

Слід відзначити, що дотримання таких принципів розробки електронних презентацій результатів проектної діяльності, як:

- принцип оптимального обсягу;
- принцип доступності;
- принцип науковості;
- принцип врахування особливостей сприйняття інформації з екрану;
- зацікавленість;
- принцип естетичного оформлення;
- динамічність [4, с. 28], сприяє студентам в оформленні та представленні проектів.

Пошуковий етап педагогічного експерименту дозволив встановити, що організація проектної діяльності на заняттях забезпечує набуття майбутніми вчителями початкової школи здатності використовувати для певної мети інформаційно-комунікаційні технології ефективно, критично і продуктивно. А також, оперативно та ефективно знаходити інформацію, критично і компетентно її оцінювати, керувати інформаційними потоками з різних джерел, тобто компетентностей, які є основою професійного досвіду і трансформуються в

інформаційно–цифрову компетентність як складову професійної компетентності вчителя початкової школи.

Результати пошукового етапу педагогічного експерименту доводять, що проектна творча діяльність спонукає студентів до набуття нових інтегрованих знань, забезпечує розвиток здібностей та умінь приймати ефективні рішення щодо застосування ІКТ у кожній окремій ситуації, враховуючи при цьому потреби та можливості молодших школярів, мотивує до постійного навчання, створення освітніх електронних ресурсів.

Все це інтенсифікує процес формування інформаційно–цифрової компетентності та цілісний процес підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання інформаційно–цифрових засобів навчання в професійній діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання* 2010. № 1(15). URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em15/emg.html>.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.

3. Концепція нової української школи (ухвалена рішенням колегії МОН 27.10.2016). С. 11. URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>

4. Ляшенко Б.М., Чорней Н.Б. Електронні презентації Microsoft Power Point у навчальному процесі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. №25. С. 27–30.

5. Мартинець Л. А. Проектна діяльність у навчально–виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. – 2015. № 3. С. 10–13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2015_3_4

6. Стандарт першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта». URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/proekty_standartiv_VO/013-pochatkova-osvita-bakalavr-21.09.7.doc

УДК 378.147.016:611–612

Середя Т.В.,

аспірант кафедри теорії та методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Рудишин С. Д.,

доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ З АНАТОМІЇ ТА ФІЗІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ

Постановка проблеми. «Головною метою національної програми «Освіта» (Україна XXI століття) є створення життєздатної системи безперервного навчання, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації» [2, с. 1].

Організація контролю знань студентів медичного коледжу (з анатомії та фізіології людини зокрема) є важливою складовою процесу навчання та одним із дидактичних засобів управління навчальним процесом, метою якого є забезпечення ефективності формування знань, умінь, навичок, з подальшим використанням їх в практичній діяльності. Погоджуємося з думкою С.У. Гончаренко, що попередження й подолання формалізму в знаннях досягається застосуванням продуманої системи дидактичних засобів і прийомів» [1, с. 347]. Адже недопустиме механічне заучування навчального матеріалу без достатнього розуміння і вміння застосовувати його на практиці. Дієвими принципами дидактики є: науковість, систематичність і послідовність у навчанні, наочність і доступність навчання, індивідуальний підхід до студентів [1, с. 88]. Уміле володіння викладачем різними формами контролю знань, умінь і навичок сприяє підвищенню зацікавленості студентів у вивченні предмета, попереджає відставання, забезпечує активну роботу кожного, адже якість запам'ятовування залежить від визначеної кількості повторення засвоєного матеріалу та його практичного застосування.

Мета статті – схарактеризувати особливості організації контролю знань студентів медичного коледжу з анатомії і фізіології людини.

Виклад основного матеріалу. В системі контролю знань важливе значення має тематика вивчення нової інформації, яка має бути спрямована на встановлення зв'язків міжтематичних та міжпредметних зв'язків. Наприклад, при вивченні теми «Серцево–судинна система» доцільно, щоб студенти спочатку опанували знання з особливості будови (анатомія) та функції (фізіологія) серцевого м'яза та кровоносних судин. При вивчення цієї теми для контролю знань використовується усне опитування та тести різного рівня складності. Наприклад:

1. Які анатомічні структури утворюють систему кровообігу? Дайте топографо–анатомічну характеристику серця.

2. Якими судинами та з якої камери серця починається/закінчується велике/мале коло кровообігу?

3. Що Вам відомо про оболонки і порожнини серця? Роль клапанного апарату.

4. З яких фаз складається серцевий цикл? Яка загальна тривалість серцевого циклу та його фаз?

5. Частота серцевих скорочень: параметри, фізіологічне значення, фактори, що обумовлюють, чинники, які можуть змінювати. Що таке брадикардія та тахікардія?

6. Зовнішні прояви роботи серця, їх характеристика, методи реєстрації. ЕКГ.

7. Чим обумовлено виникнення систолічного/діастолічного тонів серця?

A1. Назвіть фізіологічну властивість міокарду:

A збудливість.*

B інертність.

B адаптованість.

Г пристосованість.

A2. Вкажіть кількість крові, яку викидає серце людини за одне скорочення у спокійному стані:

A 10–12 мл.

B 45–60 мл.

B 100–150 мл.

Г 60–70 мл.*

Для об'єктивної оцінки знань студентів треба перевіряють засвоєння теоретичного матеріалу та вміння застосовувати його у стандартних і нестандартних

ситуаціях. З цієї метою на заключному етапі вивчення цієї теми для контролю знань використовуються тести II-го рівня та клінічні ситуаційні задачі. Наприклад: В1. Установіть відповідність між камерами серця та клапанами:

1. Між лівими передсердям і шлуночком.	А. Аортальний клапан.
2. Лівий шлуночок, на початку судини.	Б. Двостулковий клапан.
3. Між правим передсердям і шлуночком.	В. Клапан легеневого стовбура.
4. Правий шлуночок, на початку судини.	Г. Тристулковий клапан.

Відповідь: 1Б, 2А, 3Г, 4В

1.«Що таке пульс і які його властивості мають клінічне значення?

Відповідь: Пульс – це ритмічні коливання стінок артерій, зумовлені виштовхуванням крові лівим шлуночком під час систоли. Пульс характеризується ритмом, частотою, швидкістю, висотою або наповненістю, напруженістю.

2.Коли людина хвилюється, виникає тахікардія. Чому?

Відповідь: Виникає збудження симпатичного відділу вегетативної нервової системи та виділення адреналіну – гормону мозкової речовини надниркових залоз.

3.Перевантаження якого відділу серця спостерігається в разі гіпертонічної хвороби? У чому воно виявлятиметься?

Відповідь: Гіпертрофія лівого шлуночка.

4.Чому хворим на гіпертонічну хворобу призначають препарати, які збільшують діурез?

Відповідь: збільшення виділення сечі спричинює зменшення об'єму циркулюючої крові, що сприяє зменшенню артеріального тиску» [4, с. 32–33, 135–137].

Усі завдання повинні мати професійне спрямування, їх розв'язання вимагає не розрізнених знань з окремих тем і розділів дисципліни, а їх інтегрованого застосування студентами. Поетапне формування знань студентів та перевірка їх якості створюють сприятливі умови для виділення суттєвого в навчальному матеріалі, звільнюють їх від заучування зайвої інформації [5].

Висновки. Систематичний контроль знань студентів медичного коледжу з анатомії та фізіології людини є однією з основних умов якісного професійного навчання. Вибір методів та матеріалів контролю визначається запланованим рівнем засвоєння основних питань теми. Дотримуючись цих вимог можна підготувати сучасного медичного працівника середньої ланки до якісного виконання призначень лікаря, здійснення ефективних маніпуляцій та лікувальних процедур.

Список використаних джерел та літератури

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 366 с.
- 2.Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну національну програму «Освіта (Україна XXI століття)» від 3 листопада 1993 року № 896 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 576 (576–96–п від 29.05.96) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p>
- 3.Лозниця В.С. Психологія і педагогіка. Навчальний посібник. К., **1999**. 303 с.
- 4.Михалевич Р.Ф. Анатомія та фізіологія з основами патології в запитаннях і відповідях. К. : Здоров'я, 2001. 176 с.
- 5.Осадчук А. Л. "Сутність і види контролю перевірки знань учнів". *Історія в школі*. 2001. №2. с. 2–7

6. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: Учебник для студ. высш. учеб. заведений: М. : Владос, 1999. Кн. 1 576 с.

7. Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова Психологія: Підручник К. : Либідь, 1999. 275с.

8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч.посіб. 2–ге вид., доп. К. : Академвидав, 2010. 456 с.

9. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. пособие. М. : Гардарики, 1999. 520 с.

УДК 37.035.7

Тробиук Н. Ю.,

аспірант Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Коломієць М. Б.

кандидат педагогічних наук, доцент

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ТОЛЕРАНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВО–ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Проблема толерантності, сьогодні, набула особливої актуальності у військовому середовищі саме через нові вимоги до формування особистісних та професійних якостей майбутніх офіцерів Національної гвардії.

У Концепції розвитку Національної гвардії України зазначено: «З появою нових видів загроз національній безпеці України, зокрема військової агресії Російської Федерації, тимчасової окупації нею території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, розпалювання збройного конфлікту в східних регіонах України, що супроводжується здійсненням заходів, спрямованих на дестабілізацію політичної та економічної ситуації в Україні, розвитком тероризму та загрозою його поширення територією України виникла нагальна потреба в підготовці висококваліфікованого з високою психологічною стійкістю військовослужбовця здатного до протидії загрозам, що виникають» [2]. Саме тому, сьогодні армія виступає не тільки як інструмент по забезпеченню безпеки держави, а й державний інститут виховання та формування особистості.

Толерантність є досить суттєвою умовою сталого розвитку демократії та цивілізованого життя, а її відсутність призводить до злочинності та тероризму. Як моральна якість, вона має бути притаманна майбутнім офіцерам для ефективного виконання завдань покладених на Національну гвардію, вмілого досягнення компромісу, що дуже важливо у сучасній політичній та економічній ситуації. Толерантність – це один з головних принципів взаємовідносин між людьми.

На думку О.Матвієнко «Толерантність – це складне і багатогранне утворення і є важливою якістю особистості, завдяки якій спілкування між людьми стає виваженим, що, в свою чергу, сприяє знаходженню істини навіть у конфліктній ситуації, це якість, яка виявляється у повазі до інтересів, почуттів, думок, звичаїв, вірувань, політичних уподобань та позицій інших людей. Толерантність є взаємоповагою через взаєморозуміння та основою цивілізованих стосунків» [3, с. 5].

Аналіз сучасної науково–педагогічної літератури свідчить про необхідність вивчення проблеми підготовки майбутнього офіцера Національної гвардії в контексті

формування толерантності, оскільки даний аспект у військових закладах вищої освіти залишається висвітленим не повною мірою.

Якщо розглядати толерантність військовослужбовців у контексті військової професійної освіти, потрібно виділити основні якості, які потрібно формувати в процесі навчання у закладах вищої освіти, а саме: доброзичливість, контактність, відсутність тривожності, мобільність дій, терпіння, соціальна активність, відсутність стереотипів.

Головні принципи толерантності у вихованні: довірче співробітництво – встановлення в освітньому закладі відносин взаєморозуміння і взаємної вимогливості між адміністрацією, педагогами, з одного боку, і вихованцями, з іншого; екологія взаємовідносин – забезпечення сприятливого соціально–психологічного клімату в освітньому закладі як основи формування толерантного середовища; формування почуття власної гідності, самоповаги, поваги до оточення, народів, незалежно від їх соціальної належності, національності, раси, культури, релігії; синергетизм, що забезпечує розвиток особистості, є його джерелом і рушійною силою; творчість, що забезпечує реалізацію варіативних підходів до встановлення толерантних відносин і аналізу ситуації взаємодії.

Якщо, нарешті, всі стануть толерантними, то всі будуть впевнені, що до його думки або уподобання ставляться терпляче. Таке середовище значно знизить шанси на насильство і таким чином буде простором для загального блага [1].

Особливості формування толерантності полягають не стільки у тому, щоб роз'яснювати поняття “толерантності”, а у тому, щоб формувати моральну і правову культуру військовослужбовців Національної гвардії, формувати повагу у взаємовідносинах з іншими людьми.

Таким чином у процесі підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України необхідно акцентувати увагу не тільки на військово–бойову підготовку, а й забезпечити формування відповідних якостей особистості (доброзичливість, контактність, відсутність тривожності, мобільність дій, терпіння, соціальна активність, відсутність стереотипів) через створення у навчальному закладі толерантного середовища на принципах довірчого співробітництва, екології взаємовідносин, синергетизму, формування почуття власної гідності, самоповаги, поваги до оточення, народів, незалежно від їх соціальної належності, національності, раси, культури, релігії.

Список використаних джерел та літератури

1. Капітоненко М.Г. Культура миру: посібник з толерантності. *Міжнародний центр перспективних досліджень*. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/tolerantnist_2018_ukr.pdf
2. Концепція розвитку Національної гвардії на період до 2020 року: розпорядження КМУ від 1 лютого 2017 р. № 100–2017–р // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-2017-%D1%80>
3. Матвієнко О. С. Толерантність починається з учителя. *Рідна школа*. 2005. №6. С. 4– 6

Шерудило А. В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО–ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Спільна науково–дослідницька робота викладача й студента є ключовим моментом освітнього процесу й спрямована на поглиблення теоретичних знань, вдосконалення навичок у педагогічній діяльності та підготовку освіченого фахівця, що володіє великим запасом інформації, здатного кваліфіковано вирішувати професійні завдання. Так само з цієї спільної діяльності виходить управління і коригування викладачем безпосередньо діяльності студента, його творчого пошуку вирішення проблем. У цьому й полягає ефективність управління науково–дослідницькою діяльністю майбутніх учителів англійської мови, а сама наукова діяльність повинна описуватися не тільки в кількісних характеристиках, але і в якості й глибині дослідження.

Аналіз наукових праць з означеної проблеми засвідчив, що сьогодні широко вивчаються різні аспекти організації та проведення науково–дослідної діяльності в закладах вищої освіти. Науково–дослідну роботу студентів як елемент підготовки майбутніх учителів досліджували В. Андрєєв, В. Борисов, В. Зінченко, О. Зінченко, Г. Кіт, Л. Коржова, О. Приходько, В. Харламенко, А. Шерудило [2; 3] та ін. Дослідники Л. Авдєєва, Д. Хавризова визначили психолого–педагогічні фактори, які зумовлюють успішність науково–дослідної роботи студентів.

Мета нашої публікації – охарактеризувати особливості організації науково–дослідницькою діяльності майбутніх учителів англійської мови.

Ми розуміємо науково–дослідницьку діяльність майбутніх учителів англійської мови як процес професійного становлення особистості майбутнього вчителя, де відбувається розвиток здібностей до науково–педагогічного дослідження; самостійності й ініціативи в навчанні, умінь і навичок індивідуального й колективного вирішення професійних проблем. Особливістю процесу науково–дослідницької діяльності майбутніх учителів є індивідуальний підхід до творчої самореалізації кожного [3].

Під організацією науково–дослідницької роботи майбутніх учителів англійської мови варто розуміти систему заходів, що охоплюють діяльність усіх підрозділів закладу вищої освіти, спрямовану на надання науково–методичної допомоги студентам і створення матеріально–методичного забезпечення їх самостійних занять наукою [0]:

- опанування студентами особливостями використання методів науково–педагогічних досліджень;
- цілісність і дидактичну обґрунтованість послідовного вивчення студентами теоретичного матеріалу, виконання практичних і самостійних робіт з курсу «Основи наукових досліджень»;
- дидактично доцільне використання прийомів, методів і форм організації пізнавальної і наукової діяльності студентів;

– створення умов для розвитку творчої самостійності майбутніх учителів англійської мови на основі використання проблемних і інших методів інтерактивного навчання, елементів наукового пошуку; реалізація необхідного контакту викладачів і студентів, що сприяє активній самостійній пізнавальній діяльності кожного з них; своєчасне надання студентам необхідної методичної та практичної допомоги у виконанні науково–дослідної роботи; акцентування уваги студентів на актуальних питаннях, які потребують наукового обґрунтування і вирішення;

– створення для майбутніх учителів англійської мови сучасного відкритого наукового середовища, що дозволяє формувати й підтримувати адекватний світовому рівню розвитку науковий кругозір;

– надання методичної допомоги студентам у правильному розподілі часу з урахуванням їх індивідуальних нахилів, інтересів і здібностей.

Організація науково–дослідницької діяльності здійснюється шляхом проведення комплексу заходів:

– виявлення рівня психологічної готовності майбутніх учителів англійської мови до здійснення самостійної науково–дослідницької діяльності;

– проведення зі студентами I–IV курсів бесід про здійснення самостійних наукових досліджень, планування та організацію самостійної науково–дослідницької роботи, визначення її структури та критеріїв оцінки наукової новизни доробків;

– ознайомлення майбутніх учителів англійської мови з ефективними прийомами організації науково–дослідницької роботи;

– ознайомлення майбутніх учителів англійської мови з можливостями публікацій результатів власних наукових досліджень, участі в науково–практичних конференціях;

– організація індивідуальних наукових консультацій майбутніх учителів, керівництво науковими секціями, гуртками, проведення конкурсів наукових робіт та ін.;

– висвітлення в публікаціях результатів науково–дослідницької роботи майбутніх учителів англійської мови.

Таким чином, з метою підвищення ефективності науково–дослідницької роботи майбутніх учителів англійської мови необхідно: збільшення практичної значущості студентських робіт, забезпечення можливостей публікації результатів досліджень у наукових виданнях закладу вищої освіти, мотивація і постійний контроль проведення студентами наукових досліджень.

Список використаних джерел та літератури

1. Выходцева Е. А., Гусева М. Н. Управление научно–исследовательской деятельностью студентов. «Студенческая наука» секция «научный потенциал студенчества – университета. Взгляд через поколения»: материалы IX Межвузовской научно–практической конференции. Москва: ГУУ, 2014. № 1. 323 с.

2. Шерудило А. В., Зінченко О. В. Психолого–педагогічні аспекти управління науково–дослідницькою діяльністю студентів педагогічних закладів вищої освіти. *Молодий вчений*. 2018. №7. С.124–127.

3. Шерудило А. В., Кардашова Н. В. Особливості управління науково–дослідницькою діяльністю майбутніх учителів англійської мови. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2018. Випуск LXXXIII. Том 2. С. 196–200.

ТВОРЧІСТЬ ЯК ВАЖЛИВА ЧАСТИНА ВИХОВАННЯ

Суспільству майбутнього потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою. Якість освіти – це не лише якість навчання, а й виховання, ступінь розвиненості особистості людини, розкриття її творчого потенціалу. У вирішенні цієї проблеми важливу роль відіграє виховання творчої особистості, здатної самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі нестандартні рішення.

Творчість супроводжує нас усе життя: спрямовує та підносить, надихає та окрилює. Стимулювання становлення творчих процесів нині стало не тільки пріоритетним напрямком саморозвитку кожного, але й істинним напрямком прогресу суспільства загалом.

Третє тисячоліття – це час наукового й технічного прогресу, коли без знань, наукових, технологічних досягнень не обійтися жодному з нас. Від покоління до покоління людство передає свій досвід, удосконалює його. Для щастя прийдешніх поколінь людство пройшло величезний шлях самовдосконалення та розвитку, залишивши після себе приклади титанічної праці, злету людського розуму, проявів творчості, таланту. Кожен повинен досягти своїх вершин у житті. А це не завжди легко і просто, тому що вершин досягають, доклавши великих зусиль.

Але найголовніше в житті кожної людини – це зуміти реалізувати свій творчий потенціал. Узагальнене поняття «творчий потенціал особистості» – це інтегральна властивість у вигляді здібностей, що дає змогу людині здійснювати предметну діяльність (О.І. Клепиков, І.Т. Кучерявий). Це будь–які здібності у створенні нового, значущого для суспільства. Головне, щоб при реалізації своєї ідеї людина відчувала, що результат її діяльності потрібен іншим. Найбільше щастя і задоволення у житті дає максимальна самореалізація, коли ми розвиваємо те, що дано нам природою, і створюємо щось нове і прекрасне.

З народження ми навчаємо і розвиваємо дитину. Батьки можуть істотно впливати на те, що діти вивчають, і на те, як вони думають, – у наших силах запалити творчу іскру в дітях, заохочуючи їх допитливість і використовуючи звичайні повсякденні заняття для того, щоб надихати їх на нові ідеї, розвиваючи їх упевненість у собі й використовуючи їх уміння спілкуватися.

І необхідно зробити все від нас залежне, щоб розвивати природні здібності дитини творити, підтримати її творчі починання, її самобутність, реалізацію нею своєї творчої ініціативи, стимулювати прагнення робити по–своєму, виявляти своє «Я», заохочувати її саморозвиток як творчої особистості. Тобто, виховуючи сучасну дитину, в наш час масового винахідництва надзвичайно важливо активно формувати її творчий потенціал, розвивати здібність до творчої діяльності.

Тож, будемо наставником і зразком для наслідування. Допоможемо дітям розвивати весь свій потенціал, і неодмінно побачимо прекрасні результати.

MASS MEDIA JAKO ŚRODOWISKO WYCHOWAWCZE W PERSPEKTYWIE EDUKACJI USTAWICZNEJ

Środki masowego przekazu – mass media – „określa się jako ogół elektrycznych i elektronicznych sposobów odtwarzania, zapisywania i rozpowszechniania obrazów i dźwięków, które stosuje się w komunikowaniu masowym w celu zorganizowanego odbioru indywidualnego lub zbiorowego.” Zalicza do nich: fotografię, Internet, prasę, radio i telewizję. Są to zatem urządzenia, instytucje, za których pomocą przekazuje się pewne treści do dużej liczby osób i zróżnicowanych odbiorców. Lista funkcji mass mediów jest dość długa, jednak najczęściej wymienia się funkcje: informacyjną, opiniotwórczą, edukacyjną (wychowawczą), rozrywkową, propagandową (ideologiczną) [2].

W polskiej literaturze można znaleźć wiele definicji samokształcenia. Pojęcie to interpretowali, znani pedagodzy (W. Okoń, J. Półturzycki, S. Karaś, J. Maciejewski, W. Prokopiuk, A. Frąckowiak). Większość definicji samokształcenia odwołuje się nie tylko do samodzielności ucznia w zakresie ustalania celów, treści, form, źródeł i metod uczenia się, ale również do rezultatów tego procesu, które wyrażać się mogą w zmianach wartości, cech czy osobowości człowieka, prowadzących z kolei do ewolucji jego postaw i zachowań [3].

Proces samokształcenia wymaga ukształtowania umiejętności samodzielnego uczenia się niezależnie od wieku. Obecnie powszechnie postulowana jest taka przebudowa struktur edukacji, aby w pełni wypełniała ona procesy przygotowania do samokształcenia. Problem jest jednak bardziej złożony, ponieważ współczesne nowe media tworzą coraz bardziej hermetyczne środowisko życia człowieka, a świat (rzeczywistość) jest przez niego odczuwany i kreowany pod ich znaczącym wpływem. Tomasz Goban-Klas nazywa ten proces mediatyzacją społeczeństwa. To uzależnienie całego społeczeństwa, ale również jednostki, od mediów, które stale zmieniają się w kierunku coraz bardziej atrakcyjnych i technologicznie skomplikowanych, jest powodem kształtowania się społeczeństwa nowego typu – społeczeństwa informacyjnego [4, s. 132-133].

Nowe media wywołują, szczególnie u młodego człowieka, pozytywne emocje w obszarze wszystkich wymienionych funkcji. Pochodną tych emocji jest chęć do działania i dobre nastawienie do procesu samokształcenia. Wynika to z tego, że Internet oferuje ciekawe i inspirujące nowe formy przekazu. Łączą one w jedną spójną całość dostarczane materiały cyfrowe (takie jak grafiki, ilustracje, filmy, animacje), tworząc w ten sposób nowy multimedialny język. Właśnie ten multimedialny język jest chętnie stosowany w procesach edukacji, nie dlatego, że multimedia są modne, ale przede wszystkim dlatego, że są skuteczne.

Media są zatem wszechstronnym narzędziem tworzenia przestrzeni edukacyjnej i mogą pełnić w niej różnorodne funkcje. Dla współczesnego odbiorcy mediów jest to angażowanie się do współtworzenia medialnego świata oraz opiniowanie przekazów i tworzenie własnych. W ten sposób nowe media, a zwłaszcza Internet, kształtują nową wrażliwość poznawczą. Jak pisze Manuel Castells, pod wpływem nowych mediów ukształtowała się „(...) nowa kultura, kultura wirtualnej rzeczywistości, w której zdigitalizowane sieci multimodalnej komunikacji objęły w takim stopniu wszystkie ekspresje kulturowe i doświadczenia osobiste, iż uczyniły wirtualność podstawowym wymiarem naszej rzeczywistości” [1, s. 21].

Istotnym czynnikiem przygotowującym obywateli do życia w tym właśnie społeczeństwie i do jego rozwijania, zgodnie z tendencjami cywilizacyjnych przeobrażeń zachodzących w XXI wieku, jest powszechne wdrożenie edukacji ustawicznej (wyrażanej niezmienną aktywnością uczenia się), prowadzonej przez całe życie (od fazy przedszkolnej aż do późnej emerytalnej). Obecnie dostrzegana jest potrzeba oparcia edukacji ustawicznej na szerokim wykorzystaniu możliwości oferowanych przez media. Istnieje zatem pilna potrzeba dokonywania prób przewartościowania akcentów aksjologicznych poprzez dostosowywanie ich do aktualnych potrzeb związanych bezpośrednio z rolą nowych mediów w edukacji. W tym zakresie nie do przecenienia staje się możliwość wykorzystania edukacji medialnej jako narzędzia dydaktycznego wspierającego przygotowanie do samokształcenia ustawicznego.

Literatura

1. Castells, M. Społeczeństwo sieci. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2010.
2. Kruszewska, A. Mass media i edukacja. Aktualne otázky prirodovedno-technických predmetov a prierezových tém v primárnej edukácii ONLINE KONFERENCIA 23. – 25.10.2013 <https://www.publib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kancir1/subor/Kruszewska.pdf> (data dostępu: 10.11.2018)
3. Striker, M, Wojtaszczyk, K. Potrzeba uczestnictwa uczelni wyższej w kreowaniu umiejętności samokształcenia. E-mentor nr 3, 2014 <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/55/id/1109> (data dostępu: 01.11.2018)
4. Szymański, M. J. Socjologia edukacji : zarys problematyki. Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2013.

УДК 378.1

Глушук С.П.

Викладач машинобудівних дисциплін
Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій
Одеської національної академії харчових технологій

ВИХОВНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ КОЛЕДЖУ

Мета вищої освіти – це підготовка фахівців, здатних конкурувати на світовому ринку. Зазвичай акцентується увага на якості освіти, універсальності підготовки випускника та його адаптованості до світових тенденцій розвитку та запитів суспільства, на особистісну орієнтованість навчального процесу, його інформатизацію, визначальну важливість освіти у забезпеченні сталого людського розвитку. В умовах сучасності перед ЗВО, до яких відносяться не тільки університети та академії, але й коледжі, які є структурними підрозділами університетів, академії та здійснюють підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», постає задача формування фахівця нового типу, який гармонійно поєднував би ініціативність і самостійність, професіоналізм і творчість, розвинені загальнолюдські цінності, високий рівень культури і відповідальності. Тобто сучасна вища освіта повинна створювати відповідні умови для підготовки компетентного фахівця, орієнтованого на постійний професійний розвиток, самовдосконалення, що забезпечить у подальшому високий рівень конкурентоспроможності, продуктивності професійної діяльності і як наслідок – кар'єрне зростання та самореалізацію.

Крім успішного оволодіння необхідною базою знань і вмінь відповідно до специфіки обраної спеціальності, володіння максимально вираженими професійно необхідними якостями та практичними навичками, що є передумовою ефективного здійснення професійних функцій на будь-якому етапі професійного становлення та розвитку особистості є також забезпечення культурного і духовного розвитку особистості кожного студента, виховання молодих людей у дусі найкращих людських цінностей. Тому процеси навчання та виховання нероздільні, повинні бути послідовними і безперервними, а їх метою має бути не лише теоретична і практична підготовка, а й духовне збагачення майбутніх фахівців, здатних до саморозвитку особистості.

Виховний процес у Коледжі промислової автоматики та інформаційних технологій ОНАХТ реалізує принципи виховання, що визначені Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти і склалися історично. Основні напрями виховання реалізуються в процесі навчання та позааудиторної діяльності студента. Позааудиторна виховна робота проводиться на основі студентського самоврядування, активності і самостійності студентів за умови керівної ролі студентського активу і педагогічної допомоги викладачів. Позааудиторна робота стимулює формування особистості майбутнього фахівця у контексті професіоналізації всіх виховних впливів на студентів.

Основними напрямками виховної роботи в коледжі є не тільки формування наукового світогляду, а й громадянське та патріотичне виховання; правове виховання; моральне виховання; художньо-естетичне, трудове, фізичне виховання; екологічне виховання; професійне виховання. Реалізуються ці напрями виховної роботи у КПАІТ ОНАХТ через різноманітні диспути, вечори, читачькі конференції, бесіди, свята, лекції, зустрічі та інше. Історично склалося, що реалізація виховної роботи у студентських групах здійснюється через класних керівників груп - кураторів. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи. Результатом діяльності куратора є набуття студентами соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.

На посаду класного керівника адміністрація коледжу призначає досвідченого викладача з урахуванням також профілю підготовки фахівців та специфіки діяльності, стаж викладацької роботи у вищому закладі освіти (не менше ніж два роки, з них у коледжі - не менше одного року) та обов'язкове викладання однієї з дисциплін в академічній групі. Куратор, як правило, працює із конкретною академічною групою протягом трьох-чотирьох років.

Класний керівник передбачає планування та організацію виховної роботи студентської групою на підставі урахування міжособистісних стосунків у колективі, мотивів навчальної та пізнавальної діяльності студентів, рівня їх інтелектуального розвитку, індивідуальних особливостей, соціально-побутових умов життя, стану здоров'я, результатів навчання тощо. Комунікативна функція його діяльності забезпечує уміння взаємодіяти зі студентами, пояснювати та аргументувати свою точку зору, не просто „перекричати” всю групу, а саме уміння та здібності повести за собою, захопити ідеєю. Організаторська функція забезпечує надання необхідної допомоги студентському самоврядуванню, творчим групам, радам тощо. Функція соціалізації реалізується у гуманістично-орієнтованій взаємодії "педагог - студент". Керівник академічної групи обов'язково веде індивідуальну роботу зі студентами; виявляє нахили і здібності студентів і сприяє їх участі в роботі наукових гуртків,

творчих студій, культурних товариств, клубів за інтересами, спортивних секцій, в художній самодіяльності; тримає в полі зору успішність студентів, встановлює контакти з метою створення належних умов для навчання, надання їм необхідної допомоги, здійснення заходів для роботи з обдарованими студентами; висловлює свої рекомендації академічній групі щодо проведення виховних годин, присутній на них, сприяє залученню студентів до загальних заходів; піклується про житлово-побутові умови студентів, про їх культурний відпочинок, бере участь у розподілі місць у гуртожитку, періодично відвідує його; вносить пропозиції щодо відзначення і заохочення кращих студентів, бере участь у складанні характеристик студентів академічної групи та ін.

Серед основних форм виховної роботи класних керівників коледжу є: виховні години один раз на тиждень, бесіди, кругли столи, дискусійні клуби, інші заходи виховного впливу в студентських аудиторіях і гуртожитках; культпоходи історичними місцями рідного краю, до музеїв, картинних галерей, на виставки, до театрів; колективний перегляд кінофільмів та вистав з їх наступним обговоренням; індивідуальна виховна робота зі студентами. В індивідуальній виховній роботі використовують різноманітні форми, зорієнтовані на розкриття та розвиток здібностей особистості. Це може бути колекціонування, спортивні, мистецькі заняття, різні види технічного аматорства тощо.

Нова сучасна реальність перетворюється на нові установки та ціннісні орієнтації перш за все серед молодого покоління. Погляди молоді поступово змінюються від образу споживача та пасивного спостерігача в бік активної особи, яка не байдужа до своєї країни та її майбутнього. Сьогодні виховання у становленні майбутнього фахівця як проблема сучасної освіти потребує серйозних теоретичних розробок щодо формування свідомості молоді, заснованої на загальнолюдських цінностях, дієвого механізму впливу на цей процес за перехідного періоду від однієї системи до іншої.

Щодо виховуючого характеру навчання, є різні точки зору, але ніхто не заперечує, що знання несуть у собі великий духовно-ціннісний потенціал, і від вибору змісту навчальних предметів, їх ціннісно-сміслового наповнення залежить формування світоглядних позицій дітей та молоді. Але в нашій вітчизняній традиції поширюється виховний процес і на вищу школу, й далі треба «керувати» й «спрямовувати» студентство.

Виховання у вищій школі є цілеспрямованим процесом, який відбувається з врахуванням особливостей кожного конкретного навчального закладу, зокрема професіоналізму викладацького складу, який значною мірою повинен стати носієм духовно-моральних, етичних, ділових якостей, рівня його взаємодії зі студентами-вихованцями і впливу на їх свідомість з метою формування у них виваженої життєвої позиції, вміння сприймати, використовувати, поширювати і здобувати необхідний досвід, здатності бути носіями провідних ідей, організаторами суспільно-політичного життя в країні.

Виховання, культура мають бути первинними по відношенню до політики, економіки, безпеки. Тільки за цієї умови люди зможуть придбати надійну, довірчу, довгострокову, моральну і духовну основу свого існування. Відомо, що поняття «виховання» набагато ширше поняття «навчання». Прийшов час педагогам різних країн починати вибудовувати багатовекторний гармонійний культурний простір в освіті, відводячи пріоритетне місце вихованню студентів.

Список використаних джерел та літератури

1. Мельник, О.Ф. Реалізація компетентнісного підходу в підготовці спеціалістів з виробництва харчової продукції в процесі вивчення природничих дисциплін: методичні рекомендації. Житомир: ПП «Руга». 2018.
2. Мельник, О.Ф., Компетентнісний підхід як концептуальний методологічний підхід до модернізації змісту професійної освіти в галузі 14 харчових технологій. Науковий підхід до вирішення ключових проблем: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 1-14 грудня 2015. Режим доступу: studnauka.com., с. 3-10.
3. Національна доктрина розвитку освіти. - К., 2001

УДК 378

Ігнатенко К. В.,

аспірант Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Курок В. П.

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Вивчення інноваційних технологій вимога сьогодення. Це шлях удосконалення освітнього процесу, у тому числі й процес професійного навчання.

Поняттям «інновація» позначають новизну, введення чогось нового, новину, нововведення.

У загальноприйнятому значенні під цим терміном розуміється введення нового в практику. За іншими підходами інновації це нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери.

В освітньому процесі інновації – це введення нового в цілі, зміст, форми, методи навчання і виховання, в організацію спільної діяльності того, хто навчає і того, хто навчається.

Нововведення вважається успішним, якщо новий спосіб, закладений до його основи, допоміг розв'язати завдання освітнього процесу. Науковці акцентують увагу на тому, що новизна будь-якого засобу є відносною. Те, що є новим для одного викладача, може бути відпрацьованим для іншого. У педагогічній практиці трапляється так, що нове, з'являючись раніше за свій час, тому не знаходить необхідного визначення, а пізніше, за визрівання певних умов, набуває поширення [1].

Наше дослідження спрямоване на те, щоб визначити педагогічні засади введення інновацій в процес професійної підготовки майбутніх освітян.

Науковці серед технологій, що активно застосовуються у педагогічній практиці виділяють традиційні та інноваційні.

Питанням впровадження інноваційних технологій в освітній процес займається низка науковців (Коваленко О., Ковальчук В., Курок В., Лазарев М., тощо), але для кожного працюючого педагога це – шлях його само удосконалення.

Саме інноваційні педагогічні технології є відображенням тенденцій розвитку людства .

Таким чином, інноваційні педагогічні технології – це системні процеси цілеспрямованої дії на «студента», що направлені на задоволення всієї сукупності його потреб; це новостворені або вдосконалені педагогічні системи, що забезпечують високий рівень навчально-виховного процесу.

Сучасні інноваційні педагогічні технології характеризуються тим, що:

- збагачують освітній процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних засобів навчання;
- забезпечують високий рівень освітнього процесу;
- формують як ключові, так і професійні компетентності майбутніх фахівців;
- забезпечують високий рівень сформованості інтегрованих проектних умінь та навичок;
- розвивають здібності до прийняття вірних рішень у нестандартних ситуаціях;
- формують вміння будувати власні освітні програми;
- є ресурсом для зміни змісту освіти і структури освітнього процесу згідно до європейських вимог;
- підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання;
- орієнтовані на стимулювання творчого потенціалу кожного суб'єкта освітнього процесу тощо.

Проаналізувавши різноманітні визначення дефініції «інноваційної технології», у ракурсі нашого дослідження ми виходимо з того, що – це введення новітніх педагогічних досягнень у зміст, методи, форми навчання з метою вдосконалення та активізації освітнього процесу. Етапи впровадження інноваційних технологій в освітній процес обумовлюються розвитком суспільства.

Аналіз доробок сучасних вчених, педагогічного досвіду вказує, що на сьогодні особливу увагу надають таким інноваційним технологіям, як комп'ютерні, проектного навчання й інтерактивні.

Комп'ютерні технології навчання – це процеси збору, переробки, зберігання і передачі інформації, це – навчання за допомогою комп'ютера.

Важливе місце в обґрунтуванні проектного методу навчання займали погляди Д. Дьюї, Е. Коллінгса, У. Кілпатрика, С. Шацького С. Тюрберта, Е. Кагарова, І. Трояновського та ін. Результатом проектної діяльності майбутніх освітян є навчальні творчі проекти.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається за умови, коли ті, хто навчаються є його активними суб'єктами. Інтерактивне навчання сприяє формуванню у майбутніх фахівців професійних навичок та вмінь; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; розвитку комунікативних якостей.

Інтерактивне навчання – це навчання діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників освітнього процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей тих, хто навчається.

Таким чином, педагогічна діяльність наразі потребує високого рівня підготовки до роботи за інноваційними технологіями.

Інноваційні педагогічні технології у процесі професійної підготовки майбутніх педагогічних фахівців з однієї сторони значно покращують її якість, а з іншої відповідають вимогам сьогодення щодо організації освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. Київ, 2004. 352 с.

СЕКЦІЯ 8. ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.9

Богуца Ю.М.,
викладач Професійно-педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ

Важливими умовами впровадження інновації є співпраця керівництва навчального закладу з його колективом. Велику роль у цьому відіграє оцінювання творчих здібностей та мотивація педагогів до інноваційної діяльності.

Педагогічні інновації, як і будь-які інші нововведення, породжують проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання інноваційних програм з державними програмами виховання й навчання, співіснування різних педагогічних концепцій. Вони потребують принципово нових методичних розробок, нової якості педагогічного новаторства.

Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні.

Велике значення для успіху в реалізації програми розвитку займає мотивація її виконавців. Мотивувати – означає спонукати людей діяти в визначеному напрямку, переадачути їм основи для прийняття згідних рішень.

Один з основних факторів, що негативно впливають на мотивацію участі педагога в інноваційній діяльності, – їх невпевненість в успіхові і побоювання невдач. Тут важливо, щоб задачі, які ставляться перед вчителями, були напруженими, але непосильними і вони розуміли це.

Практика показує, що опір нововведенням – дуже розповсюджене явище. Форми такого опору можуть бути різними: від прямої відмови брати участь у нововведенні до імітації активності з одночасним демонструванням того, що нововведення не дає позитивних результатів.

Серед основних причин опору нововведенням можна виділити: невизначеність, відчуття втрат, переконання, що зміни нічого позитивного не принесуть, нерозуміння й відсутність довіри, неадекватні системи нагородження.

Невизначеність може бути наслідком поганої поінформованості або ж об'єктивної важкості передбачати можливі наслідки.

Хоча нове може бути корисним для організації, ті, хто працює в ній, можуть думати, що воно шкодить їхнім інтересам.

Сучасні теорії керівництва рекомендують іти назустріч новому, планувати, готуватись, до того, що принесуть із собою новації.

Моделювання та упровадження інновації вимагає особливого підходу. На нашу думку, в управлінні інноваційними процесами актуальним є системний підхід.

Система управління – це сукупність людських, матеріальних, технічних, інформаційних, нормативно-правових та інших компонентів, зв'язаних між собою так, що завдяки цьому реалізуються функції управління. Система управління – це

також система спільної діяльності. Щоб бути ефективною, вона також повинна бути цілеспрямованою й організованою.

Запропонована система управління інноваційними процесами в закладі освіти дає змогу впорядкувати процес інноваційного пошуку педагогів, виявити найбільш ефективні технології та дозволяє організувати роботу адміністрації навчального закладу за означеною проблемою на належному рівні.

УДК. 316. 772. 5

Зінченко О. В.,

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри психології
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ТИПОЛОГІЯ ІНТЕРНЕТ-ТРОЛІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Проблема психологічних особливостей інтернет-комунікації представлена широким спектром наукових праць (О.Н. Арестова, Ю.Д. Бабаєва, Л.Н. Бабанін, А.Є. Войскунський, А.Є. Жичкіна, Е. Рейд, Дж. Сулер, К. Янг, І. Голдберг та ін.), але єдина теоретична концепція феномену – відсутня. Дослідники виокремлюють низку специфічних ознак, що характеризують сутність мережевого спілкування: 1) анонімність; 2) відсутність безпосередньої фізичної взаємодії; 3) нерегламентованість поведінки; 4) труднощі реалізації невербальних засобів спілкування; 5) низький рівень психологічного і соціального ризику; 6) компенсаторна емоційність, що проявляється у використанні так званих «смайлів»; 7) Інтернет як соціальне й технічне середовище комунікації тощо [3].

Тролінг як соціальний феномен виник у 90-х роках ХХ століття на теренах американського Інтернету. У теоретичних джерелах, тролінг (від англ. trolling – «риболовля») розуміють як вид віртуальної комунікації, що порушує етику мережевої взаємодії і реалізується через різні форми агресивної, конфліктної і провокаційної поведінки [1]. Відповідно, осіб, які займаються такою діяльністю називають тролями.

Як вважає перший дослідник явища, Дж. Донат: тролінг – це гра в підробку особистості, що відбувається без згоди більшості гравців. Р. А. Внебрачних розглядає цей феномен як форму соціальної агресії [1]. На думку І. В. Ксенофонтової тролінг тісно пов'язаний з анонімністю [2].

Існують два основних типи інтернет-тролів.

Тролі-провокатори – стимулюють учасників інтернет-спілкування до мережеских конфліктів шляхом продукування негативної емоційної атмосфери, що призводить до втрати контролю. При цьому використовуються такі комунікативні засоби: 1) офтоп – висловлювання, що не стосуються теми обговорення; 2) розміщення зображень великого розміру, що утруднює сприйняття попередньої інформації; 3) медіатака: використання аудіо-, відеофайлів та фотозображень, що є шокуючими для учасників спілкування (порнографія, відверте насилля тощо); 4) некоректні коментарі, стосовно расових чи національних питань; 5) поновлення суперечливої теми.

Тролі-егоцентрики – спрямовують свою активність на активізацію уваги інтернет-спільноти, що досягається шляхом використання таких засобів і прийомів:

1) розміщення на сайті інформації, що суперечить тематиці спільноти; 2) створення «віртуальної особистості»; 3) повідомлення, що містять очевидну помилку; 4) прохання про допомогу щодо вирішення уявної проблеми; 5) показово наївні запитання; 6) скарги з погрозами самогубства.

Наголосимо, що поділ тролів на провокаторів та егоцентриків дуже умовний, оскільки засоби їх активності можуть часто поєднуватися. В інших джерелах можна зустріти більш деталізовану класифікацію [1]:

1. Провокатор – активно, дуже агресивно захищає певну точку зору, використовуючи образи, нецезурну лексику, провокативні висловлювання. Мета: створення негативної психологічної атмосфери соціальної комунікації. Зазначимо, що тролем-провокатором може виявитися ззовні врівноважена особистість, що реалізує надлишок негативних емоцій.

2. Коментатор – зустрічається порівняно нечасто, бере участь в усіх дискусіях, шляхом розміщення повідомлень і коментарів, насичених псевдонауковими думками. Мета: зосередження учасників спілкування на власній персоні, що може стимулювати розпад інтернет-спільноти. Проявляється в ерудованих осіб з високим рівнем інтелекту, проте прагнення самоствердитися через інтелектуалізацію може бути характерним для людей з поверховими знаннями й низькою ерудицією.

3. Порадник – вид тролів, які дають абсурдні, провокаційні поради, що можуть спричинити конфлікт і деструктивні зміни соціально-комунікативного простору. В основі таких дій знаходиться прагнення «креативно» стимулювати конфлікт, що характерно для творчих осіб.

4. Герой-коханець – отримує задоволення від загравання до представників жіночої статі мережевого угруповання. Мета: концентрація уваги членів групи на заграванні і, як наслідок – дезорганізація діяльності спільноти. Причини виникнення такої поведінки: незадоволення потреби у романтичних стосунках, підвищена увага до протилежної статі, сублімація сексуального потягу.

Висновки. У результаті теоретичного аналізу особливостей тролінгу встановлено, що основними мотивами такої діяльності є звернення уваги, проблеми в реальному спілкуванні, ворожість до певної соціальної групи або явища. Як правило, цей комунікативний феномен реалізується через такі типи тролінгу: частіше провокатори і герої-коханці, рідше – порадники та коментатори. Використання певної стратегії тролінгу залежить від рівня розвитку особистості й соціальної ситуації розвитку. Перспективами наукової розвідки є експериментальне вивчення особливостей різних видів тролінгової активності у контексті встановлення вікової та гендерної динаміки цього явища.

Список використаних джерел та літератури

1. Внебрачных Р.А. Троллинг как форма социальной агрессии в виртуальных сообществах. *Вестник Удмуртского университета*. Философия. Социология. Психология. Педагогика. Ижевск, 2012. В. 1. С. 48–51.

2. Ксенофонтова И. В. Специфика коммуникации в условиях анонимности: меметика, имиджборды, троллинг. *Сборник статей. Государственный республиканский центр русского фольклора*, 2009.

3. Психологічні особливості спілкування в мережі Інтернет. *Психолог.* – 2006. №46. С. 21–26.

Марсєва Т. В.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної педагогіки
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІМІДЖ»

Протягом останніх десятиліть зростає науковий інтерес до проблеми іміджу, іміджології та іміджування. Це пояснюється тим, що в умовах ринкової економіки дедалі важливішою стає репрезентація професіоналом себе, своєї компетентності у певній сфері діяльності, а також просування на ринок збуту товару, що він виробляє.

Розвиток іміджології та виділення предмета її вивчення в окрему наукову категорію сприяло появі як фундаментальних, так і прикладних досліджень феномену іміджу. Внаслідок цього з'явилися різнопланові праці науковців, з одного боку, пов'язані із розкриттям його теоретичних положень, а з другого – спрямовані на розроблення практичних рекомендацій щодо його створення. В англomовних країнах у професійній літературі з проблем формування іміджу термін «image» вживають у значенні «відображення в психіці людини у вигляді образу тих чи інших характеристик об'єкта або явища». Проте попри зростання наукового інтересу до означеного феномену, єдиного визначення іміджу поки ще не виробили ні в середовищі практиків-іміджмейкерів, ні в наукових колах новітньої дисципліни іміджології.

Відсутність однозначного підходу до тлумачення терміна «імідж» простежуємо в низці праць зарубіжних дослідників у галузі іміджології (Д. Бурстін, П. Вейлл, М. Вудкок, Ф. Девіс, Д. Джеймс, Ф. Котлер, Д. Френсіс), які використовують його в специфічному значенні – «image building» («створення», «побудова» іміджів) як особливий вид образів-уявлень, використовуваних різноманітними громадськими інститутами з метою формування необхідних для певного періоду установок у масовій свідомості.

Крім того, зарубіжні дослідники вживають дефініцію «імідж» у значенні «відображення в психіці людини у вигляді образу тих або інших характеристик об'єкта чи явища». Тобто імідж інтерпретують як образ, котрий охоплює сукупність не лише матеріальних, видимих характеристик об'єкта, а й ідеальних, невидимих. Більшість науковців (П. Берд, К. Боулдінг, Е. Семпсон, М. Спіллейн, Дж. Ягер) хоча і визнає наявність маніпулятивного впливу, притаманного психологічній природі іміджу, все ж концентрує свою увагу на його позитивних ефектах. Головним аргументом такої позиції стають їхні твердження про те, що, зрештою, реальна практика, впливаючи на адекватність сприйняття, є сильнішою за імідж, який транслюється, через що згодом він набуває всіх рис об'єктивності.

Загалом погляди зарубіжних учених на поняття «імідж» умовно можна поділити на дві групи: практико-зорієнтовані (П. Берд, Л. Браун, Е. Семпсон, М. Спіллейн, Дж. Честара, Дж. Ягер) та наукові (Б. Андерсон, К. Боулдінг, Д. Бурстін, С. Вільямс, Дж. Груніг, Е. Гоффман, Е. Деніс, Ф. Джефкінс, М. Моффіт, Дж. Чорвіц та ін.).

У цілому дослідник Дж. Груніг [5] виділяє чотири основні концептуальні підходи до вивчення іміджу – «артистичний» (Д. Бурстін [2, с. 35], «психологічний»

(Б. Андерсон [0], Е. Деніс, Дж. Чорвіц, А. Маслоу), «імпресивний» (Е. Гоффман [4]) та «схематичний» (К. Боулдінг [3, с. 33]).

Відповідно до «артистичного» підходу (Д.Бурстін), імідж визначається як «сигнал, що створюється комунікатором і посиляється безпосередньому адресату». Сам комунікатор, на думку представників цього підходу, виступає в ролі актора, який «конструює той або інший імідж – уявлення про себе або про організацію», при чому для його побудови він використовує лише значимі елементи, ігноруючи другорядні. Тобто, імідж сприймається як односторонній процес трансляції уявлення, в якому фігурує лише «актор» – людина, котра створює «значимий сигнал». Поняття «аудиторії» та сприймання нею створеного уявлення-іміджу за «артистичним» підходом відходить на другий план, що не дозволяє, на наш погляд, об'єктивно оцінити імідж як наукове поняття.

Прихильники «психологічного» підходу Б.Андерсон, Е.Деніс, Дж.Чорвіц та ін. стверджують, що «реципієнти створюють іміджі із власних спостережень реальності або з символів, що даються їм іншими людьми». Тобто імідж виступає певною «пізнавальною структурою», котра передбачає і пояснює якості й властивості сприйманого об'єкта на основі набутого досвіду. Отже, в «психологічному» підході, на протигагу «артистичному», основна увага зосереджується на «аудиторії» – реципієнтах, які відтворюють, довершують, додумують імідж людини або організації, виходячи зі своїх власних знань та уявлень.

Наступний підхід, «імпресивний» (від англ. impression – враження), представлений Е.Гоффманом, розглядає імідж як «враження, справлене індивідумом або організацією на кого-небудь». Таке трактування поняття іміджу є близьким до «артистичного» підходу, в якому першочергове значення приділяється тому, хто конструює імідж (людина, організація). Значення «аудиторії» в даному підході також недооцінюється.

Найбільш розробленим і обґрунтованим, порівняно із вищезгаданими підходами до вивчення іміджу, є «схематичний» підхід, що був запропонованим дослідником К.Боулдінгом. У своїй статті «The image» («Імідж»), учений визначає його як «узагальнене й осмислене сприйняття людиною когось або чогось, яке відбувається завдяки «схемам», котрі виступають поєднанням, «певною сумою знань про об'єкт», яка, на його думку, наперед визначається реципієнтом як правдива, а відтак має відтінок суб'єктивності, і здатна на цій основі керувати його поведінкою. Цим визначенням науковець підкреслює суттєву рису іміджу – здатність керувати і впливати на поведінку людей, на процес прийняття ними рішень. Отже, відповідно до «схематичного» підходу, імідж може виступати в якості певного інструмента впливу на кожного окремого реципієнта, з метою досягнення бажаного для носія іміджу результату або стимулювання потрібної йому поведінки.

Аналіз визначень, запропонованих представниками згаданих підходів, показав, що в них попри наявність схожих позицій, залишається дискурсивним питання стосовно того, хто створює імідж: його носій – як стверджують прихильники «артистичного» та «імпресивного» підходів чи, аудиторія (реципієнти) – як зазначають теоретики «психологічного» та «схематичного» підходів.

Здійснюючи своєрідне об'єднання та узгодження цих підходів, учений у галузі політичного іміджу Р. Нілсон стверджує, що імідж існує тому, що ми на нього реагуємо певним чином. На його думку, імідж є своєрідним культивуванням в оточення потрібних реакцій на основі врахування соціальних очікувань і вимог стосовно норм виконання соціальних ролей і відповідної діяльності. Позитивним

аспектом його створення є те, що обидві сторони (як носій іміджу, так і його аудиторія) породжують ті типи поведінки, в яких самі зацікавлені.

Подальші наукові розвідки зарубіжних учених сприяли тому, що імідж почали розглядати як двосторонній процес – створення іміджу і його споживання. Така теорія була висунута дослідниками С. Вільямсом та М. Моффітом, у розумінні яких імідж є «продуктом створення численних і різноманітних вражень аудиторії, що перебувають у взаємодії з факторами, котрі мають відношення до організації навколишнього середовища і особистих якостей реципієнтів», терміном, що охоплює «всі комунікативні процеси та їх впливи, які виникають у стосунках між об'єктом, що є носієм іміджу і суспільством» [7]. Сам процес споживання іміджу, за твердженням М. Моффіта, «розподіляється на три рівні: сприйняття, осмислення й оцінювання», і «врешті-решт посланий носієм іміджу символ доходить до адресата і посідає певне місце в його ціннісній системі», тим самим виробляючи відповідне ставлення реципієнта до індуктора (носія) іміджу [6].

Таким чином, можемо висновкувати, що, визначаючи імідж, зарубіжні автори – розробники теоретичних концепцій його дослідження погоджуються в тому, що в процесі створення образу є дві взаємодіючі сторони: одна – джерело інформації або носій (інципієнт, індуктор) іміджу, інша – її отримувач – реципієнт («аудиторія»). Це ще раз підтверджує те, що імідж поза реципієнтом («аудиторією») існувати не може, адже він створюється для нього, орієнтуючись на його основні запити. Комунікація ж при цьому є необхідним атрибутом і механізмом функціонування іміджу, оскільки саме через неї здійснюється передавання інформації про індуктора іміджу реципієнту. На цій основі імідж детермінує вчинки і рішення аудиторії стосовно носія іміджу. Ця теорія, будучи найбільш об'єктивною і повною з-поміж розроблених теоретичних концепцій в іміджології, на наш погляд, суттєво вплинула на подальший розвиток цієї галузі науки не лише за кордоном, але й в Україні та близькому зарубіжжі.

Список використаних джерел та літератури

1. Anderson B., Denis E., Choroviz J. *The Image of the Reality*. New York, 1995. P. 45.
2. Boorstin D. *The image or what had happened to the American dream*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1961. 315 p.
3. Boulding K. *The Image: Knowledge in life and society*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Press, 1956. 175 p.
4. Goffman E. *The Presentation of Self in Everyday Life* (Penguin Psychology). New York: Doubleday Anchor, 1959. 251 p.
5. Grunig J. *On the effects of marketing*. *Media Relations and Public Relations: Images, Agendas and Relationships*. Berlin, 1991. P. 10.
6. Moffitt M. A. *Bringing critical theory and ethical consideration to definitions of a «public»*. *Public Relations Review*. 18. 1992. P. 17–30.
7. Williams S. L., Moffitt M. A. *Corporate Image as an Impression Formation Process: Prioritizing Personal, Organizational and Environmental Audience Factors*. *Journal of Public Relations Research*. 1997, 9(4). P. 237–258.

МАНІПУЛЯТИВНІ ВПЛИВИ СТУДЕНТІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Первинний зміст терміну «маніпуляція», «маніпулювання» походить від лат. слова «manipulare» і означає «управляти зі знанням справи». У сучасній літературі існують такі визначення поняття «маніпуляція»: приховане примушення, програмування думок, намірів, відносин, установок, поведінки (Г. Шиллер) [6]; управління й контроль, експлуатація іншої особи, використання як об'єкта (Е. Шостром) [7]; вид психологічного впливу, за якого майстерність маніпулятора використовується для прихованого впровадження в психіку співрозмовника мети, бажань, намірів, відносин чи установок, що не співпадають з тими, які є у адресата на цей момент; психологічний вплив, націлений на зміну напрямку активності іншої людини, виконаний настільки майстерно, що залишається непоміченим нею (Є. Доценко) [1] тощо.

У процесі навчальної діяльності перед студентом поставлено мету оволодіти навчальними дисциплінами, кількісним еквівалентом якості знань яких є оцінка, яка впливає на його рейтинг, статус, дає певні переваги тощо. За певних обставин студент може бути незацікавленим у знаннях, але бажає отримати високу оцінку і тоді він вдається до механізмів соціально-психологічного впливу: переконування (спроба за допомогою аргументів, фактів і доказів довести справедливості своїх претензій на високу оцінку), маніпулювання (за допомогою хитрощів, обману, прихованого управління досягти бажаного результату без об'єктивного права на нього, тобто без достатніх знань і вмінь). Таким чином, однією із проблем професійно-педагогічного спілкування є студентська маніпуляція, яка має свої різновиди [2; 3; 5]:

1. **Маніпулювання почуттями та особливостями характеру** – прагнення викликати співчуття, симпатію, «зіграти на слабких місцях». Мета – вища оцінка, залік, допуск до екзамену (наприклад, *маніпуляція «Стипендія», «Хворий», «Сімейні проблеми», «Вагітна», «Дитина на руках», «Лестощі та компліменти» тощо*).

2. **«Психологічний шантаж»** – створення ситуації підвищеної психологічної напруги, що змушує об'єкт діяти відповідно до цілей маніпулятора (наприклад, *«Істерика»* – демонстрація сильного хвилювання на екзамені, ридання в кабінеті викладача, *«Взяти змором», «Дрібні послуги», «Останній залік» тощо*).

3. **«Відвернення уваги»** – використання групи маніпулятивних прийомів, покликаних відвернути увагу об'єкта і спрямувати перебіг роботи чи розмови в потрібному маніпуляторіві руслі (наприклад, *«А ви чули?»», «За кого будете голосувати?»», «Ви дивилися вчорашній матч?» тощо*).

4. **«Маніпулювання інформацією»** – часткове висвітлення, приховування або спотворення інформації (наприклад, виправдання неготовності студента вимкненням світла в гуртожитку, а насправді, світла не було лише годину (*часткове висвітлення*)), можна було підготуватися в читальному залі (*приховування інформації*) тощо).

5. **«Професійна маніпуляція»** – наявність певних психологічних знань і досвіду або феноменальної інтуїції та звички у маніпулюванні (наприклад,

маніпуляція з розташуванням у просторі – «обступання» групою викладача, створюючи замкнений простір, що утруднює умови для протистояти груповому тиску; феномен «нога у дверях» – домігшись невеликої поступки викладача (анулювання одного пропуску тощо) можна просити підвищити оцінку на екзамені; «когнітивний дисонанс» – напруга, що проявляється під час усвідомлення несумісності двох знань (студент звертається за допомогою до викладача, просить принести йому книгу, пояснити незрозумілі моменти, а викладач робить таку послугу, що викликає дисонанс: між добрим вчинком і ставленням викладача до студента. Наслідок: вчинок змінює ставлення викладача до студента на прихильне і надалі виділяє його із загальної маси).

Іншу класифікацію маніпулятивних впливів між викладачами і студентами запропонував О. Тарелкін [3; 4] (збереженні назви маніпулятивних прийомів, що використовують самі студенти у повсякденному мовленні):

Перший тип: мішень впливу – особистісні властивості й якості викладачів, які самими носіями розглядаються як позитивні (довірливість, доброта, чуйність тощо): «*Натиснути на жалість*» (викликати співчуття), «*Легенда*» (відпроситися із заняття під надуманим приводом), «*Шпори і бомби*» (списування різними способами), «*Прикинутися «валянком»*» (неправдиві причини поганої підготовки), «*Луна*» (махінації з документацією), «*Чекати біля моря погоди*» (пообіцяти кращу підготовку наступного разу) тощо.

Другий тип: мішень впливу – потреба викладачів у самоствердженні й позитивних емоціях: «*Красиві очі*» (справити враження на викладача за допомогою зовнішності, флірту), «*Заговорювати зуби*» (підтримувати розмову на цікаві викладачеві теми або перевести розмову на теми, вигідні студенту), «*Чого бажаєте*» (прагнення сподобатися будь-яким чином), «*Замилювати очі*» (робити компліменти викладачу), «*Почуття згуртованості*» (говорити як викладач, створюючи відчуття спільності з ним) тощо.

Третій тип: мішень впливу – нездатність деяких викладачів протистояти психологічному тиску: «*Бунт на кораблі*» (колективний тиск на викладача з проханнями різного характеру), «*Облога фортеці*» (умовляння або настирливе повторення прохання), «*Перевірка на міцність*» (погрожувати викладачеві, шантажувати його), «*Снайперський постріл*» (вивести викладача зі стану емоційної рівноваги) тощо.

Четвертий тип: мішень впливу – конформізм деяких викладачів: «*Прив'язати викладача*» (використання посередницької допомоги знайомих, родичів, інших викладачів), «*Маніпуляція заліковою книжкою*» (демонстрація залікової книжки з високими оцінками), «*Ви обіцяли*» (нагадати викладачеві про обіцянки, які він не давав), «*До прикладу*» (порівняння себе зі слабшими студентами у навчанні) тощо.

П'ятий тип: мішень впливу – професійні установки викладачів: «*Замальовка під розумного*» (зображувати хибну зацікавленість предметом), «*СЗСВ: сам запитуєш – сам відповідай*» (змусити викладача самому виконати завдання або відповісти на питання), «*Пресинг інтелектом*» (продемонструвати глибокі знання з предмета, а потім робити що заманеться) тощо.

Шостий тип: мішень впливу – корисливі прагнення деяких викладачів: «*Шарудіти купюрою*» (запропонувати хабара), «*Серпом і молотом*» (натякнуті на фізичну чи матеріальну допомогу викладачеві), «*Презент*» (піднести невеликий подарунок) тощо.

З огляду на результати дослідження О. Тарелкіна можна дійти висновку, що студенти-маніпулятори більшого значення надають формуванню атракції шляхом невербального впливу на викладачів (уміння зобразити хворого, втомлений вигляд, розумний вираз обличчя, уважно і зацікавлено слухати, вчасно заплакати чи посміхнутися тощо). Також маніпуляція студента може мати характер «розваг», «розрядки», «самоствердження».

З вищевикладеного є підстави стверджувати, що маніпулятивні впливи справді мають місце в стосунках суб'єктів професійно-педагогічного спілкування, створюючи бар'єри у взаєморозумінні й нездоровий морально-психологічний клімат.

Список використаних джерел та літератури

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции, механизмы и защита. СПб., 2004. 243 с.
2. Майерс Д. Социальная психология. СПб., 2000. 688 с.
3. Носова І. Є., Бірюк Л. Я. Особливості професійного педагогічного спілкування у закладах вищої освіти. Суми, 2018. 168 с.
4. Тарелкин А. И. Манипулятивное воздействие студентов на преподавателей в педагогическом общении. *Высшая школа*. 2006. № 2. С. 29–33.
5. Шейнов В. П. Психология манипулирования. Тайное управление людьми. Минск, 2010. 464 с.
6. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием [пер. с англ. : науч. ред. Я. Н. Засурский]. Москва : Мысль, 1980. 325 с.
7. Шостром Э. Анти-Карнеги, или Человек-манипулятор. Минск: ТПЦ «Полифакт», 1992. 127 с.

УДК 373.2:159.953.4

Маханькова І.В.,

студентка 21-ДО групи, факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Тігаренко С.А.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВПЛИВ РІЗНИХ ВИДІВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК ЕЙДЕТИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Вирішальна умова психічного розвитку дитини є діяльність. Вона ж виступає одним із напрямів її вивчення. Гра є найголовнішим видом діяльності дитини дошкільного віку. Вона зумовлює трансформації у її психічних процесах та психологічних особливостях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку Л. Виготського, Н. Дороніної, А. Метєніної та ін. розвиток психічних процесів більш ефективно відбувається в провідному виді діяльності. Так як, в дошкільному періоді це гра, то продуктивність запам'ятовування у ній вища, ніж в іншій діяльності дітей старшого дошкільного віку. Відтак, варто використовувати в роботі якомога більше ігор.

Пам'ять дитини дошкільного віку, як зазначає В. Мухіна є мимовільною, образною. Безперечним, є те, що дитина краще запам'ятовує ту інформацію, що

включена в діяльність і на якій була зосереджена увага, те що було цікавим, мало емоційно забарвлений характер.

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши дослідження вчених з питання ейдетики можна стверджувати, що найсприятливіші умови для розвитку ейдетичної пам'яті – особливого різновиду образної пам'яті теж відбувається у процесі ігрової діяльності. Саме тоді запам'ятовування є умовою виконання дитиною взятю на себе ролі.

Потрібно зважати на вікові, індивідуальні особливості дітей, психічний рівень розвитку, а також виховні завдання під час здійснення роботи зі старшими дошкільниками щодо розвитку ейдетичної пам'яті. Найефективнішим засобом її розвитку є ігрова діяльність. Адже ігри всебічно розвивають дітей, всі їхні психічні процеси, а отже і ейдетичну пам'ять. А вона, в свою чергу, об'єднує навколо себе всі пізнавальні процеси. Актуальним для дітей найбільш є цікавий матеріал на основі образних асоціацій та фантазії, який подається вихователем в ігровій формі.

Для розвитку ейдетичної пам'яті, під час практичної роботи доцільно використовувати малюнки-схеми. Наприклад, з допомогою їх можна складати розповіді на певну тему: про пори року, улюблену іграшку, овочі або фрукти тощо. Особливістю дидактичних ігор для розвитку ейдетичної пам'яті у старших дошкільників є використання піктограм – це схематичні малюнків, які несуть в собі спеціально визначений зміст. Піктограма в образній формі ховає в собі словесний зміст. Вона дуже добре допомагає дітям з низьким розвитком слухової пам'яті і достатнім розвитком зорової. Потрібно, щоб ці значки придумували і малювали самі діти. Розвиваючи ейдетичну пам'ять, ми сприяємо розвиткові сприймання, уяви, образного мислення, уваги тощо.

Методи ейдотехніки (метод піктограм, «оживлення», «образні гачки», ланцюговий метод та ін.) сприяють запам'ятовуванню різної інформації (впорядкованої та розрізненої) дітьми дошкільного віку. Зокрема, запам'ятовуванню казок, віршів, ряду цифр, букв, слів тощо [1].

О. Запорожець сформулював такі вимоги до проведення ігор [3, с. 63]: кількість ігор для дітей повинна бути педагогічно обґрунтована та перебувати у прямій залежності від кількості інших занять; мають бути цікаві для дітей, адже інтерес сприяє глибшому сприйняттю та точності спостереження; не варто перенасичувати увагу дітей дрібницями, адже це відвертає від основного і тому швидко настає втома. Швидкість гри залежить від того, чи знайомі діти з правилами; забезпечення активності сприймання у процесі ігрової діяльності.

Наступний науковець О. Пащенко, виділяє такі вимоги до ігор для розвитку ейдетичної пам'яті: кожна гра повинна мати вправи, ефективні для розвитку ейдетичної пам'яті; обов'язковим є захоплююче завдання, вирішення якого вимагає інтелектуального зусилля, подолання труднощів. Це в свою чергу, активізує розумову діяльність, полегшує вирішення завдання [2, с. 16].

Проаналізувавши спеціальну літературу, ми виокремили ознаки, які притаманні для розвивальних ігор ейдетичного напрямку, а саме:

1. Кожна гра – це система завдань, які вирішуються завдяки дидактичному матеріалу (картинок, тактильних карток, іграшок тощо);
2. Завдання пропонуються в різних формах: у вигляді схем, моделей, площинного зображення, інструкцій;
3. Завдання розташовуються в порядку підвищення складності, тобто від простого до складного;

4. Ігри дають змогу творчо діяти, створювати нові приклади завдань, а не обмежуються готовими зразками.

5. Ігри повинні проводитися в радісній та веселій атмосфері, вони не сумісні з примусом.

6. Важливою умовою розвивального ефекту ігор ейдетичного характеру є повторення.

7. Ігри сприяють розвитку психічних процесів (пам'яті, уяви, мислення, мовлення), сприйманню простору і часу, поліпшенню фонематичного слуху, гостроти зору тощо.

Висновки. Отже, ігрова діяльність має значний вплив на розвиток ейдетичної пам'яті у дошкільників. Важливе значення має систематичність проведення цих ігор. Вони є ефективними і не виключать нудьгу навіть у непосидючих дітей.

Список використаних джерел та літератури

1. Артихович В. В. Сходинки творчого мислення: навчально-методичний комплекс дисципліни «Ейдетика творчості» Київ: Інститут економіки та права «КРОК», 2003. 36 с.

2. Пащенко О. Асоціативне мислення. *Дошкільне виховання*. 2008. № 12. С. 16–17.

3. Психология детей дошкольного возраста: развитие познавательных процессов / Под ред. А. В. Запорожца, Д. Б. Эльконина. Москва: Просвещение, 1984. 352 с.

УДК 159.9

Пилипенко Н. М.,
практичний психолог Есманьського ЗДО «Чайка»

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Реформаційні процеси зумовили нагальність розв'язання комплексних соціально-педагогічних завдань. Найбільш актуальною на наш погляд є проблема готовності дитини до шкільного навчання, яка останнім часом стала предметом дискусій як серед науковців, так і серед широкого кола громадськості. Для цього є вагомі як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Як відомо, у зв'язку з реформою освіти, в структурі школи відбулися істотні зміни: до першого класу почали приймати дітей з шести років, впровадження в практику ідей та положень нової української школи (НУШ).

У сучасній науці не існує єдиного та чіткого поняття «готовності». Більшість вчених трактують це поняття як оволодіння вміннями, знаннями, мотивацією та іншими необхідними для оптимального рівня засвоєння шкільної програми поведінковими характеристиками [5]. Так, спостереження за дітьми 6-річного віку, виявили низку складнощів в адаптації. Не беручи до уваги достатній запас знань, умінь і навичок, дитина не завжди досягає того рівня розвитку, який дозволив би їй успішно навчатися. У науковому словнику з'явилось нове поняття, яке відбиває здатність дитини здійснити успішний перехід від дошкільного навчання до шкільного – «шкільна зрілість». Шкільна зрілість – такий стан психіки й організму дитини, коли вона за своїми інтелектуальними, емоційними, соціальними і фізичними характеристиками стає здатною відвідувати школу та навчатися у ній. Це особливий ступінь морфологічного розвитку, який здатен забезпечити комплексне

пристосування дитячого організму без шкоди для здоров'я до систематичних навчальних занять [1]. Чи можна співтавляти та ототожнювати ці поняття покаже час.

Як відомо, до школи приходять діти з різним рівнем розвитку, а тепер ще й різним рівнем підготовки до навчання. Вчителі відзначають, що першокласників, які виховувалися в сім'ї і не отримали ніякої підготовки перед школою, відрізняють надмірна рухливість, нестійка увага, відсутність елементарних навичок самообслуговування [7]. Це свідчить про те, що інформаційна модель навчання і виховання (монологічна мова, читання), яка є провідною в багатьох родин, не сприяє ані розвитку, ані знанням.

Шкільне навчання сьогодні потребує від дитини умінь працювати за зразком і самостійно, слухати і сприймати навчальний матеріал, а також організаційних навичок. Ось чому саме підготовка дитини до шкільного навчання має здійснюватися на рівні комплексного впливу на відомі аспекти формування особистості, що є ключовими у дошкільному дитинстві.

Виділення різних підходів при вирішенні проблеми готовності дітей до навчання в школі свідчить багатогранність і складність цього поняття. З її вирішенням пов'язане визначення цілей і принципів організації навчання і виховання в закладах дошкільної освіти, а також успішність наступного навчання дітей у школі. Важливим моментом є забезпечення наступності у взаємодії ЗНЗ та ЗДО.

Позиції вчених істотно розходяться у виборі ключового компоненту структури готовності. Не дивлячись на значні відмінності, автори намагаються уникнути загальної характеристики, прагнуть знайти інтегрально значущі елементи і істотні зв'язки між ними, забезпечуючи повноцінний розвиток дитини в дошкільному віці [3]. Пошук ключового компоненту є на сьогодні одним із головних моментів в контексті вирішення проблеми готовності до навчання в школі. Від його вибору істотно залежить програма підготовки до шкільного навчання і організація корекційної роботи з дітьми, що є не готовими до нього.

Слід сказати, що розвиток різних напрямів у вивченні проблеми переходу дітей від дошкільного до молодшого шкільного періоду привів до створення великого арсеналу діагностичних методик, направлених на визначення рівня готовності дітей, які йдуть у перший клас. Проте, практика показує, що озброївшись ними, шкільні психологи безуспішно намагаються спрогнозувати навчальну успішність, оскільки підсумовування показників, отриманих в результаті всестороннього обстеження, не є тим, що достовірно відображає рівень готовності дитини, не дозволяє визначити причини, які можуть викликати труднощі в навчанні [2].

Разом з тим можна зазначити, що позиції психологів єдині у розумінні значення дошкільного віку для переходу на новий віковий ступінь розвитку. Він є сензитивним періодом для формування багатьох здібностей і якостей дитини, які входять до числа необхідних передумов формування освітньої діяльності.

Таким чином, початкова освіта буде повноцінною, якщо в повній мірі враховувати та продовжувати характерні для дошкільного віку моменти: використання мотивів ігрової поведінки, цілеспрямований розвиток сенсорних процесів, що вже починають реалізовуватись та втілюватись в умовах сучасної нової української школи.

Список використаних джерел та літератури

1. Буцкіна С.В. Формування мотиваційної готовності дітей 6-7 років до навчання в школі. *Практична психологія та соціальна робота*. – 2001. –№5. – С. 16 – 19.

2. Гончарова-Чагор А. Адаптація першокласників до школи. *Психолог.* – 2006. – №11. – С.16 – 19.
3. Дронь Т. Психологічна підготовка дитини до школи. *Психолог.* 2007. №21-22. С.57 – 63.
4. Завтра в школу/ за ред. В. К. Котирло. – К.: Рад. школа, 1977. С. 5 15.
5. Коломинский Я.Л., Панько Б.А. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста. М.: Просвещение, 1988. С. 3 28.
6. Костюк Г.В. Вікова психологія. – К.: Рад. школа, 1976. – С.90 – 139
7. Подакіна О. Особливості роботи з дітьми шестирічного віку. *Психолог.* 2006. №2-3. С.3 11.
8. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова і педагогічна психологія: [навч. посібник]. К.:Каравела, 2009. 400 с.

УДК 159.9

Проскочило Ю.М.,
студентка 6М-П групи факультету педагогіки та психології
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Зінченко О. В.,
кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри
психології Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

АДИКТИВНА ПОВЕДІНКА ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Проблема адиктивної поведінки є дуже актуальною у сучасних реаліях розвитку української держави, оскільки суспільна динаміка цього явища суттєво детермінує загальні показники здоров'я нації. Очевидно, що розроблення ефективних відповідних програм профілактики й корекції цього феномену має ґрунтуватися на ретельному теоретичному аналізі результатів дослідження феномену.

Термін «адиктивна поведінка» (від англійської addiction – шкідлива звичка) було запропоновано у 1984 році В. Міллером для характеристики зловживання різними речовинами (алкоголем, тютюном, наркотиками), що змінюють психічний стан і викликають формування фізичної залежності. У вітчизняній науці, дослідження цього явища набуває міждисциплінарного характеру і здійснюється фахівцями психології, соціології, медицини, соціальної педагогіки.

Зазначимо, що адиктивна поведінка є відносно новими поняттям, тому існує низка суперечностей щодо його визначення. Зокрема, М.Барамзіна розуміє означений феномен як поведінку, що обумовлена «шкідливими звичками підлітків та юнацтва» [2]. Водночас, на думку Н.Максимової, шкідливі звички дітей і підлітків ще проявляються як стійкі структурні компоненти психіки, а навпаки, проявляються як динамічні утворення [6, с. 15]. У цьому контексті, заслуговує на увагу, визначення Т.Андреевої, як стверджує, що адиктивна поведінка – це поведінка людини, для якої властиве прагнення до відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану завдяки прийому різноманітних хімічних речовин чи постійній фіксації уваги на певних видах діяльності з метою розвитку та підтримання інтенсивних емоцій» [1, с.70]. Бачимо, що таке трактування передбачає, що

означений вид поведінки не визначається лише хімічною залежністю (інтернет-адикція, залежність від азартних і комп'ютерних ігор тощо).

Досліджуючи фактори залежної поведінки, слід підкреслити, що в її основі знаходяться природні потреби людини, оскільки схильність до залежності, в цілому, є універсальною особливістю людини. Однак, за певних обставин, певні нейтральні об'єкти перетворюються на життєво важливі для особистості, а потреба в них посилюється до неконтрольованого стану. Рівень тяжкості адиктивної поведінки може бути різноманітним: від практично нормальної поведінки до важких форм біологічної залежності, що супроводжуються вираженою соматичною та психічною патологією. У зв'язку з цим, необхідно розрізняти адиктивну поведінку і шкідливі звички, що не досягають ступеня залежності й не становлять патологічної загрози. Вибір особистістю конкретного об'єкта залежності частково визначається його специфічною дією на організм людини.

Адиктивна особистість шукає свій універсальний, але односторонній спосіб виживання – відхід від проблем. Природні адаптаційні можливості адикта порушені на психофізіологічному рівні й першою ознакою таких порушень є відчуття психологічного дискомфорту, що усувається внаслідок втечі в певну пристрасть і формування ілюзії вирішення проблеми [3].

Незважаючи на зовнішні відмінності, що властиві різним формам адиктивної поведінки, означений феномен має схожі ознаки й психологічні механізми формування:

1. Залежна поведінка людиною як імпульсивно-категоричне, непереборне відчуття, що може проявляється як втрата самоконтролю.

2. Адиктивна поведінка з'являється не раптово, а розвивається внаслідок впливу певних об'єктивних і суб'єктивних чинників

3. Залежна поведінка визначається такими стадіями: 1) наявність внутрішньої готовності; 2) посилення бажання і напруги; 3) очікування й активний пошук об'єкта адикції; 4) отримання об'єкта і досягнення специфічних переживань; 5) розслаблення; 6) фаза ремісії (відносного спокою).

У процесі реалізації адитивної поведінки посилюється механізм раціоналізації – інтелектуального виправдання (наприклад, «усі палять»). При цьому, формується так зване магічне мислення (у вигляді фантазій про власну могутність або властивості відповідної речовини) і «мислення за бажанням», внаслідок чого знижується критичність до негативних наслідків («все нормально»; «я можу себе контролювати»; «усі алкоголіки – хороші люди»). Для осіб з адиктивною поведінкою характерною є ілюзія контролю своїх поведінкових проявів. Досить часто в загальну стратегію інтегруються захисні проєкційні механізми, коли проблему пояснюють суто зовнішніми причинами: невдалим шлюбом, виробничими конфліктами, державною кризою тощо.

Найбільш типовими особливостями адитивної поведінки є: 1) знижена здатність долати труднощі й прагнення їх уникати; 2) підвищена підозрілість, недовірливість; 3) вибухи негативних емоцій; 4) часті образи на інших людей; 5) прихований комплекс неповноцінності; 6) намагання вразити інших; 7) високий рівень невмотивованої тривожності; 8) звичка говорити неправду й звинувачувати невинних; 9) нехтування нормами моралі; 10) втрата духовних орієнтирів та ін. [4 с.16].

Отже, проблема адитивної поведінки є досить актуальною в психологічній науці. Науковці розглядають залежну поведінку як результат формування й розвитку певного життєвого сценарію, що програмується ще в дитинстві [5]. Це означає, що в

соціальних педагогів, психологів і вчителів-предметників є реальна можливість запобігти виникненню, означених негативних поведінкових проявів. Перспективи подальшого вивчення проблеми вбачаємо у емпіричних дослідженнях вікових особливостей різних видів адиктивної поведінки й розробленні відповідних корекційних програм.

Список використаних джерел та літератури

1. Андреева Т. Вільний час підлітків та ризик вживання алкоголю. *Соціальна психологія*, 2011. № 2. С.70 – 79.
2. Барамзіна М. Адиктивна поведінка як соціально-психологічний феномен. *Здоров'я та фіз. Культура*, 2010. № 30. С.18
3. Девиантное поведение подростков: причины, тенденции и формы социальной защиты / под ред.Ю. Клейберга. М.; Тверь, 1998. 110 с.
4. Леонова Л. Г. Вопросы профилактики аддиктивного поведения в подростковом возрасте. Учебно-методическое пособие. Новосибирск, 1998. 94 с.
5. Личко А. Е. Типы акцентуаций характера и психопатий у подростков. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. 416 с.
6. Максимова Н.Ю. Психология адиктивной поведінки: навч. посіб. К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2002. 308 с.

УДК 159.9

Слурденко Д.О.,

старший викладач кафедри психології та педагогіки
Національної академії Національної гвардії України

ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КАР'ЄРНОГО ЗРОСТАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Систематизація чинників, що впливають на вибір кар'єрних орієнтацій і кар'єрного росту представників різних професій є однією з центральних проблем соціальної психології та психології особистості. У цьому контексті існує широке коло концепцій, починаючи від особливостей мотиваційної сфери, ознак особистості і закінчуючи такими явищами, як професійна адаптація та організаційна соціалізація [7, с. 401-426].

Тим не менше, питання взаємозв'язку між цими конструктами і кар'єрними орієнтаціями і кар'єри в цілому залишається відкритим. На сьогоднішній день визначення кар'єри ще не завершено. У деяких випадках військова кар'єра характеризується як явище тільки військово-професійної діяльності, що відображає послідовність займаних посад під час військової служби [1, с. 46]. Іншими словами, військова кар'єра є індивідуально усвідомленим ставленням і поведінкою військовослужбовця, пов'язана з його службою, досвідом і діяльністю під час його робочого життя. Кар'єра розуміється як складний соціально-психологічний феномен, виражений чергуваннями сходжень професійного та особистісного розвитку. Це може охоплювати всі сфери людського життя і мати нелінійний характер [2, с. 305-320].

Розгорнута теорія кар'єри була запропонована Д. Сю'пером [3, с. 1-19]. В якій найважливішим фактором професійного шляху людини є уявлення про його особистість – "Професійна Я-концепція", яку людина втілює в собі серією кар'єрних

рішень, часто несвідомо. Основою для цього є особиста концепція, здібності, мотиви і цінності, якими він не може поступитися при виборі кар'єри.

Розвиток військової кар'єри залежить від низки зовнішніх і внутрішніх чинників. До першого відносять соціально-економічну ситуацію, військово-професійне середовище, організаційна культура військової частини, до другого – мотивація, самооцінка, стан здоров'я [6, с. 173-183]. Звертаючись до внутрішніх чинників кар'єрного розвитку, необхідно зупинитися на понятті самоефективності як комплексу індивідуально-психологічних особливостей, що характеризують сферу сприйняття власної компетентності, результативності та особистої впливовості. Оцінка військовослужбовцями своєї ефективності визначає їх вибір сфер службової діяльності [5, с.107-127]. Люди, як правило, схильні уникати тих видів діяльності і ситуацій, де їх потенціалу недостатньо. Чим сильніша впевненість військовослужбовців в їх власній ефективності, тим більше варіантів кар'єрного зростання вони розглядають.

Загалом, існує чотири основні напрями кар'єрного будівництва:

- 1) Розвиток в рамках нинішньої посади – поглиблення в обраній сфері діяльності та консолідації статусу;
- 2) Горизонтальне пересування – перехід до нової функціональної діяльності та освоєння нових професійних навичок;
- 3) Вертикальний рух – придбання нових службових завдань, посадове підвищення;
- 4) Центральньо спрямований розвиток – рух до керівних посад військових частин та підрозділів [4, с. 465-470].

В якості фундаментального особистісного чинника, що визначає кар'єрне зростання та направленість кар'єри, виділяється самоефективності яка проявляється в здатності організовувати свою діяльність і досягати успіху в взаємодії з іншими людьми.

Список використаних джерел та літератури

1. Cattell R. B. The scientific analysis of personality. L.: Penguin, 1965.
2. Haueter J.L., Hoff Macan T., Winter J. Measurement of newcomer socialization: Construct validation of a multidimensional scale // Human Resource Devel. Quart. 2003. V. 17. Iss. 3.
3. Heath D. Adolescent and adult predictors of vocational adaptation // J. of Vocational Behav. 1976. V. 9.
4. Jones G.R. Psychological orientation and the process of organizational socialization: An interactionist perspective // Academy of Management Rev. 1983. V. 8.
5. Judge T.A. et al. Self-efficacy and work-related performance: The integral role of individual differences // J. Appl. Psychol. Jan. 2007. V. 92. Iss. 1.
6. Morrison E. W. Longitudinal study of the effects of information seeking on newcomer socialization// J. Appl. Psychol. 1993. V. 78.
7. Schein E.H. The individual, the organization and the career: A conceptual scheme // j Appl Behav. Sci. 1971. V.

Шевченко В.В.,
аспірантка Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Львіна Н.М.Ю.,
кандидат психологічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РЕТРОСПЕКТИВА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ОФІЦЕРА НГУ

Сучасні українські реалії, реформування у багатьох сферах діяльності пред'являють високі освітні і професійні вимоги до більшості спеціалістів, зокрема, і до майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Саме вони повинні на високому рівні володіти знаннями, уміннями та навичками в професійній діяльності, набувати необхідного досвіду в галузі педагогіки і психології, тобто набути оптимальну професійно-психологічну компетентність.

Метою нашої роботи є аналіз концептуальних підходів педагогів і психологів різних спрямувань до професійної компетентності та її складових.

Аналіз наукових джерел показав, що дослідники виокремлюють такі підходи: компетентнісний, діяльнісний, системний та аксіологічний. Представники *компетентнісного підходу* (Н. Бібік, О. Глузман, І. Зимня, Н. Кузьміна, В. Луговий, А. Маркова, В. Сластьонін, А. Хуторський та ін.) вважають, що професійно-психологічна компетентність – це інтегральна якість, яка надає можливість ефективно застосовувати особистісний потенціал для того, щоб якісно та на високому рівні виконувати свою професійну діяльність. У межах *діяльнісного підходу* (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.) професійно-психологічна компетентність тлумачиться як сукупність тих умінь, за допомогою яких особистість може самореалізуватися та є готовою до професійної діяльності. Прихильники *системного підходу* (О. Бондарчук, Є. Гогунов, С. Максименко, О. Казаннікова, І. Сингаївська та ін.) вважають, що треба набути знання, вміння та навички в сукупності, адже саме вони допомагають фахівцеві ефективно виконувати свою професійну діяльність. Представники аксіологічного підходу (І. Бех, М. Євтух, І. Зязюн, В. Караковський, В. Кремень та ін.) вважають, що особистісна якість є основною характеристикою професійно-психологічної компетентності і саме вона забезпечує виконання своєї професійної діяльності на високому рівні.

Дослідники пропонують розрізнити ще й такі наукові підходи [5]:

- 1) *системний*, що ґрунтується на різнобічному вивченні педагогічної системи як сукупності способів, форм, методів цілеспрямованої професійної підготовки;
- 2) *особистісно-орієнтований* – визнання майбутнього офіцера активним суб'єктом освітнього процесу, з урахуванням його індивідуальних освітніх запитів та характеристик);
- 3) *андрагогічний* – передбачає врахування освітніх потреб дорослих людей;
- 4) *контекстний* – орієнтація на контекст майбутньої або вже наявної професійної діяльності офіцера);
- 5) *технологічний* – проектування навчального процесу, виходячи із соціального замовлення, освітніх орієнтирів держави і професійної підготовки військових фахівців.

А. Маркова, співвідносячи професіоналізм із різними аспектами зрілості фахівця, розрізняє чотири види професійної компетентності [4]: спеціальну, соціальну, особистісну індивідуальну:

1) *спеціальна, або діяльнісна професійна компетентність* передбачає володіння діяльністю на високому професійному рівні і включає не тільки наявність спеціальних знань, а й уміння застосувати їх на практиці;

2) *соціальна професійна компетентність* – це володіння способами спільної професійної діяльності і співпраці, прийнятими в професійному співтоваристві прийомами професійного спілкування;

3) *особистісна професійна компетентність* характеризує володіння способами самовираження і саморозвитку, засобами протистояння професійної деформації;

4) *індивідуальна професійна компетентність* означає володіння прийомами саморегуляції, готовність до професійного зростання, протидія професійному старінню, наявність стійкої професійної мотивації.

Однією з найважливіших складових професійної компетентності А. Маркова називає здатність самостійно здобувати нові знання та вміння, а також використовувати їх у практичній діяльності.

Отже, теоретичний аналіз літератури дозволяє зазначити, що професійно-психологічна компетентність – це цілісне інтегральне утворення, що має свою структуру, обумовлене, з одного боку, специфікою професійної діяльності, а з іншого, – з різними аспектами зрілості фахівця.

Список використаних джерел та літератури

1. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Высшее образование сегодня*. 2003. № 5. С. 34–42.

2. Коврат Л. В. Особливості розвитку професійно-психологічних компетенцій майбутніх економістів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07.–Київ : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 255 с.

3. Максименко С. Д. Лідерство як функція професійної психологічної компетентності особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 24. С. 7–16.

4. Маркова А. К. Психология профессионализма. М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 312 с.

5. Образцов П. И. Формирование профессиональной компетентности военных специалистов в условиях дистанционного. URL :: www.vfmgiu.ru/nauch/page257/index.html – 115к.

СЕКЦІЯ 9. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 82.0.09

Алупой А. А.,

студентка 42-А групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Гричаник Н.І.,

асистент кафедри української мови, літератури та
методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ПРИТЧОВИЙ ХАРАКТЕР ТА АФОРИСТИЧНІСТЬ ТВОРЧОСТІ ПАУЛО КОЕЛЬО (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ «АЛХІМІК»)

Пауло Коельо – один із найпопулярніших письменників сучасності, відомий громадський діяч, кавалер державних нагород Іспанії, Франції, Німеччини, надзвичайно різнобічна особистість. Його художні твори («Одинадцять хвилин», «Вероніка вирішує померти», «Заір», «П'ята гора», «Диявол і сеньйорита Прим») стали бестселерами зарубіжної літератури.

Повість «Алхімік» – знаковий твір у творчій спадщині митця, що ввійшов до десятки найпопулярніших зарубіжних книг. Прозаїк створив цей епічний шедевр після паломництва до Сантьяго де Компостелу. Пройшовши 80 кілометрів по легендарній стежці паломників, автор здобув неоціненний досвід, збагатив свої знання, розширив кругозір, знайшов відповіді на ряд філософських питань. Наслідком такої подорожі стала повість «Алхімік», працюючи над якою, автор зазначав: «Коли я писав «Алхіміка», я намагався зрозуміти сенс життя... У цій книжці я хотів розділити з моїми читачами питання, які не мають відповіді, і перетворюють життя на велику пригоду»[4, с. 47]. Таким чином, він обґрунтував мету твору – донести до читача свої гуманістичні та філософські уявлення.

За жанром – це повість-притча, повчальна алегорична оповідь про філософію буття, в якій автор використав елементи пригодницького роману, оповідання, мемуарів, філософського трактату, біблійних текстів, нарису та міфу. Назва твору – символічна, адже алхімія – це середньовічна містична філософська наука, спрямована на пошуки «філософського каменя», за допомогою якого можна було б перетворити прості метали на золото, срібло та лікувати різні хвороби. За задумом П. Коельо, цінність життя – не в матеріальному забезпеченні, а в можливості збагнути Душу Світу, знайти свої духовні «скарби», бути корисним іншим, зрозуміти сенс свого існування.

Виразником філософських ідей автора у творі став юний вівчар Сантьяго, ім'я якого письменник запозичив з повісті Е.Хемінгуея «Старий і море». З ранніх років хлопець мав потяг до знань, пізнання чогось невідомого, мріяв подорожувати. За три старовинні золоті монети він купив собі отару овець, став їхнім пастухом і розпочав мандрівне життя, сподіваючись дізнатися більше про інші землі та людей, які живуть на них. За час тривалої подорожі герой набув життєвого досвіду, знайшов справжнє кохання, отримав знання про світобудову, пізнав Всесвітню Мову, тобто став Алхіміком. У цьому йому допомогло нестримне бажання, адже, як говорив сам митець словами Мельхіседека, «...коли ти чого-небудь забажаєш дуже сильно, то весь Всесвіт допомагає тобі досягнути цього»[1, с. 98]. Повість-притча насичена

афористичними висловами, філософськими роздумами, в яких розкрита життєва філософія самого автора: «Зло не в тому, що входить до вуст людини, а в тому, що виходить з них» [1, с.101], «Є тільки один шлях осягнення свого призначення на Землі - діяти»[1, с.108], «Де серце – там і скарби»[1, с.71] тощо.

Таким чином, повістю «Алхімік» письменник довів, що кожна людина має свій шлях у житті, проте не всім вистачає мудрості ним пройти: «Серце допомагає тільки тій людині, яка йде за своєю Долею».

Список використаних джерел та літератури

1. Козьло П. Алхімік. Перевод с португальського. – К.: «София», 2005. – 208с.

2. Новікова І. Не зрійкайся своєї мрії. Матеріали до вивчення роману-пошуку Пауло Коельо «Алхімік». 11 клас / І.Новікова // Зарубіжна література в школах України. – 2006. – №15 – 16 (463 – 464). – С.33 – 35.

4. Штанько Л. Розкодовуючи мову символів (Урок за романом «Алхімік» П.Коельо за технологією «слідом за автором») / Л.Штанько // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – №5. – С.44 – 48.

УДК 821.161.2-2.09

Бараненко А. А.,

студент I курсу магістратури факультету
філології та історії Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Клейменова Т. В.,

кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри української мови, літератури
та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ПРОБЛЕМАТИКА ПОВІСТІ-ПОЕМИ «ПОЗА МЕЖАМИ БОЛЮ» О. ТУРЯНСЬКОГО

Антивоєнна повість-поема «Поza межами болю» О. Турянського – це твір, який «...дістав безліч позитивних відгуків одразу після його публікації, але згодом був забутий, бо не надто вписувався в соцреалістичний канон» [1, с. 56].

Дослідженню повісті-поєми О. Турянського присвятили наукові розвідки Р. Плен, С. Пінчук, Р. Федорів, З. Гузар, М. Ільницький, А. Печарський, Н. Мафтин, Л. Лебедівна, М. Нестелев та ін., які визначили її жанрово-стильові особливості, художньо-образну систему, специфіку розкриття воєнної теми. Водночас питання ідейно-тематичної своєрідності твору потребує ґрунтовнішого розкриття.

Мета роботи – визначити проблематику повісті-поєми «Поza межами болю» О. Турянського.

В основу цього твору покладено реальну історію, епізод із життя самого автора, коли він, воюючи на боці австрійської армії за часів Першої світової війни, потрапив у полон до сербських військових. Пережиті О. Турянським події постають перед читачем моторошними картинами, які передають безглуздість війни, що позбавляє людину найвищої цінності – життя.

У коло проблем повісті-поєми входять такі питання, як: війна й політичні амбіції влади, війна й людське життя, полон і відчуття свободи, людяність і здичавіння людини в екстремальних умовах, влада грошей та їх знецінення на межі

життя і смерті, вірність і зрада в подружньому житті, усвідомлення і збереження духовних та моральних цінностей за війни та ін. Розглянемо ці проблеми докладніше.

Митець не описав картини боїв, адже його герої тікають від війни. Він розкрив вплив влади з її амбіціями й інтересами на виникнення протиріч у суспільстві, конфлікту між країнами, які часто переростають у збройні протистояння, від чого страждають ні в чому не винні люди. Словами персонажа Добровського О. Турянський передає своє ставлення до війни та її винуватців: «Хай би боги, царі і всі можновладці, що кинули людство в прірву світової війни, перейшли оце пекло мук, у якому люди караються! Хай би вони самі відчули й пізнали бездонну глибину людського страждання» [2, с. 62].

З означеною проблемою пов'язана наступна – війна й людське життя. Автор не з чуток знав, який вплив має війна на людину. «Навіщо ми, люди, вбивали людей?» [1, с. 94], – запитує один із персонажів. У цих словах – засудження війни й військових злочинців, які її розв'язали, не замислюючись над безглуздістю знищення безлічі людських життів.

У творі шлях відступу сербів через албанські гори разом із військовополоненими названо «дорогою смерті». Така асоціація дозволяє в повній мірі уявити, що довелося пережити людям у полоні.

Проблема здичавіння та людяності в екстремальних умовах розкривається О. Турянським в описі фізичних і душевних тортур, через які знесилені й пригнічені люди задля нетривалого покращення свого становища ледь не стали вбивцями слабшого за інших товариша. Семеро військовополонених-утікачів, які опинилися в засніжених горах і помирають один за одним від голоду і холоду, – люди різних національностей, але в них виявилось спільне не лише горе, а й любов, товариські взаємини, взаємодопомога. Здавалось би, війна призвела до втрати людського в людині: «Військове пекло все обернуло в руїну... Людина стала звірем людини!» [1, с. 110]. Однак персонажі О. Турянського зберегли духовні цінності, не втратили моральності в екстремальних умовах. Епізодом, у якому Сабо рве банкноти, які здобув на війні нечесним шляхом, автор, на нашу думку, наголосив, що на межі життя і смерті уже не мають значення матеріальні цінності.

Проблема невірності в подружньому житті за війни розкривається на прикладі трагедії поляка Пшилуського, якого зрадила дружина, і це, зрештою, позбавило його життєвих сил. В останні хвилини він думає лише про дітей, які стали свідками ганебної поведінки матері.

О. Турянський розглядає також складні філософські питання. Думками своїх персонажів він розмірковує про добро і зло у світі. Актуальними є роздуми Добровського про смерть на війні та життя у світі людської обмеженості й зухвалості: «Тяжко конати серед грому гранат, серед голоду й холоду, а ще тяжче жити серед нікчемності й хамства сучасних людей» [2, с. 81].

Отже, О. Турянський у повісті-поемі «Поza межами болю» порушив актуальні політичні, соціальні, морально-етичні питання, зробив філософське узагальнення проблем війни і миру, життя і смерті, сім'ї та особистості, засудив абсурдне кровопролиття.

Список використаних джерел та літератури

1. Нестелеєв М. Поza межами й у межах: Осип Турянський і його найвідоміший твір / М. Нестелеєв // Дивослово. – 2012. – № 11. – С. 50–56.
2. Турянський О. В. Поza межами болю: Повість-поема; Син землі: Роман; Оповідання / Вступ. слово Р. Федоріва; упоряд., передм. та підготовка текстів С. П. Пінчука. – К. : Дніпро, 1989. – 335 с.

Ворушило С. Д.,
студентка 61 – У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Гоголь Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ТЕМА ВІЙНИ У ТВОРАХ ЄВГЕНА ГУЦАЛА ДЛЯ ДІТЕЙ

Творчість одного з чільних представників українського прозового шістдесятництва Євгена Гуцала до наших днів залишається однією з найменш досліджених сторінок історії української літератури другої половини ХХ століття. Творчий доробок Є. Гуцала (від його ранніх новел до актуальної публіцистики, зібраної в цикл «Ментальність орди») привертає увагу багатьох літературознавців, про що свідчать насамперед праці Г. Гримич, І. Дзюби, В. Дончика, М. Жулинського, Н. Зборовської, Л. Новиченка, В. Плюща, М. Стрельбицького та ін. «Прозу серця» Є. Гуцала науково виважено й тонко вивчає В. Дончик, який наголошує на лірико-психологічній манері письма автора.

Є. Гуцало – автор низки творів, написаних для дітей та дорослих, головними героями яких виступають діти. Проте, на нашу думку, письменника не варто відносити до класичних представників дитячої літератури, оскільки навіть у творах, на перший погляд, розрахованих на дитяче сприйняття, він порушує глобальні, філософські проблеми буття. Особливої актуальності у ХХІ ст. в умовах Російської агресії на Сході нашої країни набуває зображена у творах письменника тема війни, життя дітей у часи воєнного лихоліття.

Метою дослідження є відображення особливостей розкриття воєнної тематики у творах Є. Гуцала для дітей.

Євген Пилипович – видатний письменник-шістдесятник, який ніколи не заперечував автобіографічного характеру власних творів. Особисто пережиті митцем у дитинстві події Другої світової війни та повоєнні страждання лягли в основу багатьох творів письменника. Тож, визначальним фактором становлення Є. Гуцала як майбутнього письменника є дитячі роки – перша своєрідна школа життя.

У повісті «Подорожні» Є. Гуцала натуралістичною деталлю є дитячий черевичок у бадді з колодязною водою, який помітив Юрко, і його аж занудило від несподіваної здогадки. Письменник за допомогою таких психологічних засобів, як відтворення інтонацій голосу, жестів, манери говорити передає душевний стан Юрка, спричинений цією знахідкою: це і здавлений голос, короткі обірвані фрази, затамований подих – хлопець обома руками хапається за груди, наче не може дихати («... Не треба... не треба... – здавленим голосом просив хлопець, хапаючись обома руками за груди. – Не чіпай...» [1, с. 43]).

У автобіографічній новелі «Сльози землі» герой, незважаючи на «жорстокі поля, заміновані, переповнені розгубленими набоями, зброєю, поля, де повсюдно можна натрапити на білий людський череп», переживши голод, тяжку працю, не втратив природного оптимізму, доброти, любові до життя й доброзичливого

ставлення до людей. І вже дорослий, своїм внутрішнім зором він бачить барвінок, на якому тремтять краплі роси – «сльози землі» [2, с. 5].

У повісті «Окупаційні фрески» дитина не втрачає віру в те, що її батьки повернуться з війни («пекельного вогню»), а свою бабу Ликеру малює асоціює з Божою Матір'ю, яка оберігає його: «*Багато куль, випущених невідомим воїнством, летить у Божу Матір і в якусь інше воїнство, що видіє за нею, та Божа Мати відслоняє та відгортає ті смертельні кулі всемогутнім порухом руки*» [3].

Отже, на формування світогляду, естетичних засад митця вплинуло багато особистісних факторів та дух епохи з її глобальними конфліктами: понівечені війною дитячі роки, оточення рідних, закладена в дитинстві любов як одна з можливостей бачення прекрасного в житті, художній досвід класиків (М. Коцюбинський, М. Рильський, М. Стельмах) та усна народна творчість. Одним із провідних мотивів у творчості письменника є зображення лихоліття війни, яке пройшло крізь чутливі, чисті дитячі душі, але не знищила найменшу надію на щасливе життя.

Список використаних джерел та літератури

1. Громик Л. Засоби психологізації у повістях Євгена Гуцала / Лариса Громик // Література. Фольклор. Проблеми поетики : зб. наук. праць. – К. : Твім інтер, 2007. – Вип. 28. – Ч. 2. – С. 43.
2. Гуцало Є. Співуча колиска з верболозу. Окупаційні фрески : для ст. шк. віку / Євген Гуцало. – Київ : Веселка, 1991. – 284. с. 5.
3. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. (у трьох книгах). Книга третя / упорядники В. Яременко, Є. Федоренко Видавництво «Рось», К.: 1994.

УДК 82

Ганжа А. П.,

магістрант факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Мілютіна О. К.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
іноземних мов та методики викладання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРУМ ЯК ЖАНР ВІРТУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сучасний етап розвитку світової цивілізації характеризується переходом від індустріального суспільства до інформаційно-комунікативного, що зумовлено інформаційною революцією та розвитком інформаційних технологій, які сьогодні використовуються в усіх сферах людської діяльності і спричинили появу нового виду комунікації – віртуальної, яка відбувається всередині віртуального простору і завдяки якій цей простір сприймається як реальність. Комунікативна взаємодія суб'єктів здійснюється за допомогою комп'ютера, внаслідок чого створюється особлива модель реальності, яка характеризується ефектом присутності людини в ній та дозволяє взаємодіяти з уявними й реальними об'єктами. Інакше кажучи, це – опосередковане комп'ютером спілкування двох або більше осіб, що характеризується невидимістю комунікантів, писемною формою повідомлень, що надсилаються,

можливістю негайного зворотнього зв'язку та електронним каналом передачі інформації [1].

Одним із жанрів віртуальної комунікації є форум. Терміном форум позначають жанр електронної комунікації, представлений на спеціально організованому Інтернет-сайті і призначений для організації спілкування відвідувачів цього сайту шляхом обміну повідомленнями, що мають ознаки креолізованого тексту, з класифікацією за окремими темами для подальшого прочитання і можливістю спілкування не в режимі реального часу [2]. Форум вважають нетрадиційною формою спілкування, яка існує тільки в Інтернеті.

Структура форуму представляє собою значну кількість веб-сторінок, об'єднаних певною темою, яка представлена на головній сторінці форуму. Основними складовими форумів є розділ FAQ, гіпертекст, розділ, тема та коментар. Форуми поділяють на тематичні й нетематичні; з динамічним списком тем та з постійним списком тем; відкриті, закриті й змішані; офіційні та неофіційні. Для участі у форумах необхідно попередньо зареєструватися, дотримуючись правил реєстрації та спілкування.

Теми складаються з дописів учасників форуму. Допис – це написана газетна чи журнальна стаття, повідомлення про конкретний факт, подію чи явище, які можуть зацікавити інших [3]. Учасники форуму, зазвичай, мають можливість редагувати свої повідомлення, додавати нові теми чи дописи в обраній темі, які зможуть читати інші комуніканти, редагувати дані власного профілю, в якому вказується додаткова інформація. Теми й відповіді зберігаються на форумі довгостроково, обговорення однієї теми може тривати кілька років. Для зручності учасників електронної комунікації усі теми форуму часто поділяються за семантичною ознакою на підмножини [4, с. 275-284]. За роботою форумів стежать адміністратори й модератори.

Головною метою форуму є обмін інформацією, а його особливість полягає у відсутності обмежень на контингент учасників та часові рамки для обговорення теми (спілкування продовжується до тих пір, поки тема цікавить співрозмовників). Не існує обмежень і на вживання певних мовних засобів.

На думку дослідників, форуми мають значні переваги перед живим спілкуванням, оскільки у комунікантів немає необхідності здійснювати переїзди до місця проведення форуму, за участі у форумі відбувається колосальна економія часу, сил і грошей, є можливість брати участь відразу в декількох форумах, відсутність фізичного контакту з опонентами виключає можливість застосування фізичної сили в спірних ситуаціях, період проведення форуму не має жорстких часових рамок [5].

У той же час є й певні недоліки віртуального спілкування, а саме: необхідність мати комп'ютер, наявність виходу в Інтернет, електронної поштової скриньки, реєстрації на форумі, а також елементарних знань з використання програмного забезпечення ПЕОМ, неможливість візуально уявити співрозмовника, якщо він/вона не бажає виставити своє фото [5].

Отже, на сучасному етапі розвитку електронних комунікацій форум є одним із найпопулярніших способів комунікації у глобальній мережі, що підтверджує необхідність його детального лінгвістичного дослідження.

Список використаних джерел та літератури

1. Горощко Е. И. Гендерные аспекты коммуникаций на примере образовательных практик Интернета. – Режим доступу: http://grouper.ieee.org/groups/ifets/russian/depository/v11_i2/html/6.htm.

2. Соціальні мережі. Що таке Інтернет-форум? – Режим доступу: <http://www.socialnetwork.com.ua/2012/04/scho-take-internet-forum/>.

3. Літературне місто. Он-лайн бібліотека української літератури. Освітній он-лайн ресурс. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=23009>.

4. Пелецишин А. М. Оптимізація форумів та інших форм спільнот користувачів WWW. Інформаційні системи та мережі // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2004. – № 519. – С. 275-284.

5. Етика сетевого общения. – Режим доступу: http://xn----7sbbfb7a7aej.xn--lai/informatika_10/informatika_materialy_zanytii_10_34.html.

УДК 81'38:27-31

Гребенюк А. А.,
студентка 61-2У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Каліш В. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ЛЕКСИКИ У СУЧАСНОМУ ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ

Аналіз функціонально-стилістичних засобів релігійної лексики в поетичному дискурсі уповажнює на висновки, що поети у своїх творах мистецтва послуговуються багатим і різноманітним арсеналом стилістичних засобів. Так, номінативні одиниці, якими позначають поняття релігійної спрямованості, вживають за для утвердження колориту експресивності, інтелектуалізму з тонким ліризмом та оригінальним філософським осмисленням буття. Досить часто такі лексеми набувають додаткової семантики. Крім того, лексика релігійного (конфесійного) стилю нерідко входить до складу різноманітних стилістичних тропів та фігур мовлення, передаючи в метафоричних, символічних чи інших образах зміст людського життя чи смерті, моральні засади віросповідання, взаємини між людьми тощо.

Релігійну лексику в сучасному українському поетичному мовленні досліджували Н. Бойко, Л. Бондаренко, І. Грималовський, К. Гриньків, Н. Журавльова, Д. Загула, Н. Каторо, Ю. Стежка та ін.

Мета нашої розвідки–дослідити функціонально-стилістичні особливості релігійної лексики в сучасному поетичному мовленні (Л. Костенко, І. Жиленко, С. Сапеляка, В. Вовк, С. Жадана, В. Стуса).

Значну роль серед стилістичних засобів у творчості аналізованих поетів становлять **символи**, оскільки вся Біблія – це світсимволів. У поетичному дискурсі аналізованих письменників онім *Іуда* є символом зрадника, зла, несправедливості, нещирості, *Ісус* – спасителя, *Ірод* – тирана, *Мойсей* – заступника, провідиря, *Мати Божа* – заступниці, *Петро* – міцності віри, *Кайн* – убивці, *Ноїв ковчег* – спасіння, *Соломон* – мудрості, *Голіаф* – великої сили тощо. Ці ж значення фіксуються й у досліджуваній поезії. Для прикладу: «А коли в плачах перебував, коли у зітханні і ранах млів і голосом, коли стограв, то **Кайном** не був, а в Треносіпребував...»

[4, с. 12].

По-різному письменники сприймають і Бога. Наприклад, у поезіях Сергія Жадана образ Бога символізує світ, світобудову («*Крапледоц – терпка сукровиця З Господнього тіла*», «*Волога і різка, мов контури дерев, в повітрі застряє Господня арматура*»), а розі'яття Христа символізує «віднайдення Христа в собі» свідчить про формування внутрішнього стрижня героя: «*І гнучкий, мов хребет, В тобі проростає Христос*» [2, с. 29].

Для творчості досліджуваних письменників характерна релігійна інтертекстуальність (зокрема цитування, алюзія, трансформовані фраземи): «але насправді / **«На початку Бог / створив небо та землю»** (1М. 1.1 – О. Т.) / і нас ще не було / і Дня ще не було» [5, с. 14]; «**Ті тридцять срібних** теж були грошима» [0]; «Зчерствіли люди от всіляких лих. / Неволя давня душі роздвоїла / **«Розширю страх мій на землі живих»**, – / як сказано в пророка Даниїла» [0].

Важливим засобом синонімічних заміन у структур і художнього тексту є **перифрази**. За допомогою перифрастичних зворотів передається ставлення автора до того, про кого він говорить. Спостереження доводять, щонайбільше перифраз у молитвах. У поетичних творах В. Вовк трапляються перифрази, запозичені з текстів Святого Письма або релігійних пісень: «Я хочу молитись **Тому, хто загорнений у сонце**»; «**Назарета любий квіте**, Що проміння розсіває! Довкола світ співає: Будь між нами, світу світе» [1].

Трапляються у досліджуваних текстах й випадки **антитез**, які в системівразовихзасобіввиконуютьважливіфункціїзівставленняабопротиставлення, а іноді поєднують їх. Слова з протилежними значеннями є надзвичайно виразним стилістичним засобом. Наприклад, у поезіях Віри Вовк протиставляються слова **Бог – небо – світило** (сонце, зорі), у поезіях «Весняне дійство», «Велика П'ятниця» спостерігаємо метафоризовану антитезу **Бог / небо – людина / земля**: «Бог святий у небі Бачить наше горе на землі» [1].

Для поетичного мовлення характерне також уживання **оксиморону**, або риторичної фігури, що є сполученням двох несполучуваних понять, які б мали виключати одне одне [6]:«**Гріх святості**» [1];«Сірказузи, Етна, Таорміна, / **Подаруйте вічність хоч на мить!**» [3].

Антитези вичерпно розкривають зміст різноманітних понять, допомагають розмежовувати якості, почуття, дії, стани, утверджують діалектику життя, що є постійною боротьбою протилежностей, а також виконують свою головну роль – витворюють яскраві контрастні картини.

За допомогою антитез і оксиморонів парадоксальні висловлення зумовлюють виникнення у читача ефекту **дифузії**, тобто нечіткого вираження смислу, деформації усталених когнітивних процесів.

Отже, мовний простір В. Стуса, Л. Костенко, С. Жадана, С. Сапеляк, В. Вовк, І. Жиленко багатий на біблійні оніми як Старого, так і Нового Завіту. У більшості випадків у поетичному дискурсі письменників релігійними (здебільшого біблійними) зберігають зв'язок із денотатом, водночас можуть бути як позитивно, так і негативно конотованими.

Список використаних джерел та літератури

1. Вовк Віра. Поезії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maysterni.com/user.php?id=219&t=1>
2. Жадан С. Капітал. Харків, 2009. 797 с.
3. Костенко Л. Поезії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e->

reading.club/book.php?book

4. Сапеляк С. Є. Тривалийрванийзойк: поезії. – Київ, 1991. 190 с.

5. Сапеляк С. Кричі часу: поезії. Харків, 2011. 112 с.

6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. – 716 с.

УДК 821.161.2.09

Гриценко О. О.,

магістрантка 61-У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Клейменова Т. В.,

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри
української мови, літератури та методики навчання

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА У ПОВІСТІ «ЦАРІВНА» ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Несхожість у поведінці чоловіків та жінок викликала особливий інтерес учених щодо їхньої природи. Це визначило виникнення категорії «гендер» спочатку в суспільних науках, а згодом і в гуманітарних для розмежування біологічної статі людини (sex) та статі соціокультурної (gender).

Виникненням поняття «гендер» була зумовлена поява та розвиток гендерних досліджень, предметом яких виступає взаємодія статей у плані реконструкції історичної еволюції різних форм їх взаємодоповнення.

До останнього часу постерігається значний інтерес науковців до питання гендерної проблематики. Вона стала об'єктом вивчення багатьох літературознавців – В. Агєвої, Т. Гундорової, Н. Зборовської, С. Павличко, І. Приймак, С. Філоненко, С. Яковенка та ін.

Художні твори, у яких розкрито теми міжособистісного спілкування чоловіка й жінки, проблеми соціальної нерівності статей, користуються особливою популярністю серед читачів.

Нас зацікавила саме українська жіноча проза кінця XIX – початку XX ст., у якій зображено заміну гендерних ролей. У цей період у творах письменниць (О. Кобилянської, Лесі Українки, Є. Ярошинської, Уляни Кравченко, Марії Колцуняк, Л. Яновської та ін.) жінка постає сильною, незалежною, самостійною особистістю, а чоловік часто зображується розгубленим, безвольним, ненадійним. Через це жінка бере на себе відповідальність приймати рішення та стає лідером у їх тандемі.

Ця проблема зокрема наявна у прозі О. Кобилянської. Центральний конфлікт її творчості – зіткнення жіночої сили й чоловічої слабкості. Героїні письменниці – сильні морально, психологічно, інтелектуально, самовіддані в коханні, тоді як персонажі-чоловіки – слабовольні, нестійкі в переконаннях і почуттях (Василь Орядин із повісті «Царівна», коханий Софії з «Valse melancholique» та ін.).

«Аналізуючи жінку як суб'єкт у межах патріархальної культури, Кобилянська, символічно кажучи, прийшла до нового трактування її (жінки) гендерної,

національно-етнічної і мовної ідентичності, що традиційно вважалася наслідувальною щодо природи і вірною щодо традиції» [1, с. 9].

У своїх творах вона показує новий тип жінки – інтелігентної, незалежної, розумної, креативної та сповненої гідності («Людина», «Царівна», «Через кладку», «Valse melancolique»). Героїні творів О. Кобилянської як неоромантичні постаті протистоять буденщині, прагнуть до чітко визначеної мети в житті, руйнуючи тим самим гендерні стереотипи (традиційні жіночі ролі, види діяльності, поведінкові якості).

Найяскравіше гендерний аспект, на нашу думку, представлено у повісті «Царівна». Авторка створила образ жінки-інтелігентки, яка стала на шлях боротьби з метою захисту особистої свободи.

Головна героїня твору – Наталка Веркович – живе за неоромантичним покликанням «бути самій собі цілпо». Дівчина не погоджується з твердженням, що «мужчина – то «все», а жінка – то «нічо» [3, с. 31], вірить у своє високе призначення і тому змушена розірвати стосунки з оточенням, яке не сприймає її погляди й ідеали. Героїні твору не імпонує міщанська мораль, яка сковує людську особистість. Наталка Веркович – *alter ego* авторки. Вона шукає в житті красу та щастя, прагне бути корисною в цьому світі, переймається питаннями гендерної рівності, самореалізації жінки в суспільстві: «... Чи не можна бути чієюсь жінкою і любити, попри чоловіка, і працю або яку-небудь штуку: малярство, музику, літературу, – одним словом, любити світ божий в цілій його величі, з різnorodними його чудесними об'явами?» [3, с. 184].

Сама О. Кобилянська так писала про головну героїню повісті «Царівна»: «Наталка є новітній тип, впроваджений в салон руської літератури, де її жіноцтво сидить в парадних строях, з старосвітськими ідеями і зітхає до «місяченька». Вона думає вже над собою і другими... і видить, що праця надає чоловікові смисл в житті... Праця умислова» [2, с. 330].

Героїня О. Кобилянської досягає мети, знаходить своє місце в житті. У боротьбі з оточенням, буденщиною і, найголовніше, – із самою собою, Наталка виходить переможницею. Вона знаходить жіноче щастя, за підтримки коханої людини займається літературною працею.

Таким чином, у повісті «Царівна» О. Кобилянська порушила проблеми гендерної рівності, руйнування гендерних стереотипів, вивела образ жінки, яка прагне до особистої свободи, власної життєвої мети. Образ головної героїні став узагальненням жіночого світобачення О. Кобилянської.

Список використаних джерел та літератури

1. Кікінеджи О. Паритетна демократія: гендер у освітній парадигми вищої школи: досвід та перспективи. URL: <http://gender.at.ua./publ/2-1-0-144> (дата звернення: 10.11.18).
2. Кобилянська О. Твори: В 5 т. Київ: Держлітвидав УРСР, 1962-1963. Т. 5. 1963. 768 с.
3. Кобилянська О. Ю. Твори: В 2-х т. Т. 1 / упоряд., передм. і приміт. Ф. П. Погребенника. Київ: Дніпро, 1983. 495 с.

Долинська Ю. О.,
студентка 43-У групи факультету філології
та історії Глухівського національного
педагогічного університету ім. О. Довженка
Науковий керівник: Гричаник Н.І.,
асистент кафедри української мови, літератури
та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету ім. О. Довженка

РОМАН ДЖ.ФАУЛЗА «МАГ» («ВОЛХВ») – ЗРАЗОК ПОСТМОДЕРНОЇ ПРОЗИ

Джон Фаулз – відомий англійський прозаїк, неперевершений письменник-постмодерніст, який наслідував класичні зразки реалістичного мистецтва, знакова постать в європейській літературі ХХ – ХХІ століть. Найвідоміші романи митця «Жінка французького лейтенанта», «Колекціонер», «Мантиса» вирізнялися розмаїттям та актуальністю тем, своєрідністю і нетиповістю образів, багатством прийомів художнього відображення дійсності, складністю внутрішнього світу героїв, розкриттям проблеми формування самосвідомості як необхідної умови для досягнення свободи.

Роман «Маг» («Волхв») – особливий витвір у художньому доробку митця, він зробив ім'я автора популярним та закріпив за ним позицію найкращого майстра художнього слова у Великобританії. Поштовхом до його створення став успіх роману «Колекціонер» та серйозне захоплення письменника творчістю Г.Джеймса.

У передмові до другого видання твору Дж. Фаулз розкрив власне розуміння ідейного задуму роману: «А насправді одна з докорінних вад книги – спроба приховати рухливий стан розуму, в якому вона писалась»[3, с. 24]. У процесі роботи над його створенням автор передбачив складну, завуальовану гру з читачем, тому й поєднав у прозі жанрові та стильові домінанти низки романних форм (роман-виховання, роман-притча, філософський роман). Такий авторський підхід сприяв появі універсального жанру – експериментального роману, в якому прозаїк торкнувся проблем реального і фантастичного, духовного та матеріального, життя і смерті, взаємозв'язку особистості і мистецтва. Основна тема твору – зображення процесу пошуку особистістю свого місця у світі та суспільстві, серед рідних і близьких людей.

Події відбувалися на одному із віддалених та пустельних грецьких островів, куди, втікаючи від життєвих негараздів, приїхав вчителювати дивний Ніколас Ерфе. Автор сконцентрував увагу на долі героя, який, потрапивши під владу фантастичної ігрової ситуації, намагався пізнати власне «я», розібратися в собі, знайти відповіді на незрозумілі питання. У цьому йому допоміг Кончіс – таємничий герой, який вважав себе «дуже багатою людиною» і тим, «хто бачить духів». Саме завдяки йому герой втратив відчуття реальності, заплутався, не міг зорієнтуватися. Натомість Джон Фаулз, характеризуючи героя, розкрив одну із постмодерних ознак творчості – діалектику протистояння у замкненій системі, яка розкривається за допомогою категорій «містичного», «прихованого», «магічного», «замкнутого».

Ніколас – постмодерна дивна особистість, він аналізував усе, що з ним відбувалося, робив конструктивні висновки про людське життя взагалі, це метагерой, позбавлений впливу системи, який учився інтерпретувати по-своєму все те, що

траплялося в його житті. Тому, дотримуючись постмодерністських літературних традицій, Дж. Фаулз і показав навколишній світ ілюзорним та непізнаним.

Отже, роман Дж. Фаулза «Маг» («Волхв») – утілення постмодерністських традицій світової літератури, вияв новаторського світобачення митця, алюзія раніше створених класичних зразків літератури.

Список використаних джерел та літератури

1. Кабкова О. Істинність магічного простору мистецтва (за романом Дж. Фаулза «Маг») / О.Кабкова // Всесвіт. – 2002. – № 11 – 12. – С. 133 – 134.

2. Кисленко О. Міфологічний простір постмодерністського роману: «Маг» Джона Фаулза у контексті традицій / О.Кисленко // Всесвіт. – 2003. – № 5 – 6. – С. 146 – 148.

3. Козюра В. Ідейні та образно-стильові засоби постмодерністського роману: на прикладі творчості Джона Фаулза / В.Козюра // Зарубіжна література в школах України. – 2004. – № 4. – С. 23 – 26.

УДК 81'38:27-31

Іванців О. В.,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНА ПАРАДИГМА СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

У межах загальної антропоцентричної спрямованості сучасного гуманітарного знання бурхливого розвитку набули дослідження, у яких людський фактор посідає центральне місце. Особливу увагу звертають на проблеми виявлення закономірностей функціонування мови як одного з проявів діяльності людини, чинника регуляції соціальної поведінки, аналізу стратегічної організації комунікації для реалізації людських потреб, аналіз функцій мови на тлі взаємовідносин між мовою й суспільством.

Розвиток мовознавства сьогодення характеризується появою нової когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістичного знання. Це зумовлено зростанням інтересу дослідників до когнітивних основ процесу засвоєння людиною навколишнього матеріального світу, процесів обробки й передачі інформації з метою впливу на свідомість індивіда, особливостей перетворення інформаційних потоків у складне багатопланове явище – дискурс.

Мова як поліфункціональна знакова система виконує дві основні функції – когнітивну (гносеологічну) й комунікативну (функціональну, прагматичну), що й обумовлює два головні підходи до розгляду явища “мова” [3, с. 10]. Кожен з цих підходів характеризується власною теоретико-методологічною базою та апаратом для дослідження мовного матеріалу. Опис мовного явища з когнітивної перспективи полягає у визначенні його ролі в процесах пізнання світу, в актах сприйняття й осмислення реальності. Вивчення мовного явища з комунікативного погляду передбачає аналіз особливостей його використання в процесі спілкування людей при вербалізації їхніх намірів [2, с. 519].

Когнітивно-дискурсивна парадигма лінгвістичного знання характеризується інтегративним характером, оскільки вона є синтезом двох фундаментальних напрямів

сучасних лінгвістичних досліджень – когнітивної лінгвістики та дискурсивного аналізу. Хоча термін когнітивний знаходиться в назві наукової парадигми на першому місці, співвідношення когнітивного пласту з дискурсивним можна описати як частину і ціле, оскільки когнітивний план комунікації є однією з характеристик і компонентів дискурсу [1, с. 7].

Інтеграційною основою синтезу цих двох провідних напрямів лінгвістики є людський фактор. Зосередження уваги на людині з її системою знань, уявлень, переконань і цінностей дає змогу розглядати мову як когнітивне явище, що використовується в процесі комунікації та характеризується наявністю необхідних ресурсів [4].

Домінантну позицію в лінгвістичних дослідженнях, здійснених у межах когнітивно-дискурсивної парадигми займає дискурс, який інтерпретується як інтегральне явище, когнітивно-комунікативна діяльність, сукупність процесу й результату, у якій гармонійно поєднується лінгвістичне та екстралінгвістичне [5]. Такий підхід до аналізу дискурсу дозволяє виявити специфіку його побудови та інтерпретації на поверхневому (дискурсивному) й глибинному (когнітивному) рівнях [1, с. 5].

Вивчення мовних явищ у межах когнітивно-дискурсивної наукової парадигми уможливило з'ясування особливостей процесу породження дискурсу, під час якого комунікант вільно оперує когнітивними структурами, встановлює семантичні зв'язки, управляє інформацією, вибудовуючи комунікативну стратегію [1, с. 11].

Когнітивно-дискурсивна парадигма передбачає дослідження мови та її сутності в нерозривній єдності пізнавальних і функціональних основ, тобто розгляд її як феномена когнітивного плану, що використовується в процесі спілкування й має для цього всі необхідні засоби.

Список використаних джерел та літератури

1. Губик С. В. Когнитивно-дискурсивное исследование английского экономического массмедийного дискурса (на материале журнала "TheEconomist"): автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / С. В. Губик. – Уфа, 2006. – 25 с.
2. Кубрякова Е. С. Язык и знание. На пути получения знаний о языке : части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Кубрякова Е. С. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
3. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
4. Таценко Н. В. Антропоцентричний підхід до вивчення мовних одиниць у когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики [Електронний ресурс] / Н. В. Таценко // Функціональна лінгвістика : збірник науч. работ / Крымский республиканский институт последилоного педагогического образования. – Симферополь, 2011. – № 2; т. 2. – С. 222–225. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/19960>.
5. Шевченко И. С. Речевой акт как единица дискурса : когнитивно-прагматический подход [Электронный ресурс] / И. С. Шевченко // Тверской лингвистический меридиан : сб. научн. статей / Твер. гос. ун-т; под ред. Л. П. Рыжовой. – Тверь, 2007. – Вып. 7 : В мире языка. – С. 69–80. – Режим доступа: <http://homepages.tversu.ru/~ips/JubShev.html>

Іллєнко А. В.,
студентка 61-2У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Каліш В.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови,
літератури та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

МОВНО-СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ *ПОЕТ* У МОВОТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Як засвідчив аналіз когнітивної структури концепту **ПОЕТ** у ліриці Ліни Костенко, досліджувана концептуальна категорія постає в індивідуальній мовній картині світу поетеси складним феноменом. Це зумовлює і використання відповідних мовно-стилістичних засобів, що вербалізують всі складники когнітивної структури концепту.

Значним внеском у дослідження різних концептів у національних мовних картинах світу, особливостей мовного вираження окремих концептів, у тому числі й на матеріалі художніх текстів різних мов, є праці таких учених, як Л. Беліхова, К. Венжинович, С. Воркачов, О. Воробійова, Л. Даниленко, Г. Межжеріна, Л. Ніколаєнко, В. Ніконова, З. Попова, В. Старко, М. Шишко, О. Чмир та ін.

Мета нашої статті – проаналізувати стилістично-образні засоби репрезентації концепту **ПОЕТ** в ідіостилі Ліни Костенко.

У процесі дослідження з'ясовано, що художньої виразності у вербалізованому концепті **ПОЕТ** набувають оригінальні авторські **епітети**, які слугують для показу продукту праці поета, його творчості, тяжкості написання віршів, призначення поезії. Приміром: *слово непосильне для пера; слово, приголомиене прогресом; непритомне слово оживе; шалене слово; безсмертний дотик; незглибима совісте майстрів; стривожені вірші та ін.*

Один із універсальних художніх засобів в ідіостилі поетеси є **метафора**. Найчастіше у мовотворчості функціонують прості метафори, переважно з опорним метафоричним дієсловом або іменником. Найчастіше вони увиразнюють продукт праці письменника, процес творчості: *а слово ж без коріння, покотиться, втече* [4, с. 142]; *Шалене слово зануздавши римою, / влітаю в ніч. Слова мене п'янять* [4, с. 281]; *в тенетах борсається слово* [2, с. 43] та ін. Однак поширеними у мовотворчості поетеси є складні метафоричні вирази типу: *Піднімеш поезію – і не розіб'єш її тім'я* [1, с. 143]; *Мистецтво взяте на скабу. / Митці поволі обростають мохом* [1, с. 167]; *Мене куплять і спродувать не раджу, / моя душа не ходить на базар* [4, с. 174] тощо.

Часто використовується розкрита, розшифрована метафора, тобто стислий образ, у якому оголено обидва полноси (те, що порівнюється, і те, з чим порівнюється). Така метафора в поезії Ліни Костенко часто містить метафоричну характеристику, яку суб'єкт її поезії дає сам собі: *Я трохи звір. Я не люблю неволі. / Я вирвуся, хоч лапу відгризу* [1, с. 208]; *Я лиш інструмент, / в якому плачуть сни мого народу* [4, с. 117]; *Я на планеті дерево людське. / Мене весь час підрубують під корінь* [3, с. 186] тощо.

Як різновид метафори у творчості Ліни Костенко знаходимо **персоніфікацію**: *Хай тільки не сміються штучним сміхом, / Бо щирі люди закривають вікна* [1, с. 136]; *А букви раптом почали зітхати, / то та, то татікати* навперемінку [4, с. 206] та ін.

Такими ж оригінальними у мовотворчості поетеси є **порівняння**: *Поетія – це свято, як любов* [4, с. 117]; *Але поет природний, як природа. / Од фальші в нього слово заболить* [1, с. 69]; *А ритми мчать – як вершини* у полі [1, с. 21]. *Відходять вірші, наче поїзди* [1, с. 173] тощо. Порівняння, побудовані на принципі заперечення, допомагають виділити певну ознаку суб'єкта та об'єкта. Прослідкуємо в контексті: *Що ж, авторучка – це не шабля з піхов. Ворожа кров не бризне з-під пера* [1, с. 165]; *Ох, я не Фауст. Я тільки жінка. Я не скажу: «Хвилино, спинись!»* [4, с. 57].

Важливу роль у художній репрезентації концепту **ПОЕТ** відіграють **лексичні повтори**. Помічено, що у творах, які аналізувалися, використано **прости**: *А мить минала і минала, / і от тепер її нема* [2, с. 18]; *Але не бійся прикрого рядка. / Прозрінь не бійся, бо вони як ліки. / Не бійся правди, хоч яка гірка, / не бійся смутків, хоч вони як ріки. / Людині бійся душу осушувати, / бо в цьому схибиши – то уже навіки* [4, с. 240]; *і складні: а може, я тинь мого слова, / от тинь мого слова, і все* [2, с. 89]; *Чудний народ – художники й поети, / усе їм сниться те, чого нема. / Усе їм сниться те, чого й не буде* [4, с. 312] тощо.

Ліна Костенко вдається також до антитези, побудованій на **мовній антонимії**: *Поети твої – і ті вже тобі чужі* [1, с. 237], *Я скрізь своя, і я ніде не дома* [3, с. 164], *Дуже мені легко. Дуже мені трудно* [4, с. 80].

Ще однією часто вживаною фігурою є **еліпсис**: *Колись творилися слова, тепер – абрєвіатури* [1, с. 538]; *А все, що зверх того, це вже – поезія* [4, с. 54]; *Слово – прізвище думки тепер, / а частіше – її псевдонім* [4, с. 81]; *Барикади цегли – проти бездомності. / Барикади поезії – проти бездумності* [4, с. 212].

Стилістичними засобами вербалізації досліджуваного концепту є **афоризми**: *Поетія – рідна сестра моя. / А правда людська – наша мати* [1, с. 34]; *Поети – це біографи народу / а в нього біографія тяжка* [1, с. 268] та ін.

Отже, аналіз мовотворчості поетеси дозволяє відзначити надзвичайну місткість кожного слова, лаконічність і значущість фрази, небуденність художніх тропів, особливо метафори, епітетів, порівняння, персоніфікації, лексичних повторів тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Костенко Л. В. Вибране. – К.: Дніпро, 1989. 559 с.
2. Костенко Л. В. Мадонна Перехресть. К.: Либідь, 2011. 112 с.
3. Костенко Л. В. РічкаГеракліта: поезії. К.: Либідь, 2011. 289 с.
4. Костенко Л. В. Триста поезій. Вибрані вірші. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2016. 416 с.

Картава Д. А.,
студентка 43-У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Баранник Н.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри української мови, літератури та методики
навчання Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ІННОВАЦІЇ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В МОВІ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Актуальність дослідження зумовлена активними інноваційними процесами в сучасній українській мові. Розвиток мови відбувається у постійному процесі оновлення та збагачення її словникового складу, а найефективніше процес змін позначається на лексичному рівні, який зазнає впливу соціальних чинників, що й зумовлюють активізацію використання лексичних інновацій у сучасних засобах масової інформації.

Мета публікації – висвітлити інноваційні процеси в сучасному українському медіатексті.

У лінгвістиці процес поповнення словникового складу української мови вивчається активно й різнопланово. До цієї теми зверталися А. Мамалига, О. Стишов, В. Олексенко, О. Тараненко, Л. Лисиченко, С. Семчинський, О. Мельничук, Д. Мазурик та інші. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених досліджуваній проблемі, питання залишається актуальним, оскільки кількість інноваційних неологізмів у сучасному медіатексті постійно зростає.

Основний спосіб збагачення лексичними інноваціями української мови – словотвори на базі англійської мови, обумовлені інноваціями в світській сфері, економіці, соціумі та сфері ринкових відносин. Найбільше вони виявляються в мові періодичних видань, радіо та телебачення. На сьогодні у мові сучасної преси широко використовуються слова, які років двадцять тому вживалися тільки в розмовному стилі або й зовсім не вживалися, наприклад: *децил* (небагато), *ізі* (легко), *лажа* (щось фальшиве, погане), *хайп* (популярність), *топовий* (модний, сучасний), *рофл* (жарт, щось смішне) та інше. Такі лексеми переважно з'являються в молодіжних виданнях та в інтернет-статтях.

В. Олексенко у статті «Інноваційна лексика української мови з препозитивним компонентом-грецизмом: функційно-семантичний аспект» підкреслює, що у творенні слів з іншомовними компонентами домінує спосіб складання. Слово- та основоскладання здатне більш точно й повно, економно передати нові поняття, наприклад: *авто*-(афтореферат), *агро*-(агрофірма, агрострахування), *анти*-(антиконфлікт), *біо*-(біоюгурт), *кіно*-(кіноверсія), *мікро*-(мікротекст, мікросхема), *псевдо*-(псевдопророк), *теле*-(телекомунікації), *фото*-(фотоколаж) [3].

В. Костомаров наголошує, що в час соціальних потрясінь процеси мовного розвитку прискорюються, мовні зміни не встигають адаптуватися, створюється враження хаосу. У силу особливостей ситуації в суспільстві знижується мовний смак

і мовне чуття [1]. Науковець цю ситуацію оцінює так: «Мова стала такою, якою вона була потрібна новим господарям життя» [2, с. 5].

Мова засобів масової інформації зазнає постійного розвитку, тож можна сказати, що інновації іншомовного походження відображають сучасний стиль української мови. Соціальні, політичні та економічні чинники впливають на оновлення словникового фонду сучасного медіатексту, його збагачення та вдосконалення.

Список використаних джерел та літератури

1. Костомаров В. Г. Русский язык на газетной полосе. Некоторые особенности языка современной публицистики / В. Г. Костомаров. М. : Изд-во Моск. ун-та, 1971. 256 с.

2. Кронгауз М. Украинцам не надо воспринимать русский язык как язык другой страны / М. Кронгауз // Еженедельник «2000». 2012.

3. Олексенко В. П. Інноваційна лексика української мови з препозитивним компонентом-грецизмом: функційно-семантичний аспект / В. П. Олексенко // Вісник Донецького національного університету. Сер. Б : Гуманітарні науки, 2014. № 1-2, С. 183-193.

Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnug_2014_1-2_30

УДК 811.161.2'367.625'271.14

Кулібова Я. В.,

студентка IV курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Холявко І. В.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ТИПОВІ ПОМИЛКИ У ВЖИВАННІ ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ НАУКОВОГО СТИЛЮ)

Культура мови має велике національне і соціальне значення, забезпечуючи високий рівень мовленнєвого спілкування та ефективне здійснення всіх функцій мови, сприяючи підвищенню загальної культури особистості та суспільства в цілому. Саме тому вивчення проблем впливу на мовну культуру певних типових для сучасного українського мовлення недоцільних і неправильних моделей є актуальним. Помилки як ненормативні лінгвоутворення виникають у результаті невмотивованого порушення літературної норми [1, с. 7].

Попри вагомий дослідження останніх десятиліть у царині наукової української мови в аспекті її нормативності (розвідки І. Мамчич, В. Радчука, Н. Руденко, П. Селігея, О. Семенов, Т. Шульги, С. Яреми та ін.), проблематика, пов'язана з вивченням наукового твору з позицій девіації, залишається актуальною і спрямована на ґрунтовне студіювання феномену помилки в межах наукового функціонального стилю [4, с. 10].

Мета розвідки полягає у виділенні найбільш типових помилок у вживанні морфологічної категорії дієслова в науковому тексті, з'ясуванні причин їх появи та шляхів подолання.

Варто зазначити, що традиційно вважають, що «у науковому стилі розширені функції іменників і прикметників за рахунок дещо звуженого використання дієслова» [2, с. 256]. Проаналізувавши випадки анормативного вживання дієслів у текстах статей різних сфер наукового знання, ми дійшли висновку, що основними причинами появи ненормативних одиниць на рівні лексико-граматичного класу дієслів є незнання норм сучасної літературної мови та потужний вплив російської мови.

Зібраний і узагальнений нами емпіричний матеріал дає підставу стверджувати, що частотними є помилки, спричинені не розрізненням значень дієслів-паронімів, зокрема, таких: впливати – витікати, допускати – припускати, забезпечити – убезпечити, зумовлювати – обумовлювати, познайомитися – ознайомитися, приводити – наводити, приводити – призводити тощо. Наприклад, дієслово обумовлювати має значення «встановлювати певні умови, строки, показники в договорах, угодах і т. д.», а зумовлювати – «спричиняти, викликати щонебудь». Нерозрізнення лексичного значення цих дієслів спричинило помилки в реченнях: Зумовлені (нормативно – обумовлені) в договорах строки не було порушено; Охолодження організму обумовлює (нормативно – зумовлює) захворювання. Сплутування семантики паронімів спричинено, по-перше, структурною та фонетичною подібністю таких лексем, що, однак, не допускає повного або часткового ототожнення лексичних значень; по-друге, незнанням семантики одного чи обох компонентів патронімічної пари.

Помилконезбезпечним місцем наукового тексту є інтерференци та росіянізми, що з'являються в лексико-семантичній системі мови в наслідок мовного контактування. Наприклад, ненормативними є такі словосполучення з дієсловами: виключити зі списку (нормативно – вилучити зі списку), включити прилад (нормативно – ввімкнути прилад), включити до складу комісії (нормативно – увести до складу комісії). Ненормативні утворення, що виникли внаслідок інтерференції, не лише свідчать про недостатню мовну компетентність автора, але й нівелюють мовну національну своєрідність.

Отже, створюючи науковий текст, потрібно ретельно перевіряти лексичні значення використовуваних слів, щоб уникнути двозначності, викривлення інформації та досягти максимальної однозначності, лаконічності, правильності висловлення. Труднощі у вживанні деяких дієслів і дієслівних сполук у науковому мовленні переважно пов'язані з неточним розмежуванням значень слів. Інтерференци та росіянізми не стають фактом мови, оскільки функціонують як паралельні, але не синонімічні до наявних засоби словесного вираження.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / Т. Г. Бондаренко. – К., 2003. – 20 с.
2. Галузинська Л. І. Українська мова (за. Професійним спрямуванням) : навч. посіб. / Л. І. Галузинська, Н. В. Науменко, В. О. Колосюк. – К. : Знання, 2008. – 403 с.
3. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навчальний посібник / О. М. Семенов. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.

ГОГОЛЕЗНАВСТВО В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ

Микола Гоголь – видатний російський письменник українського походження, творчість якого вивчають на порубіжжі культур двох народів. Його прозова та драматургічна спадщина приваблює своєю загадковістю й вічним пошуком істини. Цим, безумовно, і визначається невичерпний інтерес багатьох поколінь до творів митця. «Велика кількість досліджень про його життя і творчість (дослідники – А. Бєлий, Ю. Лотман, Ю. Манн, Н. Петров та ін.) свідчить про невичерпну глибину таланту цього видатного письменника» [4, с. 397].

Важлива роль у дослідженні творчості М. Гоголя належить українській діаспорі, яка пропагує та поширює ідеї О. Єфименка й М. Грушевського за допомогою нових інструментальних прийомів і засобів. Так, Є. Маланюк усе життя цікавився постаттю та творами Гоголя. У його літературознавчих працях відчутне тяжіння до теорії націоналізму, проте в інтерпретаціях помітні нові віяння, зокрема вплив психоаналізу: «Не в націоналізмі тут справа, а справа в тім, що будь-яка творчість, там паче мистецька, є національною». Такий підхід випливає з «найглибшого ества людини», із її зв'язку «з родом і народом, де вічно живуть образ матері і красиви дитинства, де дихає вітер Батьківщини...» [3, с. 292].

Таким чином, Є. Маланюк, наслідуючи М. Грушевського, не бажав «віддавати» М. Гоголя, вважаючи його українським письменником. Але він відводив Гоголю доволі скромне місце в українському культурно-історичному просторі, навісивши нові ярлики та штампи: це «перший свідомий малорос та батько малоросизму» [3].

Представники другої інтелектуальної хвилі української еміграції ХХ ст. додержувались прагматизму та поміркованості, сповідували академічні принципи у сфері гоголезнавства. І. Лисяк-Рудницький вважав М. Гоголя романтиком у літературі. «Подвійна лояльність» російського письменника українського походження сприймалась дослідником як «типова реакція українського шляхетства», яка до то ж мала історичне підґрунтя. Миколу Гоголя він характеризовав як типового представника «українського дворянства, яке, зберігаючи любов до рідної землі, локальний прагматизм і зв'язок із традиціями Гетьманщини, усе ж прийняло імперську політичну ідеологію та стало на службу царизмові» [2, с. 140].

О. Оглоблін в академічному ключі досліджував проблему предків М. Гоголя та «вплив фамільних відносин і традицій на його життя та творчість». Дослідник полемізував із російсько-радянською традицією гоголезнавства, скерованою на зниження соціального статусу М. Гоголя. Висновок О. Оглобліна скерований на захист «українськості» письменника та його предків, їх високого статусу в старшинсько-шляхетській ієрархії.

Свою нішу на межі українського діаспорного та американського гоголезнавства займає Г. Грабович. Актуалізацію проблеми М. Гоголя в українському

контексті він пояснює двома простими обставинами: у ХІХ ст. інтерес до письменника був зумовлений тим, що українство себе осмислювало й відкривало, а на початку постколоніальної доби він становив точку опори й базу пізнання. У своїх інтерпретаціях Г. Грабович поглиблює сутність дуалізму М. Гоголя, визначаючи його на рівні наявності українського фольклорного елемента й етнографічних реалій у «малоросійських» та історичних повістях письменника. Дослідник прагне віднайти не лише соціальну мотивацію, але й сам механізм міфотворення М. Гоголя. Таким механізмом, на його думку, виступає історія. Ключовим елементом гоголівського міфу про Україну дослідник вважає ідею прокляття, яка становить стрижень усього циклу «Вечори на хуторі біля Диканьки».

Повість «Тарас Бульба» – надзвичайний твір не лише за мовою та тропами, а насамперед за використанням міфу. За висловлюванням Г. Грабовича, міф у «Тарасі Бульбі» репрезентує розквіт козацької сили, появу зла й безсмертність козацького духу. Ідеологічну еволюцію твору в двох редакціях літературознавець убаचाє «в усуненні типово українських елементів бурлеску та послідовному впровадженні загальноросійської тональності й перспективи, і знятті більшості ознак специфічно української природи козаків» [1, с. 99].

Отже, основною дилемою діаспорного гоголезнавства залишається боротьба за М. Гоголя: «наш чи не наш». Якою б не була думка стосовно місця М. Гоголя у світовій літературі, «ми, шанувальники його таланту, будемо бачити в ньому одного з кращих синів українського народу» [4, с. 400]. Письменник і Україна завжди були разом, збагачували один одного. Україна викохала й випестила російського письменника, до того ж не тільки фізично, а й духовно, з дитинства подарувала всі плоди українського народного духу: українські пісні, думи, фантастичні казки, легенди, повір'я та приказки.

Список використаних джерел та літератури

1. Грабович Г. Гоголь і міф України. *Сучасність*. 1994. №10. 197 с.
2. Лисяк-Рудницький І. Новий Переяслав. *Історичні есе*. Київ, 1994. Т. 1. 298 с.
3. Маланюк Є. Шевченко і Гоголь. *Повернення : Поезії. Літературознавство. Публіцистика. Щоденники. Листи*. Львів, 2005. 307 с.

4. Чайка О. М. Українське коріння російського письменника М. В. Гоголя. *Русский язык и литература. Проблемы изучения и преподавания в Украине*: сб. науч. тр. Киев, 2005. С. 397-400.

УДК УДК 81'38:27-31

Куніцька А. О.,

студентка 61-2У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені О. Довженка

Науковий керівник: Баранник Н. О.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови,
літератури та методики навчання Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА ЕПІТЕТА

У сучасному мовознавстві відсутній єдиний погляд до визначення художнього означення, що зумовлено складністю й багатоаспектністю самого поняття. Водночас більшість дослідників ототожнюють художнє означення з епітетом, акцентуючи увагу на образно-естетичній функції цього тропу.

Одну з центральних проблем сучасної лінгвопоетики посідає проблема художнього означення (епітета), адже про нього зібрано багатий емпіричний матеріал, проте відсутня єдність у підходах щодо його класифікації.

У вітчизняній та зарубіжній науці про мову та в літературознавстві стильову роль епітета дослідили Л. Бельська, М. Мацюх, Г. Ойцевич, І. Шталь та ін. Сам епітет учені розглядають як лінгвістичне явище, як ментально-вербальне утворення, як твірний елемент художнього жанру, як когнітивну одиницю, як складник ідіостилу письменника. Крім того, виокремлено навіть галузь лінгвістичних досліджень – епітетологію, що виникла на суміжжі лінгвістики, поетики та теорії мови. Різні підходи до вивчення художнього означення доповнюють один одного, що сприяє об'єктивному та багатоаспектному погляду на це явище.

Так, під епітетом розуміють троп поетичного мовлення, «призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища, який, потрапивши в нове семантичне поле, збагачує це поле новим емоційним чи смисловим відтінком» [1, с. 245]; художнє означення, що дає образну характеристику предмету, явищу чи особі [4, с. 76]; образе означення, яке підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття дії тощо [3, с. 338]; «естетично-марковане означення, яке постійно стоїть біля дистрибута, семантично реалізує атрибутивні значення та граматично по-різному виражається» [2, с. 257].

Епітет традиційно розглядається як атрибут, який не просто характеризує об'єкт із будь-якої сторони, а й виражає його властивості, пропущені крізь призму емоційно-психологічного та індивідуально-авторського бачення світу.

Різні, інколи протилежні один одному погляди на принципи та способи класифікації епітета зумовлені відсутністю єдиного, чіткого критерію до того чи того виду епітета, а розбіжність, що спостерігається у поглядях дослідників на природу епітета, відбивається в існуючих класифікаціях його.

Поряд із різними традиційними типами епітетів (постійними, тавтологічними, метафоричними) кожен із дослідників вводить новий вид, що залежить від специфіки лінгвістичної сфери, у якій учений працює.

Дослідники, які розглядають функційні особливості епітета в художньому мовленні, часто відштовхуються від класифікації І. Гальперіна, який, виходячи з теорії асоціацій, виділяє асоціативні та неасоціативні епітети. Б. Томашевський виділив ідеалізований епітет – означення, яке часто використовують в ту або іншу епоху тощо. Крім того, як зазначає О. Волковинський, багатьох науковців переповнює бажання додавати до самого поняття «епітет» ще якусь епітетну характеристику.

Більш розгорнутого вигляду класифікація набула в студіях Л. Турсунової, яка виділила таку таксономію епітетів: 1) за ступенем стійкості зв'язків між означенням та означуваним (оригінальні, звичні, постійні); 2) за структурно-синтаксичним принципом (епітет-прикметник, епітет-діеприкметник, епітет-іменник тощо); 3) за типом семантичних стосунків означення та означуваного в групі епітетів (асоціативні та неасоціативні; останні поділяються на образні та безобразні) [5, с. 8].

Аналіз підходів до визначення художнього означення та його типології уповажнює на висновок, що в епітетології залишається багато дискусійних питань не тільки щодо класифікації художніх означень, але й щодо меж самого поняття «епітет». Весь цей комплекс проблем відбивається в поверхневому описі епітетів у науковій літературі, у відсутності спеціальних робіт, присвячених механізмам його утворення та його образного потенціалу.

Часто епітети кваліфікують із урахуванням їх співвідношення з означуваним словом, тобто в рамках епіфрази – семантичної та структурної єдності означуваного слова та епітета.

Типологія епітетів передбачає врахування комплексу показників, що охоплюють різні аспекти художнього означення: характер номінації, семантику, структуру, ступінь засвоєння, ступінь стійкості компонентів епіфраз, стилістичне забарвлення, кількісні показники тощо.

Отже, проблема вивчення епітета в лінгвостилістиці залишається актуальною, про що свідчать різні підходи вчених щодо самої сутності поняття і його класифікації. Дослідження різновидів епітетів, їхніх модифікацій, функційної ролі в художньому дискурсі забезпечить виявлення ідіостилію письменників та з'ясування характерних рис творів авторів.

Список використаних джерел та літератури

1. Гром'як Р. Т., Ковалів Ю. І. Літературознавчий словник-довідник. Київ, 1997. 752 с.
2. Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Текстотворча функція епітета в художньому тексті (на матеріалі мови творів Івана Багряного). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. Вип. № 742. Харків, 2006. С.256–265.
3. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилістика української мови: Підручник. Київ, 2003. 462 с.
4. Пентилок М. І. Культура мови і стилістика. Київ, 1994. 240 с.
5. Турсунова Л. А. Структурные типы и стилистические функции эпитета в языке английской художественной литературы XX века: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Москва, 1974. 23 с.

УДК 81'38:27-31

Михалочкіна М. О.,

магістрант Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

Науковий керівник: Гончарова Ю. С.,

канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов

Дніпровського національного університету ім. О. Гончара

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У період глобалізації та активного розвитку сучасних технологій стрімко набирає обертів міжнаціональне мовне запозичення. Система кожної мови гармонічна, але не стабільна. Тісний мовний взаємозв'язок у сучасному світі призводить до зміни всіх мовних рівнів. Необхідність вивчення мовних запозичень обумовлена активними мовними контактами та змінами на фонетичному, лексичному та стилістичному мовних рівнях.

Існують різні погляди на тлумачення терміну «запозичення». У Лінгвістичному енциклопедичному словнику подано таке трактування: «Запозичення – це елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція тощо), перенесений з однієї мови у іншу у результаті мовних контактів» [1].

Особливу увагу під час дослідження мовних запозичень варто приділити економічним термінам, що пов'язано з розширенням торгівельно-економічних

відносин різних країн. Але перш ніж розглянути способи інтеграції іноземних слів у системі української мови, необхідно розглянути деякі причини таких мовних запозичень. Так, наприклад, науковці розділяють причини запозичень на лінгвістичні та екстралінгвістичні [2]. До лінгвістичних причин можна віднести розширення синонімічного ряду, тобто англомовні запозичення допомагають розширити словниковий запас, уникнути мовних повторів. За даними проведеного аналізу мовних запозичень [2], можемо зробити висновок, що наприклад, 55 % опитаних економістів вважають, що англомовні терміни допомагають висловити думку коротше, тобто одним словом, а не словосполученням українською мовою, тобто ці терміни допомагають максимально стиснути інформаційний зміст терміну. Інший відсоток опитаних стверджують, що використовують фінансові та банківські запозичені англомовні терміни для більш влучного вираження поняття, тобто використовують слова, що не мають точного українського еквівалента.

До екстралінгвістичних причин можна віднести глобалізацію економіки, моду на мовні запозичення, престиж вживання англомовних термінів. Однією із причиною таких запозичень є швидкий темп розвитку науки та техніки у країнах Заходу, ніж на Україні. Варто відмітити, що за даними вже зазначеного раніше опитування 57 % респондентів вважають використання англомовних слів більш «трендовим» (модним), вживання таких слів підкреслює обізнаність та ерудованість людини, допомагає справити позитивне враження на співрозмовника [2].

Так, Оугі Тервел та Каті Толванен [3] у ході проведення аналізу словотвору, використовуваного при мовному запозиченні економічної лексики у російську мову виявили, що найбільш активним способом словотвору в економічній сфері є суфіксація. Автори описують різновиди мовної економічної лексики та проводять класифікацію по тематичним групам. Такі різновиди запозиченої економічної лексики крім російської мови також активно вживаються у мовному запасі українських економістів, а саме: 1 група – слова, що стосуються економічної політики (напр. санкція (з англ. sanction)); 2 група – слова, що відносяться до фінансової сфери (напр. кліринг (з англ. clearing)); 3 група – слова, що відносяться до біржової діяльності (напр. брокер (з англ. broker)); 4 група – слова, що стосуються комерційної діяльності (напр. демпінг (з англ. dumping)); 5 група – слова, що характеризують підприємства (напр. холдинг (з англ. holding)); 6 група – слова сфери маркетингу та менеджменту (напр. бренд (з англ. brand)).

У період активного мовного запозичення у багатьох науковців постає питання: «Чи можна обійтись без термінів англомовного походження?». Але аналіз праць таких науковців як [4, 5] дає зробити висновок, що для більшості економічних англомовних термінів неможливо підібрати однозначний україномовний аналог, можливо тільки описати термін, часто абсолютно не уточнюючий його специфіку.

Розглянемо деякі приклади таких запозичених слів. Так, наприклад, «своп-угоду» (англ. swap) не можна іменувати просто «угодою». Для більш повної передачі інформації, що криється у цьому англомовному терміні, необхідно внести уточнюючі корективи. Тобто, іменувати «свопом» «угоду з укладанням угоди про зворотній продаж», а це вже значно складніше для сприйняття та постійного мовного використання.

Схожа ситуація з терміном «факторинг» (англ. factoring), але на відміну від «свопу», для того, щоб передати зміст даного англомовного терміну недостатньо уточнюючих слів, необхідне введення нового окремого терміну, що буде характеризувати цей процес. Загалом «факторинг» – це операція придбання торговельної заборгованості підприємства з прийняттям на себе купівельною

стороною зобов'язань щодо стягнення цієї заборгованості [3]. На даний момент відсутнє трактування цього терміну суто українською мовою.

Деякі запозичені англомовні економічні терміни активно вживаються не тільки у лексичі економістів, але й у повсякденному житті. Наприклад, термін «дисконт» («дисконтова на ставка») (англ. discount), що загалом означає «метод, використовуваний при оцінці та відборі інвестиційних програм» [4], у повсякденному житті часто використовується на підприємствах сфери послуг (як правило, магазинах), даючи розуміти, що даний магазин має більш низькі ціни на товари.

Таким чином, проаналізованим запозиченим з англійської мови економічним термінам не вдалося отримати однозначного, конкретного абсолютного україномовного аналогу, такі англомовні запозичення з'явилися внаслідок нових економічних явищ та постійно доповнюють українську лексику. Крім того, це ще раз підтверджує, що сучасна економічна українська термінологія на даний момент не в змозі відмовитись від таких запозичень.

Список використаних джерел та літератури

1. Ярцева В. Лінгвістичний енциклопедичний словник / В. Ярцева. – М: Сучасна енциклопедія, 1990. – 682 с.
2. Балакіна Ю., Василицька Е. Англомовні запозичення економічної тематики у вербальному лексиконі / Ю. Балакіна, Е. Василицька // Вісник ВНУ. – 2014. – № 2. – С. 29-31.
3. Тервел О., Толванен К. Заимствованные слова в русском языке в лексиконе по экономике [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/12684/urn_nbn_fi_jyu-2006577.pdf?sequence=1
4. Махракова М. Особенности использования новой экономической терминологии на интернет-форумах экономистов / М. Махракова // Вестник КемГУ. – 2012. – № 4. – С. 46-49.
5. Дуднік Г. Англомовні запозичення в українській фінансово-економічній термінології та особливості їх перекладу / Г. Дуднік // Лінгвістика. – 2013. – № 10. – С. 241-243.

УДК 811. 161. 2' 367

Мойсесенко А. О.,
студентка ІІ курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Медвідь Н. С.,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ У ПРОЗІ В. ШЕВЧУКА

Експресивність та емоційність – визначальні риси художнього стилю В. Шевчука, важливі чинники впливу на читача, на психологію його відчуттів. Саме в художньому мовленні якнайповніше виявляється емотивна та естетична функції мови, які ґрунтуються на єдності законів внутрішньої організації мови, психічних та

соціальних чинників. Тому визначення експресивно-емоційних засобів художнього твору є надзвичайно важливим для розкриття внутрішньомовних закономірностей.

У прозі Валерія Шевчука дієслово *відчувати* – одне з найбільш частотних серед інших (*кохати, ненавидіти, радіти, сумувати, страждати* тощо) на позначення емоційних станів. Лексема передає різноманітні психічні стани. Через багатофункціональність і ємкість семантики дієслово не вживається як самодостатня смислова одиниця, воно потребує правосторонньої дистрибуції: або прямого додатку (наприклад, *відчув біль*), або непрямого у вигляді підрядного члена (наприклад, *відчув, що всередині в нього щось болить*).

Фізичний світ В. Шевчука багатий на дотик, його герої відчують землю, проміння сонця, мороз, каміння. Це відчуття характеризують не стільки фізичний стан, скільки психічний, тому що оцінюють взаємовідносини людини і оточуючого світу: *Степан мав добрий настрій, він навіть замуркав під носа, а коли син почав зливати на руки, відчув у плечах молоду силу* [1, с. 180].

Сфера контакту з іншими людьми дає великий функціональний спектр дієслову *відчувати*: відчувати близький контакт з іншою людиною (*Вона... любила в той час відчувати біля себе матір* [1, с. 228]), відчувати наближення такого контакту (*Я не так почув, як відчув його наближення* [1, с. 130]), відчувати певний настрій, що асоціюється з якоюсь людиною (*Сказав він, відчуваючи нудьгу, як завжди, коли задував божевільного* [1, с. 280]), відчувати сильні емоції, викликані діями інших людей (*Коли Степан задував про те м'ясо, бурякові, переповнювався піною й відчував таку хмільну лют, що аж очі йому заливало* [2, с. 20]), відчувати емоції, психічні стани, настрої інших людей (*А відчув він те саме, що і я, коли дивився, як стоїть навкарачках і пробує звестися мій герой – Пена* [2, с. 121]), відчувати якість почуття до іншої людини (*Дивилася на нього і раптом відчула, що любить його* [1, с. 453]) тощо.

Описуючи особистісні стосунки, риси вдачі, поведінку героїв, В. Шевчук використовує фразеологізми різних тематичних груп, які дають експресивні характеристики різних емоційних відчуттів:

- сорому: *провалитися крізь землю, пекти раків;*
- хвилювання: *накиїло на серці, сльози навернулись;*
- страху: *тіні власної боюся, мурашки по шкірі побігли;*
- здивування: *аж очима закліпала, аж рота розтулила;*
- смутку, образи: *носа повисив, копилила губу.*

Отже, у прозі В. Шевчука широко представлені лексико-фразеологічні засоби із загальномовним та функціональним емоційно-оцінним змістом.

Список використаних джерел та літератури

1. Шевчук В. О. Стежка в траві. Житомирська сага : у 2-х тт. Т. I. Харків, 1994. 494 с.
2. Шевчук В. О. Стежка в траві. Житомирська сага : у 2-х тт. Т. II. Харків, 1994. 526 с.

Пинькас Н. А.,

студентка I курсу магістратури
факультету філології та історіїГлухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка**Науковий керівник: Дятленко Т. І.,**к. пед. н., доцент кафедри української мови, літератури та методики
навчання Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Чинною програмою для 9–11-х класів для текстуального вивчення пропонуються твори, які все більше тяжіють до співтворчості автора з читачем. Якщо у літературі до XIX століття художній конфлікт реалізувався переважно у сюжеті через показ зіткнень між персонажами, наділеними яскравими характерами, то з кінця XIX початку XX століть у літературі запроваджуються такі способи розкриття конфлікту, які не виходять на поверхню сюжету, а вирують у душах героїв, відображають внутрішні колізії духовного світу й передаються у тексті через поліфонічне слово, підтекст, залишаючи читачеві можливості для домислу. Під час вивчення літератури у старших класах зростає вагомість формування інтерпретаційної компетентності читача, здатного до «занурення» у підтекст твору, готового сприйняти чиюсь свідомість.

Найефективнішим способом активізації аналітико-інтерпретаційної діяльності учнів, на наш погляд, є створення проблемних ситуацій на уроці. Потрапляючи у проблемну ситуацію, учень відчуває пізнавальну потребу, у нього загострюється внутрішнє протиріччя між знанням і незнанням, що, як правило, стимулює мисленеву активність. Проілюструємо особливості інтерпретаційної діяльності вчителя та учнів у ході проблемного навчання під час формування інтерпретаційної компетентності на етапі аналізу твору. Наприклад, у 10-му класі під час експериментального заняття на тему: Леся Українка. «Лісова пісня». Проблема боротьби за вільне, красиве, духовно багате життя людини» було для обговорення запропоновано наступні проблемні запитання: У чому сенс життя? Ця проблема протягом віків хвилювала філософів, митців тай, зрештою, кожному мислячу людину.

На сьогоднішньому уроці ми на основі драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня» з'ясуємо, у чому вбачала справжні цінності життя велика поетеса, як вона визначила суть призначення людини на землі, до чого закликала своїх сучасників; поміркуємо над тим, що необхідно нам усім для повноцінного, справжнього щастя.

Також можемо запропонувати початок диспуту у формі повідомлення результатів анкетування. Тема: «До Лесі по науку любові» за інтимною лірикою Лесі Українки: – Першим питанням вашої анкети було таке: «Що таке кохання?». Більшість із вас вважає, що взаєморозуміння і взаємоповага. Звичайно, це щастя, коли тебе розуміють без зайвих слів і розпитувань, коли твоя радість подвоюється підтримкою коханого, а сум ділиться попалам. Однак, мабуть, так уже влаштоване життя, що щастя і горе ходять поруч. Це засвідчує і ваші відповіді на питання анкети. А кілька учнів написали, що кохання – це кохання. І все. Є й інші визначення.

А як на це питання відповідає поетеса своїм життям, своєю любов'ю і вчинками? Про це ми сьогодні і поговоримо.

Під час обговорення своїх первинних читацьких інтерпретацій тексту учні визнали, що під час читання не надали належної уваги цій проблемі, дехто з них зізнався, що читати драму складно. Б. Степанишин наголошує, що учень, «...розв'язуючи проблему, не лише самостійно здобуває нові знання, а й удосконалює своє мислення, увагу, пам'ять, мову» [1, с. 151].

Головною на цьому етапі є робота з текстом. Підтвердження чи спростування думки повинне спиратися на цитування тексту. Учні повинні говорити не з приводу тексту, а про текст. Не можна не погодитися з думкою Г. Токмань «...у літературі є один факт – це художній текст, все інше – наші читацькі судження» [2, с. 42]. Тому вважаємо недопустимим замінити читання твору переказуванням підготовленими учнями або читання текстів у скороченому вигляді. Учителю важливо контролювати себе і учнів, щоб не захопитися власною інтерпретацією з приводу прочитаного, формулюванням власних думок, адже, насамперед, нас цікавить, що висловив письменник.

Будь-яка теза, що звучить на уроці, повинна бути підтверджена текстом. Наприклад, герой однойменної п'єси І. Карпенка-Карого Мартин Боруля вважає, що його життя і життя дітей зміниться в кращий бік, якщо його затвердять у дворянстві. Учні можуть висловити судження, що соціальне становище впливає на місце людини в суспільстві. Але ж звернемося до твору. Майбутній «дворянин» дозволяє собі слова «пика репана», «тава», «дурна»; намагається упорядкувати свій побут згідно з «високим» панським зразком: до дружини: «розпитай гарненько, як його («кофій») роблять і коли його подають: чи до борщу, чи на ніч»; до дочки: «...яку б їй дворянську роботу знайти. Нічого не роби!». Душа Мартина не може примиритись із зневаженням його гідності, це і є причиною його боротьби за дворянство: «...я не бидло, і син мій не теля!». Але правда в словах Гервасія: «Поки ту правду знайдеш, все хазяйство профиськаєш». Мартинові і його родині некомфортно в дворянстві, їхнє місце в суспільстві не зміниться від наявності дворянських паперів, тому без особливого жалю констатує: «Все згоріло, і мов стара моя душа на тім огні згоріла». Він повертається до того народного середовища, в якому жив раніше, і в якому живе Гервасій, такий самий шляхтич, як і Мартин, але який не прагне відродити колишні привілеї, бо не має для цього ні коштів, ні бажання.

Схожа ситуація і у Мيني Мазайла – героя однойменної драми М. Куліша. У своєму неблагозвучному прізвищі він вбачає джерело проблем – особистих і професійних. Напевно, учні зможуть навести приклади з життя, коли прізвище допомагало або заважало людині. Запропонуємо звернутися до літературного твору. Чи справді прізвище є причиною життєвих негараздів Мيني? Які в нього є досягнення завдяки розуму чи здібностям? Це хіба що електромухобійка, від застосування якої мух стає тільки більше. До сина ставиться деспотично: «Виб'ю з голови дур український!», до жінки – зневажливо, мабуть від нього і дочка підхопила оте слово, яким звертається до матері : «Ослице». Тож проблема не в прізвищі, а в тому, що сам він неосвічена, некультурна людина, тому навіть у власній родині не має поваги.

Доцільно зауважити, що на етапі аналізу неприпустимим є захоплення одним типом аналізу, однією інтерпретацією. Бо уніфікація процесу аналізу, його одноманітність вбиває живу читацьку творчість, що неодмінно відображається на інтерпретаційній діяльності учнів, спонукаючи їх до пошуків стандартних, трафаретних варіантів інтерпретації, які можна застосовувати до будь-якого твору.

Необхідно насамперед враховувати, що інтерпретація не може розглядатися як кінцевий, завершений процес, а постійно перебуває у стадії становлення й розвитку, це процес принципово відкритий і незавершений.

Список використаних джерел та літератури

1. Степанишин Б.І. Література – вчитель – учень (самостійне вивчення учнями літератури): Посібник для вчителя. К.: Освіта, 1993. 239 с.
2. Токмань Г. Л. Шкільний аналіз художнього твору // Дивослово. 2001. № 10. С. 22–26.

УДК 373

Пугій І. А.,
студентка 40-61У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Привалова С.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики
навчання Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ТРАГІЧНА ДОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ У ТВОРЧОСТІ О. ДОВЖЕНКА

Творчість О. Довженка – яскравий приклад служіння рідному народові, Україні. Все своє життя митець він присвятив служінню рідній країні, переймаючись її болями, переживаючи разом із народом і радощі, і страждання.

У письменника центральним образом всіх написаних ним творів про Другу світову війну є Україна, рідна земля. Митцеві боляче, що у буремні роки рідний край став руйною, гнівно таврує тих, хто топче його рідну землю, паплюжить її, обливає кров'ю. О. Довженко любив зображати людей шляхетних, мужніх, їхню волю до перемоги, вірність країні та обов'язку.

Письменника хвилювало, чи виживе його народ у цій страшній війні, чи не загине од німців, од хвороб, голоду, знущань і катувань та ін. Так, в оповіданні «Стій, смерть, зупинись!» він розповідає про надзвичайну мужність і витриманість капітана Гусарова, що, незважаючи на смертельне поранення, зміг посадити літак на рідному аеродромі.

У іншому оповіданні – «Воля до життя» – письменник захоплюється подвигом солдата Івана Кармалюка, який неплідським зусиллям волі зумів подолати смертельну хворобу – гангрену.

Хвилюючим і зворушливим є зміст оповідання «Незабутне», поштовхом до написання якого стали болючі роздуми письменника над трагічною долею жінки у роки Другої світової війни. Оповідання, створене Довженком, стало справжнім гімном прекрасному кохання Василя і Олесі, що народилося і розцвіло у жорстокий час, коли «говорили гармати». Автор надзвичайно глибоко відобразив найтонші порухи людських сердець, передав усі відтінки і переливи неповторного почуття кохання.

О. Довженко – митець-романтик, і тому його твір, сповнений високого трагічного звучання, викликає не розпач і безнадію, а захоплення красою і величчю

людини, яка не втрачає своєї гідності і чистоти навіть у найважчі часи. Оповідання «Незабутнє» пізніше увійшло до кіноповісті «Україна в огні».

Грандіозною епопеєю II Світової війни є кіноповість О. Довженка «Повість полум'яних літ». У центрі твору – сержант Іван Орлюк, колгоспник із Наддніпрянщини. Людина прямої і широкій вдачі, він створений для мирної праці на землі. Однак юнак мусить із зброєю в руках захищати рідний край від окупантів. Іван Орлюк і є переможець у цій війні, бо саме він, як і інші персонажі (Уляна, генерал Глазунов, учитель Рясний, Семен і Роман Клунні), захистив Україну від фашистської нечисті, відстояв її правду, свободу, красу.

У О. Довженка була надзвичайно гостра чутливість не тільки до прекрасного, але й до потворного, негативного. Цей принцип він сміливо відтворив у кіноповісті «Україна в огні». Дотримуючись вимог до життєвої істини та народних уявлень про правду і облуду, митець показав дійсний стан України, коли вона знаходилася в лещатах фашистського терору. Захищаючи знедолений рідний край, письменник справедливо піддав критиці сталінську систему, яка принесла горе українському народу, за що Сталін за цю правду й організував так зване «кременівське розп'яття» О. Довженку і шельмування його творчості.

За художнім розмахом «Україну в огні» можна віднести до жанру народно-героїчної епопеї. З великою художньою силою виписано центральний образ – матері України, зруйнованої, спаленої, кров'ю залитої. Митець поетично змалював картини спустошеної рідної землі, що є співзвучними з героїчним епосом «Слово о полку Ігоревім».

Образ України в кіноповісті уособлюють, насамперед, учасники великої трагедії, яка розігрується на її пожарищах, – Лаврін та Тетяна Запорожець із синами і донькою Олесею, Василь Кравчина, Мина Товченко, Христя Хутірна та ін. Образ Тетяни Запорожчихи помітно перегукується з образами жінок-матерів у новелах «Мати» (Марія Стояниха), «На колючому дроті» (стара Левчиха) та інших, які гинули в ім'я свого роду, українського народу.

Характери Олесі Запорожець, Христі Хутірної, Тетяни Запорожчихи, Мотрі Левчихи символізують образ самої України – поруйнованої, знедаленої, вічної полонянки, але нескореної і поетичної.

Разом з тим, Україна – це й чарівна природа, і родючі чорноземи, і чудова задушевна пісня. О. Довженко був одним із перших письменників, хто так сміливо й правдиво показав розтерзану Україну, яка у воєнну пору опинилася між двох вогнів. Окупація України, яку не змогли відвернути відступаючі радянські війська на початку війни, спричинилася до болючих звинувачень нашого народу в зраді з боку тих, хто повернувся зі сходу в 1943 році.

У творах про Другу світову війну О. Довженко гнівно засуджує антинародну, антилюдську політику тоталітарного режиму, скеровану на нівеляцію свідомості народу, викоринення історичної пам'яті та заміну її комуністичними догмами.

Список використаних джерел та літератури

1. Довженко О. П. Україна в огні. Кіноповість, щоденник / упоряд. О. Підсуха. К. Рад. письменник, 1990. 416 с.
2. Довженко і світ. Творчість О. П. Довженка в контексті світової культури. Статті, есе, рецензії, спогади, доповіді, відгуки, листи, телеграми / упоряд. С. П. Плачинда. К. Рад. письм., 1984. 222 с.
3. Спогади про Олександра Довженка / упоряд. Ю. І. Солнцева. К. Дніпро, 1973. 719 с.

ФОНОСТИЛИСТИЧНИЙ РЕСУРС: СЕГМЕНТНИЙ ТА НАДСЕГМЕНТНИЙ РІВНІ

Визначення такого нового напрямку досліджень у лінгвоукраїністиці, як фоностилістика засвідчило інтерес до всебічного вивчення її теоретико-методологічних основ, а саме: питання першоджерел, статусу, об'єкта, предмета дослідження, проблематики, понятійно-категоріального апарату.

Треба наголосити на тому, що фоностилістика, набуваючи нині ознак самостійної лінгвістичної науки, не має чіткого трактування дефініції, яке охопило б її багатоаспектність, виокремило фоностилістичні засоби та охарактеризувало їх стильове функціонування.

З огляду на зазначене існує потреба в узагальненні напрацювань попередників у галузі фоностилістики щодо встановлення її ресурсного потенціалу, на основі якого здійснюється фоностилістичний аналіз тексту.

Різні аспекти стилістичної фонетики привертали увагу вітчизняних і зарубіжних науковців минулих років та сьогодення (Аванесов Р., Бакум З., Баллі Ш., Білодід І., Бюлер К., Ващенко В., Векшин Г., Гайдучик С., Глазкова Г., Граммон М., Дудик П., Леон П., Мацько Л., Морьє А., Сапарова К., Трубецький М., Шиприкевич В., Чередниченко І., Щерба Л. та ін.).

Аналіз літератури свідчить про наявність різних підходів до визначення фоностилістики, зокрема фонологічний, фонетичний, просодичний, функціональний, експресивний та семантичний. Це зумовлюється напрямом, об'єктом і предметом її дослідження. Проте, варто зазначити, що більшість тлумачень комбінує декілька поглядів і провідним виступає саме фонетичний аспект. Передусім це спричинено твердженнями, що фоностилістика зародилася на перетині фонетики і стилістики (Джусупов М., Сапарова К., Мацько Л.), є одним із розділів фонетики (Гайдучик С.).

З огляду на це вивчення фоностилістичних ресурсів мови базується на теоретичних положеннях фонетики як науки. Як відомо, засоби мови, що становлять її звукову матерію, поділяють на: фонетичні одиниці та фонетичні ознаки (властивості) [5, с. 228], які водночас класифікуються на сегментні і надсегментні (просодичні).

На нашу думку, метою фоностилістичних досліджень є вивчення засобів фонетичного рівня мовної системи, акустико-артикуляційних та просодичних особливостей і закономірності їх функціонування в різних сферах і ситуаціях спілкування, функціональних стилях літературної мови [4, с. 244]. Отже, в арсеналі фонетичної стилістики існують сегментні і надсегментні ресурси. Підґрунтям доведення думки є аналіз наукових досліджень С. Баришевої, Б. Гафурова, І. Головчанської, М. Джусупова, Г. Кузнецової, Е. Нурахметова, К. Сапарової, які зазначають, що фоностилістика вивчає закономірності функціонування в мовленні звукових і ритміко-інтонаційних засобів мови.

Згідно з вищезазначеним, пропонуємо розглянути фоностилістичні категорії. До сегментних фонетичних засобів належать: *звук, фонема* (одиниці), *глухість / дзвінкість, твердість / м'якість, зімкненість / щільність, місце і спосіб творення приголосного, ряд голосного, підняття голосного, лабіалізація голосного* (властивості); надсегментного – *склад, фонетичне слово, синтагма, фраза, фоноабзац* (одиниці), *наголос, інтонація* (ознаки) (за Н. Плющ [5, с. 228]).

На думку М. Джусупова та К. Сапарової, предметом дослідження фоностилістики на сегментному рівні є зміна фонемного складу слова – зміна якісної і кількісної характеристики фонем, їх парадигматичних і синтагматичних особливостей, активності та ймовірності їх появи в мовленні; ступеня редукції, асиміляція і дисиміляція; скорочення або збільшення фонемного складу слів, кількості складів у них, які змінюють стилістичне забарвлення слова. Щодо проблем надсегментного мовленнєвого рівня, то це – дослідження стилістичних властивостей коливань у постановці словесного наголосу, інтонаційної структури мов (компонентів інтонації типу тембр, темп, ритм, мелодика, пауза та ін.), порушення сингармонізації голосних у сингармонічних мовах [2].

Проте в лінгвістиці трапляються варіативні підходи до розрізнення явищ сегментного і просодичного характеру. Зокрема, до сегментних фонетичних одиниць відносять фразу, мовленнєвий такт (синтагма), фонетичне слово, склад, звук; до надсегментних засобів належить інтонація і наголос (фразовий, тактовий, словесний) [1; 3].

Таким чином, виділяють два самостійних розділи фоностилістики: сегментний і суперсегментний (просодичний). Вони визначаються тим аспектом звучання мови, який є об'єктом її дослідження. Для сегментного рівня – це звукова, фонематична сторона звукової мови, а для суперсегментного – усі компоненти її просодичної організації.

Незважаючи на те, що єдиного визначення фоностилістики та її статусу на сьогодні не існує, усе ж такі простежуємо логічну закономірність у формулюванні фоностилістичного арсеналу з опертям на фонетичний складник у змісті «звукової стилістики».

Отже, фоностилістичний ресурс комбінує фонетичні засоби сегментного і надсегментного рівнів залежно від різних стилів мовлення.

Список використаних джерел та літератури

1. Андрейченко Л. Н. Русский язык. Фонетика и фонология. Орфоэпия. Графика и орфография. Москва, 2003 г. URL: <http://www.textologia.ru/russkiy/fonetika-fonologia/fonetika/segmentnie-i-supersegmentnie-foneticheskie-edinici-foneticheskie-edinici-i-foneticheskie-sredstva/3974/?q=463&n=3974> (дата звернення 01.06.2018).
2. Джусупов М., Сапарова К. «Звуковая стилистика» Н. С. Трубецкого и современная фоностистика: Международные филологические чтения «Человек и язык в коммуникативном пространстве», сборник материалов. Красноярск: Сибирский федеральный ун-т, 2013. URL: <http://conf.sfu-kras.ru/langcom/participant/4740> (Дата звернення 22.08.2018).
3. Евсева И. В. Современный русский язык: курс лекций. Красноярск: Сибирский университет, 2007. – 642 с. URL: <http://scicenter.online/russkiy-yazyik-scicenter/segmentnyie-supersegmentnyie-edinitsyi-71089.html> (Дата звернення 01.06.2018).
4. Руда Г. С. Фоностилістика як самостійна лінгвістична наука: проблеми і перспективи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 3(137). С. 240–249.

5. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін.; за ред. А. К. Мойсієнка. Київ, 2013. 340 с.

УДК 82.0.09

Руденко Н. С.,
студентка 25-А групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Чайка О. М.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
української мови, літератури та методики навчання Глухівського
національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ХУДОЖНИЙ СВІТ С. КІНГА: АВТОРСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ДІЙНОСТІ

Стівена Кінга вважають одним із найвизначніших авторів США, переважна кількість книг якого є бестселерами, а їхній тираж на сьогодні вже перевищив 100 млн. примірників. Його можна вважати дзеркалом американської еволюції кінця ХХ століття, яка неминуче відбивається на всьому людстві. Чітко усвідомлюючи свою суспільну функцію, він намагається не виходити за її межі. Але, на думку багатьох критиків та літературознавців (М. Бриних, Б. Галлахер, Е. Загорскі, Т. Магістрал, Ш. Рассел, Дж. Рейно та ін.), його творчість належить до масової літератури, має власну визначальну специфіку й особливу систему зв'язків з іншими типами літератури. Критик Бернард Галлахер цілком справедливо відмічає: «Я не маю на увазі, що Кінг може зайняти місце Шекспіра, але я насправді вважаю, що такий культурний феномен заслуговує на дослідження» [4, с. 35].

В українському літературознавстві творчість С. Кінга залишається малодослідженою. В основному про мистецький феномен сучасного американського письменника згадується лише в статтях, які відкривають видання його творів. Тому творчий доробок митця вимагає своєрідної реабілітації перед українським читачем.

С. Кінг увійшов у літературу як провідний сучасний представник «літератури жахів», продовжувач кращих традицій європейського «готичного роману». Він майстерно поєднує страшні історії, які тримають читача в постійній напрузі, із тривалою історичною та літературною традицією. Усі його твори переважно стосуються американської історії й культури. Сюжети для них С. Кінгу дає й саме життя. Звідси й випливає основна мета творчості американського митця – розкрити боротьбу між добром і злом, правдою й неправдою, яка ведеться щохвилини в душі кожної людини, і страх перед наслідками науково-технічного прогресу. До того ж своєрідною мотивацією в написанні книг послужило бажання автора дослідити країну, у якій він живе.

Таким чином, несправедливо було б ігнорувати важливість порушених ним проблем й актуальність досліджуваних конфліктів у більшості написаних творів. Позаяк Стівен Кінг ретельно переносить на папір свої погляди, почуття; у пустих, безглузких страхах, за брутальністю й безцеремонністю викладу, часто ховається глибокий психологічний аналіз дійсності.

З-поміж основних факторів, які забезпечили С. Кінгу популярність, прийнято визначати такі: він успадкував традиції готики, добре усвідомив можливість фантастики; він не намагається нав'язати читачам складні сюжети й мову; у нього найбільш розвинена уява серед сучасних письменників; він звертається до подій, у яких читач бачить себе; він розкриває свої персонажів так, щоб вони викликали

співчуття у читача; він майстерно вимальовує своїх персонажів, незважаючи ні на їхній вік, ні на статть, ні на соціальне походження.

Для того, щоб оцінити ступінь і причини беззаперечного впливу С. Кінга на сучасну літературу й культуру, важливо звернути увагу на ті особливості, які вирізняють його творчість серед інших письменників жанру фантастики. Однією з найяскравіших прикметних ознак прози митця є поєднання в межах одного твору стилєвих ознак різноманітних, часто протилежних за характером естетичної спрямованості, жанрів: фантастики, детективу, жахів, містики, філософської алегорії, притчі, драми, фентезі, що, зрештою, надає його творам ознак оригінальності та неповторності [3, с. 412].

Варто також зазначити, що більша частина книг Стівена Кінга глибоко філософські. Він не боїться писати про заборонені теми смерті, руйнування, невідомого. Негаразди життя – одна з його улюблених тем. Письменник вводить у твори несподівані елементи, пропонує читачам поринути по той бік життя персонажів, побачити їхні приховані сторони. Добро та зло в його творах – рівноправні супротивники.

У творах С. Кінга повністю відсутня грань між реальним і містичним, красою і несмаком, білим і чорним, добром і злом. Жодне з цих понять, в розумінні американського письменника, не може існувати самостійно, окремо від протилежного, так як не може бути життя без смерті, прекрасного без потворного, добра без черствості й лицемірності.

У центрі творів Кінга – наболілі й актуальні проблеми Америки. За фантастичною обкладинкою його книг постає звичайний світ. Американський письменник досліджує соціальні й міжособистісні конфлікти, піднімає проблему життя людини в похмурій і безнадійній реальності. Він намагається висвітлити явища та події, які важко осягнути розумом, проте досліджує їх за допомогою фантастики.

Стівен Кінг робить певні поступки шаблонам, широко розповсюдженням в американській «літературі мільйонів». Він часто піклується про розважальну сторону інтриги, подекуди приносячи в жертву розважальності багатомірність характерів своїх персонажів та глибину розробки порушеної теми, занадто захоплюється змалюванням розмаїтості. З кожною новою книгою майстерність письменника удосконалюється, розвивається його світогляд і стиль написання.

Власне, це і є той Стівен Кінг, якого починають «відкривати» сучасні українські читачі [2, с. 268]. Його самобутність і оригінальність у всьому – від проблематики до художніх прийомів, від своєрідного поєднання традицій класики до спрощеної мови творів, й обумовлює необхідність вивчення творчості одного з найпопулярніших письменників сучасності.

Список використаних джерел та літератури

1. Бриних М. Непрочитаний і незбагнений Стівен Кінг. *Всесім*. 2001. №7–8. С. 135-140.
2. Голосова Т. М. Темпоральна структура художнього тексту : монографія. Черкаси : РВВ ЧДУ, 2001. 268 с.
3. Кинг С. Зеленая миля : роман : [пер. с англ.]. Москва, 2010. 412 с.
4. Gallagher B. G. Reading Between the Lines: Stephen King and Allegory. *The Gothic World Of Stephen King*. Ohio, 1987. p. 35.

Сидень А. В.,
студентка 43-У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Привалова С.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

НАЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИ У КІНОПОВІСТІ «ЗАЧАРОВАНА ДЕСНА» О. ДОВЖЕНКА

У кіноповісті «Зачарована Десна» О. Довженка наявні виразні національні характери, про які можна зазначити не інакше, як про довженківські.

У кіноповісті письменник виводить цілу низку народних характерів – батька Петра Семеновича, матері Одарки Єрмолаївни, прабаби Марусини, прадіда Тараса, діда Семена, дядька Самійла, ліричного героя Сашка, особливе місце у творі посідає образ митця. Кожен характер – глибоко народний і водночас індивідуалізований, у кожного є якась особлива риса, свій талант. Так, наприклад, діди у творі виступають живими символами епохи, уособленням народної мудрості, втіленням споконвічних національних традицій. Відкриває цю галерею дід Семен, який найбільше любив сонце, умів цікаво розповідати, лагідно розмовляв з усім живим, вважаючи його одухотвореним. Дід Семен був письменним, тож часто читав і захоплююче розповідав онукові казки, вчив любити все живе.

Дуже добрим і чуйним змальований дідів батько – Тарас, який часто брав малого Сашка на руки і розповідав про Десну, трави, таємничі озера. Саме він увів малого онука у чарівний світ природи, розкрив перед допитливим хлопчиком її таємниці, навчив відчувати її неповторну красу.

Напрочуд колоритно змальовано у творі постать прабаби Марусини. Їй сто років. Марусина була малесенька й прудка, очі мала такі видючі й гострі, що сховатись од неї не могло ніщо в світі. Її творчістю були прокльони. В авторських інтонаціях чується стільки тепла, жалю та співчуття до долі цієї багатостраждальної селянки.

Чи не найбільше місця в кіноповісті відведено спогадам про батька письменника – Петра Семеновича. Він дужий, гарний, чистий, працьовитий, дотепний, гострослов, завжди готовий допомогти людям. Про нього автор говорить як про людину внутрішньо інтелігентну, чия духовна краса була виявом етичної культури всього трудового народу. Петро Семенович любив землю і був добрим хліборобом. Елемент краси завжди присутній при змалюванні внутрішнього світу батька письменника, його вчинків, портрета. Петро Семенович був взірцем людської досконалості, виразником і носієм народної моралі.

Глибоким, щирим ліризмом пройняті спогади письменника про матір. У «Зачарованій Десні» мати письменника постає невиспущою селянкою-трудівницею. Щастя світилося на обличчі матері завжди, коли тримала на руках немовля, невимовні горе й розпач – коли ховала синів чи проводжала в далекі світи. Від ньки О.Довженко успадував любов до української пісні, народних звичаїв і обрядів. Мати митця, Одарка Єрмолаївна, мала великий вплив на формування характеру сина, становлення його як митця-громадянина.

Типові риси хлібороба зображені і в характері дядька Самійла. Цей невтомний трудівник особливий талант – косити, і «орудував він косою, як добрий маляр пензлем чи ложкою, – легко і вправно. Коли б його пустити з косою просто, він обкосив би всю земну кулю, аби тільки була добра трава та хліб і каша».

Кожен із селянських характерів повісті позначений шляхетністю почуттів, моральною красою душі, неабияким духовним потенціалом.

Автор у творі виступає у двох іпостасях. Оповідач – це і малий Сашко, який пізнає світ, і сивочолий майстер, що коментує колишні події мудро й дотепно, відтворюючи світ реальний і уявний. Найбільше вражає світ, витворений буйною дитячою фантазією. Образи незвичних коней, чію розмову підслухав Сашко, і казковий образ яблука того коня з різдвяної колядки. Творча уява дитини примушувала зірку скотитися з неба, рибу – скинутися в річці, лева – з'явитися на березі Десни.

Слогади автора пересипані щирим і лагідним усміхом. Почуття гумору було родинною ознакою Довженків. Саме тому у кіноповісті «Зачарована Десна» багатьма барвами ожило образне, іскрометне слово митця. З м'яким гумором та іронією письменник змаловав кумедні випадки з життя односельців (сцена полвання дядька Тихона, коли в найвиршальніший момент виявляється, що сьогодні пострілу не буде, бо курок він дома в жилетці забув), висміяв деякі звички чи вади характеру своїх персонажів (прабаба любила прокльони, дід Захарко куриє досить міцний тютюн, через що невістка Галька спала в коморі та ін.).

З дитинства хлопчик був оточений людьми, що не мислили свого життя без праці. Його рідні й односельці – хлібороби та косарі – багато гарних справ переробили за своє життя. І робота для них була не тільки необхідністю, а й духовною потребою. Письменник на все життя зберіг трепетні почуття до людей праці.

Список використаних джерел та літератури

1. Довженко О. Вчора і сьогодні. Образ дисидента. Л., 2007. 238 с.
2. Історія української літератури ХХ ст. У 2-х кн. Кн.2. Друга половина ХХ ст. Підручник / В.Дончик. К.: Либідь, 1998. 456 с. С. 218-222.

УДК 821.161

Солдаткін О. В.,

учень 10 класу Глухівського ліцею-інтернату
з посиленою військово-фізичною підготовкою

Науковий керівник: Троша Н. В.,

кандидат філологічних наук,
вчитель КЗ СОР Глухівського ліцею-інтернату
з посиленою військово-фізичною підготовкою

СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА ГЛУХІВЩИНИ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ, ПОЕТИКА, ПЕРСОНАЛІЇ

В умовах безперервного розвитку сучасного літературного процесу Глухівщини та України загалом помітну роль відіграє творчість сучасних авторів, які пропонують читацькій аудиторії нові теми та напрямки у літературі, своїми творами по-новому формують погляд читача на проблеми української історії та сьогодення.

Часто творчість новітніх авторів, які мають численні публікації, та літературна спадщина яких вже встигла набути визнання та високо поцінується, ще недостатньо досліджена, вивчена і проаналізована. До списку митців, які своїм словом формують нову генерацію українського читача та громадянина, входять і

письменники Глухівщини. Сучасна література нашого регіону є доволі неоднорідною і не має якоїсь однозначної позиції, що власне і дає підстави для різноаспектного дослідження.

Мета статті – дослідити сучасний літературний процес Глухівщини, зокрема тенденції його розвитку, особливості поетики та персоналії.

Проаналізувавши розвиток літератури на Глухівщині у його історичному аспекті, можна дійти висновку, що наш регіон прославилася значна кількість видатних митців слова, з яких варто брати приклад, творчість яких необхідно вивчати як кращий зразок прозово-поетичної спадщини Сумщини.

Як і видатні літературні діячі минулих століть, глухівчани продовжують плекати слово та дарувати світові чудові зразки прози та поезії. Не можливо уявити сучасну українську літературу без творів письменників-глухівчан В. Раєвського, М. Єрохи, П. Товстухи, Т. Герасименко, І. Колтакової, Н. Геращенко, А. Бойка, М. Гурець та ін.

Уже не один рік активними учасниками та творцями літературного процесу Глухівщини є поети (В. Раєвський, М. Єроха, Г. Гайовий, П. Товстуха, В. Заїка, Т. Герасименко, І. Колтакова, Н. Геращенко, Н. Бойко, Т. Дедушкіна, М. Гурець, Л. Процик та ін.), прозаїки (М. Левченко, А. Бойко, С. Цінько, А. Печений, І. Житник та ін.), драматурги (М. Левченко). До жанру сатири та гумору звертаються О. Черногуз, Г. Гайовий, Ю. Іщенко, М. Ліщенко, Г. Єлишевич, І. Товстуха та ін. П. Товстуха є яскравим представником сучасної гумористичної літератури. З-під його пера вийшло вже кілька збірок гумористичних творів «Коза на полюванні», «Дегустація», «Клубочок жартів» (для дітей), «Торба сміху». Митець виступає фундатором і упорядником альманаху «Українська хвиля», засновником і головою літературно-мистецького об'єднання з однойменною назвою. У 2011 році він був прийнятий до членів Національної спілки письменників України.

Ідейно-тематичне спрямування творчості письменників рідного краю доволі різноманітне. До кола зацікавлення потрапляє природа, суспільно-історичні процеси, кохання, стосунки між чоловіком і жінкою, самотність людини в бурхливому світі, психологічний стан душі тощо. Останніми роками митці активно долучаються до громадянсько-патріотичної тематики, звертаються до проблем української історії та сучасності.

Творчість сучасних письменників Глухівщини орієнтована як на дорослих представників суспільства, так і на дітей – майбутнє української нації. Саме від того, які морально-етичні якості будуть прищеплюватися дітям, як буде формуватися їхній естетичний смак та розвиватися свідомість, патріотизм та любов до Батьківщини, і буде залежати, яким зустрінє завтрашній день українське суспільство. У творах сучасних митців нашого краю – любов до світу, людей, Вітчизни, необхідність оберігати та примножувати багатство своєї рідної землі. Також прослідковується сучасний погляд на українську історію, творчий відгук як на буремні сторінки минулого, так і на події найновіші, що утверджують поступ України на шляху до самостійності і незалежності. Саме тому літературна спадщина сучасних письменників Глухівщини, яка нині перебуває на етапі подальшого формування та розвитку, є прикметним літературним явищем сьогодення та багатим джерелом для вивчення і аналізу.

Своєрідним підсумком, щорічним творчим звітом літературного процесу Глухівщини є випуск літературно-мистецького альманаху «Українська хвиля» [2]. За останні роки члени літературно-мистецького об'єднання видали друком вісім збірок, до яких увійшли поетичні твори, проза, наукові дослідження, драматургічні й музичні твори. На сторінках альманаху представлені твори як давно

відомих і шанованих письменників рідного краю (В. Раєвського, В. Заїки, М. Єрохи, П. Товстухи, М. Гурця, Н. Геращенко, Г. П'явки, А. Печеного, І. Колтакової, Н. Громак, В. Гриневича, С. Цінько та ін.), так і молодих авторів – членів студентської літературної спілки «Слово» – студентів ГНПУ ім. О. Довженка.

Завдяки творчій активності глухівчан-майстрів слова на теренах Сумщини втілюється у життя чимало літературних проєктів. Останньою значущою подією у літературному житті Глухівщини стало видання у 2018 році книги М. Єрохи «Із чого зігране життя». Як зазначають упорядники цієї книги П. Товстуха й П. Нечмоня, «читач має нагоду познайомитися з прекрасною лірикою, баладами, присвятами та веселими дружніми шаржами» [1, с. 1]. Оскільки М. Єроха був автором слів відомих в області та Україні пісень, видання містить і ці тексти. Митець був співцем рідного краю, мав талановиту й співочу душу. Його поетична мова багата, яскрава, образна і, разом із тим, проста, зрозуміла і близька кожному українцеві.

Таким чином, проаналізувавши літературний процес Глухівщини як в історичному аспекті, так і на сучасному етапі, ми можемо зробити висновок про те, що наш регіон має значуще мистецьке надбання, яке потребує ґрунтовного подальшого вивчення літературознавцями. Кращі зразки літератури рідного краю необхідно вивчати учням у закладах загальної середньої освіти в рамках уроків української літератури та під час занять гуртка «Літературне краєзнавство». Це дасть можливість молодому поколінню ближче познайомитися з творчістю своїх земляків та, значною мірою, сучасників, що сприятиме вихованню в учнівської молоді шанобливого ставлення до таланту та бажання саморозвитку.

Список використаних джерел та літератури

1. Із чого зігране життя / М. Єроха; За ред. П. Товстухи. – Суми : ВПП «Видавничий будинок «Еллада», 2018. – 238 с.
2. Українська хвиля. Літературно-мистецький альманах. – Суми : ВПП «Видавничий будинок «Еллада», 2017. – 308 с.

УДК 811

Соленік К. Р.,

студентка 21-У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Цінько С. В.,

к. пед. н., доц. кафедри української мови,
літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПРИСУДОК ЯК ГОЛОВНИЙ ЧЛЕН РЕЧЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У лінгвістичних дослідженнях зустрічаємо різні погляди на природу головних членів речення, зокрема присудка.

Метою нашої розвідки є узагальнення й аналіз мовознавчих праць, присвячених дослідженню головних членів речення, зокрема поглядів лінгвістів на визначення присудка як головного члена речення.

З метою узагальнення й аналізу різних визначень присудка мислилися на результати досліджень мовознавців XIX ст. – початку XXI ст.

У XIX столітті представниками логіко-граматичного напрямку присудок визначався з логістичного погляду. Наприклад, К. Ф. Шульжук наводить визначення

Ф. Буслаєва: «Те, що ми думаємо або судимо про предмет (про підмет), називається присудком» [5, с.75].

Тривалий час у мовознавстві тривала дискусія про те, який із двох членів речення – підмет чи присудок – важливіший для його структури. І більшість лінгвістів схилилась до думки, що це підмет. І лише останнім часом усе частіше підтримується думка О.Потебні про те, що в граматичному розумінні присудок важливіший у структурі речення.

У сучасних підручниках ми знайшли такі визначення присудка. Н. Г. Шкуратяна, С. В. Шевчук у «Сучасній українській літературній мові» дають таке визначення присудка: «Присудком називається головний член речення, що означає дію, стан, якість, властивість предмета, позначуваного підметом» [4, с. 87].

М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко та інші в підручнику «Сучасна українська літературна мова» так інтерпретують присудок: «Присудок – це головний член двоскладного речення, що виражає ознаку підмета. Присудок є носієм головної властивості речення – предикативності, він надає підмету модально-часової характеристики» [2, с. 318].

О. Д. Пономарів, В. В. Різун та інші в підручнику «Сучасна українська мова» так визначають присудок: «Присудок – головний член двоскладного речення, що означає дію. Стан або ознаку, котра приписується в реченні підметові. Відповідає на питання: що робить підмет? яким він є (був, буде)? ким (чим) він є (був, буде)?» [3, с.246].

«Присудок – головний член двоскладного речення, який, указуючи на модально-часову характеристику носія предикативної ознаки, перебуває в предикативному зв'язку з підметом», – зазначає К. Ф. Шульжук у підручнику «Синтаксис української мови» [5, с. 75].

«Виділення присудка як граматичної основи речення становить набагато складнішу проблему в обох відношеннях – семантичному й граматичному. Дослідження форм присудка в синтаксичній науці спирається на вітчизняну традицію і зосереджує велике коло проблем: про співвідношення логічних, логіко-граматичних і граматичних форм предиката-присудка, про морфологічні форми присудка, про комунікативний присудок як психолінгвістичну категорію, про класифікуючий присудок – ознаку типології речень повних – неповних, неповних – еліптичних, дієслівних – бездієслівних, врешті, про присудок із пропозиційною семантикою, що задає конфігурацію моделі речення і вирізняє його серед інших моделей мови», – наголошує Ю. Каморникова [1].

Отже, у сучасних лінгвістичних працях підмет і присудок здебільшого перебувають на одному рівні значимості для структури речення. Однак залишається багато дискусійних питань, пов'язаних з інтерпретацією та роллю головних членів речення, які потребують розв'язання.

Список використаних джерел та літератури

1. Каморникова Ю. Дослідження питання визначення головних членів речення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://oldconf.neasmo.org.ua/node/569>

2. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; За ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища шк., 1994. – 414 с.

3. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.

4. Шкуратяна Н. Г., Шевчук С. В. Сучасна українська літературна мова / Н. Г. Шкуратяна, С. В. Шевчук. – К. : Вища шк., 2007. – 823 с.

УДК 373

Сугоняко Ю. О.,
студентка I курсу магістратури факультету філології
та історії Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Привалова С.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

МОТИВИ ЗБІРКИ «ПОКАЯННІ ПСАЛМИ» Д. ПАВЛИЧКА

Д. Павличко – поет епічного складу і способу мислення. Важко знайти в українській поезії ХХ ст. автора, який би не віддав данину епічним жанрам: поеми В. Сосюри, М. Терещенка, М. Бажана, І. Муратова, А. Малишка, Л. Первомайського, М. Рильського. Епіка Павличка виростала саме на цих вершинних творах, вбираючи в себе все найкраще.

У 1994 році вийшли друком «Покаянні псалми» – цикл, що складається з п'ятдесяти віршів, кожний із яких – відверта ромова з Богом. Переважно це монологи. Але інколи нові звернення до Господа виникають як відповіді на його питання, то можна говорити і про діалогічні моменти.

У збірнику «Покаянні псалми» поет прагне переосмислити власне життя, розмірковує над історією та майбутнім України. Дослідники не раз підкреслювали, що в цьому збірнику Д. Павличко досяг висот Т. Шевченка та І. Франка, продовжуючи їхню духовну місію.

Для збірки «Покаянні псалми», що складається з десяти тематично різних розділів, характерне загострене відчуття власної екзистенції, поетичне самозаглиблення, щільно пов'язане із національною свідомістю, культ Духу і Правди, орієнтація на вищі зразки західної та світової культури. У поезіях переплітаються минуле й сучасне, любов до рідного краю й народу, глибока пошана до інших націй, поетизація дитинства (ретроспектива ліричного героя, який жив спогадами), висвітлення актуальних проблем буття.

«Покаянні псалми» Д. Павличка – це монолог ліричного героя про те, що ж він є, хто він, навіщо і яким його створив Бог. Чому він такий слабкий, а має так багато бажань і поривань? Невже все добре – від творця, а гріх – від людини?

Домінуючий мотив збірки «Покаянні псалми» – мотив сповіді, широкого самоспалюючого каяття. Поет вважає пройдений шлях помилковим і вирішує з'ясувати причини й наслідки цих помилок. Водночас це й сповідь за своє покоління – зламане, понівечене, з'яничарене – від імені якого поет не раз брав голос і має на це право й сьогодні:

*Сорамтесь нас, бо ми раби,
Як під плитою гін зерна,
Встидайтесь нас, онуки,
Сліпорожденні й кволі
Бо ми жили не з боротьби,
Нещасні наші матері*

А з підлої принуки [1].

У світовій літературі є небагато таких відвертих творів сповідального характеру, передусім своєрідний наказ собі самому – вірш «Ти не кажи», що водночас є зверненням до всіх, хто виріс і сформувався в тоталітарному режимі.

Ти не кажи, що за тобою

Нема й зерна неправди.

Лжа росте, прив'ялена ганьбою,

Твоя ж таки, а не чужа

В епоху живучи нециру,

Ти духом праведним блудив.

Не говори. Бери сокиру,

Вирубуй зло, що насадив [1].

Тема вини і кари, прогріху і покаяння проймає всю творчість поета 90-х. Точність психологічних штрихів, вражаючи за емоційною силою деталі забезпечують надзвичайний емоційний ефект, де крупним планом подаються непомітні, на перший погляд, вагомі деталі.

Не тільки покаянні псалми людини, а й проєкція особистого на єдність людства з Богом, який так само є відповідальним за історію, в якій від меча Ахілла до атомної бомби доходить розвиток жорстокості й братовбивства, – такий сенс псалмів. В умовах нової епохи глобалізму з її цинічним прагматизмом, де на перший план виступає безоглядна сила уніфікації не лише зла, а й добра, автор шукає «невинного духу» і відкриває той дух у процесі самовдосконалення як окремої особи, так і цілого народу. Питомий український характер діалогу з Господом разом з тим набуває прикмет універсальності. Сам автор слушно вважає «Покаянні псалми» найкращим своїм творінням [2, с. 130].

Отже, провідними мотивами збірки Д. Павличка «Покаянні псалми» є мотив сповіді, мотив гріха та покаяння. Яскраво представлені й біблійні мотиви. Збірка «Покаянні псалми» – це відверта розмова автора з Богом, під час якої митець просить каяття за свої власні гріхи та гріхи українського народу.

Список використаних джерел та літератури

1. Павличко Д. Покаянні псалми. Київ. 1994. 183 с. URL: <http://www.ukrlit.vn.ua/article/74.html>.
2. Мушинка М. Україна – це не ворота до Росії, а велика земля... : Інтерв'ю з Д. Павличком напередодні його 70-річчя. Київ : Дзвін, 1999. № 10 – 12. С. 129 – 132.

УДК 808: 070

Супрун В. М.,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики
Національного університету «Острозька академія»

ОБРАЗ ЖІНКИ-ПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ УКРАЇНИ

Традиційний погляд на жінку, сформований українським культурним дискурсом упродовж ХІХ-ХХ століть (детальніше див.: [1]), на початку ХХІ століття під впливом засобів масової комунікації зазнає суттєвих трансформацій, що виявляються у створенні нетипової для вітчизняної ментальності моделі поведінки жінки-лідера: самостійної, ініціативної, цілеспрямованої, ділової тощо. Гендерна нерівність у вітчизняному публічному середовищі інспірувала векторний рух суспільної свідомості до розв'язання проблеми статевої паритетності не лише в соціальній матриці, але й в українському політикумі. Не залишились осторонь і засоби масової комунікації, які моделюють образ жінки-політика як сильною, але

водночас чуттєвої особистості, здатної глибоко розуміти проблеми всіх і кожного. Якщо чоловік-політик здебільшого раціоналізує суспільне середовище, то жінка не лише емоціоналізує його сама, але й впливає на психоемоційну сферу реципієнта завдяки апеляції до аксіологічних концептів. Так, у мовленні жінок-політиків частим є використання концептів «Бог», «Батьківщина», «сім'я», «любов» та ін. Крім того, жінка, на відміну від чоловіка, більш тонко вловлює ціннісні пріоритети соціуму (внаслідок чуттєвішої внутрішньої організації [2]) і відповідно має пріоритетність у маніпулятивних жонгливаннях ними.

Як свідчить сучасний медіапростір паритетність гендерних стосунків у публічній матриці України не складається рівномірно та злагоджено. Зазвичай гендерна нерівноправність у політичній боротьбі за владу наявна й на рівні особистісних «баталій», де не останнє місце відіграють психолінгвістичні механізми жіночої дискредитації. Так, нерідкі випадки ретрансляції засобами масової комунікації зневажливої конотації чоловіків щодо жінок-політиків. Маємо на увазі використання номенів типу «Юлька» (щодо Олії Тимошенко), «Вітренчиха» (щодо Наталії Вітренко), «Анька» (щодо Ганни Герман) тощо, які негативно впливають на сприйняття образів цих жінок масовою аудиторією й ненав'язливо у зменшено-саркастичній тональності підтримують імідж жінки-політика як квазіполітика.

Проте часто такі дискредитаційні механізми не знаходять валідної підтримки масової аудиторії, яка бачить у жінці-політику синкретичне поєднання фемінної чуттєвості й добросердечності та маскулінно сильної прагматики й логіки міркувань. До такого типу жінок можна зарахувати сформований сучасними медіа образ міністра освіти й науки України Лілії Гриневич, яка майже по-материнськи розуміє проблеми дітей (до того ж у контексті інформаційної хвилі старту «нової української школи» саме дітей молодшої школи) та лідерських, професійних підходів до розв'язання глобальних проблем освіти й науки щодо реалізації відповідних реформ у цих галузях.

Цікаво, що гендерна паритетність жінки-політика (попри апелювання останньої до чуттєвих аксіосистем) «працює» не на фемінну стереотипізацію образу, а прямо пропорційна в її вираженні. Якщо чоловік-політик активно пропагує членів своєї родини (бачимо це на прикладі промоції сімейних цінностей президентами, які активно демонструють публіці членів своєї родини), то в медіапросторі фактично відсутні відомості про членів родини жінки-політика (майже жодного разу під час виступів не промайнула інформація про родини відомих жінок у політиці). Такий підхід у поведінці жінки-лідера спеціально демонструє її відмежованість від стереотипного сприйняття її як домогосподарки, берегині сімейного вогнища. Більше того, бачимо свідоме неприйняття жінками-політками фемінативів типу «прем'єрка», «спікерка», адже такий формат не лише гендерно маркує особистість, але й виявляє до певної міри нерівноправність обох статей (у той час як прагнення жінок спрямоване на паритетність у політиці).

Таким чином, сучасний медіа-дискурс репрезентує потребу жінок-лідерів до потенційного рівноправ'я в політичній матриці сучасної України, що інспірує поступове свідомісне вирівнювання ролі жінки в соціокультурній парадигмі доби.

Список використаних джерел та літератури

1. Гончар Ю. Сердечний рай: Гендерні аспекти художнього світу Тараса Шевченка: монографія / Юлія Гончар. – Черкаси, 2009. – 184 с.

2. Супрун В.М. Перцептивний потенціал зорової сенсорики в моделюванні концепту «жінка» / В.М. Супрун // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2018. – Вип. 34. – С. 37-39.

РОЛЬ ЕСЕ У РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

Актуальним на сьогодні завданням шкільної мовної освіти є формування і удосконалення на уроках розвитку мовлення вмінь уявляти, співпереживати, розмірковувати, аналітично мислити, систематизувати вивчене, узагальнювати і всі ці набуті вміння застосовувати повсякденно протягом усього життя.

Сучасна людина має орієнтуватися у величезному потоці інформації, виділяти головне й відсіювати зайве; мати власну думку щодо подій і речей.

Постала нагальна потреба в переосмисленні ролі шкільного творчого висловлення, що й умотивовує необхідність заміни традиційного шкільного твору на більш сучасний, що відповідає вимогам сьогодення. Ми згодні з авторами типової освітньої програми, що саме есе є тим дієвим засобом, який розкриє здібності й можливості кожного школяра та заохотить його до написання власних, а не списаних з критичних матеріалів, висловлювань [3].

В українській лінгводидактиці есе як вид роботи з розвитку писемного мовлення школярів досліджувала О. Глазова; есе як комунікативну форму тексту в системі текстотвірних умінь учнів молодшого шкільного віку – Н. Грона; методичні рекомендації до написання есе подає К. Шендеровський; есе як вид роботи з розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів розглядала Л. Томашук. Проблемами формування критичного мислення та впровадження інноваційних технологій на уроках української мови займалися вчені: Н. М. Васильєва, Л. А. Києнко-Романюк, О. М. Давиденко, О. І. Когут, О. І. Пометун, І. І. Доброскок, В. П. Коцур, М. В. Лисенко, С. О. Нікитчина, В. В. Докучаєва та інші.

Науковець М. Ліпман, засновник інституту критичного мислення Сполучених Штатів Америки, звертає увагу на те, що початкова, середня та вища освіта повинні сприяти формуванню критичного мислення учнів. Учений звертає увагу на поступові зрушення, притаманні сучасній освіті: орієнтація навчально-виховного процесу на осмислення матеріалу; стимулювання самостійного мислення, а не заучування; формування в учнів умінь створювати власні судження. М. Ліпман акцентує на тому, що необхідно не просто передавати знання та досвід, а застосовувати їх на практиці. Тільки за таких умов формуватиметься критичне мислення.

На думку вченого, учні повинні робити те саме, що й науковці. Тому варто залучати школярів до активної роботи на уроці, сприяти не просто запам'ятовуванню навчального матеріалу, а й виникненню бажання запитувати, досліджувати, творити, вирішувати складні завдання, інтерпретувати тексти та дебатувати за змістом прочитаного. Це М. Ліпман вважає «найкращою практикою». Також науковець

стверджує, що критичному мисленню притаманна особлива майстерність, що сприяє побудові логічних та вмілих суджень [1, с. 17].

Багато видатних педагогів, зокрема Ш. А. Амонашвілі та В. О. Сухомлинський, звертали увагу на важливість відстоювання учнями власних думок, бажання аргументувати, стверджувати, будувати логічні зв'язки, навіть заперечувати вчителю.

Відомим педагогом та письменником В. О. Сухомлинським була створена унікальна система формування «учня-мислителя» – освіченої особистості, яка швидко, уміло творчо та креативно вирішує складні завдання. Педагог наголошував на важливості не просто подавати дітям знання, а створювати такі мотивуючі ситуації, при яких дитина могла і хотіла здобувати їх самостійно, адже головною метою є осмислення матеріалу, а не запам'ятовування. Його нововведенням були «уроки мислення», спрямовані навчати дітей аналізувати явища, розкривати причинно-наслідкові зв'язки, здобувати знання, висловлювати власну думку тощо. Педагог вважав, що важливо збудити мислення учня, зацікавити школяра. Учитель повинен вільно володіти матеріалом, уміти ним оперувати, критично мислити, докласти зусилля щодо залучення дітей до активної роботи на уроці, хвалити їх за заслуги тощо [2].

Щодо сказаного вище, то ми цілком погоджуємося з думкою Л. Томашук про те, що «...найпотужніше що навчально-виховну функцію виконує учнівський твір, бо спонукає учнів до самостійності думки, критичного мислення, стимулює розвиток розумових здібностей школярів та формує в них необхідні вміння та навички» [4].

З цієї причини, на нашу думку, есе належить вагома роль у розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів, воно виступає тим дієвим засобом, який розкриє творчі здібності й можливості кожного школяра.

Список використаних джерел та літератури

1. Липман М. Чим може бути критичнемислення? / М. Липман // Вісникпрограшкільнихобмінів. – 2006. – № 27. – С. 17-23.
2. Мухин М. И. В. А. Сухомлинский об умственном воспитании. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://uchebniki-besplatno.com/vospitanie-rebenka_1325/myishlenie-nachinaetsya-udivleniya-40728.html
3. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 //Режим доступу:<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ii-stupenya>
4. Томашук Л. І. Есе як вид роботи з розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/30205/

Шаматріна І. М.,
студентка 61-2У групи факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Баранник Н.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
української мови, літератури та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ УКРАЇНСЬКИХ ПАРЕМІЙ

Лексико-граматичний аналіз структури українських паремій (прислів'їв і приказок) щодо лексичного наповнення компонентного їх складу засвідчив значну за обсягом групу усталених конструкцій з іменниками різних тематичних груп.

Привертають увагу дослідника паремії, що розповідають про *історичні обставини, пам'ятні події*. Такі вислови несуть у собі важливу інформацію про *період князюї доби* (*Радимичане бояться Вовчого Хвоста* [2, с. 69]); *часи монголо-татарської навали* (*Нема на світі гіршої віри, як бусурмани-татари* [3, с. 353]); *епоху козацтва* (*Од Богдана до Івана не було гетьмана* (про Хмельницького та Мазепу) [2, с. 69]); *період національно-визвольної боротьби українців* (*Бідний – Кармалюкові брат рідний* [3, с. 365]) та ін. Мудрі вислови, що надовго закріпилися у свідомості народу, є своєрідною скарбницею народної пам'яті, яка несе в собі реальні факти і події, що відбувалися в історичному минулому.

Наступною є група лексики в пареміях, що стосується поняття «людина» й висвітлює: а) *родинні стосунки між кровними* (батько, мати, ненька, син, дочка) і *некровними* (зять, невістка, шурин, мачуха, вітчим та ін.) *родичами*. Такі усталені вислови засвідчують шанобливе ставлення українців до своїх батьків, тепле ставлення до дітей як продовжувачів роду і, навпаки, висміюють непорозуміння, часті сварки між свекрухою і невісткою, тещею і зятем тощо: *Мати однією рукою б'є, а другою голубить* [3, с. 125]; *Батькова лайка дужча за материну бійку* [3, с. 127]; *Брехлива свекруха невістці не вірить* [3, с. 132]; б) *характеристику людини за соціальним станом: бідні – багаті* (*Доки багатий стужне, бідний з голоду опужне* [3, с. 24]; *Цар любив карати, чиновники хабар брати, пани – шкуру драти* [3, с. 376]); *церковнослужителі* (*Нема дурнішого од попа: люде плачуть, а він співає* [2, с. 46]; *Свици, попоньку, бо вже попада помандрувала* [2, с. 702]); *за професіями* (*Тесть – інженер, зять – комбайнер, дочка – знатна ланкова, оті вся сім'я нова* [3, с. 382]).

Значне місце в паремійному корпусі посідають прислів'я і приказки з компонентом «власне ім'я», серед яких виокремлюємо *імена людей*: *На бідного Макара всі шишки валяться* [3, с. 16]; *Гляну на вид, та й скажу, що Демид* [1, с. 208] та ін. Особові імена накладають позитивний чи негативний відпечаток на своїх носіїв. Аналіз показує, що в пареміях часто вживаються імена, співвідносні переважно з негативними рисами людей. Народ висміював ці риси з виховною метою, щоб запобігати таким негативним явищам. Наприклад, про брехливих (*Нема правди у Максима, бреше, як собака, ще й кліпає очима* [1, с. 210]), про байдужих (*Не журиється Антін об тім, батько вмирає, а він млинці наминає* [1, с. 205]); про

сварливих (*Щастя, в кого жінка Настя, а в кого Горпина – то лиха година [1, с. 98]*) та ін. Крім антропонімів, структурними компонентами часто є назви водних об'єктів, населених пунктів, клички тварин, назви свят, які відображають особливості життя, побуту, культури, світобачення українського народу: *У Хоролі всього доволі [1, с. 363]*; *Біда Україні: і відтіть гаряче, і відсіть гаряче [1, с. 67]*; *У Диканьці дівки модні – всі гуляють, хоч і голодні [1, с. 362]* та ін.

Великою за обсягом є група паремій, структурним компонентом у яких є **назви абстрактних понять, позитивних і негативних рис характеру та проявів психіки**, наприклад: *кохання (Кохання не запобіжиши зарання [3, с. 110])*; *дружба (Для приятеля нового не пускайся старого [3, с. 140])*; *здоров'я, хворість, смерть, старість (Здоров'я маємо, та не дбаємо, а втративши плачемо [3, с. 143])*; *Не смерть страшна, а недуга [3, с. 143])*; *скупість, зажерливість (Скупому душа дешевиша гроша [3, с. 162])*; *І сам не дам, і другому не дам [3, с. 162])* та ін.

Особливу роль в усталених реченнях виконує **побутова лексика**, до складу якої входять слова, що називають предмети та явища, поширені в побуті всіх груп населення, зокрема: 1) **назви житла і їх частини**: хата, клуня, комора, стіни, вікна, двері, поріг тощо (*Хата з дітьми – базар, а без дітей – пуста [3, с. 193]*); 2) **знарядь праці**: плуг, соха, рало, вила, леміш, серп (*Найліпше ремесло – леміш та чересло [3, с. 367]*); 3) **одягу та взуття**: кожух, фартух, спідниця, капелюх (*Пізнавайте мою матку на місті, що в неї і фартух у місті [3, с. 138]*), 4) **їжі та напоїв**: хліб, коровай, паска, паляниця, каша, борщ, галушки, сало, мед, сивуха та ін.: (*На чужий коровай очей не поривай [3, с. 274]*; *Борщ – усьому голова [2, с. 131]*); 5) **диких (ворона, зозуля, горобець, бджола, лис, вовк, орел, сова (Обмок, як вовк [3, с. 65Н]) і свійських тварин і птахів**: тівень, віл, віця, корова, бик, коза, кобила, свиня (*Молодик, як бик! [3, с. 66]*; *Знай, коза, своє стійло [2, с. 74]*), 6) **трудових процесів і дій**: сіяти, орати, косити, жати, ткати, воювати, полювати (*Глибше орать – більше хліба мать [3, с. 370]*; *Хто землю удобрят, тому і земля повертає [3, с. 370]*) та ін.

Отже, лексичний склад паремій дає можливість образно й лаконічно передати національну світоогінку українців, відтворити загальнонародські пріоритети, зафіксувати національно зумовлені ціннісні уявлення народу про світ і своє буття в ньому.

Список використаних джерел та літератури

1. Прислів'я та приказки: Людина. Родинне життя. Риси характеру / упоряд. М. М. Пазяк. К., 1990. 528 с.
2. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Уклав М. Номис / упоряд., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. К., 1993. 768 с.
3. Українські прислів'я та приказки : збірник / А. Василенко ; упоряд. С. В. Мишанич ; упоряд., вступ. ст. М. М. Пазяк . Київ, 1984. 390 с.

СЕКЦІЯ 10. ЛІНГВІСТИКА (АНГЛІЙСЬКА, НІМЕЦЬКА МОВИ). МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

УДК 37.01

Голуб А. В.,
студентка III курсу факультету іноземних мов
групи АН 31/1

Науковий керівник: Голуб Н. М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент, Ніжинський державний
університет імені Миколи Гоголя

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АУДІОВАННЯ В УЧНІВ 6 КЛАСУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

На сучасному етапі реформування освіти важливе місце належить середній школі. Метою шкільної освіти є всебічний розвиток особистості, здатної до життя в суспільстві, самовдосконалення та навчання впродовж життя. У зв'язку з цим сучасний учень повинен оволодіти знаннями, вміннями та навичками, що формують його життєві компетентності. Серед ключових компетентностей, якими повинні оволодіти школярі, є спілкування іноземною мовою. Ця компетентність передбачає формування в учнів умінь розуміти висловлене іноземною мовою, усно й письмово висловлювати думки й почуття. Тому проблема формування навичок аудіювання є актуальною.

Сучасні лінгвісти та методисти розглядають аудіювання як важливий засіб навчання англійської мови, що дає можливість усвідомити й опанувати звукову систему мови, її інтонацію, лексичний і граматичний склад, з'ясувати стилістичні особливості тексту; полегшує оволодіння читанням, говорінням і письмом тощо. Так, В. А. Артемов приділяв увагу інтонаційним особливостям аудіювання та словникової роботі як важливим чинникам на шляху до сприймання тексту [1, с. 74–75]. На врахуванні труднощів у розумінні аудіотекстів акцентували М. Я. Дем'яненко, С. Ю. Ніколаєва, Л. С. Панова, С. В. Тезікова, Л. Т. Тишакова, Л. О. Хілько та ін. [2–5].

Мета нашої розвідки полягає у визначенні основних шляхів формування навичок аудіювання в учнів 6 класу на уроках англійської мови.

Аудіювання – це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який забезпечує розуміння сприйнятого на слух. На думку методистів (Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін.), щоб навчити учнів правильно й швидко розпізнавати лексичні одиниці та граматичні структури під час сприймання усного мовлення, варто використовувати мовленнєві зразки, типові граматичні структури, сприяти тому, щоб учні пов'язували звуковий образ слова з лексичним значенням [4, с. 132].

Щоб визначити основні шляхи формування навичок аудіювання, варто наголосити на труднощах у сприйманні іншомовного мовлення на слух, знання яких необхідне для майбутнього вчителя англійської мови, щоб спонукати учнів до пошуку шляхів їх подолання. Так, методисти (Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова, Л. Т. Тишакова, Л. О. Хілько) виділяють такі труднощі в сприйманні іншомовних висловлювань: мовні; зумовлені розумінням змісту тексту; зумовлені способом подання тексту; пов'язані з умовами сприймання тексту [4, с. 132].

На думку методистів, основними шляхами подолання труднощів у сприйманні іншомовного мовлення на слух є: тренування в сприйманні на слух та голосному проговорюванні мовних зразків із лексико-граматичним матеріалом; проголошування текстів в уповільненому темпі; добір фабульних аудіотекстів, що легше сприймаються учнями; використання відеозаписів, які допомагають спостерігати за артикуляцією мовця тощо.

До основних методів, які сприяють формуванню навичок аудіювання, відносимо бесіду, пояснення вчителя, роботу з підручником, вправи. Так, під час вступної бесіди можна підготувати учнів до сприймання тексту, визначити ключові слова, що звучатимуть, організувати їх артикуляцію; у процесі бесіди за текстом – з'ясувати тему та основну думку тексту (*What is this text about? Who are main characters? What event is described in the text? What is the main idea?*). Під час роботи з підручником – застосовувати систему спеціальних вправ, що спрямовані на формування різних рівнів розуміння тексту, зокрема на предметне, предметно-образне, логічне розуміння, розуміння підтексту.

На наш погляд, найбільш доцільними є вправи, які передбачають відповіді на запитання за текстом; обговорення теми прослуханого тексту; складання плану прослуханого тексту; добір малюнків, які ілюструють зміст тексту; визначення основної думки тексту тощо. Методисти акцентують на тому, що систематичне виконання таких вправ на кожному уроці сприятиме формуванню навичок аудіювання [2–4].

Отже, до основних шляхів формування навичок аудіювання в учнів 6 класу на уроках англійської мови відносимо урахування основних труднощів у сприйманні іншомовного мовлення на слух та шляхи їх подолання; добір системи вправ, спрямованих на розуміння змісту тексту та його лексико-граматичного матеріалу.

Список використаних джерел та літератури

1. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам / В. А. Артемов. М.: Просвещение, 1969. 279 с.
2. Демьяненко М. Я., Лазаренко К.А., Мельник С.В. Основы общей методики обучения иностранным языкам : теоретический курс : учеб. пособие / под ред. М. Я. Демьяненко. К. : Вища школа, 1984. 256 с.
3. Николаева С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник / С. Ю. Николаева. К: Ленвіт, 1999. 320 с.
4. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник для студентів вищих навчальних закладів /Л. С. Панова, І. Ф.Андрійко, С. В. Тезікова [та ін.]. К.: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.
5. Хилько Л. О., Тишакова Л. Т. Аудіювання на початковому етапі вивчення англійської мови // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. праць : Серія: Педагогіка і психологія. 2013. В. 39, Ч. 2.– С. 305 – 311.

Красновид В. В.,
студент 2 курсу факультету іноземних мов
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: Новгородська Ю. Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Вихід України в європейський та світовий простір, нові соціально-економічні та культурні реалії потребують певних трансформацій в сфері освіти як важливого державного інституту, зокрема в галузі навчання іноземних мов. Статус іноземної мови має тенденцію до постійного зростання, оскільки вона набуває ролі засобу міжкультурного спілкування.

Основне призначення іноземної мови як предметної галузі шкільного навчання – сприяти оволодінню учнями вміннями та навичками спілкуватися в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях. Спілкування як соціально-психологічний процес неможливе без установаження між комунікантами певних взаємин, що складаються в соціумі.

Вагоме значення при викладанні іноземної в умовах сучасної української школи є застосування комунікативного підходу, оскільки він включає вивчення прагматичних аспектів комунікації, співвідношення мовних одиниць з діяльністю людини, вивчення стратегій і тактик комунікантів, що дозволяє навчити учнів моделювати мовленнєві взаємодії, розуміти інтенції комунікантів, використовувати мову як засіб соціальної дії.

Використання комунікативного підходу передбачає переорієнтацію вчителя на особистісно-діяльнісну модель взаємодії з учнями, що полягає в активному залученню самого учня до пошукової навчально-пізнавальної діяльності, організованої на основі внутрішньої мотивації, організації спільної діяльності, партнерських стосунків учителів і учнів; забезпеченні діалогового спілкування не лише між учителями й учнями, а й між самими учнями в процесі здобування нових знань.

Найбільш повне уявлення про комунікативний підхід дозволяють отримати принципи комунікативного навчання іноземної мови, сформульовані Є.Пасовим:

– *принцип мовленнєво-мисленнєвої активності* – передбачає, що будь-який мовленнєвий матеріал (фраза, текст) активно використовується носіями мови в процесі спілкування;

– *принцип індивідуалізації* – головний засіб створення мотивації при оволодінні мовою;

– *принцип функціональності* – відповідно до цього принципу визначаються функції говоріння, читання, аудіювання і письма як засобу спілкування;

– *принцип ситуативності* – передбачає визнання ситуації як базової одиниці організації процесу навчання іншомовного спілкування;

– *принцип новизни* – забезпечує підтримку інтересу до оволодіння іноземною мовою, формування мовленнєвих навичок, розвиток продуктивності й динамічності мовленнєвих умінь [2].

У процесі вивчення іноземної мови при застосуванні комунікативного підходу учні повинні освоїти: знання, як необхідно використовувати мову в залежності від цілей висловлювання; знання, як використовувати іноземну мову в залежності від мовленнєвої ситуації та учасників (наприклад, доцільність використання формальних та неформальних форм спілкування); вміння створювати тексти різних форм (наприклад, опис, звіт, повідомлення, бесіда, інтерв'ю); вміння підтримувати розмову, незважаючи на прогалини в знаннях іноземної мови (використання різноманітних мовленнєвих стратегій). [3, с. 4]

Вивчення іноземної мови дозволяє закласти основи комунікативної компетенції, формування якої відбувається на основі взаємопов'язаного мовленнєвого, соціокультурного, соціолінгвістичного і мовного розвитку учнів відповідно до їхніх вікових особливостей та інтересів на кожному етапі оволодіння іноземною мовою.

Складовими комунікативної компетенції вважаються:

- *мовна (лінгвістична) компетенція*, яка забезпечує оволодіння учнями мовним матеріалом з метою використання його в усному і писемному мовленні;
- *соціолінгвістична компетенція*, яка забезпечує формування умінь користуватися у процесі спілкування мовленнєвими реаліями (зразками), особливими правилами мовленнєвої поведінки, характерними для країни, мова якої вивчається;
- *прагматична компетенція* яка пов'язана зі знаннями принципів, за якими висловлювання організуються, структуруються, використовуються для здійснення комунікативних функцій та узгоджуються згідно з інтерактивними та трансактивними схемами [2, с. 37-43]

Отже, навчання іноземної мови з використанням комунікативного підходу передбачає мовленнєву спрямованість навчального процесу, яка забезпечує наявність відповідного контексту на заняттях шляхом постійного створення ситуацій активного спілкування, заохочення учнів до участі в діалогах, підтримання їх ініціативи.

Список використаних джерел та літератури

1. Мартинова Р.Ю. Дидактичне обґрунтування змісту навчання іноземних мов / Раїса Юріївна Мартинова // Педагогіка і психологія. – 2004. – №2. – 37-50.
2. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е.И. Пассов. – М., 1989. – 231 с.
3. Richards J. C. Communicative Language Teaching Today / Jack C. Richards. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 52 с.

УДК 378.18:37.032

Лук'яненко В. В.,

кандидат психологічних наук, доцент

Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут ім. І.Сікорського»

ВИДИ КОМУКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасний розвиток суспільства характеризує процес інформатизації, а саме, активне використання комп'ютерної техніки у навчальному процесі. Розвиток інформаційних та комунікаційних технологій став можливим завдяки розповсюдженню комп'ютерів та глобальної мережі Інтернет. Період інформатизації змінив ставлення до нових засобів навчання та взаємодії у педагогічній спільноті.

Для успішної реалізації модернізації навчання, як стверджує Захарова І.Г., необхідним є сучасне технічне обладнання для вищих навчальних закладів та професійна підготовка викладачів. Так, Захарова І.Г. поділяє використання інформаційно-комунікаційних технологій на два основні напрями: використання ІК технологій для доступності освіти (дистанційне навчання); використання інформаційних технологій для того, щоб змінити процес навчання [2].

Проте, залучення такого роду технологій дає змогу покращити знання активних та успішних студентів, не впливаючи на успішність підготовки основної маси студентів. Це пов'язують із тим, що використовувані технології не є адаптованими до системи навчання та робота з ними вимагає спеціальної підготовки. Тобто, залучення інформаційних технологій у навчанні на практиці сприяє доступності навчання лише вибіркоким студентам. В той час, як вимогою суспільства є одержання і доступного, і якісного навчання для всіх без винятку студентів.

Захарова І.Г. сформувала принципи використання інформаційних технологій, що дає змогу збереження якісного та доступного навчання: інформація про навчальні ресурси повинна бути доступною для всіх без виключення, а саме тим, кому ця інформація буде цікавою; студентіві повинні надати вибір найбільш зручної та доступної саме для нього форми навчання, в тому числі і комбінованого, коли денна форма навчання поєднується із дистанційною. Оскільки, більшість студентів денної форми поєднують навчання із роботою, то надання можливості такого поєднання сприяло б доступності більш якісного навчання [2].

У науково-технічній літературі під інформаційними технологіями розуміють як сукупність знань про засоби, способи, обробку, передачу інформації для одержання нових даних про об'єкт. Так як, інформаційні технології характеризуються наявністю мережі Інтернет та її сервісами, все-таки живе спілкування є невід'ємною частиною запровадження ІК технологій, тому інформаційні технології називають інформаційно-комунікаційними.

Функціонування інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу необмеженого збору даних, підвищенню доступності навчання, розширенню форм одержання освіти, забезпечення безперервного навчання та підвищення кваліфікації, створення єдиного інформаційно-навчального середовища, значного удосконалення методичного та програмного забезпечення [3]. Аринханова Е.К. виділяє наступні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі: мотиваційний, змістовний, навчально-методичний, організаційний, контрольно-оцінюючий [1].

У науково-педагогічній літературі розповсюдження набрали нові методи навчання, поява котрих пов'язана із використанням сучасних засобів ІКТ. До таких методів належать: метод проектів, метод інформаційного ресурсу, дидактична гра. *Метод проектів* передбачає вирішення певної проблеми за допомогою різноманітних методів, інтегрування знань, умінь із різних галузей науки. *Метод інформаційного ресурсу* полягає у виборі джерела інформації, а саме електронного видання або ресурсу. Завданням викладача, що застосовує на своїх заняття даний метод є підбір необхідних ресурсів та орієнтування студентів у цих ресурсах. Застосування *методу дидактичної гри* є досить ефективним із використанням засобів ІКТ [1].

Інформаційно-комунікаційні технології використовують для досягнення наступних педагогічних цілей: 1) розвиток особистості студента (підготовка до самостійної продуктивної діяльності в умовах розвитку інформаційного середовища); 2) реалізація соціального замовлення (підготовка спеціалістів у сфері інформаційних технологій); 3) інтенсифікація усіх рівнів навчально-виховного процесу (підвищення

якості навчального процесу).

Отже, існує багато способів використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення якості та доступності навчання. Особлива роль в процесі створення та використання інформаційно-комунікаційних технологій належить системі освіти вищої школи тому, що вища школа є джерелом висококваліфікованих кадрів.

Список використаних джерел та літератури

1. Арынханова Э. К. Методические аспекты внедрения информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс/ Э. К. Арынханова// Теплотехника и информатика в образовании, науке и производстве: II всерос. науч.-практ. конф., 28-29 марта 2013 г.: тезисы докл. – К., 2013. – 6 с.
2. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
3. Красильникова В.А. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебное пособие / В.А. Красильникова. – Оренбург. – ГОУ ОГУ, 2006. – 235 с.
4. Трайнев В.А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): Учебное пособие / В. А. Трайнев, И. В. Трайнев. – 4-е изд. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2009. – 280 с.

УДК 8133

Маркевич Ю. М.,
аспирант Барановичского государственного университета

НАИМЕНОВАНИЯ ПРОФЕССИЙ В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ (СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ МОДЕЛИ)

Развитие языка теснейшим образом связано с эволюционными процессами в обществе. В современном языке профессиональная деятельность является одним из наиболее значимых параметров, характеризующим человека в его отношении к реальному миру. Ввиду многообразия и изменчивости отношений, в которые вступает человек в процессе своей социальной и производственной деятельности, антропонимический инвентарь языка пополняется особенно интенсивно. Основная часть. Происходящие под воздействием научно-технической революции коренные изменения в сфере труда (изменение профессиональных приоритетов, возросшая потребность в высококвалифицированных специалистах, появление новых сфер деятельности) послужили мощным социальным импульсом к возникновению большого количества новых наименований лиц по профессии, ставших индикаторами научно-технического и экономического прогресса. Отразились в номинативной системе немецкого языка и существенные перемены, происходящие в общественном и профессиональном положении женщин в немецкоязычных странах во второй половине XXI века. Наименования профессий занимают особое место в номинативной системе языка, поскольку называют людей по их месту и роли в профессиональной сфере – наиболее значимой социальной характеристики. Номинация (или ономасиология) – образование языковых единиц, характеризующихся номинативной функцией, т. е. служащих для называния и вычленения фрагментов действительности и формирования соответствующих

понятий о них в форме слов, сочетаний слов, фразеологизмов и предложений. Этим термином обозначают и результат процесса номинации – значимую языковую единицу [1]. По мнению В. Н. Телии, номинация – это процесс создания, закрепления и распределения наименования за разными фрагментами действительности, так и значимая языковая единица, образованная в процессе называния [2, с. 88]. Так, Т. В. Матвеева считает, что понятие «номинация (или ономазиология)» – образование языковых единиц, характеризующихся номинативной функцией, т. е. служащих для называния и вычленения фрагментов неязыковой действительности и формирования соответствующих понятий о них в форме значения языковых единиц – слов, сочетаний слов, фразеологизмов и предложений [3, с. 266]. Можно сделать вывод, что номинация и словообразование тесно связаны. Анализ научной литературы позволил выявить в грамматике современного немецкого языка различные словообразовательные модели. И. Г. Ольшанский выделяет следующие словообразовательные модели: 1) модель корневых слов: Tisch, klug, hier, Abend, oben, nieder, wieder, aber; 2) модель безаффиксного (имплицитного) словопроизводства: antworten → Antwort; 3) префиксальная модель: verkaufen, bekleiden, entlaufen; Unruhe, Urgrossvater, Misston; 4) суффиксальная модель: seid-en, gold-en, Freund-heit; Lehrer – lehren; 5) модель словосложения: Freiheitsliebe, Vergissmeinnicht, Ohnebart; 6) особые способы словообразования [4, с. 100]. В нашем исследовании для систематизации отобранных названий профессий с точки зрения словообразовательных моделей мы опирались на классификацию, предложенную И. Г. Ольшанским. Автором была разработана рабочая классификация словообразовательных моделей названий профессий в немецком языке. Данная классификация включает шесть видов моделей словообразования: модель корневых слов, префиксально-суффиксальная модель, префиксальная модель, суффиксальная модель, модель словосложения и субстантивация. Суффиксальная модель представлена во всех частях речи. Она характеризуется наличием словообразовательной морфемы после производящей основы. Также они могут быть как продуктивными, так и непродуктивными. Немецкие суффиксы многозначны и обладают способностью переводить одну часть речи в другую. Для номинации профессий характерны суффиксы: -er (наиболее распространенный), -or, -ant, -ent, -eur, -ist, -loge, -ner, -ler, -ier, -nom, -it, -är, -us. С помощью суффиксальной модели было выявлено 285 единиц (57%). Например: -er: der Akademiker, der Akustiker, der Gymnastiker, der Lyriker, der Magister. -ist: der Akkompagnist, der Gitarrist, der Journalist, der Jurist, der Okulist; -eur: der Akteur, der Asphalteur, der Dekorateur, der Friseur, der Graveur; -or: der Administrator, der Agitator, der Institor, der Inspektor, der Lektor; -graf / -graph: der Bibliograph, der Biograph, der Choreograph, der Geograph, der Fotograf; -loge: der Archäologe, der Biologe, der Dermatologe, der Ideologe, der Laryngologe; -ier: der Brigadier, der Finanzier, der Juwelier, der Offizier; -aut: der Aeronaut, der Astronaut, der Kosmonaut; -ner: der Gärtner, der Glöckner, der Pförtner; -nom: der Agronom, der Astronom; -ant: der Intendant, der Laborant; -är: der Milizionär, der Sekretär; -eut: der Therapeut; -ent: der Assistent; -us: der Präpositus; -it: der Metropolit; -ler: der Sportler. Модель словосложения для немецкого языка является очень распространенной. Можно отметить, что продуктивность словосложения непрерывно растет. Данная модель образуется с помощью сложения основ слов. Это отражается в номинации профессий, так как путем сложения основ образуются новые слова (профессии). Количество примеров модели словосложения составило 67 единиц (13,5%). Например: derAbsatzleiter – derAbsatz + derLeiter; dieAbwaschfrau – derAbwasch + dieFrau; derAckerbauer – derAcker + derBauer;

derBertiebsschutzangehörige – derBetrieb + s + derSchutz + derAngehörige; derEisenbahnangestellte – dasEisen + dieBahn + derAngestellte; derFachlehrer – dasFach + derLehrer; derGesundheitsshelfer – dieGesundheit + s + derHelfer; derKraftfahrer – dieKraft + derFahrer; derLandwirt – dasLand + derWirt; derLichtbildner – dasLicht + derBildner; derMagazinarbeiter – dasMagazin + derArbeiter; derMilizmann – dieMiliz + derMann. Префиксально-суффиксальная модель характеризуется тем, что слова образуются с помощью префиксов и суффиксов одновременно, и составляет 36 единиц (7,2%). Например: der Abbildner, der Anlerner, der Aufklärer, der Ausfahrer, der Beschließer, der Einshelfer, der Erbauer, der Vorturner. Модель корневых слов заключается в образовании немецких слов, которые состоят из одного или двух слогов. Количество таких примеров составляет 8 единиц (1,6%): dieAmme, derAnwalt, derArzt, dieHebamme, derKoch, derMeier, derNotar, derOberst. В данной модели образуются также однословые и многословные слова, которые являются заимствованными. Основы таких слов являются неделимыми на немецкой почве. В нашем анализе встретилось небольшое количество таких примеров, что составило 10 единиц (2%): derAdvokat, derAkrobat, derBesemer, derChef, derClown, derGaukler, derGeneral, derLakai, derMajor, derPfarrer. В равных количествах были выявлены примеры таких моделей, как префиксальная модель и субстантивация, что составило 0,6% (3 единицы) каждой. Префиксальная модель характеризуется тем, что связанная словообразовательная морфема предшествует производящей основе. Можно отметить, что немецкие префиксы продуктивны, но их число велико, однако большинство из них многозначны и могут выражать различные категориальные признаки: derAnleiter – an + Leiter, derGehilfe – ge + Hilfe, derNachshelfer – nach + Helfer. Субстантивация заключается в переходе различных частей речи в разряд существительных. Чаще всего в немецком языке субстантивируются глаголы, а также прилагательные. Они пишутся с большой буквы и употребляются с артиклем. Например: derAngestellte – прил. angestellt, dieAngestellte – прил. angestellt, derGeistliche – прил. geistlich. Заключение. Предметом теории номинации является описание общих закономерностей образования языковых номинативных единиц. Поскольку именование различных объектов действительности теснейшим образом связано с формами деятельности человека, то предметом теории номинации является и изучение результатов взаимодействия человеческого мышления, языка и действительности в процессах номинации. Анализ показал, что наиболее продуктивными моделями в наименовании профессий немецкого языка являются суффиксальная модель и модель словосложения. Менее продуктивными моделями в данной классификации являются префиксально-суффиксальная модель, модель корневых слов, префиксальная модель, а также субстантивация.

Список використаних джерел та літератури

1. Ахманова, О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Изд. 5-е. – М. : ЛИБРОКОМ, 2010. – 396 с.
2. Телия, В. Н. Номинация // Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – Изд. 2-е. – М. : Большая Рос. энцикл., 2002. – 529 с.
3. Матвеева, Т. В. Полный словарь лингвистических терминов / Т. В. Матвеева. – Ростов н/Д : Феникс, 2010. – 562 с.
4. Ольшанский, И. Г. Лексикология: Современный немецкий язык = Lexikologie: DiederutscheGegenwartssprache : учеб. для студентов лингв. фак. высш. учебн. заведений / И. Г. Ольшанский, А. Е. Гусева. – М. : Академия, 2005. – 416 с.

СЕКЦІЯ 11. БІОЛОГІЯ, ЕКОЛОГІЯ, ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧА ОСВІТА, ОХОРОНА ПРИРОДИ

УДК 504

Буц Л.В.,
викладач Професійно–педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ПРОФЕСІЙНО–ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Екологічна освіта третього тисячоліття є необхідною складовою наукового і педагогічного супроводу збалансованого розвитку системи «суспільство–біосфера». Це актуальна соціально–економічна та психолого–педагогічна проблема, змістом якої є розуміння сучасних екологічних проблем, виховання відповідальності за стан довкілля, оволодіння навичками екоповедінки в природі. Особливості змісту екологічної освіти досліджуються і висвітлені у працях В. Кучерявого, М. Реймерса, С. Рудишина та ін.

На основі аналізу й узагальнення даних філософської, культурологічної та педагогічної літератури з'ясовано сутність активної позиції особистості: це – вироблений, динамічно стійке особистісне утворення, що характеризується системою ставлень людини до оточуючого світу та до самої себе в ньому. Вікові особливості студентів коледжу сприятливі для формування активної екологічної позиції (АЕП), оскільки характеризуються перебудовою внутрішнього світу у вигляді змін поглядів, ціннісних орієнтацій, формування самооцінки, змінами у ставленні до оточуючого, і до навколишнього природного середовища зокрема.

Такий процес забезпечує розвиток критичного екологічного мислення і передбачає три послідовні, взаємопов'язані етапи: усвідомлення своєї екологічної позиції; оцінки та контролю її; визначення й вибору особистісної позиції студентів у взаємодії з природою. Зазначені етапи формування АЕП мають місце на усіх курсах, оскільки ця характеристика особистості має динамічний характер, обумовлений змінами й перебудовою установок, ціннісних орієнтацій, поглядів людини.

Ефективними виявились педагогічні умови формування АЕП студентів: застосування проблемних ситуацій екологічного змісту, залучення студентів до справ і акцій екологічного спрямування. Дієвим засобом формування АЕП студентів є колективні творчі справи (КТС), де вони на добровільних засадах залучаються до основних видів природоохоронної діяльності з урахуванням індивідуального екологічного досвіду та можливостей.

Обґрунтовано систему проблемних екологічних завдань, що базується на психологічній класифікації завдань і передбачає навчально–пізнавальні завдання та соціально–моральні задачі екологічного спрямування, необхідні для формування умінь критичного екологічного мислення студентів коледжу.

Розроблено науково–методичне забезпечення процесу формування АЕП студентів – серію соціально–моральних екологічних задач, що відповідають віковим і психологічним особливостям студентів. На базі професійно–педагогічного коледжу працює гурток «Квітникарі», метою якого є формування екологічної культури особистості, активізація пізнавальної, творчої та просвітницької діяльності студентів,

залучення їх до роботи із покращення зовнішнього озеленення та дизайну території навчального закладу. Важливим напрямком екологічного виховання в професійно–педагогічному коледжі є проведення акцій з охорони довкілля «Краща шпаківня», «Затишок», «Чисте повітря», «Чисте довкілля», проводяться виховні заходи, бесіди, години спілкування на екологічну тематику.

Отже, результати проведеної роботи свідчать про позитивні зміни ціннісного ставлення до природи, що якісно впливає на формування у студентів особистісної характеристики – активної екологічної позиції.

УДК 616.15–097

Григор'єва Д. Г.,

магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Рудишин С.Д.,

кандидат біологічних наук, доктор педагогічних наук, професор
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ГРУПОВОЇ І РЕЗУС–ПРИНАЛЕЖНОСТІ КРОВІ З ІНФЕКЦІЙНИМИ ТА НЕІНФЕКЦІЙНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Постановка проблеми. Серцево–судинні та інфекційні хвороби викликають занепокоєність медичної громадськості України не тільки своєю поширеністю, а й тією загрозою, яку вони становлять здоров'ю нації, її економіці та міжнародному іміджу держави. Визначення зв'язку між групами крові і захворюваністю людини має велике практичне значення. З'ясування проблеми буде сприяти уточненню етіології захворювань, їх патогенезу та діагностики. Отримані дані дадуть можливість медикам прогнозувати розвиток хвороб, їх доцільно використати при розробці профілактичних заходів проти захворювань серед населення, у медико–генетичному консультуванні для попередження захворювання.

За сучасними уявленнями, в основі розвитку будь–якого патологічного процесу є взаємодія генотипу людини і факторів довкілля. У зв'язку з цим все ширше проводиться вивчення асоціацій між захворюваннями і різними генетичними маркерами, такими як антигени групи крові, антигени тканинної сумісності людини HLA тощо. Звичайно, сама по собі група крові та резус–фактор не означають, що людина обов'язково буде страждати «характерним» захворюванням. Тут відіграє роль багато різних факторів, і група крові та резус–фактор – лише один із них. Є відомості про вплив крупі крові та резус–приналежності людини на схильність або, навпаки, резистентність до низки хвороб. Так, люди з I (O) групою крові та негативним резус–фактором частіше хворіють виразковою хворобою шлунку і дванадцятипалої кишки [5], цирозом печінки, холециститом зляканої анемії. У людей, що мають I (O) групу крові, підвищується ризик виникнення рапвової кровотечі, бо рівень фактора фон Віллебранда у плазмі крові нижчий, ніж у людей, котрі мають інші групи крові. Людям з II (A) групою крові характерно підвищення згортання крові, що є частою причиною виникнення інфаркту міокарда та шемічного інсульту [4]. Вони частіше страждають і важче переносять цукровий діабет, серед них підвищена частота атеросклерозу, ревматизму, гіпертонії, важче протікає натуральна

віспа (що пояснюється наявністю в мембрані вірусу віспи антигенів, схожих за своєю будовою з аглютиногеном А). Особи з III (В) групою крові частіше хворіють дизентерією, раком кишечника, молочних залоз, сечостатевої системи та лейкозом. У людей, що мають II (А), III (В) і IV (АВ) групи крові, збільшений вміст в плазмі фактор фон Віллебранда й антигемофільного глобуліну, що призводить до розвитку тромбозів.

Серед людей, які мають негативний резус-фактор частіше зустрічаються пацієнти з вродженими вадами серця, що ускладнені інфекційним ендокардитом. Серед людей з I (О) групою крові набагато частіше зустрічається пароксизмальна нічна гемоглобінурія, вроджені форми гемолітичної анемії, гіпопластичної та апластичної анемії. Однак, слід зауважити, що зв'язок між групами крові і резус-фактором та захворюваністю має не прямий, а опосередкований іншими факторами характер, тому що різниця між різними групами крові і резус-фактором в більшості випадків невелика [1].

Мета статті – з'ясувати взаємозв'язок груп крові та резус крові і захворюваністю населення м. Глухів.

Виклад основного матеріалу. Нами було проведено дослідження щодо виявлення взаємозв'язку груп крові та резус-фактора і захворюваністю людини на базі Глухівської ЦРЛ. На першому етапі дослідження виявлено групи крові та резус-фактор у 637 чоловіків та 812 жінок м. Глухів (використаний метод «Цоліклонів»). Дані представлені у таблицях 1 і 2.

Таблиця 1.

Групи крові та резус-фактор серед чоловіків-глухівчан

<i>O(I)Rh+</i>	<i>O(I)Rh-</i>	<i>A(II)Rh+</i>	<i>A(II)Rh-</i>	<i>B(III)Rh+</i>	<i>B(III)Rh-</i>	<i>AB(IV)Rh+</i>	<i>AB(IV)Rh-</i>
185	44	208	40	85	31	36	8
29%	6,9%	32,7%	6,3%	13,3%	4,9%	5,7%	1,3%

Дані таблиці свідчать про те, що 32,7% чоловіків мають другу групу крові та позитивний резус-фактор. На другому місці знаходяться чоловіки з першою групою крові та позитивним резус-фактором. На останньому місці знаходяться чоловіки з четвертою групою крові та негативним резус-фактором.

Таблиця 2.

Групи крові та резус-фактор серед жінок-глухівчан

<i>O(I)Rh+</i>	<i>O(I)Rh-</i>	<i>A(II)Rh+</i>	<i>A(II)Rh-</i>	<i>B(III)Rh+</i>	<i>B(III)Rh-</i>	<i>AB(IV)Rh+</i>	<i>AB(IV)Rh-</i>
229	59	271	79	98	35	34	7
28,2%	7,3%	33,3%	9,7%	12,1%	4,3%	4,2%	0,9%

Дані таблиці свідчать про те, що серед жінок також на першому місці знаходяться жінки з другою групою крові та позитивним резус-фактором (33,3%). На другому місці знаходяться жінки з першою групою крові та позитивним резус-фактором (28,2%). На останньому місці знаходяться жінки з четвертою групою крові та негативним резус-фактором (0,9%).

На другому етапі дослідження була виявлена залежність між групами крові та резус-фактором і захворюваністю глухівчан. Були проаналізовані дані їх медичних карток.

Результати аналізу подані у таблицях 3 і 4.

Таблиця 3.

Взаємозв'язок груп крові та резус-фактора серед чоловіків-глухівчан і захворюваністю

Групи крові	$O(I)Rh+$	$O(I)Rh-$	$A(II)Rh+$	$A(II)Rh-$	$B(III)Rh+$	$B(III)Rh-$	$AB(IV)Rh+$	$AB(IV)Rh-$
Кількість	185	44	208	40	85	31	36	8
%	29%	6,9%	32,7%	6,3%	13,3%	4,9%	5,7%	1,3%
Захворюваність, к-ть	90	30	120	30	50	25	20	7
%	48,6	68,2	57,7	75	58,8	80,6	55,6	87,5

Таблиця 4.

Взаємозв'язок груп крові та резус-фактора серед жінок-глухівчан і захворюваністю

Групи крові	$O(I)Rh+$	$O(I)Rh-$	$A(II)Rh+$	$A(II)Rh-$	$B(III)Rh+$	$B(III)Rh-$	$AB(IV)Rh+$	$AB(IV)Rh-$
Кількість	229	59	271	79	98	35	34	7
%	28,2%	7,3%	33,3%	9,7%	12,1%	4,3%	4,2%	0,9%
Захворюваність, к-ть	80	25	100	30	40	20	15	4
%	34,9	42,4	36,9	40,0	40,8	57,1	44,1	57,1

Висновки. Аналіз отриманих даних засвідчив, що найбільше хворіють чоловіки та жінки з негативним резус-фактором. Серед глухівчан з $O(I)$ групою крові найпоширеніші захворювання шлунку, ГРВІ, холецистит. З групою крові $A(II)$ найчастіше зустрічаються захворювання на пневмонію, бронхіт, ГРВІ. Чоловіки та жінки, що мають $B(III)$ групу крові хворіють ГРВІ, гастритом, холециститом. Серед глухівчан, що мають $AB(IV)$ групу крові найчастіше мають серцеві та шкірні хвороби.

Отже, виявлено зв'язок між групами крові та резус-фактором і захворюваністю. Встановлено, що групу ризику щодо деяких захворювань становлять резус-негативні особи. Ці люди більш схильні до гастриту, гострих респіраторних вірусних інфекційних захворювань, хронічного бронхіту.

Список використаних джерел та літератури

1. Гарбузова В.Я. Группы крови. М. : Владос, 2014. 72 с.
2. Гильмиярова Ф. Н. АВ0-группоспецифические особенности эритроцитов в норме и при гемофилии. *Гематология и трансфузиология*. 2012. Т. 57. № 10. С. 42–54.
3. Дизик Г.М. Антигены эритроцитов і захворювання. *Генетичні системи крові людини та хвороби*. К. : Здоров'я, 1990. С. 18–85.
4. Дранник Г.Н. Генетические системы крови человека и болезни. К.: Здоровье, 2005. 200 с.
5. Комісова Т. Є., Мамотенко А. В., Коваленко Л. П. Резистентність до окремих хвороб серцево-судинної системи дітей старшого шкільного віку залежно від груп крові. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2017. С. 340–343.
6. Уваєва О. Аналіз асоціації резус-фактора з інфекційними хворобами людей. *Вісник Львівського університету*. 2016. № 51. С. 43–48.

Дзидза Д.С.,
магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Коренева І.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПОНЯТТЯ ПРО КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЙОГО ОСНОВНІ ВЛАСТИВОСТІ

Проблематика розвитку критичного мислення досить актуальна, над її дослідженням у закордонній психології та педагогіці працюють: М. Ліпман, Д. Стілл, Дж. Гілфорд, С. Уолтер, К. Мередит, В. Окунь, Ч. Темпл, Д. Брунер, Д. Халперн. Дослідження цих вчених спираються на основні принципи та закономірності, які були розроблені вітчизняними вченими, таким як: А. Брушлинський, Н. Дайрі, В. Біблер, І.Лернер, Б. Теплов, С. Максименко, С. Рубінштейн, В. Шубинський, З. Калмикова, Д. Вількевич, Г. Костюк, О. Тихомиров, О. Лук. У педагогіці розробкою цих питань займаються: Л. Рибалко, А. Ліпкін, С. Заїр–Бек, І. Мороченкова, Р. Суровцева, С. Вакслер, М. Кларіна, В. Синельником.

Існує багато визначень поняття критичне мислення але найбільш точне та найбільш просте визначення таке: критичне мислення – це використання когнітивних технік, стратегій, які збільшують імовірність отримання бажаного кінцевого результату [1]. Цей вид мислення відзначається цілеспрямованістю, контрольованістю та обґрунтованістю, воно потрібне нам для розв'язання завдань, оцінювання, прийняття важливих рішень, планування та прорахунку своїх дій на перспективу. Для критичного мислення необхідне вміння побудови логічних висновків, які здатні підтверджувати або спростовувати ту чи іншу інформацію. Всі визначення поняття критичного мислення мають на увазі психічну активність, яка спрямована на вирішення поставлених конкретно завдань [2].

І. Мороченко визначає критичне мислення як, таке, яке являє собою перевірку запропонованих рішень з метою виявлення можливої сфери застосування. Автор зазначає, що з допомогою цієї технології індивід здатен розуміти думку опонента, визначати головну ідею, зміст, співставляти різні точки зору, висувати гіпотези і шукати шляхи для встановлення істини. Завдяки критичному мисленню людина здатна до самореалізації, самоосвіти та самопізнання. Воно є педагогічно значущим та практично зорієнтованим завдяки формальній та неформальній логіці, яка є здобутком теоретичних висновків.

Основними властивості критичного мислення завдяки яким індивід усвідомлює власні досягнення І. Мароченко визначає такі:

- прагматичність – це уміння знаходити застосування здобуті знанням на практиці;
- рефлексивність – це вміння працювати із вже відомим та способом одержання знань;
- суб'єктність – це присвоєння та вбудовування одержаного досвіду у власну практику.

На основі попередніх напрацювань на сьогоднішній день виділяють два підходи у навчанні критичному мисленню учнів:

- запровадження окремого навчального курсу в шкільну програму, який має назву «Критичне мислення», «Філософія мислення», «Сократівський діалог»;
- організація навчання таким чином, щоб технологія розвитку критичного мислення простежувалася у всіх навчальних предметах.

Для учнів навчальних закладів найефективнішим є імплементація технології у навчальні дисципліни. До них відносять: мозковий штурм, кластери, есе, «вільне письмо», «діаграма Вана», гра «Вірю – не вірю», гра «Так чи ні» «Асоціативний куш», «Бортовий журнал», «Гронування», «Дерево рішень», «Кошик», «Лист по колу» і т.п. Найефективнішою виявилася триступенева модель запропонована К. Мередітом та Дж. Стіл для розвитку критичного мислення. Вона включає в себе: актуалізацію, усвідомлення змісту, рефлексія (АУР).

Отже, слід застосовувати технологію розвитку критичного мислення на уроках, лекціях, практичних та лабораторних зайняттях, адже це сприятиме кращому засвоєнню навчального матеріалу та підвищенню рівня ерудованості, здатності мислити критично та логічно. Людина яка опанувала вміння мислити критично характеризується такими якостями: самостійність, допитливість, здатність аргументувати власну думку, соціальність та наполегливість.

Список використаних джерел та літератури

1. Халперн Д. Психология критического мышления / Диана Халперн. – Спб.: Питер, 2000. – 512 с.
2. Нечепельська Н. В. Формування критичного мислення / Н. В. Нечепельська. – 2011. – №28. – С. 6–11.

УДК 581.144.2

Єременко Н.С.,

магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Горшкова Л.М.

кандидат біологічних наук,
доктор сільськогосподарських наук, професор
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФУНКЦІОНАЛЬНА РОЛЬ КОРЕНЕВОЇ СИСТЕМИ РОСЛИН ТОМАТА ЗВИЧАЙНОГО В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ВОДОПОСТАЧАННЯ

Аналіз літературних джерел вітчизняних і зарубіжних авторів показав, що проблемами водопоглинання, водопостачання і кореневою системою в цілому займались: А.М. Алексеев, А.А. Заляков, А.В. Анисимов, Л.В. Можаяєва, Н.В. Пильщикова, О.М. Трубецькова, В. П. Дадикін, С.А. Самолова, М.М. Маркушин, М.О. Максимов, О.Ф. Туєва, О. М. Павлова. Авторами було встановлено виключну роль кореневої системи у поглинанні води, описані фактори впливу різних чинників та супутні цьому процеси. Була доведена практично життєва необхідність рослин у воді [1, с. 67; 2, с. 45].

Результати дослідження встановили, що ґрунт – середньо суглинистий, кислотність ґрунту дорівнювала 7,0.

Визначення норми поливу для контрольного та експериментального варіантів проведено ваговим методом [3, с. 29]. Кількість води для рослин контрольного варіанту складала 670 г, що відповідало 75% від повної вологості ґрунту. Для експериментального варіанту – 480 г, що відповідало 40% від повної вологості ґрунту.

Насіння томату звичайного сорту Ранній 83, мало високі якісно-посівні властивості. Експериментально встановлено, що у насіння томату звичайного енергія проростання дорівнювала 94% , схожість 95%.

Інтенсивності транспірації рослин томату звичайного сорту Ранній 83 у контрольному варіанті становила 473,23 г/м²/год, а в експериментальному 271,11= г/м²/год. Результати свідчать, що недостатність вологи впливала на ріст і розвиток рослин, зокрема викликала водний дефіцит та в'янення рослин у експериментальному варіанті. Призупинялися ростові процеси, знижувалась інтенсивність фотосинтезу та порушувалися обмінні процеси.

Дослідивши пігментний склад рослин, встановили, що у контрольному варіанті зі зволоженням 75% від повної вологості ґрунту, містилася більша кількість як жовтих, так і зелених пігментів, що можна пояснити активним процесом фотосинтезу та інтенсивним їх накопиченням. В експериментальному варіанті зі зволоженням 40 % від повної вологості ґрунту, вміст пігментів був значно меншим. Смуги пігментів не чітко виражені, хлорофіл «b» – блідо-зеленуватого кольору, хлорофіл «a» – відсутній. Забарвлення листків блідо-жовтого кольору.

Інтенсивність дихання пророслого насіння становила 1,1 мг CO₂ x г⁻¹ • год⁻¹, сухого насіння 0,14 мг CO₂ x г⁻¹ • год⁻¹. Це пояснюється тим, що інтенсивність дихання в різних органах рослин, сортах, видах рослин різна. Вона залежить від особливостей рослинного організму, від його віку, походження, фізіологічного стану. Найбільшу швидкість дихання має проросле насіння. Дане дослідження дає можливість говорити про те, що чим інтенсивніше дихання, тим, при рівних умовах, інтенсивніше росте окремих орган і рослина в цілому. Тому для посіву рослин томату звичайного сорту Ранній 83 буде більш доцільно використовувати проросле насіння [4, с. 178].

Проаналізувавши морфологічні та математичні дані ознак рослин, отримали такі результати:

✓ у фазу сім'ядольних листків спостерігали витягування надземної частини рослини. Висота рослин в контрольному варіанті становила 2,7 см, довжина головного кореня 0,7 см, кількість додаткових корінців – 4,3; в експериментальному висота рослини 2,02см, довжина головного кореня 0,7 см, кількість додаткових корінців – 3,3;

✓ у фазу 1-ої пари листочків: у контрольному варіанті (75% від повної вологості) середня висота рослини 9,6 см; довжина головного кореня 1,9 см, кількість додаткових корінців – 14. В експериментальному варіанті (40% від повної вологості) середня висота рослини 7,2 см; довжина головного кореня 2,1 см, кількість додаткових корінців – 8;

✓ у фазу 2-ої пари листочків отримали такі результати: у контрольному варіанті середня висота рослини 15,5 см; довжина головного кореня 2,1 см, кількість додаткових корінців – 44. В експериментальному варіанті середня висота рослини 10,0 см; довжина головного кореня 3,4 см, кількість додаткових корінців –14;

✓ у фазу бугонізації ми отримали такі результати: у контрольному варіанті середня висота рослини 20,6 см; довжина головного кореня 2,3 см, кількість додаткових корінців – 149,3 шт. В експериментальному варіанті середня висота рослини 16,7 см; довжина головного кореня 5,4 см, кількість додаткових корінців – 59 шт.;

✓ у фазі цвітіння ми отримали такі результати: у контрольному варіанті середня висота рослини – 38,2 см; головний корінь відсутній, кількість додаткових корінців – 479. В експериментальному варіанті середня висота рослини – 30,1 см; довжина головного кореня 6,3 см, кількість додаткових корінців – 88 шт.

Таким чином, порівняльна оцінка висоти рослин, вирощених в умовах 40% зволоження від повної вологості ґрунту та рослин з 75% від повної вологості ґрунту показали, що рослини, вирощені в різних умовах зволоження, відрізнялися по висоті, кількості додаткових корінців й довжині головного кореня. У рослин з 40% зволоженням спостерігається сповільнений ріст і розвиток в онтогенезі.

Список використаних джерел та літератури

1. Власенко М.Ю. Фізіологія рослин з основами біотехнології / М.Ю. Власенко, Л.Д. Вельямінова–Зернова, В.В. Мацкевич. – Біла Церква, 2006. – 504с.
2. Жолкевич Н.В. Водный обмен растений / Н.В. Жолкевич, Н.А. Гусев, А.В. Капля. – М.: Наука, 1989. – 256 с.
3. Мусиенко Н.Н. Корневое питание растений: Учебное пособие / Н.Н. Мусиенко, А.И. Терневский. – К.: Вис. школа, 1989. – 203 с.
4. Мусієнко М.М. Фізіологія рослин: підручник / М.М. Мусієнко. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 392 с.

УДК 378: 371.335.7

Ковтун І.С.,

магістрантка першого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Коренева І.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ У ГЛУХІВСЬКОМУ УЧИТЕЛЬСЬКОМУ ІНСТИТУТІ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЕКСКУРСІЙ (1874 – 1917 рр.)

Важливим джерелом визначення сучасної стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні є аналіз історичного досвіду професійної підготовки вчителів, дослідження закономірностей і тенденцій розвитку цієї складової частини освітньої сфери в різні історичні епохи.

Час створення Глухівського учительського інституту збігається із значною активізацією суспільної та педагогічної думки, що знайшло відображення у природничо–науковій освіті. У цей період визначаються нові педагогічні погляди на значення природознавства для шкільної освіти. Все це вплинуло на особливості

предметів, які вивчали у школах учні, і відповідно, до викладання яких готувались майбутні вчителі.

Аналіз підручників та посібників для підготовки педагогів, що збереглися до нашого часу, засвідчив, що у період з 1874 до 1890 року перевага надавалася догматичному стилю навчання. На початку ХХ ст. стали активно поширюватись пояснювально–ілюстративні методи навчання. У зв'язку з цим підручники для підготовки педагогів наповнюються кольоровими ілюстраціями, доповнюються атласами та визначниками. Яскраво проілюстрований цей метод навчання у підручниках Д. Кайгородова, К. Ягодovskyого, О. Ярошевського [1, с. 273].

Аналіз педагогічної спадщини викладачів Глухівського учительського інституту, зокрема, М. І. Демкова та К. П. Ягодovskyого, дозволяє зробити висновок, про їхню провідну роль у становленні шкільної екскурсійної справи та розробці методики підготовки майбутніх вчителів до екскурсійної діяльності [2, с. 354]. Так, М. Демкову належить проект педагогічної і філософської підготовки вчителів середніх навчальних закладів, який передбачав створення спеціальних педагогічних факультетів у класичних університетах, де вивчали б людину "в усіх проявах її природи" для подальшого виховання [1, с. 302]. Розглядаючи методику проведення природничих екскурсій К. П. Ягодovskyий вперше визначає їх макро– та мікроструктуру [3, с. 274]. У макроструктурі він виділяє такі етапи як: підготовка вчителя до екскурсії; підготовка учнів до екскурсії; проведення екскурсії; оформлення результатів екскурсії.

Слід зазначити, що проведення природничих екскурсій – це вид професійної діяльності вчителя, пов'язаний з роботою учнів в умовах природного ландшафту, візитування музею – мета якої – спостереження й вивчення учнями різноманітних об'єктів та явищ дійсності.

Кожна екскурсія являє собою процес діяльності, сутність якого обумовлена конкретними закономірностями: тематичність, цілеспрямованість, наочність, емоційність, активність. Основні завдання екскурсійного процесу можна виразити у таких положеннях: екскурсанти мають побачити всі об'єкти, на основі яких розкривається тема; почути про ці об'єкти необхідну інформацію; оволодіти практичними навичками самостійного спостереження та аналізу екскурсійних об'єктів.

Сучасні біологічні екскурсії спрямовані на формування особистісних якостей школярів: логічного мислення, наукового світогляду, самостійності, спостережливості, прагнення до екологічно доцільної діяльності [4, с. 320]. Але історичні джерела створення та розвитку методичної системи підготовки майбутніх вчителів до проведення природничих екскурсій є недостатньо дослідженими. Окремі та несистематизовані дані наведені у історико–педагогічних дослідженнях вчених та педагогів В. Борисенка, В. Бугасевича, В. Окоркова, В. Смаля, С. Чавдарова, І. Шиманської та ін., в яких аналізується багато питань теорії та історії розвитку передової педагогічної думки України [5, с. 396].

Результати дослідження дозволяють стверджувати, що Глухівський учительський інститут зробив суттєвий внесок у розвиток вітчизняної педагогічної теорії та практики. Науково–педагогічні праці викладачів Глухівського інституту являють собою такий історико–педагогічний пласт, що потребує глибокого вивчення, узагальнення та творчого використання у такий надзвичайно сприятливий для цього час – становлення української національної системи освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Демков М. И. История русской педагогики. Ч. 1. Древнерусская педагогика (X–XVII вв.). Москва, 1913. 302 с.
2. Демков М. И. Курс педагогики для учительских институтов, высших женских курсов и педагогических классов женских гимназий. Ч. 1. Основы педагогики, дидактики и методики. Москва, 1917. 354 с.
3. Ягодский К. П. Вопросы общей методики естествознания. Москва: Учпедгиз, 1954. 274 с.
4. Скаткін М. М. Питання загальної методики природознавства. / за ред. М. М. Скаткіна. Київ: Рад. школа, 1953. 320 с.
5. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упор. О.О.Любар. Київ: Знання, 2003. 396 с.
6. Половец В. В. Основы общей методики естествознания. Москва: Издат. им. И. Д. Сытина, 1907. 273 с.

УДК 502.2:581.552

Ковтун М.Е.,

студентка 41–Б групи факультету природничої і фізико–математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Коренева І.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЛІСОВІ РЕСУРСИ ЯМПІЛЬЩИНИ НА ПРИКЛАДІ УРОЧИЩА «ФЕОФІЛІВСЬКА ДАЧА»

Ліси є головними осередками збереження біорізноманіття, вони створюють позитивний вплив на формування мікроклімату, гідрологічного режиму, захищають антропогенно–змінені ландшафти від негативних природних та техногенних факторів. Ліси є одним з основних та ефективних способів стабілізації різносторонніх природних процесів. Ліси створюють сприятливі умови життєдіяльності людини, забезпечуючи потреби у відпочинку та оздоровленні. Лісові ландшафти є основою для створення природно–заповідних територій.

Україна є менш багатою на лісові ресурси ніж країни Європи, вона може задовольнити внутрішній ринок у деревині, проте її лісовий масив неспроможний у повній мірі забезпечити екологічну рівновагу, тому актуальність даного дослідження набуває не абияке значення для нашого суспільства.

Загальна площа лісового фонду України становить – 10,4 млн.га, із яких вкритих лісовою рослинністю – 9,6 млн. га. Сумщина займає 30% від загальної лісистості України. Таким чином, можна сказати, що майже вся Сумська область багата на лісові ресурси, що є дуже важливо для населення. Лісові ресурси посідають одне з головних місць в сировинно–ресурсній базі економіки України. Саме тому їхнє вивчення є завжди актуальним [1, с. 39]. Об'єктом нашого дослідження стало лісове угруповання «Феофілівська дача», зокрема його флористичний склад та екологічна структура.

Територія урочища «Феофілівська дача» розташовується в Сумській області, Ямпільському районі, на півночі с. Степне. Ліс розташований в межах платформеної

ділянки земної кори, має рівнинний рельєф. Місцевість знаходиться в помірно-континентальній області помірного кліматичного поясу. У цілому територія лісу відносно фізико-географічних компонентів займає вигідне положення. Територія урочища віддалена від значних промислових центрів району та області [3, с. 57].

Для кожного рослинного угруповання характерні певні умови існування, видовий склад рослин, внутрішня будова, зовнішній вигляд, ґрунт, рельєф, взаємозв'язки організмів та місцевість [2, с. 115]. Для проведення дослідження ми використовували різні методи, а саме: метод спостереження, зокрема польовий, статистичний метод, метод порівняльної характеристики та метод маршрутних та напівстаціонарних польових досліджень. За допомогою коефіцієнта Бергера–Паркера обчислювали ступінь домінування. Рясність видів визначили за допомогою окомірної оцінки. Особливу увагу ми звертали на рідкісні види рослин, що знаходяться в урочищі.

Отже, дослідивши урочище «Феофілівська дача», було встановлено, що домінантом угруповання є сосна звичайна, а отже можемо стверджувати що це сосновий ліс з домішками інших дерев. Раритетну компоненту угруповання складають Зозульки плямисті (*Dactylor hizamaculata*), Сон розкритий (*Pulsatilla pratensis*), Любка дволиста (*Platanthera bifolia*). Також було встановлено приблизно вік лісу – 50 років.

Список використаних джерел та літератури

1. Панченко С.М. Основи спостереження за станом довкілля: навчально-методичний посібник / за заг. ред. к.б.н. С.М. Паченка, к.пед.н. Л.В. Тихенко.– Суми: Університетська книга, 2013. – 342 с.
2. Погребняк П.С., Шмид В.Е., Калужский И.И., Вербицкий Л.Н. Основы лесной типологии.–К: Гостехиздат при СНК УССР, 1944. – 314 с.
3. Джигерей В.С. Екологія та охорона навколишнього середовища – Київ, 2000. – 201с.

УДК 595.762:574.3

Кріпак В.В.,

магістрант другого року навчання
факультету природничої і фізико-математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Бородіна К.І.,

кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ П'ЯТИКРАПКОВОГО ТА СЕМИКРАПКОВОГО СОНЕЧОК І БІОТИЧНИХ ФАКТОРІВ

Кокцинеліди (*Coleoptera, Coccinellidae*) – одна із найбільш важливих у практичному відношенні родин Твердокрилик. Дуже багато видів кокцинелід – хижаки. Вони знищують попелиць, листоблшок, білокрилок, щитівок, трипсів, павутинних кліщів та інших дрібних членистоногих. Ці комахи є природними регуляторами чисельності попелиць, тому їх використовують для біологічного захисту рослин.

У літературі зібрано дані з систематики, подана екологічна і зоогеографічна характеристика *Coccinellidae* багатьох країн і регіонів, зокрема ця робота в Україні

проведена М.П. Дядечком [1]. Велика серія робіт присвячена вивченню біології корисних видів як ефективних ентомофагів багатьох шкідників (І.Г. Савойська [3]). Однак кокцинеліди у Лісостеповій зоні України вивчені дуже мало, тому експериментальні дослідження з питання впливу біотичних факторів на ріст і розвиток сонечка п'ятикрапкового і сонечка семикрапкового є актуальним.

Важливу роль у житті комах відіграють їхні взаємозв'язки із рослинами та іншими тваринами, насамперед харчові, або трофічні. Якість і кількість корму впливають на обмін речовин, ріст і розвиток комах.

Спостереження під час проведення експерименту показали, що від кількості їжі залежать розміри тіла кокцинелід, зокрема довжина.

Сонечка п'ятикрапкові та семикрапкові утримували в двох повтореннях у наближених до однакових умов, проте кожен тиждень змінювали кількість щоденного корму (попелиць). Розпочали дослідження з 50 шт. попелиць, збільшивши через 7 днів їхню кількість до 100, потім до 150 і, нарешті, до 200 шт. довжина тіла у сонечка п'ятикрапкового була в межах 4.5–8.3 мм, сонечка семикрапкового – 5.5–8.8 мм. Останній вид є довшим у порівнянні з першим у середньому на 1,0 мм.

При достатній кормовій базі довжина тіла збільшувалась з 5.0 до 6.4, 7.0 і 7.9 мм (сонечко п'ятикрапкове), з 5.9 до 6.3, 7.0 і 8.2 мм (сонечко семикрапкове) (рис.).

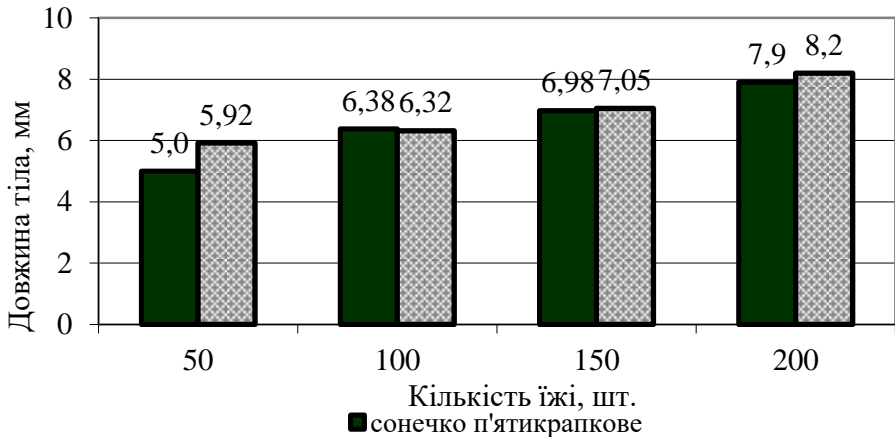

Рис. Графічне зображення впливу режиму живлення на довжину тіла сонечка п'ятикрапкового і сонечка семикрапкового за середніми даними

Математичний аналіз за Б.А. Доспеховим [2] показав, що зазначена закономірність підтверджена кореляційно-регресійним зв'язком та коефіцієнтом детермінації, а відмінностей за параметрами варіаційної статистики (коефіцієнтом варіації, середньоквадратичним стандартним відхиленням, модою, медіаною, асиметрією й ексцесом) у наших дослідженнях не виявлено (табл. 1).

**Параметри варіаційно–кореляційної статистики ознаки довжини тіла
двох видів сонечок залежно від режиму живлення**

Статистичний показник	Довжина тіла залежно від варіанту досліджу, мм							
	сонечко п'ятикрапкове				сонечко семикрапкове			
	50	100	150	200	50	100	150	200
Середнє арифметичне та похибка вибіркової середньої ($\bar{x} \pm S_{\bar{x}}$)	5,0 ±0,18	6,4 ±0,13	7,0 ±0,18	7,9 ±0,21	5,9 ±0,16	6,3 ±0,15	7,0 ±0,14	8,2 ±0,25
Коефіцієнт варіації (V), %	15,9	9,1	11,7	8,3	12,3	10,7	8,9	9,6
Середньоквадратичне стандартне відхилення (s)	0,795	0,582	0,819	0,658	0,730	0,674	0,626	0,789
Розмах варіації ($R = X_{\max} - X_{\min}$)	3,5	2,0	3,0	2,0	3,0	2,0	3,0	2,0
Мода (Mo)	4,82	5,93	6,65	8,50	6,50	6,81	6,97	8,50
Медіана (Me)	5,0	6,0	7,0	8,0	6,0	6,25	7,0	8,0
Коефіцієнт асиметрії (A)	1,7	-0,3	1,0	0,1	-0,8	-0,6	-0,2	-0,4
Коефіцієнт ексцесу (E)	4,3	-0,4	0,8	-0,8	1,2	-0,6	-0,5	-1,1
Коефіцієнт кореляції (r)	0,92*				0,89*			
Коефіцієнт детермінації (r^2)	0,85*				0,79*			

Примітка. * – достовірно на рівні значимості 0,05.

Проведений біологічний експеримент проілюстрував наявність складних взаємозв'язків між двома видами сонечок і середовища існування.

Список використаних джерел та літератури

1. Дядечко Н. П. Кокцинеллиды Украинской ССР. К.: Изд-во АН СССР. 1954. 173 с.
2. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта. М.: Колос. 1973. 335 с.
3. Савойская Г.И. Кокцинеллиды: систематика, применение в борьбе с вредителями сельского хозяйства. Алма-Ата: Наука. 1983. 245 с.

УДК 616.6

Лук'яненко Ю.Г.,

магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Рудишин С.Д.,

кандидат біологічних наук, доктор педагогічних наук, проф.
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

**МЕТОДИ ПОЗАНІРКОВОГО ОЧИЩЕННЯ КРОВІ ЛЮДИНИ: МЕДИКО–
БІОЛОГІЧНИЙ ЕФЕКТ, ПРИНЦИПИ, ПЕРЕВАГИ**

За останні десятиріччя в Україні спостерігається зростання захворювання нирок як дорослих, так і дітей. Переважно це хронічні запалення нирок і вторинні нефропатії, які призводять до хронічної ниркової недостатності (ХНН). Внаслідок чого людина потребує позаніркового (екстракорпорального) очищення крові. Одним з найпоширеніших методів є пролонгований програмний апаратний гемодіаліз.

Гемодіаліз – це метод екстракорпорального очищення крові від продуктів обміну (в основному азотистих основ) через напівпроникну мембрану, що дозволяє видалити з крові токсичні речовини і продукти метаболізму. Гемодіаліз не має практично вікової межі, допомагає пацієнтові вести активний спосіб життя, незважаючи на порушення роботи нирок. Вся суть полягає в стані людського організму. Ця процедура може бути призначена як дитині, так і дуже літній людині, все залежить від поставленого лікарем діагнозу [1].

Переваги даного методу :

- швидкість та якість очищення крові (за 4 години зниження креатиніну та сечовини на 500–600 мкмоль/л);
- зручність проведення при нормальному судинному доступі;
- економія часу пацієнта;
- високий рівень безпеки процедури порівняно з іншими.

Недоліки програмного гемодіалізу :

- ризик інфікування HBV – HCV;
- ускладнення, які можуть виникнути на протязі процедури (повітряна емболія, дизеквельбріум синдром, тромбоз та ін.);
- неможливість проведення процедури в домашніх умовах.

Гемосорбція – метод поза ниркового очищення крові від токсичних речовин шляхом прокачування її через колонку з сорбентом (активоване вугілля, іонообмінні смоли). Застосовують при гострих отруєннях, ураженнях печінки з вираженою інтоксикацією та інших порушеннях. Механізм дії гемосорбції принципово відрізняється від інших методів лікування. Однією з різновидів гемосорбції є очищення організму шляхом введення сорбенту всередину через рот. Звичайно це активоване вугілля у вигляді водної суспензії до 15 г, призначають 3 рази на день протягом 7 днів. Прийом їжі та медикаментів здійснюється за 1,5 години до і після прийому сорбенту. За клінічними показаннями курси повторюють з 5–ти денною перервою. Метод простий і зручний в амбулаторній практиці. Дані спостереження ряду авторів показують що застосування сорбційної терапії, як одного з немедикаментозних методів лікування, є перспективним напрямком з метою стимуляції систем природного захисту і фізіологічної регуляції організму.

Однак далеко не всі речовини, що підлягають виведенню з організму, можуть бути захоплені і фіксовані на сорбентах. Молекули електрорімічно інертні не здатні бути адгезованими і залишаються в циркуляції, що робить процедуру гемосорбції неповноцінною.

Лімфосорбція – метод детоксикації організму, заснований на очищенні центральної лімфи від токсичних метаболітів за допомогою різних адсорбентів. Застосовується при різних захворюваннях органів черевної порожнини (гнійний перитоніт, деструктивний панкреатит, цироз печінки, гепатит та ін.) або отруєннях екзогенними отрутами. При цьому токсичні метаболіти, які печінка не змогла нейтралізувати, надходять в лімфатичну систему. В результаті колір центральної лімфи змінюється, вміст у ній аміаку, сечовини, залишкового азоту, білірубіну, калію, натрію, кальцію підвищується. Таку лімфу, отриману зовнішнім дрениванням грудної протоки, можна очистити шляхом екстракорпоральної перфузії через спеціальну колонку з адсорбентами: активованим вугіллям або іонообмінними смолами. Лімфосорбцію проводять в стерильних умовах. За допомогою лімфосорбції ліквідується гіпертензія, поліпшується відтік лімфи від печінки. Лімфосорбція створює умови для нормалізації мікрогемо- і мікро- лімфоциркуляції, забезпечує видалення токсинів з лімфи, при цьому дозволяє уникнути значної втрати лейкоцитів,

білків, жирів, вуглеводів, електролітів та інших речовин, що спостерігається при зовнішньому відведенні лімфи з лікувальною метою.

Плазмаферез – процедура забору крові, очищення і повернення її або частини назад в кровотік. Це екстракорпоральна процедура. Плазмаферез може бути як лікувальним (видалення токсичних компонентів), так і донорським, замість повернення всієї крові тільки кров'яні клітини повертаються назад, а плазма зберігається для подальшого використання при виготовленні різних препаратів. У пацієнта беруть певну кількість крові і видаляють з неї рідку частину – плазму, в якій і містяться токсичні і метаболічні компоненти (кров складається з двох складових – формених елементів і плазми), очищують і повертають назад до кровотоку [3].

Перитонеальний діаліз – метод лікування ниркової недостатності в основі якого лежить обмін речовин між кров'ю пацієнта та діалізуючим розчином через очеревину. Таким чином, очеревина в перитонеальному діалізі відіграє таку саму роль, як мембрана діалізатору в гемодіалізі.

Для лікування перитонеальним діалізом необхідно імплантувати спеціальний катетер в черевну порожнину (точніше – в очеревинний простір). За допомогою цього катетера до очеревинного простору пацієнт вводить спеціальний розчин (як правило, глюкози та солей), який утримується всередині протягом 4–8 годин, через багату капілярами очеревину відбуваються виведення до розчину продуктів обміну речовин та води.

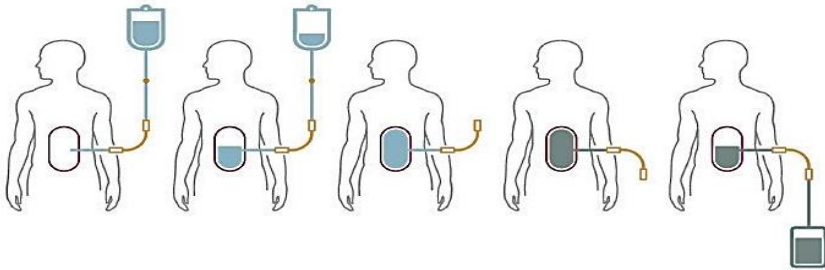

Рис.1. Процедура перитонеального діалізу

Після цього розчин через катетер виводиться назовні. Такий цикл називається обміном. Лікування перитонеальним діалізом проводиться щодня протягом всього періоду лікування, а саме зміна діалізуючої рідини кожні 4 години. Основною перевагою перитонеального діалізу порівняно з гемодіалізом є відносна простота технології, що дозволяє більшості пацієнтів проводити процедуру самостійно вдома або на роботі [2].

Висновок: усі зазначені методи є дієвими і призначаються лікарем залежно від причини, захворювання, стадії та ураження організму.

Список використаних джерел та літератури

1. Колесник М.О. Основи нефрології, К., 2007. 342 с.
2. Никула Т.Д. Хронічна ниркова недостатність, К.: Задруга, 2016. 516 с.
3. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини: підручник для ВМНЗ, К.: Нова Книга, Т. 2–3. – 2010. 1006 с.

Міськова О. В.,
магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Горшкова Л.М.,
кандидат біологічних наук,
доктор сільськогосподарських наук, професор
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

СОЗОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ПУТИВЛЬСЬКОГО ПОСЕЙМ'Я

В умовах сучасної екологічної кризи спостерігається підвищений попит на лікарську рослину сировину (ЛРС), а отже лікарські рослини потребують особливої уваги. До них відносять не тільки офіційальні (занесені до Державної Фармакопії України), а й ті рослини, які містять біологічно активні речовини та потенційно можуть бути використані для заготівлі ЛРС [2].

Путивльське Посейм'я зі сприятливими кліматичними умовами, різними типами ландшафтів, багатим рослинним покривом до сьогодні не було окремим об'єктом флористичних досліджень ресурсів лікарських рослин. У межах Сумської області лікарські рослини досліджував С.О. Мулярчук [5], роблячи акцент на практичному їх застосуванні. Д.С. Івашин [4], вивчаючи ресурсні запаси на Сумщині, не досліджував Посейм'я. Флора Сумської області у созологічному плані вивчалась Т.Л. Андрієнко [1].

У результаті проведеної інвентаризації флори лікарських рослин Путивльського Посейм'я (ПП) встановлено місцезростання 274 видів, які належать до 227 родів та 76 родин. Серед них 199 (72,6%) аборигенні види, решта 75 (27,4%) – адвентивні.

За результатами досліджень серед лікарських рослин ПП часто зустрічаються 85 (31,1%) видів, спорадично – 151 (55%) видів, рідко – 24 (8,8%) види, дуже рідко – 14 (5,1%) видів.

Одне місцезростання косариків черепитчастих (*Gladiolus imbricatus* L.), які занесені до Червоної книги України [6] виявлено поблизу с. Корольки.

Nuphar lutea (L.) Smith та *Nymphaea alba* L. відмічені у складі реліктових рослинних угруповань формацій *Nuphareta luteae* та *Nymphaeeta albae*, занесених до Зеленої книги України [3].

Визначено місцезростання лікарських рослин, які занесені до Офіційного переліку регіонально рідкісних рослин Сумської області [1]: зірочник гайовий (*Stellaria nemorum* L.), латаття біле (*Nymphaea alba* L.), оман високий (*Inula helenium* L.), тирлич звичайний (*Gentiana pneumonanthe* L.), орлики звичайні (*Aquilegia vulgaris* L.).

За результатами оригінальних маршрутних досліджень у межах ПП регіонально рідкісними є види, що одинично зустрічаються до 5 місцезростань: блекота чорна (*Hyoscyamus niger* L.), очанка стиснута (*Euphrasia stricta* J.P.Wolff ex J.F.Lehm.), рутвиця мала (*Thalictrum minus* L.), вязіль барвистий (*Securigera varia* L.), дрік красильний (*Genista tinctoria* L.). Наведені види мають звичайне або спорадичне поширення на території Лівобережного Лісостепу.

Рідко зустрічаються популяції таких видів: шавлія сухостепова (*Salvia nemorosa* L.), еспарцет піщаний (*Onobrychis arenaria* (Kit.) DC.), очиток їдкий (*Sedum acre* L.), астрагал солодколистий (*Astragalus glycyphyllos* L.).

Розроблено рекомендації для збереження та охорони видів, а також відновлення і поповнення сировинної бази дикорослих лікарських рослин, основними з яких є: створення бази даних основних масивів лікарських рослин та їх картування, моніторинг та вивчення динаміки ресурсів, організація заказників або невеликих за площами охоронних територій – «кишенькових заповідників», покращення умов місцезростає цінних видів шляхом розчистки ділянок фітоценозів від конкуруючих видів; екологічна просвіта і виховна роботи серед населення; сприяння окультуренню цінних видів на штучних фітоценозах та їх інтродукція у природні умови.

Результати наших досліджень започатковують моніторинг динамічних тенденцій фітобіоти ПП, що є актуальним у плані збереження фіторізноманіття та у контексті побудови суспільства сталого розвитку.

Список використаних джерел та літератури

1. Андрієнко Т.Л., Перегрим М.М. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання). Київ: Альтерпрес, 2012. 148 с.
2. Блинова К.Ф., Боримова Н.А., Гортинский Г.Б. Ботанико–фармакогностический словарь: Справ. пособие. Москва: Высшая школа, 1990. 272 с.
3. Зелёная книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества. Киев: Наук. думка, 1989. 217 с.
4. Ивашин Д.С. Дикорастущие лекарственные растения речных долин Левобережной лесостепи Украины: автоэф. дисс. ...канд. биол. наук, Киев, 1963. 22 с.
5. Мулярчук С.О. Дикорослі лікарські рослини Сумської області. Суми: Сумське аптекоуправління, 1947. 58 с.
6. Рослини Сумської області, занесені до Червоної книги України. *Червона книга України*. URL: <https://redbook-ua.org/plants/region/sumska> (дата звернення: 10.11.2018).

УДК 595.762:574.3

Олексенко К. П.,

магістрантка першого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Бородіна К. І.,

канд. с–г. наук, доц.

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РИНОЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МУРАШОК (FORMICA)

Представниками гуртосімейних тварин є мурашки. Це найбільш еволюційно розвинена родина комах з точки зору поведінки, екології та фізіології. Їх колонії представляють собою складні соціальні утворення із розподілом праці і системами комунікації, що дозволяють особинам координувати свої дії при виконанні завдань, які не під силу одному індивіду.

Професор Пекінського університету Чі За–чен провів дослід з вивчення риночної діяльності поодиноких мурашок і їх роботи в групах. Було встановлено, що

всі мурашки, поки їх тримали поодиноці, викидали за 6 годин на поверхню 0,2 г піску, а коли їх посадили по дві, по три, вони за такий же час встигали викидати кожна в сотні разів більше піщинок [2].

Метою нашого дослідження було встановлення залежності інтенсивності риючої діяльності чорної садової (*Lasius niger*) та рудої лісової (*Formica rufa*) мурашок від температури.

Риючу діяльність мурашок вивчали за допомогою «пасток», які були зроблені з картону розмірами 5 x 5 x 1 см [1]. Для вивчення середньої маси однієї грудочки ґрунту відбирали по 50 шт. грудочок. Далі їх висушували. Після цього отриману масу розділили на кількість грудочок. Так була отримана маса однієї грудочки 0,02 г. Знаючи середню масу однієї грудочки і підрахувавши кількість мурашок, що виносять ґрунт за одну годину, ми визначили масу ґрунту за цей час.

Статистичні показники залежності інтенсивності риючої діяльності чорної садової та рудої лісової мурашок від температури подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичні показники залежності інтенсивності риючої діяльності чорної садової та рудої лісової мурашок від температури повітря (2017 р.)

Статистичний показник	Температура повітря, °C	Чорна садова мурашка		Руда лісова мурашка	
		число винесених грудочок, шт.	маса винесеного ґрунту, г	число винесених грудочок, шт.	маса винесеного ґрунту, г
(\bar{x})	20,45	273,7	5,43	313,7	6,04
($S \bar{x}$)	1,363	23,19	0,419	25,84	0,448
(V,%)	25,8	32,8	29,9	31,9	28,7
(Mo)	17,17	276,45	5,34	334,78	5,39

Враховуючи те, що результати вимірювань температури повітря та маси ґрунту здійснені у метричних шкалах і закон розподілу даних випадкових величин можна апіорі вважати нормальним, для дослідження залежності доцільно застосовувати методи кореляційного та регресійного аналізу.

Встановлені кореляційні зв'язки між температурою повітря та числом і масою винесених грудочок обох видів мурашок та між числом винесених грудочок і масою винесеного ґрунту подані в таблиці 2.

Як бачимо, між температурою повітря і числом винесених грудочок та масою винесеного ґрунту чорною садовою мурашкою наявний сильний позитивний кореляційний зв'язок (за Б. А. Доспеховим, при $r < 0,3$ взаємозв'язок між ознаками слабкий, при $r = 0,3 - 0,7$ – середній, а при $r > 0,7$ – сильний).

Коефіцієнти кореляції становлять відповідно 0,79 і 0,73 (значення достовірні). Це означає, що чим вища температура повітря, (звичайно, у межах екологічного оптимуму), тим вища активність даного виду комах і більше число винесених грудочок і маса ґрунту. Між температурою повітря і аналогічними показниками рудої лісової мурашки – числом винесених грудочок – наявний також сильний позитивний кореляційний зв'язок, а масою винесеного ґрунту – середній: $r = 0,80$ і $r = 0,59$ відповідно (значення достовірні і у цьому випадку)

Кореляційний зв'язок інтенсивності риючої діяльності чорної садової та рудої лісової мурашок від температури повітря (2017 р.)

Ознаки	Чорна садова мурашка		Руда лісова мурашка	
	число винесених грудочок, шт.	маса винесеного грунту, г	число винесених грудочок, шт.	маса винесеного грунту, г
Температура повітря, °С	0,79*	0,73*	0,80*	0,59*
Число винесених грудочок, шт.		0,98*		0,94*

Примітка. * – значення достовірності на 5–відсотковому рівні.

Регресійна залежність є лінійною.

За результатами обробки даних статистичною програмою коефіцієнти а, b є значимими, а вибіркове рівняння лінійної регресії для чорної садової мурашки має вигляд: $Y = 0,830 + 0,225X$; для рудої лісової мурашки: $Y = 2,049 + 0,195X$, де Y – маса винесеного ґрунту (г), X – температура повітря (°С).

Рівняння лінійної регресії дає можливість зробити висновок, що при збільшенні (зменшенні) температури в середньому на 1 °С маса винесеного ґрунту чорною садовою мурашкою збільшується (зменшується) в середньому на 0,225 г, а рудою лісовою мурашкою – на 0,195 г.

Дана модель дає можливість прогнозування риючу діяльність мурашок в залежності від температури.

Список використаних джерел та літератури

1. Длусский Г. М. Муравьи рода Формика. М.: Наука. 1967. 236 с.
2. Халифман И. А. Пароль скрещенных антенн. К.: Веселка. 1972. С. 136 – 138.

УДК 378: 37.012.2

Пархоменко В. М.,
магістрант першого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Коренева І. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

**ПРИРОДНИЧО–МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В
УЧИТЕЛЬСЬКИХ ІНСТИТУТАХ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ**

Методика навчання природознавству – явище історичне. Знання історії методики природознавства необхідні для того, щоб усвідомити зроблене нею, щоб не повторювати помилок, не відкривати вже відкритого, а також для використання цінних досягнень минулого в розв'язанні й дослідженні актуальних методичних проблем сучасності.

Значний внесок у розвиток природознавчих методичних ідей зробили відомі письменники, громадські діячі, автори підручників, учителі братських шкіл – Осип Кононойн–Горбацький, Іосиф Корковський, Лаврентій Зизаній, Єпіфаній Славінецький, Памво Беринда та ін. [1, с. 128]. Важливі аспекти історії розвитку професійно–педагогічної освіти в Україні розглянуті в працях М. Авдієнка, А. Боднара, А. Булди, М. Грищенка, В. Майбороди, Н. Дем’яненко, М. Ярмаченка та інших. Питання підготовки вчительських кадрів в Україні у кінці XIX – на початку XX ст. були в центрі уваги М. Зотіна, С. Гусєва, Н. Калениченка, Н. Матвійчика та інших. Проблема ж природничо–методичної підготовки педагогів у єдності теорії та практики в учительських інститутах України другої половини XIX – початку XX століття не була предметом системного і цілісного вивчення [2].

Починаючи з кінця XIX століття, науковці та вчителі шукали можливості застосування наукових досліджень у навчанні, вивчали різноманітні способи використання дослідницького методу, спрямовуючи діяльність учителя не лише як подачу готових знань, а й організацію навчання як дослідження.

Природознавство як навчальний предмет вперше вводиться в школу України тільки в кінці XVIII ст. – в період реформування народної освіти в 1782–1786 рр [3].

У 1828 р. за наказом Міністерства освіти природознавство взагалі було заборонено вивчати в школі, але під тиском прогресивних представників природничих наук у 1852 р. викладання його в школі було відновлено [4].

Особливі заслуги в галузі методики природознавства належать педагогові–методисту, учневі В.Ф. Зуєва, професорові першого російського педагогічного інституту А.М. Теряєву. Велика заслуга А.М. Теряєва полягає в тому, що він на допомогу вчителям, студентам, учням гімназій переклав російською працю К. Ліннея «Система природи» [5].

Неоцінений внесок у подальший розвиток методики навчання природознавству зробив видатний учений–ботанік, педагог А.М. Бекетов (1825–1902). Методичні ідеї А.М. Бекетова підтримав антрополог і біолог А.П. Богданов (1834–1896), виступивши за перебудову змісту природознавства та методики його викладання.

Суттєвий внесок у розуміння особливостей природничо–методичної підготовки вчителів в учительських інститутах кінця XIX – на початку XX століття дають історичні джерела з архівів цих навчальних закладів, зокрема з архіву найстарішого педагогічного навчального закладу України – Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (далі ГНПУ). Безцінні історико–педагогічні джерела (підручники, наукова періодика, методичні посібники), які зберігаються у Музеї рідкісної та історичної книги наукової бібліотеки ГНПУ, дозволяють отримати інформацію про особливості формування особистості вчителя та специфіку його природничо–методичної підготовки.

Ми встановили, що час створення Глухівського учительського інституту збігається з значною активізацією суспільної та педагогічної думки, що знайшло відображення у природничо–науковій освіті. Так, на початку XX ст. поширюється пояснювально–ілюстративний метод навчання. У руслі цього методу навчання підручники наповнюються кольоровими ілюстраціями, доповнюються атласами та визначниками. Крім сучасної навчальної літератури в інституті були добре оснащені кабінети фізичних та природничих наук та інші навчальні посібники.

Праці В. В. Половцова, В. А. Герда, Б. Є. Райкова, К. П. Ягодовського і багатьох інших вчених дали великий матеріал для створення стрункої методичної системи освіти з природознавства в Глухівському учительському інституті,

заснованій на дарвінівській матеріалістичній ідеї, планомірно розвивали у студентів науковий світогляд і навички самостійної роботи через безпосереднє вивчення об'єктів живої природи [6]

Таким чином, аналіз більш ніж 50 посібників різного природничого змісту періоду 1874–1917 р.р. з архіву університету дав змогу дійти висновку, що підготовка педагогів у період з другої половини XIX до початку XX століття здійснювалась прогресивними методами, у відповідності з інноваційними на той час методичними та науковими ідеями.

Список використаних джерел та літератури

1. Скаткін М. М. Питання загальної методики природознавства. Київ, 1953. 320 с.
2. Половец В. В. Основы общей методики естествознания. Москва, 1907. 273 с.
3. Ягдовский К. П. Вопросы общей методики естествознания. Москва, 1954. 274 с.
4. Демков М. И. О задачах русской педагогики. 1892. № 3. С. 39–53.
5. Григоревский М.С. Ежегодник Глуховского Учительского Института. Киев, 1912. 435 с.
6. Демков М. И. Педагогические статьи для ученической библиотеки Глуховского учительского института от автора. Глухов, 1892. 215 с.
7. Белашов В. І. Глухівський державний педагогічний інститут (1874 – 1994 рр.). Суми, 1994. 80 с.

УДК 631.4

Свистунова Ю. О.,

магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Горшкова Л. М.,

кандидат біологічних наук, доктор сільськогосподарських наук,
професор Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОСТУ І РОЗВИТКУ РОСЛИН КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ (*PHASEOLUS VULGARIS*) В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД МЕХАНІЧНОГО СКЛАДУ ҐРУНТІВ

Інтенсифікація процесів росту і розвитку рослин обумовлюється впливом зовнішнього середовища, проте домінуюча роль належить ґрунтам на яких вирощується дана культура. Саме від них залежить продуктивність рослин та кількість врожаю. Даною проблемою займалися Ж. Буссенго, В. И. Вернадський, С. Н. Виноградський, М. С. Воронін, Б. Палісі, Я. ван Гельмонт, Г. Гельригель [1,2].

На даний час постає питання про механічне виснаження ґрунтів в результаті виробничої діяльності людини, яке пов'язано в основному з внесення великої кількості пестицидів, гербіцидів, мінеральних добрив та інших виробничих факторів для отримання високого врожаю. Актуальною проблемою є забезпечення народонаселення продуктами харчування, а саме забезпечити людей необхідною для організму білково–вітамінною їжею. Характерним представником з великим вмістом білку рослинного походження є квасоля, пшениця, зелений горох та ін..

В Сумській області, Глухівського району, с. Кучерівка переважаючими є

суглинисті та супіщані ґрунти. Саме тому проведення дослідження на ґрунтах типових для даної зони є основною метою.

Серед зернобобових культур чільне місце займає квасоля. В експериментальній роботі використовували бобові культури, а саме квасоллю звичайну (*Phaseolus vulgaris*). Квасоля – високобілкова зернобобова культура продовольчого використання. Квасоля містить у середньому 24 % білка, який за амінокислотним складом близький до білків тваринного походження. Тому її часто називають «рослинним м'ясом». Велике значення квасолі у сівозміні, як джерела азотних сполук для більшості польових культур.

Зернобобові культури, зокрема квасоля, збагачують ґрунт цінною органічною масою, азотом. Поповнюють орний шар фосфором, калієм, кальцієм, покращують структуру ґрунту і підвищують його родючість. Вони є найціннішими сидеральними добривами. Послідувачі культури можна вирощувати без застосування азотних добрив, на долю яких доводиться до 30 % енергозатрат в інтенсивних технологіях. Необхідно враховувати, що коефіцієнт використання азоту з мінеральних добрив становить лише 50 %, тобто значна частина їх забруднює нітратами ґрунтові води, а біологічний азот повністю утилізується живими організмами [3,4].

Досліди виконувались в науково-дослідній лабораторії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Для контрольного варіанту за механічним складом використовувався суглинистий ґрунт, а для, експериментального – супіщаний.

У дослідах проводилися наступні обліки, спостереження та аналіз:

- відбір проб ґрунту і підготовка їх для аналізу на визначення типу ґрунту за механічним складом (за методикою Філатова), повна вологоємності ґрунту, визначення кислотності ґрунту (по шкалі Алямовського), визначення схожості та енергії проростання насіння;
- фенологічні спостереження проводяться з моменту появи сходів рослин за методичними вказівками практикумів з селекції і насінництва польових культур та рослинництва державного сортопробування;
- фізіологічні аналізи рослин: витяжка пігментів листка по методу Крауса, розділення пігментів листка методом паперової хроматографії, визначення інтенсивності транспірації, дихання в онтогенезі;
- статистичний аналіз результатів досліджень проводитиметься за критерієм Ст'юдента.

В результаті проведеної роботи було встановлено, що на полив рослин, які ростуть в супіщаному ґрунті потрібно витратити 0,94 кг води, а для рослин в суглинистому ґрунті – 0,62 кг води, що пов'язано з вологоємністю ґрунтів різних за механічним складом.

Результати аналізів свідчили, що рН супіщаного ґрунту становить 6, тобто ґрунт близький до нейтрального, рН суглинистого ґрунту (контрольний варіант) становить 7,0 – нейтральна реакція.

Згідно з проведеного аналізу було встановлено, що, енергія проростання насіння квасолі на 4-й день становила 72 %, а схожість насіння на 8 день становила 99 %, що свідчить про високі посівні якості насіння.

В контрольному (суглинистий) та експериментальному (супіщаний) варіантах насіння квасолі звичайної було висіяно на глибину 1,5–2 см. Вологість ґрунту на супіщаних (експериментальний) та суглинистих (контрольний) ґрунтах складала від 75 % за повної вологоємності ґрунту. Для контрольного та експериментального варіантів умови проростання насіння були близькими до природніх, температура

вищого становить +17 – +20 °С, полив проводиться через кожні 3 – 4 доби розрахованою кількістю води в другій половині дня.

Фенологія у квасолі багатоквіткової характеризується датами появи сходів, примордіальних та перших трійчастих листків, початку бутонізації, цвітіння, утворення бобів та досягання насіння (за періодами молочної, воскової і повної стиглості) [5].

У ході дослідження пігментного складу рослин було встановлено, що в експериментальному варіанті порівняно з контрольним спостерігався менш активний біосинтез зелених пігментів: хлорофілу «b», ксантофілів та каротиноїдів, про що свідчать результати аналізу виконані по методу Крауса, біосинтез хлорофілу «a» не відбувався в порівнянні з контрольним варіантом.

Висновки. В експериментальному варіанті починаючи з фази сім'ядольної листки до фази цвітіння висота рослин була нижчою. Вважаємо, що суглинисті ґрунти кращі за своїми властивостями ніж супіщані. Супіщані ґрунти бідні на елементи мінерального живлення, швидко прогріваються, з них швидко випаровується волога. Отже, провівши дослідження і отримавши результати варто зробити висновок, що супіщаний ґрунт є мало придатним для вирощування такої овочевої культури, як квасоля звичайна (*Phaseolus vulgaris* L.), на відміну від суглинистого.

Список використаних джерел та літератури

1. Горшкова Л.М. Основи сільського господарства (навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів). / Горшкова Лідія Михайлівна. – Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – 137 с.
2. Гродзінський Д. М. Інтенсивність дихання в представників рослин різних типів стратегій / Д. М. Гродзінський, О. І. Попович // Укр. ботан. журн. – 1988. – Т. 45, № 3. – С. 21–24.
3. Жук О. Я. Насінництво овочевих культур: навч. посіб. / О. Я. Жук, З.Д. Сич. – Вінниця: Глобус ПРЕС, 2011. – 450 с.
4. Землеробство / В. П. Гудзь, І. Д. Примак, Ю. В. Будьонний, С. П. Танчик. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 464 с. – (2-ге пер. та доп.).
5. Землеробство та меліорація : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / І. І. Назаренко, І. С. Смага, С. М. Польчина, В. Р. Черлінка. – Чернівці, Книги – ХХІ, 2006. – 543 с.

УДК 633.1

Харитоненко А. І.,
студентка 41 –Б групи факультету
природничої і фізико–математичної освіти
Науковий керівник: Горшкова Л. М.,
доктор сільськогосподарських наук, професор,
завідувач кафедри біології та основ сільського господарства
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ІСТОРИЧНЕ ВІДКРИТТЯ І ВИВЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОТОПЕРІОДИЗМУ

Явище фотоперіодизму відкрили американські вчені У. У. Гарнер і Г. А. Аллардна на початку 20–х років ХХ століття, які поставили перед собою завдання змусити рослини високопродуктивного сорту тютюну Maryland Mammoth зацвісти та

дати насіння до початку морозного періоду [1]. Цей сорт відрізнявся більшими розмірами і пізнім цвітінням, а для збирання насіння доводилося дорощувати рослини в теплиці [2]. Річ у тім, що в штатах Мериленд та Вірджинія (США) рослини цього сорту зацвітали лише на початку осені (незалежно від строків висіву), коли тривалість дня зменшувалася до 12 годин. Такі рослини гинули від заморозків і морозів ще до утворення насіння.

Повторні експериментальні перевірки дали остаточну відповідь, що саме тривалість дня є біологічним годинником, за яким рослини узгоджують свої основні фази розвитку, зокрема перехід до цвітіння. Так було відкрито здатність рослин активно реагувати на тривалість дня і ночі. У. Гарнер і Г. Аллард назвали це явище фотоперіодизмом — біологічною реакцією на зміну тривалості освітлення, яка формується в 24 – годинному добовому циклі [3].

Вчені спробували переривати світлий період доби періодом темряви, а нічний час – спалахами світла. З'ясувалося, що переривання дня не дало ніякого результату. А переривання ночі не давало зацвітати цим короткоденним рослинам. Причому, чим ближче до середини ночі проводили освітлення, тим ефективнішим був вплив. Для запобігання цвітіння було достатньо всього декількох хвилин нічного освітлення.

Вивчений У. Гарнером і Г. Аллардом феномен отримав назву ефекту переривання ночі. Був зроблений висновок, що для оцінки довжини дня важливим є не світлий (денний) період, а тривалість ночі. Умовно кожен короткоденну рослину можна було назвати «рослиною довгої ночі», а кожен довгоденну – «рослиною короткої ночі». (Проте, такий висновок виявився передчасним) [1; 2].

У. Гарнер і Г. Аллард довели, що такі рослини, як соя, бавовник, тютюн, просо, сорго, рис, хризантеми, айстри, зацвітають тоді, коли світловий період доби триває 8... 12 годин, а ніч довша. Такі рослини дістали назву рослин короткого дня, тому що ініціація цвітіння у них стимулюється під час скорочення довжини дня.

Є рослини, що скоріше зацвітають в умовах довгого (16...20 годин) дня. До них належать представники злаків, а саме: овес, пшениця, жито, ячмінь, а також льон, люпин, цукровий буряк. Такі рослини дістали назву рослин довгого дня. Цвітіння у рослин довгого дня стимулюється під час подовження фотоперіоду.

В останні роки виділено також низку рослин зі змішаним типом реакції на світло: довго – коротко денні (на початку розвитку довгий день, а далі короткий – топінамбур) та інші перехідні види [3].

Дослідження У. Гарнера та Г. Алларда стимулювали інших вчених зайнятися вивченням явища фотоперіодизму у рослин в 1920 – 1930-х роках.

У 1935 р. в Інституті Фізіології Рослин розпочалися дослідження видатного вченого Михайла Христофоровича Чайлахяна. Фотоперіодична дія сприймається листками, а потім флоральний стимул передається в апекс пагона. Ці факти дозволили М. Х. Чайлахяну [4] сформулювати гормональну теорію розвитку рослин. Згідно з цією теорією, за сприятливого фотоперіоду в листках утворюється гормон цвітіння флориген. Для вирішення питання про орган, який сприймає довжину дня, були взяті хризантеми (КДР), продовження у додатку А [5].

Великий внесок у дослідженні вищезазначеної проблеми вніс український вчений-фізіолог рослин і педагог, д-р біол. наук, проф. Ф. П. Мацков. На підставі експериментальних і літературних матеріалів він захистив у 1939 році дисертацію «Досвід застосування історичного методу аналізу явищ фотоперіодизму у рослин».

Розвитку досліджень у галузі біології рослин в Харківському державному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва сприяли і роботи д-ра. біол. наук, проф. В. С. Цибулька. Наприкінці 50-х років минулого століття він почав вивчення

біологічної природи озимості та фотоперіодичної реакції рослин. Плідну роботу в складі підсекції прикладної ботаніки проводив відомий вчений–фізіолог, дійсний член науково–дослідної кафедри Вінницького ДПУН. Т. Гаморак. На початку 20–х років ХХ ст. дослідження вченого, присвячені явищу фотоперіодизму у рослин [6].

Вивченню фотоперіодизма присвятили науковці С.С. Давидович, (1957); З. І. Усанова (1964), Г. В. Устіменко–Бакумовський (1972), а саме значення його у селекції топінамбура з використанням більш пізньостиглих батьківських форм, де використовувалося штучне скорочення світлового дня, що прискорювало розвиток рослин та сприяло ініціації цвітіння, для підвищення бульбової продуктивності, технологічності, якості продукції та створення нових сортів, що задовольняють вимоги промислової переробки.

Фотоперіодизм використовується при цьому як один з найважливіших факторів регуляції росту і розвитку у працях науковців: І. Головацького, Р. А. Карначука, (2015); І.Г. Тараканова, (2014).

Дослідження фотоперіодичних реакцій організмів має важливе практичне значення. Змінюючи довжину світлового періоду в умовах вирощування культурних рослин, вдається регулювати процеси їхнього росту та розвитку. Так, збільшуючи фотоперіод, можна підвищувати продуктивність рослин, стимулювати розмноження, ріст, тощо.

Список використаних джерел та літератури

6. Мусієнко М. М. Фізіологія рослин: підручник. Київ : Либідь, 2005. 808с.
7. Мусієнко М. М. Фізіологія рослин: підручник. Київ : Вища школа, 1995. 503 с., іл.
8. Нога Г. С. Опыты и наблюдения над растениями: пособ. для учителей. Москва : Просвещение, 1976. 176 с.
9. Російсько– український словник наукової термінології. Вассер С. П., Дудка І. О., Єрмоленко В. І. та ін. Київ: Наукова думка, 1996. 660 с.
10. Смирнов А. В. Мир растений: рассказы о кофе, лилиях, пшенице и пальмах. Москва : Молодая гвардия, 1981. 302 с.
11. Федоров А.А., Тахтаджян А.Л. Жизнь растений : учеб. пособ. / за ред. Федорова А.А., Тахтаджяна А.Л. Москва : Просвещение, 1991. 475 с.

УДК 502

Харитоненко А. І.,

студентка 41–Б групи факультету природничої і фізико–математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Хлонь Н. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

АНАЛІЗ ГЕОЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВОДОСХОВИЩ УКРАЇНИ

Річки, річкові системи є найважливішим структуроутворюючим елементом навколишнього середовища.

Малі річки формують ресурси, гідрохімічний режим та якість води середніх і великих рік, створюють природні ландшафти великих територій. Існує і зворотній зв'язок – функціонування басейнів малих річок визначається станом регіональних ландшафтних комплексів.

Водосховище – штучна водойма (озеро), створена за допомогою греблі з метою регулювання стоку, роботи ГЕС чи з іншої господарської потреби.

Всього у світі експлуатується понад 60 тис. водосховищ (з повним об'ємом 6,6 тис. км³, з площею водного дзеркала – понад 400 тис. км²).

Водосховища поділяються на 2 типи: **озерні** й **річкові**. Для водоймищ *озерного типу* (наприклад, Рибінського) характерне формування водних мас, істотно відмінних за своїми фізичними властивостями, хімічним складом та мінералізацією від води приток. Течії в цих водосховищах переважно обумовлюються вітрами. Водосховища *річкового (руслового) типу* (наприклад, Київське) мають витягнуту форму, течії в них зазвичай стокові; водні маси за своїми характеристиками близька до річкових вод. Необхідність в них викликана сезонними коливаннями рівня річкової води. У нашій країні під час весняного водопілля по руслах річок протікає, в залежності від регіону, до 70% загальнорічного стоку річкових вод.

На території України налічується 1103 водосховища [1]. Вони утримують 55315,8 млн м³ води (величина повного об'єму), зокрема 8565,8 млн м³ – без 6–и водосховищ Дніпровського каскаду та 2–х Дністровських водосховищ (головного та буферного). У цілому, всі водосховища утримують об'єм води, що перевищує середній річний стік Дніпра. В Україні споруджено 28,8 тис. ставків. Найбільші водосховища створено на Дніпрі, Дністрі та в басейні Південного Бугу, Сіверського Донця та Інгульця. Поширені водосховища по території України нерівномірно. Найбільша кількість водосховищ зосереджена в посушливих центральних та південно–східних областях: Донецькій (130 водосховищ), Дніпропетровській (101), Кіровоградській (84).

Умови проживання людей на певній території залежать від конкретної **геоекологічної ситуації** – стану природного середовища в певному регіоні, ступені його відповідності санітарно–гігієнічним нормам життя населення і природно–екологічним умовам існування живих організмів.

При значному впливі первинних антропогенних процесів (створення нової антропогенної геоекосистеми), вторинних природних та антропогенних процесів (абразія, замулення, відмирання рослинних решток, донні процеси, процеси різних видів забруднення та використання вод), створюються умови для формування кисневого режиму і якісного складу води відбуваються певні геоекологічні проблеми та незадовільний геоекологічний стан водойм.

Дослідженням проблеми займаються вчені: В. С. Белан, Е. Г. Дегодюк, С. Е. Дегодюк, В. Д. Романенко, И. Т. Русев, Т. Д. Русева, П. А. Терновий, Ю. В. Тернова, В. Хільчевський, І. Шевчук та ін. Проведений аналіз показав достатню розробленість проблематики, однак питання порівняльного аналізу рис устрою та функціонування озер та водосховищ слабо розкриті в джерелах, відсутня геоекологічна характеристика деяких із водосховищ України.

Мета – проаналізувати особливості геоекологічного стану водосховищ України. Для досягнення поставленої мети були вирішені такі завдання: 1) скласти характеристику водосховища, як об'єкту дослідження гідроекології; 2) порівняти гідроекосистеми озера та водосховища; 3) виявити сучасні гідроекологічні проблеми водосховищ України; 4) охарактеризувати та проаналізувати геоекологічний стан водосховищ України за басейнами річок.

Водосховища класифікують за різними ознаками. Так, за морфологією ложа, водосховища діляться на долинні і улоговинні; за способом заповнення водою: загатні і наливні; за географічним положенням: рівнинні, гірські, передгірні, і приморські; за характером регулювання стоку розрізняють водосховища

багаторічного, сезонного (річного), тижневого і добового регулювання; за розмірами: найкрупніші (площа водного дзеркала більше 5000 км²), дуже крупні (5000–500 км²), крупні (500–100 км²), середні (100–20 км²), невеликі (20–2 км²), малі (менше 2 км²); за глибинами: виключно глибокі (найбільша глибина більше 200 м), дуже глибокі (100–200 м), глибокі (50–99 м), середньої глибини (20–49 м), неглибокі (10–19 м), мілководні (менше 10 м).

Штучні водойми України займають площу близько 12 тис.км² і містять обсяг води до 60 км³. Рівень регульованого стоку штучними водоймами більшості річок України досягає 30–70%. Це стосується, перш за все, річок басейнів Південного Бугу, Сіверського Дінця, Дніпра, річок півдня країни і Криму, де в більшості річок стік зарегульований на 100% [1]. Найменш всього (1–17%) зарегульований стік річок басейнів Вісли, Прип'яті і Десни. Розподіл штучних водойм по території країни нерівномірний: найбільшу площу вони займають у лісостеповій та степовій зонах.

Порівняння гідроекосистем озер та водосховищ показало, що водосховища відрізняються від озер: високою внутрішньою амплітудою рівня води, широкою половою заплавлених ландшафтів, інтенсивним водообміном, закономірним спадом глибини від греблі вгору по затопленій річці.

Особливості гідрохімічного та гідробіологічного режимів водосховищ визначаються інтенсивністю водообміну, характером ґрунтів і рослинності затоплення і підтоплення і режимом накопичення і спрацювання вод, величиною та інтенсивністю коливань рівня води. Водосховища є акумуляторами наносів. Великі і різкі коливання рівня води у водосховищах ведуть до формування берегової зони зі змінним режимом затоплення і осушення, на якій не може сформуватися характерна для озер літораль зі специфічними макрофітами і бентосом [3]. Властива озерам зональність в розподілі за глибиною різних видів рослин у водосховищах з великими коливаннями рівня виражена значно слабкіше.

Основними геоекологічними проблемами водосховищ України є: зміни гідрологічного режиму поверхневих та підземних вод, затоплення, підтоплення територій та посилення процесів руйнації берегів; різні види забруднення; евтрофікація; втрата або зміна гідроекосистеми та зниження життєздатності біологічних ресурсів; накопичення твердих відходів; аварійні скиди та викиди.

Водосховища басейну Дніпра (Запорізьке, Каховське, Кременчуцьке, Дніпродзержинське) зводились в період з 1932 по 1978 рр. Загальний геоекологічний стан водосховищ Дніпра можна охарактеризувати як незадовільний, він формується двома групами чинників: природними – процесами самоорганізації та розвитку гідроекосистем після заповнення природної западини водою; антропогенними – процесами забруднення, що пов'язано із значним ступенем господарського освоєння прибережної зони водосховищ; процесами гідрохімічних змін води; процесами технічного використання водойм (ГЕС, ГАЕС), що спричиняє зміни гідрологічного режиму; процесами евтрофікації водойм, внаслідок потрапляння у води органічних рештків рослин затоплених територій та збільшення зони мілководь; станом прилеглих територій, особливо інтенсифікація вторинних екзогенних процесів – підтоплення, ерозія ґрунтів, абразія берегів, накопичення мулу, посилення карстових процесів [2; 3]. Однією із головних проблем водосховищ споруджених на Дніпрі, є розвиток процесів замулювання та евтрофікації та хімічне забруднення органічними речовинами й азотними сполуками. Негативно на стан довкілля впливає накопичення промислових та побутових відходів, особливо навколо міст.

Складна геоекологічна ситуація на Каховському водосховищі склалася у результаті забруднення води промисловими скидами та потрапляння залишків

хімічних засобів, які використовують у сільському господарстві. Негативно на якість води впливає також розвиток річкового транспорту; до того ж тут поширені такі несприятливі процеси як замулювання та евтрофікація.

Водосховище басейну Дністра – створене у 1986 р. у верхній частині середнього Дністра і введено в експлуатацію Дністровське водосховище [4]. Геоекологічний стан Дністровського водосховища вважають незадовільним тому, що він визначається переважно дією антропогенного чинника, пов'язаного із надходженням стічних вод від великих міст, промислових підприємств, оброблюваних хімічними засобами сільськогосподарських земель, розвиток біоти у водосховищі Дністра зазнає значних негативних змін.

В басейні Південного Бугу побудовано 197 водосховищ. Задовільний стан мають Ладижинське і Ташлицьке водосховища, який обумовлений роботою гідроелектростанцій та АЕС. Основними антропогенними чинниками є: прогрівання верхніх шарів води, внаслідок скидів промислових вод, формування різкої вертикальної температурної стратифікації, безповоротні втрати води під час експлуатації різних об'єктів. На геоекосистему Ладижинського водосховища помітно впливає тепла електростанція – забезпечує інтенсивні процеси прогрівання та перемішування водних мас внаслідок чого формується ярко виражена вертикальна стратифікації температури. Ташлицьке водосховище – створене як водойма-охолоджувач Південно-Української АЕС. Геоекологічний стан формується переважно дією антропогенного чинника – функціонуванням енергокомплексу.

Особливістю водосховищ розташованих в басейні Сіверського Донця є надзвичайно високий вплив урбанізованих територій, великі об'єми водокористування та значна кількість водозабірних споруд уздовж ріки та приток, зарегулювання верхньої течії на території Росії. Печенізьке водосховище створено в 1962 р. На одній із найбільших лівобережних приток Сіверського Донця р. Оскіл у 1958 р. створено Червонооскільське водосховище. Особливістю формування геоекологічного стану водосховищ розташованих на Сіверському Дінці є вплив природних та антропогенних факторів. Сучасне систематичне забруднення водосховищ відходами та відпрацьованими водами призвело до різкого скорочення фауни, основні забруднюючі речовини – добрива, нафтопродукти, феноли, цинк, мідь. Гідрохімічний режим і якість води у водосховищах знаходяться під впливом процесів: скидання недостатньо очищених стічних вод; скид стічних промислових вод від підприємств міст: Харків, Чутуїв, Зміїв, Балаклія, Ізюм, площинного змиву із сільськогосподарських земель і тваринницьких ферм [5]. Геоекологічний стан водосховищ басейну Сіверського Донця оцінюється як незадовільний.

Геоекологічний стан водосховищ Західного Бугу оцінюється як задовільний. В межах України на Західному Бузі побудовані Золочівське, Добротвірське і Сокальське водосховища, води яких використовуються для потреб гідроенергетики, технічного та питного водопостачання. Якість води формується під впливом природних та антропогенних факторів.

Отже геоекологічний стан водосховищ України є різноманітний. Є водосховища, що знаходяться у незадовільному стані внаслідок значного розвитку багатогалузевого господарства на території водозбору та прибережних ділянках; а також є у задовільному стані, внаслідок незначного впливу промисловості та сільського господарства та високого потенціалу до самоочищення.

Список використаних джерел та літератури

1. Гавриленко О. П. Екогеографія України. – Київ, 2008. – 282 с.

2. Дегодюк Е. Г. Характеристика водосховищ дніпровського каскаду // Еколого–техногенна безпека України. – Київ, 2006. – С. 136.
3. Романенко В. Д. Основи гідроекології. – Київ, 2008. – 728 с.
4. Хільчевський В. К. Сучасні гідроекологічні проблеми // Географія та основи економіки в школі. – 2002. – № 5, № 6. – С. 40–45, 34–36.
5. Остапчук І.О. Аналіз геоекологічного стану водосховищ України. Перспективи розвитку сучасної науки. Матеріали III Міжнародної науково–практичної конференції (м. Харків, 4–5 грудня 2015 року). – У 2–х частинах. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Ч. I. Криворізький педагогічний інститут Криворізького національного університету.

УДК 616

Чернобай Г.С.,
студентка 32–Б групи факультету
природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Бородіна К.І.,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

МОНІТОРИНГ СПАДКОВИХ ХВОРОБ НА ТЕРИТОРІЇ МІСТА ГЛУХОВА

Закономірності успадкування ознак єдині для всіх організмів. Вивчення їх у людини пов'язане з певними труднощами. Цілком зрозуміло, що на людині неможливо ставити експерименти. Повільна зміна поколінь, невелика кількість дітей у кожній сім'ї також перешкоджають вивченню генетики людини. Тому одним з методів дослідження є теоретичний аналіз статистичних даних певних спільнот.

Чисельність спільнот визначається переважно соціальними умовами, оскільки генетичні процеси у спільнотах значною мірою зумовлені соціальними причинами. Установлено, що близько 4% новонароджених мають спадкові хвороби або вади будови тіла [2].

У природних умовах мутації окремих генів трапляються дуже рідко, але оскільки в геномі людини понад 100 000 структурних генів, то й загальна кількість мутацій також значна. Вважається, що в середньому кожний окремий ген мутує з частотою 0,00005 на покоління. З цього зрозуміло, що мutowаних генів в геномі окремої людини багато й ще більше їх у генофонді спільнот людей [1].

Відомо, що більшість мутацій рецесивні й можуть виявитись в організмі лише за достатньої їх частоти в спільноті. Саме тому спадкові хвороби людини є достатньо рідкісними. Спадковими є хвороби людини, виникнення яких пов'язане з геномними, хромосомними чи генетичними мутаціями – порушення у спадковому апараті клітин одного, або обох батьків.

У нашому дослідженні ми проаналізували дані медичної статистики по м. Глухів Сумської області, де чисельність населення становить близько 30000 осіб. Результати аналізу занесені у таблицю. До таблиці не вносились хвороби, які безпосередньо не впливають на якість життєдіяльності, зокрема дальтонізм.

Спадкові хвороби (за типом успадкування)

№ п/п	Назва хвороби	Тип успадкування	Особливості успадкування	Частота мутацій у спільноті
1.	Дефіцит гормону росту	Аутосомно-рецесивний	Мутантний ген ви являється тільки в гомозиготному стані	0,00003
2.	Фенілкетонурія	Аутосомно-рецесивний	Мутантний ген ви являється тільки в гомозиготному стані, в результаті захворювання порушується функція ферментів.	0,0001
3.	Нейрофіброматоз (хвороба Реклінхаузена)	Аутосомно-домінантний	Дія мутантного гена виявляється практично завжди. Хвороба пов'язана з порушенням синтезу структурних білків.	0,00003
4.	Синдром Тернера	Анеуплоїдія	Співвідношення статевих хромосом XO. Недорозвинення статевих органів, порушення психіки.	0,00006
5.	Синдром Дауна	Поява третьої хромосоми у 21 парі	Порушення розумового розвитку, незначна тривалість життя, зменшені розміри голови, плоске обличчя.	0,00016

Таким чином, можна зробити висновок, що в спільноті людей м. Глухова трапляються генні та хромосомні патології. Прикладом генної патології є фенілкетонурія. За даними фахівців, частота захворювання на цю хворобу становить 1: 10000 немовлят європейської раси, частота гетерозигот (носіїв гена) – 80:10000 дітей [3]. Отже, в нашому місті ця статистика зберігається, що свідчить про мінімальність впливу факторів довкілля на генотип спільноти. Частота інших мутацій також знаходиться у межах статистичних закономірностей. Це дає можливість висунути гіпотезу, що в цілому генофонд спільноти людей у досліджуваному регіоні знаходиться у сприятливих умовах, але необхідно проаналізувати, що саме (алкоголь, наркотики, стрес, вік батьків, їх професія) могли стати причиною мутації.

Оскільки природний добір у спільнотах людей значно пригнічений, а досягнення медицини дають змогу лікувати деякі мутаційні ушкодження, то носії генів залишаються живими упродовж багатьох поколінь, що призводить до накопичення мутацій з покоління у покоління.

Звідси важливе завдання генетики, медицини й охорони здоров'я – вивчення спадкових хвороб, розроблення методів їх профілактики, діагностики й лікування.

Список використаних джерел та літератури

1. Кайгер Д. Сучасна генетика. / Д. Кайгер пер. з англ., – К.: Голов. редакція. УРЕ, 2014. – С. 456.
2. Біологія / за ред. К.О. Татарінова. – Львів, Вид. Львівського ун-ту, 2003 – С.323.
3. Фогель Ф., Мотульська А. Генетика людини / Ф. Фогель, А. Мотульська пер. з англ. – К.: Наукова думка, 2012 – С. 156.

Штик Ю. І.,
магістрантка другого року навчання
факультету природничої і фізико–математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Мегем О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПРОФІЛАКТИКА ПОРУШЕНЬ ЗОРУ У ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ НАВАНТАЖЕНЬ

На засадах проаналізованих та узагальнених теоретичних праць широкого загалу вчених різних наукових галузей було встановлено, що домінантою сучасної освітньої парадигми у світовому контексті стає орієнтація на підготовку вчителя, спрямовану на профілактику, зміцнення та формування здоров'я молодого покоління.

Однією з найактуальніших проблем, що потребує превентивного впливу з боку вчителів основної школи, безумовно, є діяльність, спрямована на попередження розвитку в учнів короткозорості. Триває всебічне вивчення її патогенезу, причин прогресу, методів лікування та профілактики. Одним з головних завдань вирішення цієї проблеми є стабілізація процесу прогресування короткозорості. Розвиток цього захворювання в підлітковому віці тісно пов'язаний із зоровим навантаженням, що підтверджується прямопропорційним зростанням кількості короткозорих учнів і підвищенням ступеня міопії у зв'язку зі збільшенням терміну навчання в школі [1, с. 12].

Аналіз психолого–педагогічних напрацювань дає можливість стверджувати, що питання профілактики порушень зору стали об'єктом уваги багатьох дослідників: І. Брехмана, В. Войтенко, Ю. Лісіцина, І. Гуревича, Г. Нікіфорова, В. Берзін, О. Бердник, Н. Полька, А. Сердюк [2, с. 67]. Проте дослідження аспектів профілактики порушень зору у підлітків в умовах сучасних інформаційних навантажень недостатньо висвітлені у науковій літературі.

З метою встановлення порушень зору у підлітків в умовах сучасних інформаційних навантажень було проведено експериментальне дослідження серед учнів 9–х класів Кролевецької ЗОШ I–II ступенів № 7. Вибірка дослідження становила 40 респондентів підліткового віку, які були поділені на дві групи по 20 осіб: експериментальну (9–А клас) та контрольну (9–Б клас).

Для оцінки стану зорового аналізатора в учнів середньої ланки, як основного показника, використовувалася гострота зору, яка визначалася за спеціальною таблицею Сивцева. За прийнятими нормами, 100% зір визначається баченням 10–12 рядка в даній таблиці, тобто показник вище 0,9 Д, зі зниженням показника зору до 0,7–0,8 Д означає середній рівень зору, відповідно гострота зору нижче 0,7 Д потребує корекції і нагляду у лікаря.

У результаті проведеного обстеження респондентів експериментальної групи було встановлено, що низький показник гостроти зору мали 8 учнів (40 %), середній показник 10 учнів (50 %), високий показник 2 учні (10 %). Серед учнів контрольної групи низький показник мали 6 осіб (30 %), середній – 12 учнів (60 %), і високий – 2 особи (10 %). Представлені показники свідчать, що більшість учнів контрольної та

експериментальної груп мають середній рівень гостроти зору. Проте 14 учнів (29 %) мають знижений показник гостроти зору. У зв'язку з цим можна стверджувати, що учням з даними проблемами зору слід проводити корекційні вправи, як в навчальному закладі так і вдома.

У результаті аналізу науково-методичної літератури, ми встановили, що порушення функціонування зорового аналізатора розпочинається з його перевантаження, на основі чого виділили основні симптоми втоми очей: почервоніння в області повік та очних яблук; відчуття сухості, печіння, різі в очах; сльозотеча; погіршення гостроти зору; поява відчуття затуманення зору; світлобоязнь і погіршення відчуття кольору; поява головного болю і тиску в очах.

На основі перевірки показників гостроти зору було розроблено анкету спрямовану на визначення основних суб'єктивних проявів зорової втоми у підлітків в кінці шкільного дня. У результаті анкетування, ми виявили, що основними проявами зорової втоми в учнів 9–х класів Крелевецької загальноосвітньої школи I–II ступенів №7 являється: відчуття важкості повік – 28 учнів (70%); відчуття сухості, печіння, різі в очах – 32 учня (80%); поява відчуття затуманення зору – 22 учня (50%); поява мерехкотіння перед очима – 34 учня (85%); почервоніння в області повік та очних яблук – 24 учня (60%).

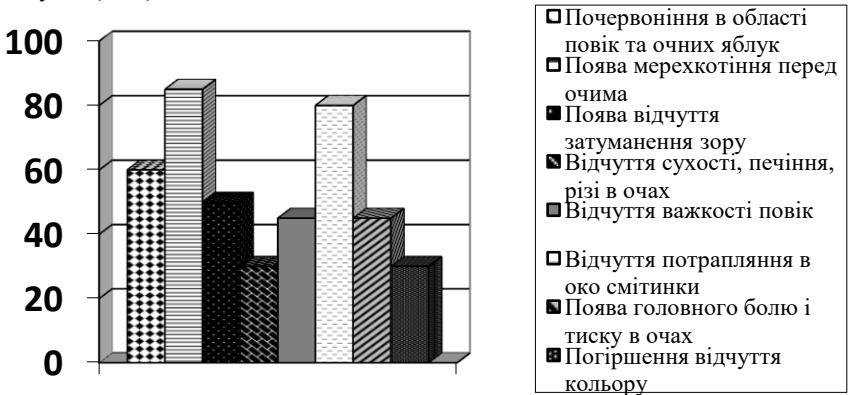

Рис. Основна симптоматика втоми зорового аналізатора учнів 9–х класів Крелевецької загальноосвітньої школи I–II ступенів №7

У ході анкетування було з'ясовано, що переважна більшість учнів 9–х класів, а саме близько 31 респондента (77%) присвячують свій вільний час іграм на комп'ютерах або спілкуванню в соціальних мережах, відмовляючи собі у спілкуванні з однолітками. Відповідно до вище зазначеного, ми можемо стверджувати, що в умовах сучасних інформаційних навантажень спостерігається підвищення порушень зору у підлітків, тому саме профілактика зазначених порушень сприятиме зниженню їх рівня серед студентської молоді.

Список використаних джерел та літератури

1. Ворошилов П.А. Близорукость у школьников. Действия учителя // Физическая культура в школе. 1998. № 2. С. 85 – 87.
2. Марчук С.А. Профилактика и коррекция зрительных функций у студенческой молодежи: Учебно–методическое пособие Екатеринбург: РУ 2004. 77 с.

СЕКЦІЯ 12. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ, ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

УДК 378.22

Ахремчик Р. О.,
Студент 4 курсу факультету ДТО, КДПУ
Науковий керівник: Цись О. О.,
викладач кафедри ЗТД та ПН, КДПУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ І ЕРГОТЕРАПІЇ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

За умов переходу української освіти до європейських стандартів, важливим є підготовка фахівця, який зможе працювати безпосередньо у лікувально-оздоровчих і реабілітаційних закладах, навчально-оздоровчих та спортивних центрах і нести культуру здоров'я до різних верств населення. Це, в свою чергу, вимагає підвищення якості підготовки фахівців і пов'язане зі зміною ринку праці, що призводить до все більшого попиту на фахівців.

Спеціаліст з фізичної терапії та ерготерапії повинен мати можливість застосовувати та реалізовувати досягнення світової цивілізації у своїй професійній діяльності, освоїти сучасну методологію обґрунтування рішень та вибір стратегії діяльності з урахуванням завальних людських цінностей. Він може виконувати практичні та узагальнюючі прикладні професійні завдання, тому має бути добре орієнтованим як на теоретичні та прикладні проблеми фізичної реабілітації, фізичного виховання, так і уміти проводити науково-практичні дослідження в цій галузі.

Проблема фізичної реабілітації та технологій зміцнення здоров'я надзвичайно актуальна в сучасному прогресі. Оскільки сьогоденішнє суспільство характеризується поступовим зниженням рівня здоров'я та збільшення кількості людей, що потребують реабілітації. Тому не менш важливим є питання про якість освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, які можуть володіти професійними навичками та вміннями, готовими до постійного розвитку компетенції, соціальної та професійної мобільності, ефективної роботи за фахом, яка відповідає світовими стандартами та творчо вирішити незвичайні питання, як компетентні експерти які глибоко розуміють і відчують свою роль у суспільстві, мають можливість творчо використовувати отримані знання на практиці [4].

Найбільш важливі педагогічні умови для формування готовності майбутніх фахівців у галузі фізіотерапії та ерготерапії до впровадження у професійну діяльність фізкультурно-оздоровчих технологій:

– модернізація змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі фізіотерапії та ерготерапії для організації фізкультурно-оздоровчих технологій людського здоров'я, шляхом впровадження практично орієнтованих технологій;

– створення відповідного навчально-освітнього середовища для майбутніх фахівців з фізіотерапії та ерготерапії;

– створення стійкої позитивної мотивації для освоєння сучасних технологій фізкультурно-оздоровчого направлення та ціннісного ставлення до заходів, спрямованих на відновлення здоров'я людей.

Вищезгадані педагогічні умови слід розглядати в нерозривній послідовності між собою як єдину систему, яка вклучає взаємозв'язані компоненти, які мають характер взаємодії у досягненні бажаного результату, а саме готовність майбутніх

фахівців у галузі фізичної терапії та ерготерапії до продуктивної роботи у професійній діяльності [1].

Не менш актуальною в даний час є проблема підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, відповідно до сучасної класифікації – фізичної терапії, ерготерапії. Ми бачимо необхідність модернізації змісту професійної освіти майбутніх фізіотерапевтів-ерготерапевтів. Врешті-решт, фізична реабілітація займає помітне місце в суспільстві і використовується в соціальній та професійній реабілітації як терапевтичного та професійного засобу для цілісного відновлення фізичного здоров'я та працездатності пацієнтів та інвалідів. Основною формою її застосування є система спеціальних фізичних вправ, психологічного відновлення та природних факторів [2].

Спеціаліст з фізичної реабілітації займає лідируючі позиції в процесі відновлення пацієнтів. Саме він розробляє методику використання фізичних і психологічних вправ, виділяє засоби та форми лікування, окреслює та виконує програму подальшого функціонального одужання та психофізичних можливостей хворої людини. У випадках інвалідності фахівець з фізичної реабілітації допомагає пацієнтові індивідуально розробляти нові рухи та компенсаторні навички, психологічно відновлюватися, адаптуватися до протезування та інших технічних пристроїв, тренує пацієнта для виконання цілісних моторних вправ, а також допомагає оволодіти новою професією і, таким чином, адаптує потерпілу людину до життя [3].

Таким чином покращення якості навчання майбутніх фахівців у галузі фізичної реабілітації розглядається шляхом впровадження інноваційних підходів до навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Беспалова О. Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії до впровадження фізкультурно - оздоровчих технологій. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*: наук. журнал. Вип. 5 (79). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. С. 390 – 398.
2. Вацеба О., Журавльова Н. Фізичне виховання. Фізична реабілітація. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 276 с.
3. Дубогай О., Тучак А., Костікова С., Эфімов А. Основні поняття і терміни оздоровчої фізичної культури та реабілітації. Луцьк: Надстир'я, 2000. 198 с.
4. Мухін В., Магльований А., Магльована Г. Основи фізичної реабілітації. Львів, 1999. 120 с.

УДК 796

Гаркавіна С.М.,

викладач Професійно-педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ЩОДО ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Напрямами реалізації змісту програми з фізичного виховання є формування засад для всебічного розвитку у студентської молоді, підвищення рівня фізичної підготовленості, формування й поліпшення основних життєво важливих рухових навичок, умінь та пов'язаних з ними знань; підготовка до повноцінного життя у природних та соціальних умовах; до безпечної трудової діяльності. Впровадження

цієї програми вимагає перегляду сформованих стереотипів поведінки сучасної молоді, переосмислення концептуальної моделі здоров'я з урахуванням того, що основне місце у його збереженні та зміцненні належить способу життя.

Проблему формування знань з фізичного виховання, позитивних мотивів та потреби до цих занять, бажання систематично займатися фізичними вправами та отримувати задоволення від цього розглянуто в роботах: В. Вінника, В. Кінденко, С. Сичова та ін.

Навчальний предмет «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах спрямований на реалізацію розвиваючих, оздоровчих, пізнавальних, освітніх та виховних завдань. Однак, враховуючи вікові особливості студентської молоді, зміст навчальної програми з фізичного виховання, необхідно звернути увагу на вирішення пізнавальних та виховних завдань, а саме: розширення кругозору; виховання інтересу та звички до занять фізичними вправами; виховання дбайливого ставлення до свого здоров'я; формування стійких мотиваційних настанов на здоровий спосіб життя; усвідомлення необхідності розвивати свої фізичні здібності; виховання морально-вольових та психологічних якостей особистості.

Важливим є визначення факторів, які впливають на рівень знань і теоретичну підготовку студентів з фізичного виховання. Необхідно простежити взаємозв'язок рівня знань з руховою активністю, окремими показниками фізичної підготовленості й функціональними можливостями організму студентів. Актуальним є впровадження у практику змісту спеціального розділу «Фізичне здоров'я» на теоретичному та методичному рівнях. Досягти поставлених цілей можна шляхом використання наступних методів: аналіз науково-методичної літератури, анкетування, контрольне тестування знань, тестування фізичних якостей, педагогічний експеримент та ін.

У результаті підвищення рівня теоретичних знань у студентів сформується перерозподіл мотивації щодо відвідування занять з фізичного виховання, шляхом впровадження практичної частини можна домогтися формування нових умінь та навичок, виробити звичку до систематичних занять фізичною культурою та спортом, покращити загальний стан здоров'я студентів.

На основі вищезазначеного можна зробити висновок про те, що виникає необхідність у проведенні подальших теоретичних та експериментальних досліджень, пов'язаних з розробкою методичного матеріалу для формування уявлень щодо фізичного здоров'я (фізичний розвиток, фізичну підготовленість та функціональний стан). Це сприятиме розвитку умінь та навичок студентів з організації і проведення самостійних занять фізичною культурою.

УДК 796

Залюбівець М. В.,

викладач Професійно-педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ЗАСТОСУВАННЯ КОЛОВОГО ТРЕНУВАННЯ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Фізичне виховання – специфічна навчальна дисципліна, що має значення для кожного студента, незалежно від обраного професійного шляху в майбутньому. Специфіка фізичного виховання як навчального предмету полягає в тому, що

основними показниками його ефективності є стан здоров'я і рівень фізичної підготовленості студентів.

Найбільш актуальним і важливим на сьогоднішній час є пошук нових, науково обґрунтованих, ефективних форм, засобів і методів фізичного виховання, що відповідають вимогам науково-технічного прогресу сучасності.

Однією з таких організаційно-методичних форм, що в останні роки отримала широке використання у фізичному вихованні і спорті, є тренування коловим методом. Воно виникло як організаційно-методичний метод виконання фізичних вправ, що спрямований на комплексний розвиток рухових якостей людей.

Метод колового тренування забезпечує високу моторну щільність заняття й піднесений емоційний стан студентів, дає змогу виконати великий обсяг вправ, одержати значне навантаження і підвищити рівень фізичної підготовленості студентів.

Характерною рисою методу колового тренування є почергове дозоване виконання комплексу із 6-10 вправ (станцій), тренувальний вплив яких спрямований на розвиток конкретної рухової якості чи певних функціональних систем організму. Тренувальне завдання складається із 2-4-разового повторення певного комплексу за точно визначений час. При цьому, в залежності від завдання, 2-4 рази виконується одна і та ж вправа, а потім у тому ж режимі 2-га, 3-тя і т. д. або на кожній станції робиться по одному підходу, і в такому варіанті весь комплекс (всі станції) повторюються кілька разів.

Засобами при коловому тренуванні є прості за технікою і добре засвоєні фізичні вправи.

Один і той же комплекс вправ застосовується протягом 4-6 тижнів. Упродовж цього часу необхідно дотримуватись принципу прогресуючого навантаження.

Рівень тренувальних навантажень визначається індивідуально для кожного студента. Це робиться на підставі результатів випробування за так званим, повторним максимумом (ПМ) у кожній праві комплексу.

Головним завданням використання методу колового тренування на занятті є: ефективний розвиток рухових якостей в умовах обмеженого ліміту часу, строгої регламентації і індивідуалізації фізичного навантаження, при цьому розвиток рухових якостей повинен мати тісний зв'язок із засвоєнням програмного матеріалу. Тому у комплекси колового тренування включають фізичні вправи, які за своєю структурною найбільш відповідають умінням і навичкам того чи іншого розділу програми. Простота і доступність вправ дозволяє виконувати їх багаторазово й комплексно, як одну тренувальну роботу в цілому, протягом 30-60-90 хвилин. Виділяють три основні варіанти колового тренування.

Колове тренування як інтегрована форма фізичної підготовки привчає студентів до самостійного мислення під час розвитку рухових якостей, виробляє алгоритм раніше запланованих рухових дій.

Отже, одним з основних завдань, що стоїть перед викладачами фізичного виховання в коледжі, є збереження і зміцнення здоров'я студентів, сприяння правильному формуванню і всебічному розвитку їхнього організму та всебічна фізична підготовка.

Маслюк І. Ю.,
студентка 21-ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Шовкопляс О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ГІГІЄНА ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ ОПОРНО-РУХОВОЇ СИСТЕМИ У ДІТЕЙ

Стан здоров'я дітей знаходиться в центрі уваги сучасного суспільства, тому що саме цей контингент становить майбутнє України, її трудовий резерв та інтелектуальний потенціал. Основні заходи галузі охорони здоров'я щодо збереження здоров'я дитячого населення скеровані на профілактику захворювань та своєчасне виявлення патології.

За статистичними даними МОЗ України порушення опорно-рухового апарату (ОРА) посідають одне з перших місць у соматичній патології дітей і зустрічаються досить часто не тільки серед молодших школярів, а й серед дітей дошкільного віку. Такий стан є наслідком певного способу життя: гіподинамії, незбалансованого рухового режиму, тривалого статичного навантаження, нерационального харчування, зниженого тонусу основних м'язових груп, неправильної організації навчання та фізичного виховання в закладах дошкільної освіти.

Вільчовський Е. С. зазначає, що питання компетентності батьків щодо проблеми виховання у дітей культури здоров'я та прищеплення навичок формування правильної постави також бажає бути на більш вищому рівні, ніж є зараз [1].

Статистичні дослідження України свідчать, що з кожним роком кількість дітей із різними формами порушень постави й сколіозом значно зростає. Так, у дошкільному віці порушення постави виявлено у 2,1 % дітей, у чотири роки – у 15–17 % дітей, у сім років – уже в 33 % (кожна третя дитина). У дітей старшого шкільного віку цей показник складає 67–72 % [3].

Вчені вказують, що 62 % наших дітей потребують корекції хребта, вони страждають порушенням опорно-рухового апарату в тій чи іншій мірі. А це – передумова до розвитку багатьох хронічних хвороб. Тому питання здоров'я майбутнього покоління завжди залишається відкритим.

Постава – звичне положення тіла під час ходьби, сидіння тощо [4].

Порушення постави відбувається внаслідок неправильного розподілу навантажень на хребет. Неправильна постава впливає на роботу внутрішніх органів. Дитина швидше втомлюється, скаржиться на головний біль, у неї з'являються різні хвороби.

Постава має нестійкий характер у період посиленого росту тіла дитини, що припадає на старший дошкільний вік. Це пов'язано з неодноразовим розвитком кісткового, суглобово-зв'язкового апаратів і м'язової системи дитини. Кістки та м'язи збільшуються в довжині, а рефлекси статички ще не пристосувалися до цих змін [5].

За висновками науковців Г.Л. Апанасенко, Г.А. Горяної, Б.М. Міцкан порушення постави несприятливо позначається на фізичному розвитку організму, особливо на функціях кістково-м'язового апарату, серцево-судинної, дихальної та нервової систем, правильна робота яких є важливими показниками здоров'я дітей.

Щоб зберегти правильну поставу у дітей, завданням батьків і закладу дошкільної освіти є – навчити дошкільнят дотримуватися таких правил:

– стежити за правильним положенням тіла під час роботи на заняттях та відпочинку;

- сидіти за столом рівно, не згинаючись;
- спати на твердому ліжку та малій подушці;
- одяг і взуття добирати відповідно до зросту і погоди;
- ходити ритмічно, не човгати ногами;
- займатися фізкультурою.

Чималих незручностей дитині завдає плоска стопа.

Плоскостопість – фізична вада ноги, пов'язана з утворенням плоскої стопи, проявляється в підвищеній втомлюваності ніг [2].

Розвитку плоскостопості сприяють:

- зменшення сили м'язів внаслідок тривалої хвороби, ожиріння;
- носіння тісного взуття з надмірно твердою або надмірно м'якою підшвою;
- перегрів стопи в теплу пору року в гумовому взутті.

Батьки повинні знати деякі правила для попередження плоскостопості:

1. Не можна купувати дитяче взуття «впритул», великий палець не повинен упиратися в носок, воно повинне бути широким, щоб всі пальці ворушилися;

2. Щоб ноги дихали, фахівці рекомендують вибирати дитяче взуття тільки з натурального матеріалу;

3. Не варто забувати і про наявність каблука, завдяки якому відбувається тренування м'язів гомілки і стопи, крім цього, він ще й запобігає падіння дитини назад;

4. Устілка у взутті повинна бути такою, щоб легко поглинала вологу, задник не повинен бовтатися, а носки повинні бути закругленої форми;

5. Необхідно привчати дитину змалку мити ноги ввечері у воді кімнатної температури;

6. В теплі пори року ходити разом з дитиною по траві, гальці або ґрунтовій дорозі.

7. Виконувати разом з дитиною фізичні вправи, за допомогою яких укріплюються м'язи стопи і гомілки, а також правильно формується стопа.

Якщо плоскостопість лише почала розвиватися – потрібно обов'язково звернутися до лікаря-ортопеда, який порекомендує правильне лікування або спеціальне взуття. Таким чином, тільки заняття фізичною культурою та правильна організація рухового режиму дитини приносять профілактичний і оздоровчий ефект. А компетентність батьків і педагогів з питань фізичного здоров'я – це можливість виховати міцне майбутнє покоління.

Список використаних джерел та літератури

1. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Фізичне виховання дітей в дошкільному закладі / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок - Київ, 2001

2. Даценко І. І. Гігієна і екологія людини: навчальний посібник / І. І. Даценко – Львів: Афіша, 2000. – С. 238-242.

3. Звіряка О. М. Практикум з теорії і методики лікувальної фізичної культури / О. М. Звіряка, Ю. М. Корж. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007.–184 с.

4. Коцур Н. І. Основи педіатрії і дитячої гігієни : навчальний посібник для вузів / Н. І. Коцур. – Чернівці; Переяслав-Хмельницький : Книги-XXI, 2008. – 629 с.

5. Хребет – основа здоров'я : метод. рек. для самостійної роботи студ. пед. вузів / уклад. Т. В. Кохановська. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – 25 с.

Михальченко І. Г.,

студентка ІІ курсу факультету природничої і
фізико-математичної освіти

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

Науковий керівник: Ковальчук О. В.,

асистент кафедри безпеки життєдіяльності, фізичного виховання
та здоров'я людини Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ

Готовність – це не тільки властивість чи ознака окремої особистості, це концентрований показник діяльності суті особи, міра її професійної здібності.

У довідковій літературі термін «готовність» визначається як «стан, при якому все зроблено, все готово для чогось» [3, с. 22].

Учені під «готовністю» пропонують розуміти стан, при якому відбувається актуалізація всіх можливостей особистості. На думку авторів, він не є вродженим, цей стан виникає в результаті набуття людиною досвіду, заснованого на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб в цьому виді діяльності [3, с. 22; 4].

Для того щоб у студентів була готовність до занять фізичною культурою чи спортом у них має бути мотив. Мотив – це побудник до дії, учинку, діяльності. Мотив не тільки визначає її поведінку, але великою мірою обумовлює кінцевий результат діяльності. Бажання чи небажання, яке переживає людина, автоматично ототожнюються з мотивом.

Мотив є одним зі складових мотиваційної сфери студентів, це спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан прямо зв'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Якщо потреба характеризує готовність до діяльності, то наявність мотиву додає активності новий, більш дійсний характер. Коли мова йде про спеціально організовану рухову активність, необхідно з'ясувати зміст, особисту значимість цієї діяльності. Щоб студенти усвідомлювали мету своїх дій і співвідносили їх з мотивами фізичного самовдосконалення, ціль рухової активності може залишатися однією і тією ж, а зміст повинен змінюватися – стати чемпіоном, бути матеріально забезпеченим, подобатися представникам протилежної статі тощо.

Порівняльний аналіз спортивних інтересів студентів, які проживають у різних регіонах України, дозволяє виділити види спорту, що користуються найбільшою популярністю. У хлопців – футбол, баскетбол, плавання, бодіблдинг, види єдиноборств, туризм, спортивне орієнтування, легка атлетика, волейбол. У дівчат найбільш популярними є аеробіка, плавання, баскетбол, шейпінг, фітнес, волейбол, туризм, спортивне орієнтування. Однак є суттєві розбіжності між кількістю тих студентів, які займаються видами спорту, і тими, які хочуть займатися [2, с. 384].

Розбіжність між кількістю тих, які займаються цими видами спорту, і кількістю бажаючих займатися ними, можна пояснити декількома причинами. По-перше, це відсутність умов для заняття таким видом спорту, як плавання. Що вимагає відповідної кількості плавальних басейнів. У сільській місцевості вони взагалі відсутні, а в містах їх дуже мало, і вони не можуть прийняти усіх бажаючих, крім

того, заняття в басейнах (за винятком ДЮСШ) платні. Заняття аеробікою, шейпінгом, фітнесом, бодібілдінгом передбачають певні приміщення, спеціальне устаткування й оплату. У Києві зараз функціонує близько 150 приватних підприємств, які надають фізкультурно-оздоровчі послуги, добре обладнані спортивні клуби і фітнес-центри, але їхні послуги платні і недоступні бюджету родин із середнім достатком, що є другою причиною незадоволення бажань студентів. Третьою причиною є відсутність достатньої кількості фахівців з аеробіки, шейпінгу, фітнесу, які могли б організувати заняття у шкільних залах. Четвертою причиною є відсутність бажання викладачів фізкультури включати нові види рухової активності. П'ята причина – низька мотивація студентів до діяльності, спрямованої на реалізацію своїх інтересів.

У студентів відносно рівноцінними щодо впливу є такі зовнішні фактори, як поради батьків, поради викладача далі йдуть відвідування змагань, поради друзів, телепередачі і преса.

Внутрішніми факторами, які впливають на інтенсивність мотивації, можна вважати знання, переконання, бажання і пошук причин, що заважають реалізувати мету.

До об'єктивних зовнішніх причин, які утруднюють реалізацію мети, можна віднести відсутність груп за інтересами і спроможність оплачувати заняття, до внутрішніх причин, які відбивають нестійкість мотивів та інтересів і низьку мотивацію, належить брак часу [5, с. 177].

У студентів простежується однаковий рейтинг факторів і у хлопців, і у дівчат. Такий збіг за ступенем впливу різних факторів спостерігається в міру зменшення території.

Виявлені факти вимагають широкої просвітницької роботи з батьками через телебачення, пресу, шкільні батьківські комітети, які повинні сприяти підвищенню ролі сімейного виховання, відновлення контакту між батьками і дітьми, що сприятиме і підвищенню самосвідомості молоді не тільки мати бажання бути здоровим, але і реалізувати його.

Заклад вищої освіти в особі викладача фізкультури перестав бути діючим фактором, який впливав би на виховання мотивації до систематичних занять ФК і С у позаурочний час [1]. Причини цього залежать не тільки від особистості викладача фізкультури, але і від постановки процесу фізичного виховання у визначений час. Необхідно акцентувати увагу на елементах, які покликані сприяти ефективному формуванню у студентів грамотного відношення до себе, свого тіла, сприяти формуванню потребно-мотиваційної сфери, усвідомленню необхідності зміцнення здоров'я, ведення здорового способу життя, фізичного удосконалення (В. А. Антікова, А. О. Єфімов, 1992; С. Ю. Балбенко, 1982; В. К. Бальшевич, 1987).

Список використаних джерел та літератури

1. Фролов В. Д. Формування професійно важливих якостей у майбутніх фахівців на заняттях фізичного виховання у ВНЗ / В. Д. Фролов, Я. І. Олексієнко, І. О. Дудник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N148/N148p095-097.pdf.

2. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю. Д. Железняк, В. А. Кашкаров, И. П. Кравцевич ; под ред. Ю. Д. Железняка. – М. : Изд. центр «Академия». – 2002. – 384 с.

3. Козуб М. В. Формирование профессиональной готовности будущих учителей физической культуры к осуществлению здоровьесберегающей деятельности в школе : автореф. дис. канд. ... пед. наук : 13.00.08 / М. В. Козуб. – Киев, 2007. – 22 с.

4. Короленко К. В. Формирование готовности студентов факультета

физического воспитания и спорта к оздоровительной деятельности / К. В. Короленко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2009_8/09kkvsha.pdf.

5. Литвиненко І. Причини безвідповідального відношення молоді до свого здоров'я / І. Литвиненко // Фізична культура, спорт та здоров'я нації – нова епоха, нова генерація : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції. – Миколаїв : МДПУ, 2002. – С. 173–179.

УДК 796.015.132

Ремесник А. С.,

студентка II курсу факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Ковальчук А. А.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В США

У школах США немає єдиних обов'язкових програм з фізичної культури. Кожен викладач складає програму на свій погляд. Зміст її може залежати від поглядів вчителя фізичної культури, від ставлення директора або інших високопоставлених осіб до того чи іншого, від прихильності школярів до ігор, фізичних вправ, спортивних розваг тощо. Зрозуміло, що при такому хаосі у програмах фізичної культури значно знижується ефективність навчання. Дана система навчання базується на реакційній ідеології Джона Дьюї. Цей реакційний філософ і педагог вважає, що людина народжується з готовим запасом інстинктів, здібностей і потреб. Вони змінюються і перетворюються лише у тому напрямку, який передбачено самою природою [2, с. 449].

Педагог, на думку Дьюї виховує школяра, а лише сприяє розвитку й удосконаленню закладених у ньому незмінних потреб і здібностей. Із цього антинаукового твердження він робить хибний висновок, що центр педагогічної роботи, що центр педагогічної роботи повинен переміститися від вчителя до учня (педоцентризм), оскільки зміст навчання залежить виключно від запитів учнів. Викладачеві він відводить лише роль організатора навчальних занять. На тій підставі, що зміст навчання визначається запитамі учнів, врахувати які неможливо, Д. Дьюї заперечує чітку програму. Він виступає за школу без єдиного навчального плану і програми.

Базуючись на теорії фаталістичного вчення про зумовленість долі людей спадковими властивостями, заперечуючи роль громадського середовища у вихованні дітей, автори ряду навчальних посібників для американських шкіл рекомендують при розробці програм враховувати інтереси і потреби дітей. Так, у книзі Ваннієра і Файт «Методика фізичного виховання у середній школі» говориться, що програма повинна складатися з урахуванням думки учнів. У посібнику Л. Ларсона і Л. Хіпла «Фізичне виховання у початковій школі» вказується. «Найбільш правильною підставою для відбору видів фізичної діяльності у початковій школі є потреби дітей, тому відбирати належить такі види діяльності, які можуть задовольнити ці потреби.

Не випадково – підкреслюють це самі американські педагоги – зміст більшості навчальних занять з фізичної культури у багатьох школах США складають регбі і футбол .

Слід підкреслити, що методика складання програм, яку рекомендовано рядом навчальних посібників США, позбавлена будь-якої однорідності і вкрай суперечлива. Так, у американських педагогів немає єдиної думки про послідовність походження навчального матеріалу. В одних випадках вони рекомендують планувати матеріал так, щоб він змінювався щоденно, в інших проходити його протягом тижня (місяця, чверті). Пропонуються й інші варіанти планування навчального процесу. Така різнобарвність негативно впливає на фізичне виховання учнів [5].

Багаточисленні форми планування, які рекомендовані для шкіл, не мають певної структури, вони побудовані формально, в основному на чисто емпіричних засадах. Очевидно, роз'єднаність у поглядах не дозволяє знайти наукову основу єдиної програми з фізичного виховання, а це в свою чергу не дає можливості вчителям здійснювати єдиний процес навчання і виховання [1, с. 292].

Університетом штату Мічиган було обстежено 19 тисяч хлопчиків і дівчаток у віці 6-17 років, які взяли участь у змаганнях з 9 видів спорту. У порівнянні з результатами 10-річної давності дівчатка 14-17 років у 8 видах із 9-ти виступили гірше. Лише 40 % хлопчиків 6-12 років змогли підтягнутися на перекладині більше одного разу, кожен четвертий – жодного (необхідно було не менше 2-3), також 5 % хлопчиків 6-14 років і 55% дівчаток 6-17 років не змогли втримати тіло на перекладині на рівні підборіддя більше 10 с, хоч за попередніми підрахунками це повинно було бути їм під силу. На думку Дж. Аллена, голови Президентської ради з фізичної культури та інших спеціалістів школярі не одержують необхідного фізичного виховання, знань про правильний режим харчування, проводять багато часу перед телевізорами та комп'ютерами.

Особливе місце у системі фізичного виховання школярів займають такі ігри, як американський футбол, регбі та ін., які спрямовано на підготовку солдат для американської армії. У цих іграх школярям з дитинства прищеплюють низькі, аморальні риси характеру [3, 52; 4, с. 340].

Таким чином, засоби фізичного виховання учнів у США підбиралися не з метою гармонійного розвитку особистості, а для підготовки людей, здатних дати відсіч.

Список використаних джерел та літератури

1. Виндюк О. В. История развития школьных программ по физическому воспитанию в США / О. В. Виндюк // Педагогика і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – К. ; Запоріжжя, 2001. – Вип. 21. – С. 292–295.
2. Дьюї Джон. Школа і суспільство / Джон Дьюї // Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія / Є. І. Коваленко. – К. : Центр навч. літ., 2006. – С. 449–463.
3. Шиян О. І. Роль спорту в навчально-виховному процесі шкіл США // О. І. Шиян, І. Турчак. Фізичне виховання в школі: зб. наук. статей в галузі фіз. культури та спорту. – 2005. – №1.– С. 51-54.
4. Турчак І. Х. Методика та організація навчання предмету фізкультурної освіти у Середніх школах США // І. Х. Турчак, О. І. Шиян. Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей в Галузі фіз. культури та спорту. Вип.9. – Л., 2005. – Т. 3. – С. 337 – 342.
5. United States National Federation of State Highschool Associations. High School Athletics Participation Survey «Електронний ресурс». – 2008. – Режим доступу: <http://www.nfhs.org/core/contentmanager/uploads/2007-08%20Participation%20Survey.pdf>.

ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

У нашій країні, яка дбає про своє майбутнє, велика увага приділяється здоров'ю та здоровому способу життя і, в першу чергу, підрастаючому поколінню. Здоров'я – одне з основних джерел щастя, радості і повноцінного життя. Для України головною проблемою, яка пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я.

З кожним роком в Україні спостерігається погіршення стану здоров'я людей, хворобливість, відхилення в роботі внутрішніх органів, зниження рухової активності.

Видатними вченими, педагогами, фізіологами, медиками (М. Амосовим, Г. Апанасенком, І. Варшавським, Е. Булич, Н. Денисенко, А. Маркоросян, І. Муравовим та ін.) було визначено унікальний вплив фізичної культури на здоров'я людини. Проте, очевидним є те, що більшість людей не вірять у значущість засобів фізичного виховання, а фізкультурна активність не є для них основним компонентом життя. Тому саме регулярні заняття фізичними вправами – це широкий спектр форм та методів, здатних впливати на індивідуальний стан особистості. Можна стверджувати, що за силою потенціалу та здатності впливати на збереження та зміцнення здоров'я, фізичні навантаження, різноманітні форми адаптації та оздоровлення – значущі та ефективні, тому що будь-яка із цінностей фізичної культури в тому чи іншому ступені «працює» на здоров'я.

Недостатній розвиток рухових функцій негативно позначаються на фізичному стані людей. Низька рухова активність погіршує функціональні можливості систем організму людини, внаслідок чого виникає неадекватна реакція на навантаження та сповільнюється фізичний розвиток загалом. Багато лікарів вважають, що фізичні вправи є найкращим природним засобом боротьби з депресією, зняттям збудження та пом'якшення м'язів, вони допомагають зміцнювати здоров'я та продовжувати життя.

Серце людини потребує постійного навантаження, інакше її м'язова система проростає жиром, стає в'ялою, дряблою, нездібною до сильних скорочень, погано забезпечує тканини, особливо периферичних органів, киснем, а регулярні заняття фізичними вправами зміцнюють м'язи, у тому числі і серцевий м'яз. Серцевий м'яз тренованої людини з кожним ударом посилає в кровоносні судини значно більше крові, чим у осіб, що не займаються фізичними вправами чи спортом.

Кров омиває тканини усього тіла і добре забезпечує їх киснем. У проміжку між двома сильними скороченнями треноване серце довше відпочиває. Таким чином, воно працює економніше, менше втомлюється, стає витривалим. Чим краще треновано серце, тим відносно рідший пульс. Треноване серце добре справляється з тривалою важкою роботою, і, навпаки, серце людини, що веде малорухомий спосіб життя, погано забезпечує периферичні органи, особливо тканини кінцівок, кров'ю. М'язи не отримують необхідної кількості кисню і швидко стомлюються. Якщо людина, з дитячих років, веде малорухливий спосіб життя, послабляє свою серцево-судинну систему, то вона в майбутньому буде важко переносити різні фізичні навантаження.

Заняття фізичними вправами також позитивно впливає і на дихальну систему, особливо на легені. Адже коли людина знаходиться без руху, вона не дихає на повні груди, повітря встигає наповнити тільки середню частину легень і відразу ж видихається. Верхівки легень працюють недостатньо, ось чому корисні фізичні вправи та рухливі ігри. Посилоючи дихання, вони добре вентилують легені і оберігають людину від легеневих хвороб.

Крім того, у людини під впливом фізичних вправ та рухливих ігор змінюється об'єм грудної клітки. Груди стають ширше, зміцнюються дихальні м'язи, це веде до збільшення життєвої ємності легень, покращується також склад крові. Завдяки щедрому надходженню кисню і поживних речовин, збільшується кількість червоних кров'яних тілець, що попереджає розвиток недокрів'я.

Фізичні вправи та рухливі ігри дуже сильно впливають і на травний апарат. З шлунку і кишківника всмоктується тільки та кількість поживних речовин, яка потрібна організму. Завдяки фізичним вправам розвиваються м'язи живота, які мають велике значення для здоров'я. Вони беруть участь в диханні, сприяючи глибшому вдиху і видиху, і, крім того, напруга м'язів живота сприяє випорожненню кишківника.

Фізичні вправи та рухливі ігри добре впливають і на нервову систему, так як нервові клітини отримують більше поживних речовин, кисню, краще розвиваються і енергійніше працюють.

Шляхом фізичних вправ розвивається також швидкість реакції. Це здатність нервової системи в найкоротший термін передати імпульси м'язам і тим самим змусити їх блискавично скоротитися, і ця якість має в сучасній праці важливе значення. Якщо швидкість реакції достатня, то робота йде без напруги, а якщо реакція недостатньо швидка, то нервова система, квапливо посилаючи накази м'язам, перенапружується, в результаті чого настає нервове стомлення.

У людей, що відвідують спортивні секції, краще розвинена мускулатура, менше зустрічаються деформації хребта, грудної клітки, тазу, а також кінцівок, вони менше хворіють і мають кращу успішність.

Отже, систематичне, раціональне, цілеспрямоване застосування різноманітних комплексів фізичних вправ позитивно впливає на послаблений організм людини. Вони спричиняють зміну реактивності у потрібному напрямі, збагачують умовно – рефлекторну діяльність новими властивостями, поліпшують «урівноваження» у навколишньому середовищі, сприяють кращій функціональній адаптації в умовах цього середовища, яке безперервно змінюється.

УДК 316.334

Стеценко А. А.,
студентка 3 курсу факультету ДТО, КДПУ
Науковий керівник: Цись О. О.,
викладач кафедри ЗТД та ПН, КДПУ

ОЗДОРОВЧІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Фізична культура є важливим засобом підвищення рівня зайнятості та соціальної діяльності людей для задоволення їхніх моральних, естетичних і творчих потреб життєвої необхідності. В особистісному аспекті фізичне виховання є частиною людської культури, яка виражає їх фізичну силу, рухові якості та здоров'я.

Це дає можливість ідентифікувати потенційні фізичні здібності особи за допомогою конкретних заходів та методів.

Діючи на сферу людських біологічно складних інструментів і методів, фізична культура обов'язково впливає на інтелектуальну, емоційну, духовну сфери особистості в силу єдності та взаємообумовленості функціонування матеріального і духовного в людині [3].

У матеріальній культурі фізична культура пов'язана з процесом рухової активності, який матеріалізується переважно за фізичними властивостями людини. Крім того, він спирається на матеріальну основу (спортивне обладнання, інвентар, ігрові майданчики, зали, палаци тощо).

З духовною культурою фізична культура пов'язана з наукою, спортивною етикою, естетикою тощо. Для характеристики фізичної культури необхідно врахувати принаймні три аспекти.

1. Активна діяльність, яка включає в себе відповідну рухову активність у вигляді різних форм фізичних вправ для формування необхідних рухових навичок у житті, розвиток життєвих фізичних здібностей, оптимізація здоров'я та ефективності.

2. Матеріальна цінність представлена матеріальними (фізичними та технічними засобами) та духовними (науковими знаннями, методами) цінностями, створені суспільством для забезпечення ефективності фізичних культурних заходів.

3. Ефективний аспект характеризується низкою корисних результатів з використанням фізичної культури, вираженої у володінні людськими цінностями, областю їх високої фізичної працездатності. Основним результатом повного використання фізичної культури пройде після того, як школа «фізична культура» людського бажання уточнити відповідальність за своє здоров'я і фізичний стан [2].

На теперішній час фахівці фізичної культури нашої країни і різних країн значну увагу приділяють розробці різних форм оздоровчо-рекреативної фізичної культури як на обов'язкових заняттях у вузі, так і для самостійних занять. Рекреація як одна з головних форм продуктивного використання вільного часу людини, суспільний, економічний і науковий феномен, для якого не мають значення міжгалузеві та міждисциплінарні межі. Також рекреація можна розглядати як відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності.

Рекреація включає безліч заходів у вільний час, спрямованих на відновлення сили та задоволення широкого кола особистих та соціальних потреб та потреб. Рекреація може сприйматися як запланована бездіяльність, яка виконується за чимось бажанням. У більш глибокому значенні це розглядається у зв'язку з емоційним досвідом та натхненням, яке виникає внаслідок рекреаційної дії. З іншого боку, рекреацію можна сприймати як систему ресурсів або послуг. І, врешті-решт, не буде помилкою розглядати відпочинок як тип або тип свідомого задоволення фізіологічних бажань та соціальних потреб спокійної людини [1].

Оздоровчо-рекреативна фізична культура – це відпочинок, відновлення сил за допомогою засобів фізичного виховання (заняття фізичними вправами, рухливі і спортивні ігри, туризм, полювання, фізкультурно-оздоровчі розваги). Тому, як ніколи термін рекреація означає відпочинок, відновлення сил людини, особливо студентів, витрачених у процесі розумового перенавантаження, тренувальних занять або змагань. Цю необхідність відновлення сил варто врахувати в процесі контролю за виконанням завдань фізичного виховання.

Таким чином, фізичні та оздоровчі технології є способом реалізації різноманітних заходів фізичної культури та охорони здоров'я. Це основа, на якій будується так звана оздоровча промисловість та фізкультура та охорона здоров'я.

Список використаних джерел та літератури

1. Кулік І. Г. Оздоровчо-спортивна рекреація і студентська молодь. Проблеми освіти і науки в університетах: Вісник КДУ імені Михайла Остроградського. Вип. 5/2010 (64). Частина 1. Кременчук: Вид-во КДУ, 2010. С. 208–210.
2. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків. Луганськ: Альма-матер, 2007. 352 с.
3. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. Ч. 2. 248 с.

УДК 796.32

Фесенко К.С.,

студентка 63М2-ФК гр.

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Цюкало Л.Є.,

кандидат хімічних наук, доцент

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ СПОРТИВНОЇ ШКОЛИ

Сучасний тренувальний процес з волейболу базується на високому рівні фізичної підготовки. Провідні методисти та тренери звертають увагу на зміст та її структуру [3]. Підготовка спортсменів у сучасних умовах багато в чому обумовлена ефективністю методів організації та керування тренувальним процесом з використанням контролю та врахуванням індивідуальних, вікових, морфо-функціональних особливостей спортсменів, а також застосуванням раціональних методик тренування.

Еволюція правил гри у волейболі призвела до змін у системі підготовки гравців. При відносно незмінному протягом сторіччя арсеналі технічних прийомів наявна система техніко-тактичних дій зазнала значної модернізації, які призвели до необхідності удосконалення фізичної підготовки волейболістів [2].

Багато фахівців у галузі фізичної культури і спорту підкреслюють пріоритетне значення фізичної підготовки юних волейболістів, тому що розширення діапазону ігрових дій, збільшення напруження гри вимагають від спортсменів прояву максимальних фізичних здібностей у ситуаціях, які швидко змінюються на волейбольному майданчику під час змагальної діяльності.

Аналіз літературних джерел показує, що в наукових роботах з теорії та методики підготовки юних волейболістів досить ґрунтовно вивчено питання розвитку рухових здібностей і спеціальної витривалості, оптимізації структури фізичної підготовленості і розвитку фізичних якостей [1; 2].

Водночас, високі вимоги до змагальної діяльності гравців змушують вести пошук резервів підготовки юних волейболістів. Сьогодні гостро відчувається нестача спеціальних, науково обґрунтованих методичних розробок і рекомендацій з питання вдосконалення фізичної підготовки волейболістів дітей старшого шкільного віку, яка

є підґрунтям підвищення спортивно-технічної майстерності в умовах навчально-тренувального процесу [3].

Тренування – це багато в чому розумовий процес. Зрозуміти суть технічного прийому, уявити собі структуру рухів під час практичних дій з м'ячем, знайти найбільш раціональне рішення для себе, а потім закріпити рухові уміння багаторазовим повторенням – приблизно така схема формування фізичної підготовки у волейболі [1].

Дослідження цього питання є актуальним на сучасному етапі для різних форм підготовки юних волейболістів, зокрема в умовах секційних занять в дитячо-юнацькій спортивній школі. Величезну роль у збереженні та зміцненні здоров'я, оптимального стану організму відіграє раціональна рухова діяльність, яку для дітей необхідно реалізовувати з метою формування рухових умінь і навичок, удосконалення фізичної підготовки і виховання потреби їх реалізації не лише на уроках фізичної культури, а й у тренувальному процесі.

Зважаючи на сучасні вимоги спортивних досягнень, є доцільним розробити методику волейбольного тренування для підвищення фізичної підготовки вихованців спортивної школи.

Сходинкова методика базується на спеціально підібраних вправах (для встановлення структурних закономірностей фізичної підготовки), збільшенні кількості імітаційних вправ (для закріплення попереднього матеріалу та розвитку рухових умінь і навичок).

Вправи згруповані у 12 сходинок:

1. Сійки та переміщення.
2. Удосконалення переміщення в сійці.
3. Спеціальні стрибкові вправи у волейболі.
4. Удосконалення виконання кидків та ловлі м'яча на місці.
5. Удосконалення передачі м'яча двома руками зверху.
6. Удосконалення техніки виконання передачі м'яча двома руками знизу.
7. Удосконалення техніки виконання нижньої прямої подачі.
8. Удосконалення техніки виконання верхньої прямої подачі.
9. Удосконалення техніки прийому м'яча.
10. Удосконалення техніки виконання нападаючого удару.
11. Удосконалення техніки виконання блокування.
12. Удосконалення техніко-тактичних дій у нападі та захисті.

Практична значущість розробленої методики полягає в тому, що вона полягає у впровадженні методів формування фізичної підготовки у тренувальний процес вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл, сприяє значному підвищенню ефективності педагогічного впливу тренувань з волейболу.

Після аналізу науково-методичної літератури та впровадження розробленої методики «Сходинкової методики» можна зробити висновок, що в процесі занять волейболом на тренуванні спостерігається достовірне збільшення силових параметрів технічних прийомів, покращення показників динамічної та статичної координації, достовірне покращення швидкісно-силових можливостей, показників статичної та динамічної рівноваги, а також показників швидкості та витривалості у хлопців та показників швидкості та спритності у дівчат, що свідчить про позитивну динаміку формування фізичної підготовки у процесі занять волейболом.

Список використаних джерел та літератури

1. Волейбол: Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності та спеціалізованих

навчальних закладів спортивного профілю / В.В. Туровський, М.О. Носко, О.В. Осадчий, С.В. Гаркуша, Л.В. Жула – Київ, 2009. – 138 с.

2. Железняк Ю.Д. Спортивные игры : Техника, тактика, методика обучения: Учебник для ВУЗов. Изд. 5 / Ю.Д. Железняк – М.: Академия, 2008. – 520 с.

3. Платонов В. М. Фізична підготовка спортсменів / В. М. Платонов, М. М. Булатова. – Київ : Олимпийская литература, 1997. – 584 с.

УДК 796

Харитоненко А. І.,
студентка 41-Б гр. факультету
природничої та фізико-математичної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Ковальчук О. В.,
асистент кафедри безпеки життєдіяльності,
фізичного виховання та здоров'я людини
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ЗДОРОВ'Я ТА ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ЛЮДИНИ

Основним принципом оздоровчої фізичної культури є сприяння зміцненню здоров'я. Визначення, що таке здоров'я окреслено Всесвітньою організацією охорони здоров'я. «Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних вад». Здатність організму адекватно змінювати свої функціональні показники і зберігати оптимальність в різних умовах – найбільш характерний критерій норми здоров'я [1, 2].

Сучасний ритм життя, в умовах розвитку нашого суспільства, акцентує увагу на різке зниження стану здоров'я населення і довголіття. За даними наукових дослідів, лише біля 10% молоді мають нормальний рівень фізичного стану і здоров'я, тривалість життя скоротилась на 7–9 років, в результаті знижується і виробничий потенціал суспільства. А отже оптимальне фізичне навантаження в поєднанні з раціональним харчуванням і способом життя є найбільш ефективним попередженням багатьох захворювань і збільшення тривалості життя.

Для отримання позитивного впливу на здоров'я людини від фізичної культури, потрібно чітко дотримуватися виконання певних правил:

- 1) фізичні навантаження планувати відповідно до можливостей учнів;
- 2) у процесі використання всіх форм фізичної культури забезпечити регулярність і єдність лікарського, педагогічного контролю і самоконтролю [1, 2].
- 3) засоби і методи фізичного виховання повинні застосовуватись тільки такі, які мають наукове обґрунтування їх оздоровчої цінності;

Принцип оздоровчої спрямованості зобов'язує спеціалістів фізичної культури і спорту так організувати фізичне виховання, щоб воно виконувало і профілактичну, і розвиваючу функцію. Необхідно обов'язково дотримуватися основні принципи заняття фізичною культурою [3].

1. Принцип систематичності. Дотримання цього принципу передбачає регулярні заняття фізичними вправами. Результат буде оптимальним,

ефект і почуття тону не змусять себе довго чекати.

2. Принцип індивідуальності. Вибір видів занять і програм вправ залежить від фізкультурно-спортивних інтересів людини, необхідний облік стану здоров'я: перед тим, як приступати до фізичних навантажень, потрібно пройти консультацію у лікаря, враховуючи схильність до можливих хвороб, протипоказання і фізіологічні особливості людини. Надмірне перевтома або понад навантаження можуть завдати шкоди здоров'ю з непередбаченими наслідками.

3. Принцип раціональності фізичних навантажень. дотримання цього принципу передбачає поступове збільшення фізичних навантажень і їх оптимальне поєднання з відпочинком. Існує просте правило занять: - від простих вправ до складних, від легких до важких.

4. Принцип всебічного фізичного розвитку. На заняттях фізкультурою необхідно цілеспрямовано розвивати такі фізичні якості, як: - витривалість, силу, гнучкість, спритність. Для цього необхідно включити в програму занять циклічні вправи, гімнастику, біг.

5. Принцип впевненості в необхідності занять. Впевненість у необхідності та користі від занять не тільки принесе бажаний результат, а й виховає силу волі, силу духу і бадьорий настрій.

6. Принцип лікарського контролю і самоконтролю. Консультація у фахівця допоможе і підстрахує перед і під час тренувань, направить при виборі індивідуальних видів спорту [3].

Виконання оптимального мінімуму фізичних навантажень є найважливішим моментом для збереження здоров'я.

Заняття фізичними вправами активізують і удосконалюють обмін речовин, покращують діяльність центральної нервової системи, забезпечують адаптацію серцево-судинної, дихальної і інших систем до умов м'язової діяльності, прискорюють процес входження в роботу і функціонування систем кровообігу і дихання, а також скорочують довжину функціонального відновлення після зрушень, які викликає фізичне навантаження. Крім оздоровчого ефекту, фізичні мають тренувальний вплив на організм людини, збільшуючи розумову і фізичну працездатність та дозволяють підвищити рівень фізичних якостей, впливаючи на формування і подальше удосконалення життєво важливих рухових умінь та навичок (плавання, ходьба на лижах і т. д.).

Оздоровчий, лікувальний і тренувальний вплив фізичних вправ на організм стає більш ефективним, якщо вони правильно поєднуються з загартуванням у вигляді водних процедур, сонячних і повітряних ванн, а також масажу.

Оздоровчий і профілактичний ефект фізичної культури нерозривно пов'язаний з підвищеною фізичною активністю, посиленням функцій опорно-рухового апарату, активізацією обміну речовин, тобто впровадження фізичних вправ є основним засобом покращення фізичної працездатності.

Фізичне тренування, заняття оздоровчою фізичною культурою здатні в значній мірі призупинити вікові зміни різних функцій. У будь-якому віці за допомогою тренування можна підвищити аеробні можливості і рівень витривалості – показників біологічного віку організму і його життєздатності.

Фізична культура - складова частина загальної культури. Вона не тільки зміцнює здоров'я, але і позбавляє від деяких вроджених і набутих недуг. Організуючи свою життєдіяльність, необхідно обов'язково виділити час для занять фізичними вправами для підтримки в нормі всіх систем організму, досягаючи, таким чином, абсолютної гармонії психічного і фізичного здоров'я.

Список використаних джерел та літератури

1. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання: навч. посіб. / С. І. Присяжнюк. - К.: Центр учбової літератури, 2008. – 504 с.
2. Дубогай О. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини. – К.: Здоров'я 2006. – 128с.
3. Фізична культура URL [http : // www.ukzdor.ru/fizkult.html](http://www.ukzdor.ru/fizkult.html) (дата звернення: 17.09.2018).

УДК 796.011.3

Штих Н.В.,

студентка II курсу факультету природничої і фізико-математичної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Ковальчук А. А.,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту

НОРМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА АДЕКВАТНОСТІ ОБСЯГУ ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ РІВНЮ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Питанням установлення оптимальних норм рухової активності людини постійно приділяється пильна увага теоретиків і практиків. Проте, виходячи з того, що індивідуальні особливості рухового режиму різних груп населення досить розмаїті, можна назвати тільки орієнтовні і найбільш загальні норми рухової активності.

Розглядаючи питання систематичності оздоровчого тренування, не можна уникнути проблеми кратності занять протягом тижня. З цього приводу також немає єдиної думки. Істотні суперечності були виявлені нами під час визначення необхідної періодичності і тривалості оздоровчого тренування у тижневому циклі фізичної підготовки, а також у рекомендаціях щодо обсягу рухової активності студентів, вираженої в годинах. Так, частина авторів, які рекомендували щоденні фізкультурно-оздоровчі заняття, вважають достатнім 20-30-хвилинну їх тривалість, інші обмежують заняття однією годиною, треті – двома годинами. Широкого розповсюдження набуло твердження про те, що заняття дають значний оздоровчий ефект, якщо проводяться 3-4 рази на тиждень, причому тривалість кожного, на думку одних, повинна становити лише 30 хвилин, на думку інших – 60 хвилин.

Деякі дослідники і практики вважають необхідним і достатнім такий обсяг рухової активності, який забезпечують заняття, проведені двічі на тиждень. Їх тривалість, на думку одних [2, с. 48], може обмежуватися 30 хвилинами, на думку інших [3, с. 112] – годиною.

Визначаючи сумарний (за тиждень) час, виділений для різних форм відновлення працездатності, профілактики захворювань, оздоровчого тренування тощо, вчені і практики також не однакові. Одні автори називають необхідним і достатнім обсяг 1,5-2 години на тиждень, другі – 2,5-3 години, треті – 4-6 годин, четверті – 8 і навіть 10 годин.

Лише в не багатьох рекомендаціях з рухового режиму враховується рівень фізичної підготовки тих, хто займається фізичним вихованням. Причому якщо одні автори паралельно зі зростанням тренуваності людини рекомендують зменшувати тижневу періодичність до 2-3 разів, тривалість занять з 60 до 20 хвилин [4, с. 191], то інші, навпаки, радять збільшувати обсяг занять з п'яти до шести разів, а тривалість –

із 20 хвилин до двох годин.

Заняття, які проводяться один раз на тиждень, прийнято вважати малоєфективними, хоч і такий підхід має своїх прибічників. В інших роботах ефект спостерігається від 5-6 занять на тиждень по 10-30 хвилин. Є дані про найбільшу ефективність оздоровчих занять, які проводяться 10-13 разів на тиждень.

У той же час низкою досліджень виявлено, що найкращі зміни в організмі тих, які займаються фізичним вихованням, відбуваються внаслідок 3-5-разових занять на тиждень по 30-50 хвилин з частотою серцевих скорочень 140-150 уд / хв⁻¹.

К. Купер [4, с 191] рекомендує займатися не менше ніж 3-4 рази на тиждень з тривалістю тренування 20-30 хвилин, набираючи при цьому 35 очок. Проведення тренувань двічі на тиждень, на його думку, містить більше небезпеки, ніж користі. Як вважає вчений, заняття раз на тиждень призводять до втрати аеробних можливостей, навіть якщо сума очок буде складати 30-35. Для осіб, старших за 40 років, на його думку, тренування з періодичністю раз на тиждень абсолютно протипоказані.

Така суперечливість думок щодо кількості занять може бути зумовлена різним фоном рівнем здоров'я обстежених (функціональним потенціалом, фізичною підготовленістю), розбіжностями у використанні окремих засобів фізичного виховання, різною інтенсивністю навантажень тощо.

Існує й інший підхід до визначення норм рухової активності [5, с. 247], що ґрунтується на врахуванні впливу м'язової діяльності на функціональні резерви організму. Виділяється декілька рівнів фізичних навантажень, які призводять до підвищення функціонального стану, його стабілізації, детренування чи перенапруження. Вказаний автор рекомендує підбирати величину навантаження з таким розрахунком, щоб на перших етапах оздоровчого тренування забезпечувалося підвищення фізичного стану, а в подальшому – його стабілізація.

Оскільки обсяг та інтенсивність фізичного навантаження тісно пов'язані між собою, а їх ізольований розгляд практично неможливий, прибічники обох підходів однакові в тому, що дворазові заняття малої інтенсивності не дозволяють значно підвищити рівень фізичної підготовки. У такому режимі можна лише підтримувати досягнутий раніше рівень фізичної підготовки. Тренувальний ефект забезпечується лише в тому випадку, коли на заняттях, які проводяться двічі на тиждень, використовуються навантаження середньої і високої інтенсивності.

Визначаючи норми рухової активності, необхідно завжди передбачати адекватність фізичних навантажень рівню здоров'я студентів, оскільки без цього неможливо вирішити проблему оптимізації процесу оздоровчого тренування, яке передбачає максимальний результат – досягнення якнайвищого рівня здоров'я – при мінімальних часових та енергетичних затратах.

Список використаних джерел та літератури

1. Амосов Н. И. Физическая активность и сердце. / Н. И. Амосов., Я. А. Бендет. – К.: Здоров'я, 1984. – 24 с.
2. Нифонтова Л. Н. Физическая культура для людей занятых малоподвижным трудом. / Л. Н. Нифонтова., Г. В. Павлова. – М.: Сов. Спорт, 1993. – 48 с.
3. Романенко В. В. Рухова активність і фізичний стан студенток вищих навчальних закладів. / В. В. Романенко., О. С. Куц. – Вінниця: ВДПУ, 2003. – 112 с.
4. Cooper K. H. The new aerobics. / К. Н. Cooper. – New-York. – M. Evans and Co, 1995. – 191 p.
5. Muravov I. Test of motorcardiac correlation: control, prognosis and the evaluation of the affectivity of the influences in preventive cardiology. / I. Muravov., E. Bulich., O. Muravov. – Canad. J. Cordial. – 1997.– 13, В. – P. 247.

Яснолобова К.О.,
студентка 21-ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Шовкоп'яс О. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ГІГІЄНА ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗАХВОРЮВАНЬ ТРАВНОЇ СИСТЕМИ У ДІТЕЙ

Органи травлення в дітей мають певні анатомо-фізіологічні особливості, що обумовлюють особливості вигодовування, а також специфіку патології цієї функціональної системи. Функціональні та органічні порушення системи травлення є одним з найпоширеніших патологій у дітей дошкільного віку [3].

У практичній роботі вихователя дуже часто виникають проблеми, пов'язані з розладами травлення у дітей, особливо раннього віку. Водночас інтенсивний обмін речовин у дітей потребує високої активності травних процесів. У зв'язку з цим велика увага фізіологів та клініцистів приділяється вивченню і розробці дитячого харчування та гігієнічним принципам його організації.

Харчування вихованців закладу дошкільної освіти здійснюється відповідно до норм, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22.11.2004р. № 1591, Додаток № 2 (для дітей старше одного року) [2].

Проблемою профілактики та захворювань органів травної системи у своїх наукових працях висвітлили такі вчені О. Бабак, Г. Осьодло, І. Капкова, М. Гончаренко. Проте за статистикою хвороби шлунково-кишкового тракту зустрічаються у 8,7–17 % дітей із гастроентерологічними захворюваннями. За даними Щербакова П. Л., ураження стравоходу виявляються у 15 % хворих із гастритами, у 38,1 % – хворих із гастродуоденітами, у 10 % – із виразковою хворобою дванадцятипалої кишки [1].

Під час народження відбувається мікробна колонізація новонароджених. Організм немовляти заселяється (колонізується) мікроорганізмами. Імунні фактори молозива блокують колонізацію умовно-патогенними мікроорганізмами за умови, що новонародженого прикладають до груді в перші 30-60 хвилин після народження. На жаль, 30% дітей виписують з пологового будинку з нормальною мікрофлорою.

Часто спостерігається зменшення кількості біфідо- та лактобактерій, якісні зміни кишкової палички, виділяють велику кількість різних умовно-патогенних мікробів. У дітей раннього віку спостерігаються зривування, блювання, зниження темпів наростання маси тіла, неспокій, порушення сну [3].

Важливу роль у нормальній і узгодженій роботі органів травлення і травних залоз відіграє режим харчування. Чітко встановлений час прийому їжі сприяє зростанню активності травних залоз, вони починають вироблять травні соки ще до того, як їжа потрапить у шлунок. У дитини з'являється апетит, вона охоче з'їдає запропоновану їжу, яка добре перетравлюється і засвоюється [2].

Для нормальної діяльності органів травлення дітей і загально доброго самопочуття необхідно з перших місяців її життя виробляти навичку випорожнити кишечник в один і той же час.

Особливу увагу вихователь повинен приділяти дітям у перші дні їх перебування в закладі дошкільної освіти, оскільки часто діти соромляться попроситися до туалету і при цьому затримують акт дефекації. Все це може потім спричинити хронічний запор, що негативно впливає на здоров'я. Тому вихователі під час прийому нових дітей у групу повинні з'ясувати у батьків коли у дитини найчастіше буває випорожнення. Для нормальної функції шлунково-кишкового тракту також необхідно дотримуватись гігієни ротової порожнини, адже це сприяє збереженню зубів та привальної роботі органів травлення [1].

Для профілактики захворювань органів травлення потрібно вчити вихованців дотримуватись правил особистої гігієни и серед батьків проводити просвітницьку роботу:

- мити руки щоразу перед їжею;
- стежити за чистотою кухонного інвентарю;
- не купатися у забруднених водоймах;
- вживати лише свіжі і доброякісні продукти;
- правильно розкласти продукти в холодильнику;
- не вживати сирого молока і води;
- ретельно мити овочі і фрукти;
- стежити за станом зубів;
- не вживати гострих, гарячих, холодних страв і напоїв;
- правильно зберігати хімічні препарати та медикаменти.

Отже, проаналізувавши літературу можна зробити висновок що зростання показників найбільш соціально значущих захворювань, які формують структуру патології, збільшення щорічних фінансових витрат на лікування, високу клінічну значущість захворювань органів травлення, ще раз підкреслюють необхідність подальшого обґрунтування, розробки і впровадження в практичну охорону здоров'я нових методів зміцнення та охорони травної системи в закладах дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Еренков В. А. Клиническое исследование ребенка. Киев, 1984. 209 с.
2. Кабінет Міністрів України. Про затвердження норм харчування у навчальних та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-2004-п#n65> (дата звернення 10.11.2018).
3. Чеботарьова Б. Д., Майданник В. Г. Пропедевтична педіатрія. – К.: Б. в., 1999. 170 с.

СЕКЦІЯ 13. ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТА

УДК 378

Бисикало О.М.,

магістрант першого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Вовк Б. І.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та технологій с/г виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ВМІНЬ МАЙБУТНІХ СЛЮСАРІВ З РЕМОНТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТРАКТОРИ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ МАШИНИ»

У комплексі наукових і практичних проблем вищої освіти одним із провідних напрямків є професійна підготовка як соціально–педагогічна категорія, яка має свої закономірності, принципи, методи і форми та специфічні особливості.

Формування технічних вмінь є основою підготовки висококваліфікованого, інтелектуально розвинутого спеціаліста, здатного вирішувати професійні завдання (обов'язки), які пов'язані з освоєнням техніки, технології, що швидко змінюються.

Науковий аналіз професійної підготовки майбутніх слюсарів з ремонту сільськогосподарських машин дав змогу виявити основні проблеми, які мають місце у процесі формування технічних вмінь. Простежується, що професійна підготовка учнів у ПТНЗ України досліджена недостатньо і швидко відстає від потреб сільськогосподарського виробництва у зв'язку з обвальними змінами в економіці країни і з корінними перетвореннями суспільних умов життя нашого народу. Змінюються раніше установлені підходи до навчання. Все це обумовлює доцільність формування технічних умінь під час професійної підготовки учнів ПТНЗ.

На основі вивчення наукової літератури здійснено аналіз поняття «технічні вміння» виявлено, що під терміном «технічні вміння майбутніх слюсарів з ремонту сільськогосподарських машин» розуміють вміння які пов'язані зі специфікою використовуваної сільськогосподарської та автомобільної техніки на виробництві.

Розроблена на науковій основі методика формування технічних вмінь має такі особливості: проведення занять активним залученням інформації про новітню сільськогосподарську техніку, використання вдосконалених інструкційних карт, систематичний самоконтроль учнів, запрограмований контроль зі сторони викладача, конкретність у постановці завдань при виконанні роботи та завдань для звіту, можливість роботи учнів у індивідуальному для кожного з них режимі.

Методика формування технічних вмінь в учнів на практичних заняттях з дисципліни «Трактори і сільськогосподарські машини» полягає у наступному:

– забезпечення структурування змісту навчального матеріалу за циклами–модулями для практичних занять, підбір оптимального об'єму матеріалу, необхідного для подачі учням;

– використання таких методів активізації навчальної діяльності: проблемні, прикладні виробничі завдання, виявлення провідних понять і наскрізне використання

їх у процесі формування технічних вмінь, обґрунтоване використання наочних посібників;

– використання на заняттях завдань для формування навчально – пізнавальних вмінь: технічного диференціювання, читання символічних позначень, вміння бачити контури кожної деталі, уявляти їх функціональне переміщення;

– забезпечення можливості кожного учня працювати самостійно, в індивідуальному темпі, забезпечення можливості роботи викладача з кожним учнем;

– застосування завдань для самоконтролю і саморегуляції, як обов'язкових складових формування технічних вмінь;

Розроблені і науково обґрунтовані практичні роботи дають можливість забезпечити рівномірну, послідовну подачу практичного навчального матеріалу; забезпечити оптимальний склад ланок; раціональне використання учнями часу на занятті; максимальне використання матеріально–технічної бази навчального закладу для створення необхідної кількості робочих місць.

Активне застосування інструкційних карт з посиленою функцією розвитку пізнавальної діяльності є важливим засобом формування технічних умінь учнів на практичних заняттях з дисципліни «Трактори і сільськогосподарські машини». Вони дозволяють; кожному учню працювати практично в індивідуальному режимі; формувати вміння самоконтролю і саморегуляції.

Проте слід відмітити, що проведене дослідження залишає відкритою низку питань професійної підготовки майбутніх слюсарів з ремонту сільськогосподарських машин.

Список використаних джерел та літератури

1. Освітньо–професійна програма підготовки молодшого спеціаліста. За спеціальністю 5091901.01 “Механізація сільського господарства”. Немишаєво, 1994. 52 с.

2. Беляева А.П., Шпак Н.Е., Яковлева И.В. Методика систематизации знаний, умений и навыков в содержании профессионально–технического образования. Москва, 1979. 224 с.

УДК 378

Борисенко Н. А.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ХУДОЖНЬО-ТВОРЧЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Проектно-технологічна діяльність є творчою діяльністю, її забезпечення та здійснення неможливі без прояву креативних якостей особистості, зацікавленості та бажання її здійснювати. Чимало досліджень присвячено вивченню питань створення освітнього середовища у ЗВО, причому науковці слушно звертають увагу на його креативність. Тому створення художньо-творчого освітнє середовище можна вважати ефективним засіб творчого розвитку майбутніх учителів технологій.

Ми під *художньо-творчим освітнім середовищем* розуміємо сукупність органічно поєднаних впливів і чинників для забезпечення готовності майбутніх учителів технологій до проектно-технологічної діяльності з урахуванням їхніх

індивідуальних особливостей, самоудосконалення, самореалізації в науково-технічному та психолого-педагогічному оточенні.

Освітнє середовище професійної підготовки фахівця є складовою освітнього середовища вищого навчального закладу. Останнє, у свою чергу, є складовою навколишнього середовища студента.

Переносячи в практичну площину теоретичні положення щодо взаємозалежності формування художньо-творчого освітнього середовища та професійної підготовки фахівців освітньої галузі «Технології», ми поставили перед собою завдання створити художньо-творче освітнє середовище в навчальному процесі у межах теми дисертаційної роботи.

У центрі художньо-творчого освітнього середовища знаходиться студент. Усе в середовищі спрямоване на його творчий розвиток і створення необхідних умов, що сприяють його підготовці до проектно-технологічної діяльності в основній школі.

Серед компонентів художньо-творчого особистісно орієнтованого середовища виділимо такі компоненти:

– *мотиваційний* – розвиток інтересу майбутніх учителів технологій до художньо-творчої, проектно-технологічної діяльності, до художньо-творчої реалізації, самоосвіти, наявності сприятливої емоційної атмосфери;

– *змістовий* – містить програмно-методичне забезпечення освітнього процесу, базу знань, необхідну для організації проектно-технологічної діяльності учнів основної школи, та формування умінь, що її забезпечують;

– *операційно-технологічний* – спрямований на вивчення традиційних та інноваційних педагогічних технологій та використання їх у процесі проектно-технологічної діяльності, залучення студентів до систематичної роботи у творчих групах під час проектно-технологічної діяльності, створення умов для пошукової діяльності, творче опрацювання та застосування навчального матеріалу, ускладнення завдань відповідно до рівня розвитку художньо-технічного мислення особистості на різних етапах проектно-технологічної діяльності;

– *комунікативний* – передбачає підготовку майбутніх учителів технологій до здійснення комунікативних функцій у процесі проектно-технологічної діяльності, співробітництво й співтворчість, уміння приходити до спільної думки.

Створення художньо-творчого освітнього середовища у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів ьтехнологій, на нашу думку, передбачає виконання наступних дій:

1) використання педагогічних технологій для підвищення мотивації студентів до здійснення проектно-технологічної діяльності;

2) опанування майбутніми фахівцями методичними знаннями та уміннями.

3) використання педагогічної практики для вдосконалення вмінь майбутніх учителів технологій з організації проектно-технологічної діяльності та формування відповідних умінь в учнів основної школи. Вона виступає засобом творчого застосування набутих умінь, закріплення методичної підготовки до проектно-технологічної діяльності, формування індивідуального творчого стилю майбутніх фахівців.

Створення художньо-творчого, особистісно орієнтованого освітнього середовища є об'єктивною умовою ефективної підготовки майбутніх учителів технологій до забезпечення етапів проектно-технологічної діяльності та формування відповідних умінь у самих студентів.

Вовк Б. І.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та технологій с/г виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ У ПРОЦЕСІ САМООСВИТИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ ПТНЗ

Застосування ІКТ у процесі самоосвіти майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ уможливорює отримання інформації освітнього характеру, сприяє формуванню пізнавальної активності, інтуїції, самостійності, готовності до динамічних змін, оперативності в прийнятті рішень та здатності до співробітництва з іншими людьми.

Вивчення літературних джерел дозволило виявити, що науковці визначають поняття «інформаційно–комунікаційні технології» як сукупність технічних, програмних, комп'ютерних і комунікаційних засобів та способів їхнього новаторського застосування з метою створення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу [1].

Розглянемо, яким чином процес формування самоосвітньої компетентності стає більш ефективним з використанням ІКТ.

1. Використання комп'ютерів у самоосвіті студентської молоді підвищує ступінь самостійності навчальної діяльності. Залежно від технічних можливостей засобів інформаційно–комунікаційних технологій студент отримує доступ до значного обсягу найрізноманітнішої інформації, що стимулює як самостійну роботу, так і формує самоосвітню компетентність, оскільки самостійне набуття знань із використанням комп'ютера сприяє формуванню психологічної, теоретичної і практичної готовності до самоосвітньої діяльності.

2. Застосування ІКТ у процесі самоосвіти майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ неможливе без оволодіння ним певних обсягів знань, умінь, здатностей у галузі освітніх можливостей інформаційних технологій. Протягом усього періоду навчання в ЗВО студенти повинні постійно поглиблювати й розширювати свої знання в галузі ІКТ, оскільки вони є не лише засобами інформаційної підтримки процесу самоосвіти, а й важливим інструментом майбутнього фахівця в його професійній діяльності в системі професійно–технічної освіти.

3. Сучасна система професійної освіти охоплює велику кількість інформаційних каналів, проте системоутвірним є Інтернет. Інтернет надає нові можливості для реалізації комунікативної сторони самоосвіти майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ. Він відкриває доступ до інформації в наукових центрах світу, що створює реальні умови для самоосвіти, розширення світогляду студентів.

4. Робота студентів з програмами дистанційної освіти (електронним підручникам, посібниками, електронною поштою, електронними бібліотеками, електронними банками даних на файлових серверах, використання телеконференцій та форумів) дає змогу не лише отримувати інформацію, але і проводити аналіз конкретних ситуацій.

5. Електронні бібліотеки та електронні каталоги бібліотек. Електронну бібліотеку позиціонують як інформаційну систему, що виконує онлайніві послуги традиційної книгозбірні – надає віддаленим користувачам доступ до різноманітних

інформаційних ресурсів та можливість отримати електронні документи або замовити копії першоджерел [2].

6. У зв'язку з активним застосуванням студентами мобільних технологій і пристроїв, таких як смартфон, планшет, ноутбук, нетбук тощо в повсякденному житті набула поширення технологія мобільного навчання m-learning – це передавання інформації на мобільний пристрій із застосуванням WAP або GPRS технологій [3, с. 233]. Також активного поширення зараз набувають технології високошвидкісного мобільного Інтернету, такі як 3G та 4G. Застосування вищезазначених технологій дає можливість зробити навчання гнучким, доступним і персоналізованим. Кожен студент має можливість здобувати знання в будь-якому місці й у зручний для нього час. Мобільне навчання розширює можливості навчання, самоосвітньої діяльності, отримання необхідних консультацій та відповідей на запитання.

7. Інтенсивна організація навчального процесу майбутніх викладачів практичного навчання ПТНЗ припускає наявність оперативного зворотного зв'язку, швидке отримання об'єктивної інформації про перебіг педагогічного процесу, рівень підготовленості студентів, а також оперативне регулювання і корекцію навчального процесу. У теорії поетапного формування розумових дій у навчальному процесі показано, що розумова дія формується більш ефективно, якщо в ході навчання здійснюється контроль за окремими його етапами. У процесі самоосвіти потужним засобом зворотного зв'язку стає комп'ютерний контроль знань студентів.

Список використаних джерел та літератури

1. Федоренко О. Г. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів технологій засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2016. 265 с.

2. Громова Е. Н. Педагогические условия совершенствования процесса формирования познавательной самостоятельности у студентов факультета иностранных языков : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Чебоксары, 2006. 18 с.

3. Сериков Г. Н. Самообразование: Совершенствование подготовки студентов. Иркутск, 1992. 232 с.

УДК 378.016:69 – 051

Гриценко Л. Г.,

асистент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,

Литвинова Н. В.,

асистент кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Курок В.П.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Для покращення сучасного стану економіки України необхідно сприяти розвитку виробництва, покращувати споживчий попит населення. Використання

сучасних будівельних технологій та відповідна підготовка майбутніх фахівців будівельного профілю дозволить прискорити цей процес. Тому, потрібно забезпечити не тільки засвоєння теоретичних знань студентами, а й уміння використовувати їх у практичній діяльності.

Важливою складовою частиною освітнього процесу, спеціальності: 015 Професійна освіта, спеціалізації: 015.01 Професійна освіта (Будівництво), що забезпечує фахову підготовку майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю, є дисципліна «Виробниче навчання». Згідно навчального плану вона читається з другого по третій курс (III–V семестри). Цей курс можна вважати основним у підготовці студентів до проходження виробничої практики.

Питаннями організації та проведення виробничого навчання у своїх дослідженнях опікувалися Г. Жуков, Г. Кругліков, Н. Ничкало, В. Скаун, Л. Тархан та інші, однак проблема використання сучасних будівельних матеріалів та технологій є актуальною.

Л. Тархан визначає виробниче навчання як «обов'язкову складову частину змісту професійного навчання, практичну професійну підготовку студентів до певного виду виробничої праці за професією» [0]. Під цим поняттям науковець розуміє об'єктивну єдність змісту, форм, методів і дидактичних засобів професійної підготовки, що забезпечує тим, хто навчається, поетапне оволодіння робітничими прийомами, трудовими операціями, видами робіт, характерними для певної професії [1, с. 147], а для успішного проведення лабораторно–практичних занять необхідна: методична підготовка та ініціатива викладача, обладнання лабораторій, кабінетів, майстерень тощо; викладач повинен виконувати основні дидактичні вимоги до проведення занять. Вчений вважає, що правильно організувати практичні роботи можна за умови, коли студенти від початку до кінця заняття самостійно виконують завдання (вправу, завдання, досліди, дослідження тощо) [2, с. 79].

Вивчення дисципліни «Виробниче навчання» передбачає чотири напрямки: кам'яні, штукатурні, малярні та облицювально–плиточні роботи. Кожен з них передує наступному та має логічну послідовність.

Невід'ємне місце займають лабораторні роботи в процесі навчання майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю. Розглянемо методiku їх проведення: під час вивчення кам'яних робіт студенти ознайомлюються з основами цегляної кладки, її конструкцією, яка складається з каменів, покладених у певному порядку на будівельний розчин, а також її видами. Наступною частиною є штукатурні роботи – вид будівельних робіт, який виконується після того, як закінчені основні. Це перший етап оздоблення поверхонь, якість виконання якого є головною умовою ефективності наступних робіт. Вибір матеріалів згідно поданих характеристик та дотримання технології виконання штукатурних процесів має визначальне місце під час контролю якості робіт. Передостаннім розділом дисципліни є малярні роботи – обов'язковий і важливий вид робіт при оздобленні різного виду приміщень, як при капітальному ремонті житла, так і при оздоблювальних роботах. Поділяються вони на: ґрунтування поверхонь, стартове та фінішне шпаклювання, фарбування, шпалерні роботи тощо. Останніми є облицювально–плиточні роботи, які відносяться до оздоблювальних робіт. Сюди входять: вимірювання поверхні та її підготовка; нарізання, укладання стін і підлоги плиткою; заповнення швів між плиткою, контроль якості виконання робіт, а також укладання тротуарної плитки.

Безумовно, наведені розділи повністю не висчерпують вищезазначені види робіт, якими повинні оволодіти майбутні фахівці. На будівельному ринку постійно з'являються матеріали, завдяки яким будівництво набуває зовсім нових меж. З'являється невідповідність між впровадженням сучасних технологій та будівельних матеріалів і невідповідністю до їх використання випускників.

Тому, під час вивчення студентами дисципліни «Виробниче навчання» мають бути висвітлені та за можливості використані сучасні будівельні технології, матеріали та устаткування.

Список використаних джерел та літератури

1.Тархан Л. З. Производственное обучение как фактор формирования профессиональной компетентности студентов. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_25/prozovotstvennoe%20obychenue.pdf (дата звернення: 20.10.2018).

2.Тархан Л. З., Умерова С. А. Творчі підходи на заняттях виробничого навчання до діяльності студентів швейного профілю. *Педагогічний альманах*: збірник наукових праць. Київ; Херсон, 2006. Вип. 1. С. 145–149.

УДК 378.1

Глуцук С.П.,

викладач машинобудівних дисциплін

Коледжу промислової автоматики та інформаційних технологій

Одеської національної академії харчових технологій

ВИХОВНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ КОЛЕДЖУ

Мета вищої освіти – це підготовка фахівців, здатних конкурувати на світовому ринку. Зазвичай акцентується увага на якості освіти, універсальності підготовки випускника та його адаптованості до світових тенденцій розвитку та запитів суспільства, на особистісну орієнтованість навчального процесу, його інформатизацію, визначальну важливість освіти у забезпеченні сталого людського розвитку. В умовах сучасності перед ЗВО, до яких відносяться не тільки університети та академії, але й коледжі, які є структурними підрозділами університетів, академії та здійснюють підготовку фахівців освітньо–кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», постає задача формування фахівця нового типу, який гармонійно поєднував би ініціативність і самостійність, професіоналізм і творчість, розвинені загальнолюдські цінності, високий рівень культури і відповідальності. Тобто сучасна вища освіта повинна створювати відповідні умови для підготовки компетентного фахівця, орієнтованого на постійний професійний розвиток, самовдосконалення, що забезпечить у подальшому високий рівень конкурентоспроможності, продуктивності професійної діяльності і як наслідок – кар'єрне зростання та самореалізацію.

Крім успішного оволодіння необхідною базою знань і вмінь відповідно до специфіки обраної спеціальності, володіння максимально вираженими професійно необхідними якостями та практичними навичками, що є передумовою ефективного здійснення професійних функцій на будь–якому етапі професійного становлення та розвитку особистості є також забезпечення культурного і духовного розвитку особистості кожного студента, виховання молодих людей у дусі найкращих людських цінностей. Тому процеси навчання та виховання нероздільні, повинні бути

послідовними і безперервними, а їх метою має бути не лише теоретична і практична підготовка, а й духовне збагачення майбутніх фахівців, здатних до саморозвитку особистості.

Виховний процес у Коледжі промислової автоматики та інформаційних технологій ОНАХТ реалізує принципи виховання, що визначені Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти і склалися історично. Основні напрями виховання реалізуються в процесі навчання та позааудиторної діяльності студента. Позааудиторна виховна робота проводиться на основі студентського самоврядування, активності і самостійності студентів за умови керівної ролі студентського активу і педагогічної допомоги викладачів. Позааудиторна робота стимулює формування особистості майбутнього фахівця у контексті професіоналізації всіх виховних впливів на студентів.

Основними напрямками виховної роботи в коледжі є не тільки формування наукового світогляду, а й громадянське та патріотичне виховання; правове виховання; моральне виховання; художньо-естетичне, трудове, фізичне виховання; екологічне виховання; професійне виховання. Реалізуються ці напрями виховної роботи у КПАІТ ОНАХТ через різноманітні диспути, вечори, читачькі конференції, бесіди, свята, лекції, зустрічі та інше. Історично склалося, що реалізація виховної роботи у студентських групах здійснюється через класних керівників груп – кураторів. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи. Результатом діяльності куратора є набуття студентами соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.

На посаду класного керівника адміністрація коледжу призначає досвідченого викладача з урахуванням також профілю підготовки фахівців та специфіки діяльності, стаж викладацької роботи у вищому закладі освіти (не менше ніж два роки, з них у коледжі – не менше одного року) та обов'язкове викладання однієї з дисциплін в академічній групі. Куратор, як правило, працює із конкретною академічною групою протягом трьох–чотирьох років.

Класний керівник передбачає планування та організацію виховної роботи студентською групою на підставі урахування міжособистісних стосунків у колективі, мотивів навчальної та пізнавальної діяльності студентів, рівня їх інтелектуального розвитку, індивідуальних особливостей, соціально-побутових умов життя, стану здоров'я, результатів навчання тощо. Комунікативна функція його діяльності забезпечує уміння взаємодіяти зі студентами, пояснювати та аргументувати свою точку зору, не просто „перекричати” всю групу, а саме уміння та здібності повести за собою, захопити ідеєю. Організаторська функція забезпечує надання необхідної допомоги студентському самоврядуванню, творчим групам, радам тощо. Функція соціалізації реалізується у гуманістично-орієнтованій взаємодії «педагог – студент». Керівник академічної групи обов'язково веде індивідуальну роботу зі студентами; виявляє нахили і здібності студентів і сприяє їх участі в роботі наукових гуртків, творчих студій, культурних товариств, клубів за інтересами, спортивних секцій, в художній самодіяльності; тримає в полі зору успішність студентів, встановлює контакти з метою створення належних умов для навчання, надання їм необхідної допомоги, здійснення заходів для роботи з обдарованими студентами; висловлює свої рекомендації академічній групі щодо проведення виховних годин, присутній на них, сприяє залученню студентів до загальних заходів; шклується про житлово-побутові умови студентів, про їх культурний відпочинок, бере участь у розподілі місць у гуртожитку, періодично відвідує його; вносить пропозиції щодо відзначення і

заохочення кращих студентів, бере участь у складанні характеристик студентів академічної групи та ін.

Серед основних форм виховної роботи класних керівників коледжу є: виховні години один раз на тиждень, бесіди, кругли столи, дискусійні клуби, інші заходи виховного впливу в студентських аудиторіях і гуртожитках; культпоходи історичними місцями рідного краю, до музеїв, картинних галерей, на виставки, до театрів; колективний перегляд кінофільмів та вистав з їх наступним обговоренням; індивідуальна виховна робота зі студентами. В індивідуальній виховній роботі використовують різноманітні форми, зорієнтовані на розкриття та розвиток здібностей особистості. Це може бути колекціонування, спортивні, мистецькі заняття, різні види технічного аматорства тощо.

Нова сучасна реальність перетворюється на нові установки та ціннісні орієнтації перш за все серед молодого покоління. Погляди молоді оступово змінюються від образу споживача та пасивного спостерігача в бік активної особи, яка не байдужа до своєї країни та її майбутнього. Сьогодні виховання у становленні майбутнього фахівця як проблема сучасної освіти потребує серйозних теоретичних розробок щодо формування свідомості молоді, заснованої на загальнолюдських цінностях, дієвого механізму впливу на цей процес за перехідного періоду від однієї системи до іншої.

Щодо виховуючого характеру навчання, є різні точки зору, але ніхто не заперечує, що знання несуть у собі великий духовно–ціннісний потенціал, і від вибору змісту навчальних предметів, їх ціннісно–сміслового наповнення залежить формування світоглядних позицій дітей та молоді. Але в нашій вітчизняній традиції поширюється виховний процес і на вищу школу, й далі треба «керувати» й «спрямовувати» студентство.

Виховання у вищій школі є цілеспрямованим процесом, який відбувається з врахуванням особливостей кожного конкретного навчального закладу, зокрема професіоналізму викладацького складу, який значною мірою повинен стати носієм духовно–моральних, етичних, ділових якостей, рівня його взаємодії зі студентами–вихованцями і впливу на їх свідомість з метою формування у них виваженої життєвої позиції, вміння сприймати, використовувати, поширювати і здобувати необхідний досвід, здатності бути носіями провідних ідей, організаторами суспільно–політичного життя в країні.

Виховання, культура мають бути первинними по відношенню до політики, економіки, безпеки. Тільки за цієї умови люди зможуть придбати надійну, довірчу, довгострокову, моральну і духовну основу свого існування. Відомо, що поняття «виховання» набагато ширше поняття «навчання». Прийшов час педагогам різних країн починати вибудовувати багатовекторний гармонійний культурний простір в освіті, відводячи пріоритетне місце вихованню студентів.

Список використаних джерел та літератури

1. Мельник, О.Ф. Реалізація компетентнісного підходу в підготовці спеціалістів з виробництва харчової продукції в процесі вивчення природничих дисциплін: методичні рекомендації. Житомир: ПП «Рута». 2018.

2. Мельник, О.Ф., Компетентнісний підхід як концептуальний методологічний підхід до модернізації змісту професійної освіти в галузі 14 харчових технологій. Науковий підхід до вирішення ключових проблем: матеріали XV Всеукраїнської науково–практичної Інтернет–конференції, 1–14 грудня 2015. Режим доступу: studnauka.com., С. 3–10.

3. Національна доктрина розвитку освіти. К., 2001

Гомаз Н. О.,
магістрантка першого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Шелудько І.В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (НА ПРИКЛАДІ МОДЕЛЮВАННЯ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ)

Сучасний стан економіки та її розвиток ставить перед освітньою галузю завдання щодо підготовки майбутнього кваліфікованого фахівця, який здатний креативно підходити до вирішення завдань, швидко реагувати на зміни та вміти пристосовуватись, постійно вдосконалюватись як творча особистість.

Проблема розвитку креативності учнів ПТНЗ швейного профілю (на прикладі моделювання жіночого одягу) не є новою, досить багато науковців вивчали питання розвитку творчості в освітньому процесі, педагогічній діяльності. Ці питання розглядалася такими науковцями: Л. Арістова, Т. Алексеєнко, Т. Шамова, В. Льїн, І.Зайцева, Б. Коротяєв, С. Рубінштейн, М. Скаткін, Н. Тализіна, П. Лузан, В. Карсонова, Г. Щукіна, І. Лернера, В. Буряк, Л. Кондрашова, Л. Вяткін, А. Оленєва, О. Вербицький, Л. Виготський [6].

Креативність не виростає на порожньому місці, вона — властивість, як правило, професіоналів своєї справи, які ефективно працюють у відповідній галузі. Творчість базується на розвинених мисленні та уяві, інтелекті [3].

Але незважаючи на довготривале вивчення, дослідження питання креативності, ще й досі не визначено можливостей і шляхів його розвитку, недостатньо вивчено особливості проявів продуктивного мислення на усіх вікових етапах, не досліджено роль навчальних дій у розвитку творчого інтелекту учнів [5].

Розвиток креативності учнів ПТНЗ швейного профілю є досить актуальною оскільки ця професія безпосередньо пов'язана з демонструванням творчого потенціалу, обдарованістю учня, його здатністю до мислення, творчості, навчання, розглядаються не тільки як винятковість, а як потенціал розвитку майбутнього кваліфікованого працівника.

Розвиток креативності кожного учня у творчій діяльності відбувається на основі і з урахуванням його особистих цілей, як глибинної вродженої якості людини, що забезпечує продуктивну діяльність і самореалізацію так і необхідність узгодженості усвідомлення цілей творчої роботи, як учнем, так і педагогом і проявляється в їх координованих діях на етапі вироблення цілей, відбору змісту, коректив процесу професійного навчання та освоєння способів вирішення творчих професійних завдань.

Моделювання жіночого одягу – це процес створення нової моделі одягу, його зовнішнього вигляду. При вивченні даного предмету учням надаються умови що створюють свободу вибору елементів творчої діяльності. Чим більше ступінь включення учнів в моделювання власного творчого потенціалу, створення нових ідей

моделей одягу тим повніше виявляється індивідуальна творча самореалізація кожного як самостійної особистості.

Також моделювання одягу можна описати як дуже творчий і захоплюючий процес. Він дозволяє придумувати і втілювати в життя величезну кількість ідей, створювати абсолютно унікальний, ексклюзивний одяг. Як тільки ви захочете зшити собі щось особливе, вам ніяк не обійтись без вивчення основ моделювання жіночого одягу.

Метою розвитку креативності учнів ПТНЗ на уроках моделювання жіночого одягу підготовка фахівців які можуть створювати нові ідеї, відхиляючись від прийнятих схем мислення успішно вирішувати завдання нестандартним чином, це бачення проблем під іншим кутом та їх вирішення унікальним способом.

Розвивати креативне мислення, означатиме володіння певними перевагами на професійному ринку, вигідно вирізнятися в робочому колективі, також це неабияке підвищення розвитку особистості, бути більш врівноваженим та обізнаним, не зупинятися перед досягненням цілей, осягати власні цінності.

Завданням розвитку креативності учнів ПТНЗ швейного профілю на уроках моделювання одягу це розвинути в учневі особистість що здатна під час процесу виховання та самовиховання усвідомлювати свою унікальність, неповторність індивідуальність, і все ще переносити в роботу що виконуватиме під час вирішення різноманітних завдань.

Критеріями здібностей учнів до творчої діяльності є застосування нових підходів до розв'язання навчальних проблем, комплексне і варіантне використання у навчальній практичній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок, прояв гнучкості під час обирання оптимального рішення у нестандартних ситуаціях [5].

Для того щоб реалізувати більш успішно поставлені завдання що передумовлені державним стандартом для закрійників 4 розряду, що виникають у процесі професійної діяльності при вивченні такого предмету як моделювання одягу ми розглянемо один і компонентів навчально–методичного комплексу з що може використовуватись на даному предметі а саме робочий зошит. Він є одним із сучасних засобів організації навчального процесу у професійно технічних навчальних закладах з його допомогою можливо підвищити ефективність навчання, дозволить збільшити частку творчої діяльності учнів, сприяти розвиткові їх творчих здібностей.

До робочого зошиту як засобу навчання є досить різні підходи.

Одним із них є застосування евристичні методів. Розглядаючи різноманітні методи ми дійшли висновку що результативність творчої діяльності, особливо на етапі генерування нових ідей, суттєво підвищується, якщо використовувати нові метод «асоціацій та аналогій», котрі породжують продуктивні думки щодо вирішення проблеми. Таким чином, у процесі зародження асоціацій встановлюються нові неординарні зв'язки між компонентами проблеми, яку слід вирішити, і елементами оточуючого середовища, зовнішнього світу, минулим і актуальним досвідом особистості учня. Головна мета використання робочих зошитів у навчальному процесі із застосуванням методу вільних асоціацій – це породження продуктивних варіантів вирішення проблеми. У процесі зародження асоціацій встановлюються неординарні зв'язки між компонентами розв'язуваної проблеми і колишнім досвідом особистості. В результаті зародження нових асоціативних зв'язків виникають творчі ідеї рішення проблеми.

Одже розвиток креативності є дуже важливим оскільки це сприятиме їх особистісному розвитку не тільки як кваліфікованого фахівця що здатен до проявів

нестандартних рішень в критичних ситуаціях, ай цілісної особистості культурно і духовно освідченої особистості, досягати успіху у будь – яких починаннях, бути конкурентноспроможними на ринку праці.

Список використаних джерел та літератури

1. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогика. Москва, 1976.
2. Баришева Т. А. Креативность. Диагностика и развитие. 2002.
3. Кузнецов, Ю. Креативный подход – головний інструмент в інноваційному прориві. Київ, 2011.
4. Ярошевский М.Г. Психология творчества и творчество в психологии. Москва, 1985. 321с.
5. Горина Т.С. Моделирование формы одежды. Легкая и пищевая промышленность. Москва, 1981. 362с.

УДК 378.

Давиденко С.О.,

магістрант першого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Вовк Б. І.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та технологій с/г виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ (НАВЧАЛЬНО–МЕТОДИЧНИХ) КОМПЛЕКСІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ

Ідея використання електронних (навчально–методичних) комплексів, необхідних і достатніх для організації навчального процесу підготовки студентів з певної навчальної дисципліни зараз є досить актуальною у науковому середовищі та у практиці діяльності ЗВО. Аналіз наукових праць В. Бикова, Р. Гуревича, І. Роберт, М. Жалдака, М. Кадемїї та багатьох інших науковців доводить необхідність створення та використання у навчальному процесі (ЕНМК). У своїх працях вони зазначають, що активне використання у навчальному процесі ЕНМК відкриває нові можливості для поглиблення та розширення теоретичної бази знань, активізації навчально–пізнавальної діяльності, створення умов для індивідуалізації навчання та реалізації особистісного підходу до студента.

Проведений аналіз літературних джерел з проблеми дозволив нам виявити складові застосування ЕНМК у процесі підготовки майбутніх викладачів професійного навчання.

Найбільш повним вважається ЕНМК з будь–якої навчальної дисципліни, якщо він складається з двох «кейсів»: викладача та студента.

У «кейс» студента доцільно «вкласти»:

- анотацію до дисципліни, в якій наводиться коротка характеристика ЕНМК, його переваги, для кого він призначений;
- навчальна програма вивчаної дисципліни;

- керівництво щодо вивчення навчальної дисципліни (методичні вказівки викладача, студента), яке включає в себе вказівки для самостійного вивчення теоретичного матеріалу, виконання практичних та лабораторних завдань тощо;

- електронний навчальний посібник з викладом навчального матеріалу (теоретичного, практичного) відповідної дисципліни, який структуровано за модулями;

- практикум для формування вмінь та навичок на основі застосування теоретичних знань, що застосовується під час розв'язання практичних завдань;

- тести з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу на початковому, проміжному та підсумковому етапах;

- довідник містить відповідні матеріали, таблиці, визначення, глосарій предмету;

- електронна бібліотека курсу містить підручники та посібники, які доповнені аудіо–відео матеріалами, освітніми Internet–ресурсами [1, с. 70–71].

У «кейс» викладача доцільно «вкласти»:

- державний стандарт з предмету, професії;

- робочу навчальну програму;

- календарно–тематичний план;

- лекції або плани практичних і лабораторних занять;

- плани семінарських занять;

- системи тестів, завдань;

- тематику курсових робіт;

- критерії оцінювань знань студентів;

- набір електронної наочності;

- перелік основної та допоміжної літератури.

На наш погляд залучення у навчальний процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання ЕНМК дасть можливість:

- інтенсифікувати навчальний процес підготовки майбутніх педагогів професійного;

- реалізувати ефективне поєднання нових і традиційних технологій навчання на основі використання ІТКТ [2, с.156];

- формувати навички самостійного вивчення навчального матеріалу;

- спростити функції контролю за рівнем знань, умінь і навичок студентів;

- здійснювати постійний моніторинг успішності студентів;

- підвищити ефективність мовлення за рахунок здійснення інтерактивного навчання;

- формувати вміння та навички виконання окремих операцій, процесів за допомогою відпрацювання їх на тренажерах;

- економити час на підготовку викладача до занять, створення роздаткового матеріалу, демонстрацію дослідів.

Отже, умовою успіху використання ЕНМК у процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання завжди буде власне переконання педагога в тому, що електронні матеріали виявляються корисними, важливими і невід'ємними елементами вивчення певного предмету. На наш погляд активне залучення електронних (навчально–методичних) комплексів сприятиме інтенсифікації навчального процесу, реалізації ефективного поєднання нових і традиційних технологій навчання на основі використання інформаційно–телекомунікаційних технологій.

Список використаних джерел та літератури

1. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособие для студент. Высш. пед. учеб. заведений. Москва, 2003. 192с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ, 1997. 375 с.

УДК 378

Дехтярьова С. В.,

викладач Професійно–педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

Формування естетичних смаків студентів на заняттях з фахових дисциплін має специфічні особливості, що визначаються змістом та умовами їхньої навчальної діяльності.

Ще здавна, створюючи різні утилітарні предмети, людина намагалася надати їм естетичного вигляду.

Кожний елемент педагогічної системи повинен нести естетичне навантаження в тісному взаємозв'язку з іншими елементами системи: мета праці – з її процесом, процес – з результатом, результат – з особистими відносинами, відносини – з якостями особистості. Ідеальна сторона процесу праці полягає в тому, що, виконуючи будь–яку роботу, студент повинен мати в своїй уяві ідеальний образ виробу. Праця виховує естетично не тоді, коли студент просто щось робить, а коли ця діяльність спрямована на відтворення ідеалу.

У будь–якій праці студенти мають вчитися творчості, творчому підходу в організації практичної діяльності, в конструюванні, в дизайні, у створенні нових композицій, форм, кольорових та інших рішень відповідно до законів естетики, що сприяє розвитку естетичних смаків.

Розпочинаючи практичну роботу, студент повинен мати перспективу і установку на красу. Якщо трудова діяльність у колективі організовується як змагання, тоді одним з важливих показників оцінювання повинен бути естетичний вигляд роботи. Це сприяє формуванню й подальшому розвитку естетичних смаків.

Навчання студентів неможливе без урахування рекомендацій наукової організації праці. Взаємодія краси праці і культури на заняттях спецдисциплін сприяє формуванню естетичних смаків через моральне задоволення, естетичні відчуття, які отримують студенти в процесі праці. Однак, для формування повноцінних естетичних смаків слід враховувати й умови праці (методичні, санітарно–гігієнічні, психофізіологічні та ергономічні).

Виробнича культура, або культура виробництва, передбачає організацію на основі краси і доцільності. До культури виробництва неодмінно входить виробнича естетика, або естетика виробництва, – розділ технічної естетики, що вивчає почуттєве сприймання людиною виробничої обстановки та відносин між людьми в процесі праці, визначає закономірності формування їх для досягнення високого естетичного рівня виробництва. Під поняттям «естетичний» слід розуміти якість, що збуджує позитивні, приємні відчуття.

Композиція будь-якого виробу означає утворення раціональної його форми, яка не суперечить як призначенню самого предмета, так і вимогам до виконання ним передбачених конструкцією технічних функцій та забезпечення надійності роботи.

Композиційне вирішення будь-якого виробу передбачає не тільки поєднання його форми і змісту, воно забезпечує співрозмірність цього виробу з людиною і довкіллям. Така співрозмірність забезпечується на основі засобів композиції: гармонійності, пропорційності, масштабності, ритмічності, контрастності, симетричності й асиметричності тощо.

Формування естетичних смаків студентів на заняттях спецдисциплін, отримання естетичного задоволення від праці багато залежить від виду праці, умов та інших чинників, але найбільше – від самих студентів, від їх умінь насолоджуватися працею.

УДК 378.4

Єрмоленко Є. І.,

аспірант третього року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Ігнатенко Г. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАКОВО- СИМВОЛІЧНОЇ НАОЧНОСТІ

В умовах модернізації системи освіти проблема формування готовності фахівця до професійної діяльності є вкрай актуальною.

За умов сьогодення в умовах освітнього середовища вишу до фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання покладено компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію освітнього процесу з переважаючою трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетентностей, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору [6].

Аналіз доробок науковців сьогодення дозволяє стверджувати, що можна виділити два підходи до визначення поняття «готовності»: 1) готовність як певний психічний стан; 2) готовність як певна властивість або система властивостей та якостей особистості.

У своєму дослідженні під готовністю до використання знаково-символічної наочності будемо розуміти особливий психологічний стан особистості, що сформований на основі наявності відповідних компетентностей та мотивів, який дозволяє якісно виконувати знаково-символічну діяльність.

У плані дослідження потребує уваги питання обґрунтування критеріїв та показників готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування

знаково–символічної наочності. Дефініція «критерій» (з грецького *kriterion*) – засіб судження, переконання, міра.

Спираючись на аналіз наукових доробок сучасних науковців [1–6] нами виділені наступні критерії готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування знаково–символічної наочності: мотиваційний (наявність пізнавального інтересу до знаково–символічної наочності та до оволодіння методикою її створення і застосування; усвідомлення важливості ЗСН у педагогічній діяльності; сформована усвідомлена потреба в застосуванні ЗСН у власній пізнавальній та педагогічній діяльності; бажання брати участь у розробці, застосуванні та поширенні знаково–символічної наочності); когнітивний (володіння знаннями про сутність ЗСН, термінологію та основні види знаково–символічної діяльності, знання основних принципів конструювання основних видів знаково–символічної наочності; знання про способи створення ЗСН (в тому числі із застосуванням НІТ); знання з методики застосування різних видів ЗСН в освітньому процесі); діяльнісний (уміння виконувати основні види знаково–символічної діяльності (кодування, розкодування, заміщення тощо); уміння конструювати та створювати різні види знаково–символічної наочності, а також рівень самостійності у процесі виконання даних видів діяльності; уміння ефективно впроваджувати знаково–символічну наочність на різних етапах освітнього процесу; уміння об'єктивно та обґрунтовано оцінювати ЗСН, що використовується в освітньому процесі) та особистісний (уміння розгорнуто коментувати різні види знаково–символічної наочності; рівень креативності (прояв творчості та оригінальності у процесі розробки ЗСН); здатність до самоконтролю та самоаналізу в процесі ЗСД та розробки ЗСН; здатність до самооцінки; спрямованість на саморозвиток та самовдосконалення).

На наш погляд запропонована система критеріїв та показників готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування знаково–символічної наочності дозволяє розробити об'єктивну діагностичну системи в рамках окресленої педагогічної проблеми.

Подальше наше дослідження спрямоване на визначення педагогічних умов та методики готовності майбутніх педагогів професійного навчання до застосування знаково–символічної наочності.

Список використаних джерел та літератури

1. Бартків О. А. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2010. №1. URL : http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/1/visnuk_7.pdf
2. Горбатюк Р. М. Визначення готовності майбутніх інженерів–педагогів комп'ютерного профілю до професійної діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2012. Вип. 32. С. 279–283. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimm_2012_32_58
3. Закон України «Про освіту» : від 05.09.2017 р. *Офіційний вісник України* від 6.10.2017. № 78. С. 7
4. Недосекова Н. С. Модель формирования готовности к профессиональной деятельности будущих инженеров–педагогов пищевого профиля в процессе производственной практики. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. 2013. № 8. С. 300–304.
5. Самборська О. В. Критерії, показники та рівні готовності магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2015. Вип. 51. С. 239–244

6. Тернопільська В. І., Дерев'янюк О. В. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів. *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Пед. науки. 2010. Вип. 31. С. 264 – 267.

УДК 378.011.3–051:373.3:159.923

Зайчко А.С.,
аспірантка кафедри педагогічної майстерності
та менеджменту І.А. Зязюна
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,

ОСОБИСТІСНО–ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ

Освітня траєкторія XXI століття спрямована на розвиток інтелектуальної, толерантної, відкритої до демократичного спілкування й розвитку в національному та міжнародному вимірі особистості. Проте, цей процес відбувається у складних умовах несприятливого впливу навколишнього середовища, політичних та економічно–соціальних криз тощо.

У зв'язку з цим важливого значення набуває підвищення професіоналізму та професійної компетентності майбутніх педагогів початкової ланки освіти, який максимально обмежить від негативних факторів, збереже духовно–ціннісні орієнтації, сформує творчий та інтелектуальний потенціал молодших школярів.

Ефективність професійної діяльності майбутнього вчителя школи I ступеня залежить не лише від набутих фахових знань, умінь та навичок, а й рівня сформованості особистісних та професійних якостей. Підтвердження висунутої позиції знаходимо у дослідженнях Н. Алішева, Л. Белової, К. Гнезділової, В. Маришук, Г. Мешко, О. Савченко, Л. Цілінко та ін., учені наголошують, що на сьогодні зростають вимоги не тільки до професійної підготовки, але й до особистісних якостей педагога, здатні забезпечувати успішність учнів для реалізації у діяльності, світі тощо [1].

В сучасних умовах робляться спроби виділити найсуттєвіші якості особистості з точки зору ефективності педагогічної діяльності. Існує більш ніж 500 класифікацій професійно значущих якостей педагога в яких визначено позитивні та негативні особистісні якості. Позитивні якості поділяють на домінантні (гуманність, інтелігентність, правдивість, справедливість, порядність, чесність, гідність та інші) – відсутність кожної з яких унеможливує ефективне здійснення педагогічної діяльності та периферійні (привітність, почуття гумору, артистизм, зовнішня привабливість – не здійснюють вирішального впливу на ефективність педагогічної праці, проте сприяють її успішності). До негативних якостей відносять ті якості котрі призводять до зниження ефективності педагогічної діяльності та є професійно недопустимими (байдужість, упередженість, мстивість, неврівноваженість, грубість, безвідповідальність, безпринципність, розсіяність, байдужість до педагогічної діяльності тощо) [2].

На основі аналізу наукової літератури правомірним, на нашу думку, є виділення особистісних та професійних якостей майбутнього педагога початкової ланки освіти які повинні бути об'єднанні в одну групу – особистісно–професійні для повноцінного виконання свої професійних обов'язків.

Серед значущих особистісно–професійних ми виділяємо:

1. *Гуманістична спрямованість особистості* (єдність загальнокультурних і моральних проявів особистості педагога).
2. *Психолого–педагогічна компетентність* (поєднання певних властивостей особистості з високим рівнем професійної підготовки для ефективної взаємодії з учнями в освітньому процесі).
3. *Педагогічний імідж «Я–концепція»* (професійна соціалізація через процес самовдосконалення до самопрезентування себе суспільству).
4. *Професійно–терапевтичні знання, вміння, навички* (позитивне ставлення до педагогічної діяльності).
5. *Новаторський стиль* (сучасні потреби передового вчителя).

Таким чином, виділенні особистісно–професійні якості майбутнього вчителя сучасної початкової школи сприятимуть успішній професійній діяльності в нових умовах демократичного українського суспільства для максимального розвитку здібностей дитини, формування системи цінностей.

Список використаних джерел та літератури

1. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб.Київ : Академ.видав, 2010. 200 с.
2. Професійно значимі якості. URL : <https://readbookz.net/book/172/5427.html>.

УДК 378

Ігнатенко К. В.,

аспірант Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Курок В. П.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Вивчення інноваційних технологій вимога сьогодення. Це шлях удосконалення освітнього процесу, у тому числі й процес професійного навчання.

Поняттям «інновація» позначають новизну, введення чогось нового, новину, нововведення.

У загальноприйнятому значенні під цим терміном розуміється введення нового в практику. За іншими підходами інновації це нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери.

В освітньому процесі інновації – це введення нового в цілі, зміст, форми, методи навчання і виховання, в організацію спільної діяльності того, хто навчає і того, хто навчається.

Нововведення вважається успішним, якщо новий спосіб, закладений до його основи, допоміг розв’язати завдання освітнього процесу. Науковці акцентують увагу на тому, що новизна будь-якого засобу є відносною. Те, що є новим для одного викладача, може бути відпрацьованим для іншого. У педагогічній практиці трапляється так, що нове, з’являючись раніше за свій час, тому не знаходить

необхідного визначення, а пізніше, за визрівання певних умов, набуває поширення [1].

Наше дослідження спрямоване на те, щоб визначити педагогічні засади введення інновацій в процес професійної підготовки майбутніх освітян.

Науковці серед технологій, що активно застосовуються у педагогічній практиці виділяють традиційні та інноваційні.

Питанням впровадження інноваційних технологій в освітній процес займається низка науковців (Коваленко О., Ковальчук В., Курок В., Лазарев М., тощо), але для кожного працюючого педагога це – шлях його само удосконалення.

Саме інноваційні педагогічні технології є відображенням тенденцій розвитку людства.

Таким чином, інноваційні педагогічні технології – це системні процеси цілеспрямованої дії на «студента», що направлені на задоволення всієї сукупності його потреб; це новостворені або вдосконалені педагогічні системи, що забезпечують високий рівень навчально–виховного процесу.

Сучасні інноваційні педагогічні технології характеризуються тим, що:

- збагачують освітній процес за рахунок впровадження активних, аналітичних і комунікативних засобів навчання;
- забезпечують високий рівень освітнього процесу;
- формують як ключові, так і професійні компетентності майбутніх фахівців;
- забезпечують високий рівень сформованості інтегрованих проектних умінь та навичок;
- розвивають здібності до прийняття вірних рішень у нестандартних ситуаціях;
- формують вміння будувати власні освітні програми;
- є ресурсом для зміни змісту освіти і структури освітнього процесу згідно до європейських вимог;
- підвищують показники досягнень структурних компонентів процесу технологізації навчання;
- орієнтовані на стимулювання творчого потенціалу кожного субєкта освітнього процесу тощо.

Проаналізувавши різноманітні визначення дефініції «інноваційної технології», у ракурсі нашого дослідження ми виходимо з того, що – це введення новітніх педагогічних досягнень у зміст, методи, форми навчання з метою вдосконалення та активізації освітнього процесу. Етапи впровадження інноваційних технологій в освітній процес обумовлюються розвитком суспільства.

Аналіз доробок сучасних вчених, педагогічного досвіду вказує, що на сьогодні особливу увагу надають таким інноваційним технологіям, як комп'ютерні, проектного навчання й інтерактивні.

Комп'ютерні технології навчання – це процеси збору, переробки, зберігання і передачі інформації, це – навчання за допомогою комп'ютера.

Важливе місце в обґрунтуванні проектного методу навчання займали погляди Д. Дьюї, Е. Коллінгса, У. Кіплатрика, С. Шацького С. Тюрберга, Е. Кагарова, І. Трояновського та ін. Результатом проектної діяльності майбутніх освітян є навчальні творчі проекти.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається за умови, коли ті, хто навчаються є його активними суб'єктами. Інтерактивне навчання сприяє формуванню у майбутніх фахівців професійних

навичок та вмінь; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва, взаємодії; розвитку комунікативних якостей.

Інтерактивне навчання – це навчання діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників освітнього процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей тих, хто навчається.

Таким чином, педагогічна діяльність наразі потребує високого рівня підготовки до роботи за інноваційними технологіями.

Інноваційні педагогічні технології у процесі професійної підготовки майбутніх педагогічних фахівців з однієї сторони значно покращують її якість, а з іншої відповідають вимогам сьогодення щодо організації освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. Київ, 2004. 352 с.

УДК 378

Ковтун Г. Б.,

магістрантка першого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Шелудько І. В.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПРОФЕСІЙНО–ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Професійна мобільність передбачає володіння фахівцем компетенціями, що уможливають гнучкість, швидку орієнтацію у професії, готовність до підвищення кваліфікації, перекваліфікації та самоосвіти. На ринку праці постала об'єктивна потреба формування у майбутніх кваліфікованих робітників у професійно–технічних навчальних закладах готовності до професійної мобільності, що є передумовою конкурентоздатності робітника на ринку праці. Диференціація наукових уявлень про мобільність пов'язана з посиленням динамічності соціальних процесів на сучасному етапі розвитку суспільства, що неминуче приводить до підвищення мобільності людей за найрізноманітнішими «векторами їх соціального функціонування».

Перевагами у конкурентній боротьбі буде якість робочої сили, адже вирішальне значення сьогодні має потреба впроваджувати нові технології і розвивати нову економіку. Ринкова економіка і демократизація суспільних відносин загострили питання соціально–економічної ефективності діяльності підприємств і організацій різних форм власності та різного підпорядкування. Незаперечним є те, що економічний розвиток країни, її місце на світовому ринку прямопропорційно залежить від ефективності системи професійної освіти, що забезпечує підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. З огляду на це, варто звернутися до філософської сутності освіти, яка з одного боку, розвиває здатності індивідууму розуміти життя, а з іншого – правильно до нього ставитися, що складає процес удосконалення духовної природи людини [1].

Основним продуктом професійної освіти є конкретна людина, підготовлена до активної високопрофесійної діяльності. Тож перехід до ринкової економіки ставить перед системою освіти нові вимоги, однією з яких є формування нових життєвих установок особистості. Водночас, високий рівень розвитку сучасних технологій веде до витіснення з процесу виробництва низькокваліфікованих працівників та носіїв застарілих професій, викликає необхідність найму адаптованого до вимог сучасних технологій персоналу, який досить гнучко реагує на професійні зміни [2]. Отже, мета професійної освіти сьогодні полягає в підготовці робітника, затребуваного на ринку праці й особистісно зорієнтованого на самовдосконалення та саморозвиток.

На сучасному етапі головне завдання закладу вищої освіти полягає в тому, щоб у порівняно короткий термін в учня були сформовані якості конкурентоздатної особистості і він міг успішно конкурувати на ринку праці. З цією метою рекомендуємо інтенсифікувати навчальний процес за допомогою розробки і впровадження таких форм і методів навчання і такого навчально–методичного матеріалу, які передбачали б цілеспрямований розвиток в учнів розумових здібностей, інтересу до навчальної роботи, самостійності і творчості. Саме активні форми і методи навчання сприяють формуванню в учнів інформаційної бази, здібностей до творчості, практичних навичок.

Методичні основи формування професійної мобільності конкурентоздатного робітника передбачають інтеграцію фундаментальних і спеціальних знань на засадах створення такої системи професійної підготовки, за якої пріоритетними є не вузькоспеціальні знання, а методологічно важливі, тривалого терміну дії, інваріантні знання, що сприяють цілісному сприйняттю наукової картини світу, інтелектуальному розвитку особистості та її адаптації у швидко змінюваних соціально–економічних і технологічних умовах, що забезпечує фахівцю можливість бути конкурентоздатним на ринку праці[3].

Викладач повинен усією своєю діяльністю сприяти самопізнанню і розвитку учня, що значною мірою допоможе йому розвинути свої здібності і побудувати власну освітню траєкторію, а також сформувати неповторний суб'єктивний досвід емоційно–ціннісного ставлення до засвоєваних знань. Без практичного, максимально наближеного до виробництва вирішення питань, учні неспроможні оволодіти знаннями, практичними уміннями та навичками в тій мірі, в якій це їм буде необхідно для подальшої самостійної роботи на виробництві. Завданням викладача – допомогти майбутнім кваліфікованим робітникам набути практичних навичок розв'язання різних виробничих ситуацій.

Отже, формування професійної мобільності має досить позитивний вплив на розвиток конкурентоздатної особистості, що здійснюється в системній єдності змісту освітнього процесу і психолого–педагогічного супроводу розвитку конкурентоздатності студентів (за допомогою системи діагностування, консультування, тренінгів) та конкуренто–розвиваючої діяльності педагогів (консультаційне і методичне забезпечення вибору педагогами індивідуально–орієнтованого змісту, засобів і методів навчання і виховання студентів).

Список використаних джерел та літератури

- 1.Иванова С. П. Современное образование и психологическая культура педагога / Светлана Павловна Иванова. Псков: ПГПИ, 1999. 175 с
- 2.Лісогор Л. Оптимізація професійно–кваліфікаційних параметрів як умова підвищення конкурентоспроможності робочої сили в Україні. Україна: аспекти праці. 2010. № 3. С. 33–38

З.Сушенцева Л. Л. Теоретико–методичні засади формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно–технічних навчальних закладах: дис. ... д–ра. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 559 с.

УДК 378

Козлова К.М.,

магістрантка другого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Шелудько І. В.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОЇ ГАЛУЗІ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Методи навчання у вищому навчальному закладі мають за мету організувати взаємну діяльність викладача та студентів найбільш ефективним чином. Прогресивні психологи та педагоги об'єднують професійні зусилля для визначення найбільш ефективних методів підвищення мотивації у процесі формування технологічних компетентностей та розробки новітніх методів розвитку навичок та вмінь.

Аналіз науково–педагогічної літератури свідчить, що теоретичні проблеми використання інтерактивних методів навчання знайшли відображення у роботах Л.М.Вавілової, В.В.Гузєєва, О.А.Голубкової, Т.М.Добриніної, М.В.Кларина, О.В.Петуніна, Т.Л.Чепель та інших. Особливості інтерактивних технологій висвітлені у наукових працях Л.К.Гейхман, Д.А.Махотіна, Є.В.Коротаєвої, О.І.Пометуна та ін. Підвищений інтерес до інтерактивних методів навчання як ключових механізмів підвищення мотивації у процесі формування технологічних компетентностей зумовлений вимогами до сучасних випускників вищих навчальних закладів.

Важливість використання інтерактивних методів навчання науковці обґрунтовують тим, що така модель навчання заснована на безпосередній взаємодії учнів з освітнім середовищем з метою отримання нового досвіду.

Метою застосування інтерактивних методів у процесі формування технологічної компетентності є створення комфортних умов навчання, в яких усі майбутні кваліфіковані робітники взаємодіють між собою, обговорюючи різноманітні проблеми, аргументують власні погляди, відбувається взаємодія викладача і студента, яка орієнтується на розвиток творчих здібностей та комунікативних навичок. У такій моделі навчання викладач використовує рольові та ділові ігри, круглі столи та дискусії, фронтальне опитування та мозковий штурм. Серед позитивних характеристик інтерактивних методів навчання необхідно зазначити: високий рівень засвоєння знань; розширення пізнавальних можливостей студентів; активна участь студентів у процесі навчання; підвищення мотивації; прості та швидкі методи контролю засвоєння знань; партнерство між викладачем та студентами [1].

Мета інтерактивного процесу полягає у зміні і поліпшенні моделей поведінки його учасників. Така модель навчання реалізує цілий комплекс функцій. Серед

основних слід зазначити наступні: мотивуюча функція, стимулююча функція, емоційна функція, функція самореалізації, комунікативна функція [2].

Основними педагогічними умовами використання інтерактивних методів у процесі вивчення різних видів технологій є створення ситуації успіху, підвищення самостійної навчальної діяльності, виконання завдань з урахуванням міжпредметних зв'язків. Студенти також розв'язують проблеми, працюють з різними джерелами інформації, аналізують ситуації, беруть участь в груповій та індивідуальній роботі, що містить елемент новизни і потребує власних ідей та шляхів реалізації від студентів.

Прагнучи використовувати інтерактивні методи навчання, викладач повинен пам'ятати про необхідність передачі головної ролі в процесі навчання саме студентам, що мають відчувати потребу в розкритті власного творчого потенціалу [3].

Отже, інтерактивні технології навчання спрямовані, насамперед, на підвищення власної активності студентів, їх мотивації до навчальної та професійної діяльності. Вона дозволяє перейти від пасивного засвоєння знань до їх активного застосування в різних ситуаціях навчально-пізнавальної чи професійної діяльності, що, безумовно, підвищує якість підготовки майбутніх фахівців технологій.

Список використаних джерел та літератури

1. Коберник О.М. Креативні технології навчання: Навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2016. 272 с.
2. Пехота О.М. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
3. Пометун О.І. Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник / за ред. Олени Іванівни Пометун. К.: А.С.К., 2005. 192 с.

УДК 378

Косолап М.С.,

магістрантка першого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Васенок Т.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВПЛИВ КОЛЬОРУ ОДЯГУ НА СПРИЙНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Наш світ наповнений кольорами. Ще з давніх часів колір тісно пов'язаний з життям людини в її різних сферах діяльності, психологічних, емоційних і духовних виявах.

Різні кольори впливають на людину по-різному і здатні викликати певні емоції, що може бути обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами. Багато випадків сприйняття кольору у людей сформовані в результаті їх взаємодії з навколишнім середовищем. Протягом тривалого періоду історичного розвитку людина була дуже залежна від нього. Зв'язки між кольором і навколишнім

середовищем закріпилися у людей на підсвідомому рівні [1]. Тому людина емоційно реагує на колір незалежно від своїх думок.

Також реакція людей на той чи інший колір може бути обумовлена – культурним оточенням (в різних культурах одні й ті ж кольори можуть символізувати різні поняття) та особистими уподобаннями людини [2].

Метою нашого дослідження стало з'ясування впливу кольору на особистість та сприйняття нею різної щоденної інформації, навчальної в тому числі. Вивчати дане питання планувалося через колір одягу учасників навчального процесу та оформлення приміщень освітніх закладів.

Історичні цінності минулих віків що дійшли до нас свідчать про те, що людина була у пошуці різних кольорових рішень, простих і витончених, але незмінно з чимось пов'язаних.

Учених різних сфер діяльності постійно цікавить феномен кольору. На початку науки про колір стояли найвидатніші вчені людства – Арістотель, Леонардо да Вінчі, Гете, М.В. Ломоносов, в наш час – І.П. Павлов, С.И. Вавилов та інші.

Вчені і художники античності вивчали теорію поєднання кольорів. Леонардо да Вінчі вважав що основних кольорів п'ять, окрім того кожний з них мав своє значення: білий – світло, жовтий – земля, синій – повітря, зелений – вода, червоний – вогонь. Але в свою чергу давньогрецький філософ Арістотель обрав свої головні кольори та їх значення: білий – повітря, жовтий – вогонь, чорний – земля, а весь кольоровий спектр фіолетових та малинових відтінків зазначав величними.

Велику увагу впливу кольору на сприйняття людини і його психічний стан приділяв швейцарський психолог Макс Люшер. Так, він встановив, що жовто-червоні тони створюють відчуття схвильованості, збудження, активності. Сині, сірі колірні тони, навпаки, діють заспокійливо [1].

За допомогою кольору можна керувати увагою глядача, залучати його погляд до предметів у певній послідовності: від головного до другорядного. Колір один з найефективніших способів впливати на розум людини обходячи мовний бар'єр. Поведінка людини, її настрої і самопочуття тісно пов'язані з колірною гамою навколишнього середовища – кольором ландшафту, інтер'єру та екстер'єру, приміщень, одягу, предметів тощо. Кольори та їх відтінки які оточують нас як у повсякденному житті так на і роботі (навчанні) зумовлюють нас на вивчення їх значення та впливу у процесі підготовки майбутніх фахівців швейної галузі.

Науковці помітили, що поєднання кольорів і тип колориту які використані в одязі, можуть нести інформацію про особу людини. Колір одягу може викликати до неї те чи інше ставлення. Гармонійне поєднання кольорів викликає позитивні почуття і повагу. А грубі, вульгарні, невизначені колірні дисонанси – недовіру і негативне ставлення.

У кінці ХХ ст. було проведено дослідження з використанням методик описаних Д.А. Бірюковим, С.М. Горшковим. Їх метою стало визначення працездатності швачок у зв'язку з використанням різних кольорів текстильних матеріалів. Дослідження показало, що теплі кольори діють стимулююче, холодні – заспокійливо. Ефективність праці значною мірою залежала від правильних контрастів між кольорами. Було виявлено що найбільше помилок і складностей у процесі роботи з тканинами червоного кольору. Цей колір міг бути тільки тимчасовим стимулом. При довготривалому впливі різко знижувалася продуктивність і збільшувалося втома працюючих. Мінімальна кількість недоліків спостерігалася під час роботи з текстильними матеріалами зеленого кольору [3].

Для перевірки тверджень про вплив кольорів на підсвідомість педагогів та учнів нами була розроблена анкета і проведено пробне анкетування. За результатами нашого дослідження було розроблено рекомендації до використання кольорів та їх відтінків в одязі викладачів і учнів (студентів) навчальних закладів різних рівнів акредитації. На основі розроблених рекомендацій нині триває розробка колекцій одягу для учасників навчального процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. Браэм. Г. Психология цвета. Москва: Астрель, 2009. 158 с.
2. Гусейнов Г. М., Ермилова В. В., Ермилова Д. Ю. Композиция костюма. Москва: Академия, 2003. 432 с.
3. Печкова Т. А. Современная наука о цвете и проблемы цветового проектирования. Москва, 1989. 134 с.

УДК 372.862

Курильчук П. В.,

студент Вищого комунального навчального закладу
«Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка»

Наукові керівники: Самойленко О. А.,

кандидат педагогічних наук, викладач-методист
Вищого комунального навчального закладу
«Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка»

Добрянський В. В.,

викладач загально технічних дисциплін
Вищого комунального навчального закладу
«Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка»

МОЖЛИВОСТІ STEM-ОСВІТИ У РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ - МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Нині у світі відбувається четверта технологічна революція: стрімкі потоки інформації, високотехнологічні інновації та розробки перетворюють усі сфери нашого життя. Змінюються запити суспільства та інтереси особистості.

Якщо раніше на уроці художньої праці дівчата шили фартухи, а хлопчики працювали з деревом або металом, то сьогодні цього просто недостатньо. Робототехніка, конструювання, програмування, моделювання, 3D-проекткування та багато іншого – ось що цікавить сучасних школярів усього світу. Для реалізації цих інтересів необхідні більш складні навички та компетенції. Важливо не тільки знати і вміти, а й досліджувати і винаходити. Необхідно одночасно розвиватися у таких ключових академічних областях як наука, математика, технології та інженерія, які можна об'єднати одним словом – STEM (science, technology, engineering and mathematics).

STEM – це інтегрований підхід до навчання, у рамках якого академічні науково-технічні концепції вивчаються у контексті реального життя. Мета такого підходу – створення стійких зв'язків між школою, суспільством, роботою та цілим світом, які сприяють розвитку STEM-грамотності та конкурентоспроможності у світовій економіці [1].

Абревіатура «STEM» була вперше запропонована американським бактеріологом Р. Колвеллом у 1990-х роках, але активно почала використовуватися з

двотисячних років. На основі STEM з'явилися нові варіанти даного поняття, найбільш поширеними з яких є STEAM (наука, технології, інженерія, мистецтво і математика) і STREM (наука, технології, робототехніка, інженерія та математика).

Зазначимо, що STEM є одним з головних трендів у планетарній освіті. Завдяки стрімкому розвитку технологій з'являються нові професії, всюди зростає затребуваність фахівців STEM. Наприклад, у країнах ЄС частка працевлаштованих фахівців у даній області збільшилася з 2000 по 2013 рр. на 12 %. Також у європейських країнах прогнозується, що попит на професіоналів в області STEM виросте до 2025 року на 8 %, тоді як на інші професії – тільки на 3 % [1].

До прикладу, актуальність STEM-освіти у США підтверджується і прийнятим у 2013 році Стратегічним планом з розвитку STEM-освіти. У рамках Плану планується до 2020 року підготувати 100 тис. нових ефективних вчителів STEM і надати підтримку нині працюючим педагогам. Іншою метою є збільшення частки учнів, залучених до STEM кожного року навчання у середній школі, до 50 %. Також планується збільшити число випускників коледжів та закладів вищої освіти зі STEM-спеціальностей на 1 млн. осіб [1].

Приємно відзначати, що в Україні також розпочато процес впровадження STEM-освіти у освітній простір [2]. 2017 року у Києві відбулося підписання Меморандуму про створення Коаліції STEM-освіти, учасниками якого стали 16 провідних компаній серед яких Київстар, Syngenta, United Minerals Group, ДП НАЕК Енергоатом, Samsung, Українське ядерне товариство, Microsoft Україна, Креативна Міжнародна Дитяча Школа, Київський університет культури і мистецтв та ін.

Меморандумом проголошено 7 ключових завдань співпраці провайдерів освітніх послуг: підготовка рекомендацій Міністерству освіти і науки щодо програм дисциплін STEM-циклу; реалізація програм для впровадження інноваційних методів навчання у навчальних закладах; надання можливостей учням та студентам для проведення дослідницької та експериментальної роботи на сучасному обладнанні; проведення конкурсів, олімпіад для самореалізації; створення інформаційних майданчиків; профорієнтація, розвиток міжнародного співробітництва.

ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж імені І.Я.Франка» також долучився до реалізації концепції STEM-освіти в Україні і започаткував роботу над студентським науково-дослідницьким проектом «STEM: професії майбутнього». Робота над проектом вибудовується у рамках навчальної дисципліни «Технології» для студентів, які вчать за спеціальністю 014. Середня освіта (трудове навчання та технології). Навчальна дисципліна «Технології» дає можливість реалізовувати міждисциплінарний та проектний підхід до навчання, який сприяє розкриттю дослідницького та науково-технологічного потенціалу студентів-майбутніх вчителів, розвитку навичок критичного, інноваційного та творчого мислення, вирішенню проблем комунікації та командної роботи.

STEM навчання складається з шести етапів: 1) проблемне запитання (завдання), 2) обговорення, 3) дизайн, 4) будова, 5) тестування і 6) розвиток. Ці етапи – основа системного проектного підходу за якого відбувається інтеграція навчальних предметів природничо-математичного циклу. Така науково-практична спрямованість навчання сприяє формуванню креативності, критичності та інноваційності мислення студентів – майбутніх вчителів трудового навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Развитие STEM-образования в мире и Казахстане// Білімді ел – Образованная страна. – №20 (57) от 25 октября 2016 г. URL: <http://iac.kz/ru/events/razvitie-stem-obrazovaniya-v-mire-i-kazahstane>

2. STEM-освіта в Україні. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>

НАУКОВО–МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ САПР У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Формування інформаційного суспільства викликало значні зміни в характері сучасного виробництва. Широке використання комп'ютерної техніки та САПР у всіх сферах діяльності майбутнього педагога професійного навчання (проекування, виготовлення та експлуатація машин і механізмів) висуває до їхньої професійної кваліфікації, зокрема конструкторсько–технологічних здібностей, низку додаткових вимог, які полягають в оволодінні новими інформаційними технологіями.

Науково–методологічні аспекти впровадження САПР у навчальний процес висвітлено у роботах О. Атлягузової, С. Ахтямової, Г. Виноградової, О. Лейбова, Л. Угарової [1] та інших дослідників.

Широке застосування у навчальному процесі знаходять мультимедійні інформаційні технології, за допомогою яких викладач може краще довести основний зміст матеріалу до студента. Так, наприклад, збільшене зображення працюючої САПР на великому екрані в поєднанні з поясненнями викладача дасть студенту краще уявлення про задачі, які можна виконати за допомогою даної системи.

Системи мультимедіа широко використовуються для реалізації електронних підручників з кольоровою графікою, навчаючих систем, мультимедійних бібліотек, довідкових географічних інформаційних систем, а також дозволяють завчасно формувати навчальний матеріал для інформаційної підтримки різноманітних форм навчальної діяльності – читання лекцій, проведення практичних занять і тестування, самостійної роботи студентів тощо [2].

Надзвичайно велике значення при підготовці майбутніх педагогів професійного навчання має впровадження викладачем сучасних освітніх технологій – науковообґрунтованих і унормованих за метою підготовки спеціалістів, змістом освіти, місцем та термінами навчання, системами, формами, методами, засобами і процедурами, що використовуються для організації та здійснення спільної навчальної діяльності тих, хто навчає, та тих, хто навчається [3].

У сучасних освітніх технологіях інноваційні процеси мають дискретний, циклічний характер, тісно пов'язаний з життєвим циклом нововведення, та залежать від дії низки чинників, серед яких головними є:

- готовність майбутніх педагогів професійного навчання до сприяння сучасних освітніх технологій та позитивна мотивація навчальної діяльності в цій ситуації;

- готовність викладачів і студентів до творчої діяльності;

- оптимальний психологічний клімат освітнього процесу та майстерність педагогів;

- врахування аспектів управління закладом вищої освіти.

Так, зокрема викладачам технічного конструювання та моделювання потрібно постійно слідкувати за інноваційними змінами САПР не тільки на тому чи іншому етапах виробництва, а й застосування їх у наукових дослідженнях, постійно оновлювати програмне забезпечення поряд із дослідженням науково–технічних розробок машин, механізмів, технологій тощо.

Навчання студентів у найновіших версіях САПР дозволить надати їм найбільш сучасних знань, а також підвищити їх конкурентоспроможність в сучасних умовах ринку праці.

Зважаючи на те, що сучасні методи навчання майбутніх педагогів професійного навчання тісно пов'язані із використанням відповідних (спеціальних) САПР, нами було визначено основні шляхи покращення розвитку конструкторсько-технологічних здібностей педагогів, а саме:

1. Провести аналіз САПР різних типів, відповідно до прийнятої класифікації та дослідити можливості їх застосування для покращення розвитку конструкторсько-технологічних здібностей у процесі навчання.

2. Визначити послідовність використання САПР майбутніми педагогами професійного навчання у процесі навчання з метою виявлення оптимальної методики розвитку конструкторськотехнологічних здібностей, яка передбачає інтеграцію набутих знань під час прослуховування дисциплін в одному навчальному курсі.

3. На основі оптимальної методики розвитку конструкторськотехнологічних здібностей розробити (модернізувати) навчальну програму дисципліни «Технічне конструювання та моделювання».

У процесі розвитку науки і техніки створювані людиною технічні системи, пристрої, споруди стають все більш складними. Одночасно підвищуються вимоги до термінів проектування нових виробів, загострюється конкуренція на ринку машинобудівної продукції. В цих умовах традиційні неавтоматизовані методи проектування виявляються неефективними. Для скорочення тривалості виробничотехнологічного циклу створення машин широке використання САПР стало нагальною необхідністю.

Список використаних джерел та літератури

1. Болдин А.Н., Задиранов А.Н. Основы автоматизированного проектирования. Москва: 2006. 104 с.
2. Бородавка Є.В. Класифікація архітектурно-будівельних САПР. Київ: 2011. 7 с.
3. Ванін В.В., Вірченко Г.А. Теоретичні основи геометричного моделювання в машинобудівних САПР із прикладами в КОМПАС-3D. Київ: 2011. 140 с.

УДК 378.147

Наливайко Д. А.,

магістрантка другого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Борисенко Н. А.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Прискорення науково-технічного прогресу, інтенсивний розвиток сучасних технологічних процесів і підвищення вимог до виробничих функцій працівника зумовлюють необхідність удосконалення підготовки фахівців швейного профілю. Сучасна система професійно-технічної освіти, згідно Закону України «Про професійно-технічну освіту», повинна забезпечити навчання і виховання спеціаліста

відповідно до потреб суспільства з урахуванням особистісних якостей, кваліфікації, світогляду.

Рупійною силою цього процесу повинні стати викладачі професійного навчання, чия фахова і методична компетентність прямо та опосередковано позначається на стані розвитку технічного сектору економіки. Аналіз психолого–педагогічної літератури засвідчив, що низка вчених вивчали проблему загальної підготовки вчителя, зокрема О. Абдуліна, А.Алексюк, С. Гончаренко та ін. Праці Г. Балла, Н.Кузьміної, С. Сисоевої, В. Радула присвячені проблемі формування і становленню особистості педагога. Окремі аспекти підготовки майбутніх інженерів–педагогів, викладачів професійного навчання розглянуті у дослідженнях Н.Кузьміної, Є. Клімова та ін. Однак варто зауважити, що питання формування методичної компетентності майбутніх викладачі професійного навчання недостатньо обґрунтоване.

Відповідно до закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. **компетентність** – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Переважна більшість авторів визначають методичну компетентність як систему знань в галузі педагогіки, психології, спеціальних наук, методики та професійно–методичних умінь (М. Абдуразаков, Т. Гущина, Т. Залезная, І. Зимня., О. Зубков, Т. Кобильник, І. Ковальова, О. Лебедева, В. Моторіна, М. Рагуліна, О. Рогоуліна, Т. Руденко та ін.).

Проаналізувавши визначення методичної компетентності різних авторів, які використовуються в педагогічних наукових колах, ми під **«методичною компетентністю»** будемо розуміти систему наукових, психологічних, педагогічних і предметних знань та професійно–методичних умінь, які базуються на знаннях дидактичних методів, принципів і прийомів та сприяють формуванню всіх компонентів професійної компетентності.

Аналіз теоретичних досліджень дозволив нам визначити **проектну діяльність** викладачів професійного навчання як сукупність дій, що призводять до досягнення поставленої мети щодо дослідження та розв’язання педагогічних ситуацій.

Педагогічне проектування – один із найважливіших аспектів діяльності науково–педагогічного працівника закладу професійно–технічної освіти. Воно складається з вивчення планових документів, опрацювання навчального матеріалу, дослідження освітньої ситуації, формування творчого бачення майбутніх навчальних занять, передбачення подальшого руху та результатів навчальної діяльності, конструювання ефективних сполучень дидактичних методів навчання в реалізації творчого задуму, розроблення комплексів навчальних ситуацій та аналізу інструктивних матеріалів щодо практичної діяльності інженерів–педагогів.

Загальновідомо, що науково–педагогічні працівники закладів освіти швейного профілю і студенти найповніше реалізують власні творчі можливості, коли процедури повсякденної підготовки педагогів до навчальних занять науково обґрунтовані, раціонально виважені та доцільно впорядковані. Зміст проектування навчальних занять у закладах освіти швейного профілю полягає в поетапному конструюванні майбутніх кроків пізнавальної діяльності студентів, адже тільки через спеціально організовану навчальну діяльність можна досягти основної мети навчання – формування творчої особистості всебічно розвиненого фахівця.

Конструювання навчальної діяльності повинно охоплювати всі її компоненти: цілі (перспективні і найближчі), мотиви, предмет, спосіб, структуру пізнання. Для

того, щоб навчальні заняття ефективно реалізували освітні, розвивальні та виховні функції необхідно під час проектування навчальних занять співвідносити всебічний аналіз навчального матеріалу з компонентним формуванням освітньої діяльності студентів і відповідно до цього обирати й сполучати методи і прийоми навчання.

Разом з тим, педагогічна практика показує, що уява про методичну компетентність викладачів професійного навчання у студентів знаходиться на рівні життєвих уявлень, залежить від загальної ерудиції й кругозору. Вони здатні до емпіричного проектування, але ці вміння мало систематизовані, система проектної діяльності відсутня.

Отже, процес реформування та гуманізації вищої педагогічної освіти триває. Уже сьогодні можна визначити основну мету професійної освіти – підготовка кваліфікованого педагога відповідного рівня та профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, здатного до ефективного викладання відповідних дисциплін на рівні світових стандартів (тобто володіючого методичною компетентністю), а також готового до постійного професійного вдосконалення.

УДК 378.147

Обуховська Ю. В.,

магістрантка другого року навчання

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

Науковий керівник: Борисенко Н. А.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

СУТНІСТЬ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Модернізація вищої школи відповідно до Законів України «Про освіту» та документів Болонської декларації передбачає посилену увагу до підвищення якості освітнього процесу. Тому стають пріоритетними такі технології, які дозволяють на досить якісному рівні підійти до підготовки фахівців третього тисячоліття. Індивідуалізація навчання означає реалізацію принципу індивідуального підходу в навчанні, коли воно орієнтується на індивідуально-психологічні особливості учня, будується з їх урахуванням.

У сучасній педагогічній науці проблемі індивідуалізації навчання присвячена значна кількість наукових праць, в яких розкриваються різні її аспекти: термінологічне поле індивідуалізації навчання (В. Володько, Т. Годованюк, С. Гончаренко, Г. Селевко, П. Сікорський, М. Скрипнік, А. Кірсанов, І. Унт та інші); закономірності, принципи, структура, умови ефективності індивідуалізації та диференціації навчання (В. Володько, О. Горіна, П. Сікорський, М. Солдатенко та інші); види, форми індивідуалізації та диференціації навчання (А. Бібік, І. Бутузов, М. Віноградова, В. Володько, І. Зверев, В. Монахов, Н. Нічкало, В. Орлов, І. Осмоловська, П. Сікорський, В. Фірсов, Л. Фрідман, І. Унт, К. Ушаков та інші); критерії вибору особливостей тих хто навчається для їх урахування в процесі індивідуалізації та диференціації (М. Акімова, Ю. Бабанський, Т. Годованюк, І. Дробишева, О. Зімовіна, О. Змановська, А. Кірсанов, В. Козлова, І. Осмоловська, Є. Рабунський, І. Унт та інші).

Індивідуалізація процесу навчання за С. Гончаренком – організація освітнього процесу, коли при виборі способів, прийомів, темпу навчання враховуються індивідуальні відмінності учнів, рівень розвитку їхніх здібностей до навчання.

Індивідуалізація процесу навчання в українській школі здійснюється в умовах колективної навчальної роботи з учнями і в рамках завдань та змісту освіти: всі учні повинні оволодіти знаннями, вміннями та навичками в передбачених навчальними програмами обсягах. Необхідність її зумовлюється тим, що рівень підготовки і розвитку здібностей до навчання не в усіх учнів однаковий. Індивідуалізація процесу навчання, ґрунтуючись на глибокому знанні вчителем індивідуальних особливостей, духовного світу кожного учня, сприяє розвитку пізнавальних здібностей всіх учнів, враховує їхні нахили й інтереси, різне ставлення до навчання, до окремих навчальних предметів. Мета її – забезпечити максимальну продуктивну працю всіх учнів. Індивідуалізація процесу навчання має здійснюватися на всіх етапах навчання, не виключаючи заклади професійно–технічної освіти, й головним чином у процесі засвоєння нових знань.

Індивідуалізацію навчання різні науковці розуміють як:

- врахування в процесі навчання індивідуальних особливостей учнів у всіх його формах і методах, вікових та психічних особливостей, індивідуальних розумових можливостей та здібностей учнів, а також організацію всього процесу навчання (В. Гольховой);

- орієнтацію навчання на індивідуально–психологічні особливості учня, будування навчання з урахуванням цих особливостей (В. Крутецький);

- систему взаємодії між учасниками освітнього процесу, коли найповніше використовуються індивідуальні особливості кожного, визначаються перспективи подальшого розумового розвитку й гармонійного вдосконалення особистісної структури, ведуться пошуки засобів, що сприяли б формуванню індивідуального стилю діяльності майбутнього спеціаліста (В. Володько);

- систему освітньої педагогічної діяльності, побудовану на врахуванні індивідуально–педагогічних особливостей кожного учня (М. Симонова);

- процес розвитку й формування особистості, що спрямований на індивіда, його індивідуальність як об'єкт цього процесу (В. Володько);

- максимальне наближення процесу навчання до оптимальної моделі, коли кожен учень працює у зручному для нього темпі, манері, що відповідають його загальній підготовці, здібностям, обсягу оперативної пам'яті, рисам характеру та емоційному стану (В. Крутецький);

- педагогічний процес, що сприяє формуванню безпосередньої мотивації навчальної й інших видів діяльності, організації саморуху до кінцевого результату; створює умови для самореалізації особистості, виявлення (діагностики) і розвитку її творчих можливостей (В. Сластонін, І. Ісаєв);

- складний багатогранний процес самоосвітньої діяльності з обов'язковим залученням сучасних інформаційних технологій навчання, що виконує різноманітні освітні функції та завдання, інтегруючи в собі різні форми та методи (Н. Прасол);

- систему індивідуалізованих способів та прийомів взаємообумовлених дій викладача та учнів, яка заснована на всебічному знанні індивідуальних особливостей учнів і органічно властива всім етапам освітнього процесу, що дозволяє створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного учня (А. Наумова);

– своєрідний комплекс організаційних, дидактичних і методичних заходів, спрямованих на створення оптимальних умов для навчання і розвитку всіх і кожного окремо відповідно до актуальних динамічних можливостей учнів (Г. Кумаріна, В. Оніщук, В. Римаренко);

– та інші погляди.

Отже, індивідуалізації навчання виходить з необхідності орієнтуватися не на «середнього» учня, а на всіх і кожного. Індивідуально–психологічні особливості учнів враховуються при виборі та застосуванні окремих методів і прийомів навчання, при дозуванні домашніх завдань.

УДК 378

Перунок О. М.,

викладач кафедри професійної освіти та комп'ютерних технологій Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра. Довженка

Науковий керівник: Ігнатенко С. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету технологічної і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра. Довженка

ПРОЕКТНЕ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Сучасний етап розвитку професійної освіти характеризується системним підходом до вирішення складних науково–технічних завдань, зверненням до всього комплексу соціальних гуманітарних, природничих і технічних дисциплін. Відокремлення проектування і проникнення його в суміжні області, пов'язані з вирішенням складних соціотехнічних проблем, призвело до кризи традиційного інженерного мислення та розвитку нових форм проектної культури, появи нових системних і методологічних орієнтацій, до виходу на гуманітарні методи пізнання і освоєння дійсності.

На основі аналізу наукових праць вчених С. И. Ожегова, Дж. К. Пейдж, Дж. Б. Різуїк, П. І. Балабанова [2] можемо говорити про те, що проектування в цілому можна визначити як цілеспрямовану раціональну діяльність людини, метою якої є моделювання уявлень про майбутню професійну діяльність, призначену для задоволення соціальних потреб, яка направлена на кінцевий результат діяльності фахівця.

Проектування є необхідною складовою частиною техніко–економічного і матеріального розвитку суспільства. Воно заздалегідь визначає цілі досягнення та результатів у роботі фахівців певної галузі.

Говорячи саме про навчальне проектування, зауважимо, що для неї характерні такі тенденції [4]:

а) розширення спектру інформації, яка приймається в процес проектування. Сьогодні необхідно враховувати широкі зв'язки і відносини систем, велике число різних професійних сфер, які базуються на проектній діяльності;

б) зростаюча складність і математичні труднощі інженерних розрахунків в процесі проектування. Ця тенденція проявляється через необхідність більш

детального аналізу і моделювання основних компонентів об'єкта проектування за допомогою комп'ютера. У зв'язку з цим в області застосування теорії обчислювальних машин виділилися дві нові сфери – обробка даних і науково-технічні розрахунки;

в) складність процесу проектування висуває нагальну необхідність його спеціального дослідження, імітації, перевірки можливості різних варіантів планованих рішень. Звідси виникає сукупність технічних, інформаційних та інших вимог, що включаються до оціночну діяльність;

г) прогностична сторона проекту. Проектувальна діяльність повинна бути науково і технічно обґрунтована на базі новітніх результатів дослідження та розробок, доступних тут і зараз [1].

Залучення студентів до проектної діяльності спрямоване в першу чергу на [3, 5]:

- досягнення конкретних цілей (розвиток аналітичного, критичного, творчого й проектного мислення, стимулювання мотивації на оволодіння знаннями, включення студентів у режим самостійної роботи, опрацювання різних джерел інформації з метою оволодіння новими знаннями, формування вмінь використовувати знання для вирішення нових пізнавально-практичних завдань або життєвих ситуацій тощо);

- розвиток життєвих компетенцій (спільне прийняття рішень, толерантне регулювання конфліктних ситуацій тощо);

- формування дослідницьких умінь (виявлення та формулювання проблеми, висунення гіпотези, збір необхідної інформації, здійснення різних видів дослідницької роботи, аналіз та узагальнення отриманих результатів тощо).

Проектна технологія дає можливість широко використовувати комп'ютер та Інтернет для пошуку, обробки інформації та роботи з нею, для презентації матеріалів проекту і, таким чином, формувати компетентності з інформаційних і комунікативних технологій. У цьому найбільш плідними виявляються телекомунікаційні проекти.

Застосування проектної технології – один зі шляхів виховання активної особистості, що може взяти на себе ініціативу і діяти у межах правового поля. Студенти вчаться самостійно розв'язувати проблеми, приймати й обґрунтовувати рішення, виконувати роботу за складеним проектом. Це дає їм упевненість у собі, тому що уможливлене для кожного демонстрацію своїх знань, умінь і досягнень. Також це засіб формування критичного мислення і водночас розвитку творчих здібностей дитини. Такий підхід дає можливість сприяти формуванню у студентів уміння працювати в команді, а отже – розвивати здатність соціальної взаємодії.

Отже, застосування проектної технології є важливим засобом сучасної освіти і громадського виховання, розвитку критичного мислення і творчих здібностей студента. Зазначена технологія стимулює загальну активність студентів, сприяє створенню плідного освітнього середовища й утвердження системного характеру навчання та самонавчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Безрукова В. С. Педагогика. Проективная педагогика: учебное пособие для инженерно-педагогических институтов и индустриально-педагогических техникумов. Екатеринбург: Деловая книга, 1996. 344с.

2. Котляров І. В. Теоретичні основи проектування : навч. посіб. / під ред. О. М. Бабосова. Москва: Наука і техніка, 1989. 188с.

3. Осмоловський А. Н., Василенко Л. Г., Від навчального проекту до соціальної самореалізації особистості. *«Шлях освіти»*, №2. 2000. С.34–37.
4. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. Освітні технології : навч.–метод. посіб. / заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001. 256с.
5. Чобітько М. О. Педагогічне проектування в процесі особистісно орієнтованої професійної підготовки. *«Освіта і управління»*, №2., Т.7., 2004. С.121–126.

УДК 911.3

Приходько Н.А.

викладач Професійно–педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ СВІТУ

Сьогодні економічна освіта на глобальному та особистісному рівнях виконує вагомую роль у зміні людського світогляду. Вона вчить орієнтуватись у складних соціально–економічних процесах на рівні споживача та виробника, держави й світового господарства. Глобалізація й загострення соціально–економічних, природно–ресурсних та інших проблем підвищують роль і значення економічної освіти.

Щоб відбулися кардинальні зміни в економіці України, необхідно підготувати нових висококваліфікованих фахівців, ґрунтовно і всебічно освічених, здатних адаптуватися до нових умов та активно включитися в соціально–економічні перетворення суспільства.

Важливо забезпечити розуміння студентами економічних понять і закономірностей у курсі соціально–економічної географії. Зміст географічної освіти якраз і передбачає усвідомлення студентами економічних понять і закономірностей. Причому, вивчення економічних понять на заняттях з географії має прикладний характер, тісно пов'язаний із сучасним життям. І що дуже важливо – розглядається територіальна організація проявів економічних процесів.

З метою забезпечення формування основ економічної освіти на заняттях з географії використовуються різноманітні методи роботи:

1. Простеження причинно–наслідкових зв'язків. Дана форма діяльності передбачає аналітичну роботу студентів. Її, наприклад, можна використати у вивченні теми «Політичні та економічні системи країн».

2. Розгляд проблемних питань. Розгляд подібних питань можна широко використовувати при вивченні країн, економіка яких містить ряд проблем і можна порозмірковувати про їх причини, прояв і наслідки.

3. Географічний і економічний прогноз. Один з методів, який потребує аналітичної роботи. Користуючись статистичними даними, економічними показниками, студенти можуть, наприклад, давати прогноз забезпеченості трудовими ресурсами і рівень безробіття в державі.

4. Порівняльний аналіз. Даний метод можна застосовувати при виконанні практичних робіт з порівняльної характеристики двох країн. У процесі порівняльної

характеристики ми використовуємо й економічні показники країн, за якими студенти порівнюють, наприклад, рівень економічного розвитку.

5. Використання міжпредметних зв'язків.

6. Розв'язування економічних задач.

Отже, предмет «Соціально–економічна географія світу» містить у собі значну частину економічних знань і дозволяє за умови вдалого вибору методичного апарату забезпечити розуміння і сформовані навички економічних процесів і понять.

УДК 378.147.371:004

Самілик В.І.,

асистент кафедри теорії і методики викладання
природничих дисциплін Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

РОЛЬ ОСВІТНІХ ОНЛАЙН–КУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ (НА ПРИКЛАДІ ПЛАТФОРМИ PROMETHEUS)

Постановка проблеми. Сучасні досягнення у сфері інноваційних технологій відкривають велику кількість можливостей для студентської молоді, як і для суспільства загалом. Не випадково у ХХІ столітті виникає поняття Homo educatus (людина освічена), що позначає новий еволюційний тип людини. Така особистість, як зазначає В. Огнев'юк, має власну систему цінностей, є самостійною у думках та вчинках, відкритою до діалогу та творення культури шляхом діалогічного спілкування, обміну смислами культурного саморозвитку, усвідомлює свою відповідальність за сталий розвиток, використовує штучний інтелект у усіх сферах життєдіяльності, характеризується багатомірністю – здатністю до виконання великої кількості соціальних ролей [3].

Сьогодні на якість результату освіти впливає можливість розширення та поглиблення знань. Саме онлайн–курси уможливають навчання у провідних науковців світу не залежно від локації ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості впровадження онлайн–сервісів в професійну практику висвітлено в значній кількості наукових публікацій, зокрема таких авторів, як: А. Бебнев, В. Биков, С. Гончарова, Р. Гуревич, О. Спирін, Г. Ткачук та ін.

Мета статті полягає у розкритті ролі онлайн–курсів, як засобу формування професійної компетентності, у підготовці майбутніх учителів біології.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи сучасні тенденції в освіті, розділяємо думку І. Кореневої, яка зазначає: «знання парадигма навчання сьогодні замінюється на компетентісну, а якість підготовки вчителів стає все більше залежною від рівня сформованості у них професійної компетентності, що визначається не стільки обсягом засвоєних знань і сформованих умінь, як рівнем розвитку критичного мислення, сформованістю важливих для професійної діяльності особистісних якостей» [1].

Актуальність формування загальних та спеціальних компетентностей майбутніх учителів біології у відповідності з вимогами Нової української школи обумовила впровадження освітніх онлайн–курсів в процес професійної підготовки студентів спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія). Для цього було обрано

безкоштовну україномовну платформу Prometheus та онлайн-курс «Критичне мислення для освітян» [2].

З метою оптимальної організації навчальної діяльності нами було проаналізовано переваги та недоліки онлайн-навчання. Звертаємо увагу, що однією з позитивних сторін є можливість студентів проходити курси в зручний для них час. Слабкі місця такого навчання полягають у можливості зниження самомотивації до виконання завдань, не обов'язковому проходженні всього курсу та отриманні сертифіката, складності оцінки міцності засвоєння знань. Уникнути негативних проявів вдалося завдяки зовнішній координації роботи студентів, включенню відповідних завдань у зміст практичних робіт, наголошенню на важливості засвоєної інформації для успішного навчання, проходження педагогічної практики, подальшого саморозвитку та професійної самореалізації.

Організація курсу досить зручна: відеолекції найкращих фахівців провідних університетів України; форум – для обговорення питань з іншими студентами та викладачами; інтерактивні тести – перевірка набутих знань за допомогою різнопланових завдань; сертифікат – документальне підтвердження успішного виконання усіх завдань. Стилий виклад інформації у відеолекціях можна компенсувати детальним поясненням викладача або ж студентів, що мають певний досвід у цьому питанні.

Курс «Критичне мислення для освітян» орієнтований на ознайомлення з теорією та методикою навчання критичного мислення. У рубриці «Кодекс честі» зазначено правила роботи на платформі «Prometheus». Важливу роль у самоорганізації роботи та мотивації до досягнення поставленої мети, на нашу думку, відіграють поради як збільшити власні шанси для успішного завершення курсу та письмові звернення від викладачів. Для зручності роботи передбачено можливість завантаження матеріалів лекцій (презентацій та конспектів), описано особливості користування форумом. Курс розраховано на 5 тижнів, складається з 27-ми тем, у кінці кожної пропонуються тестові завдання. Структура тематичних блоків повністю відповідає принципу системності та послідовності навчання, а зміст – науковості. У рубриці «Ресурси» студенти можуть знайти список літературних джерел та завантажити окремі матеріали.

Проходження курсу «Критичне мислення для освітян» було передбачено планом роботи студентського наукового гуртка.

Висновки. Отже, використання освітніх онлайн-ресурсів у поєднанні з традиційною системою навчання позитивно впливає на формування професійної компетентності майбутніх учителів. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в ефективній інтеграції відкритих онлайн-курсів у самостійну роботу студентів.

Список використаних джерел та літератури

1. Коренева І. М. Компетентності вчителя біології: погляд крізь призму сталого розвитку. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2018. Вип. 62. С. 109.

2. Критичне мислення для освітян. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T3/course/ (дата звернення: 02.09.2018).

3. Огнев'юк В. Homo educatus. – Філософія. Політологія. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2003. Випуск 49–51. С. 126–134.

Тригубенко К. В.,
студентка I курсу магістратури філологічного
факультету групи УМЛ Ніжинського державного
університету імені Миколи Гоголя
Науковий керівник: Голуб Н. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент Ніжинського
державного університету імені Миколи Гоголя

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ 10–11 КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку українського суспільства постає гостра проблема відродження вітчизняної культури та духовності. Один із способів її подолання – це навчання й виховання нації з правильно сформованою системою морально–етичних цінностей. Питання формування духовних цінностей порушувалося в працях філософів, педагогів, психологів, лінгводидактів (Арістотель, Г. Лессінг, Ф. Шеллінг та ін.; Я. Коменський, І. Песталоцці, Ж.–Ж. Руссо та ін.; П. Якобсон, Б. Теплов, О. Органова, Н. Маслова та інші; К. Ушинський, Х. Алчевська, Б. Грінченко, С. Русова, В. Сухомлинський та ін.). Глибоко досліджував проблему духовного розвитку особистості й лінгводидакт Л. Скурагівський. Він акцентував на тому, що складний шлях формування духовних цінностей розпочинається ще в родині, але найважливішим етапом їх становлення є школа, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета розвідки. Метою розвідки є шляхи реалізації проблеми формування духовних цінностей на уроках української мови в старшій школі.

Виклад основного матеріалу. Духовні цінності – це суспільні ідеали, установки й оцінки, нормативи та заборони, цілі й проекти, еталони й стандарти, принципи дії, виражені у формі нормативних уявлень про благо, добро й зло, прекрасне й потворне, справедливе й несправдливе, правомірне та неправомірне, про сенс історії та призначення людини тощо [4, с. 85]. Спроба визначити ієрархію духовних цінностей належить О. Вишневіському (абсолютні, національні, громадянські, цінності сімейного та особистого життя) [1, с. 2–3].

Важливою умовою формування духовності, на думку науковців, є здійснення процесу самопізнання й звернення людини до культури, що існує в певній символічній формі, зокрема, мові, міфології, мистецтві, науці, релігії, як до необхідної умови її життєвої орієнтації, відкриття серед культурних цінностей тих, які відповідають потребам та прагненням її внутрішнього духовного світу [3, с. 17–18]. Тому не потрібно забувати про вплив засобів мистецтва на формування духовних цінностей старшокласників. Адже, на думку науковців, ознайомлення з творчістю відомих вітчизняних художників, письменників, композиторів та скульпторів долучає особистість до культурних джерел, що збагачують і підсилюють можливості людської душі.

Вивчення української мови в старшій школі безпосередньо спрямоване на розвиток духовних цінностей учнів, про це зазначено в чинних програмах. Один із шляхів реалізації цієї мети – упровадження соціокультурної теми уроку (наприклад, «Духовні цінності українців», «Благодійність як норма життя», «Досягнення гармонії», «Джерела радості» тощо) [2].

Учитель-філолог повинен збагачувати знання учнів про загальнолюдські норми гуманістичної моралі: добро, взаєморозуміння, милосердя тощо. Організуючи бесіди, дискусії з учнями, педагог повинен сприяти розумінню вихованцями сутності цінностей, ідеалів, етичних норм поведінки. Тому, на наш погляд, із цією метою доцільно використовувати нестандартні уроки (уроки-диспути, уроки-діалоги, уроки-занурення тощо), які активізують мислення учнів, здійснюють сприятливий вплив на формування духовних цінностей.

Висновки. Отже, шляхами реалізації проблеми формування духовних цінностей в учнів 10–11 класів на уроках української мови вважаємо: добір фрагментів із текстів українських письменників із метою пошуку художніх засобів, що збагачують зв'язне мовлення; аналіз репродукцій картин художників, що може слугувати натхненням для написання твору-роздуму на морально-етичну тему; аналіз засобів пісенної творчості як джерело розвитку навичок аудіювання, читання, говоріння та письма тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Карлова В. В. Духовні цінності в структурі національної самосвідомості: українські реалії. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. №1. С. 2–3.
2. Навчальна програма з української мови для 10–11 класів (рівень стандарту): МОН України від 14 черв. 2016 р.: URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 18.11.2018).
3. Скуратівський Л. В. Питання духовності як філософська та методична проблема. *Українська мова і література в школі*. 2011. №4. С. 16–19.
4. Чхайдзе А. Духовний світ особистості та духовні цінності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. №1. С. 85.

УДК 519.87

Федченко Л.І.,

викладач Професійно-педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ МАТЕМАТИКИ

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів вимагає забезпечення належного рівня математичної підготовки студентів, так як математика відіграє важливу роль у формуванні таких якостей сучасного фахівця, як професійна компетентність, творче мислення, навички до самостійної наукової роботи.

На розвиток пізнавальної активності впливають різні способи вирішення завдань. Умовою успіху є висока пізнавальна активність студентів. Повноцінна навчально-пізнавальна діяльність містить три складові: орієнтувальну, виконавчу, контрольну. Контроль має важливе навчально-розвивальне і виховне значення. Він дозволяє виявляти повноту, глибину та міцність знань [1, с. 4].

Практична діяльність студентів на заняттях математика є невід'ємною складовою організації навчально-пізнавальної діяльності. Вона формує практичні вміння та навички.

Упродовж багатьох років основною формою активізації є самостійна робота студентів. Це аудиторна робота, під час якої відбувається непряме керування діяльністю студентів. Працюючи самостійно, студенти повинні виконувати різноманітні завдання послідовно, згідно з психологічними закономірностями процесу навчання.

Принцип керівництва самостійною роботою студентів в позааудиторній роботі – це головне питання методики самостійної роботи.

Значним фактором активізації навчально–пізнавальної діяльності студентів є залучення їх до дослідницької діяльності. У процесі цієї діяльності студенти не тільки знайомляться з науковими методами отримання знань, але і засвоюють доступні їм елементи наукових методів, оволодівають вмінням самостійно набувати нові знання. Важливою є система дій педагога під час організації дослідницької діяльності студентів. Це вибір потрібного рівня організації дослідницької діяльності; створення проблемних ситуацій; поєднання індивідуальних і колективних форм здійснення студентами дослідницької діяльності [2, с. 15].

Одним із засобів організації навчально–пізнавальної діяльності є алгоритмізація навчання. Алгоритмічний підхід у навчанні математики сприяє ефективному набуттю математичних знань студентами, підвищенню їх загальної математичної культури. Алгоритм навчання – це точна послідовність дій, виконуючи які студент зможе виконати задачу даного типу. Поширеними є обчислювальні лінійні алгоритми, які застосовують для вирішення розрахункових завдань [3, с. 7].

Список використаних джерел та літератури

1. Дудник Н. Організація пізнавальної діяльності учнів. *Завуч*. 2005. Жовт. (№ 30). С. 4–6.
2. Ліба О. Активізація пізнавальної діяльності учнів. *Математика в школі*. 2001. №2. С. 44–46.
3. Шевченко Г. Форми активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках математики в 5–9 класах. *Математика в школах України*. 2004. Жовт. (№ 30). С. 2–4.

УДК УДК 378.147

Федченко М. В.,

магістрант другого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Ковальчук В. І.,

доктор педагогічних наук, професор кафедри
професійної освіти та технологій с/г виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Основою втілення компетентісного підходу у навчання є необхідність технологічної адаптації освітнього процесу до нових вимог. Неможливо якісно формувати компетентності студентів звичайними стандартними педагогічними технологіями, які розроблені для знаннєвого підходу. Тому потрібно розширювати арсенал педагогічних технологій, якими повинні володіти педагоги, як процесуальну умову реалізації компетентісного підходу до навчання.

Освіта не може розвиватись по іншому, ніж через оволодіння чогось нового, через інноваційний процес. Об'єктом чи не кожного інноваційного процесу ЗВО стають студенти.

У своїй роботі педагоги можуть використовувати різні технології та методики, наприклад прийоми коментування, диференційоване різнорівневе навчання, проблемне навчання, пошукові методи, інтерактивні методи навчання, прийоми рефлексивної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про освіту», компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [1, с. 2].

До програмних компетентностей якими повинені оволодіти студент за період навчання в ЗВО відносять:

- Інтегральна компетентність;
- Загальні компетентності (ЗК);
- Фахові компетентності спеціальності (ФК).
- До основних груп компетентностей відносять:
 - інформаційна;
 - соціальна;
 - комунікативна;
 - полікультурна;
 - ціннісно–сміслова;
 - саморозвитку та самоосвіти.

Інформаційна пов'язана з формуванням умінь самостійного пошуку, аналізу, добору необхідної інформації, трансформації, зберігання та представлення її. Дана компетенція формує навички роботи студентів з інформацією, яка міститься в навчальних предметах і освітніх галузях;

Навчально–пізнавальна полягає у формуванні здатностей розрізняти факти від припущень, а також у використанні різних методів пізнання;

Соціально–трудова полягає в оволодінні досвідом і знаннями у громадсько–суспільній діяльності;

Комунікативна вміщує способи взаємодії з людьми, навички роботи в групі. Студент повинен вміти зарекомендувати себе, написати листа, заяву, анкету, поставити запитання, вести дискусію і т. д.;

Полікультурна пов'язана з питаннями, у яких студент має бути ерудованим щодо загальнолюдської культури, релігії, національних традицій;

Ціннісно–сміслова пов'язана з уявленнями студента про цінності життя і характеризується його здатністю до орієнтування в житті;

Саморозвитку та самоосвіти направлена на засвоєння фізичного, духовного та інтелектуального способів саморозвитку.

Сутність компетентності являється такою, що вона може виявлятися тільки в єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в даному виді діяльності. Отже, можемо зробити висновок, що цінності є основою будь–яких компетенцій.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37–38. 2004 с.

Харченко А.О.,
студентка 31-Т групи факультет технологічно і професійної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Вовк Б. І.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри професійної освіти та технологій с/г виробництва
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Сучасна система освіти висуває перед учителями загальноосвітньої школи задачу виховання вільної, творчої, культурної та активної особистості. Тому розвиток творчих здібностей учня є однією з центральних проблем у сучасній педагогічній науці.

Комплексність, теоретична і практична значущість проблеми розвитку творчих здібностей особистості визначили широту та інтенсивність її дослідження у педагогіці та психології, зокрема у працях Б. Ананьєва, Л. Долинська О. Леонтєва, К. Платонова, С. Сисоєвої, В. Оконя, Т. Шамової, Б. Коссова, П. Підкасистого, І. Лернера, С. Максименко І. Теплицького, С. Піскуна та інших.

У педагогічних довідниках поняття «творчість» тлумачиться як діяльність людини, що «здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення» [1, с. 166].

У словнику за редакцією А. Карпенко поняття творчості розкривається як «діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Творчість передбачає наявність у особистості здібностей, мотивів, знань і вмінь» [2, с. 351].

Творчі здібності самі по собі не гарантують творчих здобутків. Для їх досягнення необхідний «двигун», який запустив би в роботу механізм мислення, тобто необхідні бажання і воля, потрібна «мотиваційна основа». У структурі здібностей дуже важливе творче відношення особистості до виконуваної діяльності, психологічна готовність учитися і трудитися, усвідомлення своїх здібностей, критичність і самостійність їхньої оцінки.

Найважливішим засобом розвитку творчої особистості, її життєвої компетентності, на наш погляд, є діяльність: навчити і виховати можна лише в дії. Урок є співтворчість вчителя й учня, діяльність яких ґрунтується на взаємодії й діалозі, що забезпечує найбільшу сприйнятливість і відкритість до впливу один на одного. Тому на наш погляд, справжня суть роботи з розвитку творчої особистості учня полягає в організації життя дитини, де однією з важливих функцій є стимулювання позитивної мотивації кожного учня в процесі організації різних видів діяльності.

На наш погляд до методів і способів стимулювання творчої активності необхідно віднести наступні:

- створення сприятливої атмосфери спілкування (безоцінкові судження);
- забезпечення привабливого творчого характеру діяльності;
- збагачення педагогічного середовища новими враженнями та судженнями;

- спонукання до генерування оригінальних ідей;
- чітке визначення мети і кінцевих результатів роботи, способів її оцінювання;
- залучення учнів у процес планування мети і поточних завдань творчих об'єднань;
- повага, довіра, визнання й подяка за досягнуті результати;
- надання права самостійно приймати рішення;
- практична спрямованість навчання;
- моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Скрипченко О. В., Лисянська Т. М., Скрипченко Л. О. Довідник з педагогіки і психології. Київ, 2002. 216 с.
2. Краткий психологический словарь / сост. Л. А. Карпенко; [под общ.ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского]. 2-е изд., расш. испр. и доп. Москва, 2005. 431 с.

УДК 377

Чернишова Т.В.,

магістрантка другого року навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УЧНІВ ПТНЗ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

Швидкий науковий прогрес, поява нових інформаційно–комунікаційних технологій, динамізм сучасного життя потребують постійного пошуку і запровадження інновацій. Відповідно, слід вивчати і запроваджувати на різних рівнях освіти такі технології реалізації освітньої діяльності, які б сприяли підготовці людини до життя у змінному інформаційному суспільстві, формуванню її здатності критично мислити і творчо вирішувати нагальні проблеми сьогодення.

Актуальність проблеми полягає в тому, що у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально–економічному середовищі рівень вищої освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого–педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Інноваційна діяльність у ПТНЗ, впровадження в навчально–виховний процес нетрадиційних технологій навчання вимагають науково–методичного забезпечення. Спрямованість науково–методичної роботи має визначатися сьогоденням та перспективами розвитку професійних навчальних закладів, які мають постійно обґрунтовано коригувати зміст, визначати форми та методи навчально–виховної діяльності, розробляти та випробовувати нове дидактичне забезпечення навчального процесу, нові прогресивні технології навчання. Головним призначенням системи професійно–технічної освіти є підготовка якісних робітничих кадрів, які б відповідали сучасним вимогам та могли вирішувати складні виробничі завдання, успішно конкуруючи на ринку праці.

Співставлення поглядів багатьох дослідників питань інноваційної діяльності в освіті (К.Н. Ангеловські, О. Ф. Балакіреєв, І. М. Дичківська, Ю. О. Карпова, В. П. Кваша, О.І.Кочетов, А. І. Прігожин, Б. В. Сазонов, В. О. Сластьонін, Г. П. Щедровицький, І. П. Подласий та інші) дозволяє виокремити суперечливі думки щодо тлумачення поняття «інновації»: це поява будь-яких нових елементів у системі чи її якісна зміна, розвиток; це процес створення нового чи результат інноваційної діяльності; це лише комплексна зміна в системі чи можливі окремі, локальні інновації; це лише принципово нове або також можна вважати інновацією вдосконалене старе; це стихійний, некерований процес або цілеспрямована зміна у певній системі; це будь-які нововведення, або лише ті, що є актуальними і суспільно значущими [1].

У сучасних ПТНЗ сьогодні спостерігається активне впровадження інноваційних технологій навчання, зокрема, ігрових, проектних, інформаційних та інших.

Темою дослідження стала розробка інноваційно педагогічної технології – проект. Метод проектів – це організація навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань. Використання проектів у навчанні – це технологія, яка передбачає застосування різних методів та форм організації навчального процесу [2]. Таким чином, робота над проектом, по-перше, – це практика особистісно зорієнтованого навчання, що враховує у процесі навчання конкретного учня, його вільний вибір та особисті інтереси; по-друге, навчальне проектування орієнтоване, насамперед, на самостійну роботу – індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують упродовж визначеного часу; по-третє, проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих методів, прийомів, засобів.

Важливими критеріями успішності проектної діяльності є, зокрема [3]:

- досягнення мети проекту;
- самодостатність, доцільність саме такої організації діяльності;
- наявність матеріальних результатів проекту, якість їх оформлення;
- активність, самостійність всіх учасників, усвідомлення ними важливості власної участі в обраному проекті;
- викладач виступає координатором проекту.

Перш ніж запропонувати метод проектів, ми проаналізували літературу, вивчили сутність інноваційно педагогічних технологій. Одне з завдань, яке ми поставили перед собою це дослідити ефективність застосування методу проектування під час навчання учнів ПТНЗ швейного профілю технології виготовлення жіночого одягу легкого асортименту і дійшли висновку, що кожен учасник проектної діяльності, незалежно від свого базового рівня та індивідуальних здібностей, вносить свій особистісний вклад до створення кінцевого освітнього продукту, планує свою участь в проекті, створює свою особистісну освітню траєкторію.

Нами пропонується розробити проект для учнів ПТНЗ швейного профілю по виготовленню колекції жіночого одягу легкого асортименту на прикладі жіночої сукні. Наявність реального кінцевого результату роботи над проектом позитивно відрізняє метод проектів від інших освітніх технологій.

За запропонованою методикою, майстер ВН зможе удосконалити знання учнів за допомогою методу проекту. Це активізує творче мислення, підвищує ефективність засвоєння знань та допомагає учням використовувати знання в практичній діяльності.

Отже, на основі дослідження ефективність застосування методу проекту під час навчання учнів ПТНЗ швейного профілю технології виготовлення жіночого одягу легкого асортименту, ми визначили, що метод проекту збільшить продуктивність набуття умінь та навичок з даної професії. Процес виробничого навчання відбувається з урахуванням взаємозв'язку теорії та практики.

Наше дослідження підтвердило, що метод проектів дає можливість ефективно забезпечити розвиток творчої ініціативи й самостійності учнів і сприятиме здійсненню безпосереднього зв'язку між набуттям учнями знань і вмінь та застосуванням їх у розв'язанні практичних завдань.

Список використаних джерел та літератури

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. Київ. 2012. 352 с.
2. Паржницький В. В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ: науково– методичний збірник. Київ. 2005. 236 с.
3. Головка М.В. Загальні тенденції та психолого–педагогічні проблеми запровадження сучасних технологій навчання: наук.–метод. зб. Київ. 2001. 254 с.

СЕКЦІЯ 14. ПОЧАТКОВА ОСВІТА

УДК 378

Вишник О. О.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ДІАЛЕКТНОГО МОВНОГО ВПЛИВУ ЕТНОСУ ГОРІОНІВ

У своєму розвитку людство пройшло низку форм об'єднання у спільноти: рід, плем'я, народність, нація. На кожному з цих етапів мова і народна творчість забезпечували цілісність спільноти, були засобом передавання набутого досвіду в пізнанні світу, ставали одним із основних об'єднувальних факторів у творенні суспільства вищого рівня.

Сучасна українська мова – не лише засіб спілкування одного з численних слов'янських народів, за допомогою мови відбувається важливий процес самоідентифікації українців, формування гармонійної особистості. Мовна особистість – це той носій мови, який володіє не лише сумою лінгвістичних знань чи репродукує мовленнєву діяльність, а й опанує навички активної роботи зі словом, розуміє, що «мова – душа нашої національності» (Отієнко І.) [1].

Своєрідність мистецтва кожного етносу визначається соціально-економічними умовами праці і побуту, а також особливостями природних умов, у яких живе той чи інший народ. До того ж творчість кожного народу ґрунтується на власних національних традиціях. Тільки через них можна пізнати народну творчість в усіх її виявах, через минуле українського народу бачити його сучасність і майбуття. Саме тому останнім часом у науково-методичній літературі значну увагу приділено національному вихованню школярів, зокрема їхньому зацікавленню українським фольклором [2].

Культура мовлення передбачає досить високий рівень загальної культури, любов до мови, культуру спілкування. Процес опанування мови та її культури пов'язаний зі здобуттям навичок правильно розмовляти й писати, точно висловлювати свою думку, активно використовувати мовні знання, грамотно застосовувати їх.

На думку В. Александрової, рівень культури мовлення – високий, середній чи низький – залежить від рівня загальної культури, тобто соціально-комунікативних норм поведінки. Найпоширеніші мовленнєві помилки [3, с. 8]:

- порушення логіки викладу змісту;
- збіднений арсенал лексики і стилістичних прийомів: вживаються однотипні вирази, дуже рідко – епітети, метафори, порівняння та інші виразні засоби мови, абітурієнти майже не знають значення фразеологізмів;
- невміння правильно узгоджувати за змістом слова (числівники з іменниками) тощо.

Ефективність мовлення багато в чому залежить від доречно, на своєму місці вжитого слова. Слів у нашій мові багато, вони вступають між собою в синонімічні,

омонімічні, антонімічні й паронімічні відношення; є серед них слова нейтральні й образні, емоційно забарвлені, слова полісемічні та моносемічні; розрізняються слова загальнолітературні і спеціальні, термінологічні, загальнонародні та діалектичні, книжні і розмовні, архаїзми і неологізми, вживані в прямому і переносному значеннях тощо. Учень ще в стінах школи має опанувати основні словесні скарби рідної мови і навчитись раціонально їх використовувати [4. с. 141-145].

Необхідною умовою формування гармонійно розвиненої особистості є озброєння її комунікативними вміннями й навичками вільного володіння всіма засобами літературної мови. Одним із першочергових завдань вищої школи в підготовці вчителів початкових класів як словесників є прищеплення учням любові й пошани до живого народного слова, творчого ставлення до процесу взаємодії літературної мови з територіальними діалектами.

На території України функціонують три наріччя (північне, південно-західне, південно-східне), у межах яких виділяють говори і говірки.

Живучи і працюючи в умовах діалектного середовища, вчитель щоденно відчуває поетичну силу народної мови. Батьки довірили передають йому право всебічно впливати на мовлення й мислення своїх дітей. Готуючись до активного, «дорослого» життя в суспільстві, школяр сприймає знання про навколишній світ з вуст учителя, який подає інформацію у словесно-образній формі. Саме тому вчитель початкових класів повинен помічати діалектні помилки в мовленні учнів, тактовно і наполегливо їх виправляти й водночас навчати молодших школярів правильного й доцільного користування діалектною лексикою рідного краю.

Проблема взаємодії літературної мови й діалектів перебуває у центрі уваги як мовознавців-діалектологів, так і методистів, які розглядають методи й прийоми, для їх запровадження в процесі викладання української мови в навчальних закладах різних типів, розташованих на території функціонування говірок.

Крім автохтонного «сіверського» населення, на Сіверщині розселилися етнічні групи сусідніх земель, утворивши декілька етнографічних груп. Одна з них – горюни (у районі Путивля збереглися нечисленні групи місцевого населення горюнів. Села Нова Слобода, Линове, Бувалине – справжня скарбниця особливої культури горюнів, на жаль, практично вже вимерло) – колишні монастирські селяни, що сформувались у XVI ст. на основі давньослов'янського населення Посейм'я та переселенців XVI-XVII ст. Російське населення цього регіону поповнювалося за рахунок «служило-ратних людей» – стрільців, які розміщувалися в прикордонних повітах. Цим ратним людям надавалися приміські слободи, а потім і землі, що ними інтенсивно освоювалися. Серед російських мігрантів були й старообрядці.

Вивчення лінгвокраєзнавчого матеріалу на уроках української мови – це шлях до пізнання минулого, сучасного й майбутнього нашого краю. Краєзнавчий мовний матеріал дає можливість зрозуміти довколишній світ, орієнтуватися в ньому, про що свідчать збережені традиції родинної й календарної обрядовості.

Зосередження уваги на окремих регіональних і локальних складниках фольклорного масиву дає можливість глибше пізнати народну словесну традицію окремих місцевостей з урахуванням географічно-територіальних особливостей, культурно-історичних, суспільно-політичних та національних факторів. Під їх впливом відбувається етико-естетичний розвиток дітей: формуються різні етичні якості, поняття про норми поведінки в сім'ї, суспільстві, здійснюється закладання основ для розвитку у школярів патріотичних почуттів.

Цікаве лінгвістичне явище – регіональні говірки. Зокрема, на особливості говірки литвинів звернув увагу ще Михайло Максимович. Він наголошував, що

литвини вимовляють «о» як «е», і пояснював це впливом литовсько-руської або білоруської вимови

Народна творчість – це історична основа, на якій розвивалася і розвивається світова художня культура, одна з форм суспільної свідомості і суспільної діяльності, явище соціально зумовлене.

Для традиційної народної культури Сіверщини властива персоналізація навколишнього світу. Найбільш виразно ця риса проявляється в замовляннях (неживі предмети уособлюються), в обрядовій діяльності.

Обрядовий фольклор – явище складне. Твори фольклору, використані в певному етнографічному комплексі, розглядалися як єдиний жанр, у якому виділилися колядки, веснянки, весільні, хорові пісні і т. ін.

Важливим у соціокультурному становленні дитини є святкування дат народного календаря. *Народний календар* – це система історичних дат, подій, спостережень за навколишньою дійсністю, народних свят, інших урочистостей, які відзначаються протягом року; це енциклопедія знань прожиття людей, їх побут, спосіб життя, виховну мораль, природні явища.

Обрядова поезія календарного циклу (за порами року) тісно пов'язана з трудовою діяльністю людей, господарськими сезонами, календарними циклами в природі, що мало на меті задобрити божества, сприяти рілництву, догляду за худобою тощо.

Святки.

Святки тривають два тижні, від Різдва до Водохреща. Саме в цей час на зміну старому року приходить новий рік, кордони між світом живих і світом мертвих стають хиткими. У зв'язку з цим Святки вважаються часом небезпечним, і протягом двох тижнів бажано утриматися від будь-якої роботи - *«мать ничо' не дает делать две недели, пака' Святки придут», «На Рао.жэство' - празьник! Я ж ня буду ужэ' ни шьть, ничо.го. Ляжу' как кошка на печи'»*. Душі померлих можуть приходити в оселі живих, тому на столі, який накриває господиня на Різдво, завжди лежить зайва ложка. Але разом з цим, Святки – найсприятливіший час для ворожінь і здійснення різного роду превентивних дій, які спрямовані на коригування подій наступаючого року. До таких належить, наприклад, звичай «страшати дерев'я» на Водохреще.

До Різдва тривав піст – Пилипівка, тому переддень Різдва постували, «чекали до зірки», тобто починали їсти тільки зі сходом першої зірки. Традиційне частування на Різдво являло собою кутю – кашу, приготовану з очищених зерен пшениці, рідше ячменю; узвар – компот із сухофруктів – і пісний борщ. Різдвяна кутя називається голодною або пісною, на відміну від куті, звареної на Новий рік або Водохреще, яка називається багатою. Кутю і узвар ставили на покуті (кут), на солому, поверх якої могла лежати шуба. Будинок на Різдво прикрашався рушниками.

За стіл сідали після повернення з церкви. Хто-небудь з членів сім'ї, дитина або дорослий, запрошував до столу мороза, щоб той, роздливши з ними кутю, не морозив худобу:

«Мороз! Мороз! (Кутю ж починають ёсть над звязду). Мороз, иди' к нам куттю ёсть! Ни морозъ наіших тиятак, ягнятак, парасятак, ни морозъ ничо.го, а ты большой Мороз, дак помарозишь фсе'».

Кутя використовується в цілому ряді ворожінь, ложками з кутею стукали у вікно і верію, а потім прислухалися, де гавкають собаки, визначаючи по їх лаю, звідки придуть свати.

«Выду с кашею и тут вот паляю по сваям (заборе); де сабака загаўкае, там мая судьба!»; «пад вароіты кашу носілі, хто кашу заберець, тот су́жэный будеть, рязэный».

Сіном, яке лежало на покуті і на якому стояла кутя, пов'язують садові дерева або ж його віддають худобі. Аналогічний обряд відбувається і на Хрещення, коли дерева крім цього ще кроплять освяченою водою. В саду ж палять багаття – *«штобы разная гадость не была».*

«Перивязывають (садовые деревья) тем сенам, што на ку́те (красном углу) лижыт, куттю када́ ставяьт. Зна́чит, пиривязывають дёрива, штоп радило́, ня со́хла. Сёна, так, снапо́к связана и стаи́т на куте́. На кутю́чку там, хоть на табуре́тку, хоть на стул стаёв».

У Різдвяну ніч тричі з рушніці стріляють мисливці - *«На Раждиство́ стреляли. Стреляють - валко́в разганяють. (стреляют) охотники, у каго́ ружжо́ ёсть. И тяпёрь стреляють. Три ра́за. Када́сь было́ мно́го волко́в.»* Записаний інший варіант цієї обрядової дії – тричі стріляв один чоловік, якого просили про це, і при кожному пострілі вимовляв *«разагна́ли валко́в».*

Записана також наступна прикмета - *«Пад Раждиство́, если све́тлая Раждиство, значить будутъ ку́ри не́сть яйцы, если тёмная – будутъ каро́вы до́йные».*

Вивчення лінгвокраєзнавчого матеріалу на уроках української мови – це шлях до пізнання минулого, сучасного і майбутнього нашого краю. Краєзнавчий мовний матеріал дає можливість зрозуміти довколишній світ, орієнтуватися в ньому, про що свідчать збережені традиції родинної і календарної обрядовості. Особливо детально зупинилися на особливостях формування специфічних, автентичних фольклорних рис, що склалися в результаті утворення осередків зі збереженням регіональних культурних цінностей.

Звернення вчителя початкових класів до регіонального компонента в освіті, його системно організоване вивчення може стати потужним засобом розвитку і виховання підрастаючого покоління.

Список використаних джерел та літератури

1. Огієнко І. Історична хрестоматія української мови: Зразки нашої мови з найдавніших часів. К. : Наук. світ. 2000. С. 120-136.
2. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. К., 2001. С. 576.
3. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. К., 2001. С. 576.
4. Выготский Л.С. Мышление и речь. Проблемы психологии развития ребенка. – М.: Просвещение, 1976. 514 с.
5. Горюны, История. Язык. Культура. Метериалы Международной научной конференции. Сумы 2005 г.

Голубенко С.М.,
аспірантка Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник Бірюк Л.Я.,
доктор педагогічних наук, професор
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНІХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми. Українська система освіти другого десятиліття ХХІ ст. перебуває у стані стратегічних реформ, що охоплюють як структурно-організаційну, так і сутю змістову, контентову площину. Серед провідних цілей цих перетворень, реформаторських змін доцільно виокремити дві найбільш актуальні, пріоритетні. Перша полягає в якомога активнішому розвитку людського потенціалу, що знаходить своє вираження у граничному зосередженні чинної системи освіти на виявленні усього спектру можливостей дитини, здобувача освіти. Друга – в цілеспрямованій адаптації учнівської свідомості, набутих вихованцем знань, умінь і навичок до нагальних потреб суспільства з ринковими відносинами та загальноєвропейськими цінностями.

Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа», підготовлені робочою групою Міністерства освіти і науки України, провідною стратегією оновлення системи освіти визначають орієнтир її змісту на компетентності для життя, створення умов якісної освіти для успішної самореалізації молоді в суспільстві. З цією метою суттєвих змін зазнає передусім початкова освіта. На першому її циклі – адаптаційно-ігровому – передбачено, що «навчальний матеріал можна буде інтегрувати у змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів» [3, с. 23].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблему активно досліджують у різних ракурсах вітчизняні й зарубіжні вчені:

– обґрунтування теоретичних засад професійної підготовки педагогів (В. Гриньова, В. Євдокимов, І. Зязюн, В. Лозова, О. Мороз, І. Прокопенко, А. Троцько) і, зокрема вчителів початкових класів (Н. Бібік, О. Бабакіна, О. Глузман, П. Гусак, О. Остряньська, О. Савченко, Л. Хомич);

– висвітлення основ педагогічної інтеграції (В. Безрукова, М. Берулава, Т. Дмитренко, В. Доманський, І. Климова, І. Колеснікова, М. Прокоф'єва, І. Ревенко);

– розробка інтегрованого змісту професійної педагогічної освіти та шляхів його засвоєння (О. Абдуліна, О. Гилязова, С. Гончаренко, В. Горшкова, Ю. Колесніченко, О. Маринівська, Ю. Сьомін, Ю. Тюнніков);

– застосування інтегрованих форм організації навчання в основній (М. Безрук, Т. Браже, Г. Ібрагімов, Ю. Колягін, В. Максимова, Н. Таланчук, В. Яковлева) та початковій (О. Алексенко, Т. Башиста, Н. Бібік, Н. Груздева, О. Іонова, В. Ільченко, О. Савченко, Н. Світловська, С. Шпілева, С. Якименко) школах.

Крім того, аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що багато аспектів цієї важливої проблеми потребують подальшого поглибленого вивчення.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється належна увага підготовці майбутніх учителів до педагогічної творчості, в той же час проблема, присвячена інтеграційним формам підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації навчального процесу вищого закладу освіти, залишається недостатньо вивченою.

Таким чином, питання підготовки майбутніх фахівців початкової школи до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу потребує детального вивчення.

Мета статті. Обґрунтувати необхідність застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в підготовці майбутніх фахівців початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Сучасна початкова школа шукає гнучкі форми організації навчання. Заняття не можуть залишатися незмінними, у педагогці є різноманітні шляхи їх удосконалення. Одним із актуальних напрямів підвищення ефективності підготовки майбутнього вчителя початкових класів до організації навчального процесу є інтегрування навчальних дисциплін, під яким слід розуміти взаємне узгодження завдань із одного боку, та створення умов для поглибленого засвоєння навчального матеріалу – з другого.

Інтегрування завдань із різних предметів на змістовому, мотиваційному та процесуальному рівнях позитивно перебудовує весь навчальний процес, а також сприяє поєднанню формування в одній дисципліні узагальнених знань і вмінь.

У Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи України інтеграція визначається як один із основних напрямів відродження національної школи. Метою інтегративних процесів є відображення їх у змісті освіти, що відбувається в сучасній науці та виробництві, запровадження ряду інтегративних курсів із метою формування цілісної наукової картини розвитку природи й суспільства та усунення навчального перевантаження.

У Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) визначено стратегічні завдання реформування змісту освіти, до яких входять:

- відбір і структурування навчально-виховного матеріалу на засадах диференціації та інтеграції, забезпечення альтернативних можливостей для одержання освіти відповідно до індивідуальних потреб та здібностей;
- орієнтація на інтегральні рухи, пошук нових підходів до структурування знань як засобу цілісного розуміння та пізнання світу [1, с. 5].

Поняття «інтеграція» означає «процес пристосування і об'єднання розрізнених елементів в єдине ціле за умови їх цільової та функціональної однотипності» [2, с. 16]. Інтеграція виникла як відгук фундаментальних наук на протипагу диференціації; остання ж заклала основи і необхідність інтеграції.

Інтеграція – це процес взаємопроникнення наук, внаслідок якого основні компоненти суміжних дисциплін синтезуються в цілісну систему, тобто об'єднуються знання та вміння різних галузей наук в єдину цілісну картину світу. Щоб вирішити подібну проблему, слід використати інтеграцію різних навчальних предметів. Для цього необхідно чітко розуміти та усвідомити, що інтегрувати і як це робити.

У сучасній педагогічній літературі висвітлено різноманітні форми інтеграції знань школярів. Найбільш поширеними є інтегрований урок, інтегрований семінар, інтегрована екскурсія, інтегрований факультатив.

Зважаючи на вищезазначене, важливу роль відводиться формуванню готовності майбутніх учителів початкової школи до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу, що зумовлено низкою чинників. По-перше,

застосування зазначених форм активізує навчальну діяльність, стимулює інформаційне та емоційне сприймання школярами навчального матеріалу, уможливує всебічний розгляд явищ і понять, а отже, адекватно відповідає потребі й здатності учнів цього віку до цілісного пізнання дійсності. По-друге, використання інтегрованих форм організації навчання дозволяє ущільнювати освітній процес, підвищувати узагальненість засвоєних дітьми знань і вмій, що сприяє розвитку логічності й гнучкості мислення особистості, формуванню її системного світогляду. По-третє, розробка зазначеної проблеми певним чином заповнює дидактико-методичні «прогалини» щодо сформованості у майбутніх учителів початкових класів готовності до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу.

Висновок. Отже, інтеграція – необхідна умова удосконалення сучасного навчального процесу, її можлива реалізація в межах будь-якого навчального закладу здійснила б перехід цього закладу на новий рівень розвитку. Інтеграційні процеси в освіті тривають, і вони різноманітні, але мета їх одна – формування розвиненої, креативної особистості, здібної до творчого пошуку.

Таким чином, застосування інтегрованих форм організації навчального процесу на сьогодні є актуальне, тому що дає змогу:

- «спресувати» споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми, усувати дублювання у вивченні ряду питань;
- ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, засвоєння якого вимагає менше часу, проте породжує еквівалентні загальнонавчальні та технологічні уміння;
- опанувати з учнями значний за обсягом навчальний матеріал, досягти цілісності знань;
- залучати учнів до процесу здобуття знань;
- формувати творчу особистість учня, його здібності;
- дати можливість учням застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у професійній діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Державна національна програма «Освіта» Україна XXI століття – К. : Райдуга. – 1994. – С. 5.
2. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія / за ред. С.У. Гончаренка / І.М. Козловська. – Львів : Світ, 1999. – 302 с.
3. Нова школа. Простір освітніх можливостей: Проект для обговорення [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України / за заг. ред. М. Грищенко. – 34 с. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/2016/08/17/mon.pdf>

Дубовик Наталія,
магістрантка другого року навчання факультету початкової
освіти Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Мозуль І.В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КУРСУ «ПРИРОДОЗНАВСТВО»

Формування екологічної культури – це психолого-педагогічний процес, спрямований на формування в людини екологічних знань та наукових основ природокористування, необхідних переконань і практичних навичок, певної орієнтації та активної життєвої позиції в галузі охорони, збереження і примноження природних ресурсів.

Метою формування сучасної екологічної культури в початковій школі є становлення науково-пізнавального, емоційно-морального і практично-дієвого ставлення до навколишнього середовища та свого здоров'я на основі чуттєвого і раціонального пізнання природного й соціального оточення людини. Вони, на думку більшості вчених (Л. Бобильової, А. Захлебного, Н. Виноградової, Т. Іванової та інших), покликані розв'язувати такі завдання: засвоєння провідних ідей, основних понять і наукових фактів про природу, на базі яких визначається оптимальний вплив на неї, відповідно до її законів; розуміння багатосторонньої цінності природи як джерела матеріальних, духовних сил суспільства і кожної людини; оволодіння знаннями, практичними вміннями і навичками раціонального природокористування, розвиток здатності оцінювати стан довкілля, приймати правильне рішення з його покращення, передбачати можливі наслідки своїх дій і не допускати негативних впливів на природу у всіх видах суспільно-корисної діяльності; осмислене дотримання норм поведінки в природі, що виключає нанесення їй шкоди, забруднення чи руйнування природного середовища; розвиток потреби спілкування з природою, сприймання її позитивного впливу; прагнення до пізнання реального світу в єдності з морально-етичними переживаннями; активізація діяльності з покращення природного середовища, нетерпиме ставлення до людей, які причиняють їй зло, бажання зупинити його, участь у пропаганді ідей охорони природи

В результаті проведеного теоретичного аналізу виявлено наступні функції екологічної культури: теоретико-методологічна, що зумовлює наявність фундаментальних основ, з позицій яких дається пояснення взаємозв'язку предметів та явищ навколишнього середовища; соціально-культурна, що виявляється в екологічній свідомості особистості, здатності помічати та реагувати на екологічні проблеми; дидактична, пов'язана із забезпеченням школярів системою екологічно спрямованих знань у сфері охорони природи; практична, що пов'язана із практичною допомогою у вирішенні екологічних проблем, участю в активній природоохоронній діяльності [3].

Слід враховувати, що успішність процесу формування екологічної культури засобами навчальної діяльності визначається сукупністю взаємопов'язаних принципів, що забезпечують ефективне використання екологічно спрямованого матеріалу у початкових класах. На основі аналізу наукової літератури було визначено принципи формування екологічної культури учнів. До них належать: принцип міждисциплінарного підходу, що вимагає точного визначення місця і ролі кожного предмета в загальній системі екологічної освіти; взаємне погодження змісту, форм і методів роботи; логіку розвитку провідних ідей і понять, їх постійне вивчення і поглиблення; принцип систематичності і безперервності вивчення екологічного матеріалу, що реалізується за умови урахування ступенів навчання (початкової, базової, повної загальної середньої освіти), вікових та індивідуальних особливостей учнів; принцип єдності інтелектуального і емоційно-вольового компонентів у вивченні і поліпшенні учнями навколишнього середовища; принцип взаємозв'язку глобального, національного і регіонального розкриття екологічних проблем у навчальному процесі; цілеспрямованість – підпорядкованість всієї екологічної роботи загальній меті, знання цієї мети вчителями й учнями, нетерпимість до стихійності у вихованні, наявність перспективи, проєктування рівня екологічної культури особистості відповідно до запланованої мети; зв'язок з життям – систематичне ознайомлення учнів із екологічною ситуацією у країні, залучення їх до посильної участі в громадсько-корисній роботі; наступність – поєднання виховання на уроці та в позакласній роботі екологічного спрямування, неперервне формування екологічної культури учнів в загальноосвітньому педагогічному процесі; використання краєзнавчого матеріалу – врахування досвіду учнів у природоохоронній діяльності рідного краю, органічний зв'язок з природою рідного краю, наповнення екологічного виховання молодших школярів національним змістом [2].

Необхідними умовами реалізації процесу формування екологічної культури молодших школярів є: врахування вікових, індивідуально-психологічних та пізнавальних особливостей учнів; організація безпосередньої діяльності учнів з питань охорони навколишнього середовища, своєї місцевості у процесі навчально-пізнавальної і суспільно корисної праці; відбір оптимальних форм, методів і прийомів екологічного виховання і навчання; виховання в учнів на основі особистого прикладу бережливого, чуйного, господарського ставлення до навколишнього середовища; єдність педагогічних вимог і дій всього педагогічного колективу школи, батьків, сім'ї, громадськості в екологічному вихованні дітей [6].

Аналіз наукової літератури з теми дослідження засвідчив, що процес формування екологічної культури молодших школярів у процесі навчання курсу «Природознавство» буде ефективним за умов: використання матеріалу екологічного спрямування на уроках «Природознавство»; проведення екологічних спостережень і екскурсій у природу; організації безпосередньої діяльності учнів із питань охорони природи своєї місцевості у процесі навчально-пізнавальної та суспільно корисної праці; проведення позакласних заходів з екологічного виховання.

На жаль, формування екологічної культури у процесі навчальної діяльності в початковій школі проводиться епізодично, без детально розробленої методики. Водночас дослідження свідчить, що вчителі не завжди використовують можливості навчальних занять для екологічного виховання, формування екологічної культури учнів, їхньої самостійності, ініціативи у природоохоронній діяльності.

Отже, виховання у дітей відповідального ставлення до природи – це складний і довготривалий процес. Його результатом повинно бути не лише оволодіння

відповідними знаннями і уміннями, а й розвиток уміння та бажання активно захищати, покращувати природне середовище. Екологічні знання, навички, переконання сьогодні особливо необхідні для виховання нового ціннісного ставлення до природи, розвитку світоглядної свідомості людини.

Список використаних джерел та літератури

1. Ващенко Н. І. З досвіду екологічного виховання молодших школярів / Н. І. Ващенко // Початкова школа. – 1990. – № 8. – С. 40–44.
2. Запорожан З. Є. Екологія в початковій школі / З. Є. Запорожан. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2005. – 252 с.
3. Кудрик В., Стасюк Л. Екологічне виховання учнів молодшого шкільного віку як педагогічна проблема / В. Кудрик, Л. Стасюк // Наукові записки ТДПУ. Серія : Педагогіка. – 2001. – № 5. – С. 100–103.
4. Лаптева И. Р. Методы воспитания экологической культуры школьников / И. Р. Лаптева // Биология в школе. – 1997. – № 3. – С. 27–29.
5. Мелаш В. Екологія для молодших школярів / В. Мелаш // Початкова школа. – 2001. – № 5. – С. 22–25.
6. Плешаков А. А. Экологические проблемы и начальная школа / А. А. Плешаков // Начальная школа. – 1991. – № 5. – С. 23–24.

УДК 37

Жажка Ю. І.,

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Піщун С. Г.

кандидат педагогічних наук доцент кафедри
педагогіки і психології початкової освіти,
Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ЗБАГАЧЕННЯ ЛЕКСИЧНОГО ЗАПАСУ ШКОЛЯРІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

На сучасному етапі розвитку науково-педагогічної діяльності основне завдання вивчення української мови в молодших класах полягає в збагаченні лексичного запасу учнів, розвитку мовлення, навичок правильно висловлювати свої думки, формуванні вміння розмовляти літературною мовою. Ефективність навчання української мови є ефективним, якщо на кожному уроці засвоюються мовні знання та збагачується словниковий запас. Відбувається оволодіння мовною нормою, здійснюється усвідомлення неповторності мовної особистості. Оскільки без оволодіння рідною мовою неможливе подальше навчання і загальний розвиток учня.

Одним із пріоритетних напрямів перебудови школи відповідно до державної національної програми, «Освіта» – «формування мовленнєвої культури в оволодінні рідною (українською мовою)». Обов'язок учителя словесника – навчити дітей вільно володіти мовою, що функціонує у двох формах – усній і писемній. Підвищення рівня культури усного і писемного мовлення є однією з найактуальніших проблем, що постають перед школою, – вважає науковець Наталія Дика [2, с. 50].

У сучасному науково-педагогічному дискурсі відомі різні методи та засоби стимулювання молодших школярів до вивчення української мови. Враховуючи психологічні та фізіологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, найоптимальнішим способом початкового навчання є гра [8].

Гра – це одна з найважливіших сфер життєдіяльності дитини, ефективний засіб її повноцінного розумового розвитку. Адже, як зазначав М. Стельмахович, «гра вчить зосереджувати зусилля, керувати собою, бути точним, дотримуватись правил поведінки, діяти з урахуванням вимог колективу».

Ігри сприяють розвитку мови та мислення, збагачують словниковий запас, навчають спостерігати, порівнювати, зіставляти, класифікувати, описувати. Вони розвивають кмітливість, допитливість, сприяють засвоєнню знань, викликають позитивні емоції. Гра допомагає поліпшити успішність і здоров'я, гармонізує діяльність дітей, зацікавлює їх [3].

Найефективнішими є заняття з української мови, на яких використовуються різноманітні інноваційні, творчі методи і прийоми. Під час використання дидактичних ігор формуються не тільки знання і вміння, але й такі якості особистості, як самостійність, організованість, творча активність, креативне мислення тощо [1].

Ігрове навчання – добре відома, звична технологія навчання. Ігрові форми навчання, як жодна інша технологія, сприяють використанню різних способів мотивації: мотиви спілкування, моральні мотиви, пізнавальні мотиви. Урок, проведений в ігровій формі, вимагає певних правил:

- 1) попередня підготовка – треба обговорити коло питань і форму проведення. Повинні бути заздалегідь розподілені ролі. Це стимулює пізнавальну діяльність;
- 2) обов'язкові атрибути гри;
- 3) обов'язкова констатація результату гри;
- 4) обов'язкові ігрові моменти ненавчального характеру для переключення уваги та зняття напруги [4].

Під час гри створюються можливості для виходу за межі вже пізаного, оволодіння новими знаннями, самовдосконалення і саморозвитку як творця власного життя; вона продукує різні форми спілкування й забезпечує привласнення їх у найприродніший для молодшого шкільного віку діяльності [7].

Задля ефективного і якісного засвоєння програмного матеріалу учнями, педагог повинен постійно удосконалювати процес навчання. Тому так важливо використовувати ігрові елементи і гру на уроках. Доцільно давати дітям вчити скоромовки і приказки, це добре позначається на розвитку мовного апарату дитини, отже, покращується її дикція, а водночас збагачується словниковий запас.

На уроках української мови часто використовують ігрову вправу «Інтерв'ю», яка спрямована на те, щоб навчити дитину давати чіткі розгорнуті відповіді і будувати правильні діалоги. За допомогою цього цікавого, для більшості дітей, заняття можна навчити учнів формулювати питання, висловлюючи в них головну думку [6].

Дидактична гра «Що б це значило» спрямована на вдосконалення і розвиток фантазії, логічного мислення та навичок усного мовлення, її найчастіше використовують під час подання нової теми.

У молодшій школі розвиткові учня найкраще сприяють дидактичні ігри. Саме вони є тим фактором, що допомагає учневі краще адаптуватися до навчання, розвивати пам'ять, увагу, винахідливість, зберегти дитячу непосредність. Гра – не просто розвага, це фантазія, помножена на розум і кмітливість [5].

У результаті аналізу розробленості проблеми збагачення лексичного запасу молодших школярів засобами дидактичних ігор можна підсумувати, що гра має супроводжувати навчання, оскільки використовуючи в навчальній роботі елементи гри, вчитель має змогу зробити серйозну розумову працю учнів захоплюючою і таким чином полегшити її. Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання на уроках української мови, справедливо вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога та учнів, продуктивної форми їх спілкування з наявними елементами змагання, безпосередності, природного інтересу та розвитку мовлення і лексичного запасу. Дидактична гра допомагає поліпшити успішність молодших школярів, саме тому її використання є досить ефективним та потребує постійного внесення інновацій та нових підходів.

Список використаних джерел та літератури

1. Борисенко В. В., Мачульська А. Г. Застосування дидактичних ігор у процесі навчання української мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=677
2. Дика Н. Поняття культури мовлення учнів / Н. Дика // Дивослово. – 2002. – № 2. – С. 50-54
3. Дмитрук З. Дидактичні ігри та інтелектуальні ігри під час опрацювання казок Івана Франка / З. Дмитрук // Початкова школа. – 2015. – №6. – С. 19-20.
4. Кукшин В. Ігрові технології на уроках / В. Кукшин. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/759/>
5. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>
6. Половіна О. А. Психолого-педагогічний супровід ігрової діяльності п'ятирічних дітей / О. А. Половіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/5692/1/Polovina_OP_PI.pdf
7. Роговець О. Ігрова діяльність як метод виховання моральної самосвідомості молодших школярів (1-2 класи) у позаурочній діяльності / О.Роговець // Рідна школа. – 2015. – № 5/6. – С. 58-61.
8. Фіголь Ю. Р. Ігрові форми збагачення лексичного запасу молодших школярів на уроках української мови / Ю. Р. Фіголь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/10/Figol.pdf>

УДК 372

Ігнатенко О. В.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖПРЕДМЕНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІНФОРМАТИКИ З МАТЕМАТИКОЮ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні приділялась значна увага на всіх етапах розвитку педагогіки. Загальновідомо, що успішне розв'язання цієї педагогічно-соціальної проблеми суттєво впливає на якість і ефективність навчального процесу. Тому вона постійно перебуває в центрі уваги дослідників і

вчителів-практиків. Актуальність проблеми в наш час обумовлена рівнем розвитку науки, на якому яскраво виражена інтеграція природничо-наукових, технічних, суспільних знань.

Інформатика початкових класів є підготовчим курсом, що передусе більш широкому і глибокому вивченню базового курсу інформатики в середній школі, являє собою скорочений систематичний виклад основних питань науки інформатики й інформаційних технологій в елементарній формі, а також є світоглядним.

Метою курсу є формування і розвиток в учнів інформаційно-комунікаційної компетентності та ключових компетентностей для реалізації їхнього творчого потенціалу і соціалізації у суспільстві.

Вивчення курсу інформатика початкових класів сприяє формуванню і розвитку у молодших школярів ключових компетентностей, серед яких можна виділити ІКТ-компетентність, та «уміння вчитися» як здатність до самоорганізації в навчальній діяльності.

Зв'язок інформатики з математикою є двостороннім оскільки учні використовують знання, уміння і навички з математики на уроках інформатики і навпаки.

Спираючись на свої знання з математики учні якісно опрацьовують і швидше засвоюють новий матеріал з інформатики, виконують різні операції пов'язані з обчисленням та розв'язанням задач.

Комп'ютерні ігри являються одним із засобів розумового та психологічного розвитку дитини. Особливо актуальними являються навчальні комп'ютерні ігри. Мультимедійні навчальні ігрові програми являються дуже важливими в даний час. Вони допомагають учням не тільки краще розвиватися, а й більш краще вивчати шкільний матеріал. Завдяки цим іграм, особливо у математиці, учні більш цікавіше та із інтересом вивчають даний курс.

Навчальні ігрові програми не замінюють, а доповнюють усі традиційні форми ігор і занять, природним шляхом залучають молодших школярів до набуття початкових навичок роботи з інформаційними технологіями, до оперування знаковими формами мислення, якщо вони органічно включені у гру [1].

Вчителями інформатики розроблені різноманітні навчально-ігрові програми з різних навчальних дисциплін, які вчать дітей: рахувати, читати, малювати, розвивають увагу, уяву, логічне мислення і одночасно вчать дітей користуватися комп'ютером та його складовими (Наприклад : Дитяча колекція: Математика; Дитяча колекція: Англійська мова; Дитяча колекція: Я і Україна; Дитяча колекція: Правила дорожнього руху; Дитяча колекція: Історія України та ін..).

Комп'ютерні навчальні ігрові програми знайшли широке використання в навчальному процесі в школах. Особливе місце вони займають при вивченні математики, що полегшує роботу як вчителя, так і учня.

Ми розглянули наступні навчально-ігрові програми з математики, що призначені для учнів початкової школи, тобто для дітей 6-11 років: «Самоучка», «Математичні здібності», «Сходінки до інформатики» і «Дитяча колекція. Математика».

Серед вчителів початкових класів та інформатики було проведено опитування за розробленою анкетною, в якій вчителям пропонувалося за п'ятьма критеріями оцінити по десятибальній шкалі навчально-ігрові програми. В опитуванні взяли участь двадцять вчителів міста Глухова та Глухівського району.

З двадцяти вчителів, що брали участь в опитування четверо зовсім не працювали з навчально-ігровими програмами для учнів початкової школи та двоє не працювали з навчальною грою «Математичні здібності».

Вчителі, котрі приймали участь в опитуванні, надали перевагу навчальній програмі «Дитяча колекція. Математика» тому, що дана програма є доступною для дітей молодшого шкільного віку і зручною у використанні на уроці. «Дитяча колекція» розвиває у молодших школярів: увагу, уяву, логічне та математичне мислення. Виконуючи завдання у цій грі діти більше дізнаються про можливість комп'ютера, вчать самостійно виконувати завдання. Також дана програма відповідає вимогам, що були складені вчителями початкових класів та інформатики.

Отже, використання міжпредметних зв'язків у процесі навчання сприяє повторенню пройденого матеріалу, більш міцному його засвоєнню, розвитку творчих здібностей та формуванню інформаційної компетентності.

Список використаних джерел та літератури

1. Мельник І.І. «Використання мультимедійних навчальних ігрових програм» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://navigator.rv.ua/>
2. Навчально-ігрова програма «Дитяча колекція. Математика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.share.net.ua/>
3. Навчально-ігрова програма «Математичні здібності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://es-area.net/>
4. Навчально-ігрова програма «Самоучка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.samouchka.com.ua/>
5. Навчально-ігрова програма «Сходинки до інформатики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nosiki.cv.ua>

УДК 37

Конончук Ю. О.,
магістрант 5 курсу

Науковий керівник: Лук'яник Л. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
теорії та методик початкової освіти РДГУ

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА МАТЕРІАЛІ ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКА

Постановка проблеми. У Державному стандарті змісту, обсягу й рівня освіти в початкових класах зазначено, що мовлення є втіленням, реалізацією системи мови і тільки через нього можливе виконання її комунікативної функції. Якщо мова – це засіб спілкування, то мовлення – вироблений цим засобом, спосіб спілкування [4, с. 5]. Питання формування мовно-мовленнєвих умінь – одне з актуальних проблем реформування освіти в рамках Нової української школи, а особливо її початкової ланки. Завдання вчителя полягає у навчанні учнів початкових класів орієнтуватись у певній мовленнєвій ситуації, яка виникає та відповідно до означеного матеріалу добирати ті граматико-морфологічні категорії, які необхідні для цілісного вираження думки учня.

Велику роль у розвитку мовлення учнів початкових класів, підвищенні його емоційності, культури, відіграє робота над виражальними засобами мови, оскільки вони надають українській мові колориту, збагачують їхній лексичний словник.

Учитель покликаний використовувати всі можливості у роботі над образними засобами мовлення, аби в роки дитинства донести до свідомості серця найтонші відтінки барв, пахощі слова, щоб рідне слово стало духовним багатством дитини. Найкращими з образних засобів мови для учнів початкової школи є епітети, які здебільшого виражаються прикметником.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування і розвитку мовленнєвої активності учнів не нова. Певні аспекти та характер його дослідження спонукали до аналізу досліджень вчених, науковців і практиків, які надавали вагомому значення означеному питанню. Роль прикметника у формуванні та розвитку мовлення учнів початкових класів вивчали спеціалісти в галузі психології (Л.С. Виготський, Т.О. Ладиженська, П.Я. Гальперін, М.І. Жинкін, О.М. Леонтєв, О.О. Леонтєв, О.Р. Лурія, А.К. Маркова), дослідники дітей дошкільного віку (А.М. Богущ, Л.І. Божович, О.М. Гвоздев, С.М. Карпова) та початкової ланки освіти (Л.Л. Варзачька, М.С. Вашуленко, І.П. Гудзик, Н.Ф. Скрипченко, О.Н. Хорошковська, Н.М. Сіранчук).

Аналіз лінгвістичної та методичної літератури доводить, що проблема вивчення прикметника як важливого аспекту розвитку зв'язного мовлення учнів початкових класів, знаходиться у полі зору лінгвістів і методистів А.П. Гриценка, М.А. Жовтобрюха, М.Я. Плюща, В.В. Виноградова, Г.А. Чуйко, М.С. Вашуленка, В.Я. Мельничайка, М.І. Дорошенка тощо.

Мета дослідження – розглянути й дослідити прикметник як частину мови, виявити особливості складання зв'язних висловлювань учнями 3-4 класів за допомогою прикметників.

Відповідно до мети дослідження, виділено **завдання**: з'ясувати значення прикметника у методиці навчання української мови.

Завдання шкільного курсу української мови широкі й багатогранні, бо учитель-словесник повинен формувати свідому мовну особистість, яка б відзначалася чітким та виразним мовленням, а отже, мисленням, інтелектом, емоційно-естетичним сприйняттям мови, мовним чуттям, мовним етикетом.

Зауважимо, що під мовленням лінгвісти розуміють як сам процес говоріння, так і результат цього процесу, тобто мовленнєву діяльність і мовленнєві висловлювання, що фіксуються усним або писемним мовленням (Н.Д. Аругюнова, В.В. Виноградов).

Також слід виокремити і такі властивості мовлення як змістовність і логічність. Перша з них, відображуючи взаємозв'язок мислення і мовлення, допускає необхідну міру лаконізму, відсутність багатослівності та тавтології (повторів), друга виражається у дотриманні логічної послідовності у процесі висловлення думок.

Одним із основних положень програм із української мови для початкової ланки освіти є всебічний розвиток усного й писемного мовлення учнів, що передбачає реалізацію учителем наступних завдань: поповнення й активізація лексичного запасу, формування вмінь усного і писемного мовлення, забезпечення розумового розвитку учнів [5]. Саме тому на кожному уроці необхідно працювати над словом і словосполученням, образним висловлюванням, точністю й доречністю їхнього вживання, умінням свідомо підходити до правильного оформлення власної думки, розвивати в учнів інтерес і увагу до слова у процесі оволодіння граматичним матеріалом.

Оскільки ефективність навчання і виховання підростаючого покоління зумовлюється всією вчительською діяльністю, то важливим завданням для вчителя у навчанні української мови є навчити учнів змістовно, правильно, стилістично точно

та інтонаційно виразно висловлювати думки за допомогою усного і писемного мовлення.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо говорити про необхідність постійного поєднання теоретичного аспекту процесу навчання української мови в школі з повсякденним розв'язанням практичних питань. Учні мають ознайомитись із мовою як об'єктивною реальністю, усвідомити її роль у суспільному житті, засвоїти лінгвістичні поняття, зрозуміти структуру мови на всіх рівнях її будови, багатство й різноманітність мовних засобів. Окрім зазначеного, учні повинні дотримуватись законів і норм літературної мови, збагачувати словниковий запас, розвивати мислення, виробляти необхідні навички грамотного письма та вміння правильно, виразно, образно висловлювати думки й почуття.

Прикметник, як самостійна частина мови, має невичерпні можливості збагачувати й уточнювати лексичний словник учнів, надавати текстам точності й образності, яскравого емоційного забарвлення, адже мовлення учнів початкових класів бідне й безбарвне саме через обмежене використання прикметників, невміння використовувати їхню багатозначність і синонімію.

Висновки. Отже, прикметник, як самостійна частина мови, має невичерпні можливості збагачувати й уточнювати лексичний словник учнів, надавати текстам точності й образності, яскравого емоційного забарвлення, адже мовлення учнів початкових класів бідне й безбарвне саме через обмежене використання прикметників, невміння використовувати їхню багатозначність і синонімію.

Список використаних джерел та літератури

1. Вашуленко М.С., Пономарьова К.І., Прищепя О.Ю. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою (українська мова). Київ: Освіта, 2012. 61 с.
2. Вашуленко М.С. Методика навчання української мови в початковій школі. Київ: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
3. Вашуленко М.С., Мельничайко О.І. Васильківська Н.А. Українська мова 3 клас. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2013. 192 с.
4. Зевако В., Непийвода С. Цікаві завдання з української мови в початковій школі. Тернопіль. Підручники і посібники, 2008. 128 с.
5. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. За наук, ред. М.С.Вашуленка. Київ, 2012. С. 364.
6. Сіранчук Н. М. Сіранчук Н.М. Зошит компетентісно орієнтованих уроків мовлення 4 клас. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 60с.

Ліфіренко Наталія,
магістрантка другого року навчання
факультету початкової освіти
Науковий керівник: Мозуль І.В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КУРСУ «Я У СВІТІ» В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

Проблема формування соціокультурної компетентності учнів набуває особливої актуальності у зв'язку з тим, що більшість школярів має поверхові знання з нашого минулого, не зовсім чітко орієнтується в соціумі. Реалізація соціокультурної мети навчання передбачає не лише набуття учнями певних знань, необхідних і достатніх для спілкування, а й виправдане їх використання в житті.

Формування соціокультурної компетентності молодших школярів відбувається як у процесі вивчення навчальних дисциплін, так і в позанавчальній роботі. Як показує аналіз Державного стандарту початкової загальної освіти, найбільшою мірою сприяє цьому освітня галузь «Суспільствознавство». Навчальна дисципліна «Я у світі», реалізована цією освітньою галуззю, має інтегрований характер і чітко виражену виховну суспільствознавчу спрямованість. Особливість курсу полягає в тому, що його зміст є багатоплановим: це і розвиток навичок взаємодії у сім'ї, колективі, суспільстві завдяки активному спілкуванню з соціальним оточенням; формування основ споживчої культури, уміння самостійно прийняти рішення щодо власної поведінки у різноманітних життєвих ситуаціях; оволодіння моделями поведінки, які відповідають чинному законодавству України, загальноприйнятим нормам моралі та права [1].

«Я у світі» – навчальний предмет, який не випадково називають першим курсом громадянської освіти. Метою предмета у 3-4 класах є особистісний розвиток учня, формування його соціальної і життєвої компетентностей на основі поетапного засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює загальнолюдські, загальнокультурні і національні цінності, соціальні норми, громадянську активність, практику прийнятої в суспільстві поведінки, толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій, точок зору [3].

Курс починає вивчатися школярами з третього класу, а тому враховує зростаючі інтелектуальні можливості учнів у засвоєнні і перетворенні інформації соціального спрямування, набутий досвід в оцінці фактів, подій, явищ навколишнього життя, стан вольової регуляції поведінки як основи формування морально-правових норм.

Аналіз програм і підручників «Я у світі» показав, що у їх змісті закладений значний потенціал для формування соціальної компетентності молодших школярів, але, оскільки урок з даного навчального предмета проводиться один раз на тиждень, цього недостатньо для повноцінного процесу формування умінь і навичок соціальної поведінки.

На уроках «Я у світі» учні отримують достатню кількість інформації щодо засвоєння норм і правил поведінки, теоретично знають, як вести себе, але на практиці так не поведуться. Це відбувається тому, що дорослі обмежуються словесними формами виховання, мало вправляючи дітей у правильній соціальній поведінці, тому педагога має брати до уваги не лише зміст програм і підручників, а й форми і методи, які використовуються на уроках.

Суспільствознавство, як предметна галузь, має забезпечити розв'язання таких завдань: розвитку інтересу до суспільствознавства; формування в учнів цілісної системи вмінь і навичок дослідження суспільних проблем, пропонування способів їх розв'язання, проведення аналізу та оцінювання суспільних явищ, процесів і тенденцій у державі та світі; формування активної громадянської позиції, загальнолюдських моральних якостей, правової та економічної культури, мотивації до соціальної активності.

Шкільне суспільствознавство дозволяє опанувати знаннями про суспільство як цілісну та організовану систему, умінями досліджувати суспільні проблеми, пропонувати способи їх розв'язання, розуміти, аналізувати і оцінювати суспільні явища, процеси, тенденції у державі та світі. Курс формує готовність учнів застосовувати засвоєні знання й уміння для розв'язання життєвих проблем, регулювати власну поведінку відповідно до норм права і суспільної моралі, сприяє вибору моделей поведінки у взаємовідносинах з іншими людьми, у сім'ї, колективі, громаді, дозволяє визначати оцінку власних дій. Тож суспільствознавство як предметна галузь формує здатність особистості на основі комплексу знань про суспільство, різних форм індивідуального та суспільного досвіду пояснювати та об'єктивно оцінювати суспільні відносини, явища та процеси, вирішувати проблеми та впорядковувати взаємовідносини у системі людина – людина, людина – суспільство, людина – природа.

Викладання навчального предмета «Людина і світ» передбачає широке використання аудіовізуальних технічних засобів навчання на всіх етапах організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. До таких відносять, зокрема, електронні енциклопедії – електронні довідникові видання, що містять основні відомості з однієї чи кількох галузей знань і практичної діяльності, подані у коротких статтях, доповнені аудіо- та відеоматеріалами, засобами пошуку та відбору довідникових матеріалів, наприклад «Електронна база знань «Людина, суспільство і світ». Звернення до аксіологічного компоненту уроку суспільствознавства сприяє соціалізації учнівської молоді, активному включенню її в суспільне життя, виховує в учнів толерантність, ініціативність, громадянську активність, національну самосвідомість.

Під час вивчення курсу «Я у світі» застосовуються такі нестандартні уроки з використанням практичних методів навчання, як урок-мандрівка, урок-гра, урок-загадка, урок-змагання, урок-подорож, урок-усний журнал, урок-театралізація тощо. Ефективність цих уроків пов'язується із збагаченням духовного світу учнів, коли вони через вплив на почуття, пізнавальний інтерес учнів, завдяки цікавій формі організації заняття активно сприймають навчальний матеріал. Нестандартні уроки дозволяють не тільки урізноманітнювати процес навчання, вони глибоко зачіпають емоційну сферу дитини, формують дух змагання, збуджують творчі сили, сприяють розвитку творчого мислення дітей.

Велике значення під час вивчення «Я у світі» надається позакласній роботі, де також можна застосовувати практичні методи навчання. В освітній практиці початкової школи використовуються такі форми та методи позакласної роботи:

індивідуальні заняття (домашні роботи, позакласне читання, спостереження); групові заняття (гурткова робота, факультативні заняття, випуск стінної газети, бюлетенів); масові заходи (читацькі конференції і вечори, вікторини, лекції, конкурси, засідання клубів за інтересами, екскурсії та походи, Тижні, Дні, Місячники; години цікавого з суспільствознавства, естафети, свята, робота таборів праці та відпочинку, суспільно корисна робота).

Зміст предмету «Я у світі» ефективно реалізується в практичних методах навчання: спостереженнях, самостійних, дослідницьких роботах; в методах проблемного, групового навчання, в іграх і театралізаціях.

Отже, суспільствознавство як предмет змінювалося разом із змістом суспільствознавчої освіти. Зміст сучасної шкільної суспільствознавчої освіти ґрунтується на загальних тенденціях його розвитку, визначених у педагогічній теорії та практиці. Метою освітньої галузі «Суспільствознавство» є забезпечення розвитку учня як особистості, що керується гуманістичними нормами і цінностями, усвідомлює себе громадянином України та успішно самореалізується в сучасному українському суспільстві.

Список використаних джерел та літератури

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18.
2. Життєва компетентність особистості : наук.-метод. посіб. / За ред. Л. В. Сохань. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 392 с.

УДК 37

Маслак Л.М.

магістрантка факультету початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Пішун С. Г.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
педагогіки і психології початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Проектно-технологічна компетентність є надзвичайно важливою складовою професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів, проте її формування потребує створення відповідних педагогічних умов. Враховуючи, що набуття даного виду компетентності відбувається в процесі застосування отриманих знань, слід зазначити, що така форма діяльності використовується нечасто, незважаючи на те, що в педагогічній професії проектування є одним із важливих компонентів. Одним із чинників успішності процесу розвитку проектно-технологічної компетентності майбутніх вчителів початкової ланки освіти є комплексний підхід до реалізації їх творчого початку в професійній діяльності. За Національною доктриною розвитку освіти в Україні XXI ст. [10] творчість

розглядається як важлива умова формування багатогранної особистості. У світі нових концепцій виховання людини перевага надається формуванню молодого покоління, здатного творчо включатися в життєдіяльність, самостійно розв'язувати нагальні проблеми.

Група українських науковців Л. Забродська, О. Онопрієнко, Л. Хоружа, А. Цимбалару наголошують «методологічною парадигмою сучасної діяльності людини в будь-якій сфері має стати творчість... У реалізації цього завдання провідна роль належить освіті, навчанню, вихованню»[7, с. 15-16].

Проблема формування проєктно-технологічної компетентності, як чинника професійної майстерності майбутнього вчителя, на думку дослідника К. Віаніс-Трофіменко, зумовлена, насамперед, наявністю практичної потреби у використанні її ресурсів і «виявляється у сформованості технологічного знання й мислення, спрямованого на проєктування моделей освітньої діяльності та їх практичної реалізації й гнучких технологічних умінь» [3, с. 17].

Слід підкреслити, що в основі створення педагогічних умов для формування проєктно-технологічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів лежить необхідність розвитку таких якостей фахівця, як інтеграція, творчість, мобільність, професійність, наявність технологічних знань, гнучкість способів і методів їх використання відповідно до ситуації, що змінюється.

Майстерність майбутнього педагога має виявлятися не тільки у вирішенні різноманітних педагогічних завдань, успішній організації навчального процесу й отриманні відповідних результатів, але і в наявності відповідних професійних та особистісних якостей, які породжують цю діяльність і забезпечують її ефективність. Важливими професійними якостями педагога, є працелюбність, працездатність, дисциплінованість, відповідальність, уміння поставити мету, вибрати шляхи її досягнення, організованість, наполегливість, систематичне й планомірне підвищення професійного рівня, прагнення постійно підвищувати якість своєї праці.

Зазначимо, що складовими педагогічної майстерності є гуманістична спрямованість – найголовніша характеристика майстерності педагога, що будується на основі ціннісних орієнтацій, та професійної компетентності.

Поняття «педагогічні умови» має однозначне трактування в наукових працях Ю. Бабанського[2], Л. Горбатюка[4], Л. Дольнікової [6], І. Мороз [9], П. Олійника [11], І. Підласного [12] та ін.

Так, дослідник Л. Горбатюк у своїй роботі зазначає, що під педагогічними умовами розуміє «фактори, які діють у навчальному процесі та впливають на навчальну діяльність і результати навчання» [4, с. 28-35.]. Цікавим є погляд на дане поняття Н. Яковлевої, яка визначає його «як сукупність заходів у навчально-виховному процесі, що забезпечують досягнення вихованцями професійного рівня діяльності» [13, с.75].

Варто погодитися з думкою дослідника В. Андрєєвої, яка представляє педагогічні умови як «зміст, методи, прийоми й організаційні форми навчання» [1, с. 89].

Важливим, є визначення Р. Гурової, яка у своєму дослідженні намагається виявити особливості педагогічної умови і розуміє під даним поняттям в педагогічному смислі «все те, від чого залежить інше; середовище, обстановку, у якій перебувають і без якої не можуть існувати предмети, явища» [5, с.79-86].

Узагальнюючи наведені вище погляди вчених на поняття «педагогічні умови», зазначимо, що вони сприяють продуктивності діяльності студентів (З. Левчук[8] та ін.), підкреслюють необхідність обліку особливостей пізнавальних

процесів кожного студента – пам'яті, уяви, мислення, мотиваційно-вольової сфери, комунікативності, культури, спілкування, саморозвитку власної діяльності.

Відповідно до вище сказаного, можна зробити припущення, що педагогічні умови формування проектно-технологічної компетентності в процесі професійної підготовки – це система доцільно змодельованих обставин, що визначають ефективність функціонування й розвиток проектно-технологічної діяльності студентів, в якій оптимально реалізується їх професійна майстерність. Тобто особистість має виявляти певний творчий потенціал, який дасть їй змогу успішно самореалізуватися в даній сфері діяльності.

Список використаних джерел та літератури

2. Андреева В. М. Настільна книга педагога : посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / В. М. Андреева, В. В. Григораш. – Х. : Основа, 2006. – 352 с.
3. Бабанский Ю. К. Методы стимулирования учебной деятельности школьников / Ю. К. Бабанский // Сов. педагогика. – 1980. – № 3. – С. 103-106.
4. Віаніс-Трофименко К. Б. Підвищення професійної компетентності педагога / К. Б. Віаніс-Трофименко, Г. В. Лісовенко. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 176 с.
5. Горбатюк Л.В. Стан та умови організації самостійної роботи майбутніх інженерів-педагогів / Л.В. Горбатюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 22. – С. 28-35.
6. Гурова Р. Г. Соціально-педагогические исследования и современность / Р. Г. Гурова // Сов. педагогика. – 1989. – № 2. – С. 79-86.
7. Дольникова Л. В. Інтегративно-диференційований підхід до структурування змісту природничих дисциплін в медичних коледжах : дис. канд. пед. наук : / Дольникова Л. В. – К. – 2000. – 200 с.
8. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності вчителя : науково-методичний посібник / [Забродська Л. М., Онопрієнко О. В., Хоружа Л. Л., Цимбалару А. Д.]. – Х. : Вид. група «Основа», 2007. – 208с.
9. Левчук З. С. Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педвуза: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. «Теорія і методика професійної освіти»/ З. С. Левчук. – Минск, 1992. – 19 с.
10. Мороз І. В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу / І. В. Мороз. – К. : Освіта України , 2005. – 278 с.
11. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – № 33 (23 квітня). – С. 4-6.
12. Олійник П. М. Форми та методи активного навчання при підготовці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і критерії їх вибору / П. М. Олійник // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2000. – Вип. 30. – С. 61-71.
13. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. – 1998. – № 12. – С. 3-18.
14. Яковлева Н. М. Теория и практика подготовки будущего учителя к творческому решению воспитательных задач : дисс. ... д-ра пед. наук. : – Челябинск, 1992. – 403.

Мозуль І.В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Сучасні стандарти підготовки майбутніх фахівців набули змін, а орієнтир освіченості особистості змістився від системи набутих знань до вмінь реалізовувати їх у практичній діяльності. Якісна підготовка майбутніх учителів неможлива без використання новітніх технологій. Одним із видів самостійної практичної діяльності студентів є проектна діяльність, яка має широкі можливості як у фаховій підготовці студентів загалом, так і у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів зокрема.

Розробкою методу проектів займалися Дж. Дьюї, В. Кілпатрик, Д. Снезден, А. Папандреу, В. Монда, Д. Каттерік. Розгляду проектної діяльності та особливостей її організації присвячені праці Є. Алісова, В. Безрукової, К. Баханова, В. Бордовської, Г. Ващенко, В. Гузеєва, В. Давидова, О. Зосименко, І. Зязюна, А. Касперського, Т. Кручиніної, В. Монахова, Г. Муравйової, О. Пехоти, Т. Подобєдової, В. Радіонова, О. Савченко, Г. Селевко, О. Солом'яного, В. Стрельникова, Я. Фруктової, О. Фунтікової, Т. Шиян та ін.

О. Зосименко наголошує, що «в освіті проекти доцільно розглядати як інноваційну форму організації освітнього середовища, в основі якої лежить самостійна розробка студентами значущої проблеми від ідеї до її практичної реалізації під гнучким керівництвом викладача» [3].

О. Фунтікова вважає метод проектів засобом розвитку і саморозвитку професійного зростання майбутніх фахівців, унаслідок чого формується система професійно-педагогічних умінь. Вона виокремлює такі функції педагогічного проекту: навчальна функція – пов'язана з оволодінням теоретичними знаннями, узагальненням фактів науки, передового педагогічного досвіду; наукова функція, реалізація якої передбачає уміння студентами вести спостереження, аналізувати досвід педагогічної діяльності і співробітництва педагога з учнями відповідно до змісту проекту, узагальнювати проблему з позиції наукових методів дослідження; методична функція – спрямована на розробку системи завдань та системи контролю знань відповідно до змісту проекту [7].

Студенти, які готуються стати вчителями початкової школи, можуть брати участь у наступних видах проектної діяльності: створення портфоліо або портфелю навчально-методичних матеріалів, які стануть основою їх подальшого використання на практиці та в майбутній професійній діяльності; виконання дослідницьких проектів, що передбачає пропонування гіпотези, її перевірку, обговорення та аналіз результатів, їх оформлення; виконання інформаційних та практико-орієнтованих проектів, спрямованих на збирання інформації про певний об'єкт (наприклад, про систему освіти в певній країні), ознайомлення учасників проекту з цими відомостями, їх аналіз і узагальнення (наприклад, визначення переваг системи освіти в певній країні), на презентацію результатів інформаційного пошуку [2].

Виконання проєктів є підготовчим етапом майбутньої професійної діяльності. Проєкт являє собою портфоліо або портфель навчально-методичних матеріалів, підготовлених майбутніми вчителями для навчання молодших школярів природознавства. Він обов'язково має містити план, мету, цілі; приклади робіт (мультимедійні презентації, бюлетені, буклети, лепбуки, картотеки завдань); дидактичні матеріали; перелік використаних інформаційних джерел.

Для досягнення поставленої мети студенти повинні виконати наступні завдання: узагальнити знання щодо сутності методу проєктів і специфіки його застосування; розробити ідею проєкту під час вивчення конкретних тем навчальної дисципліни; підібрати інформаційний матеріал; оформити проєкт, презентувати його на занятті студентам групи; реалізувати проєкт на практиці.

Організація проєктної діяльності студентів має свої особливості. Викладач-предметник здійснює планування системи проєктів, визначає місце кожного з них у системі вивчення «Методики навчання освітньої галузі «Природознавства» та професійної підготовки в цілому, створює освітнє середовище, яке б спонукало студентів до самостійного пошуку інформації для реалізації проєкту, готує досконалі портфоліо навчально-методичних матеріалів, які слугуватимуть зразками для студентів. Також викладач надає студентам всі необхідні методичні матеріали інструктивного характеру щодо організації роботи над проєктом. Зазвичай викладач дозволяє студентам вільний вибір тематики й виду проєкту. Студенти, в свою чергу, мають усвідомлювати відповідальність за виконання такого виду діяльності. Викладач же виконує лише контролюючу або консультаційну функцію.

Після виконання проєктів організовується групове обговорення всіх ідей, пропозицій, кожна з яких повинна бути розглянута з точки зору доцільності використання та можливості реалізації в реальному освітньому процесі. Групове обговорення підготовлених матеріалів дає можливість студентам оцінювати свої і чужі «продукти» діяльності з позиції його доцільності, реалістичності.

У ході опанування дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» студентам пропонуються практико-зорієнтовані проєкти за такою тематикою, як «Навчальні ігри – розвага чи ефективний засіб навчання?», «Розвиток спостережливості як засіб формування природознавчої компетентності молодших школярів», «Особливості вдосконалення гурткової роботи з природознавства в початковій ланці освіти», «Організація дослідницько-пошукової діяльності молодших школярів у процесі вивчення природознавства», «Форми організації спільної діяльності школи та сім'ї у екологічному вихованні молодших школярів», «Особливості роботи вчителя з обдарованими учнями в процесі навчання природознавства в початковій школі», «Нестандартні уроки з природознавства в початковій школі», «Формування мотивації у молодших школярів до навчання природознавства», «Формування початкових картографічних знань молодших школярів», «Формування елементарних метеорологічних знань молодших школярів», «Краєзнавча основа формування природознавчих знань молодших школярів», «Експерсії в природу», «Метод кольоротерапії для вивчення пір року», «Природничі фізкультхвилинки і руханки», «Дитячі казки і оповідання про природу в літературній спадщині В. Сухомлинського».

Найчастіше студентам пропонуються короткотривалі, індивідуальні або парні дослідницькі чи інформаційні монопроєкти. Рідше студенти виконують групові міжпредметні проєкти середньої тривалості та довгострокові творчого характеру. Окрім портфоліо, презентацією проєктного доробку майбутніх учителів початкової

школи можуть слугувати педагогічна панорама, дискурс, «круглий стіл», літературно-педагогічний журнал, відеопроєкт тощо.

Залучення студентів до проектної діяльності зі створення портфелю навчально-методичних матеріалів сприяє підвищенню ефективності засвоєння навчального матеріалу, розвитку у майбутніх учителів системи педагогічних поглядів, формуванню творчого мислення, розвитку умінь проектувати свою діяльність, а також діяльність учнів на творчому рівні, розвитку потреби у постійному самовдосконаленні. В процесі розроблення проєктів, їх презентації та подальшої реалізації на практиці студенти мають можливість не тільки спілкуватися, а й проявити свою активність, креативність, майстерність.

Проєкти будуть ефективними і результативними лише за умови, якщо вони будуть спрямовані на професійну педагогічну діяльність, на самовдосконалення особистості студента як майбутнього професіонала, на розв'язання педагогічних проблем.

Отже, метод проєктів є сучасною педагогічною технологією, використання якої створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності. Проєкт повинен містити суспільно значиме завдання чи вагомую педагогічну проблему, вирішення яких вимагають інтеграції знань, дослідницького пошуку із реалізацією творчих здібностей. Результатом проектної діяльності майбутніх учителів є створення навчального творчого продукту, що має певну теоретичну цінність і практичну значущість. Така робота сприяє активізації самостійної дослідницької, пошукової, творчої діяльності студентів. Успіх реалізації проектної технології залежить від усвідомлення всіма учасниками її значення, знання й дотримання ними алгоритму її організації. Практичне проектування допомагає майбутнім педагогам усвідомити роль знань у житті і професійній діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Башинська Т. Проектувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів / Т. Башинська // Початкова школа. – 2003. – № 6. – С. 58-59; № 7. – С. 59–62.
2. Бреславська Г. Проектна технологія у професійній підготовці майбутніх учителів / Ганна Бреславська // Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету : традиції, проблеми, перспективи : зб. наук. пр. / НАПН України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Жешувський ун-т (Польща). – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. – Т.1 : Підготовка педагогічних кадрів у вищій школі : виклики, проблеми, динаміка змін. – С. 188–193.
3. Єлькін А. Проектна технологія навчання : данина моді чи нагальна потреба? / А. Єлькін // Шкільний світ. – 2008. – № 32. – С. 17–19.
4. Курицина В. Н. Метод проєктів : вчора, сьогодні, завтра / В. Н. Курицина // Образовательная технология как система, объединяющая теорию, практику и искусство. – Воронеж : ВГПУ, 2000. – С. 59–63.
5. Фунтікова О. О. Сучасний погляд на використання методу проєктів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі / О. О. Фунтікова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 11. – С. 17–24.

Розуван Світлана,
магістрантка другого року навчання
факультету початкової освіти
Науковий керівник: Мозуль І.В.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сьогодні в Україні відбувається процес становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір. Найактуальнішим завданням сучасної педагогічної та психологічної науки і практики є пошук технологій, які б розглядали школяра як головний пріоритет і цінність, як суб'єкт культури і життя. Однією з технологій, без якої важко уявити організацію освітнього процесу в початковій ланці, є технологія розвивального навчання.

В останні роки вчителів все частіше звертають увагу на ідеї розвивальної технології в процесі навчання, з якими вони пов'язують можливість змін в школі. Розвивальні технології в процесі навчання спрямовані на підготовку молодших школярів до самостійного «дорослого» життя, адже головною метою сучасної школи є забезпечення засвоєння школярами певного кола умінь, знань і навичок, які їм знадобляться в професійній, громадській, сімейній сферах життя.

Проблема розвивального навчання має тривалу історію становлення, яка впливає з рішення проблеми співвідношень навчання й розвитку. Проблема використання технології розвивального навчання цікавила багатьох педагогів, а саме: Я. А. Коменського, Ж. Ж. Руссо, І. Г. Песталоцці, К. Д. Ушинського. За радянських часів її інтенсивно розробляли психологи і педагоги Л. С. Виготський, Л. В. Занков, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін, Н. А. Менчинська, Н. Ф. Талізина, В. В. Репкін, С. Д. Максименко.

Тривалий час науково-теоретичних і практичних пошуків став стимулом упровадження ідей розвивального навчання в широкій педагогічній практиці наприкінці ХХ століття, а на початку ХХІ – упровадження цих ідей в основі концепції початкової освіти.

Останнім часом в педагогічний лексикон міцно увійшло поняття «розвивальні технології» в процесі навчання. Технологія розвивального навчання – це технологія, яка ґрунтується на уявленні про розвиток учня як суб'єкта діяльності, а головною метою навчання вважається забезпечення розвитку учня.

Розвивальні технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавими і захоплюючими не тільки роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але й буденні кроки з вивчення різних предметів. Сучасні розвивальні технології допомагають активізувати навчальний процес, розвивають спостережливості дітей, увагу, пам'ять, мислення, збуджують інтерес до навчання. Іншою позитивною стороною розвивального навчання є те, що процес навчання сприяє використанню знань у новій ситуації, таким чином, вивчений учнями матеріал проходить через своєрідну практику, вносить різноманітність і інтерес у навчальний процес.

Розвивальна технологія є строго обґрунтованою системою педагогічних засобів, форм, методів, їх етапність, націленість на вирішення конкретного виховного завдання. Розвивальне навчання передбачає спрямованість змісту, принципів, методів і прийомів навчання на досягнення найбільшої ефективності розвитку пізнавальних можливостей школярів (сприймання, логічного і творчого мислення, пам'яті, уваги, уваги). Найбільш ефективними методами розвивальної технології є проблемні, дослідницькі, тобто такі, що сприяють розвитку творчого, критичного мислення. Основною рисою розвивальної технології навчання є орієнтація на чітко окреслену мету, визначення принципів і розробка прийомів оптимізації освітнього процесу [2].

Головна особливість розвивальної технології в процесі навчання полягає в тому, що безпосередньою основою розвитку особистості виступає її навчальна діяльність, спрямована на зміну себе як суб'єкта учіння. Передумовами розвивального навчання є можливість учнів самостійно або з допомогою вчителя осмислювати матеріал, творчо використовувати його в нестандартних умовах, свідомо запам'ятовувати для подальшого навчання. Вирішальна роль відводиться принципу навчання на високому рівні складності: якщо навчальний матеріал і методи його навчання такі, що перед тими, хто навчається, не виникає перепон, які треба подолати, то розвиток учнів відбувається слабко. Цей принцип визначає відбір і конструювання змісту освіти.

Л. Занков зазначав, що розвивальна технологія є системою навчання, за якою досягається більш високий рівень розвитку молодших школярів, аніж у навчанні за традиційною системою. Завдяки розвивальному ефекту Л. Занкова було розкрито невикористані резерви учнів початкових класів у розвитку їхньої свідомості й мислення [3].

Що стосується творчих пошуків Д. Ельконіна та В. Давидова, то ідея їхньої концепції звучала так: у молодшому шкільному віці завдяки спеціально організованому навчанню в дитини може бути сформована здатність до самовдосконалення, саморозвитку, самопізнання, тобто дитина повинна поступово, за термін навчання в молодших класах, виробити «вміння навчатись» [1, с. 29-30; 5].

Вагомими принципами розвивальної технології в процесі навчання є: навчання у швидкому темпі, проблемність, усвідомленість навчання, оптимальне поєднання різних видів розумової діяльності, індивідуалізація та диференціація навчання, спеціальне формування прийомів розумової та мнемічної діяльності, співробітництво педагога та учня.

Технологія розвивального навчання дозволяє у молодшому шкільному віці сформувати здатності до самопізнання, самовдосконалення, саморозвитку. Застосування основних принципів технології дозволяє поступово, за час навчання в молодших класах набувати «вміння вчитись». Таким чином, мета розвивального навчання полягає у формуванні в дитини здібностей з самовдосконалення, формування активного, самостійного творчого мислення, а значить – самостійного навчання.

Отже, технологія розвивального навчання – це комплексна інтегративна система, що містить чимало упорядкованих операцій і дій, які забезпечують педагогічне цілепокладання, змістовні, інформаційно-предметні та процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння систематизованих знань, надбання професійних умінь формування особистісних якостей учнів, що задані цілями навчання. Технологія розвивального навчання дозволяє сформувати в учнів початкової школи здатність до самопізнання, самовдосконалення, саморозвитку, сприяє самовдосконаленню і становленню дитини як особистості. Застосування основних

принципів технології дозволяє поступово, за час навчання в молодших класах набувати «вміння вчитись».

Список використаних джерел та літератури

1. Давыдов В. В. О понятии развивающего обучения / В. В. Давыдов // Педагогика. – 1995. – № 1. – С. 29-30.
2. Дусавицький А. К. Розвивальне навчання : теорія і практика / А. К. Дусавицький. – Харьков, 2002. – 146 с.
3. Занков Л. В. Обучение и развитие (экспериментально-педагогическое исследование) / Л. В. Занков // Избранные педагогические труды. – М. : Педагогика, 1990.
4. Селевко Г. К. Сучасні освітні технології : навч. посіб. / Г. К. Селевко. – М. : Народна освіта, 1998. – 256 с.
5. Эльконин Д. Б. Психологические вопросы формирования учебной деятельности в младшем школьном возрасте / Д. Б. Эльконин // Вопросы обучения и воспитания. – К., 1961. – 325 с.
6. Якіманська Н. Розвивальне навчання / Н. Якіманська. – К., 1987. – 78 с.

УДК 373

Чуприк А. В.,

магістрант 5 курсу

Науковий керівник: Лук'яник Л. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
теорії та методик початкової освіти РДГУ

ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «ДІАМОНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНЦІЯ» УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Актуальність теми зумовлена пріоритетними напрямками, викладеними в Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Державному стандарті початкової загальної освіти, Концепції загальної середньої освіти щодо гуманізації освіти, згідно якої загальноосвітня школа зобов'язана гарантувати державі виконання соціального замовлення – формування національно свідомої мовної особистості, учня-комуніканта, який досконало володіє літературною мовою у будь-якій ситуації спілкування. Мовленнєвий розвиток дитини, зокрема діамонологічна компетентність – один із важливих чинників становлення особистості у молодшому шкільному віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгводидактичному аспекту роботи над розвитком комунікативної компетенції дошкільнят присвячено дослідження А.Богущ, О.Білан; проблемі розвитку зв'язного мовлення школярів - наукові праці Л.Варзацької, М.Вашуленка, Г.Іваницької, Г.Коваль, В.Капінос, Т.Ладженської, В.Мельничайка, О.Хорошковської, А.Чулкової, комунікативна компетенція дошкільників (С.Хаджирадєва), культура мовлення молодших школярів (М.Оліяр). Чимало дисертаційних досліджень присвячено питанню формування мовленнєвої компетентності учнів: В.Бадер, Н.Веніг, Г.Демидчик, Л.Кулибчук, А.Курінна, А.Ляшкєвич, Г.Мельник, А.Нікітіна, Л.Попова та ін. Значимість комплексного аналізу тексту підкреслена у дослідженнях Т.Донченко, Г.Коваль, Т.Рамзасєвої.

Мета роботи – охарактеризувати зміст поняття «діамонологічна компетенція», довести її доцільність у формуванні мовленнєвої компетенції учнів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовленнєва компетенція – інтегроване вміння адекватно й доречно спілкуватись рідною мовою в різних життєвих ситуаціях (висловлювати свої думки, наміри, бажання, прохання), розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, використовувати як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості (мовленнєвий етикет); спостерігати за своїм мовленням та мовленням інших, виправляти помилки, дотримуючись загальної культури [1].

Навчання мови і розвитку мовлення дітей не зводяться лише до мовленнєвої діяльності, реалізації та використання мовної системи. *Діамонологічна компетенція* – це розуміння зв'язного тексту, вміння відповідати на запитання й звертатися із запитаннями, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати різні розповіді.

Комунікативна компетенція – комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування. Кожний вид компетенції має базисні вікові характеристики [1].

У сюжетно-рольовій грі дитина діє не лише від свого імені, а й від імені іншої особи, що дає їй змогу виокремити себе з-поміж інших. Тому необхідно надавати можливість дітям самостійно обирати тему, будувати сюжет, розподіляти ролі, інакше гра втрачає своє значення і перетворюється на формальну.

Педагогі лише спрямовують, підказують і коригують дії гравців. Кожен етап сюжетно-рольової гри важливий і необхідний. Він потребує серйозного і вдумливого підходу з боку педагога, бо від того, наскільки ефективно діти засвоять те, про що дізналися сьогодні, залежить опанування складнішого матеріалу завтра.

Вміле керівництво грою полягає в тому, щоб знайти найбільш вдалий педагогічний прийом для розвитку морально цінної сюжетної лінії, корекції негативного сюжету, тактовного розв'язання конфлікту між дітьми під час розподілу ролей та логічного завершення гри. Керівництво сюжетно-рольовою грою – нелегка справа для педагога, оскільки потребує неабиякого терпіння, спостережливості та педагогічного такту.

Мовленнєву компетентність молодшого школяра потрібно розширювати використанням театралізованої діяльності. На основі казок проводити цікаві ігри-драматизації, лялькові вистави. Значну роль у цьому процесі відіграє музичний керівник, який допомагає в організації, проведенні та музичному супроводі того чи іншого заходу. Корекція зв'язного мовлення повинна здійснюватись педагогами під час занять, в ігрових ситуаціях, на прогулянці. Особливе значення має формування зв'язного мовлення в умовах сім'ї, адже тільки закріплюючи вдома набуті на заняттях навички, дитина вчиться правильно розмовляти, оволодіває повноцінним мовленням.

Ознайомлення дітей із навколишнім світом, формування трудових та гігієнічних навичок також сприяють розвитку мовлення. Слухання казок, віршів та оповідань, перегляд мультимедійних фільмів, їх переказ - головне в роботі над зв'язним мовленням.

Для нашого дослідження найбільш прийнятним вважаємо таке визначення поняття «діамонологічна компетенція»: діамонологічні вміння стосуються діалогічного та монологічного мовлення, формування комунікативної компетенції спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування» [3].

У 3-4 класах мовно-мовленнєва підготовка молодших школярів набуває чіткої орієнтації: учні удосконалюють набуті вміння та навички, якими вони оволоділи

у 1, 2 класах. Процес формування діалогової компетенції відбувається такими шляхами:

- розвиток умінь і навичок творчого володіння усним і писемним мовленням у різноманітних ситуаціях спілкування та сферах комунікації;
- практичне застосування знань із рідної (української мови);
- використання знань із української мови як засобу підвищення загальноосвітнього рівня учнів [2].

Висновки. Таким чином, діалогова компетенція є базовою складовою компетентнісного підходу в сучасній педагогічній освіті, оскільки передбачає оволодіння учнями всіх видів компетенцій – ключових, галузевих та предметних.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що формування діалогової компетенції молодших школярів має займати чільне місце в навчальному процесі, носити системний характер і охоплювати всі етапи навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К. : К.І.С., 2004. С. 47 – 53.
2. Білик С. В. Хвилинки-цікавинки з використанням словникових слів на уроках рідної мови. Почат. навч. та вих. 2007. № 2. С. 15–20.
3. Захарійчук М. Красномовство. Краса і сила риторики. Почат. освіта. 2009. № 11 (берез.). С. 9–10.

УДК 373:.....

Шермет М. С.,

магістрант 6 курсу

Науковий керівник: Лук'яник Л. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри теорії та методик початкової освіти РДГУ

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ІНТЕРФЕРЕНЦІ В УМОВАХ БЛИЗЬКОСПОРІДНЕНОГО БІЛІНГВІЗМУ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливим науковими та практичними завданнями. Одним із основних проявів порушення нормативності мовлення учнів є наявність у ньому інтерферентних помилок, які є наслідком білінгвальної ситуації в Україні. Українська та російська мови, що перебувають у неперервному контактуванні, близькі як за своїм лексичним складом, так і за граматичною будовою. Така спорідненість створює сприятливі умови для вивчення обох мов (можна відмітити явище транспозиції, яке дає можливість інтенсифікувати процес навчання другої мови), водночас виникає явище інтерференції, якої зазнає не лише друга, але значною мірою і перша мова білінгвів. Структурна схожість української і російської мови створює сприятливі умови для відхилень від норми не лише другої (російської), але й значною мірою першої (української) мови білінгва. Причини інтерферентних помилок дослідники вбачають у несформованості навичок нормативного мовлення рідною мовою, негативному впливі мовленнєвого середовища, відсутності чи недостатній сформованості навичок самоконтролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти інтерферентних явищ в умовах білінгвізму в різні періоди вивчало багато вчених, зокрема їхні психологічні та лінгвістичні аспекти з'ясовано у працях С.М.Верещагіна,

Ю.О.Жлуктенка, А.С.Супруна, Л.В.Щерби, У.Вайнрайха, В.Розенцвейга, та ін. Проблеми подолання явищ інтерференції в російському мовленні, спричинених впливами рідного мовлення білінгвів, присвячені дисертаційні дослідження Л.В.Барановської, Л.А.Войцешук, Ю.І.Гулій, Б.Н.Маруневич. Незважаючи на велику кількість праць, що стосуються різних аспектів культури мови і мовлення, вивчення інтерферентних явищ в усному мовленні мешканців білінгвальних регіонів ще не завершено. Вагомий внесок у дослідження білінгвології зробили зарубіжні лінгвісти Р.Белл, У.Вайнрайх, А.Дібольд, У.Ламберт, Р.Ніньолес, Н.Сігуан, Р.Тігоне, Ч.Фергюсон, Дж. Фішман. Їхні праці стосуються поняттєвого апарату двомовності, теорії диглосії, впливу білінгвізму на інтелектуальний розвиток особистості, мовної поведінки білінгвів. Для випрацювання теоретичних і прикладних засад українсько-російської двомовності, функціонування української мови у ХХ столітті важливе значення мали праці Л.Т.Масенко, Л.О.Ставицької, О.Д.Пономарева, С.В.Караванського, О.Б.Ткаченка, Ю.В.Шевельова, Н.П.Шумарової. Окремі аспекти явища білінгвізму досліджували С.Я.Єрмоленко, Б.М.Ажнюк, А.П.Коваль, М.М.Пилинський, Я.К.Радевич-Винницький, В.Ф.Чемес, О.І.Чердиченко, Г.М.Яворська.

Формулювання мети роботи (постановка завдань). Мета роботи – систематизувати, узагальнити та проілюструвати методику щодо попередження типових помилок інтерферентного характеру, виявлених у мовленні учнів.

Ця мета зумовила необхідність розв'язати низку **завдань**, серед яких основними є такі: визначення самого поняття інтерференції в потенційному і реальному (функціональному) аспектах, її природи, чинників вияву у споріднених мовах; виявлення рівнів сформованості мовленнєвої культури учнів, їхньої психологічної готовності до вдосконалення мовлення в білінгвальних умовах; попередження інтерференції, умінь та навичок в умовах білінгвізму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема білінгвізму – багатоаспектна і не є об'єктом уваги лише соціолінгвістів. Відомі різні дослідницькі підходи до виміру двомовності. Білінгвізм розглядається на тлі основного предмета певної науки, тобто витлумачується згідно з характерними для неї критеріями та набуває специфічних аспектів виміру. Багатоаспектність двомовності пояснює існування в сучасній лінгвістиці низки різнобічних витлумачень поняття “білінгвізм”. Науковці, які досліджують проблеми міжмовних контактів, вивчають білінгвізм, ґрунтуючись на тих чи інших аспектах його виміру, зокрема на психологічному та лінгвістичному. “Чистим” білінгвізмом називатимемо стан, коли індивід використовує кожен з мов у різних ситуаціях і ніколи не вживає дві мови впереміш. “Мішаною” вважаємо двомовність тоді, коли індивіди в тій самій ситуації користуються обома мовами одночасно, а перехід з однієї мови на іншу є непомітним як для мовця, так і для інших осіб, що беруть участь у комунікативному акті.

Унаслідок мовних контактів у лексико-семантичній системі української мови з'являються запозичення, серед яких слід виділяти позитивні лінгвооддиниці, що не порушують структурних можливостей мови (напр. русизми), і негативні, які нівелюють національно-мовну своєрідність, а тому повинні вилучатися з ужитку (інтерфеми, кальки, росіянізми, суржикові утворення).

Вчитель української мови в початкових класах повинен побудувати роботу з урахуванням видів інтерференції: фонетичної, граматичної та лексичної.

У роботі з подолання **фонетичної** інтерференції, зумовленою вимовою голосних під наголосом, допоможуть наступні вправи:

а) встановлювати звуковий і морфологічний склад слова;

- б) визначати співвідношення між звуковим складом слова при інтерференційній та літературній вимові;
- в) добирати споріднені за складом слова, аналізувати їх за значенням, встановлювати подібність у звуковому складі і відмінність у значеннях;
- г) безпомилково застосовувати правило перевірки наголосом;
- д) користуватися прийомом підстановки питання або опорного слова з наголосом на закінченні (наприклад, при перевірці правопису ненаголошених відмінкових закінчень іменників і прикметників).

Робота з усунення **лексичних** явищ інтерференції припускає використання вчителем всієї сукупності методичних прийомів, які застосовуються їм у словниковій роботі взагалі: розкриття значень слів і зіставлення їх (за подібністю, розбіжністю) як поза контекстом, так і в контексті, активне включення слів літературної мови в мову учнів, ведення учнівських словників (тематичних і орфографічних).

Вивчення граматики сприяє одночасному вирішенню кількох завдань: формуванню правильного письма, оволодінню літературною вимовою, встановленню правильних асоціацій між конкуруючими відмінковими закінченнями і тими значеннями, які передаються даними граматичними формами.

Для ліквідації **граматичних** помилок доцільно:

1. Аналізувати тексти і виділяти в них відмінкові форми іменників, що не збігаються в рідній та російській мовах.

2. Вводити кожне з цих слів у зазначеній формі у цілі зв'язні тексти. Пропозиції повинні бути вимовлені так, щоб всі учні чули закінчення кожного «небезпечного» слова, а в разі помилки мовця могли його поправити. Потім придумані пропозиції учні повинні записати в зошити, а іменники в родовому, давальному і місцевому відмінках підкреслити.

3. На подібному матеріалі може бути проведений і вибірковий диктант (цей вид роботи важкий для учнів і тому може бути запропонований тільки в старших і найбільш підготовлених класах).

4. Систематично тренувати учнів у відмінюванні окремих слів і їх поєднань (в усній та письмовій формі, в зошитах і на дошці) з попутною фіксацією уваги учнів на відмінкових закінченнях.

Висновки і перспективи подальших розвідок у визначеному напрямі.

Здійснений науковий аналіз виявив, що усне мовлення учнів характеризується наявністю досить великої кількості інтерферентних помилок на лексико-семантичному рівні. Дане дослідження дозволило зробити висновок про те, що основою розвитку мовленнєвих умінь є відповідний рівень сформованості психологічних механізмів мовленнєвої культури молоді, що є перспективою наших подальших досліджень.

Список використаних джерел та літератури

1. Беликов В. И., Крысин Л. П. Социолінгвістика. М., 2010. 384 с.
2. Радчук В. Мова в Україні: стан, функції, перспективи. Українська мова та література. 2000. № 6. С. 12-15.
3. Флаєр М. Суржик: правила утворення безладу. Критика. 2000. № 6, С. 16-17.
4. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. За заг. ред. О. Сербенської. Львів, 2004. 234 с.

СЕКЦІЯ 15. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК:373.24

Абакумова М. В.,
магістрантка ІДГУ

Науковий керівник: Сиротич Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ Ф. ФРЕБЕЛЯ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ДИТЯЧОГО САДКА

Незважаючи на всі зміни, що відбулися в системі дошкільної освіти, її першоджерела, основні напрямки та педагогічні погляди, залишаються незмінними. В основі будь-якої педагогічної системи лежать основоположні знання, які були закладені ще в минулих роках. У пошуку нових педагогічних ідеалів і творчих ідей, науковці звертаються до витоків класичної педагогіки. Не одне покоління педагогів дошкільної освіти шукає нові знання шляхом осмислення тих основоположних ідей, які були закладені педагогами-новаторами, видатними дослідниками і великими вихователями. Одним з таких видатних педагогів був німецький педагог, теоретик дошкільної освіти, творець поняття «дитячий сад» Фрідріх Вільгельм Август Фребель (21 квітня 1782 – 21 червня 1852). Науковий інтерес нашого дослідження становить вивчення Ф.Фребеля, як автора оригінальної системи виховання і навчання дошкільників у колективі.

До праць Ф. Фребеля звертаються багато дослідників і практикуючих фахівців, оскільки в них можна виявити безліч ідей щодо навчання та виховання дошкільнят, які не втрачають своєї актуальності і сьогодні. Наприклад, роль гри у розвитку дитини розглядає Т.А. Косімова в своїй статті «Гра в житті дошкільника». До дослідження ігрової діяльності звертається багато фахівців сучасності, зокрема: С.А. Козлова, Т.А. Куликова, А.В.Запорожець. Роль розвитку пізнавальної активності у дітей, важливість організації пізнання і спілкування за допомогою ігрової діяльності підкреслюють в своїх працях Т.В.Антонова, С.С. Бичкова та ін.

Мета статті – обґрунтувати особливості педагогічної системи Ф. Фребеля та з'ясувати актуальність її реалізації на сучасному етапі розвитку дошкільного виховання.

За словами З. Борисова [1], саме Ф.Фребель зробив дошкільну педагогіку наукою і, поклав початок різним течіям теорії і практики дитячих садків, одна з яких – система Монтесорі. Сучасні дослідники, розробляючи власні підходи до вирішення проблеми навчання та виховання дошкільнят в ЗДО, активно спираються на продуктивні ідеї Ф.Фребеля. Йому по праву відводиться важлива роль у розвитку теорії і практики дошкільної освіти. По-перше, педагог завжди ставився до дитини, як до важливого учасника педагогічного процесу, як до особистості, яка бере активну, безпосередню участь в освітньому процесі. При цьому основним критерієм педагогічної діяльності він вважає пізнавальний розвиток дитини, що реалізується завдяки продуктивній діяльності. Введений ним термін «дитячий сад» відображав всю сутність педагогічного процесу і стилю навчання дітей. Він характеризував дитячий сад як установу, в якій дитину плекають, подібно «саджанця, який вимагає догляду і вирощування з боку педагогів» [6]. Разом з тим, сад – частина природного

світу, навколишнього середовища, природи, що приносить відчуття захищеності, значущості, гарного самопочуття.

У педагогічній системі Ф.Фребеля можна виділити три основні блоки.

У першому блоці педагог пояснює механізм розумового розвитку дитини, розвитку його свідомості і мислення, в якому Ф. Фребель виділяє чотири компоненти: 1) почуття; 2) пізнавальна і практична діяльність з предметами; 3) мова; 4) математика [3]. Проте, далі їх опису та пояснення взаємозв'язку між компонентами Ф. Фребель не пішов.

У другому блоці Ф.Фребель характеризує етапи, цілі та способи розумового розвитку дитини. Він визначає чотири етапи розумового розвитку, такі як:

- перший (початковий) – пов'язаний з першими місяцями життя дитини, коли вона самостійно ще не виділяє і не фіксує предмети, події та явища;
- другий (немовля) – дія і слово матері сприяють навчанню виділяти спочатку окремі предмети і явища найближчого оточення, а потім самого себе;
- третій (дитинство) – дитина говорить і грає з предметами. Саме на цьому етапі можна і потрібно починати цілеспрямоване навчання: дорослий знайомить дітей з назвами предметів, явищ, показує різні відносини між предметами, явищами і процесами, вчить проводити лінії, рахувати в межах десяти тощо;
- четвертий (отроцтво) – вступ дитини до школи і вивчення навчальних предметів.

Третій блок педагогічної системи Ф. Фребеля становить дидактичний матеріал, з яким повинна працювати дитина («дари Фребеля»). Розробляючи дидактичний матеріал, педагог виходив з природних особливостей дітей дошкільного віку (рухливість, безпосередність, допитливість, прагнення до наслідування) і вважав, що для задоволення цих потреб необхідно організувати заняття з однолітками в дитячому садку.

Ф. Фребель розробив своєрідну методику роботи вихователя з дітьми з використанням дидактичного матеріалу, в основі якого – розвиток органів почуттів, рухів, мови шляхом ігор та систематичних вправ. Пропоновані Ф.Фребелем «дари» (їх шість) супроводжувалися різноманітними віршиками, пісеньками, за допомогою яких вихователь доносив сенс, зміст цих «дарів» до дітей.

Враховуючи природний потяг і схильність дітей до ігор з м'якими матеріалами (наприклад, глина, віск), Ф. Фребель розробив систему занять ліпленням, де діти ліплять прості форми (куля, куб, циліндр) – з них утворюють інші форми, а також предмети, які оточують дитину у житті (чашку, горщик та ін.) [2].

Ф. Фребель вважав, що надихнути матерів на творчість у вихованні своїх дітей можна, запропонувавши їм віршовані рядки як зразки, що ілюструвалися дитячими сценками, а окремі з них покладалися на музику і вже піснями використовувалися у дитячих садках. Педагог розумів необхідність їх удосконалення, а тому закликав матусь самим створювати подібні вірші і пісеньки.

Цікавими у фребелівській системі є відображувальні рухливі ігри (зі словами і під музику), в яких програються події життя дитини, трудові процеси та цикл гімнастичних ігор, пристосованих до дитячого віку і спрямованих на пробудження почуття і розумової діяльності, а також фізичних сил дитини. До кожної гри наводяться ноти і детальний опис рухів; теми пісень близькі й доступні малцям (ігри, імітація годування птахів, випасання домашніх тварин, тобто процеси, які привчають дітей до звичайного життя), у пісенних текстах – багато слів, складів, які залюбки повторюватимуться маленькими дітьми.

У сучасному процесі реформування дошкільної освіти в Україні посилюються тенденції діяльнісних засад висвітлених у Фребелівській системі виховання. Сьогодні відбувається розвиток окремих ідей Ф. Фребеля, про що свідчить фактологічний аналіз положень державних, нормативних, науково-методичних документів, поглядів сучасних науковців, та практичного досвіду закладів дошкільної освіти. Положенням, на якому базується процес оновлення змісту дошкільної і початкової освіти України ХХІ ст., є визнання пріоритету розвитку і саморозвитку особистості дитини, як суб'єкта діяльності [4]. В інструктивно-методичному листі Інституту інноваційних технологій і змісту освіти викладено рекомендації вихователям щодо здійснення керівництва самостійною діяльністю дітей дошкільного віку: надавати дітям можливість виявляти власну активність і креативність, не пригнічуючи їхньої ініціативи; відмовитись від надмірної опіки дітей [5]. Ідеї діяльнісного підходу Ф. Фребеля простежуються і в сучасних авторських технологіях дошкільного виховання.

Таким чином, у аспекті розвитку дитини, зокрема раннього віку, педагог мав такі позиції – шанобливе ставлення до природи дитини, необхідність її вільного розвитку і раннього початку навчання, пріоритет почуттєвої сфери, гармонічний розвиток усіх сфер – пізнання й творчості, розуму, емоцій, характеру, суспільне виховання. Ідеї і практичний доробок Ф. Фребеля став потужним підґрунтям для створення самобутньої системи педагогічного виховання дошкільнят, яка реалізує ідею цілісного розвитку дитини у поєднанні її почуттєвої, розумової, соціальної сфер і сприяє естетичному розвитку дитини. Подальших досліджень потребує проблема розробки і впровадження різних моделей реалізації систем педагогів в українську практику мистецького виховання

Наше дослідження не може охопити в рівній мірі всі аспекти дослідженої проблеми. На нашу думку, глибшого і різнобічного вивчення потребують проблеми індивідуального підходу під час впровадження педагогічних поглядів Ф. Фребеля у важливому аспекті виховання дошкільнят.

Список використаних джерел та літератури

1. Борисова З. Фрідріх Фребель – засновник ідеї дитячого садка: (220 років від дня народження та 150 років від дня смерті) / З. Борисова // Дошкільне виховання. – 2002. – № 12. – С. 5–7.
2. Єфименко М. Рух – це життя / М. Єфименко // Дошкільне виховання. – 2014. – № 7. – С. 26–30.
3. Іванюк Г.І. Ідеї діяльнісного підходу Ф. Фребеля в українському дошкільному вихованні: від минулого до сьогодення / Г.І. Іванюк, А.Д. Січкара // Молодий вчений. – 2018. – №7 (59). – С. 101–105
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Про організовану самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.tutor.in.ua/index.php?option=com_content&view=article
6. Фребель Ф. Дитячий садок: Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки / За заг.ред. З.Н. Борисової. – К.: Вища шк., 2004. – 511с.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основний вид діяльності дітей дошкільного віку – гра, у процесі якої розвиваються духовні та фізичні сили дитини. Крім того, гра – це своєрідний, властивий дошкільному віку спосіб засвоєння суспільного досвіду. У ній формуються всі сторони особистості дитини, відбуваються значні зміни в психіці, що слугують підготовчим етапом у переході до нової, більш високої стадії розвитку. Цим пояснюються величезні виховні можливості гри.

На сучасному етапі класифікація дитячих ігор була розроблена С.Л. Новосоловою. У її основі лежить уявлення про те, за числом ініціативою виникають ігри (дитини чи дорослого). Автор виокремлює три групи ігор:

I. Ігри, що виникають за ініціативою дітей:

- самостійні ігри: гра–експеримент;
- самостійні сюжетні ігри: сюжетно–відображувальні, сюжетно–рольові, режисерські, театралізовані.

II. Ігри, що виникають за ініціативою дорослих:

- навчальні ігри: ігри–забави, ігри–розваги, інтелектуальні, святково–карнавальні, театральні–постановчі.

III. Ігри, витоки яких ідуть від історично складених традицій етносу (народні), що можуть виникнути за ініціативою як дорослих, так і старших дітей:

- традиційні або народні (історично вони лежать в основі багатьох ігор, що належать до навчальних та ігор на дозвіллі) [4, с. 87]

Класифікацією ігор для навчання дошкільників рідної мови запропонував К.А. Радкін [3, с. 69]. Він поділяє ігри на два типи:

- ігри з елементами перевтілення;
- ігри з елементами змагання.

До групи ігор з елементами перевтілення К.А.Радкін відносить сюжетно–рольові ігри.

Соціальне довкілля дитина відображає у сюжетно–рольовій грі, у якій вона бере на себе роль дорослих і в узагальненій формі, у створених ігрових умовах відтворює діяльність дорослих і їхні взаємовідносини.

Сюжетно–рольові ігри діти створюють самостійно, тому їх відносять до творчих ігор, хоча вони мають наслідувальний характер, оскільки відображають життя і взаємовідносини дорослих, – моделюють явища соціального довкілля і переживають їх як у справжньому житті [2, с. 271].

Діти зображають людей, тварин, роботу лікаря, будівельника тощо. Усвідомлюючи, що гра – не справжнє життя, малоки тим часом по–справжньому переживають свої ролі, відверто виявляють своє ставлення до життя, свої думки та почуття, сприймають гру як важливу справу [1, с. 35]. Такі ігри пов’язані зі сферою людської діяльності й людських стосунків, оскільки своїм змістом вони відтворюють саме цей аспект дійсності. Вдаючись до них, діти намагаються по–своєму відтворити дії, взаємини дорослих, створюючи спеціальні ігрові ситуації.

Сюжетна рольова гра є динамічним феноменом, її розвиток виявляється насамперед у виникненні нових сюжетів – утілених у певних подіях образних відтворень задумів. В іграх дітей дошкільного віку вони надзвичайно різноманітні й відображають конкретні (соціально–історичні, географічні, побутові тощо) умови їхнього життя.

Деякі сюжети цікаві як молодшим, так і старшим дошкільникам (наприклад, ігри на побутові теми). Проте в їх розвитку спостерігається певна тенденція: спершу виникають ігри з побутовими сюжетами, потім – ігри на теми праці і нарешті – ігри суспільної тематики. Різноманітність сюжетів залежить від масштабу і глибини пізнання дітьми навколишнього світу. Зміна ігрових сюжетів пов'язана з розширенням їх джерел. Ігри молодших дошкільників живляться здебільшого враженнями, які вони черпають з безпосереднього спілкування з навколишнім світом. В іграх дітей старшого віку все більше починають виявлятися здобуті ними з різних джерел знання, безпосередній досвід: вони відображають не тільки події, в яких особисто брали участь, а й ті, які спостерігали.

Отже, у процесі сюжетно–рольової гри у дошкільників розвивається здатність до творення і реалізації задуму, який, будучи на перших порах спонтанним, з часом постає як свідомо задумана тема, реалізуючи яку, діти не просто механічно копіюють дії дорослих, а відтворюють почуття, переживання, насажують їх особистісним змістом.

Список використаних джерел та літератури

1. Артемова Л. В. Театральні ігри дошкільників / Л. В. Артемова. – К.: шкільний світ, 2001. – 127 с.
2. Богущ А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія / А. М. Богущ – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 376 с.
3. Гавриш Н. В. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку / Н. В. Гавриш. – Луганськ: Альма – Матер, 2004. – 217 с.
4. Игра дошкольника / Под ред. С.Л. Новоселовой. – М.: Академ, 1999. – 133 с.

УДК 372:61

Безделова Н. О.,

студентка 61–1 МДО групи факультету дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Марсєва Т. В.,

кандидат педагогічних наук Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ЗАГАРТУВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ВОДНИХ ПРОЦЕДУР

Загартування – це поступова адаптація організму до умов навколишнього середовища, які постійно змінюються. Загартувальні процедури не лише зміцнюють імунітет, а й позитивно впливають на нервову систему, покращують обмін речовин та кровообіг, збільшують силу м'язів, надають організмові тонус, нормалізують артеріальний тиск [3].

Загартувальні процедури – система заходів, спрямованих на підвищення опірності організму дітей, розвитку у них здатності швидко й без шкоди для здоров'я пристосовуватися до умов навколишнього середовища, яке змінюється.

Загартування має бути систематичним, тривати увесь рік, причому треба поступово знижувати температуру повітря і води, збільшуючи одночасно тривалість процедур. Вплив їх найефективніший тоді, коли вони застосовуються у комплексі. Лікар повинен детально знати всі моменти загартування. Діючи пліч-о-пліч з педагогом, він призначає і дозує загартувальні процедури для кожної дитини зокрема.

У закладах дошкільної освіти застосовуються два види загартувальних заходів: повсякденні та спеціальні. До повсякденних належать: відповідний температурний режим, застосування широкої аерації, використання прохолодної води для миття рук, обличчя, полоскання рота, горла.

Спеціальні загартувальні процедури – повітряні й сонячні ванни, різноманітні водні процедури (наприклад: сухе та вологе обтирання тіла махровою рукавичкою, обливання ніг, тіла), сон при відкритих фрамугах тощо.

Під керівництвом Н.М. Аксаріної та М.М. Щелованова були розроблені методичні рекомендації щодо загартування для зміцнення організму дітей старшого дошкільного віку [3].

За будь-якої методики в усіх видах загартування необхідно дотримуватися таких принципів:

1. Систематичність – регулярне проведення загартувальних процедур.
2. Поступовість – плавне нарощування сили подразника, правильність якого має підтверджувати короткочасне поглиблення і прискорення пульсу, дихання, зовнішній вигляд шкіри, загальна позитивна реакція дитини.
3. Індивідуальний підхід – урахування стану здоров'я, самопочуття, досвід загартування кожної дитини.

До водних процедур належать вологе обтирання, обливання ніг та тіла, контрастне обливання. У процесі використання водних загартувальних процедур температура води поступово знижується відповідно до встановлених норм.

Загартування водою передбачає:

1. Обтирання – починати загартування водою можна з вологого обтирання (1–2 хвилини) спочатку з рук, шиї; далі обтирати до пояса, потім ноги; температура води має поступово знижуватися від +32С – +28С до +22С – +20С.
2. Обливання – загартуванню сприяє обливання стоп (влітку після прогулянки також можна обливати ноги дітей нагрітою на сонці водою з поліетиленових пляшок);
3. Купання – його можна влаштувати в гумових басейнах, встановлених на майданчиках [4].

Отже, водні процедури – це ефективний спосіб загартування, і дієва лікувальна процедура. Адже повторювані, правильно проведені, водні процедури значно підвищують опірність організму до мінливих чинників навколишнього середовища.

Список використаних джерел та літератури

1. Апанасенко Г. Л., Попова Л. О. Медична валеологія. Київ, 1998. 248 с.
2. Воротилкіна И.М. Физкультурно-оздоровительная работа в дошкольном образовательном учреждении: метод. пособие. Москва, 2004.
3. Вільчовський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми, 2004. 428 с.
4. <http://dnz12.sumy.ua/informatsiya/dlya-vas-batki/litnye-ozdorovlennya/zagartuvalni-protседuri/>

СПЕЦИФІКА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ВІД НАРОДЖЕННЯ ДО 6 МІСЯЦІВ

У світовому освітньому процесі визначаються тенденції, що свідчать про значущість проблеми освіти в контексті загальної та педагогічної культури. Саме це вимагає нових підходів до навчання та виховання дітей, що ґрунтується на ідеях природо відповідності та індивідуально-особистісного розвитку. Тому на сучасному етапі становленні дошкільної освіти велику увагу приділяють ранньому дитинству як найвідповідальнішому періоду розвитку та становленні особистості людини.

Розвиток мовлення дітей у ранньому віці – одне з найважливіших знань педагогіки раннього віку, що тісно пов'язаний із формуванням усіх психічних процесів (сприймання, пам'ять, мислення та ін.) і водночас є основою цілеспрямованої пізнавальної діяльності дитини. Саме тому означена проблема завжди була в центрі уваги дослідників (Н. Аксаріна, А. Богущ, М. Кольцова, Г. Розенгарт–Пупко, Ф. Сохін, Є. Тихеева та ін.) [4].

Дитина народжується з готовим апаратом мовлення, зазначає Є. Тихеева, та не говорить, оскільки новонароджений не має навичок користування своїм апаратом мовлення, йому потрібно цю навичку набути; у нього відсутній зміст для мовлення, тому потрібно цей зміст набути; йому не відомі словесні форми мовлення, він має з ними познайомитися; мовлення пов'язане з проявами мислення і зумовлено з ним; мовлення розвивається за умов соціального спілкування між людьми; між новонародженим і людьми, які його оточують, соціальні зв'язки ще не встановленні, їх потрібно встановити [5].

Упродовж першого місяця життя у короткі проміжки активного неспання на руках у дорослого відбувається перше спілкування дитини з дорослим на емоційному тлі. Водночас у цей період ще досить тяжко викликати у дитини відповідну реакцію, отже, ініціатива спілкування належить дорослому [1].

На другому місяці в дитини з'являються перші короткі звуки (з, кх, к) звукосполучення: зү–зү, азү, що одержали назву «гукання». На відмінну від крику, гукання – це збудження приємного позитивного характеру і виникає воно передусім у відповідь на ніжні, ласкаві слова дорослого. Ось чому спілкування дитини з дорослим упродовж другого місяця життя повинно мати характер «розмови»; дорослий сам заграє з дитиною, посміхається намагається затримати на собі погляд, викликати посмішку. На кінець другого місяця дитина починає фіксувати зорові і слухові подразники, довго сміється, якщо з ним розмовляє дорослий; слідкує поглядом за іграшкою, що рухається.

На третьому місяці у спілкуванні дитини з дорослим відбуваються суттєві зміни – ініціатива спілкування відтепер належить дитині, вона вже сама шукає поглядом дорослого для спілкування з ним. У відповідь на вітання дорослого, чи, навіть, коли його побачить, дитина голосно сміється, промовляє звуки типу «а–а–а», «е–е–е», рухає руками, ногами. На третьому місяці, за даними Н. Касаткіна і І. Нечасові, дитина вже розрізняє звуки різної висоти [2].

На четвертому місяці спілкування між дорослим і дитиною відбувається уже на тлі голосових реакцій. У цей період збільшується кількість звуків, що їх промовляє дитина, з'являються сполучення звуків голосного типу «співучі звуки» (І. Кононова): «о-о-о-е», «а-е-е-а». У другій половині місяця з'являється гулення, що наслідуює спів птахів, булькання, фиркання, сполучення звуків приголосного типу «тіль», «фрр».

На п'ятому місяці дитина вже шукає спілкування зі своїми однолітками. Вона підповзає до свого сусіда, посміхається, промовляє окремі звуки. Якщо дитина побачить дорослого, вона промовляє цілу низку голосових реакцій, що звернені до неї, «закликає» дорослого підійти до неї, довго «гулить», розрізняє тон, з яким до неї звертаються дорослі.

На межі 5–6 місяців з'являється белькіт. З фонетичного боку, белькіт – це найбільш складний голосовий утвір, він нагадує слова – склади, що складаються зі складів ма–ма–ма, ба–ба–ба, дя–дя–дя, які рівномірно повторюються.

Отже, ми розглянули особливості першого етапу підготовчого періоду (1 місяць – 5–6 місяців), що має надзвичайно важливе значення для подальшого розвитку мовлення дитини. У цьому періоді з'являються перші передмовленнєві реакції, здійснюється підготовка дихальної та голосової мускулатури, за допомогою голосових звуків, для організації майбутніх більш складних голосових реакцій.

Список використаних джерел та літератури

1. Богуш А.М. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку. Навчально–метод. посібник / А.М.Богуш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 392 с.

2. Богуш А.М., Гавриш Н.В., Саприкіна О.В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку : [підручник] / А.М.Богуш. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 408 с.

3. Крутій К. Л. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку / К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ЛПС. Лтд, 2005. – 208 с.

4. Полевикова О.Б. Содержательные компоненты языкового образования и речевого развития детей дошкольного возраста в научно–педагогических концептах А.М.Богуш [Электронный ресурс] / О.Б. Полевикова // NovalInfo.Ru (Электронный журнал.) – 2015 г. – № 31. – Режим доступа : <http://novainfo.ru/archive/31/pedagogicheskie-kontsepty-a-m-bogush>

5. Тихеева Е.И. Развитие речи детей / Е.И. Тихеева; под ред. Ф.А. Сохина. – М.: Просвещение, 1981. – 174 с.

УДК 373.2.091

Бірюкова А. В.,

студентка 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»

Херсонського державного університету

Науковий керівник: Полєвікова О. Б.,

кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗМОВНЕ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПРЕДМЕТ ЛІНГВОДИДАКТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Реформування дошкільної галузі неможливе без з'ясування проблеми формування мовної особистості дитини, що, у свою чергу, спонукає вчених до наукових розвідок у царині методики навчання мови.

Лінгводидакти (О.М. Біляєв, А.М. Богуш, Г.Г. Городілова, О.В. Єфименко,

Т.М. Іваницька, Т.О. Ладженська, Н.І. Луцан, Н.А. Пашковська, Е.Я. Палихата, М.Б. Успенський, О.С. Ушакова, Л.П. Федоренко, Е.О. Фльоріна) розглядають феномен «розмовне мовлення» та «розвиток розмовного мовлення» у навчально-педагогічному аспекті. Так, О.В.Єфименко розглядає феномен «розмовне мовлення» як «звучне мовлення, безпосередньо звернене до слухача... коли, той, хто говорить, використовує готові, закріплені в системі мови форми, які ним заздалегідь не відбираються, а використовуються природно й невимушено у процесі говоріння» [2, с. 16].

Учені (З.М. Богуславська, Н.М. Крилова, М.І. Лисіна, Е.І. Радіна, А.Т. Рузька, Є.О. Фльоріна) досліджували місце бесіди в розмовному мовленні дітей дошкільного віку, вважали бесіду засобом колективного спілкування, що узагальнює, уточнює і розширює досвід дітей.

У дисертаційному дослідженні Г.В. Чулкової подано послідовне формування навичок діалогічного мовлення, визначено рівні розвитку діалогічних навичок дошкільників усіх вікових груп, розроблена методика навчання дошкільників діалогічного мовлення. Під діалогічним мовленням учена розуміє «особливий вид мовленнєвої діяльності, функції якої реалізуються у процесі безпосереднього спілкування між співрозмовниками в результаті послідовного чергування реплік стимулів та реплік реакцій» [5]. Ефективності навчання діалогу за методикою Г.В. Чулкової сприяло використання ситуативно-комунікативних ігор і вправ, а також присутність в іграх постійно дієвого партнера – співрозмовника – літературного героя – Незнайки [5].

Н.І. Луцан обрала предметом дослідження розвиток діалогічного мовлення дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор. Стрижнем експериментальної методики розвитку діалогічного мовлення було залучення дітей до складання імпровізованих діалогів за сюжетною лінією гри; поступове збільшення словесного навантаження у діалогічних єдностях та максимальна мовленнєва активність дітей в іграх. У ході дослідження ученою визначено, що темпи збагачення дітей лексику з текстів українських народних ігор та її кількісна характеристика залежать від рівня розуміння дітьми змісту слів, участі дітей в грі, розуміння дітьми слів тексту гри, наявності емоційних стимулів діалогізування у ході гри (імпровізовані діалоги за сюжетною лінією гри) та від послідовного введення ігор відповідно до принципу поступового збільшення комунікативного навантаження гри (від ігор з 2–3 діалогічними єдностями до 6–8) [3, с. 21].

Питання розвитку виразності мовлення, формування культури мовленнєвого спілкування та мовленнєвого етикету присвячені дисертаційні дослідження С.К. Хаджирадевої та О.П. Амацьєвої. С.К. У дослідженні С.К. Хаджирадевої встановлено, що формування культури мовленнєвого спілкування залежить від ступеня засвоєння дітьми формул мовленнєвого етикету. За словами автора, використання дітьми ввічливих формул мовленнєвого етикету значно активізується, якщо вони обумовлені потребою у повсякденному спілкуванні з однолітками і дорослими [4, с. 21–22].

Предметом дослідження Р.П. Амацьєвої був процес навчання дітей старшого дошкільного віку виразного розмовного мовлення. Як засвідчило дослідження, виразне розмовне мовлення – це коли діти володіють доступними їхньому розумінню мовними і не мовними засобами і використовують їх у монологічному та діалогічному мовленні. У ході дослідження було з'ясовано, що в діалогічному мовленні рівень виразності вищий, ніж у монологічному. Складність та недостатня сформованість монологічного мовлення впливає на її виразність. Отже, необхідною

умовою формування культури мовлення є оволодіння розмовним діалогічним і монологічним мовленням [1].

Активно ведуться пошуки ефективних методик розвитку мовлення вченими під керівництвом фундатора галузі української дошкільної лінгводидактики академіка А.М.Богущ. Лише на початку нового тисячоліття захищені докторські дисертації Н.В.Гавриш, Т.М.Котик, К.Л.Крутий, Н.І.Луцан, О.С.Трифонової є значним внеском, новим напрямом у царині сучасної лінгводидактичної науки.

Список використаних джерел та літератури

1. Амацьєва О.П. Методика навчання виразності мовлення дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук / О. П. Амацьєва. – Одеса, 1997. – 20 с.
2. Ефименко О.В. Развитие диалогической речи учащихся 5–7 классов на уроках русского языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Ефименко. – К., 1996. – 196 с.
3. Луцан Н.І. Мовленнєво–ігрова діяльність дітей дошкільного віку / Н. І. Луцан. – Одеса, ПНЦ АПН України, 2005. – 319 с.
4. Хаджирадева С. К. Методика формування культури мовленнєвого спілкування дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук / С. К. Хаджирадева. – Одеса, 1996. – 24 с.
5. Чулкова А.В. Методика обучения диалогической речи детей дошкольного возраста : автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. пед. наук / А.В. Чулкова. – Одесса. – 1994. – 20 с.

УДК 373.2.091

Веремєєва А. П.,
студентка 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Цюпак І. М.,
кандидат педагогічних наук

ВПЛИВ ГРИ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Актуальність означеної проблеми зумовлена пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., Законах України „Про дошкільну освіту”, Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні.

Проблема гри була завжди актуальною, основну форму вияву дитячої активності з перших років її життя вивчали О. Запорожець, Е. Ельконін. Дитячі ігри в контексті фізичного виховання дітей дошкільного віку досліджував Є. Покровський. Взаємозв'язок гри та систематичного навчання дітей дошкільного віку висвітлював П. Каптерев. Відомий київський педагог І.Сікорський вніс значний вклад у вивчення цієї проблеми. Соціальне значення дитячої гри досліджував психолог М. Рубінштейн. Взаємозв'язок гри й праці присвятив свої праці Я. Чепіга. Методичні засади застосування дитячої гри вивчали О. Дорошенко, С. Русова, Л. Шлегер та інші. Психологічні аспекти розвитку дитячої гри досліджували В.Вагнер, А.Смирнов [1, с. 4].

Значним досягненням сучасного суспільства є звернення до проблем дитинства як до періоду посиленого розвитку, виникнення суперечливостей, без яких неможливо уявити процес розвитку особистості [6, с. 268].

В процесі формування особистості дитина набуває знання та вміння, формується ставлення до себе та навколишнього світу, яке проявляється в емоційно-чуттєвій сфері, судженнях та поведінці дитини. Головним завданням є всебічний гармонійний розвиток дитини. Велике значення для психічного розвитку дітей є новоутворення певного періоду, які є умовою переходу до наступного періоду. Тобто, в кожний період розвитку дитини є провідний тип діяльності, який обумовлює завдання певного періоду [5, с. 45].

Гра є провідною діяльністю дошкільника, але, з огляду на її соціальний зміст, нею необхідно керувати. І це мають забезпечити дорослі, пам'ятаючи, що у грі, за висловом Л.Виготського: «...відбувається становлення людини, дорослі не можуть тільки спостерігати цей процес. Їхній обов'язок – уміло, тонко й тактовно керувати ігровою діяльністю. Зміст гри дошкільника розвивається в такому напрямі: від предметної діяльності людей через відображення людських стосунків – до підкорення певним правилам суспільних взаємин між людьми, правилам спілкування» [2, с. 367]:

У грі не панує дух хаосу, вона формується за певними законами і правилами, граючись, діти перейменовують предмети, якими оперують. Аналіз ігрової дії є важливим компонентом складного психічного акту враження, видозмінюючи образи. На думку Т. Поніманської, дитяча гра зумовлена віковими особливостями особистості, тому їй властиві певні загальні, універсальні ознаки [4, с. 456]:

1. Гра як активна форма пізнання навколишньої дійсності. Різноманітність її форм вводить дитину у сферу реальних життєвих явищ, завдяки чому вона пізнає якості та властивості предметів, їх призначення, способи використання; засвоює особливості стосунків між людьми, правила і норми поведінки; пізнає саму себе, свої можливості і здібності.

2. Гра як свідомо і цілеспрямована діяльність. Кожній грі властива значуща для дитини мета. Навіть найпростіші ігри-дії з предметами мають певну мету (нагодувати, покласти ляльку спати тощо). Чим менша дитина, тим більш наслідувальними є її ігрові дії.

Вона є важливим засобом розвитку дитини, підготовки її до школи, до майбутнього життя. А.Макаренко говорив, що гра для дитини має таке саме значення, як для дорослого – трудова діяльність [3, с. 235].

Розвиток моторики значною мірою відбувається у грі, оскільки вона за певної організації створює сприятливі умови для удосконалення рухів дитини. У грі формується довільна пам'ять, діти запам'ятовують і пригадують більше слів, ніж у будь-якій іншій діяльності.

Отже, в умовах гри формується вміння дошкільника підкорятися правилам, утворюється механізм керування своєю поведінкою, гартується воля. Проте це зовсім не означає, що гра впливає на кожний психічний процес, зокрема, її головна перевага в тому, що в ній з'являється довільність психічних процесів, формується особистість дитини. Гра ніколи не ставить недосяжних вимог, але водночас завжди потребує певного напруження сил, підтримує бадьорість, життєрадісність дитини, укріплює здоров'я.

Список використаних джерел та літератури

1. Анищенко О.А. Розвиваєм в грі / Анищенко О. А., Машенко М. В. – М.: Асар, 2000. – 58 с.
2. Ващенко Г. Роль ігрової діяльності у навчанні / Г. Ващенко / Загальні методи навчання. – К.: Українська Видавнича Спілка, 1998. – С. 366–380.

3. Новосьолова С.Л. Гра дошкільника / Под ред. С. Л. Новосьолової. – К.: Освіта, 2000. – 235 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська / – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
5. Філімонова Т. В. Дитяча гра в суспільному дошкільному вихованні України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Філімонова Тетяна Віталіївна. – Київ, 2003. – 190 с.
6. Цюпак І.М. Психолого–педагогічні засади статевого виховання дітей дошкільного віку [Текст] / І.М. Цюпак // Базова програма «Я у світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ / упоряд. О.Б. Полєвікова. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 335 [2]с. – (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»). – С. 268–274.

УДК 37. 015

Войтюк Т. П.,
студентка 1 курсу РВО «магістр» спеціальності
«Дошкільна освіта» Херсонського державного університету
Науковий керівник: Полєвікова О. Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У МАЛИХ ГРУПАХ

У зв'язку з інтеграційними освітніми тенденціями та модернізацією системи освіти взагалі, та процесу фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти зокрема, проблема адекватного осмислення зазначених процесів набуває особливої актуальності в Україні [2, с. 34].

Упровадження педагогічних технологій, в основі яких – організація групової навчальної діяльності студентів, в освітній процес педагогічного закладу вищої освіти – є одним із малодосліджених аспектів. Аналіз філософської, психологічної та педагогічної теорії діяльності дозволив визначити, що організувати групову навчальну діяльність означає для педагога – забезпечити активністю всіх учасників педагогічного процесу в пошуках істини та надати можливість кожному студенту виявити свій індивідуальний варіант активного усвідомлення та засвоєння знань. Згідно з філософським енциклопедичним словником, зміст поняття «організація» означає сукупність процесів або дій, що приводять до утворення та вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого [3, с. 463].

В основі групової роботи студентів є створення малих груп. У соціолого–психологічному словнику надається визначення поняття «мала група» як групі, що має оптимальне число учасників 7 ± 2 осіб, «котрі об'єднані єдиною метою, схожими інтересами і потребами в спілкуванні та сумісній діяльності, знаходяться в безпосередньому контакті один з одним. Основний принцип об'єднання людей – єдність мети, основний спосіб об'єднання – міжособистісна взаємодія» [1, с. 16].

Сучасні дослідження науковців доводять, що завдяки організації навчальної діяльності студентів у малих групах відбувається управління соціально–психологічними факторами (М.В. Артюшина); формується позитивна навчальна мотивація (Р.Б. Борківська); студенти набувають певних умінь, необхідних для організаторської педагогічної діяльності (О.В. Ілліна); розвиваються їхні організаторські та комунікативні здібності (К.Ф. Нор). Результати досліджень

підтверджують, що спільне навчання стимулює активний обмін ідеями у студентській групі, підвищує мотивацію її членів, активізує критичне мислення, підтримує соціальні зв'язки, поліпшує ставлення до навчання й допомагає тим, хто навчається, глибше зрозуміти різні культури.

Підготовка студентів на засадах організації навчання в малих групах сприяє позитивній динаміці навчальної мотивації студентів: посилює внутрішні мотиви (інтерес до нових знань і способів пізнавальної діяльності, мотив самовдосконалення, мотив самодетермінації), а також позитивні зовнішні мотиви (професійний мотив, мотив досягнення, мотив обов'язку, комунікативний мотив, мотив самоутвердження, прагматичний мотив), доводить Р. В. Борківська [1, с. 18].

Різноманітні групові форми організації навчальної діяльності студентів в аудиторний та позааудиторний час сприяють наближенню до реальних педагогічних умов і ситуацій; формуванню адекватної самооцінки та самоконтролю: проблемне навчання, метод педагогічної рефлексії; залученню студентів до неперервної систематичної педагогічної і дослідницької діяльності в малих групах [1, с. 163].

Організація взаємодії суб'єктів навчального процесу, яка заснована на демократизмі міжособистісних відносин, діалозі, використанні різноманітних методів організації навчальної діяльності студентів (моделювання педагогічних ситуацій, тренінгові вправи, ділові ігри, дискусії, мікрвикладання, розв'язання проблемних задач), є однією з умов інтегративного зв'язку теоретичної та практичної підготовки майбутнього педагога до гуманістичної спрямованості, вказує А.Ш. Кудусова [1].

Робота в малій групі під час навчання сприяє формуванню фасилітаторської позиції студента, становленню його як майбутнього фасилітатора навчального процесу, тобто того, хто організує, підтримує, стимулює, ініціює усвідомлене навчання учня та сприяє досягненню поставлених цілей.

При послідовному застосуванні групових форм організації навчальної діяльності студентів академічна група формується як система малих груп. Завдяки цьому створюються сприятливі умови для самостійного оволодіння знаннями, вільного спілкування, обміну позиціями, відкритості, доброзичливості [1].

Сутність поняття «організація групової навчальної діяльності майбутніх педагогів» визначають як діяльність викладача й студентів – суб'єктів педагогічного процесу, що реалізується через спеціально впорядковані відповідно до цілей підготовки педагога їх навчально-пізнавальні дії [1].

Таким чином, групова навчальна діяльність відбувається в певному режимі – у системі малих навчальних груп при опосередкованому керівництві викладача та його педагогічний підтримці, сприяє вирішенню завдань вищої педагогічної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Пехота О. М. Культура співробітництва / О. М. Пехота, С. В. Ратовська. – Миколаїв : Ілліон, 2011. – 252 с.

2. Полевикова О.Б. Специфіка підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації [Текст] / О.Б. Полевикова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. – Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2016. – Вип. 1 (303). – У 2 т. – Т.2. – С. 33–38.

3. Філософський енциклопедичний словник / За ред.В. І.Шинкарук. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.

Гудима Т. В.,
магістрантка 61–1 МДО групи, факультету
дошкільної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Тітаренко С. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЕЛЕМЕНТАРНИХ АСТРОНОМІЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Постановка проблеми. Із дошкільних років дитину приваблюють загадковий світ навколосемного простору, таємниці безмежного Космосу і насамперед – найближчі до Землі планети і зорі, які можна спостерігати на небі. Підрастаючи, дошкільник все більше захоплюється можливістю пізнання й дослідження Всесвіту. Задоволення цієї інтелектуальної потреби стимулює пізнавальну активність, пошукову діяльність творчо спрямованої особистості.

У даному контексті є зрозумілим зміст Базового компоненту дошкільної освіти, однією із змістових ліній якого передбачено формування у дітей елементарних уявлень про космічні об'єкти (змістова лінія «Природа Космосу») [1]. Це спричиняє необхідність педагогічно доцільного керівництва цим процесом шляхом методично грамотного використання адекватних змісту форм, методів, засобів та прийомів роботи з дітьми. Для кожного вікового періоду визначений свій методичний інструментарій, особливості якого продиктовані віковими можливостями дітей. Однак, спираючись на типові характеристики дітей дошкільного віку, загальними вимогами до методики ознайомлення дошкільнят із астрономічними поняттями є урахування провідного типу діяльності, рівня сформованості психічних процесів, залучення дітей до активного пізнання шляхом організації спостережень, експериментально-дослідницької, ігрової діяльності тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ознайомлення дітей дошкільного віку з астрономічними: уявленнями зокрема, зорями і сузір'ями, певною мірою представлена в науково-методичній літературі. Так, загальні основи формування в дошкільників елементарних природничих уявлень містять праці А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Лисенко, З. Плохій та ін. Ідея формування в дитини картини світу в процесі ознайомлення із природою Космосу презентована працями О. Зенцової. Глибокий аналіз означеної проблеми та розробка її методичних аспектів представлений у роботах К. Крутій, О. Каплуновської, Є. Левітана, В. Старченко та ін. Проблема художнього пізнання дошкільниками природного довкілля розроблена Г. Тарасенко [3, с. 3].

Виклад основного матеріалу. Діти старшого дошкільного віку мають засвоїти цілісне поняття про Сонячну систему та розміщення у ній планет у відповідному порядку. Дітям пропонують послідовно і самостійно розкладати планети–заготовки навколо Сонця, робити замальовки, самостійно знаходити помилки. Для цього можна виготовити демонстраційний та роздатковий матеріал для викладання планет на мольберті або ж малювати їх на дошці.

Дітям пропонується знайти місце кожної планети. На основі безпосередніх спостережень та ілюстративного матеріалу треба показати дітям різні фази Місяця,

з'ясувати походження понять «місяць», «рік».

З метою розвитку пізнавального інтересу та спостережливості дітям можна запропонувати календар спостережень за Місяцем, у якому можна відмічати зміни його форми та величини. Це допоможе їм отримати усвідомлені знання про молодий та повний місяць (фази), встановити причинно–наслідкові зв'язки між формою Місяця та положенням його на небі [3, с. 11].

Дітей поступово підводять до розуміння єдності Землі та Космосу, щоб посприяти цілісному сприйманню навколишньої світу. На шостому році життя ставляться такі завдання з формування астрономічних уявлень:

1. Формувати розуміння єдності Землі і Космосу та його вплив на життя планети Земля.
2. Вчити дітей сприймати красу та різноманітність зоряного неба.
3. Ознайомити з галактикою Молочний Шлях, розповісти історію назви цієї галактики в Україні – Чумацький Шлях.
4. Дати уявлення про планети Венеру, Марс, Юпітер, Сатурн, та розповісти про їхні особливості.
5. Учити дітей користуватися глобусом, визначати континенти, моря і материки.
6. Розширювати знання про дослідження Космосу, штучні супутники, космічні кораблі, оснащення, одяг та харчування космонавтів.
7. Скласти творчі розповіді, казки, вигадки на космічну тематику.
8. Розширювати словниковий запас «космічними» термінами.
9. Дати елементарні знання про метеорити та комети [2].

Старших дошкільників знайомлять з картою зоряного неба, легендами та походженням назв окремих груп зір, дослідженнями Місяця та планет Сонячної системи. Дітей знайомлять із «космічним домом» космонавтів, їхнім одягом, харчуванням та перебуванням у невагомості, розповідають про «зоряне містечко», де проживають космонавти та їхні сім'ї, де здійснюється підготовка до польотів.

Висновок. Таким чином, формування елементарних астрономічних уявлень у кожен віковий період дитини має свої особливості, які залежать від рівня сформованості психічних та вольових процесів дитини, її емоційно–чуттєвої сфери, наявного емпіричного досвіду. Проте на всіх вікових етапах доцільними й педагогічно виправданими є спостереження за астрономічними об'єктами, залучення дошкільників до експериментування, застосування дидактичних ігор, моделювання явищ, пов'язаних із цими об'єктами.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник А. М. Богуш; Авт. кол–в: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., та ін. Київ, 2012. 26 с.
2. Каплуновська О. М. Дошколятам про космос: програма та методичні рекомендації. Запоріжжя: ЛПС ЛТД, 2000. 132 с.
3. Стрільець С. І., Богдан Т. М. Пропедевтика астрономічних знань дітей дошкільного віку. Чернігів: ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. 60 с.

Деньгубова С. В.,
студентка 30–61 МД групи факультету
дошкільної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Любива В.В.,
кандидат педагогічних наук Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Погіршення екологічної ситуації в нашій державі негативно позначається на здоров'ї нації. Основи свідомості, екологічної культури, ставлення особистості до світу природи закладаються в дошкільному дитинстві, що підтверджує вагомість використання цього періоду для екологічного виховання особистості. Ознайомлення дітей з природою та виховання відповідального ставлення до неї є невід'ємною складовою освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Це відображено у змісті освітньої лінії БКДО (Базовий компонент дошкільної освіти) «Дитина у природному довкіллі», яка містить доступні дитині дошкільного віку уявлення про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно–ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля. Природнича освіченість передбачає наявність уявлень дитини про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно–наслідкові зв'язки у природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи. Цінісне ставлення дитини до природи виявляється у її природодоцільній поведінці: виважене ставлення до рослин і тварин; готовність включатись у практичну діяльність, що пов'язана з природою; дотримання правил природокористування [4]. Отже, відповідно до вимог Базового компонента до кінця дошкільного періоду у дитини мають бути сформовані основи екологічної компетентності, яка є одним із показників якості екологічної освіти.

Екологічна компетентність – це складник екологічної культури, усвідомлене володіння екологічними знаннями, способами прийняття рішень, моральними нормами, цінностями, необхідними для екологічно доцільної діяльності [2, с. 116].

Вивченням проблем екологічного виховання займалися видатні педагоги минулого: *О. Духнович, К. Ушинський, В. Сухомлинський, С. Русова та ін.*

В наш час свої дослідження даній проблемі присвятили *Н. Лисенко, Н. Яришева, Н. Глухова, В. Скребець, В. Фокіна, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Кондратьєва, В. Сухар та ін.*

Проблему формування екологічної компетентності досліджували *Г. Бельнька, С. Бондар, З. Плохій, О. Кононенко, Л. Лепіхова, Л. Хоружа, С. Шмалей.*

Досліджуючи формування екологічної компетентності дітей, С. Шмалей визначає її як «головну мету і результат екологічної освіти дітей, здатність оцінювати екологічні проблеми» [3].

До чинників, від яких залежить формування екологічної компетентності, на думку З. Плохій відносяться: формування в дітей дошкільного віку знань про природу слід здійснювати у всіх видах діяльності; на організовані заняття з природи слід виносити узагальнювальні теми після того, як діти набудуть досвіду безпосередньої взаємодії з об'єктами і явищами природи; провідними методами екологічної освіти мають бути: спостереження, експериментування, моделювання,

продуктивна діяльність, розв'язання проблемних ситуацій, педагогічне спілкування; провідними принципами організації педагогічного процесу є багатоманітність форм і методів інтеграції; домінуючою емоцією дитини має бути радість від процесу пізнання, взаємодії зі світом природи; розвивальне середовище та педагогічний процес мають відповідати особливостям розвитку та саморозвитку дитини, формуванню особистісних якостей: сприйнятливості, чутливості, спостережливості, допитливості, розсудливості, відповідальності, самостійності, креативності [1, с. 6–10].

Таким чином, екологічна компетентність дошкільника формується впродовж усього дошкільного дитинства під час його безпосереднього спілкування з природою, спостереження, трудової та творчої діяльності, дослідницької активності.

Зокрема, творчий розвиток дітей у процесі екологічної освіти реалізують через ігри, які організовують діти з різними об'єктами та явищами природи; фантазування на тему природи у зображувальній діяльності та художній праці; нескладне експериментування з природними матеріалами – листям, квітами, плодами. Експерсії також мають освітньо–виховну природоохоронну спрямованість, а завдання, які діти виконують в ході експерсії, сприяють розвитку творчих здібностей дітей.

Природа не повинна розглядатися лише з утилітарної точки зору. Саме творчість у процесі екологічного виховання дошкільників допоможе показати дітям її унікальність, красу й універсальність.

З огляду на зазначене, подальші наші наукові пошуки стосуватимуться проблеми розвитку творчих здібностей у старших дошкільників у процесі екологічної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Плохій З. Еколого–розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи). *Дошкільне виховання*. 2010. №7. С. 6–10.
2. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навчально–метод. посібник до Базової прог. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». За ред. З. П. Плохій. Київ, 2010. 135 с.
3. Шмалей С. В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо–наукового циклу : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. пед. наук. Київ, 2005. 44 с
4. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatocchnij.pdf>

УДК 373.2.015.31:796.412]:616.7–084

Єсепчук Валентина,

магістранта Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Шовкопляс О. М.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ПРОФІЛАКТИКА ТА КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ОПОРНО – РУХОВОГО АПАРАТУ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ СТЕП–АЕРОБІКИ

У сучасних умовах повноцінне виховання і розвиток здорової дитини можливо тільки при інтеграції освітньої і лікувально–оздоровчої діяльності закладу дошкільної освіти і, отже, тісної взаємодії педагогів, батьків і медичних працівників,

як зазначають В. Алямовська, М. Кожухова, Н. Лимаренко, Р. Юдина та інші науковці. Причому провідне місце в комплексі оздоровчих заходів дослідники відводять фізичному вихованню. Перевага використання фізичних вправ перед іншими оздоровчими методиками проявляється в їх доступності, універсальності, простоті і високій ефективності.

Існує безліч засобів профілактики та корекції порушень опорно-рухового апарату. Одним із них є фізичні вправи – це спеціальні рухи, спрямовані на оздоровлення та зміцнення організму, розвиток рухових і психічних якостей дитини. Вони мають характерну особливість: дозволяють вибірково впливати на окремі м'язові групи (рук, ніг, тулуба), чітко дозувати фізичне навантаження на організм дитини. Ці вправи сприяють удосконаленню координації рухів, їх точності, свідомому оволодінню положеннями та рухами тулуба, формуванню правильної постави, використовуються як профілактичні вправи і вправи, спрямовані на коригування функціональних порушень ОРА у дітей дошкільного віку.

Однак, як вважає П. Чередниченко не кожна фізична вправа дає сприятливий ефект у профілактиці й лікуванні плоскостопості. Вибір таких вправ повинен будуватися на знанні певних закономірностей у відповідності до реакції склепіння стопи на зовнішнє навантаження. Ці закономірності виявляються в нижчеподаному:

- склепіння стопи підвищується при стоянні на носках, а також при стоянні на м'якому ґрунті;
- у безопорному положенні при підшовному згинанні стопи склепіння вище, ніж при розгинанні;
- у положенні присідання на одній нозі склепіння вище у порівнянні із стоянням на тій же, але випрямленій нозі;
- склепіння більш виражено при одночасному згинанні стопи й колінного суглоба (в опорному або безопорному положенні), у порівнянні з положенням зігнутої стопи, але розігнутого колінного суглоба;
- склепінні підвищується при обертанні суглоба, стегна, гомілки навкруги вертикальної осі до зовні при фіксованій стопі й знижується при русі всередину;
- склепіння стопи підвищується в положенні переднього відділу стопи (при тиску дистальними кінцями півшпори на медіально скошені поверхні);
- у положенні стоячи, у ходьбі, бігу із збільшення кута розведення носків навантаження на внутрішнє склепіння зростає [1].

Таким чином, до спеціальних вправ, що використовуються при плоскостопості, відносяться: фізичні вправи, спрямовані на зміцнення довгого малогомілкового м'язу і довгих згиначів пальців, які посилюють супінацію заднього відділу стопи і пропонують гомілку до ззовні; довгого згинача великого пальця і коротких згиначів пальців, заднього великогомілкового м'язу, який сприяє поглибленню поздовжнього склепіння.

Позитивний вплив на формування правильної постави та попередження плоскостопості оказують гімнастичні вправи. Основним призначенням гімнастичних вправ є створення сильного «м'язового корсету», укріплення м'язів, які підтримують хребет у вертикальному положенні та поліпшують умови для більш правильного й рівномірного росту тіл хребців, укріплення м'язів спини (розгиначів), черевного пресу та верхніх кінцівок. Таким чином здійснюється корекція і профілактика захворювань опорно-рухового апарату дошкільників.

Новий підхід до рішення цього питання викладений в дослідженні О. Дубогай. Вона пропонує традиційні вправи поєднувати з вправами йоги, комплексами по художній гімнастиці, спеціальними вправами коригуючої гімнастики; комбінованими

комплексами вправ, що проводяться у формі музично-ритмічних занять з елементами сюжетно-ролевої гри [6].

Хатха-Йога – це гармонійно складена суглобова гімнастика. Метод Хатха-Йоги включає в собі: пози (асани), які покликані допомогти зберегти тіло красивим, здоровим і сильним. Дихальні вправи (пранаями), які навчать контролювати емоції і управляти диханням.

До іноваційних технологій для корекції та профілактики захворювань ОРА можна віднести фітбол-аэробіку і фітбол-гімнастику для дітей. Фітбол (Fitball) – у перекладі з англійської означає м'яч, що служить для оздоровлювальних цілей (fit – оздоровлення, ball – м'яч). М'яч має певні властивості, застосування яких є доцільним для вирішення оздоровлювальних, корекційних і дидактичних цілей. Це його розмір, колір, запах, а також особлива пружність. Спільна робота рухового, вестибулярного, зорового й тактильного аналізаторів, які включаються при виконанні вправ із м'ячем, підсилює ефект занять. Вібрація, що відчувається при сидінні на м'ячі, за своєю фізичною дією схожа з їздою верхи.

Спеціальна гімнастика на надувних еластичних м'ячах різного діаметра та конфігурації допомагає вихователям розширити можливості на організм дитини. На відміну від загальноприйнятих методик, гімнастика на таких м'ячах, дозволяє створити найоптимальніші умови для правильного становища м'язів, і навіть підвищення рівноваги і рухової координації.

Переваги фітбол-гімнастики: заняття з фітболом дають дитині можливість виконувати багато цікавих та корисних вправ на розвиток будь-якої групи м'язів, для лікування та профілактики, для відпочинку та розваги.

Недоліки фітбол-гімнастики: площа зали для занять має становити близько 100 кв.м. А крім того, потрібне місце для зберігання м'язів.

Інша іноваційна технологія, яку використовують для профілактики та корекції порушень ОРА є ритмопластика – спеціальне комплексне заняття, на якому засобами музики і спеціальних рухових і корекційних вправ відбувається корекція і розвиток рухових функцій, поліпшуються якісні характеристики руху, розвиваються особистісні якості, саморегуляція та довільність рухів і поведінки. Ритмопластика – це пластичні рухи, які носять оздоровчий характер, вони виконуються під музику в спокійному повільному темпі, з максимальною амплітудою і розтягуванням м'язів.

Головною метою ритмопластики є розвиток рухової активності дитини, прищеплення основних навичок, необхідних для подальшого дорослого життя. А також профілактика, лікування і корекція наявних відхилень у розвитку опорно-рухового апарату дитини.

Враховуючи інтерес дітей до фізкультурних занять з музичним супроводом і те, що з кожним роком все більше дітей мають проблеми зі здоров'ям, вихователям бажано ввести в систему фізкультурно-оздоровчої роботи в ДНЗ «степ-аэробіку» для дітей старшого дошкільного віку, тому що саме цей вік є найбільш вразливим періодом для формування рухової активності. Діти цього віку володіють великою творчою уявою і прагнуть задовольнити свою біологічну потребу в рухах. Заняття аэробікою здатні ефективно задовольнити цю потребу в доступній і цікавій для дітей формі. Степ-аэробіка – це танцювальні вправи на спеціальній платформі, під час яких потрібно підніматися і опускатися в ритмі музики, у поєднанні із звичайними танцювальними рухами. Виконуючи під музичний супровід різні варіанти кроків на степ-платформах, швидко переходячи, часто змінюючи при цьому ритм і напрямки рухів, діти отримують навантаження, відповідне біговому тренуванню. В результаті занять степ-аэробікою тіло буде більш струнким, гнучким, пластичним і витривалим.

Аеробіка надає позитивну дію на весь організм, зміцнюючи дихальну, серцевосудинну системи, покращує обмін речовин в організмі, зміцнює м'язову й нервову системи, розвиває діяльність вестибулярного апарата; покращує психічний та емоційний стан дитини [8].

Степ–аеробіка для дітей – це цілий комплекс різних вправ, які різні за темпом і інтенсивністю; йде робота всіх м'язів і суглобів, в основі якої ритмічні підйоми і спуски за допомогою спеціальної степ–платформи, чим і відрізняється від інших видів аеробіки. Її виконують під ритмічну музику і поєднують з рухами різними частинами тіла (руками, головою). Залучаючи емоційністю і співзвуччям сучасних танців, степ–аеробіка дозволяє виключити монотонність у виконанні рухів, підтримує гарне самопочуття дитини, її життєвий тонус. Ритмічні рухи виконуються легко і тривалий час не викликають стомлення. Кожен аеробний комплекс веде до досягнення не одного, а декількох результатів:

- стати сильним і гнучким; струнким і підтягнутим;
- отримати відчуття фізичного і психічного розслаблення;
- поліпшити координацію рухів; розвинути почуття ритму;
- підвищити фізичну активність.

Плюси використання степ–аеробіки в роботі з дітьми [2]:

– величезний інтерес дітей до занять степ–аеробікою, який не вичерпується протягом усього навчального року.

– у дітей формується стійка рівновага, тому що вони займаються на зменшеній площі опори.

– у дитини розвивається впевненість, орієнтування в просторі, загальна витривалість, вдосконалюється точність рухів.

- виховання фізичних якостей: спритності, швидкості, сили та ін.
- підвищення витривалості, а слідом за цим і опірності організму.
- її оздоровчий ефект.

Отже, існує безліч засобів профілактики та корекції порушень ОРА. Найбільш ефективним засобом профілактики і корекції порушень опорно–рухового апарату є фізичні вправи. До фізичних вправ можна віднести гімнастичні вправи в поєднанні з інноваційними засобами: Хатха–Йогу, степ–аеробіку, аеробіку, ритмопластику тощо. Враховуючи інтерес дітей до фізкультурних занять з музичним супроводом ми вважаємо, що степ–аеробіка є найбільш ефективним засобом профілактики і корекції порушень опорно–рухового апарату.

Список використаних джерел та літератури

1. Анісімова М. Займаючись оздоровчою аеробікою // ФК в школі. 2004. № 6. С. 38–45.
2. Белова Т. Використання степ–платформи в оздоровчій роботі з дітьми // Довідник старшого вихователя дошкільної установи, 2009. № 7. С. 18–25.
3. Бичук І. О. Технологія профілактики плоскостопості дітей старшого дошкільного віку засобами фізичної культури . Івано–Франківськ, 2011. 25 с.
4. Бондарь Е. М. Функциональное состояние опорно–двигательного аппарата детей старшего дошкольного возраста / Е. М. Бондар // Физ. воспитание студ. творч. спец. Харків, 2006. № 5. С. 65–70.
5. Грибиник О. А. Бебі – йога в роботі з дітьми дошкільного віку // Дошкільний навчальний заклад . № 10 (34), 2009. С. 18–20.
6. Дубогай О. Д. Можливості застосування ритмічної гімнастики і танцювальної терапії в освітньому процесі дошкільного закладу // Дошкільна освіта. – К. : Ліпе, 2005. – № 1 (7). С. 28–35.

7. Лимаренко Н. Здоров'язбережувальні технології в дошкільному закладі фітнес – програми // Вихователь – методист. № 4, 2013. С. 15–19.

8. Сократова Н. В. Сучасні технології збереження і зміцнення здоров'я дітей : навчальний посібник. К. : Академія, 2009. 268 с.

УДК 37.017.7 : 373.24

Засць Н. В.,

студентка 61–1 МДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Марєєва Т. В.,

кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ЗАСОБИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Патріотизм є багатограним поняттям, який базується на системі знань, почуттів, переконань, і визначає ставлення людини до себе та свого народу.

Серед важливих завдань, що стоять перед педагогами на сучасному етапі розвитку є виховання свідомого громадянина–патріота своєї Батьківщини. Велике значення для формування почуттів патріотизму в дітей відіграє заклад дошкільної освіти (далі ЗДО). Саме в ньому відбувається початковий етап соціалізації особистості, здійснюється підготовка дитини до самостійного громадянського життя. Вирішення сучасних завдань патріотичного виховання дітей у системі дошкільної освіти неможливе без дослідження теоретичної бази надбань минулого, які були спрямовані на виховання в дитини любові до рідного дому, рідної вулиці, до свого міста, народу своєї країни.

Проблема патріотичного виховання виникла давно. В основі її вирішення є відродження національної культури, фундаментом якої являються усталені народні традиції та звичаї, що вироблені народом впродовж усього історико–культурного розвитку [1, с. 431].

Проблему формування патріотичних почуттів, національної самосвідомості розглядали в контексті загального процесу виховання молодого покоління українські дослідники І. Бех, Т. Бондаренко, В. Борисов, О. Вишневський, Т. Гавлітіна, О. Коркишко, В. Кузь, Ю. Руденко, М. Сметанський, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Стьопіна, К. Чорна та ін.

Мета статті: коротко схарактеризувати засоби патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

Першочерговим завданням у процесі здійснення патріотичного виховання дітей дошкільного віку є виховання любові у них до свого ЗДО. Це відбувається тоді, коли вихователі з повагою ставляться до кожної дитини, знають її найкращі риси і сприяють їх розвитку у процесі ігор, свят, цікавих занять тощо. Позитивне ставлення малят до ЗДО пов'язане і з тим, як багато діти знають про нього, як вони в ньому орієнтуються, чи почувають себе господарями. Вихователь із цією метою організовує екскурсії по ЗДО, знайомить дошкільнят із співробітниками. Діти повинні також знати, на якій вулиці знаходиться їх ЗДО, як і чому вона так називається, що знаходиться поряд із ним. Знання збагачують почуття дітей, надаючи їм змісту.

Виховання ставлення до своєї країни ґрунтується на когнітивному компоненті: дітям повідомляють інформацію, яку вони повинні і можуть засвоїти. Особливістю такої роботи є те, що знання повинні бути емоційними і спонукати дитину до активної діяльності. Назву країни закріплюють з дітьми в іграх («Хто більше назве країн», «З якої країни гості», «Чия це казка», «З якої країни ця іграшка»), у вправах типу «Із різних назв країн визнач нашу країну», «Пошукаємо нашу країну на карті, глобусі», «Як написати адресу на конверті» тощо. Діти повинні знати назву столиці нашої Батьківщини, її визначні місця. Розгляд ілюстрацій, слайдів, відеофільмів, художні твори, розповіді дорослих, фотографії, екскурсії, малювання, ігри–подорожі – все це допомагає вирішувати поставлене завдання. Дітей знайомлять із символікою країни, розповідають, що у кожної країни є свій прапор, герб, гімн. Розповідають де і коли вони можуть їх побачити [4].

При ознайомленні з природою рідної країни акцент робиться на її красі, розмаїтті, багатстві, на її особливостях. Діти повинні отримати уявлення про те, які тварини живуть в наших лісах, які ростуть дерева, за яким деревом можна відразу визначити Україну («Без верби і калини нема України»), які квіти квітнуть на українських полях і луках (кульбаби, волошки, маки). Головна мета цих занять – пробудити в дитячих серцях любов до рідної країни з її багатою та різноманітною природою. Для її реалізації необхідно використовувати спостереження, екскурсії, нескладні досліди, працю на ділянках, бесіди за картинами, читання та інсценізацію творів художньої літератури, прогулянки «екологічною стежиною», відпочинок «на веселій галявині» з проведенням цікавих ігор. Залюбки дошкільнята долучаються до природоохоронної діяльності.

Важливим напрямком роботи по вихованню любові до Батьківщини є формування у дітей уявлень про людей рідної країни. Перш за все необхідно згадати тих людей, які прославили нашу країну – художників, композиторів, письменників, винахідників, вчених, мандрівників, філософів, лікарів (вибір залежить від вихователя). Необхідно на конкретних прикладах, через конкретних людей познайомити дітей з «характером» українського народу (творчі здібності, вмілість, піснєвність, гостинність, доброзичливість, чутливість, вміння захищати свою Батьківщину) [3].

Неабияке значення для виховання свідомого громадянина є прищеплення шанобливого ставлення до героїв війни, ветеранів, до пам'яті про тих, хто загинув, захищаючи Вітчизну; поваги до воїнів – захисників, кордонів Батьківщини. З щирою вдячністю діти йдуть разом із батьками та вихователями до обеліска Слави, покладають квіти. Дуже великий вплив мають бесіди, зустрічі з бійцями, ветеранами, екскурсії до військових частин або ліцеїв, використання пісень, віршів, наочного матеріалу.

Отже, до засобів патріотичного виховання старших дошкільників можна віднести святкові ранки, екскурсії, зустрічі з видатними людьми міста, трудова діяльність у ЗДО тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Бех І. Д. Концепція виховання особистості. *Рідна школа*. 1991. № 5. С. 40–47.
2. Ганник Н. Виховуємо патріотів. *Палітра педагога*. 2009. № 4. С. 6–7.
3. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави: студії виховання. *Рідна школа*. 2001. № 2. С. 9–14.
4. Лаврик О. С. Маленькі українці: методичні поради та серія занять з патріотичного виховання. *Дошкільний навчальний заклад*. 2014. № 9. С. 15–20.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ НЕТРАДИЦІЙНИХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ В ДНЗ

Постановка проблеми. Період дошкільного віку є часом фізичних змін, які потребують оздоровлення організму дітей, підвищення його імунітету. Основою фізичного виховання і розвитку є турбота про здоров'я дітей, проте фізкультурно–оздоровча робота в межах ЗДО потребує вдосконалення. У сучасному світі змінюються підходи до занять з фізичної культури, з'являються нові методи, форми роботи, а також альтернативні, інноваційні технології. Значну увагу щодо впровадження нетрадиційних технологій висвітлили у своїх працях Є.Вільчковський, Н.Денисенко, Н.Пахальчук, М.Єфименко та ін.

Виклад основного матеріалу. Крім стандартних форм організації життєдіяльності дітей дошкільного віку: проведення різноманітних занять з фізичної культури, фізкультурні паузи, розваги, свята, прогулянки, ігри з елементами спорту, рухливі ігри тощо, вихователь дошкільної установи має бути готовим до впровадження сучасних нетрадиційних, оздоровчих технологій. Прикладом таких технологій є хулахупінг, ігровий стретчинг, джампінг, мудри.

Задля покращення здоров'я і фізичного розвитку дітей дошкільного віку буде корисним впровадження у фізкультурно–оздоровчу роботу дитячий хулахупінг. Хулахупінг (з англ. – «обруч») – танцювально–платичні вправи з обертанням обруча. Нескладні танцювальні рухи з яскравим атрибутом – обручем – дають задоволення та поліпшують емоційний стан дітей, сприяють розвитку координації рухів, гнучкості, сили і витривалості, чуття ритму, а ще зміцнюють вестибулярний апарат, допомагають формувати правильну поставу, навчають імпровізувати і проявляти творчість у рухах [4, с. 31–35].

Дітям можна запропонувати різні ігри з хулахупом: «Хто довше обертатиме обруч?», «Яка пара виграє?», «Хто розкрутить більше обручів?», «Не повторюйся» тощо [4, с. 31–35].

У структурі заняття–тренування з хулахупінгу можна виділити три частини:

1. Підготовча – розігрівання тіла, підготовка його до основного фізичного навантаження, вправи з глайдинг–гімнастики та ігрового стретчингу – на гнучкість.
2. Основна частина – демонстрацію обертання обруча на руках, ногах, шії, її практичне опанування. Вдосконалення та автоматизація навичок, розучування танцювально–музичних композицій з обручами. На завершення рухлива гра з обручем.
3. Заключна частина – вправи на релаксацію: елементи дихальної гімнастики, самомасажу, психогімнастичні етюди [4, с. 31–35].

Серед різноманітних сучасних здоров'язбережувальних технологій увагу привертає дуже цікавий і доволі новий різновид фітнесу – джампінг. Джампінг (з англ. – стрибати) – вправи на невеликих круглих батутах. Елементи цього виду фітнесу можуть бути доречним доповненням сюжетних занять. Джампінг – вправи для дошкільників – це високі й гарні стрибки з довільними руками і ногами у польоті. Діти

старшого дошкільного віку здатні виконувати синхронні рухи у вигляді комплексів джампінг – аеробіки. Всі вправи виконуються під сучасну музику з чітким ритмічним малюнком [2, с. 30–31].

Джампінг сприяє покращенню загальної координації рухів, завдяки ньому зміцнюються глибинні м'язи–стабілізатори, що незадіяні під час звичайних занять з фізкультури. Головною перевагою батутів – є їх безпечність та доступність. Структура заняття на батутах може мати такий вигляд:

1. Підготовча частина – розминка зв'язок і м'язів під нешвидку музику.
2. Основна частина – джампінг–вправи – стрибки на батутах з різними рухами ніг та рук. Темп музичного супроводу швидкий.
3. Заклучна частина – зспокоєння нервової системи під спокійну музику [2, с. 31].

Вправи на батуті сприяють розвитку стрибучості, витривалості, вихованню сміливості. Також батуту можна використовувати у рухливих іграх: «Пташечки в гніздечках», «Знайди свій будиночок», «Хто швидше?» тощо.

Дбаючи про збереження і формування здоров'я вихованців, педагоги все більше мають застосовувати нетрадиційні методики, набутки інших народів. До таких методів відносяться й східні мудри. Мудра (з санскриту) – це особливе положення рук, що відновлює порушення в енергоінформаційному обміні шляхом впливу на енергетичні потоки в нашому організмі [5, с. 14–15]. Крім того, мудри позитивно впливають на розвиток мислення, мовлення, а також дрібної моторики рук. Ефективність мудрів можна підвищити відповідним положенням тіла відносно сторін світу, певним порядком виконання вдихів і видихів (ротом чи носом), цілеспрямованим положенням рук відносно тіла. Крім цього, при виконанні мудрів велике значення може мати відповідний колір (видимий чи уявний), звуки (зокрема музики), запахи та інші подразники, що діють позитивно на організм і психіку [5, с. 14–15]. Мудри треба виконувати сидячи, повернувшись обличчям на схід, по 5–10 чи 15 хвилин 3–4 рази на день. Усі вправи виконуються спокійно, без найменшого напруження м'язів, не додаючи зусиль. Далі наведені приклади найпопулярніших мудр:

«Мобілізувальна»

Ефективна в лікуванні простудних захворювань, хвороб горла, запалення легенів, кашлю, нежиті.

Методика виконання.

Долоні зімкнені, пальці схрещені між собою. Великий палець правої руки відставлений і оточений вказівними великим пальцями лівої руки.

«Життя»

Підвищує працездатність, додає бадьорості та стійкості, покращує загальне самопочуття; загострює зір, лікує хвороби очей.

Методика виконання.

Подушечки безіменного, мізинця і великого пальців сполучені разом, а інші вільно випрямлені. Виконується обома руками одночасно.

«Три колони Космосу»

Покращує загальне самопочуття, зміцнює імунітет, підвищує працездатність.

Методика виконання.

Середній і безіменний пальці правої руки покладені на однойменні пальці лівої руки. Мізинець лівої руки розташований біля основи тильної поверхні середнього й безіменного пальців правої руки, а потім його фіксує мізинець правої

руки. Кінцева фаланга вказівного пальця правої руки затискається між великим і вказівним пальцями лівої руки.

Наразі доволі поширеним є ігровий стретчинг для дошкільників. Методика ігрового стретчингу спрямована на активізацію захисних сил дитячого організму, розвиток творчих і оздоровчих можливостей, поліпшення роботи серцево-судинної, нервової і дихальної систем [7, 22]. В основу ігрового стретчингу покладено статичне розтягування м'язів тіла та хребта, суглобів рук, ніг. Переважно це вправи з лікувальної фізкультури. Стретчинг широко використовують також у системі масажу та самомасажу, а ще як засіб релаксації. Заняття проводять у формі сюжетно-рольової або тематичної гри. Кожна вправа передбачає втілення дитиною якогось образу, сприяє розвитку її творчих і акторських здібностей. Виділяють такі методи стретчингу:

1. Балістичний. Характеризується швидкістю і силою рухів. У зв'язку з цим пришвидшується розтягнення м'язів та підвищується ефективність заняття. Виконують махи руками і ногами, згинають і розгинають тулуб із великою швидкістю і амплітудою. При надмірній швидкості і силі рухів може бути травмонебезпечним.

2. Повільний. Дає максимальне розтягування м'язів. Вправи виконують у дуже повільному темпі. Використовують під час розминки.

3. Статичний. Найбезпечніший метод. Вправу виконують від 10 с. до кількох хвилин із затримкою у кожній позиції на 30–60 с. [7, с. 22].

Висновки. Отже, стандартні форми фізкультурно-оздоровчої роботи потребують змін, інновацій. Оскільки світ змінюється, а разом із ним – діти, з'являються нові вимоги, підходи до роботи з дошкільниками, адже застарілі технології вже не приносять позитивних результатів. У своїй роботі сучасний педагог повинен ознайомлюватися з новітніми здоров'язбережувальними технологіями, уміти організувати та проводити їх відповідно до зазначених вимог, дотримуючись необхідних рекомендацій.

Список використаних джерел та літератури

1. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах / Вільчковський Е.С. Денисенко Н.Ф. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 128 с.

2. Вороніна Н. Батут – веселий тренажер / Н. Вороніна // Дошкільне виховання. – 2016. – № 3. – С. 30–33.

3. Гаркуша Г.В. Казкова гімнастика протягом дня / Г.В. Гаркуша. – Х.: Вид. група «Основа», 2012. – 173. : іл. – (Серія ДНЗ. Вихователю).

4. Давидова Н. Дитячий хулаупінг / Н. Давидова // Дошкільне виховання. – 2017. – № 10. – С. 31–35.

5. Обіденна В. Цілющі мудри / В. Обіденна, А. Прокопенко, С. Рум'янцева // Дошкільне виховання. – 2010. – № 5. – С. 24–27.

6. Овчарук О.О. Оздоровчі технології в дошкільному навчальному закладі : методичний посібник / О.О. Овчарук. – Муrowані Курилівці: Комунальна установа «Муrowанокуруловецький районний методичний кабінет», 2011. – 32 с.

7. Панченко В. Ігровий стретчинг для малят / В. Панченко // Дошкільне виховання. – 2013. – №1. – С. 22–25.

Калініна А. В.,
студентка 61–2 МДО групи факультету дошкільної
освіти Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Любіва В. В.,
кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ ТВОРЧИХ ІГОР ПРИРОДНИЧОГО ЗМІСТУ

Завданням сучасної освіти є формування освіченої творчої особистості, здатної до самореалізації, самоосвіти, подальшого розвитку [5, с. 19]. У зв'язку з цим постають принципово нові вимоги перед системою дошкільної освіти, яка є первинною складовою у системі безперервної освіти в Україні.

Актуальність проблеми розвитку творчих здібностей та формування творчих рис особистості дошкільника визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, у якому окреслені основні шляхи реформування дошкільної освіти, що передбачають упровадження інноваційних форм та методів виховання, які сприяють розвитку та розкриттю талантів, духовно-емоційних, розумових здібностей, починаючи з раннього дитинства [7].

З психологічної точки зору дошкільне дитинство є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці діти надзвичайно допитливі, у них є величезне бажання пізнавати навколишній світ [3].

Теорію творчого розвитку особистості розробляли в своїх працях вітчизняні і зарубіжні учені: Г. Альтшуллер, Б. Ананьев, Дж. Гілфорд, Н. Кузьміна, О. Лук, О. Магюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка, С. Рубінштейн, Е. Торренс та ін.

Теоретичний аналіз особливостей розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку [1, с 26–30; 6] дозволив нам визначити, що: творчі здібності яскраво проявляються в дошкільному дитинстві й розвиваються у процесі спеціально організованого навчання, коли діти оволодівають суспільно виробленими засобами діяльності; творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань має потяг до нового, оригінального; для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки найбільш характерний; головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуальні психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою успішного komponування; творчі здібності пов'язані із створенням нового, оригінального продукту; творчість веде до активного розвитку особистості дитини, прагнення її до самореалізації.

У контексті нашого дослідження заслуговує на увагу твердження Л. Виготського, що «творчість є постійним супутником дитячого розвитку, результатом якої стає ініціативність і самостійність мислення, здатність до самовираження у акті творчої діяльності» [3, с.16]. Такої ж думки дотримується В. Давидов, який вказує на те, що творчість є постійним супутником дитячого розвитку [4].

Розвивальним механізмом творчості та основою пізнавальної мотивації дитини є гра. Створюючи нові ігрові ситуації, дитина вносить своє, суб'єктивне в ігрові дії, зображувальну діяльність, музику, конструювання тощо. Гра дитини – це не проста згадка про пережите, а й творча переробка пережитих вражень, комбінування їх і розбудова з них нової дійсності, що відповідає запитам та бажанням самої дитини» [2, с. 7].

Знайомство з навколишньою природою є найважливішим засобом морального і естетичного виховання дітей. Природа дає багатий матеріал для розвитку дітей, збагачує запаси їх уявлень, заснованих на чуттєвому досвіді, сприяє розвитку мовлення. Окрім того, серед важливих проблем сучасності, що турбують людство, особливо виділяються екологічні. Світ зіткнувся з глобальною екологічною кризою і ця проблема потребує негайного вирішення. Тому екологічна освіта набуває дедалі більшої актуальності, а екологічне виховання дітей дошкільного віку є важливим напрямом навчально–виховної роботи з дітьми дошкільного віку у ЗДО.

Задовольнити дитячу допитливість, заохотити малюка до активного пізнання оточуючого світу, оволодіти способами пізнання зв'язків між предметами і явищами природи допомагає гра, а саме: творчі ігри природничого змісту. Це можуть бути ігри, які організовують діти з різними об'єктами та явищами природи; фантазування на тему природи у зображувальній діяльності та художній праці; нескладне експериментування з природними матеріалами – листям, квітами, плодами тощо.

Отже, питання впливу ігор природничого змісту на розвиток творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку є актуальним, але недостатньо дослідженим. Більш дослідженою є проблема розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами художньої праці.

З огляду на зазначене, подальші наші наукові пошуки стосуватимуться проблеми розвитку творчих здібностей у старших дошкільників засобом творчих ігор природничого змісту.

Список використаних джерел та літератури

1. Беленька А. В. *Дитина дошкільного віку: яка вона? Сучасний вихователь: яким йому бути?* Країна дошкілля. 2014. № 1–3. С. 26–30.
2. Выготский Л. С. *Воображение и творчество в детском возрасте* Москва, 1991. 93 с.
3. Виготський Л. С. *Уява і творчість у дитячому віці.* Москва, 1957. 93 с.
4. Давыдов В. В. *Теория развивающего обучения.* Москва, 1996. 544 с.
5. Лікевич К. *Проблема творчості в дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених: понятійний аспект.* Рідна школа. Київ, 2008. № 11. С. 19–22
6. Сухомлинський В. Про розвиток творчої особистості школярів: індивідуальний та диференційований підхід. URL: <http://pandia.ru/text/79/530/42611.php> (дата звернення 11.11.2018).
7. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf> (дата звернення 11.11.2018).

Клименко Ю.В.,
студентка 61–1 МДО групи факультету дошкільної
освіти Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Любива В.В.,
кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ДО ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Зміни українського суспільства і пов'язана з ними модернізація іншомовної освіти, досягнення в галузі теорії та практики навчання іноземних мов зумовлюють потребу в оновленні змісту, форм і методів навчального процесу на всіх рівнях, серед яких важливе місце займає дошкільна освітня ланка.

Програмами і Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, на жаль, не передбачене обов'язкове навчання дошкільників іноземної мови. Навчання дошкільнят іноземної мови віднесено до варіативного компонента Державного стандарту дошкільної освіти.

Водночас, зростає кількість закладів дошкільної освіти, у яких навчання дітей англійської мови проводиться за бажанням батьків. Як правило, навчання дітей дошкільного віку англійської мови здійснюється за програмами, розрахованими на навчання дітей іноземної мови з першого чи другого класів або за авторськими програмами, що не завжди мають необхідне науково–методичне обґрунтування.

Проблема навчання дітей дошкільного віку іноземної мови не є новою. Існує чимало досліджень з означеного питання.

Проблему часу початку навчання дітей іноземної мови досліджували А. Гвоздева, Г. Доман, В. Леопольд, Е. Пулгрем, Л. Роберт, Ж. Ронже, К. Ушинський, В. Штерн та ін.

Психологічні особливості вивчення іноземної мови висвітлено в працях В. Артемова, Л. Виготського, В. Дронова, О. Леонтьєва та ін.

Методичні рекомендації з навчання дітей дошкільного віку іноземної мови містяться в дослідженнях О. Бойко, В. Бондаренко, М. Борщенко, Г. Бражникової, А. Гергель, О. Дмитрієвої, О. Дем'яненко, Т. Полонської, О. Рейпольської, З. Футерман, О. Ханової, Г. Матюхи, Т. Шкваріної та ін.

Різні аспекти підготовки майбутніх вихователів до здійснення іншомовної освіти дошкільників знайшли висвітлення у працях С. Будака, К. Віттенберг, І. Мордоус, Н. Московської, І. Мордоус, Н. Тарасюк, Т. Шкваріної та ін.

Так, Т. Шкваріна [3, 4] визначає основну мету навчання іноземної мови в дошкільному віці як формування у дитини елементарних навичок спілкування цією мовою. Серед завдань, спрямованих на досягнення мети, вчена виділяє: навчання дитини правильної англійської звуковимови (окремих звуків, слів, фраз і речень), формування певного англомовного лексичного запасу, ознайомлення з простими граматичними конструкціями, переведення лексики із пасивного в активний словниковий запас, вправління у вживанні знайомих лексичних одиниць у нових комунікативних ситуаціях, вправління в розумінні англійських фраз і речень, тренування простіших навичок спілкування англійською мовою, ознайомлення

дитини з культурою та традиціями англомовних країн [2, с. 9]. Отже, робота вихователя (керівника гуртка англійської мови в ЗДО) має бути спрямована на формування у дітей навичок говоріння та аудіювання.

Для автоматизації умінь та навичок усного мовлення та розуміння матеріалу велике значення має процес формування фонетичних навичок. У зміст навчання іншомовної вимови дошкільників входять такі складові як: артикуляція звуків, наголос в слові, інтонація, а також навички та вміння використання цих вимовних компонентів у мовленні. Основними вимогами до іншомовної вимови дітей є: фонематичність, що передбачає ступінь правильності фонетичного оформлення мовлення, достатню для того, щоб воно було зрозумілим для співрозмовника та швидкість – ступінь автоматизованості вимовних навичок, що дозволяє дітям говорити в нормальному (середньо–нормальному) темпі мовлення.

У процесі навчання іншомовної вимови важливо враховувати, що дошкільники вже володіють звуковими засобами рідної мови. З одного боку, це допомагає в оволодінні вимовою нової (іноземної) мови, а з іншого – викликає певні труднощі, спричинені інтерференцією рідної мови.

Мовна інтерференція, на думку, Л. Баранникової, – це «зміна в структурі або елементах структури однієї мови під впливом іншої» [1].

Таким чином, у плані навчання іншомовної вимови вихователь повинен скорегувати ті фонетичні навички, що вже є в дітей, у відповідності до фонетичної системи нової мови та доповнити її тими елементами вимови, які відсутні в рідній або другій мові дітей.

Аналіз практичного досвіду з іншомовної підготовки дітей дошкільного віку свідчить, що вихователі (керівники гуртків англійської мови) часто самі не володіють правильною іншомовною вимовою, а тому не приділяють достатньо уваги формуванню фонетичних навичок у дошкільників.

Мовний апарат в дошкільному віці є надзвичайно пластичним, а отже фонетична робота у дошкільному навчанні іноземних мов є однією з пріоритетних.

Подальшого вивчення потребує питання формування правильної звуковимови в дітей старшого дошкільного віку на заняттях з англійської мови засобом фонетичної гри, що і буде предметом наших подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел та літератури

1. Баранникова Л.И. О некоторых особенностях взаимодействия разносистемных диалектных лексических единиц в современных народных говорах. – С–Пб.: Изд–во Ленинград, 1963. – 248 с.
2. Віттенберг К. Ю., Білоущенко І. Б. Повний курс англійської мови в ДНЗ (за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі”): Вид. група “Основа”, 2010. – 398 с.
3. Шкваріна Т. М. Англійська для дітей дошкільного віку: прог. метод. реком. – К. :Шкільний світ, 2008. – 112 с.
4. Шкваріна Т. М. Сім законів ефективного навчання іноземної мови // Дошкільне виховання: №7 – 2010.– 26–28с.

Кучма А.В.,
студентка 1 курсу СВО «магістр»
спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Цюпак І.М.,
кандидат педагогічних наук

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРУ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблема гендерного виховання хвилює сьогодні багатьох педагогів і психологів. Інтерес обумовлений тим, що сучасні вимоги індивідуального підходу до формування особистості не можуть ігнорувати гендерні особливості дитини, так як це біосоціокультурні характеристики. Сучасні пріоритети у вихованні хлопчиків і дівчат полягають не в закріпленні жорстких стандартів маскулінності й фемінності, а у вивченні потенціалу партнерських взаємин між хлопчиками й дівчатками, вихованні людського в жінці та чоловікові, щирості, взаєморозуміння, взаємодоповнюваності.

У колі інтересів багатьох науковців перебувають такі аспекти: опанування основ гендерної культури і технологій упровадження принципів гендерної демократії у сфері освітнього простору (В. Агеев, Т. Булавина, Т. Говорун, О. Кікінежді, Я. Кічук та ін.), набуття ознак теоретичної і практичної готовності до гендерного виховання й освіти нової генерації підростаючого покоління (Л. Булатова, В. Кравець, Р. Мойсюк).

У роботі Р. Мойсюк розкрито основні напрями сучасних наукових досліджень з проблеми становлення гендерної освіти в Україні. Науковець підтверджує, що «гендерна концепція ще недостатньо висвітлена у освітньому процесі закладів освіти, де більшість педпрацівників незнайомі із суттю гендерного підходу, не володіють гендерною термінологією», вважаючи, що «заклад освіти продовжує здійснювати освітній процес у душі стереотипізованого підходу, що відповідає традиціям патріархальної культури» [2, с. 80]. Погоджуємося з висновками автора щодо необхідності розвитку гендерної педагогіки як нової галузі педагогічної науки. Теоретичні основи цієї науки висвітлив В. Кравець.

Питання співвідношення педагогіки і гендеру як складних соціальних і наукових категорій вивчає й Л. Штильова. Вона вважає, що сучасні заклади освіти повинні сприяти розвитку індивідуальних можливостей і рис дітей, створювати умови для їхньої самореалізації, незалежно від статі та упереджень, для чого педагогічний колектив має володіти гендерною чутливістю та гендерним підходом у вихованні та навчанні.

Л. Штильова перелічує низку факторів, що зумовлюють необхідність включення до педагогічної науки і практики понять «гендерна освіта» та «гендерне виховання». Серед цих факторів визначальним є традиційне розуміння термінів «статеве виховання» і «статоворольова соціалізація», що не відтворює реалій сучасності, а лише ускладнює їхнє розуміння. На часту підміну чи невизначене трактування понять «статеве», «сексуальне», «статеве рольове», «гендерне» виховання звертають увагу й інші дослідники [3, с. 7].

На думку Цюпак І., у наш час статовому вихованню приділяють малу увагу, більшість вважає, що таким вихованням треба займатися в період статевого дозрівання, робиться невеликий акцент на виховання в дітей ставлення до

протилежної статі, міжособистісні стосунки, основи родинно-шлюбних взаємин тощо [4, с. 268–269]. Проблема статевого виховання дошкільників виникає насамперед через неосвіченість батьків у статево виховання своєї дитини, невмінні відповідати на питання, які пов'язані зі статтю та ставлення суспільства до даної проблеми.

С. Вихор вважає гендерний підхід в освіті складовою особистісно зорієнтованого освітнього процесу. На думку науковця, це механізм досягнення гендерної рівності та утвердження рівних можливостей для самореалізації кожної особистості. Такий підхід передбачає: відсутність орієнтації на «особливе призначення» чоловіка чи жінки; заохочення видів діяльності, що відповідають інтересам особистості; пом'якшення гендерних стереотипів; врахування соціально-статевих відмінностей [1, с. 122].

Питання гендерного виховання, дані з питань статевого виховання у закладі дошкільної освіти представлено у посібнику Л. Олійник, де у якому розкрито актуальні питання особистісно орієнтованої дошкільної та початкової освіти з метою формування життєвої компетентності вихованців.

Л. Олійник розмежує поняття статевого, сексуального та гендерного виховання. На її думку, сучасному педагогу потрібні уміння «якісного консультування батьків з питань психосексуального розвитку дітей, надання родинам адекватних порад стосовно статевого виховання дошкільнят» [3, с. 5].

Отже, батькам та педагогам слід відмовитися від статево відповідних традиційних очікувань на користь особистісного, індивідуалізованого розвитку дитини. Тому сьогодні постає потреба сформувати певну суму знань майбутніх вихователів та вихователів закладів дошкільної освіти про особливості гендерного виховання дітей дошкільного віку, тому що на даний час цьому приділяється мало уваги.

Список використаних джерел та літератури

1. Качина Е. Среда как средство нравственно-полового воспитания детей дошкольного возраста / Качина Е // Детский сад от А до Я. – 2005. – №4. – С. 122–123.
2. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного ставлення дошкільника / О.Л. Кононко. – К.: 2000. – 230 с.
3. Прозументик О.В. Становление полового самосознания в старшем дошкольном возрасте./ Прозументик О.В. – автореф. дис... к. псих. н.: 19.00.07. / Институт дошкольного образования и семейного воспитания РАО. – М., 1999. – 19 с.
4. Цюпак І.М. Психолого-педагогічні засади статевого виховання дітей дошкільного віку/ І.М. Цюпак // Базова програма «Я у світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ / упоряд. О.Б. Полевикова. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 335 [2]с. – С. 268–274.

ЦІННІСТЬ КАЗОК У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Українське казкознавство започатковане письменниками. Митці слова добре усвідомлювали непересічну вартість усної народної творчості, звертались до неї, записували оповіді казкарів.

К.Ушинський, С.Фльорина, С.Русова, В.Сухомлинський високо оцінили роль казок у вихованні й розвитку особистості дитини. У дослідженні Н.Горопахи авторська казка виділена як ефективний засіб впливу на когнітивну й емоційну сферу дитини. У добірці авторських казок представлено окремі роботи Н.Павлової, В.Сухомлинського, Л.Толмачової, К.Ушинського та інших авторів. Пізнавальні казки в екологічному вихованні дітей використовували також Н.Лисенко, З.Плюхій, Н.Рижова.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що існують різні визначення поняття «казка». На думку В.Даля, казкою є «вигадана оповідь, небувала повість, легенда» [3, с.190]. За словником С. Ожегова, казка – розповідний, зазвичай народнопоетичний твір про вигаданих героїв і події, переважно за участю чарівних, фантастичних сил [7].

У словниках української мови бачимо такі визначення казки: 1) казка – розповідний (здебільшого народнопоетичний) твір про вигаданих осіб і події, переважно з участю фантастичних сил [6, с.103]; 2) казка – те, що не відповідає дійсності, є байкою, вигадкою [5, с. 47].

Фольклористика розглядає казку як епічне оповідання чарівно–фантастичного, алегоричного або соціально–побутового характеру зі своєрідною системою художніх засобів, підпорядкованих героїзації позитивних і сатиричному викриттю негативних образів, гротескному зображенню їх взаємодії [4, с.22].

А.Богуш називає казкою усний народний твір, що виник у безпосередньому спілкуванні розповідача зі слухачами. Свою назву казка одержала від слова «казати», бо казку показували, розповідали, не читали. Автор стверджує, що це активна творчість, яка охоплює всі сфери життя дитини – розум, уявлення, волю [1].

А.Богуш і Н.Лисенко зазначають: «казки характеризуються захоплюючим сюжетом. У цьому їхнє педагогічне значення. Якщо хочете зацікавити дитину, запропонуйте їй послухати казку, і вона все облищить, аби потрапити в чудовий казковий світ» [1]. З казок діти черпають безліч знань: перші уявлення про час і простір, про зв'язок людини з природою, із предметним світом. А.Богуш у своїх роботах зазначає, що казка є улюбленим художнім твором дошкільника і її, на відміну від розповідей, можна читати щодня [2, с. 108].

А.Богуш, Л.Дунаєвська, С.Мишанич, А.Нікіфоров, Л.Нікулін, В.Пропп, Ю.Руденко та ін. вчені вважають, що складовими образної системи казкового тексту виступають насамперед міфологічні уявлення [2, с. 43]. Дослідники вказують, що казкові образи сягають своїми витокami таких міфологічних вірувань, як олюднення природи, персоніфікація, тотемізм [2]. Міфологічні образи, уявлення, стимулюючи народну фантазію, сприяли культивуванню художніх образів, їх переходу в систему казкових. Саме трансформація давньої міфології, перетворення міфологічних образів

у нову систему – фольклор, виступило, як зазначають А.Богуш, Ю.Руденко, першоосновою виникнення казкового образу [2, с. 43].

Отже, численними дослідженнями доведена ефективність використання казок у процесі виховання, навчання, розвитку дітей дошкільного віку. Як зазначають Т.Зінкевич–Євстигнєєва, Т.Грабенко й інші, авторські художні казки більш трепетні, образні, ніж народні. Саме *авторські казки* можуть розповісти про різні грані життя, що є дуже важливим для світорозуміння.

Таким чином, через емоційну взаємодію з образами діти засвоюють певні знання й уявлення, виробляють конкретні судження, формулюють особистісні умовисновки [8]. Образність казки сприяє формуванню перших синкретичних уявлень про ті об'єкти і явища, про які в ній розповідається. Авторська ж казка, в основу якої покладено конкретні наукові факти, а форма подання інформації залишається казковою, на нашу думку, здатна оптимізувати процес морального виховання дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел та літератури

1. Богуш А.М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі / А.М.Богуш, Н.В.Лисенко. – К.: Вища школа, 2002. – 407 с.
2. Богуш А.М., Руденко Ю.А. Збагачення словника дошкільників експресивною лексикою народних казок / А.М.Богуш, Ю.А.Руденко. – Одеса: Поліграф, 2005. – 254 с.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка / В.И.Даль. – М.: Рус. Яз., 1991. – Т.4. – С. 190.
4. Дунаевская Л.Ф. Поэтика украинской народной сказки: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.09. – К., 1982. – 23 с.
5. Кліченко Л.М. Українська дитяча література / Л.М.Кліченко. – К., 1988. – 262 с.
6. Новий тлумачний словник української мови. / Укл. В.Яременко, О.Сліпущко. – К.: Аконіт, 2009. – Т. 2. – 911 с.
7. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка С.И.Ожегов, Н.Ю.Шведова. – М.: Азъ, 1992. – 750 с.
8. Полєвікова О.Б. Аналіз методичних підходів до мовної освіти дітей у контексті словоцентризму [Текст] / О.Б. Полєвікова // Педагогічні науки: [зб. наук. праць / ред. В.Л.Федяєва]. – Херсон, 2017. – Вип. 75. – С.141–146.

УДК 372.464

Левик І.О.,

студентка 1 курсу РВО «магістр» спеціальності
«Дошкільна освіта» Херсонського державного університету

Науковий керівник: Полєвікова О.Б.,

кандидат педагогічних наук, доцент

МОТИВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗДО ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Дитину в сучасному освітньому процесі розглядають не стільки як об'єкт, що потребує впливу, скільки як особистість, що розвивається в процесі навчальної діяльності. І щоб вихованець посів активну позицію в процесі цієї навчальної діяльності, він мусить мати потужні джерела мотивації навчання.

Над проблемою мотивів у поведінці та діяльності людини в педагогіці та психології працювали багато вітчизняних і зарубіжних учених: Є.П. Ільїн,

С.Л. Рубінштейн, Л.С. Виготський, В.І. Ковальов, Л.І. Божович, К.К. Платонов, А.Н. Леонтьєв, Є.Фромм, К.Хорні, А. Маслоу, Р.М. Йеркс, Д.А. Зарайський, В.С. Мерлін і багато інших.

Тлумачення мотивів навчальної діяльності у роботах психологів має різноплановий характер. Це і мотиви як потреби, потяги, спонукання, схильності (Х. Хекхаузен), і як психічні процеси, стани, властивості особистості (К.К. Платонов), і як предмети зовнішнього світу (А.М. Леонтьєв), і як наміри, уявлення, ідеї, почуття, переживання (Л.І. Божович).

Одним із шляхів формування позитивного ставлення дітей до навчання є створення системи мотивів діяльності особистості, яка піддається педагогічному управлінню і забезпечує визначення поведінки дітей і їх ставлення до вивчення того чи іншого предмета. Під мотивацією розуміють сукупність спонукальних факторів, що визначають активність особистості [2].

Мотивація навчальної діяльності – це сукупність певних мотивів. Мотив – це предмет діяльності, за яким завжди є певна потреба (О. Леонтьєв). У свою чергу, потреба викликає певне переживання, інтерес, спонуку, надає смислу навчальній діяльності [3, с. 107].

Існує кілька теорій мотивації діяльності людини, але для педагога важливо одне: опанування способами створення на занятті такого освітнього середовища, у якому б діти відчували внутрішню потребу вчитися. Це може бути за умови, коли дитина самостійно ставить перед собою цілі й докладає зусилля для їхнього досягнення.

Необхідними умовами мотивації до навчання в дитини мають бути: допитливість; прагнення задовольнити свою допитливість; бажання самовдосконаливатися; досягнення поставленої мети.

Існують різні критерії класифікації мотивів у системі навчання. Наприклад, за видом виокремлюють соціальні та пізнавальні мотиви, за характером прояву, за ступенем усвідомленості дитиною власних потреб у навчанні (зовнішні, внутрішні).

З метою створення позитивної мотивації навчальної діяльності дітей педагогу доцільно обмінюватися мотивами діяльності з дітьми. Вихованець висловлює власне ставлення до певної діяльності, умотивовує дії, обстоює думки, що можуть не збігатися з думкою більшості дітей і навіть вихователя. Пояснення педагогом своїх дій і вчинків, а також прийняття їх вихованцям розвиває більш зрілу мотивацію, спонукає до обміну мотивами інтересу та досягнення.

Мотив досягнення – прагнення до успіху з орієнтацією на певний стандарт високої якості виконання. Обмін саме такими мотивами між вихователем та дітьми створює атмосферу психологічного комфорту. Зазвичай, вона позбавляє дітей страху перед труднощами, значно підвищує їхню віру у власні сили, створює основу для вільного самовираження особистості: дитина не боїться висловлювати власні думки, припускати помилок, поводитися не замкнено, не скуто, а природньо [1].

Мотивація зникає або за абсолютної легкості завдання, або за надмірної складності – обидві умови позбавляють можливості здійснити творчий акт щодо встановлення нових зв'язків, пошуку нових значень, комбінування певних понять для утворення нових результатів [4].

Для забезпечення позитивної мотивації навчання вихователю необхідно вміти прихильно та дружньо ставитися до дітей, виявляти розуміння ситуативного внутрішнього настрою дітей за зовнішніми ознаками (вираз обличчя, очі), передавати дітям це розуміння.

Таким чином, формування мотивації навчання неможливо здійснити без урахування вікових особливостей дітей та їх індивідуальних психологічних

характеристик. Це означає, що педагог має організувати освітній процес таким чином, щоб вирішувалися завдання розвитку мотиваційної сфери на певному віковому етапі та підготовки виховання до наступного етапу розвитку особистості. У зв'язку з необхідністю розкриття резервів вікового розвитку мотивації здійснюється особистісно-орієнтований підхід до навчання.

Список використаних джерел та літератури

1. Занюк С. С. Психологія мотивації : Навч. посібник / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с. Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дітей дошкільного віку / Н. І. Луцан. – Одеса, ПНЦ АПН України, 2005. – 319 с.
2. Маліновська, Н. В. Формування мотивації навчально-мовленнєвої діяльності старших дошкільників / Н. В. Маліновська // Наука і освіта. – 2011 – № 4 (Педагогіка). – С. 249–252.
3. Голобородько Є.П., Малихіна О.В. Основні психологічні теорії мотивації та їх значення сьогодні / Голобородько Є.П. Педагогічна онтологія: проблеми і перспективи: Науково-педагогічні праці: У 2 т. – Т.2: Методика викладання української мови. Загальна педагогіка. Педагогіка вищої школи. Педагогічна публіцистика. – Херсон, ВАТ ХМД, 2007. – С.215–223.
4. Полевикова О.Б. Використання творчих вправ як засобу мотиваційного забезпечення процесу навчання рідної мови / О.Б.Полевикова // Початкова школа. – 2004. – №3. – С. 15–18.

УДК 373.2.046

Лесюта М.М.,
студентка 1 курсу РВО «магістр»
спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Полевикова О.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРИНЦИПИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Прогнозування в освіті є багатоаспектним і припускає дослідження назріваючих проблем шляхом переносу в майбутнє (екстраполяції) тенденцій, які спостерігаються, закономірності розвитку яких у минулому і на теперішній час відомі (при умовному абстрагуванні від можливих змін, здатних істотно видозмінити існуючі тенденції), визначення шляхів вирішення цих проблем через нормативне розроблення (оптимізацію) таких тенденцій.

У своїй сукупності визначені положення про прогнозування як людську здатність мають важливе світоглядне значення для ствердження можливості отримання достовірних результатів, істинності прогнозування освітньої проблематики, оскільки свідчать про цілком матеріальне походження прогностичного процесу. Тому можливо зробити висновок про принципову можливість здійснення прогнозування у розвитку професійної освіти в майбутньому часі, спираючись на специфічні здібності людини [2].

Підґрунтям змісту педагогічного прогнозування є загальні *принципи* прогнозування. Принципи прогнозування в освіті, які обґрунтовано в роботі А. Присяжної [4] є сукупністю положень, кожне з яких виступає відносно самостійним принципом зі своєю специфікою. До них відносяться:

1. *Принцип прогнозування освіти на користь повнофункціональної і соціально-прогресивної діяльності людини в полікультурному і багатонаціональному соціумі.*

Відповідно до цього принципу, діяльність освітніх закладів має бути орієнтована, з одного боку, на поступове й повноцінне включення педагогів і вихованців у різні види й сфери існуючої діяльності згідно з вимогами толерантності, соціального партнерства й взаємодопомоги.

З іншого боку, освіта покликана готувати людину до різних видів майбутньої діяльності в майбутньому соціумі. Вона орієнтована на підготовку людини до реалізації її індивідуальної траєкторії життєдіяльності в невідомих їй заздалегідь умовах, які істотно актуалізують особистісно орієнтований підхід в освіті.

2. *Принцип урахування й поєднання поточних, актуальних і перспективних потреб людини в освіті.*

Цей принцип передбачає опору на потреби людства, яке розвивається, і включене в освітню систему; вивчення й урахування поточних і актуальних для конкретного періоду часу попитів самої людини разом з визначенням перспективних її запитів; узгодження і гармонізація при розробленні прогнозів розвитку майбутніх вимог до практичної, науково-теоретичної і науково-освітньої діяльності.

3. *Принцип безперервності прогнозування в освіті* передбачає формування інфраструктури прогностичної діяльності у сфері освіти; розроблення уніфікованих і типових алгоритмів, технологій і методик вироблення освітніх прогнозів відповідно до специфіки прогностованих об'єктів; підготовку професійних кадрів у галузі освітньої прогностики, крім того, означений принцип припускає організацію моніторингу змін у системі освіти на різних її рівнях.

4. *Принцип єдності теоретичного і практичного змісту прогнозів розвитку в освіті* припускає розроблення прогнозів у галузі практичної освітньої діяльності у взаємозв'язку з науковими прогностичними дослідженнями в теорії освіти спільно з освітньою практикою фахівців; оптимізацію співвідношення фундаментальних і прикладних досліджень у професійній освіті.

У своїй сукупності вищезазначені принципи складають систему принципів педагогічного прогнозування в галузі освіти. Вони відображають основні закономірності, що виявляються в педагогіці (науці і практиці); специфіку наочної і змістової галузей педагогічної діяльності і тенденції її розвитку; перспективи вдосконалення освітньої практики різних інститутів соціуму; основні напрями розвитку прогностичного процесу в галузі теорії освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : монографія / Ганна Володимирівна Беленька. – К. : 2011. – 320 с.

2. Давкуш Н.В. Методологічні основи педагогічного прогнозування / Н.В. Давкуш // 36. наук. праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції „Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України”, вересень, 2009 р. – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – Ч.1. – С. 74–77.

3. Полевикова О.Б. Специфіка підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації [Текст] / О.Б. Полевикова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. – Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2016. – Вип. 1 (303). – У 2 т. – Т.2. – С. 33–38.

4. Присяжная А. Ф. Прогностическая компетентность преподавателей и обучаемых : [текст] / Алла Федоровна Присяжная // Педагогика. – 2005. – № 5. – С. 71–78.

УПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Важливого значення на сьогодні набуває освіта, яка орієнтована на сталий розвиток і спрямована на засвоєння людьми різного віку надзвичайно важливих навичок екологічної, економічної й соціально доцільної поведінки, без чого неможливе створення та існування благополуччя суспільства, відображає соціальний досвід взаємодії з довкіллям на принципах гуманізації і гармонізації. Визначальну роль у розвитку світобачення людини відіграє саме період дошкільного дитинства.

Науковці С. Іванчук, О. Кононко, Н. Кривошея, М. Лобанова, Н. Миськова, А. Сазонова та ін. досліджують питання економічного виховання та культури споживання дітей дошкільного віку. На окремі аспекти соціального розвитку дошкільнят акцентують увагу Н. Абашина, А. Гончаренко, С. Курінна, В. Любашина, Л. Михайлова, О. Мороз, О. Орлова, Т. Піроженко, І. Рогальська–Яблонська, Н. Скрипник, Г. Смольникова та ін. Нові підходи в екологічному вихованні дітей дошкільного віку розкриваються в дослідженнях Н. Кот, Н. Лисенко, В. Маршицької, З. Плохій, Н. Рижової, С. Ніколаєвої, Н. Яришевої та ін.

Поняття «сталий розвиток» у сучасному розумінні вперше сформульоване прем'єр-міністром Норвегії Гру Харлем Брундланд, яка в 1987 році запропонувала його у звіті Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє». Відповідно до даного класичного визначення, сталим є такий розвиток, що задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити власні потреби [1].

Науковець Н. Миськова поряд з поняттям «сталий розвиток» подає поняття «навички, орієнтовані на сталий розвиток», під яким розуміє: «автоматизовані дії, спрямовані на задоволення власних життєвих потреб, виконання яких відбувається на основі ціннісного ставлення до природи, людей, середовища. Навички, орієнтовані на сталий розвиток, стосуються збереження та охорони природного довкілля, зменшення кількості відходів від діяльності та марних витрат сировини, енергії; підтримки морального і психологічного клімату у мікро– та макросоціумі, удосконалення взаємин між оточуючими» [3].

Для реалізації ідей сталого розвитку в освітньому процесі закладу дошкільної освіти Н. Гавриш, О. Пометун розроблено спеціальну освітню програму з методичними матеріалами «Дошкільнятам про сталий розвиток». Автори наголошують, що особливості організації освіти для сталого розвитку в дошкільному закладі зумовлені специфікою розвитку психічних процесів дошкільників, їхнім світоглядом, а важливими складниками методики впровадження освіти для сталого розвитку є самопізнання, самонавчання дітей через діяльність, спрямування дітей на прийняття самостійних рішень у повсякденному житті, виконання дій у напрямі сталого розвитку [2].

Програма спрямована на розв'язання таких завдань: формування в дітей початкових уявлень про дії та поведінку, що зорієнтовані на сталий розвиток;

усвідомлення дітьми старшого дошкільного віку необхідності збереження ресурсів землі та особистої відповідальності за власне майбутнє, всього суспільства й природи; розвиток у дітей звичок і моделей поведінки, що відповідають сталому розвитку, і бажання діяти в цьому напрямі.

Позитивні можливості застосування ідей освіти для сталого розвитку в роботі з дітьми дошкільного віку визначають педагоги–практики. Вони вказують на певну співзвучність між завданнями освіти для сталого розвитку і вимогами сучасних державних стандартів до дошкільної освіти. Серед них: оволодіння конструктивними способами взаємодії з однолітками та дорослими, здатність планувати і самостійно здійснювати певну діяльність, застосовувати на практиці засвоєні теоретичні знання та способи діяльності для розв'язання певних задач, пропонувати власні ідеї та втілювати їх у малюнках, побудовах, розповідях тощо.

Аналіз досліджень, присвячених проблемам освіти для сталого розвитку суспільства, виявив, що пріоритетними напрямками роботи визначено економічну, екологічну та соціальну сфери. Більшість програм освіти для сталого розвитку пов'язані з темами раціонального використання ресурсів, збереженням, проблемами споживання, тобто мають формувати основи культури споживання. У цьому зв'язку в дошкільній освіті доступні дітям знання про збереження ресурсів, як–от: економія води, енергії, тепла, утилізації та переробки сміття.

Список використаних джерел та літератури

1. Брундланд Г. Наше спільне майбутнє: Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку. Оксфорд. 1987. 125 с.
2. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навчально–методичний посібник; за заг. ред. О. І. Пометун. Дніпропетровськ. 2014. 120 с.
3. Миськова Н. М. Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування у старших дошкільників навичок, орієнтованих на сталий розвиток: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Хмельницька гуманітарно–педагогічна академія МОН України. Хмельницький. 2018. 23 с.

УДК 372. 372.61

Литвин К.В.,

студентка 61–1 МДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Данильченко І. Г.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РОЗВИТОК ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПОЕЗІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасна освіта визначається державними вимогами та концептуальними положеннями щодо неї громадян України, реалізація яких має забезпечити «вільне володіння всіма громадянами державною українською мовою». Важливого значення в цьому процесі набуває висхідна ланка освіти – дошкільня. Кінцевим результатом навчання рідної мови в дошкільному закладі є формування культури мовлення і спілкування дітей. Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є однією із

стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту». Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні дошкільник має засвоїти культуру мовлення та спілкування, елементарні правила користування мовою у різних життєвих ситуаціях. Оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найвагомішим досягненням дошкільного дитинства [2].

Проблема розвитку зв'язного мовлення досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л. Виготський, Г. Леушина, Т. Піроженко, С.Рубінштейн, І.); лінгводидактичному (А. Богуш, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Гавриш, С. Караман, Л. Паламар, М. Пентилюк та ін.). Науковці наголошують, що навчання зв'язного мовлення є водночас метою і засобом практичного опанування мовою. Зв'язне мовлення має надзвичайне значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини старшого дошкільного віку, позитивно впливає на формування таких її важливих особистісних якостей, як комунікабельність, доброзичливість, ініціативність, креативність, компетентність. На основі зв'язного мовлення дитина навчається чітко та ясно мислити, встановлювати контакт з тими, хто її оточує, ініціювати власні ідеї, брати участь у різних видах дитячої творчості

Актуальність своєчасного **мовленнєвого розвитку** дошкільному дитинстві визначається завданнями щодо створення щонайкращих умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, які виявляються в специфічно дитячих видах діяльності й пов'язані із комунікацією.

Розвиток саме образного мовлення – один з основних факторів формування мовної особистості дитини старшого дошкільного віку. На даний час, проблема розвитку образного мовлення набуває своєї актуальності.

Окремим аспектам проблеми розвитку образного мовлення в дітей дошкільного віку присвячені праці М. Батьо, А. Богуш, Л. Виготського, Н. Гавриш, Г. Костюка, Т. Котик, В. Крутецького, Л. Момота, О. Низковської, Б. Теплова, О. С. Ушакової тощо. Саме розвиток образного мовлення дітей старшого дошкільного віку реалізується через залучення їх до цінностей, які їй будуть необхідні в подальшому житті, а саме: національні, духовні, загальнолюдські тощо, до яких належить і українська поезія.

Поезія, як зазначає В. Бенера, посідає важливе місце у житті дитини дошкільного віку, оскільки це один із найефективніших засобів засвоєння мови народу, смислової систематизації слів, а передусім – спосіб задоволення нагальної потреби інтелектуального та духовного розвитку і зростання особистості дошкільника. Сприймання та художній аналіз поезії важливі – компоненти естетичного виховання і літературно-мовленнєвого розвитку і повинні займати чільне місце в роботі вихователя дошкільного навчального закладу [3]. Як свідчать психолого-педагогічні дослідження дошкільники здатні оволодіти зазначеними вище вміннями та навичками лише за умови ефективної організації художньо-мовленнєвої діяльності у сучасному дошкільному навчальному закладі.

Досліджуючи особливості сприймання дітьми художньої форми віршів, науковці зазначають, що успіх освітнього процесу залежить від умілого розкриття художньої образності. Уміння відтворювати знайомий образ, малювати його у своїй уяві – важливий чинник засвоєння вірша, поетичної мови твору. Дітей необхідно привчати бачити красиве не тільки у змісті поезії, але й у художній формі. Увага до образних слів вірша заохочує дошкільників використовувати такі слова у своєму

мовленні. На думку О. Ушакової, чинником, що поєднує сприймання поетичних творів із власним мовленням дітей, є добре розвинений поетичний слух, який охоплює усвідомлення засобів художньої виразності і чуття поетичного мовлення, тобто здатність сприймати художнє слово і використовувати його у власній мовленнєвій діяльності [5].

Важливими умовами для успішної роботи з дитячою поезією щодо розвитку в них образного мовлення є виготовлення розвивального середовища, раннє ознайомлення дітей із зразками новітньої поезії, також її вивчення, добір ефективних методів та прийомів для опрацювання в закладах дошкільної освіти, володіння працівниками ЗДО технікою виразного читання і сучасною методикою формування в дітей читацької діяльності.

Отже, використання поезії під час навчання дітей старшого дошкільного віку не тільки відповідає їх психологічним потребам, а й створює оптимальні умови для формування багатьох процесів, потрібних для розвитку мовлення.

Список використаних джерел та літератури

1. Аматыєва О.П. Що впливає на виразність мовлення? Дитячий садок. 2004. №19.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник А. М. Богущ. Київ, 2012. 26 с.
3. Бенера В.Є., Швець О.В. Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти до роботи з використання поетичних творів у дошкільному навчальному закладі. Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка. Сер. : Педагогіка. 2014. Вип. 3. С. 139–146. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkogpth_2014_3_20
4. Богущ А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей в дошкільному навчальному закладі. Підручник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. 304 с.
5. Ушакова О. С. Развитие поэтического слуха как средство формирования словесного творчества детей 6–7 лет. Художественное творчество в детском сад. Под редакцией Н. А. Ветлуговой. М. : Просвещение, 1974. С. 139–142

УДК 37.

Лось О. М.,

студентка 21–ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Любива В.В.,

кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Інтерес до вивчення англійської мови невинно зростає. Це пов'язано з зовнішньоекономічною політикою держави, яка направлена на євроінтеграцію; розширення зв'язків України із зарубіжними країнами.

Одним із об'єктивних проявів цих процесів у національній освіті стало поширення іншомовної освіти на її дошкільну ланку.

Аналіз психолого–педагогічних джерел засвідчує, що питання з якого віку слід починати навчання дітей іноземних мов, яким має бути зміст такого навчання, у яких формах, якими методами, за допомогою яких засобів воно повинно здійснюватися, хто має навчати дітей є актуальною проблемою сьогодення. На сьогодні ці питання залишаються дискусійними. Особливості раннього навчання іноземної мови досліджували: О. Бігич, О. Коломінова, О. Леонтєва, З. Никитенко, В. Плахотник, Т. Полонська та ін.

Досвід педагогів та вчених (Н. Басової, М. Безруких, В. Бухбіндер, І. Вронської, Н. Гальскової, Г. Рогової та ін.) свідчить, що вивчення іноземної мови в дошкільному віці не тільки сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості, але й розширює мовні можливості дітей, забезпечує ефективніше засвоєння ними іноземної мови у школі.

Навчання іноземної мови в закладах дошкільної освіти має на меті формування елементарних навичок усного мовлення на основі засвоєння лінгвістичного матеріалу та сприяння загальному розумовому розвитку дошкільників. На кінець дошкільного віку в дітей завершується процес фонематичного сприймання, з'являється усвідомлення звукової сторони рідної мови. Діти старшого дошкільного віку активно грають зі звуками, словами, римують їх – у дітей формується лінгвістичне ставлення до слова [1].

Державна базова програма розвитку дитини дошкільного віку містить розділ «Іноземна мова», де зазначається, що іноземна мова (ІМ) належить до варіативного компонента дошкільної освіти, дитина може вивчати її у сім'ї або в закладі дошкільної освіти. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається: кінцевими результатами розвитку мовлення випускника закладу дошкільної освіти є сформованість у нього різних видів мовленнєвої (діалогічної, монологічної, фонетичної, лексичної) та комунікативної компетенцій (А. Богуш) [4]. Отже, кінцевою метою навчання іноземної мови дітей дошкільного віку є оволодіння навичками невідготовленого мовлення: монологічного і діалогічного.

Діалогічне мовлення є найбільш поширеною формою спілкування і тому, розглядаючи мову як засіб живого спілкування, треба приділяти максимальну увагу розвитку саме діалогічного мовлення (Т. Шкваріна).

Проблема розвитку в дошкільників діалогічного мовлення перебуває в центрі уваги дослідників. В методичній літературі «діалогічне мовлення» визначається як: особливий вид мовленнєвої діяльності, що характеризується ситуативністю, наявністю двох або більше комунікантів, швидкістю і безпосередністю процесу відображення явищ та ситуацій об'єктивного світу, активністю мовців щодо вираження свого індивідуального ставлення до фактів, великою кількістю емоційних реакцій, персональною направленістю [3]; процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. (А. Мирошніченко) [2, с. 10]; «об'єднане ситуативно–тематичною спільністю й комунікативними мотивами сполучення усних висловлювань, послідовно породжених двома, трьома (трилог) і більше (полілог) (Н. Склярєнко).

Зазначимо, що вчені досліджують різні аспекти розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку, а саме: становлення і розвитку мовлення дітей раннього віку (А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Науменко, О. Саприкіна та ін.), виховання звукової культури мовлення у дітей (В. Борова, О. Трифонова та ін.); розвитку діалогічного мовлення (Н. Луцан, Г. Чулкова та ін.); навчання різних видів розповідей

(Л. Березовська, О. Білан, Н. Водолага, Н. Гавриш, С. Ласунова, І. Попова та ін.), розвиток виразності мовлення (О. Аматыєва, С. Хаджирадева та ін.).

Науковці зазначають, що важливе місце в системі засобів розвитку зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного) дошкільників посідає гра. У ході гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільників і водночас спрямовують розвиток гри. Це перехідна, проміжна ланка між повною залежністю мовлення від речей і предметних дій та свободою слова. Психолінгвістичний компонент проблеми мовленнєво-ігрової діяльності розкривається у працях Є. Верещагіна, М. Жинкіна, І. Зимньої, О. Леонтєва, Т. Піроженко, І. Синиці, О. Соколова та ін. Він ґрунтується на уявленнях про структуру мовленнєвої діяльності та різноманітні психофізіологічні механізми породження мовлення, що забезпечують реалізацію мовленнєвого акту на знайомому матеріалі з використанням комунікативно спрямованих одиниць висловлювання.

Мовленнєво-ігрова діяльність як різновид діяльності дітей дошкільного віку є ефективним засобом мовленнєвого розвитку дитини. Ігрова діяльність дозволяє створити життєві ситуації, що стимулюють мовленнєву активність та спілкування дітей і сприятимуть мовному і лінгвістичному розвитку дітей. Питання ситуативності мовлення й створення навчальних комунікативних ситуацій досліджували Є. Шубін, Й. Берман і В. Бухбіндер, В. Скалкін, Рубінштейн, Ю. Пассов, А. Хорнбі та ін.

Не зважаючи на увагу вчених до розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку, більшість наукових праць торкаються проблеми мовленнєвого розвитку та навчання рідної мови. Недослідженими залишаються питання, що стосуються формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку на заняттях з англійської мови: відсутні наукового обґрунтовані методичні рекомендації з розвитку англійського діалогічного мовлення дітей дошкільного віку, не має спеціально розроблених педагогічних технологій навчання англійському діалогічному мовленню в дошкільній практиці; як свідчить практика, рівень підготовки вихователів (керівників гуртків англійської мови) до роботи з розвитку англійського діалогічного мовлення дітей є недостатнім.

Тому подальші наші наукові пошуки стосуватимуться саме питання формування діалогічних умінь у дітей старшого дошкільного віку на заняттях з англійської мови в закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Глухарев Є. А. *Іноземна мова в дитячому садку*. Іноз. яз. в школі. 1991. № 5. С. 13.
2. Мирошніченко А. Л. *Навчання усного мовлення*. Українська мова та література. 2004. № 31. С. 9–13.
3. Щукин А. Н. *Лингводидактический энциклопедический словарь*. Москва, 2007. 746 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення 10.11.2018).

Маньковська Т.О.,
студентка 11–ДО групи, факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Тітаренко С.А.
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВПЛИВ КОЛЬОРУ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Сьогоднішні умови життя в Україні визначаються грандіозними змінами в сфері освіти, економіки та соціальної ситуації. Суспільство висуває нові вимоги до розвитку особистості, зокрема її емоційної сфери – формування врівноваженості, ініціативності, сміливості, вміння знаходити правильні рішення, швидко пристосовуватися до різних умов. Розв’язання цього завдання міцно пов’язане з реалізацією Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Закону України «Про освіту», «Діти України», в яких означено, що будівництво демократичного суспільства, його розвиток помітною мірою залежить від активності, творчості та емоційної стійкості його членів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі дослідження емоційної сфери дитини дошкільного віку присвячена низка досліджень (Г. Бреслав, О. Запорожець, А. Захаров, В. Зеньківський, О. Іванашко, В. Котирло, Г. Кошелєва, В. Кузьменко, О. Кульчицька, С. Кулачківська, І. Мельничук, В. Лебединський, Я. Неверович, Т. Піроженко, Р. Павелків, Ю. Приходько, Т. Титаренко та ін.).

Виклад основного матеріалу. З перших днів життя дитина інтенсивно пізнає світ. Сенсорні органи сприйняття допомагають їй до трьох років пізнати половину всієї інформації. Вплив кольору на емоційний стан дитини, її життя і творчість давно є предметом багатьох наукових дослідження. Здатність відчувати гармонію кольорів закладено в самій природі людини. Найактивніше органи чуття розвиваються у дитини, тому кольори потрібні дитині з самого народження. Вони впливають на самопочуття та емоції немовляти. Колір може як збуджувати так і заспокоювати [2].

Дитина, вперше малюючи «карлочки», вже вибирає олівець певного кольору. Для дитини кожен колір наповнений настроєм. Тому в малюнках колір використовується для позначення того, що подобається дитині, що вона вважає красивим, добрим. Через кольори дитина виражає своє ставлення до навколишнього світу. Якщо в дитини певний колір викликати дискомфорт, то деякі речі певного кольору вона не захоче одягати чи навіть гратися іграшками. Це тому, що у дитини є свої потреби особистості та сформоване сприйняття того чи іншого кольору, а не примха чи вередування. Просто дитина не сприймає той чи інший колір, він впливає на неї негативно [1].

Особливе педагогічне значення має спостереження, що травмовані діти часто вибирають, як улюблений, коричневий колір (прагнення до зміцнення, утвердження свого становища), тоді як тихі замкнуті діти надають перевагу сірому (відсутність співпереживань). Аутсайдиери кольорів для дітей – це фіолетовий, коричневий та чорний колір, вони пригнічують настрій, сприяють виникненню депресивного стану. Важливим питанням під час вибору кольорів для дитини є його насиченість та вік дошкільника [3].

Дитина підсвідомо, так як і дорослі, вибирає собі «в друзі» ті кольори, що відповідають її настрою: **червоний колір** використовують активні, непосидючі діти. Це діти—»Живчики». Вони живі, неслухняні, невгамовні. У майбутньому, коли дитина виросте, вона буде сміливою, сильною особистістю, матиме високу працездатність, буде прагнути до успіху.

Помаранчевий колір, як і червоний, найчастіше використовують діти – «Веселуни». Вони пустують, кричать, веселяться без особливих на те причин. У майбутньому, коли дитина виросте, вона може стати дуже дратівливою. Тому таким дітям слід приділяти особливу увагу. З ними необхідно більше розмовляти, грати, жартувати.

Жовтий колір використовують діти з добре розвинуеною фантазією. Це діти—»Мрійники». Вони легко вигадують собі захоплюючі розваги, навіть граючи на самоті. У майбутньому, коли дитина виросте, вона буде віддавати переваги різноманітній та цікавій роботі. Вона буде подавати оригінальні ідеї. Завжди буде вірити і прагнути до кращого. Однак, разом із тим, вона буде боятися брати на себе відповідальність за скоєні вчинки.

Зелений колір використовують діти, яким не вистачає материнської турботи. Такі діти спокійні. Виростаючи, такі особи не люблять і навіть бояться змін. Тому таким дітям слід приділяти особливу увагу: розвивати творче мислення, інтерес до нових речей і відкриттів.

Блакитний колір використовують спокійні діти. Вони тихі, спокійні, урівноважені. У майбутньому, коли дитина виросте, вона буде відповідальною, старанною, цілеспрямованою.

Синій колір вибирають спокійні, врівноважені діти. Вони все роблять не поспішаючи й обгрунтовано. Вони дуже чуйні та емоційні. У майбутньому, коли дитина виросте, вона буде виконавчим, цілеспрямованим, спокійним і розважливим співробітником.

Фіолетовий колір вибирають «Загадкові діти». Вони чуйні, ніжні, ранимі і дуже емоційні. У майбутньому, коли дитина виросте, вона буде романтиком. Така особистість буде прагнути завжди привертати до себе увагу. Проте, особистість може вирости дуже вразливою. Такі діти більш інших потребують підтримки та заохочення.

Чорний колір вибирають діти, які зазнали стресу. Емоційному і духовному стану такої дитини необхідно приділяти особливо пильну увагу. Необхідно частіше розмовляти з нею, розпитувати про її переживання, підтримувати дитину.

Висновки. Отже, відповідно через кольори дитина виражає своє ставлення до навколишнього світу, тому потрібно створювати умови для формування колористичної культури дошкільників. Необхідно використовувати певні кольори для зміни настрою дитини. Користуючись правильно кольоровою гамою, можна вилікувати, змінити емоційний стан організму дитини.

Список використаних джерел та літератури

1. Емоційний розвиток дитини / Упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. Київ: Мікрос–СВС, 2003. 112 с.
2. Изард К. Психология эмоций / Перев. с англ. СПб.: Издательство «Питер», 1999. 464 с.
3. Иттен Иоханнес. Искусство цвета / Пер. с немец.; 2–е издание; предисловие Л. Монаховой. Москва: Изд.Д. Аронов, 2001. 96 с

Маслюк І. Ю.,
студентка 21–ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Любива В. В.,
кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іноземна мова вже займає дедалі більшу частину нашого життя і це пов'язано з підвищенням рівня вимог потреб суспільства. Якість дошкільної освіти неможлива без пошуку та впровадження інноваційних моделей в життєдіяльність дітей. Сучасність вимагає відповідності змісту освіти життєвим потребам.

Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні і освітніми програмами, на жаль не передбачене обов'язкове навчання дошкільників іноземним мовам, воно віднесено до варіативного компоненту Державного стандарту дошкільної освіти.

Комунікативний підхід до навчання іноземним мовам є сьогодні методичним стандартом. Реалізація комунікативного підходу у навчальному процесі з іноземної мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і умінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню дитиною іншомовної мовленнєвої діяльності. Він зумовлює цілі, принципи, зміст і методи навчання іноземних мов, а методи навчання, у свою чергу, реалізуються в методичних прийомах. Одним з найбільш ефективних і доцільних прийомів при роботі з дітьми дошкільного віку є гра.

Гра – це провідна діяльність дошкільнят, у якій дитина спочатку емоційно, а потім інтелектуально засвоює всю систему людських взаємин (виконує ролі дорослих, відтворює в уявних ситуаціях реальне життя, працю, стосунки). За своїм походженням і змістом гра є соціальним явищем, зумовленим розвитком суспільства і його культури [5].

Необхідно створити у дитини позитивну психологічну установку на англійську мову. Спілкування англійською мовою має бути мотивованим і цілеспрямованим. Способом створення такої позитивної мотивації є гра.

Методика проведення занять з іноземної мови у формі ігор має базуватися на врахуванні вікових та індивідуальних особливостей структури лінгвістичних здібностей дітей і бути спрямована на їх розвиток. Дослідження Л.С. Виготського, І. А. Зимньої, В.В. Давидова, А.А. Леонтьєва, Ш.А. Амонашвілі, З.Я. Футермана були сконцентровані на центральних проблемах дошкільного віку: психічному і особистому розвитку, процесі засвоєння мови, мимовільності в засвоєнні соціальної дійсності, культури, в тому числі нерідної [2]. Таким чином відзначається вплив іноземної мови на особистість дитини в цілому: ігровий характер процесу навчання дозволяє розкрити індивідуальні творчі можливості, сформувати навички спілкування, встановити невимушене спілкування (в контексті ситуації) і створити якісний стрибок в розвитку самооцінки (дитина виділяє себе як суб'єкта діяльності, як особистість).

Ігри на заняттях з англійської мови не повинні бути епізодичними й ізольованими. Необхідна наскрізна ігрова методика, яка об'єднує й інтегрує в себе інші види діяльності в процесі навчання мови. В основі ігрової методики лежать створення уявної ситуації і прийняття дитиною чи викладачем тієї або іншої ролі [3, с.37].

Гра допомагає спілкуванню, сприяє передачі накопиченого досвіду, одержанню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку комунікативних навичок людини, її сприймання, пам'яті, мислення, уяви, емоцій, таких рис, як колективізм, активність, дисциплінованість, спостережливість, уважність. Окрім того, що ігри мають величезну методичну цінність, вони дуже цікаві як викладачам, так і дітям.

Таким чином, ігри у процесі вивчення іноземної мови є одним з найдієвіших засобів підтримки інтересу дітей до цього виду діяльності та активізації їх пізнавального інтересу, що в майбутньому стане важливою ланкою для реалізації наступності при переході дитини від виховання у дошкільному навчальному закладі до навчання у початковій школі.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Освіта, 2012.
2. Прищепа Т. І. Соціалізація дошкільників // Психолог. – 2007. – № 31–32. – С. 31–46.
3. Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови. – К.: Освіта, 1992. – 127 с.
4. Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку: прогр., метод.реком./Т. Шкваріна – К.: Шк.світ, 2008. – 112 с.
5. Эльконин Д.Б. Творческие ролевые игры детей дошкольного возраста. М.: Просвещение, 1957. – 289с.

УДК 37

Маханькова І. В.,

студентка 21–ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.

Науковий керівник: Любива В. В.Ю.,

кандидат педагогічних наук

Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНИХ КАРТОК ГЛЕНА ДОМАНА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

*«Вірити в свою дитину,
допомогти розкрити їй своє призначення –
одне із найважливіших завдань батьків».*

Шалва Амонашвілі

Англійська мова на сьогоднішній день є невід'ємною частиною в нашому житті. З кожним днем у сучасному світі зростає потреба вільно спілкуватися іноземною мовою і все більше людей виявляють бажання вивчити англійську мову. Раніше всі методики, з вивченням мови, були спрямовані на учнів шкільного віку. Сьогодні батьки хочуть якомога раніше почати навчання дітей англійській мові.

Змінюється життя, змінюється сприйняття різноманітної інформації, також підходи та методи навчання змінюються.

Існує багато методик раннього навчання англійської мови, які трактуються як нетрадиційні і всі вони мають свою користь при вивченні англійської мови: методика Англійська Хелен Дорон, Монтессорі, Нікітіна або Зайцевих, Глена Домана та багато ін.

Зупинимося на методиці Глена Домана. Засновник Інституту розвитку людського потенціалу і відомий дослідник проблем і патологій розвитку дітей (він вивчав діток з важкими травмами і пороками розвитку головного мозку) Глен Доман розробив методику, яка допомагала готувати особливих малюків. Частина методик він вважав за можливе застосовувати в роботі зі здоровими дітьми. Він є автором всесвітньо відомої серії «М'яка революція», що охоплює книги «Як дати дитині енциклопедичні знання», «Як навчити дитину математики», «Як навчити дитину читати», «Як розвинути розумові та фізичні здібності дитини» та ін [1].

Про роль раннього навчання дітей свідчить дитинство багатьох геніальних людей, з якими батьки працювали досить цілеспрямовано. Г. Доман висловив припущення, що видатні люди не були народжені геніями; їх талант максимально розвинувся завдяки створеним у ранньому дитинстві сприятливим умовам і чудовій освіті, передусім тому, що вони дуже рано навчилися читати. За його переконаннями, у житті дитини найважливішими є два періоди: від народження до 1 року та від 1 до 5 років. Від народження до 1 року дорослі невиправдано виявляють щодо дитини надмірну опіку, намагаючись утримувати її в теплі, стежачи, щоб вона була чистою і нагодованою, обмежуючи при цьому можливості формування її нервової системи. Натомість дитині необхідно надати майже необмежені можливості для руху і безпосереднього дослідження об'єктів. У період від 1 до 5 років формується інтелект людини. Тому дорослі повинні намагатися якомога повніше задовольняти потребу дитини у все новому матеріалі для вивчення, «який вона прагне засвоїти у всіх доступних їй формах і особливо у мовній – усній або письмовій». Якщо в цей час дитина навчиться читати, то, на думку Г. Домана, «перед нею розкриються двері у скарбницю історії, людської писемності, де зберігаються накопичені віками знання».

Основний метод для розумового розвитку і отримання знань, в тому числі і з англійської мови, за Г. Доманом – демонстрація карток. Найкращий розмір для карток – це розмір 28×28см. Картки найкраще виготовляти з картону, щоб навчальний матеріал завжди мав належний охайний вигляд. Батьки чи педагог показують різні картки кілька разів на день. Робота базується на запам'ятовуванні зображення і відповідного йому звукового оформлення іноземною мовою.

Слід пам'ятати, що починати навчання дитини англійської мови за цією методикою можна і потрібно тільки в тому випадку, якщо ви самі маєте певний рівень знань: на рівні «англійська для початківців» або вище. Діти дуже добре засвоюють фонетичні особливості мови і неякісна вимова дорослого не принесе користі, але ще й зашкодить дитині.

Серед категорій лексичних карток англійською мовою можна використовувати наступні теми: «Сім'я», «Кольори», «Іграшки», «Одяг», «Частини тіла», «Тварини», «Меблі», «Овочі», «Фрукти», «Професії», «Рослини». Це орієнтовний список тем, який можна доповнити або замінити будь-яким іншим.

Навчання англійській мові дітей раннього дошкільного віку за методом Глена Домана, як і взагалі вся методика Домана, викликає чимало дискусій з боку батьків і з боку вихователів та педагогів. Але у будь-якому випадку всебічне навчання і

розвиток дитини за різними методиками буде набагато ефективніше стандартних методів навчання [1].

Комплексне застосування всіх навчальних ігор, розвиваючих карток та іграшок, в тому числі і методики Глена Домана, неодмінно принесе позитивні результати в ранньому навчанні англійської мови.

Список використаних джерел та літератури

1. Шкваріна Т. М. Англійська для дітей дошкільного віку: прог. метод. реком. Київ, 2008. 112 с.

2. Англійська за методикою Глена Домана. URL: <http://www.triaxsys.com/uk/4870-angliyskiy-po-metodu-glena-domana.html> (дата звернення 11. 11. 2018)

УДК 373.2.016

Норікова В.В.,
студентка 1 курсу РВО «магістр»
спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Полєвікова О.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАСТУПНІСТЬ ІГРОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Психолого–педагогічні проблеми становлення дошкільної та шкільної освіти сьогодення зумовлені стрімким розвитком суспільства, оновленням освітнього процесу, прийняттям нових державних стандартів дошкільної та початкової освіти, змінами у світосприйнятті підростаючого покоління. Головною умовою вирішення цих проблем є забезпечення принципу наступності у всіх сферах освіти підростаючого покоління [5].

Гра може бути тим інструментом, за допомогою якого здійснюється перехід від більш простого дитячого бажання чи задоволення до серйозних і важких соціальних функцій. Цей перехід здійснюється шляхом поступового ускладнення соціального і морального змісту ігор, їх організаційного оформлення шляхом поєднання з іншими видами діяльності, які паралельно також ускладнюються [1]. На запитання: “Чому слід об’єднати гру і працю?” Ю.П. Азаров дав відповідь, що в цих видах діяльності головним чином відбувається становлення дитини, проявляється і формується майстерність педагога [1, с. 66–67]. У процесі цих двох провідних видів діяльності, які формують особистість дитини, спостерігаються одні і ті ж елементи, без яких немає ні справжньої праці, ні виховної гри [1, с. 69].

Особливості залучення елементів гри у заняття з дітьми шестирічного віку досліджували Я.Л. Коломинський та Є.О. Панько. Гра на уроці, за їх словами, в значній мірі наближує умови навчання в школі до умов дошкільного закладу. Автори погоджуються з дослідженнями, які свідчать, що в ситуації дидактичної гри дитина засвоює програму з більшим успіхом, ніж у ситуації навчального заняття [2, с. 63–79].

Проблема наступності ігрової та навчальної діяльності через механізм управління поведінкою дитини частково знайшла своє відображення у дослідженні Т.Д. Кричовської. На її думку, у грі складаються інші види діяльності, які потім набувають самостійного значення. Механізм управління своєю поведінкою –

підкорення правилам – складається саме у грі, а потім проявляється в інших видах діяльності [3, с. 40–41].

У висновках О.Я. Савченко щодо проблеми наступності дошкільної і початкової освіти присутні положення, які стосуються проблеми взаємозв'язку провідних видів діяльності дошкільників і першокласників. А саме: необхідності створення в початковій школі таких умов, щоб ті якості, уміння, здобутки дошкільця, формування яких ще не завершилися на рівні дошкільного віку, могли б повноцінно розвиватися у початковій школі й водночас сприяти формуванню пріоритетної, провідної діяльності, новоутворення цього віку – навчальної діяльності [6, с. 73, с. 75].

На необхідність переходу від ігрової до навчальної діяльності вказували також С. Кулачківська і Л. Подоляк. Вони наголошують на значенні ігрової (як і інших важливих для дошкільнят видів) діяльності – малювання, ліплення, конструювання тощо – для повноцінного розвитку дитини. С. Кулачківська і Л. Подоляк підкреслюють, що не можна поспішати замінити ці форми діяльності на інші, не специфічні для віку дитини. Важливо забезпечити поступальний розвиток новоутворень, які з'являються наприкінці шостого року життя дитини. Це, на думку авторів, головна умова переходу до опанування нової провідної діяльності – навчальної [4, с. 6–7].

Отже, наступність ігрових форм навчальної діяльності – це взаємозв'язок та узгодженість способів взаємопереходу ігрової і навчальної діяльності, при яких знання, уміння й навички формуються у визначеному порядку: коли кожен наступний елемент навчального матеріалу, опираючись на попередній, взаємопов'язується з ним і готує до засвоєння нового.

Формами взаємозв'язку та взаємопереходу ігрової і навчальної діяльності старших дошкільників та першокласників є дидактична гра, розваги, ігрові ситуації тощо. Зміна провідних видів діяльності зумовлює різницю у змісті ігрових форм навчальної діяльності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Ця різниця полягає у поступовому ускладненні та зростанні завдань програмового матеріалу. Забезпечення наступності ігрових форм навчальної діяльності може здійснюватися у двох напрямках: організаційному (реалізація в освітньому процесі) та змістовому (визначення рівня знань, умінь та навичок дітей, їхнє подальше зростання та вдосконалення).

Список використаних джерел та літератури

1. Азаров Ю.П. Радость учить и учиться: Педагогика гармонического развития / Ю.П.Азаров. – М.: Политиздат, 1989. – 335 с.
2. Коломинский Я.Л., Панько Е.А. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста / Я.Л.Коломинский, Е.А.Панько. – М.: Просвещение, 1988. – 190 с.
3. Кричковська Т.Д. Психологія дітей дошкільного віку / Т.Д.Кричковська. – Ніжин: Ніжинський держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2001. – 61 с.
4. Кулачківська С.Є., Подоляк Л. Навіщо дошкільняті перехідний вік / С.Є.Кулачківська, Л.Подоляк // Дошкільне виховання. – 2001. – № 5. – С. 6–7.
5. Полевикова О.Б. Специфика обеспечения преемственности в обучении детей родному языку на основе словоцентризма / О.Б. Полевикова // Proceedings of the 2nd International Academic Congress «Fundamental and Applied Studies in America, Europe, Asia and Africa» (USA, New York, 27 September 2014). Volume II. «Columbia Press». New York, 2014. – P.196–200.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О.Я.Савченко. – К.: Грамота. – 2012. – 504 с.

Обуховська О.Ю.,
студентка 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Цюпак І.М.,
кандидат педагогічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМОСТСУНКІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ

У центрі педагогічної науки завжди було питання формування гармонійно розвиненої особистості, здатної розуміти, поважати, співчувати і допомагати іншим людям. Адже заклади освіти – це соціальні інститути суспільства, важливий механізм державного впливу на вирішення соціальних проблем і міжнародних відносин, головний спосіб забезпечення оптимальної взаємодії між народами. Теоретичний аналіз психолого–педагогічних джерел (І. Бех, А. Богуш, Н. Гавриш, М. Лісіна, Т. Поніманська) щодо специфіки формування взаємостосунків старших дошкільників засвідчив, що цей вік є сензитивним для розвитку і становлення толерантних взаємостосунків завдяки низці вікових і психологічних утворень, провідних мотивів поведінки та характерних проявів у взаємостосунках із оточуючими людьми.

Демократичні перетворення орієнтують педагогів на особливу модель освітньої роботи, припускаючи розвиток ініціативи і самостійності дитини, її активної поведінки в конкретних ситуаціях, в діяльності, в спілкуванні, що визначає для неї міру значущості речей і явищ оточуючого середовища, розвиває сенсорні здібності [5, с. 518]. Моральна позиція дошкільника розкривається у формах і змісті його ставлення до партнера по спілкуванню. Усвідомлення результатів учинку, співставлення їх з уявним еталоном викликає емоційний відгук у дошкільника (переживання, захоплення, схвалення, осуд тощо), а в подальшому трансформує застосування цього еталону [2, с. 10]. Спостереження за старшими дошкільниками засвідчили, що вони завжди намагаються контактувати з тим, з ким їм цікавіше гратися, спілкуватися, хто їм може розповісти щось нове чи володіє уміннями і навичками, необхідними для певної діяльності, які цікавлять їх на даний момент.

Дошкільник очікує від своїх друзів підтвердження своїх знань та умінь, права на рівноправність у спільній діяльності. А вибіркоче ставлення до однолітків свідчить, що вони сприймаються ним як міра для порівняння себе і як доступний еталон, якого він прагне досягти [3, с. 202]. Отже, стосунки з однолітками допомагають дитині оцінити зрозуміти свою значущість, стати більш впевненим у собі. Тому виділяємо важливість для дитини дошкільного віку того, як її сприймають оточуючі та усвідомлене сприйняття самого себе.

Важливою умовою розвитку позитивного емоційного ставлення до себе та оточуючих є формування у дитини регуляції поведінки – вміння стримувати себе, здатність діяти свідомо, а не імпульсивно [1, с. 245], оцінювати і враховувати позицію інших. Ці важливі утворення можливі при правильному педагогічному впливі на формування взаємостосунків дитини з оточуючими. Позитивні емоційні переживання, доброзичлива атмосфера в сім'ї та закладі дошкільної освіти позитивно впливають на взаємини старших дошкільників і сприяють становленню прихильності, спонукають до виникнення вибіркочості у взаєминах, терпіння до неприємних контактів.

Іншою важливою особливістю прояву толерантних стосунків у дошкільників є їхня природна відкритість іншим людям. У дітей цього віку ще не до кінця сформовані стереотипи. Тому дитина з легкістю приймає будь-якого «іншого». Таким чином, саме від дорослого буде залежати чи навчить він дитину доброзичливо сприймати людину, несхожу у своїй поведінці, поглядах, уміннях, як «іншого», а не як «гіршого». Тому важливо навчити дитину сприймати «іншого», його точку зору, але й уміти зберегти свою думку.

Дошкільник здатен безкорисливо підтримати однолітка, допомогти йому, довірити свої таємниці, може виділити чесноти ровесника, тим самим мотивувати свої взаємини з ним. А неприязнь до інших, пояснюється критичним аналізом вчинків, ознак зовнішності, взаємин з ними [4, с. 66]. Це дає підстави вважати логічним виділення серед особливостей толерантних стосунків дошкільнят такого поняття, як – справедливе безкорисливе ставлення один до одного, яке базується на рівноправності кожної особистості. Ця якість у дошкільному віці виявляється у справедливому розподілі обов'язків під час трудової діяльності, ролей під час ігрової діяльності.

Отже, узагальнено особливості прояву толерантних стосунків дошкільників з навколишнім світом і встановлено, що *виховання толерантних взаємостосунків старших дошкільників* – це процес формування під впливом спеціально створених педагогічних умов особистості дошкільника, здатної до свідомих характерних проявів (безкорисної турботи та чуйності; доброзичливих емоційних проявів та емпатії; рівноправного та поступливого ставлення до оточуючих; позитивного прийняття себе та стриманого відстоювання своїх позицій), які виявляються у спілкуванні, вчинках та спільній діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богущ, Л. О. Варяниця та ін.; за заг. ред. Н. В. Гавриш. – Луганськ : Альма-матер, 2006. – 368 с.
2. Кононко О.Л. Принципи особистісно орієнтованої системи виховання/ О.Л. Кононко// Вихователь–методист дошкільного закладу. – 2008.–№1–С. 8–17.
3. Кононко О. Л. Соціально–емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві) / О.Л. Кононко. – К. : Освіта, 1998. – 255 с.
4. Общение детей в детском саду и семье / под ред. Т. А. Репиной, Р. Б. Стеркиной. – М.: Педагогика, 1990. – 189 с.
5. Цюпак І.М. Впровадження ідей В.Сухомлинського у виховний процес дошкільних закладів Херсонщини / І.М. Цюпак // Педагогічний дискурс. – Хмельницький: ПП Балюк І.Б., 2011. – Вип. 10. – С. 518–521.

Осадча О. О.,
студентка 61–1 МДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.
Науковий керівник: Марсєва Т. В.,
кандидат педагогічних наук Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РУХОВОЇ ОБДАРОВАНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ РУХЛИВОЇ ГРИ

Сьогодні в Україні, як і в цілому світі, процес виховання підростаючого покоління на основі розвитку його обдарованості набув особливої ваги: прийнято низку законів і програм, спрямованих на створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді – Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту»; Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку системи виявлення та підтримки обдарованих і талановитих дітей та молоді», «Про гранти Президента України для обдарованої молоді»; Постанови Кабінету Міністрів України «Про удосконалення роботи з талановитими дітьми», «Про Комплексні заходи Кабінету Міністрів України щодо реалізації державної молодіжної політики в Україні («Молодь України»)), Наказ МОН України «Про затвердження Положення про Банк інтелектуальних досягнень дітей та Положення про Експертну раду для визначення найкращих інтелектуальних досягнень дітей», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» і т.п. Із цією ж метою створена комплексна програма пошуку, навчання і виховання обдарованих дітей і молоді «Творча обдарованість», що передбачає створення оптимальної соціально та економічно обґрунтованої мережі, закладів для обдарованих дітей, підготовку навчальних планів, науково–методичної продукції, підготовку кадрів до роботи з обдарованими дітьми. Важливим кроком у цьому напрямі було також створення у 2007 р. Інституту обдарованої дитини НАПН України.

Обдарованість – це своєрідне якісне поєднання здібностей, яке зумовлює особливо успішну діяльність людини в одній чи кількох сферах і вирізняє її серед інших людей, що виконують ту ж діяльність у тих же умовах. Здібності – це система властивостей особистості, що відповідає вимогам діяльності та забезпечує високі досягнення в ній. В основі розвитку здібностей, а значить і обдарованості, лежать певні природжені особливості особистості. Основою всіх здібностей є задатки. Задатки – анатомо–фізіологічні особливості людини, з якими вона з'являється на світ, це – складові природної основи здібностей, вихідний момент розвитку і віковий фактор становлення та прояву здібностей. Обдарованість складається з трьох основних компонентів: інтелекту (вищого за середній), креативності, мотивації досягнень [1].

Вивченням проблеми обдарованості займалися такі вчені, як Б.Теплов, Г.Костюк, Д.Ушаков, Е.Торранс, М.Холодна, Н.Лейтес, О.Кульчицька, Р.Моляко, С.Стернберг, С.Науменко, Ф.Гальтон, Я.Пономарьов та ін. Аналіз наукового доробку дослідників свідчить, що під обдарованістю розуміють індивідуальну своєрідність

здатків особистості, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності.

Одними із різновидів обдарованості є рухова та спортивна обдарованість. Є.Льїн визначає спортивну обдарованість як «поєднання вроджених антропометричних, морфологічних, психологічних, фізіологічних і біологічних особливостей людини, які впливають на успішність будь-якого виду діяльності» [5].

Рухливі ігри – це важливий засіб усебічного виховання дітей дошкільного віку. Правильно дібрані ігри сприяють гармонійному розвитку організму дошкільників. За допомогою ігор у дошкільнят закріплюються та вдосконалюються різноманітні вміння і навички з основних рухів (ходьби, бігу, стрибків, рівноваги); розвиваються такі важливі фізичні якості, як: швидкість, спритність, витривалість [7].

На величезне значення рухливих ігор у справі виховання дітей і формування їх особистості вказували видатні педагоги, лікарі, психологи і громадські діячі: К.Ушинський, Є.Покровський, П.Лесгафт, В.Гориневський, А.Макаренко та ін. Зокрема П.Лесгафт зазначав, що гра є вправою, за допомогою якої дитина готується до життя; А.Макаренко бачив у грі величезні можливості для формування особистості майбутнього громадянина і діяча.

Основою для розвитку обдарованості, творчого спрямування дитячої особистості є діяльність, оскільки саме в ній проявляються й розвиваються здібності. В контексті нашої проблеми наголосимо на провідній діяльності дитини дошкільного віку – ігровій.

Дитині необхідно набути досвід виконання різних рухів для того, щоб удосконалити сенсорні корекції того чи іншого руху. Всі рухові дії, якими оволодівають діти, спочатку виступають як предмет наслідування, а потім стають основою для побудови нових, більш складних рухових дій. Надалі вони використовуються в якості вихідного матеріалу, для розвитку фізичних, психофізичних та особистісних якостей дитини.

Отже, рухова обдарованість – це вроджені особливості людини, що обумовлюють певний рівень її спортивних досягнень. Рухливі ігри є важливим засобом усебічного виховання та розвитку дітей дошкільного віку; у процесі їх проведення з дошкільниками в дитячій формуються рухова уява – основа творчої, осмисленої моторики, а отже, й рухової обдарованості.

Список використаних джерел та літератури

1. Морозова И. С., Григорьева О.Ф. Одаренность: из детства в отрочество: учебное пособие. Кемерово, 2007. 160 с.
2. Стернберг Р. Практический интеллект. Санкт–Петербург, 2002. 272 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник. Київ, 2006. с. 229–232.
4. Шумакова Н. Б. Междисциплинарный подход к обучению одаренных детей. *Вопросы психологии*. 1996. № 3. С.34–43.
5. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология. Ленинград, 2001. 454 с.
6. Організація фізкультурно–оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. (Інструктивно–методичні рекомендації). *Дошкільне виховання*. 2004. №10. С. 5–7.
7. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Суми, 2004. 428 с.

Павленко Т. С.,
студентка І-го курсу, 61–ІМДО групи
Науковий керівник: Загородня Л. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ

Останнім часом проблема взаємодії людини і природи стала вельми гострою, а вплив людського суспільства на навколишнє середовище приймає глобальні масштаби. В умовах екологічної катастрофи, що насувається, величезного значення набуває виховання основ екологічної культури як складника морального виховання у дітей дошкільного віку.

Психолого–педагогічні дослідження Г. Беленької, О. Запорожця, В. Зверева, Н. Лисенко, С. Ніколаєвої, М. Поддякова, З. Плохій, Н. Рижової, І. Суравегиної, та інших засвідчують можливість виховання основ екологічної культури в дітей дошкільного віку та дозволяють визначити і конкретизувати мету, завдання, зміст, засоби і методи екологічної освіти.

Екологічна культура – це невід'ємна частина загальної культури людини і охоплює різні види діяльності, а також сформоване в результаті цієї діяльності екологічну свідомість людини (інтереси, потреби, установки, емоції, переживання, почуття, естетичні оцінки, смаки тощо) [3].

Складовими елементами екологічної культури, на погляд З. Плохій, виступають екологічні знання, пізнавальні, морально–естетичні почуття й переживання, обумовлені взаємодією з природою та екологічно доцільна поведінка [4].

Старший дошкільний вік – самоцінний етап у процесі розвитку основ екологічної культури. У цей період у дошкільників відбувається формування свідомого ставлення до навколишнього світу; він починає виділяти себе з навколишнього середовища, долає у своєму світовідчутті і відстань від «Я – природа» до «Я і природа», акцент зміщується на формування відносин до самого себе (який я? За що мене хвалять або лають?) і до найближчого соціального оточення – одноліткам, дорослим [5].

У процесі формування основ екологічної культури у дошкільників використовують різноманітні методи: практичні, наочні і словесні. Наочні методи є провідними, оскільки зорієнтовані на наочно–образне мислення дітей. Окрім того діти запам'ятовують краще те, що їх найбільше зацікавило, привернуло увагу, вразило. В групі наочних методів особливе місце займають комп'ютерні презентації – це навчальні заставки з красивими картинками, які допомагають розповісти дітям про навколишній світ природи. Вони поєднують в собі динаміку, звук, барвисте зображення, що значно покращує **сприйняття інформації і полегшує процес розуміння сприйнятого**. Використання ІКТ, розробка своїх мультимедійних презентацій дозволяє підвищити якість організації процесу екологічної освіти, зробити процес навчання цікавим, відкриває нові можливості для професійного розвитку самого вихователя.

Подання інформації на екрані комп'ютера викликає у дітей величезний інтерес до об'єктів і явищ природи, активізує мимовільну увагу, індивідуалізує навчання, моделює ситуації, які складно помітити повсякдень у природному довкіллі, підвищує якість знань; просуває дошкільнят в загальному розвитку; допомагає подолати труднощі, дозволяє вести навчання в зоні найближчого розвитку; створює сприятливі умови для кращого взаєморозуміння вихователя і **вихованців** і їх співпраці в освітньому процесі. Так само треба пам'ятати, що ІКТ – це новий потужний засіб розвитку дітей, але він вимагає дотримання певних умов використання, а саме: ретельної організації, як самих знань, так і всього режиму відповідно до віку дітей і вимогам СанПіН.

Вивчення педагогічного досвіду екологічного виховання дітей з використанням ІКТ технологій переконує нас в тому, що застосування мультимедійних презентацій при ознайомленні дітей з тваринами, рослинами, екосистемами, недоступними для їх сприйняття, підвищують у дітей пізнавальну активність на заняттях [1].

Результатом використання комп'ютерних презентацій, на думку З. Плохій, є те, що: 1) у багатьох дітей з'являється чітке розуміння причинно-наслідкових зв'язків між природними явищами, трудовою діяльністю дітей та станом рослин; 2) діти можуть пояснити мотив свого ставлення до об'єктів живої природи; 3) у більшості дітей вже не проявляється жорстокого ставлення до природи. Тобто, у дітей сформовані основи екологічної культури [4].

Отже, використання комп'ютерних презентацій у процесі екологічної освіти дошкільників є цікавим, зорієнтованим на вікові особливості дітей засобом, який тільки-но починає займати своє гідне місце серед наочних методів у практиці роботи закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Кутявина К. В. Досвід екологічного виховання дітей з використанням ІКТ технологій. URL : diisad.com.ua/konsultac/konsultac2910.html (дата звернення 13.11.2018).
2. Лисенко Н. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників // Дитячий садок. 2004. № 25–26. С. 10–44.
3. Николаева С.Н. Методика экологического воспитания дошкольников: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. 3–е изд., перераб. М. : Изд. центр “Академия”, 2005. 224 с.
4. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти): монографія. К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2010. – 319 с.
5. Скребець В. Екологічна психологія // Психолог. № 9. 2006. С. 5–7.

Панченко А.В.,
студентка 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Цюпак І.М.,
кандидат педагогічних наук

СПЕЦИФІКА ВИХОВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гуманні почуття і власне емоції як форма їх вираження виступають свого роду психологічним механізмом, за допомогою якого особистість поступово починає сприймати вимоги суспільства як свої власні. Оцінки, правила, дії стають для дитини значимими тоді, коли вони пережиті, емоційно забарвлені.

На гуманізацію цілей і принципів організації сучасної дошкільної освіти спрямована Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», розроблена на виконання Закону України «Про дошкільну освіту» та Базового компонента дошкільної освіти в Україні [4, с. 166].

Унікальність періоду дошкілья порівняно з подальшими віковими етапами становлення особистості полягає в тому, що він створює основи саме загального розвитку дитини. Формуються не лише ті якості, що взагалі характеризують поведінку дитини, її ставлення до довкілля, а й такі, що проєктуються на майбутнє [2, с. 8]. Особливо велике значення має питання виховання гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку.

Гуманні почуття шестирічної дитини можуть виявлятися в інтересі до життя іншої людини, у співчутті до її потреб, у захисті скривдженого від кривдника, в умінні поступатися своїми інтересами на користь іншого [3, с. 10].

Вчені й практики чітко відмічають в поведінці дітей невідповідність між правильним словесним відтворенням моральних уявлень і діями, вчинками. Ще до недавнього часу цей феномен пояснювався не співпадінням розвитку уявлень й досвідом моральної поведінки дошкільників. Вважалося, що оптимізація виховних впливів, спрямована на організацію взаємовідносин дитини з оточуючими людьми, – надійний засіб “зближення” так званих реально діючих мотивів і тим самим формує моральну поведінку дітей. Однак, як виявилось, навіть дотримання дітьми правил моральної поведінки не є гарантією сформованості у них гуманізму.

Наявність гуманних почуттів – критерій морального розвитку особистості. В свою чергу, моральна вихованість неодмінно спирається на здатність людини до співпереживання, співчуття й співдії іншій людині.

Тут немов би перетинаються два впливи: інтимні переживання дитини і її моральні уявлення, що складаються під впливом соціальних вимог. Емоційна сфера не підлягає прямому педагогічному регламентуванню, але моральний розвиток особистості є об’єктом педагогічного впливу. Останній обов’язково включає виховання у дитини–дошкільника гуманних почуттів, а саме: виховання співпереживання емоційним настроєм (горю, невдачі, радості, успіху) інших людей (близьких дорослих, вихователів, однолітків); виховання співчуття людям, у яких сталася неприємність; виховання співдії іншій людині.

Виховання кожного з перерахованих гуманних почуттів не можна здійснювати ізольовано, усі вони перебувають у нерозривній єдності, є взаємообумовленими та розвиваються паралельно. Неможливо виховати у дитини

здатність радіти за успіхи товариша, не сформувавши вміння висловлювати співчуття. Відповідно співпереживання та співчуття не можуть виражатися ізольовано від акту допомоги.

Важливою умовою спілкування і сумісного життя є вміння дітей уважно ставитись до бажань ровесників та дорослих, рахуватися з ними, погоджувати певним чином свою поведінку. Дітей треба вчити враховувати, наскільки конкретні обставини дозволять здійснювати їхні бажання [1, с. 30]. Дітям важко побачити емоційний стан однолітка, зрозуміти інтереси і бажання. Уявлення про доброзичливу поведінку, отримані в попередніх групах, у старшому дошкільному віці закріплюються, ускладнюються й поповнюються новими.

Правила взаємовідносин передбачають враховувати бажання, інтереси, стани іншої людини, тобто орієнтуватися на іншого. Аби виховати гуманність, слід сформувати спрямованість на оточуючих людей, розвивати емоційне ставлення до них: співпереживання, співчуття, радість за успіхи іншого. Не менш важливо, аби правила були усвідомлені дітьми, торкнулися почуттів, були пережиті, тоді вони стають значимими для дитини, спонукають до дій.

Сучасний підхід до виховання полягає в можливості цілісного розвитку дитини у світі людей. Такий підхід відповідає сучасній меті виховання – створення сприятливих умов для розвитку особистості дитини, для її самореалізації. Дані положення, встановлення норм, які узгоджують інтереси дитини й потреби суспільства щодо розвитку особистості чітко визначено у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Пріоритетним тут є ціннісний, морально–соціальний розвиток особистості.

Отже, передумови для виховання гуманних почуттів у старших дошкільників закладено у кожному з видів діяльності, що організуються в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Адже від оволодіння гуманною стороною взаємин в дитячому віці багато в чому залежить характер майбутніх відносин особистості з іншими людьми в учбовому, трудовому, сімейному й інших колективах. Вміння встановлювати і підтримувати доброзичливі взаємини з оточуючими свідчать про високий рівень моральної зрілості.

Список використаних джерел та літератури

1. Артемова Л. В. Моральні норми засвоюються з дитинства./ Артемова Л. В. – К.: Знання, 1998. – 48 с.
2. Кононко О. Душевність, людяність, щирість/ Кононко О. //Дошкільне виховання. – 1996. – №4. – С. 8–9.
3. Пушніна В. Виховання гуманного ставлення до людей у старших дошкільників/ Пушніна В. // Дошкільне виховання. – 2000. – №3. – С. 11–14.
4. Цюпак І.М. Витоки гуманістичної спрямованості виховання дітей дошкільного віку в Україні/ І.М. Цюпак // Педагогічні науки. – Херсон, 2010. – Вип. 55. – С. 166–171.

Плющ К. А.,
студентка 21–ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Любива В. В.,
кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасних умовах зміцнення культурних та економічних зв'язків між країнами володіння іноземними мовами є необхідною умовою успішності освіченої людини. Тому підвищуються вимоги і до навчання іноземних мов дітей дошкільного віку.

Кінцевими результатами розвитку мовлення випускника закладу дошкільної освіти є сформованість у нього різних видів мовленнєвої (діалогічної, монологічної, фонетичної, лексичної) та комунікативної компетенцій (А. Богуш) [4]. Отже, кінцевою метою навчання іноземної мови дітей дошкільного віку є оволодіння навичками непідготовленого мовлення: *монологічного і діалогічного*.

Проблема навчання діалогічного мовлення багатоаспектна, тому досліджується багатьма науками: *філософією, психологією, психолінгвістикою, мовознавством, лінгводидактикою*.

У працях філософів (Т. Батищева, В. Біблера, М. Кагана) *визначено структуру, зміст і функції зовнішнього та внутрішнього діалогів у процесі спілкування*.

Структурно-синтаксичні й функціональні ознаки діалогічного мовлення висвітлено у працях таких учених-лінгвістів, як В. Артемова, В. Колодязної, О. Леонтєва, Ю. Пасова, В. Скалкина, Л. Якубинського.

Види й мовні засоби діалогічних текстів досліджували: І. Зимня, А. Мирошніченко; *дослідженням формування комунікативної компетентності* займалися Л. Морська та О. Пометун, *проблеми культури спілкування досліджувалися* Ю. Кудіновим, О. Мисечко, Н. Берестецькою та ін.

Однак, не дивлячись на велику кількість публікацій, недостатньо вивченими залишаються особливості навчання діалогічного мовлення дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови.

Діалогічне мовлення – це процес взаємодії двох або більше учасників спілкування. Тому в межах мовленнєвого акту кожен з учасників по черзі виступає як слухач і як мовець [2].

Діалогічне мовлення виконує такі комунікативні функції: *запит інформації – повідомлення інформації; пропозиція (у формі прохання, наказу, поради) – прийняття / неприйняття запропонованого; обмін судженнями / думками / враженнями; взаємопереконання / обґрунтування власної точки зору* [2].

У процесі навчання дітей дошкільного віку англійської мови ми користуємося тільки першими трьома функціями, оскільки остання функція передбачає наявність таких лексичних навичок як: працювати самостійно і активізувати власні комунікативні вміння.

З психологічної точки зору діалогічне мовлення завжди вмотивоване. Отже у процесі навчання діалогічному мовленню дітей дошкільного віку необхідно створити умови, в яких у дітей з'явилось б бажання та потреба щось сказати, тобто поставити їх у «запропоновані обставини» [1]. Крім того вмотивованості діалогічного мовлення сприятимуть сприятливий психологічний клімат на занятті та доброзичливі стосунки.

Основними умовами формування позитивної мотивації до вивчення англійської мови і навчання діалогічного мовлення зокрема, вважаємо: *забезпечення комфортних взаємовідносин дитини з педагогом і однолітками; використання ігрових форм навчання; включення в процес вивчення іноземної мови інших видів діяльності (образотворчої, музичної, танцювальної, трудової і ін.); опора на життєвий досвід і знання дітей; використання змагальних вправ; створення сюжетної організації занять; створення ситуації успішності; стимулювання дітей за допомогою нагороди, схвалення.*

Ще однією з найважливіших психологічних особливостей діалогічного мовлення є його ситуативність, оскільки часто його зміст можна зрозуміти лише з урахуванням тієї ситуації, в якій воно здійснюється. Як зазначає Ю. Пассов, власне зовнішніх обставин ситуації у момент мовлення може і не бути, проте вони існують у свідомості комунікантів. Це можуть бути якісь минулі події, відомі лише співрозмовникам, їхні переживання, життєвий досвід, спільні відомості. Слід зазначити, що в процесі навчання нас цікавлять не будь-які ситуації дійсності, а лише такі, що спонукають до мовлення. Такі ситуації називають мовленнєвими, або комунікативними. Вони завжди містять у собі стимул до мовлення [3].

Питаннями ситуативності мовлення й створення навчальних комунікативних ситуацій досліджували Є. Шубін, Й. Берман, В. Бухбіндер, В. Скалкін, Г. Рубінштейн, Є. Розенбаум, В. Артемов, Ю. Пассов, А. Хорнбі та ін.

На занятті з англійської мови для дітей старшого дошкільного віку роль педагога полягає у тому, щоб створити навчальні комунікативні ігрові ситуації. У звичайній дискусії діти-лідери зазвичай захоплюють ініціативу, а боязкі відмовчуються. А в грі кожен одержує роль і повинен бути активним партнером у мовному спілкуванні. Граючись діти опановують такі елементи спілкування, як уміння почати розмову, підтримати її, перервати співрозмовника, вміння уважно слухати тощо.

Розрізняють два основних типи ігор: *ігри з фіксованими, відкритими правилами та ігри з прихованими правилами*. Прикладом ігор першого типу є більшість дидактичних, пізнавальних і рухомих ігор, сюди відносять також розвивальні інтелектуальні, музичні, ігри-забавки, атракціони.

До другого типу належать ігри сюжетно-рольові. Правила в них існують неявно. Вони – в нормах поведінки певних героїв: лікар сам собі не ставить термометр, пасажир не літає в кабіні пілота. Сюжетно-рольові ігри (іноді їх називають сюжетними) мають переважно колективний характер, бо відображають відносини в суспільстві. Їх поділяють на рольові, ігри-драматизації, режисерські. Сюжет можуть мати дитячі свята, карнавали, будівельно-конструкторські ігри і ігри з елементами праці, що театралізуються. В цих іграх на основі життєвих або художніх вражень вільно і самостійно відтворюються соціальні відносини або розігруються різноманітні життєві ситуації. Основні компоненти рольової гри – тема, зміст, уявна ситуація, сюжет і роль. Не так давно з'явилися і дедалі активніше використовуються в навчанні комп'ютерні ігри.

Отже, завдання педагога у процесі навчання дітей дошкільного віку англійському діалогічному мовленню полягає в тому, щоб знайти якомога більше

педагогічних ситуацій, у яких може бути реалізоване прагнення дитини до активної пізнавальної діяльності. Педагог повинен постійно вдосконалювати процес навчання, що дає змогу дітям ефективно і якісно засвоювати навчальний матеріал. Ігри на заняттях з іноземної мови допомагають спілкуванню, сприяють одержанню нових знань, розвитку комунікативних навичок дитини, її пам'яті, мислення, уяви, емоцій, таких рис, як активність, дисциплінованість, спостережливість, уважність.

Роль педагога в грі вимагає знань, готовності відповідати на запитання дітей, граючись із ними, вести процес навчання непомітно.

Список використаних джерел та літератури

1. Артемов В. О. Обучение диалогической речи (на материале английской речи): пос. для учителей. Киев, 1989. 123 с.
2. Мирошніченко А. Л. *Навчання усного мовлення*. Українська мова та література. 2004. № 31. С. 9 – 13.
3. Пассов Е. И. Урок иностранного языка в средней школе. Москва, 1989. 154 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення 14.11.2018).

УДК 373.2

Попова Х.О.,

студентка 1 курсу РВО «магістр» спеціальності
«Дошкільна освіта» Херсонського державного університету

Науковий керівник: Полівківа О.Б.,

кандидат педагогічних наук, доцент

ПРИНЦИПИ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах демократизації суспільства виникає потреба суттєвих змін саме у підходах до формування гуманістичних педагогічних цінностей у студентської молоді. Процес формування певної системи цінностей майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти, що засвоюється та реалізується шляхом відповідної виховної системи, можна також розуміти як процес виховання. З аксіологічної точки зору виховний процес – це процес трансформації цінностей у ціннісні орієнтації, при цьому педагогічне керівництво є важливим спрямовуючим фактором. Вплив на формування гуманістичних ціннісних орієнтацій є важливою передумовою педагогічної взаємодії. Оскільки цінність – це єдність естетичного, філософського та етичного значень об'єкта, вона трансформується в ціннісну орієнтацію через співдіяльність емоційно-чуттєвої, раціоналістичної та волютивної сфер психіки людини [3]. У процесі особистісного розвитку великого значення набувають також внутрішні рушійні сили особистості [4]. Система ціннісних орієнтацій особистості виступає в якості регулятора такого розвитку, визначає механізм досягнення поставлених цілей, після чого їхня спонукальна сила втрачається і система стимулює постановку нових цілей.

Формування системи ціннісних орієнтацій суттєво впливає на становлення особистості майбутнього вихователя. Для створення ефективної системи освітньої діяльності дослідники пропонують систему принципів, що роблять можливим

ефективний розвиток саме ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців. До такої системи належать: принцип ціннісної орієнтації спрямовує вихователя на майбутнє, спрямовує на ідеал і потребує усвідомлення ієрархії ціннісних орієнтацій. Цей принцип дає можливість планувати, прогнозувати, вдосконалювати педагогічну діяльність; принцип картини світу орієнтує вихователя на створення цілісної картини світу, потребує сформованого філософського світогляду, сприяє усвідомленню ціннісно–значеннєвого потенціалу вихователя; принцип цільності суб'єкта орієнтує вихователя на усвідомлення своїх думок, вчинків потребує самооцінки, контролю, корекції діяльності по самовдосконаленню; принцип творчості дозволяє усвідомити обрану діяльність як інструмент, за допомогою якого можна наблизити себе до вимог ідеалу та морального закону; принцип соціокультурного розвитку орієнтує на удосконалення професійної підготовки вихователів, з урахуванням вимог динаміки інформатизації сучасного суспільства; принцип конкретності спрямовує вихователя на досконале володіння етнічними, національними цінностями, цінностями колективу [2].

Цілком погоджуючись із необхідністю реалізації вказаної системи принципів для ефективного розвитку ціннісних орієнтацій, доцільно зауважити, що зазначена система не передбачає розвиток гуманістичних педагогічних ціннісних орієнтацій. Проте успішна самореалізація в педагогічній професії потребує, перш за все, опанування гуманістичних цінностей педагога. Гуманістичні цінності педагога – це критерій його ставлення до світу, учнів, інших людей, категорія, що відображає сутність педагогічної професії.

Методологічну основу становлять взаємоузгодженні принципи: цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій; особистісно розвивального спілкування; використання співпереживання як психологічного механізму у вихованні особистості; систематичного аналізу вихованцем власних і чужих вчинків [1].

Результатом процесу виховання є сформованість таких моральних дій, що характеризуються усвідомленістю суспільно значущих мотивів. Виховний потенціал аналізу вчинків значно зростає, якщо його спрямувати на розв'язання моральної суперечності стосовно вибору певного способу поведінки. Ситуації конфлікту викликають активну внутрішню діяльність, на основі якої відбувається формування певного морального утворення [1].

Оскільки цінність – це єдність естетичного, філософського та етичного значень об'єкта, вона трансформується в ціннісну орієнтацію через співдіяльність емоційно–чуттєвої, раціоналістичної та волетивної сфер психіки людини. Таким чином емоційно збагачені ситуації сприятимуть розвитку емоційної сфери.

Отже, головною метою діяльності закладу вищої освіти має стати виховання гуманної особистості майбутнього фахівця. При цьому важливим питанням стає вибір виховної системи, яка має ґрунтуватися на національних цінностях, і зумовлювати визначення конкретних цілей, принципів та змісту виховної діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Бех І. Д. Виховання особистості : в 3 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1 : Особистісно–орієнтований підхід : теоретико–технологічні засади. – 277 с.
2. Манузина Е. Б. Развитие системы ценностных ориентаций у будущих педагогов // Макарьевские чтения : междунар. науч.–практ. конф., 21–22 нояб. 2004г. : матер. [Електронний ресурс] / Е. Б. Манузина. – Горно–Алтайск : Горно–Алтайск. гос. ун–т, 2006. – Т. 5. – 2006. – 347 с. – Режим доступу до журн. : <http://www.gasu.Ru/att/news/2007/12/n18.html>.

3. Норов О. Гуманістичні ціннісні орієнтації / О. Норов // Рідна школа. – 1997. – №11. – С. 25–27.

4. Полевикова О.Б. Специфіка підготовки фахівця дошкільної освіти в умовах глобалізації [Текст] / О.Б. Полевикова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. – Луцьк: СХУ імені Лесі Українки, 2016. – Вип. 1 (303). – У 2 т. – Т.2. – С. 33–38.

УДК 373.2.091

Постолакiна М.В.,
студентка 1 курсу СВО «магістр»
спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Цюпак І.М.,
кандидат педагогічних наук

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЕСТЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДИТИНИ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ

У суспільстві постійно здійснюється розвиток і зміна явищ матеріальної і духовної культури у взаємодії їх змісту та форм. Естетичне ставлення характеризується категоріями прекрасного, піднесеного, трагічного, комічного, потворного.

Естетика – наука про національно, класово, історично зумовлену суть загальнолюдських цінностей, їх створення, сприйняття, оцінку і опанування. Згідно з положеннями, висловленими в «Естетиці», автором якої є Ю. Боров [1, с. 56], природа естетичного і його різноманітність у реальності і мистецтві, принципи естетичного ставлення людини до світу, суть і закономірності мистецтва – такі основні питання естетики. Естетична культура – це системне утворення, що має складну структуру. Системоутворюючим елементом естетичної культури являються естетичне ставлення і відповідна їм система естетичних цінностей.

Досвід наукових пошуків О. Гулиги, котрі висловлені в його праці «Принципи естетики» [3, с. 90–98], свідчить, що естетичне сприйняття розвивається успішно, коли здійснюється систематичне спілкування з творами мистецтва. Тонкість почуттів, переживань, емоційно–естетичного ставлення до навколишнього світу і до самого себе залежить від культури почуттів і сприйняття.

Естетичні почуття – це почуття краси або, навпаки, потворного, бруталного; почуття величі або низоти, непристойності; почуття трагічного і комічного. Таким чином, естетична насолода, що виникає в зв'язку з досконалістю художнього образу, тобто єдності ідеї й її втілення – обов'язкова умова естетичного сприймання [2, с. 124–129]. Раціональна частина естетичної свідомості особистості дозволяє людині інтелектуально пояснити й обґрунтувати своє чуттєве сприймання світу, дати йому оцінку, виробити ідеальний теоретичний образ сприйнятого об'єкту. Специфічно ця частина естетичної свідомості виявляється в умінні визначати закономірний зв'язок кількісних і якісних сторін предметів і явищ.

Естетичні судження – це обґрунтована естетична оцінка предметів і явищ, яка виявляється або у формі простого твердження про красу чи потворність предмета, або у формі аргументованого доведення, чому саме спостережуваний предмет красивий або чим він не подобається. В ідеалах людини знаходять найбільш завершене з точки

зору конкретної особи вираження її інтересів, розуміння прекрасного. Естетичний ідеал – частина загальнокультурного ідеалу, соціального, морального й пізнавального.

Науковці А. Щерба, Д. Джола вважають, що естетичне виховання повинне сприяти формуванню у людини такого підходу до світу, який передбачає потребу в удосконаленні всього життєвого середовища [4, с. 30–51]. Таке ставлення виявляється в процесах естетичного сприймання, оцінки, естетичної діяльності. Складовими частинами здібності до естетичного сприймання виступають такі властивості особистості, як зацікавленість, допитливість, витримка, терпіння тощо. Вони сприяють формуванню уміння бачити, чути, спостерігати.

Естетичні норми – образи, в яких узагальнені характерні ознаки потрібної людям досконалості. В цих образах – критерії досконалості найбільш характерні, типові. Так, еталон (символ) рівної, чистої поверхні – скло, дзеркало; критерій легкості – пушинка; образ «ракета» сьогодні втілює в собі критерій швидкості й потужності руху. Окремі критерії можуть творчо синтезуватись в складні еталонні образи–стереотипи. Естетична свідомість співвідноситься з естетичною діяльністю, найбільш специфічною формою якої є художня творчість, а найбільш високий рівень естетичних здібностей – творчі здібності, здібності до створення чогось нового, незвичайного [5, с. 38]. Сприймаючи навколишні предмети, співвідношення різних форм, сполучення кольорів, а також отримуючи відповідні знання на заняттях у дитячому садку діти засвоюють певну систему знань про різні комбінації, засоби виразності в художнім [6, с. 254].

Отже, якщо розглядати в психолого–педагогічному аспекті ті внутрішні умови або можливості особистості, які забезпечують установалення естетичного ставлення її до світу, мова повинна йти про здібності до естетичного сприймання, оцінки й естетичну діяльність. Саме вони можуть розглядатись як складові елементи складної естетичної здібності.

Список використаних джерел та літератури

1. Борев Ю. Б. Эстетика / Ю. Б. Борев. – М: Наука, 2002. – 399 с.
2. Гулига О. В. Принципы эстетики / О. В. Гулига. – М: Наука, 2010. – 286 с.
3. Гулига О. В. Что такое эстетика?: Книга для учеников / О.В. Гулига. – М: Наука, 2011. – 173 с.
4. Джола Д. Н. Изучение личности школьника учителем/ Д.Н.Джола/ Под ред. З. И. Васильевой, Т. В. Ахоян и др. – М: Наука, 2007. – 136 с.
5. Максименко С. Емоційний розвиток дитини / С. Максименко, К. Максименко, О. Главник – К: Мікрос–СВС, 2003. – 112 с.
6. Цюпак, І.М. Конструювання як складова дитячого дизайну / І.М. Цюпак // Базова програма «Я у світі»: методичні рекомендації для вихователів ДНЗ / упоряд. О.Б. Полєвікова. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – С.252–258.

Пройдисвіт Д. С.,
студентка 61–1 МДО групи факультету
дошкільної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Данильченко І. Г.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

НАСТУПНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ І МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Дошкільне виховання – перша ланка в системі освіти України. Саме на етапі дошкільного дитинства вирішується завдання формування основ особистості і підготовки її до наступного вікового етапу – навчання у школі. На сучасному етапі підготовка до школи із психолого–педагогічної проблеми переросла в проблему соціальної значущості, адже ставиться завдання охопити суспільним вихованням усіх дітей дошкільного віку, реалізується перехід до навчання дітей з шестирічного віку, що й передбачено основними напрямками реформи загальноосвітньої і професійної школи. Ефективне вирішення завдань виховання дітей при переході від дошкільного виховання до навчання в початковій школі багато в чому залежить від взаємодії дошкільних установ і школи, правильного і послідовного здійснення наступності у виховній і навчальній роботі з дітьми. Перехід дитини до школи – якісно новий етап в її розвитку.

Проблема наступності між дошкільням та початковою школою досліджувалась такими педагогами та психологами, як Л. Артемова, О. Богданова, Л. Божович, В. Кузь, Г. Люблінська, О. Проскура, С. Рубінштейн, О. Савченко, В. Сухомлинський, О. Усова та ін.

Відповідно до словника термінів з дошкільної освіти, наступність – це встановлення необхідного зв'язку і правильного співвідношення між частинами навчального предмету на різних щаблях його вивчення. Поняття характеризує також вимоги, які пред'являються до знань і вмінь тих, хто навчається на кожному етапі навчання, формам, методам і прийомам пояснення нового навчального (учбового) матеріалу і до всієї наступної роботи з його засвоєння [2, с.235].

Теоретичний аналіз проблеми свідчить, що наступність визначається як цілісний процес, що забезпечує повноцінний особистісний розвиток дитини, її фізіологічне і психологічне благополуччя у перехідний період від дошкільної до початкової ланки освіти, і спрямовується на перспективне формування особистості дитини з опорою на її попередній досвід і накопичені знання. Дошкільне виховання має створювати умови для самореалізації та самоствердження.

На думку психологів (Г. Ляміна, Г. Петроченко, Т. Тарунтаєва), «наступність» на дошкільному етапі розвитку означає забезпечення передумови до шкільного навчання, тобто загальну готовність дитини до школи без будь–яких негативних наслідків для психіки.

Виходячи із сказаного вище наступність ЗДО і школи науковці визначають, як змістовий двобокий зв'язок, який передбачає по–перше, спрямованість навчально–виховної роботи в дитячому закладі на ті вимоги, які будуть висуватися до дітей в

школі для досягнення ними необхідного рівня загального розвитку, по-друге, опору вчителя на досягнутий старшими дошкільниками рівень розвитку, знання, навички, досвід дітей і активне використання всього цього в освітньому процесі.

Проблема залучення дошкільників і школярів до словесного мистецтва, їх розвиток та виховання засобами словесного мистецтва – одна із важливих і складних проблем сучасної науки. Мистецтво слова дає змогу розкривати перед дітьми багаті художньо–пізнавальні можливості, навчати дітей сприймати через літературний твір навколишній світ, одержувати від читання глибоку естетичну насолоду. Тому педагоги, формуючи в дітей і дошкільного і шкільного віку літературну компетентність, повинні основний акцент робити на наступності у цій роботі.

Аналіз Змістових ліній Базового компонента дошкільної освіти засвідчує досить високі вимоги до розуміння дітьми композиції та змісту літературного твору, розрізнення структури та основних засобів художньої виразності. Крім того, Базовий компонент дошкільної освіти орієнтує вихователів на формування в дітей літературних навичок, власного художнього смаку і творчості [1].

Сутність початкової літературної освіти полягає в розвитку повноцінних навичок читання, ознайомленні школярів з дитячою літературою в поєднанні жанрових форм, авторської і тематичної різноманітності, у художньо–естетичному освоєнні тексту і дитячої книжки, у формуванні творчих здібностей [3, с. 3]

Завдання вихователя закладу дошкільної освіти і вчителя початкових класів у формуванні літературної компетентності не лише навчити дітей сприймати твір, його аналізувати, а й формувати у них соціальні, морально етичні цінності через художні образи літературних творів; розвивати мовлення дітей; формувати вміння створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого); розвивати творчу літературну діяльність дітей; формувати в них навички самостійної роботи з різними типами і видами дитячих книжок; уміння здійснювати пошук, відбір інформації для вирішення навчально пізнавальних завдань. Успішно вирішити їх можна за умови врахування принципу наступності між закладами дошкільної освіти і школи, від методично правильно спланованих занять у ЗДО і уроків у школі.

Отже, наступність у роботі з літературою передбачає зв'язок вивчаного з вивченим раніше, з опорою на відоме. Вона виявляється у зв'язку завдань з роботи з художньою літературою для старших дошкільників з завданнями з роботи з художньою літературою для учнів початкових класів. Наступність у роботі з художньою літературою є однією з обов'язкових умов успішного вивчення, засвоєння її учнями.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник А. М. Богущ. Київ, 2012. 26 с.
2. Дошкольное образование. Словарь терминов. Сост. Виноградова Н. А. и др. М.: Айрис–пресс, 2005. 400 с.
3. Скалозуб Т. І. Наступність у роботі з художньою книгою між дошкільною і початковою ланками освіти» / Електронний ресурс: режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1038.997.0>

ПРОБЛЕМА ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В НАУКОВІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ДУМЦІ В ДОБУ ВІДРОДЖЕННЯ

У розрізі нашого дослідження особливо цінним є використання багатой спадщини педагогів, просвітителів, філософів минулого щодо естетичного виховання підростаючого покоління. У різні історичні періоди розвитку суспільства проблема розвитку естетичних уявлень, свідомості, цінностей, ідеалів молоді була актуальною. Цінні думки щодо цього питання були сформульовані ще в добу Відродження в науковій вітчизняній думці. Саме вона відкрила світові такі імена як П. Могила, Ф. Прокопович, Г. Сковорода, І. Вишенський, Д. Туптало. Ці, непересічні в педагогіці особистості, пропагували ідеї розвитку естетичної культури молодого покоління, які були закономірним продовженням естетики попередніх епох.

Одним із провідних інтелектуальних та культурних центрів була Києво–Могилянська академія, заснована П. Могилою. Навколо неї зосереджувалося наукове і літературне життя. В стінах академії отримували освіту відомі громадські діячі, мислителі, письменники, проповідники. Значне місце тут займали гуманітарні науки, зокрема, філософія, логіка, риторика, поетика, класичні мови та мистецтвознавство, закладалися основи психологічних знань. Велике значення для естетичної думки мали шкільні риторика і поетика, а також естетичні принципи мистецтва і літератури. Значне місце відводилося дисциплінам естетичного циклу, зокрема художній і музичній освіті. Діячі Києво–Могилянської академії зробили значний внесок у розроблення проблем естетичного виховання. Історик сучасності І. Шевченко дуже влучно характеризував П. Могилу як людину, яка ідеологічно існувала водночас у кількох світах. Про це засвідчують всі ті твори, які можна пов'язати з особою митрополита. Любов до старожитностей у П. Могили йшла поруч з естетичними смаками людини Нового часу: це відбилося в архітектурі, в розписах церкви Спаса на Берестові, в гравюрах, що ілюструють релігійні твори самого митрополита. Без сумніву, під впливом могутньої постаті П. Могили художня культура Києва відроджувалася. Ми особливо хотіли звернути увагу на те, що саме в цей час з'явилися фахові книги з питань архітектури і мистецтва, які вплинули на естетичне виховання підростаючого покоління.

Видатний письменник, просвітитель Ф. Прокопович, тлумачив сутність понять «естетичний», «красивий». При цьому він розглядав красу людини як гармонію духу й тіла. Ф. Прокопович вважав, що естетичну насолоду можна отримати не тільки від споглядання творів мистецтва, а й від природи, звичаїв, побуту, ремесел і майстерності. Серед усіх видів мистецтва письменник виділяв поезію, яка, на його думку, безпосередньо впливає на розвиток естетичної культури молоді. Саме завдяки поезії людина набуває відчуття стилю, розвивається її фантазія та увага [5].

Значний вплив на розвиток естетичної думки мав видатний філософ, педагог Г. Сковорода. Свою естетичну концепцію він виклав у збірці «Басни Харьковскія», де в алегоричній формі зобразив людські характери та життєві ситуації. В освітньому процесі відводив важливе місце художній і музичній освіті [6, с. 199]. Г. Сковорода особливу увагу приділяв підготовці педагогів, оскільки саме від них залежало не

тільки естетичне виховання його учнів, але й їх становлення як особистостей. Філософ вказував на недоліки, які існували в тогочасній системі освіти: низький рівень освіченості педагогів (якими, здебільшого, були дяки чи семінаристи), відсутність розвивальних підручників (діти вчилися переважно за книгами релігійного змісту), не у всіх селах були заклади освіти. Г. Сковорода радив шанувати морально–естетичні закони наших предків, тобто розпочинати навчання й виховання з реалізації тих методів і форм, які мають виразну народну основу. Він наполягав на тому, щоб вивчення основ моралі та естетики здійснювалося на засадах народної мудрості. Ідеями народної педагогіки та естетичного виховання пронизані його вірші та казки, легенди і розповіді. Він писав, що «народна педагогіка завжди була тісно пов'язана з творчістю народу, тому з її чистих джерел черпає творче натхнення та живу думку не одне покоління видатних педагогів» [6, с. 141].

Аналіз філософських джерел засвідчив, що Г. Сковорода був прихильником гуманістичного підходу у вихованні, прагнув до формування мислячої, чуйної, освіченої людини зі світлим розумом та гарячими почуттями, яка б жила на благо народу. Виховним ідеалом філософа були людяність, благородство і вдячність. Г. Сковорода виступав за гармонійне виховання, розуміючи його як єдність розумового, фізичного, морального і естетичного виховання. Важливим засобом естетичного виховання вважав музику.

Відомий український письменник І. Вишенський відстоював ідею формування естетичних смаків та естетичної культури в молоді на ґрунті національного характеру. На його думку, увагу дітей необхідно спрямовувати на зрозумілі та близькі їм еталони краси [1, с. 49].

Письменник, просвітитель, церковний і культурний діяч Д. Туптало одними із основних засобів формування естетичної освіченості молоді вважав літературу та драматизацію творів, народний театр, який поєднував елементи казковості з історичним і побутовим матеріалом. Українська народна драма відіграла надзвичайно велику роль у формуванні естетичної культури багатьох поколінь української молоді [3, с. 150].

Отже, доба Відродження в науковій вітчизняній думці характеризується інтересом до питань виховання особистості, яка б володіла високою естетичною культурою. Погляди просвітителів доби Відродження щодо естетичного виховання підрастаючого покоління залишаються актуальними і сьогодні. Окрім цього, на наш погляд в естетичному вихованні молоді варто використовувати одночасно різні засоби:

- твори образотворчого мистецтва;
- музику;
- художню літературу;
- театр, кіно, телебачення, естраду, цирк;
- природу, її красу в розмаїтті та гармонії барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ, які мають місце в природі;
- факти, події суспільного життя;
- оформлення побуту.

Ми вважаємо, що естетичний вплив на підрастаюче покоління має бути плановим, цілеспрямованим і здійснюватися щоденно. Естетичний розвиток пов'язаний з формуванням усіх граней особистості, починається на етапі дошкільного дитинства. Саме в цьому віці формуються основи потреб і смаків, народжується любов до мистецтва, заявляють про себе творчі здібності, якими різною мірою наділена кожна дитина.

Список використаних джерел та літератури

1. Горещкий П. Й. Памво Беринда і його «Лексикон славеноросский» // Українська мова в школі, 1956. № 2. С. 48–50.
2. Естетика : Підручник / Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк; За заг. ред. Л. Т. Левчук. К. : Вища школа, 2006. 226 с.
3. Иванько И. Очерк развития эстетической мысли Украины. М. : Искусство, 1981. 423 с.
4. Історія педагогіки / За ред. М. В. Левківського, О. А. Дубасенюк.. Житомир : ЖДПУ, 1999. 336 с.
5. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні : Нариси (X – поч. XX ст.). – К. : Вища школа, 1991. 86 с.
6. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. Львів : Світ, 1995. 526 с.
7. Українська педагогічна думка в персоналіях : У 2 кн. Кн. 1 Навч. посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. К. : Либідь, 2005. 624 с.

УДК 37.072

Скрипник І.В.,

викладач Професійно–педагогічного коледжу
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільна освіта є першою сходинкою до здобуття якісних знань, підмурок, на якому будується вся система освіти. Варто наголосити, що сьогодні в Україні намітилася певна тенденція до розвитку дошкілля і в кількісному, і, особливо, в якісному вимірі: постійно ведеться пошук найефективніших шляхів реалізації основних завдань дошкільної освіти, розробляються сучасні інноваційні педагогічні технології, модернізується зміст дошкільної освіти тощо. Невід’ємним аспектом такої роботи є активний процес формування іміджу сучасного дошкільного закладу. Це має велике значення для удосконалення освітньо–виховного процесу у закладі дошкільної освіти, створення такої моделі дитячого садка, яка б повністю відповідала сучасному розвитку суспільства.

Проблеми іміджу в широкому розумінні цього слова виступають предметом дослідження зарубіжних авторів (Л. Браун, П. Берд) та вітчизняних дослідників (А. Панасюк, А. Пелих, Т. Кизилова). В останні роки активізувалась увага дослідників до питань іміджу в педагогіці (М. Борисенко, Н. Голота, Н. Казакова, Л. Карамушка, М. Левіт, О. Павленко, В. Шепель).

Імідж у перекладі з латинської – «картинка», з англійської – «образ, престиж, репутація», з французької – «неусвідомлений ідеал».

Позитивний імідж підвищує конкурентоздатність на ринку освітніх послуг. Однак позитивний імідж навчального закладу не з’являється сам по собі, його потрібно формувати. І. Лазаренко пропонує під поняттям «формування іміджу навчального закладу» розуміти «процес, у ході якого створюється якийсь спланований образ на основі наявних ресурсів» [2, с. 35].

Формування дитячого колективу з його «системою перспективних ліній» і відчуттям «завтрашньої радості», скріпленого «соціальним клеєм» із працездатності, відповідальності, свідомої дисципліни в ім’я спільної важливої справи, – ось, на

погляд І.Зуєвської, одна з найважливіших умов створення власного імені, власного обличчя освітнього закладу [1].

Існує ряд умов, які потрібно враховувати, формуючи позитивний імідж закладу дошкільної освіти:

- імідж повинен бути адекватний реально існуючому образу закладу дошкільної освіти;
- повинен бути адресований конкретній групі споживачів;
- створений імідж–образ закладу дошкільної освіти має відповідати характеристикам: динамічність, функціональність, пластичність, багатогранність, відносна стабільність.

Щодо структури іміджу закладу дошкільної освіти, то вона включає такі компоненти:

1. Імідж послуги – це уявлення батьків щодо унікальних характеристик, освітніх послуг, які надає заклад.
2. Імідж споживачів освітніх послуг включає уявлення про стиль життя, соціальний статус споживачів, їх матеріальну забезпеченість.
3. Імідж керівника (завідуючої) включає уявлення про компетентності, здатності, ціннісні орієнтації, комунікативність, індивідуальність, особистісно–психологічні характеристики, наявність лідерських якостей, його зовнішність і стиль.
4. Внутрішній імідж – це уявлення співробітників про свою організацію.
5. Імідж персоналу – це узагальнений образ про педагогічний і технічний персонал, що включає такі аспекти: професійну компетентність, культуру, комунікабельність, соціально–демографічні й фізичні дані (вік, стать, освіта).
6. Візуальний імідж – уявлення про заклад дошкільної освіти, які базуються на зоровому сприйнятті інформації про саму споруду, інтер'єр приміщень, рівень оснащення майданчиків, озелененні території, зовнішній символиці тощо.
7. Соціальний імідж – висвітлення для широкої громадськості інформації про соціальні цілі і ролі закладу дошкільної освіти в економічному, соціальному й культурному житті суспільства.
8. Бізнес–імідж – уявлення про заклад дошкільної освіти як суб'єкта ділової активності [3].

Питання формування позитивного іміджу дошкільного навчального закладу, що виступає однією із складових модернізації освіти, є на сьогодні дуже важливим і необхідним. Отже, імідж сучасного закладу дошкільної освіти – це його «обличчя», «привабливий образ», своєрідність, найхарактерніші позитивні ознаки, що якнайкраще висвітлюють зміст різнопланової діяльності. Створення іміджу сучасного закладу дошкільної освіти – процес творчий і безупинний, який має відповідати розвитку суспільства.

Список використаних джерел та літератури

1. Зуєвська І. Критерії ефективності позитивного іміджу школи // І. Зуєвська / Директор школи. – 2006. – №2 (386). – С. 10–13.
2. Лазаренко І. Формування іміджу освітньої установи / І. Лазаренко // Директор школи. Україна. – 2006. – № 11. – С. 36–39.
3. Піскунов М. С. Імідж освітньої установи: структура і механізми формування / М. С. Піскунов // Моніторинг і стандарти в освіті. – 1999. – № 5. – С. 45–51.
4. Підготовка керівника середнього закладу освіти : навчальний посібник / [наук. ред. Даниленко Л. І.]. – К. : Міленіум, 2004. – 272 с.

ЗМІСТ ПОНЯТЬ «ГУМАНІЗМ» ТА «ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ» У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах сьогодення світова суспільна свідомість на всіх рівнях розглядає гуманізм як основний принцип і критерій суспільного прогресу. Це викликало актуалізацію ідей гуманістичного виховання підростаючого покоління.

Виховання на гуманістичних засадах особистості починається з перших років її життя. Стосовно дітей раннього віку його зміст полягає у формуванні досвіду спілкування з близькими людьми в процесі спільної з ними предметної та ігрової діяльності. Йдеться про виховання інтересу, доброзичливого ставлення до співрозмовників, вироблення установки, що в сім'ї всі мають піклуватися один про одного [3, с. 81–80].

Зупинимось на значеннях понять «гуманізм» та «гуманістична спрямованість». Гуманізм – це визнання певною особою самоцінності інших людей, любов до них і служіння їм. Не випадково під терміном «гуманізм» спочатку малося на увазі «людинолюбство» [1, с. 10]. Тобто, гуманізм – це вираження особливого ставлення до людини як найвищої цінності життя; утвердження права людини на щастя, свободу, всебічний розвиток, прояв своїх можливостей та здібностей.

Гуманістична спрямованість це – ставлення до особистості як до найвищої цінності, та визнання її права на свободу, щастя, вільний розвиток, прояв своїх здібностей [4, с. 92]. Тому, як зазначає О. Пархоменко, оновлення парадигми змісту, форм і методів виховання гуманістично спрямованої особистості залежить від таких чинників, як: мета виховання; система виховання, в основу якої покладено особливості суспільно-політичного та соціально-економічного життя; час, відведений на проведення позаурочної діяльності; наявність відповідної матеріально-технічної бази в навчальному закладі; вікові особливості дітей, їхні інтереси й нахили; науково-теоретичний і методичний рівні, педагогічна компетентність керівників (вихователів); зв'язок виховного процесу навчального закладу з реальною щоденною практикою [5, с. 128].

Гуманістичний напрям у педагогіці виник у другій половині ХХ століття як віддзеркалення ідей гуманістичної психології. За своїм ідеями він був близький педагогіці педоцентризму, педагогіці нового виховання і прогресивізму [6, с. 166].

Спираючись на дослідження А. Бойко, Т. Дем'янюк вважаємо, що в основу ідеології оновлення змісту виховання гуманістично спрямованої особистості покладено такі ідеї: реалізм мети формування людини–гуманіста, яка керується абсолютними, вічними загальнолюдськими цінностями; національний підхід до змісту виховання, що передбачає засвоєння дітьми здобутків культурно–історичного розвитку українського народу, його традицій, звичаїв, обрядів, моральних цінностей, загальноприйнятих норм і правил поведінки, формування гуманістичних рис особистості; спільний пошук зусиллями керівника й вихованців кращих зразків духовної культури й формування на цій основі власних гуманістичних цінностей.

Вихідним положенням у цьому твердженні, на думку О. Пархоменко, є розвиток гуманістичних рис і моральних якостей дитини, які, в свою чергу, допомагають їй самореалізуватися як особистості, навчитися формувати свою життєву позицію й розуміти себе та навколишніх [5, с. 29–30].

Гуманність (лат. людяний) – увага до людей, прагнення добрих стосунків з ними, готовність надавати допомогу, виявляти співчуття і співпереживання [1, с. 92–93]. Формування гуманності в онтогенезі пов'язано з розвитком самосвідомості дитини, виділення себе із соціального оточення. Величезне значення у становленні гуманності дитини залежить від співпраці дошкільника спочатку з дорослим, потім з однолітком. Спільна діяльність створює спільність емоційних переживань, а зміна позицій у грі, в спілкуванні, формує у дитини гуманне ставлення до інших.

Отже, виховання особистості на гуманістичних засадах – це фундамент на якому формується гармонійно розвинена особистість. Стосовно дітей дошкільного віку їхній зміст полягає у правильному формуванні досвіду спілкування з близькими людьми, однолітками та старшими за віком особами в процесі спільної з ними діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Артемова Л. В. Моральне виховання дошкільників / Л.В.Артемова. – К.: Освіта., 2004. – 104 с.
2. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: (системний підхід) / О. Л. Кононко. – К.: Стилюс, 2000. – 336 с.
3. Мельникова Н. Дошкольный возраст: о первоначальном формировании моральных представлений и норм / Мельникова Н. // Дошкольное воспитание. – 2006. – № 10. – С. 86.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навч. посіб. Для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання»/ПоніманськаТ.І., ДичківськаІ.М.. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2007 – 352 с.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т.І.Поніманська.– 2–ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с.
6. Цюпак І.М. Витоки гуманістичної спрямованості виховання дітей дошкільного віку в Україні/ І.М. Цюпак // Педагогічні науки. – Херсон, 2010. – Вип. 55. – С. 166–171.

УДК 371.13

Соценко Ю. Ю.,
аспірант кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Петухова Л. Є.,
доктор педагогічних наук, професор

АКТУАЛІЗАЦІЯ ГУВЕРНЕРСТВА У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВИХОВАТЕЛЯ

Альтернативні освітні системи виникають як виклик освітньо–виховним інститутам соціуму, вони тісно пов'язані зі змінами у потребах і запитах дітей та їх батьків.

Все більше зростає інтерес до гувернерства не тільки батьків дошкільників, а й науковців та практиків. Свідченням цього є наукові розвідки вітчизняних та

зарубіжних учених, у яких аналізуються можливості отримання належної освіти особистістю в умовах сучасної варіативної освіти. Зокрема, у працях А. Бардінова, А.Богуш, О.Біла, Л. Безбах, Г.Беленька, А. Ганічева, О. Савушкіна, Є. Петрова, Н. Рогальська, Д. Федоренко розкривають зміст професійної підготовки гувернерів у системі середньої професійної та вищої освіти; І. Акіншева, Л. Завацька, З. Зайцева, Н. Корпач, Т. Лодкіна, Н. Максимовська, В. Ковалевська обґрунтовують специфіку роботи соціального гувернера та його теоретико–практичну підготовку у ЗВО.

Гувернерство розвивалося в надрах родинного виховання, яке, у свою чергу, відображало педагогічну орієнтацію суспільства. Гувернерство доцільно визначити як цілісну педагогічну систему й окрему галузь педагогіки, що вивчає особливості індивідуалізованого формування в домашніх умовах освіченої, гармонійно розвиненої, комунікабельної особистості з активною життєвою позицією [1].

Гувернерство набує свого поширення в системі вищої освіти, так з 1995 року курс «Методика роботи гувернера» почав викладатись студентам нинішнього Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. З 1998 року ведеться підготовка гувернанток в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (Черкаська область).

Проаналізувавши робочі навчальні плани напряму підготовки «Дошкільна освіта» педагогічного факультету Херсонського державного університету, а також урахувавши тематику нашого дослідження, ми зробили висновок, що найбільш сприятливим для вивчення буде введення спецкурсу за вибором студентів «Гувернерство» саме на третьому курсі, оскільки студенти вже мають певне підґрунтя для його засвоєння [2].

У пояснювальній записці ми сформулювали мету, завдання, вимоги до знань, умінь і навичок студентів, а також міжпредметні зв'язки.

Мета курсу:

Метою даного курсу ознайомити студентів з історією виникнення та розвитком гувернерства в Україні як особливої сфери діяльності людини, наукової галузі, навчальної дисципліни, використовуючи системний підхід:

- забезпечити професійну компетентність студентів у сфері ще одного напряму роботи з дітьми і дорослими;
- ознайомити студентів з гувернерськими системами навчання і виховання;
- засвоїти теоретичні засади специфіки роботи гувернерів;
- проаналізувати рівень професійної та допрофесійної підготовки цієї категорії працівників в Україні;
- залучити студентів до науково–практичної роботи із зазначеної дисципліни.

Завдання курсу:

Пізнавальні:

- Створення умов для оволодіння студентами засобами і методами організації гувернерської роботи, формування у процесі навчання професійної майстерності, організаційно–педагогічних навичок, вміння творчо застосовувати одержані знання в практичній діяльності;
- Створення умов ґрунтового оволодіння матеріалом курсу на рівні готовності до його використання в практичній діяльності.

Розвивальні:

- Формування в студентів соціальної професійної вмінь планувати та реалізовувати свою роботу з дітьми та їх батьками.
- Підвищення теоретичного розуміння сутності роботи гувернера, її затребуваності та суспільного значення.

Виховні:

- Сформувати у студентів активну життєву позицію, високу свідомість, прагнення до самоосвіти й професійного самовдосконалення;
- Виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості.

Нині губернерство переживає піднесення, що виявляється у збільшенні попиту на їх послуги, інтересу науковців до цього виду суспільного учіння, створенні освітніх закладів (відкриття нових спеціальностей на педагогічних факультетах) з підготовки домашніх вихователів, організації курсів з підготовки губернерів.

Список використаних джерел та літератури

1. Соценко Ю. Ю. Архітектоніка курсу «Губернерство»/ Ю. Ю. Соценко / Педагогічні науки: [зб. наук. праць / ред. В. Л. Федяєва]. – Херсон, 2017. – Вип. 77. – С. 114–117
2. Соценко Ю. Ю. Поняттєвий апарат проблеми губернерства в сучасному просторі дошкільної освіти / Ю. Ю. Соценко / Психолого–педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного університету імені Павла Тичини. / [ред. кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.] – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014.– Випуск 51. – С. 148–151

УДК 373.2:159.913

Супрунова Н.О.,

магістрантка 61–1 МДО групи, факультету
дошкільної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Тігаренко С.А.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ОЗНАКИ ТРИВОЖНОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні спрямовують фахівців у галузі педагогіки на посилення уваги до формування в ранньому онтогенезі оптимістичного світосприйняття, самосвідомості, ціннісного самоставлення, довіри до своїх можливостей, упевненості в собі як однієї з базових якостей особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти порушення поведінки у дітей висвітлено у наукових працях О. Кірсанової, Н. Клюєвої, С. Крюкової, Е. Мурашової, Г. Суворової, С. Шевченко, В. Юркевич та ін.

Сором'язливість, тривожність, невпевненість – всі ці якості особистості визначаються однією загальною властивістю темпераменту – стриманістю і в більшості випадків пов'язані з низькою самооцінкою.

І. Бех наголошує, що тривожні діти – це діти, що не уміють гармонійно взаємодіяти самі з собою, з соціумом, із зовнішнім світом. Вони мають неадекватну самооцінку, схильні майже в кожній справі знаходити непереборні перешкоди, реагуючи на них неадекватною поведінкою. Високий рівень внутрішньої тривоги не

дозволяє їм пристосуватися спочатку до дитячої групи, потім до шкільного життя, пізніше ця ж проблема переходить в доросле життя [1].

Виклад основного матеріалу. Найчастіше тривожність починає проявлятися у дітей починаючи з трьох років. Невпевнені в собі діти надають перевагу самотності, уникають великих компаній. Вони заздалегідь впевнені у власній невдачі і бояться піддатися критиці сторонніх. Часто у таких дітей на людях різко змінюється поведінка, тембр голосу, вираз обличчя, з'являється скутість рухів.

Тривожність часто виникає у дитини через занепокоєння за власну безпеку. Багато батьків обирають неправильний підхід до виховання дитини, посилюючи її боязкість і сором'язливість. Якщо дитина постійно піддається критиці і докорам, вона ніколи не повірить у себе. Однак, надмірна опіка і постійний контроль також не принесуть позитивного результату [2].

Г. Прихожан зауважує, що тривожність в дитячому віці може бути стійким особистісним утворенням, яке зберігається впродовж досить тривалого періоду часу [3].

До симптомів тривожності у поведінкових проявах і психофізіологічних реакцій дошкільників науковці відносять патологічні звички, які можуть виникнути в будь-якому віці після двох років і вони посилюються, якщо дитина нервує, які можуть мати різні форми і зміст.

Г. Прихожан відмічає симптоми тривоги в стресогенних ситуаціях у дітей шести–семи років у поведінкових проявах, фізіологічних реакціях, фізіологічних симптомах (за даними самозвітів), переживаннях, почуттях [3].

Слід відрізнити тривогу від тривожності. Якщо тривога – це епізодичний прояв неспокою, хвилювання дитини, то тривожність є стійким станом. Наприклад, якщо дитина хвилюється перед виступом на святі. То цей неспокій проявляється не завжди, іноді в тих же ситуаціях вона залишається спокійною. Це – прояв тривоги. Якщо ж стан тривоги повторюється часто і в самих різних ситуаціях (при спілкуванні з незнайомими дорослими тощо), то слід говорити про тривожність.

Тривожність дитини залежить від рівня тривожності оточуючих її дорослих. Висока міра тривожності батьків або вихователя безперечно передається дитині. Зазвичай в сім'ях з доброзичливими стосунками діти менш тривожні, ніж у сім'ях, де часто виникають конфлікти. Навіть після розлучення батьків, коли в сім'ї завершилися скандали, рівень тривожності дитини не знижується, а, як правило, різко зростає.

Для тривожних дітей характерні і соматичні проблеми: болі в животі, головокружіння, головні болі, спазми в горлі, втома, безсоння, ускладнене поверхове дихання тощо. Під час прояву тривоги вони часто відчувають сухість у роті, комок у горлі, слабкість в ногах, прискорине серцебиття.

Аналіз психолого–педагогічної літератури дозволив нам виділити умови для профілактики та подолання тривожності у дітей дошкільного віку:

- усувати обставини, що викликають сильне переживання страху перед спілкуванням з іншими людьми;
- створити спільну програму дій, яка б допомагала вихованцю з боку вихователя, батьків, однолітків;
- уникати ситуацій неуспіху у спілкуванні через попереднє програвання аналогічних дій;
- знімати страх перед спілкуванням через вивільнення емоцій, почуттів, станів, рухів;

- вчити дитину усвідомлювати причинно–наслідкові зв'язки між своєю поведінкою і реакціями партнера по спілкуванню, розвивати здатність до рефлексії;
- долучати дитину до взаємодії з дорослими й однолітками, планувати спільну діяльність, створювати колективні проекти, долучатися до спільних ігор та розваг.

Висновки. Отже, тривожність – складний комплекс психічних проявів, в якому основним вважається негативне емоційне переживання, пов'язане з очікуванням успіху в діяльності чи при контактуванні з оточуючими. Ефективними умовами подолання тривожності є: організація спільних дитячих ігор, спілкування з дорослими та ровесниками, забезпечення ситуацій успіху в різних видах діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Бех І. Д. Виховання особистості. У 2 кн. Кн. 1: Особистісно– орієнтований підхід: теоретико–технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 255 с.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. Київ: МАУП, 2001. 96 с.
3. Прихожан А. М. Психологическая природа и возрастная динамика тревожности (личностный аспект): дис... д–ра психол. н. Москва, 1996. 52 с.

УДК 373.2:81

Ткаченко Г. А.,

студентка 42–ДО групи, факультету
дошкільної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Тітаренко С. А.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВПЛИВ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ПСИХІКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. В останні роки технічний прогрес відбувається дуже стрімко, це говорить про розумовий розвиток людства, виникає потреба у встановленні комунікацій між різними народами. Тому зростає потреба у вільному спілкуванні іноземною мовою.

У Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», а також у Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається про важливість вивчення державної та іноземної мов, зокрема англійської на усіх етапах здобуття освіти, починаючи з закладу дошкільного освіти [2, с. 3]. Тому батьки шукають репетиторів для дошкільників, у ЗДО створюються гуртки з іноземної мови. Але виникає питання: «Який вплив на психіку дитини має вивчення англійської мови з раннього та дошкільного віку?». Постанова даної проблеми є дуже важливою у наш час.

Аналіз літературних джерел показав, що вивченням даного питання займалися та продовжують займатися багато вчених (Т. Шкваріна, Дж. Брунер, О. Запорожець, Г. Костюк, Н. Лейтес, С. Максименко, Ж. Піаже та ін.), більшість з яких вважають, що саме дошкільний вік є найбільш сприятливим для вивчення іноземної мови. Але вплив даного виду навчання саме на психіку дошкільників є недостатньо дослідженим. Саме тому тема нашого дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчання дітей–дошкільників іноземній мові є одним з пріоритетних завдань сучасних закладів дошкільної освіти,

тому даній проблемі приділяють увагу багато вчених: Н. Імідадзе, Р. Пенфілд, розглядали проблему періодизації сенситивності до засвоєння іноземних мов дітей дошкільного віку; А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Т. Піроженко вивчали мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку; М. Вашуленко, Г. Ніколайчук, Л. Калмикова вивчали готовність дітей дошкільного віку до мовлення як лінгводидактичну проблему; Л. Айдарова, М. Лісіна досліджували комунікативний підхід до розвитку мовлення дітей дошкільного віку; Д. Ельконін, М. Лісіна займалися вивченням процесу формування навичок іншомовного спілкування, як різновиду мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку; Т. Шкваріна, І.Кулікова, Х. Дорон розробили методи навчання дітей дошкільного віку англійській мові; О. Бойко, Ю. Веклич, Г. Матюха, Р. Мартинова, С. Ніколаєва, Є. Негневицька, Ю. Пассов, С. Соколовська проводили дослідження щодо навчання дітей дошкільного віку іншомовного спілкування [1, 4, 5, 6].

Виклад основного матеріалу. Вченими—психологами доведено, що усі психічні функції розвиваються за безпосереднього впливу мовлення, яке стимулює і поглиблює розвиток [5]. Тобто, саме завдяки процесу спілкування дитина пізнає світ, вчиться мислити, взаємодіяти з навколишнім світом, а також без мовленнєвої діяльності не відбувається покращення пам'яті, уваги тощо. З давніх часів було актуальним серед заможних людей вивчення кількох мов. На даному етапі розвитку людства це питання набуло більшої популярності – зараз вивчення іноземної мови є необхідним елементом в освітній діяльності. Через це у багатьох вчених виникло питання щодо впливу вивчення іноземних мов на психіку дітей дошкільного віку.

У науковому журналі «Developmental Science» описано проведені канадськими вченими дослідження психічного розвитку дітей, які вивчають кілька мов. Дані експерименту свідчать про те, що діти—білінгвісти вважають, що якості живих істот (як людини, так і тварини) виробляються завдяки досвіду і навчанню [4].

Також 2012 року було проведено дослідження Академічний нагляд і емпірична оцінка професора Хайнера Бьотгера Департаменту викладання англійської мови Католицького університету Айхштетт—Інгольштадт, Німеччина для мережі «Англійська Хелен Дорон». Результати даного дослідження свідчать про те, що вивчення англійської мови за програмою Хелен Дорон сприяють розвитку впевненості в собі, покращують мовні навички, позитивно впливають на психічний стан дітей [1].

Вплив іноземної мови на психічний розвиток дітей вивчали також вітчизняні вчені такі, як Л. Венгер, М. Вашуленко, Г. Ніколайчук, Л. Калмикова, Р. Рогова, Л. Виготський, Д. Ельконін, М. Лісіна. Вони вважають, що вивчення іноземних мов позитивно впливає на загальний психічний розвиток дитини, мовні здібності, розширення загального кругозору.

Висновки. Вивчення та аналіз наукової літератури показав, що правильний підхід до навчання дітей іноземним мовам сприяє розвитку психічних, пізнавальних процесів дошкільників. У питанні впровадження будь-яких методик слід враховувати індивідуальний психічний та інтелектуальний розвиток вихованців.

Список використаних джерел та літератури

1. Англійська Хелен Дорон. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://helendoron.ua/>.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): від 4 травня 2012 протокол № 52/2–2 / науковий керівник: А. М. Богуш; М–во освіти і науки, молоді та спорту України. Київ: Видавництво, 2012, 26 с.
3. Закон України «Про освіту». 2017р.

4. Марина Довбиш. Speak more: як знання кількох мов впливає на образ думок дітей? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://4mama.ua/uk/kids/education/4541-speak-more-yak-znannya-kilkoh-mov-vplivaye-na-obraz-dumok-ditey>.

5. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навчальний посібник. Київ: «Академвидав», 2011, 374 с.

6. Шкваріна Т. М. Англійська мова для наймолодших: програма, методичні рекомендації, розробки занять. Харків: Видавнича група «Основа», 2005, 176 с.

УДК 372

Труш І. А.,

аспірант кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Корякіна І. В.

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ

Проблема розвитку дитячої творчості є досить актуальною в сучасному світі. Дослідження педагогів і психологів Н. Ветлугіної, В. Котляра, В. Моляко, Т. Казакової, Т. Комарової, Л. Шульги дозволяють відзначити необхідність та можливість розвитку художньо–творчих здібностей вже з дошкільного віку [2, с. 7].

Дошкільне дитинство є єдиним періодом життя, коли творчість може стати універсальним і природним способом життя людини. Численні наукові дослідження Д. Богоявленської, Л. Виготського, В. Давидова, О. Запорожця, Я. Пономарьова, В. Роменця, С. Рубінштейна, О. Тихомирова та інших свідчать про безмежні креативні можливості дошкільного дитинства, тому провідна психолого–педагогічна проблема виявляється в тому, щоб створити ці сприятливі умови стимулювання і спрямування розвитку дитячої творчості [1, с. 3].

Значущість проблеми розвитку дитячої творчості, розкриття і максимальна реалізації творчих здібностей особистості підкреслюється й у державних документах: національній доктрині розвитку освіти в Україні, законах «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Базовому компоненті дошкільної освіти», програмах навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку тощо [6].

Під поняттям «творчість» найчастіше розуміють створення нових матеріальних або духовних цінностей, результатом яких є винайдення чогось якісно нового, чого ніколи раніше не існувало. Слід відзначити, що ці характеристики не притаманні дитині дошкільного віку, бо її творчість докорінно відрізняється від творчості дорослої людини і має свої особливості з урахуванням найважливішої закономірності розвитку у дошкільному віці – схильності до наслідування. Але ж творчість не передбачає роботи, яку дитина повинна розуміти та виконувати, це бажання створювати щось нове, оригінальне, неповторне [4].

Розвитком дитячої творчості важко керувати, бо то є суто власна діяльність, яка виникає і розвивається за ініціативою самої дитини. Є багато об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають як на інтелектуальний, так і на художньо–

творчий розвиток. Особливе місце відводиться створенню освітньо–розвивального середовища, що оточує дитину і є рушійною силою розвитку дитячої фантазії і творчої уяви [5].

Тож вирішального значення в сучасній системі освіти набуває проблема виявлення та забезпечення сприятливих умов для особистісного становлення, творчої самореалізації дитини, формування у неї активного пізнавального інтересу, особистісного ставлення до навколишнього, уміння успішно орієнтуватися у великому розмаїтті об'єктів та явищ, оволодіння способами діяльності, спрямованістю мислення.

Та на практиці освіта має багато суперечностей і протиріч двох протилежних моделей: особистісно–орієнтованої та навчально–дисциплінарної. Останній надається перевага, бо вона є зручнішою для організації та контролю педагогічного процесу, його результатом. При цьому існуючі форми організації дитячої творчої діяльності не сприяють розкриттю творчого потенціалу дитини й зводять до нуля її бажання творити.

Отже, важливим завданням дошкільної освіти є повернення до природної здібності дитини творити, підтримання її творчих починань, самобудовності, реалізації власної творчої ініціативності, стимулювання прагнення проявляти власне «Я», стимулювати її саморозвиток як творчої особистості. Тобто, виховуючи сучасну дитину необхідно активізувати її творчий потенціал, розвивати здібність до творчої діяльності.

З метою розв'язання означених проблем на практиці, потрібно звернути увагу на низку питань:

- 1) що таке дитяча творчість;
- 2) визначення критеріїв та показників розвитку дитячої творчості;
- 3) розвиток творчості в дошкільному віці;
- 4) виявлення рівня розвитку дитячої творчості, а також ефективних засобів стимулювання художньо–творчих проявів у дітей.

Список використаних джерел та літератури

- 1.Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей. Москва: Академия, 2002. 337 с.
- В. О. Моляко Психологічна теорія творчості. *Обдарована дитина*. 2004. № 6. С. 2–9.
- 2.Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник: 2–ге вид. Київ: Либідь, 2001. 288 с.
- 3.Теплов Б. М. Труды по психологи индивидуальных различий. Москва: Наука, 2004. 444 с.
- 4.Кульчицька О. І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 10–14.
- 5.Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / О. Л. Кононко, З. П. Плохій, А. М. Гончаренко. Київ: Світич, 2009. 208 с.
- 6.Моляко В. А. Психология творческой деятельности. Київ: Знание, 1978. 47 с.

ТЮТОР ЯК ПРОФЕСІЯ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

На даний момент в педагогічному співтоваристві зростає число педагогів, які поділяють цінності і принципи відкритої освіти. Значна їх частина пов'язує реалізацію потреби в самоактуалізації, самореалізації через професійний розвиток шляхом освоєння нової, інноваційної педагогічної позиції і професії.

Педагогами усвідомлюється необхідність розробки і реалізації кожним індивідуальної програми розвитку дитини. Одним з ключових компонентів формули Нової української школи є орієнтація на потреби дитини в освітньому процесі, дитиноцентризм [2, с. 11]. Така позиція освітньої роботи є й в сучасних закладах дошкільної освіти: створення умов для удосконалення неповторної унікальності дитини, розвитку здібностей та обдарувань [1, с. 288]. Отже, очевидним є замовлення на тьюторську діяльність в суспільстві. Виникає закономірне питання: чим принципово відрізняється професійна тьюторська діяльність від інших соціально-педагогічних професій? У чому її суть? У загальних рисах можна відзначити наступне: традиційні соціально-педагогічні професії спрямовані більшою мірою на засвоєння норм, на інтеріоризацію культурного, соціального досвіду, знань тощо. Тьютори, в свою чергу, створюють середовище і умови для освоєння нового, працюють з непізнаним, з невизначеністю, з інноваціями.

Професія «тьютор», педагогічна тьюторська позиція принципово відрізняється від професії, позиції вихователя, психолога, соціального педагога. Для порівняння ми взяли саме ці три професії як найбільш поширені і найчастіше вживані з ситуаціями організації допомоги дитині в адаптації.

Вихователь, як відомо, в педагогічному процесі є водночас носієм певного знання і зразком дії, пропонованої дитині. Отже, підтримати ці дії в реальній ситуації, посилити їх результат може така діяльність дитини, що направлена до вихователя. Стають зрозумілими й вимоги до дисципліни, правила поведіння у груповій кімнаті або заохочення вихователем змістовних предметних питань. Це приклади «легкого», природного звернення дитини за знанням або зразком дії до вихователя [3, с. 363]. *Вихователь* у першу чергу орієнтується у своїй діяльності на: зміст освітньої програми й способи дії, які необхідні для засвоєння; концентрацію дошкільника на дії і слові вихователя; співвідношення дій зі зразком, що пропонується; орієнтування змісту спілкування на те, що необхідно засвоїти; слухняність і старанність дитини.

Предметом професійної діяльності *психолога* в системі освіти є психіка суб'єктів освітньої діяльності. Метою професійної діяльності психолога є збереження і зміцнення їх психічного здоров'я, створення і підтримання в колективі освітнього закладу сприятливого психологічного клімату, діагностика з метою врахування педагогами в практичній діяльності психологічних особливостей вихованців. Психолог, перш за все, відповідає за процес розвитку особистості, формування суспільно й особисто цінних психічних властивостей і якостей, за корекцію негативних психологічних девіацій і за подолання їх наслідків.

Метою діяльності *соціального педагога* є успішна соціалізація кожної дитини, знаходження кожною дитиною свого місця в суспільстві. Освоєння дитиною комфортних і прийнятних для неї і для суспільства соціальних ролей. Соціальний

педагог в освіті, як правило, перш за все, працює з дітьми з проблемних, складних, соціально занедбаних сімей. Його робота тісно пов'язана з роботою інспекторів у справах неповнолітніх, патронажем, вони є сполучною ланкою між дитиною і педагогами, відстоюючи позицію дитини. Крім того, соціальні педагоги займаються питаннями надання соціальної допомоги і підтримки сім'ї і дитини.

На відміну від попередніх професій, метою професійної *тьюторської* діяльності є супровід розробки та реалізації кожної дитиною власної індивідуальної освітньої програми. Ключовими поняттями в професійній тьюторській діяльності є поняття «індивідуальна освітня програма» і «індивідуальна освітня траєкторія». В загальному вигляді під індивідуальною освітньою програмою будемо розуміти програму освітньої та іншої діяльності, спрямованої на особистісний, гармонійний розвиток дитини, розроблену й реалізовану тьютором на основі особистісних, освітніх, індивідуальних інтересів, потреб і запитів. Ця програма дозволяє врахувати запити і потреби, можливості дитини, дозволяє урізноманітнити, оптимізувати види і форми освітньої діяльності, самоосвітню позицію.

На наш погляд, поява професійної і посадової позиції тьютора в закладі дошкільної освіти як раз доцільно в тому випадку, якщо виникає необхідність, й стає актуальним і цінним для адміністрації закладу, педагогічного колективу, дітей та батьківського співтовариства для надання можливості вихованцям на розробку і реалізацію повномасштабної індивідуальної освітньої програми.

Список використаних джерел та літератури

1. Ковшар О. Завдання дошкільної освіти з розвитку особистості [електронний ресурс] / Ковшар О. – Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 8 (Ч. 2), 2013. – С. 287–293. – Режим доступу: [file:///C:/Users/IRA/Desktop/ppsv_2013_8\(2\)_43.pdf](file:///C:/Users/IRA/Desktop/ppsv_2013_8(2)_43.pdf)

2. Нова українська школа: poradnyk dla vchytela [електронний ресурс] / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Пляєди», 2017. – 206 с. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf>.

3. Тьютор і вихователь: порівняльний контекст// ADVANCES OF SCIENCE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 28 September 2018 [Electronic resource] / Editors prof. L.N. Katjuhina, I.A. Salov, I.S. Danilova, N.S. Burina. – Electron. txt. d. (1 файл 18,7 MB). – Czech Republic, Karlovy Vary: Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2018. – S. 362–366.

УДК 373.2.016

Шевченко М. В.,

студентка 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»

Херсонського державного університету

Науковий керівник: Цюпак І. М.,

кандидат педагогічних наук

ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Дедалі більшої актуальності набуває сьогодні компетентнісний підхід у навчанні та вихованні дошкільнят. Він передбачає, що педагог має не тільки забезпечити засвоєння дітьми певних знань, а й сприяти становленню відповідних компетентностей. У програмах з дошкільної освіти, науково-методичних розробках і наукових дослідженнях останніх років, присвячених проблемі математичної

підготовки дошкільників, поряд з термінами «логічні уявлення», «математичні поняття» досить часто використовується термін «логіко–математична компетентність».

У Базовому компоненті дошкільної освіти «логіко–математична компетентність» визначається як уміння здійснювати класифікацію геометричних фігур, предметів, множин; серіацію за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі й часі; обчислення та вимірювання кількості, довжини, висоти, ширини, об'єму, маси, часу.

Поняття «логіко–математична компетентність» уточнює в своїх дослідженнях В. Старченко, зауважуючи, що ця компетентність передбачає сформоване вміння розмірковувати, доводити правильність власних суджень [4, с. 18].

На думку Т. Чиркової, компетентність убирає в себе результати розвитку всіх базисних характеристик особистості, що сформувалися в діяльності дитини, – комунікативної, інтелектуальної, продуктивної та життєдіяльності в цілому.

За означенням С. Ракова, «математична компетентність – це вміння бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати оптимальні результати, оцінювати похибку обчислень».

З огляду дослідження Л. Зайцевої видно, що оволодіння дошкільниками математичними знаннями й становить їх математичну компетентність, і її слід характеризувати як елементарну, але водночас розглядати як складну, комплексну характеристику математичного розвитку дитини, що включає формування елементарних математичних знань та вміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях, розвиток пізнавального інтересу, загально навчальних умінь. На думку дослідниці, математична компетентність набуває компонентної структури (мотиваційний, змістовий, дійовий компоненти) [3, с. 13].

Питання формування логіко–математичної компетентності є принциповим для особистісно – орієнтованої моделі освіти. Логіка – це здатність людини доводити правильні судження і спростовувати неправильні, уміння висловлюватись, тобто:

- будувати найпростіші висловлювання за допомогою зв'язок «і», «чи», «якщо», «ні», «то»;
- робити правильні висновки, доводити правильність своїх міркувань.

Навчити розмірковувати – одне з важливих педагогічних завдань. В основу змістових ліній логіко–математичного аспекту Базового компонента покладено такі логічні операції, як серіація, класифікація, вимірювання та обчислення.

Формування математичної компетентності дошкільників ефективно здійснюється:

- у спеціально організованому навчанні;
- у спільній діяльності вихователя та дітей;
- у самостійній діяльності дошкільників.

Дошкільники лише починають оволодівати математичними знаннями, тому їхню логіко–математичну компетентність доцільно характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну, комплексну характеристику логіко–математичного розвитку [1].

Логіко–математична компетентність має таку компонентну структуру:

- мотиваційний компонент – це ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу, розуміння значущості математики в житті людей;
- змістовий компонент – це оволодіння математичними знаннями у межах програми вікової групи та наступного періоду навчання дітей;

• дійовий компонент – це оволодіння процесуальними, конструктивними, контрольно–оцінювальними діями [2].

Отже, особливістю формування логіко–математичної компетентності є насиченість навчального процесу проблемними життєвими ситуаціями практичного характеру, які активізують пізнавальні інтереси дітей, розвивають передумови логічного мислення, вправляють вихованців у використанні набутих знань із математики.

Список використаних джерел та літератури

1. Баглаєва Н. І. Сучасні підходи до логіко–математичного розвитку дошкільнят / Н.І.Баглаєва. // Дошкільнє виховання. – 1999. – № 7. – С. 3 – 4.
2. Білоуско Л. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку за допомогою засобів наочності (моделей) / Людмила Білоуско // Рідна школа. – 2002. – №7. – С. 45 – 48.
3. Зайцева Л. І. Формування елементарної математичної компетентності в дітей старшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 : «Дошкільна педагогіка» / Л. І. Зайцева. – К., 2005. – 20 с.
4. Старченко В. Логіко–математичний аспект дошкільної освіти / Валентина Старченко // Дошкільнє виховання. – 2005. – №7. – С. 19 – 21.

УДК 373.091

Шурда Ж.І.,
студентка 4 курсу спеціальності «Дошкільна освіта»
Херсонського державного університету
Науковий керівник: Полєвікова О.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПЕРЕВАГИ КВЕСТ–ГРИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Нові Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту» актуалізують наукові пошуки в площині традицій та інновацій щодо забезпечення якості освіти [4].

Однією з освітніх інновацій є квест–технологія, що допомагає дошкільнику знаходити необхідну інформацію, здійснювати її аналіз, систематизувати, розв'язувати поставлені завдання, розвивати пізнавальну діяльність і формувати ключові компетентності дитини (відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, затвердженого наказом МОНМСУ № 615 від 22.05.2012 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)»).

Проблему створення та використання квестів в освітньому процесі активно вивчають зарубіжні та вітчизняні науковці М.В. Андрєєва, Я.С. Биховський, О.Л. Гапєєва, М.С.Гриневич Л.А. Іванова, Н.В. Кононець, Г.Л. Шаматонова та ін..

Сучасною інноваційною технологією можна назвати технологію квесту. Квест у перекладі з англійської мови – тривалий цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з пригодами або грою. У літературі можна знайти різні визначення квесту, але всі вони розкривають поняття квесту, як рольової гри (проблемного завдання), для розвитку пізнавальної та дослідницької діяльності, критичного та логічного мислення та творчого мислення дітей [1].

Упровадження інноваційних технологій та методик навчання і виховання сприяє різнобічному розвитку дошкільників, зацікавленості дітей та вихователів. Однією з таких методик, яка вчить знаходити необхідну інформацію, піддавати її

аналізу, систематизувати та вирішувати поставлені задачі є **квест**.

Основні переваги квест–ігор те, що вони дозволяють:

- *активізувати розумову діяльність* шляхом створення спеціальних умов для виконання завдань, які потребують достатньої свідомості й зрілості дошкільників, здатності до подолання спеціально створених перешкод;
- *формувати стійкий інтерес дітей* до пізнання нового матеріалу;
- *активізувати сприйняття матеріалу* засобами наочності (реальних предметів, макетів, моделей, зображень кінофрагментів, фотографій, малюнків, умовних графічних знаків, символіки);
- *поєднати новітні та традиційні* дидактичні засоби навчання;
- забезпечити активну рухову діяльність дошкільників.

При використанні квест–гри як засобу стимулювання і мотивації навчально–пізнавальної діяльності дошкільники за допомогою ігрової діяльності шукають оригінальні рішення. Під час гри команди вирішують логічні завдання шляхом підказок і пошуку рішень у нестандартних ситуаціях. Після завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного. Перемагає команда, що виконала завдання швидше за інших [5].

Переваги використання квесту:

- дозволяє дошкільникам краще орієнтуватися у просторі;
- виявляє: приховані якості дітей, потенційних лідерів, інтелектуалів, дітей–логістів;
- розвиває логічне мислення;
- дозволяє дошкільникам краще ознайомитися з темою, бо всі сценарії носять тематичний характер;
- проводить аналогії й асоціації між явищами;
- швидка актуалізація інформації;
- ігрові етапи дозволяють спільно пережити емоційні сплески, що психологічно зближує дітей, викликають масу позитивних емоцій і радісних спогадів, сприяють розвитку комунікабельності;
- інтелектуальні етапи розвивають ерудицію і виявляють спритність;
- квест–ігри здебільш проводяться на свіжому повітрі та забезпечують рухову активність дітей.

Позитивний вплив квест–гри буде реалізовано тільки за таких умов: при написанні сценарію квесту потрібно враховувати індивідуальні можливості дошкільників; квест–гра повинна мати аудіо та відео супровід; кожен квест повинен мати чітко сформульовану мету, яка буде зрозуміла дошкільникам; в якості помічника при виконанні завдань повинен виступати вихователь [5].

Отже, під час проходження квест–гри задіяні розум дітей, їхніх фізичні здібності, увага, пам'ять і увага. Окрім цього, дошкільники проявляють кмітливість та організованість. Тому квест дає змогу ефективно поєднувати ігрову та навчальну діяльність дітей.

Список використаних джерел та літератури

1. Грицюк Л. С. Інноваційні системи у особистісно орієнтованому навчанні і вихованні дошкільника / Л. С. Грицюк. – Вишніця: ВПП – Черемош, 2004.
2. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті / Л. Даниленко. – К.: Шк. світ, 2007. – 120 с. – (Б–ка «Шк.світу»). – Бібліогр.: С.108–119.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І.М.Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

4. Полевикова о.Б. Методологія словоцентризму як теоретичне підґрунтя інноваційного підходу до мовної освіти дітей / О.Б.Полевикова // Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико–методологічні та прикладні аспекти : моногр. / редкол.: В.О.Огневюк, С.О.Сисоєва, Я.С.Фруктова. – К. : ун-т ім. Б.Грінченка, 2016. – С.437–456.

5. Сокол І.Н. Класифікація квестов / І.Н. Сокол // Молодий вчений. – 2014. – № 6 (09). – С.138–140. – Те ж саме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/6/89.pdf>

УДК 373.2.015.31:502/504:37.091.33–028.22

Ющенко А. А.,

студентка 61–1М ДО групи факультету
дошкільної освіти Глухівського національного
педагогічного університету імені Олександра Довженка

Науковий керівник: Загородня Л. П.,

кандидат педагогічних наук, доцент
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО–ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

В останні десятиліття весь світ, і Україна зокрема, перебувають у стані важкої екологічної кризи, спричиненої масштабними й систематичними негативними змінами навколишнього природного середовища, пов'язаними з практичною діяльністю людей. На сьогодні ситуація вимагає розумного входження людини до світу природи і, наскільки це можливо, усунення заповіданої їй шкоди.

Доведено, що основи світогляду особистості закладаються в дошкільному дитинстві. Тож екологічна освіта дітей у дошкільному віці має величезне значення і є невід'ємним складником освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Проблему формування природничо–екологічної компетентності в науково–педагогічній літературі порушували такі відомі дослідники, як Г. Беленька, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Пустовіт, Л. Шаповал та інші. У своїх працях ці вчені зробили спроби, з одного боку, узагальнити поняття «природничо–екологічна компетентність», а з іншого – конкретизувати його.

За твердженням З. Плохій природничо–екологічна компетентність – це «головна мета і результат природничо–екологічної освіти дітей, здатність до оцінювання природничо–екологічних проблем» [5].

На думку Г. Беленької, природничо–екологічна компетентність – це готовність і здатність суб'єкта до практичного виконання завдань, наявність низки особистісних якостей у поєднанні з необхідним запасом знань і умінь ефективно діяти у проблемних ситуаціях, що виникають у різних сферах діяльності, і знаходити правильні шляхи їх розв'язання [1].

Н. Лисенко розглядає природничо–екологічну компетентність як здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, коли набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля [3].

Аналіз літератури з даного питання показав, що єдиного підходу до визначення поняття «природничо–екологічна компетентність» немає.

Проаналізувавши праці Н. Лиенко [3], Г. Бєленької [1], З. Плохій [5] ми дійшли до висновку, що для формування природничо–екологічної компетентності старших дошкільників необхідно створення певних педагогічних умов, а саме: 1) створення умов для формування інтересу у старших дошкільників до навколишнього природного середовища; 2) формування в дітей дошкільного віку знань про природу слід здійснювати у всіх видах діяльності; 3) провідними методами природничо–екологічної освіти мають бути: спостереження, експериментування, моделювання, продуктивна діяльність, розв’язання проблемних ситуацій, педагогічне спілкування; 4) провідними принципами організації педагогічного процесу є багатоманітність форм і методів інтеграції; 5) провідними засобами формування природничо–екологічної компетентності мають бути екологічні медіа ресурси; 6) домінують емоцією дитини має бути радість від процесу пізнання, взаємодії зі світом природи; 7) розвивальне середовище та педагогічний процес мають відповідати особливостям розвитку та саморозвитку дитини, формуванню особистісних якостей: сприйнятливості, чутливості, спостережливості, допитливості, розсудливості, відповідальності, самостійності, креативності.

На жаль, сучасні вихователі лише нещодавно почали усвідомлювати, що на формування природничо–екологічної компетентності дошкільнят найбільше впливають улюблені всіма ними мультиплікаційні фільми. Тому сьогодні необхідно детально продумати їх добір, час і місце показу, спосіб з’ясування їх змісту з подальшим поясненням та обговоренням.

Останні дослідження науковців доводять, що використання мультиплікації – це не просто згаяний час вихователів, а один із важливих засобів формування природничо–екологічної компетентності в ЗДО. Для дітей дошкільного віку надзвичайно важливими є зміст і сюжети мультфільмів–казок. Сюжети мультфільмів передбачають стандартні ситуації, в які потрапляють діти в повсякденному житті, демонструють правила поведінки у природі тощо. Зазвичай дошкільнята відтворюють сюжети переглянутих фільмів, закріплюючи способи дії в тих чи тих реальних ситуаціях [4].

Отже, методично грамотне використання мультфільмів природничого змісту зробить процес пізнання дитиною дошкільного віку природи цікавим і захопливим, а формування природничо–екологічної компетентності ефективнішим.

Список використаних джерел та літератури

1. Бєленька Г. В. Дошкільнятам про світ природи : старший дошкільний вік. Київ : Генеза, 2014. 112 с. .
2. Васильєва О. Використання мультиплікаційних і розвивальних фільмів у роботі з дітьми // *Дитячий садок*. 2013. № 6. С. 1–7.
3. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дошкільників. Львів : Світ, 1994. – 140 с.
4. Малай І. Мультики: поєднуємо приємне з корисним. *Дошкільнє виховання*. 2014. № 1. С. 20–23.
5. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти): монографія. К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2010. 319 с.

Яснолобова К. О.,
студентка 21–ДО групи факультету дошкільної освіти
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Науковий керівник: Любива В.В.,
кандидат педагогічних наук
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В умовах сучасної світової інтеграції підвищується мобільність громадян України, яка пов'язана із пошуком престижної роботи, навчанням, відпочинком тощо. Конкурентоспроможність на сучасному ринку праці вимагає від сучасних фахівців будь-якої галузі, знання не лише рідної мови, а й іноземних мов.

У зв'язку з вищезазначеним, вивчення іноземної мови в закладі дошкільної освіти є необхідністю та вимогою часу. Спрямування на розвиток вивчення іноземних мов у ранньому віці має значний вплив на загальний мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку у найбільш сприятливий для них період. Унікальна схильність дитини до вимови, до сприйняття іноземних мов визнана багатьма дослідниками як зарубіжними так і вітчизняними: Л. Виготський, Д. Ельконін В. Леопольд В. Мухіна, О. Леонтєв, Е. Пулгрен, Ж. Ронже та ін.

Вчені акцентують увагу на тому, що особливості оволодіння дошкільниками іноземними мовами пов'язані з безпосередністю дитячого сприймання, відкритістю до спілкування. Дитина дошкільного віку особливо сприятлива до фонетики й інтонації мовлення. Вік від народження до шести років життя є сенситивним періодом для мовленнєвого розвитку зростаючої особистості. Вивчення іноземних мов не лише розвиває індивідуальні мовленнєві здібності дитини, а й створює передумови для оволодіння нею в подальшому іншими мовами.

Однак, на якість іншомовної освіти впливає проблема наступності в навчанні іноземної мови дітей дошкільного і шкільного віку. Важливі аспекти проблеми наступності відображені в дослідженнях Л. Артемової, А. Богуш, З. Борисової, О. Кононко, Н. Кудикиної, З. Плохій, О. Проскура, О. Савченко та ін.

Більшість сучасних дослідників розглядають наступність як дидактичний принцип: С. Годник, Ю. Кустов, М. Махмутов, З. Михайлов та ін. Наступний напрям досліджень присвячений вивченню наступності між такими ступенями безперервної освіти, як дошкільна ланка освіти та початкова школа: М. Костікова, О. Кочерга, О. Лобода, О. Проскура та ін. Третій напрям пов'язаний із вивченням наступності між різними ланками загальної освіти: П. Олейник, Е. Павлютенков, В. Плахотник, І. Самойленко та ін.

До питань, які необхідно розв'язувати для забезпечення наступності і перспективності дошкільної та початкової ланок освіти науковці відносять такі: *неузгодженість змісту навчання дошкільної та початкової освіти; невідповідність методів і прийомів навчання в початковій школі віковим особливостям шестирічних першокласників; неузгодженість критеріїв оцінювання на різних етапах навчального процесу та ін.*

На думку Т. Поніманської, наступність, забезпечує поступовий перехід від попереднього вікового періоду до нового, поєднання щойно здобутого дитиною досвіду з попереднім. Вона передбачає спрямованість навчально-виховної роботи в закладі дошкільної освіти на вимоги, які будуть висунуті перед дітьми в школі. [5, с. 426].

Для забезпечення наступності у навчанні іноземної мови доцільно протягом всього курсу навчання дотримуватися єдиної стратегії навчання, узгодженості у використанні методів, прийомів, форм і засобів навчання іноземної мови. Саме така організація навчально-виховного процесу забезпечить чітке формулювання і досягнення цілей навчання кожного освітнього ступеня при взаємодії між ними.

Подібна взаємодія досягається через наскрізні програми з іноземної мови та через використання посібників, які послідовно ведуть дитини від дошкільного етапу навчання до початкової школи і від початкової школи до середньої. Подібна взаємодія досягається через наскрізні програми з іноземної мови та через використання посібників, які послідовно ведуть дитини від дошкільного етапу навчання до початкової школи і від початкової школи до середньої.

Отже, незважаючи на законодавчі документи (Закон України «Про освіту», програма «Освіта», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті»), які вимагають дотримання принципу наступності у навчанні на всіх ланках здобуття освіти, в більшості шкіл проводиться недостатня системна робота по його забезпеченню [2, 3]. Також можна стверджувати, що проблема наступності у навчанні іноземних мов дотепер не знайшла достатнього висвітлення в методичній літературі. Тому сучасна педагогічна практика має певні труднощі у навчанні іноземних мов як дошкільників, так і учнів початкової, середньої та старшої шкіл і потребує подальшого ґрунтовного вивчення і вирішення.

Список використаних джерел та літератури

1. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ, 2013. 464 с
2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002/> (дата звернення 10.11.2018).
3. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/> (дата звернення 10.11.2018).

Наукове видання

ГЛУХІВСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ – 2018.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ ТА
ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Матеріали
VIII Міжнародної інтернет-конференції
молодих учених і студентів

4-6 грудня 2018 року

Підп. до друку _____ 2018.
Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 24,35. Тираж _____ пр. Зам. №3202
Облік.-вид. арк. 30,45. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року

Видруковано у редакційно-видавничому відділі
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка.
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Києво-Московська, 24,
тел/факс (05444) 2-33-06.